

Επίσημη Εφημερίδα

C 44

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

51ο έτος

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

16 Φεβρουαρίου 2008

Ανακοίνωση αριθ.	Περιεχόμενα	Σελίδα
	III Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ	
	439η σύνοδος ολομέλειας της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007	
2008/C 44/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη Βίβλος — “Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας: Νέες προοπτικές”» COM(2007) 161 τελικό	1
2008/C 44/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη σύσταση της κοινής επιχείρησης της πρωτοβουλίας για τα καινοτόμα φάρμακα» COM(2007) 241 τελικό — 2007/0089 (CNS)	11
2008/C 44/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση της “κοινής επιχείρησης ARTEMIS” για την υλοποίηση κοινής τεχνολογικής πρωτοβουλίας στα ενσωματωμένα συστήματα υπολογιστών» COM(2007) 243 τελικό — 2007/0088 (CNS)	15
2008/C 44/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη σύσταση της κοινής επιχείρησης Clean Sky» COM(2007) 315 τελικό — 2007/0118 (CNS)	19
2008/C 44/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου Σύσταση της “κοινής επιχείρησης ENIAC”» COM(2007) 356 τελικό — 2007/0122 (CNS)	22
2008/C 44/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των καταναλωτών ως προς ορισμένες πτυχές της χρονομεριστικής μίσθωσης, των μακροπρόθεσμων προϊόντων διακοπών, της μεταπώλησης και της ανταλλαγής» COM(2007) 303 τελικό — 2007/0113 (COD)	27
2008/C 44/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα όργανα ζύγισης μη αυτόματης λειτουργίας» (Κωδικοποιημένη έκδοση) COM(2007) 446 τελικό — 2007/0164 (COD)	33

EL

Τιμή:
22 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2008/C 44/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διάταξη φωτισμού της οπίσθιας πινακίδας κυκλοφορίας των οχημάτων με κινητήρα και των ρυμουλκούμενων τους» (Κωδικοποιημένη έκδοση) COM(2007) 451 τελικό — 2007/0162 (COD)	33
2008/C 44/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εξουδετέρωση των ραδιοηλεκτρικών παρασίτων (ηλεκτρομαγνητική συμβατότητα) που προέρχονται από γεωργικούς ή δασικούς ελκυστήρες» (Κωδικοποιημένη έκδοση) COM(2007) 462 τελικό — 2007/0166 (COD)	34
2008/C 44/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Έκθεση προόδου για τα βιοκαύσιμα — Έκθεση προόδου για τη χρήση βιοκαυσίμων και άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης» COM(2006) 845 τελικό	34
2008/C 44/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Αποτελέσματα της επανεξέτασης της κοινωνικής στρατηγικής για τη μείωση των εκπομπών CO ₂ από τα επιβατηγά αυτοκίνητα και τα ελαφρά εμπορικά οχήματα» COM(2007) 19 τελικό	44
2008/C 44/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/54/ΕΚ σχετικά με την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων στην Εσθονία» COM(2007) 411 τελικό — 2007/0141 (COD)	49
2008/C 44/13	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την επιλογή και αδειοδότηση συστημάτων που παρέχουν κινητές δορυφορικές υπηρεσίες (MSS)» COM(2007) 480 τελικό — 2007/0174 (COD)	50
2008/C 44/14	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Προσαρμογή στην κανονιστική διαδικασία με έλεγχο Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 95/50/ΕΚ όσον αφορά την εφαρμογή των εξουσιών που ανατίθενται στην Επιτροπή» COM(2007) 509 τελικό — 2007/0184 (COD)	52
2008/C 44/15	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου με την οποία τροποποιείται η οδηγία 98/70/ΕΚ όσον αφορά τις προδιαγραφές για τη βενζίνη, το ντίζελ και το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης και την καθιέρωση μηχανισμού για την παρακολούθηση και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τη χρήση καυσίμων στις οδικές μεταφορές, τροποποιείται η οδηγία 1999/32/ΕΚ του Συμβουλίου όσον αφορά την προδιαγραφή των καυσίμων που χρησιμοποιούνται στα πλοία εσωτερικής ναυσιπλοΐας και καταργείται η οδηγία 93/12/ΕΟΚ» COM(2007) 18 τελικό — 2007/0019 (COD)	53
2008/C 44/16	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η εξέλιξη των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων υπέρ των μειονεκτικών περιοχών από το 2010 και εξής»	56
2008/C 44/17	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έλεγχος υγείας και το μέλλον της ΚΙΠ μετά το 2013»	60
2008/C 44/18	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Κλιματική αλλαγή και στρατηγική της Λισαβόνας»	69
2008/C 44/19	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πίστωση και κοινωνικός αποκλεισμός στην κοινωνία της αφθονίας»	74
2008/C 44/20	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Επιχειρηματικό πνεύμα και Ατζέντα της Λισαβόνας»	84

2008/C 44/21	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Κοινοτική πολιτική για τη μετανάστευση και τη συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για την προώθηση της ανάπτυξης» 91	91
2008/C 44/22	Γνωμοδότηση του ειδικευμένου τμήματος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά με κοινοτικές στατιστικές στους τομείς της δημόσιας υγείας και της υγείας και ασφάλειας στην εργασία» COM(2007) 46 τελικό — 2007/0020 (COD) 103	103
2008/C 44/23	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 του Συμβουλίου περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας» COM(2007) 159 τελικό — 2007/0054 (COD) 106	106
2008/C 44/24	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Κακοποίηση ηλικιωμένων 109	109
2008/C 44/25	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/96/ΕΚ όσον αφορά την αναπροσαρμογή του ειδικού φορολογικού καθεστώτος για το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης που χρησιμοποιείται ως καύσιμο κινητήρων για εμπορικούς σκοπούς, καθώς και για τον συντονισμό σε θέματα φορολογίας της αμόλυβδης βενζίνης και του πετρελαίου εσωτερικής καύσης που χρησιμοποιούνται ως καύσιμο κινητήρων» COM(2007) 52 τελικό — 2007/0023 (CNS) 115	115
2008/C 44/26	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΟΚ όσον αφορά ορισμένες προσωρινές διατάξεις για τους συντελεστές του φόρου προστιθέμενης αξίας» COM(2007) 381 τελικό — {SEC(2007) 910} 120	120
2008/C 44/27	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ενταξιακή πορεία της Κροατίας» 121	121

III

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

439η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 24ΗΣ ΚΑΙ 25ΗΣ ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 2007

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πράσινη Βίβλος — “Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας: Νέες προοπτικές”»

COM(2007) 161 τελικό

(2008/C 44/01)

Στις 4 Απριλίου 2007 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης ΕΚ, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το ακόλουθο θέμα «Πράσινη Βίβλος — “Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας: Νέες προοπτικές”».

Το ειδικευμένο τμήμα Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση, στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Οκτωβρίου με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. WOLF.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου), υιοθέτησε με 107 ψήφους υπέρ και 2 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι είναι απαραίτητο και επείγον να ενισχυθούν σημαντικά τα υφιστάμενα μέτρα για την έρευνα και την ανάπτυξη (E&A) στην Ευρώπη, να βελτιωθεί το απαραίτητο πλαίσιο και να διαμορφωθούν οι κατάλληλες οικονομικές συνθήκες.

Εκτός από αξιόλογα κοινοτικά, εθνικά και βιομηχανικά προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης, χρειαζόμαστε μια ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά έρευνας και ανάπτυξης, προκειμένου να αξιοποιηθεί καλύτερα και να απελευθερωθεί το υφιστάμενο και το μελλοντικό δυναμικό: αυτός είναι και ο ορισμός του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας.

1.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση της Επιτροπής όσον αφορά την ενίσχυση και την περαιτέρω ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας. Είναι σε μεγάλο βαθμό σωστοί οι στόχοι που θέτει και σωστές οι προτάσεις που διατυπώνει η Επιτροπή και αξίζει να υποστηριχθούν. Χρειάζεται, ωστόσο να συμπληρωθούν και σε ορισμένες περιπτώσεις να διευκρινισθούν ή να διατυπωθούν σαφέστερα.

1.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το στόχο να δημιουργηθεί μια ελκυστική για τους ερευνητές ευρωπαϊκή αγορά εργασίας η οποία επιπλέον όχι μόνο θα διευκολύνει και θα επιβραβεύει την κινητικότητα. Σε αυτό το πλαίσιο έχουν πρωταρχική σημασία θέματα όπως η μορφή των συμβάσεων εργασίας, το ελκυστικό επίπεδο μισθού, η διασφάλιση κοινωνικών δικαιωμάτων και παροχών που να μπορούν να μεταφερθούν σε οποιοδήποτε κράτος μέλος, η συνοχή της οικογένειας. Διαπιστώνεται σημαντική καθυστέρηση στα θέματα αυτά, κυρίως σε επίπεδο κρατών μελών! Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ απευθύνει έκκληση κυρίως στα κράτη μέλη και στους ενδιαφερόμενους

κοινωνικούς εταίρους να εξαλείψουν αυτή την καθυστέρηση και να προσφέρουν ιδιαίτερα στους νέους επιστημονες ενδιαφέρουσες επαγγελματικές δυνατότητες, οι οποίες να μπορούν να συγκριθούν με άλλες δυνατότητες σταδιοδρομίας που προσφέρονται σε επιστημονες υψηλών προσόντων. Αυτό θα ενθαρρύνει περισσότερους νέους να επενδύσουν ενέργεια και χρόνο σε εξαιρετικά απαιτητικές και εξειδικευμένες σπουδές και συνεπώς να συμβάλουν στην εξάλειψη της απειλής του ελλείμματος σε ειδικευμένο επιστημονικό και τεχνικό προσωπικό και σε απόφοιτους ανώτατων σχολών στην Ευρώπη.

1.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το στόχο της Βαρκελώνης, όπως διατυπώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Ωστόσο, με βάση τις ισχύουσες αποφάσεις, η Κοινότητα θα συμμετάσχει μόνο σε ποσοστό 2 % περίπου (δηλαδή μόνο κατά 1 πεντηκοστό!) στις επενδύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη του στόχου της Βαρκελώνης. Συνεπώς, το μεγαλύτερο μέρος της πολιτικής υποχρέωσης για την επίτευξη του στόχου της Βαρκελώνης εναπόκειται στα κράτη μέλη, η οικονομική υποχρέωση στη βιομηχανία. Οι συστάσεις της ΕΟΚΕ απευθύνονται κυρίως στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη, έτσι ώστε να καταβάλουν το καθένα από την πλευρά του, κάθε προσπάθεια, με σκοπό να επαναφέρουν στην παγκόσμια κορυφή την ευρωπαϊκή έρευνα και ανάπτυξη και να λάβουν όλα τα υπόλοιπα μέτρα που απαιτούνται γι' αυτό.

1.5 Συνεπώς, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την σύστασή της να αυξηθεί η συμβολή της ΕΕ τουλάχιστον στο 3 % των δαπανών E&A ώστε να ενισχυθεί το πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα που προκύπτει από την κοινοτική στήριξη της έρευνας για τις απαραίτητες επενδύσεις των κρατών μελών και της βιομηχανίας στην έρευνα.

Επιπλέον, προτείνει να προστεθεί ένα μερίδιο από τα διαρθρωτικά ταμεία για μέτρα υποδομής στον τομέα E&A και να ενισχυθούν οι δυνατότητες στήριξης από την ΕΤΕ Η σύσταση αυτή καθίσταται ακόμη πιο επείγουσα λόγω του ολοένα σοβαρότερου ενεργειακού και κλιματικού ζητήματος, στο οποίο επί μακρόν δεν είχε δοθεί η δέουσα σημασία.

1.6 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το στόχο της δημιουργίας επιστημονικών και τεχνικών υποδομών έρευνας παγκόσμιας εμβέλειας, οι οποίες πρέπει να χρηματοδοτούνται με τρόπο βιώσιμο και αξιόπιστο. Βασική προϋπόθεση για την επιτυχία και το νόημα αυτών των επενδύσεων αποτελεί η συμμετοχή των σχετικών ιδρυμάτων και ομάδων πανεπιστημίων των κρατών καθώς και η μεγαλύτερη συμμετοχή της βιομηχανίας στα τεχνικά έργα. Μόνο με το συνδυασμό αυτών των παραγόντων θα προκύψει ένα ολοκληρωμένο σύνολο και ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία.

1.7 Η ΕΟΚΕ στηρίζει το στόχο της ενίσχυσης των ερευνητικών ιδρυμάτων αλλά και των ομοσπονδιών τους διότι αποτελούν τους ουσιαστικούς φορείς και εμπνευστές της έρευνας και της ανάπτυξης. Οι φορείς αυτοί χρειάζονται σταθερές δυνατότητες πιο μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, κατάλληλο εξοπλισμό και ανάλογη διακριτική ευχέρεια όσον αφορά τη λήψη αποφάσεων. Προϋποθέσεις για αυτά είναι μια υψηλότερη ίδια ευθύνη για τη χρήση των πόρων, ένα πιο αξιόπιστο, επαρκές μερίδιο βασικής χρηματοδότησης, πλήρης χρηματοδότηση έργων, δυνατότητα μεταφοράς των ετήσιων προϋπολογισμών, εξάλειψη του ανασταλτικού για την πρόοδο διοικητικού φόρτου των συνεργατών στην έρευνα και τη διδασκαλία, κίνητρα και χρηματοδότηση αιχμής μέσω επαρκώς μακροπρόθεσμων πρόσθετων χορηγήσεων στην έρευνα που να προσανατολίζονται στον ανταγωνισμό.

1.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες και οι τεχνολογικές πλατφόρμες είναι σημαντικά μέσα για τη δημιουργία τεχνολογικής καινοτομίας σε στρατηγικούς ερευνητικούς τομείς. Στις απαραίτητες εταιρικές σχέσεις δημόσιου — ιδιωτικού τομέα και στα κοινοτικά ερευνητικά προγράμματα, είναι επίσης ουσιαστικό να καταστεί δυνατή η συμμετοχή των μικρομεσαίων επιχειρήσεων. (ΜΜΕ) Η κοινότητα της γνώσης και της καινοτομίας (KICs) του Ευρωπαϊκού Τεχνολογικού Ινστιτούτου (ETI) που θα δημιουργηθεί, θα πρέπει να αξιοποιήσει τις σχετικές εμπειρίες. Αξιολογή εξάλλου συμβολή μπορούν επίσης να προσφέρουν οι εμπειρίες που έχουν αποκτηθεί με τα έργα ERA-Net και CORNET καθώς και με τις συσπειρώσεις EUREKA.

1.9 Η ΕΟΚΕ στηρίζει το στόχο να ανοίξει ο Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας στον κόσμο. Ωστόσο, η ελκυστικότητά του αποτελεί αποφασιστικό κριτήριο: μόνον όταν εκλείπει, όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά, η λυπηρή τάση της διαρροής εγκεφάλων που παρατηρείται σήμερα όσον αφορά τους πιο αποδοτικούς και επιτυχημένους επιστήμονες και μηχανικούς, θα μπορέσει να θεωρηθεί ότι ολοκληρώθηκε η εν λόγω προσπάθεια. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να διασφαλίζεται η ύπαρξη όλων των ουσιαστικών παραγόντων: επίπεδο, μέσα, συνθήκες εργασίας, δυνατότητες εξέλιξης και ελευθερία κίνησης, αμοιβή, αξιόπιστο πολιτικό πλαίσιο και κοινωνική αναγνώριση.

1.10 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη μέθοδο του ανοιχτού συντονισμού μέσω της οποίας αξιολογούνται οι στόχοι και οι πολιτικές στρατηγικής σημασίας των κρατών μελών και ανταλλάσσονται οι σχετικές

εμπειρίες, έτσι ώστε να επιτυγχάνεται συνεκτικότητα και η βέλτιστη ευρωπαϊκή πολιτική για την έρευνα. Αντίθετα, πρέπει να αποφευχθεί η επιβολή λεπτομερούς συντονισμού της ευρωπαϊκής έρευνας από την κορυφή προς τη βάση, ακόμη και σε επίπεδο ερευνητικών ιδρυμάτων ή επιχειρήσεων, με πρόσχημα το στόχο της γενικότερης ενοποίησης. Συνεπώς, πρέπει να αποφευχθεί η εντύπωση ότι η Επιτροπή επιδιώκει μια συγκεντρωτική καθοδήγηση της ευρωπαϊκής έρευνας. Στόχος είναι η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ κοινοτικού πλαισίου, αυτονομίας και δυνατότητας λήψης αποφάσεων από τα κράτη μέλη καθώς και θεσμικής και ατομικής δυνατότητας πρωτοβουλίας και σχεδιασμού. Μόνο μέσω μιας πολυμορφίας μεθόδων, προσεγγίσεων και επιλογής αντικειμένου θα επιτευχθούν τα καλύτερα αποτελέσματα και οι καλύτερες διαδικασίες και καινοτομίες.

1.11 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις παλαιότερες προειδοποιήσεις της για την εξάλειψη της γραφειοκρατίας. Συνιστά γι' αυτό να συμπεριληφθεί στη μελλοντική ατζέντα του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας η *εξάλειψη της γραφειοκρατίας* ως περαιτέρω σημαντικός πολιτικός στόχος. Τούτο σημαίνει ότι πρέπει να αναπτυχθούν, από κοινού με τα κράτη μέλη και τα ερευνητικά ιδρύματα, τρόποι απλούστευσης των υπερβολικών ρυθμίσεων, των ποικίλων υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων σε ευρωπαϊκό, εθνικό, περιφερειακό και θεσμικό επίπεδο, των διαδικασιών αίτησης, πραγματογνωμοσύνης, αξιολόγησης και έγκρισης κτλ και περιορισμού τους στο ελάχιστο. Ακόμη και ο ανταγωνισμός για την προώθηση της αριστείας αυξάνει καταρχάς το χρόνο που σπαταλούν οι ερευνητές σε γραφειοκρατικές διαδικασίες. Γι' αυτό καθίσταται ακόμη πιο σημαντικό να επιτευχθεί μια εύλογη λύση μέσω της μείωσης και απλούστευσης των διαδικασιών. Ο φόβος της αποτυχίας δεν πρέπει να οδηγεί στην υπέρμετρη ρύθμιση και την παράλυση των πάντων.

1.12 Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί και ιδίως η Επιτροπή να διαθέτουν προσωπικό υψηλής επιστημονικής ειδίκευσης και εμπειρίας, το οποίο να είναι άριστα εξοικειωμένο με τον εκάστοτε τομέα, τις ιδιαιτερότητές του και την δική του «κοινότητα» και να παραμένουν επί μακρόν στη θέση του (στη συγκεκριμένη περίπτωση, η συχνή εναλλαγή υπαλλήλων είναι αντι-παραγωγική!).

1.13 Η ΕΟΚΕ συνιστά επίσης να συμπληρωθεί ο ΕΧΕ από έναν *Ευρωπαϊκό Χώρο Γνώσης* με στόχο τη διαμόρφωση μιας ευρωπαϊκής κοινωνίας της γνώσης. Τούτο απαιτεί μια θεμελιωμένη, ευρεία εκπαίδευση όλων των πολιτών καθώς και εξειδικευμένη και υψηλής ποιότητας πρόσθετη εκπαίδευση για τους επιστήμονες και τους μηχανικούς. Με τούτο σχετίζεται και η κατάλληλη «διαχείριση της γνώσης», Η έρευνα και η ανάπτυξη βασίζονται στην υφιστάμενη γνώση προκειμένου να δημιουργήσουν νέα.

1.14 Η ΕΟΚΕ συστήνει να διαμορφωθούν, σαφείς και κατανοητοί κανόνες για τα ποικίλα μέσα της χρηματοδότησης και του συντονισμού κοινοτικής E&A. καθώς επίσης μια κατανοητή, συνοπτική παρουσίαση (και εγχειρίδιο χρήσης) όλων των υφιστάμενων μέσων και τρόπων προώθησης και συντονισμού των στόχων E&A που διαθέτει η Επιτροπή. Με τον τρόπο αυτό θα καταστεί σαφές εάν ο αυξανόμενος αριθμός τους επιτρέπει ακόμη την σαφή διάκριση και τον διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων και εάν παραμένουν σαφείς και διαχειρίσιμες τόσο από τους πιθανούς χρήστες όσο και από τους υπαλλήλους της Επιτροπής ή ακόμη εάν χρειάζεται επανοργάνωση.

1.15 Πολλά από τα ζητήματα που εξετάζονται στην Πράσινη Βίβλο απαιτούν μια διαφοροποιημένη προσέγγιση. Η ΕΟΚΕ αναφέρεται σε αυτά καθώς και σε περαιτέρω πτυχές στο συνολικό κείμενο της γνωμοδότησής της.

2. Ανακοίνωση της Επιτροπής

2.1 Η Ανακοίνωση της Επιτροπής βασίζεται στις συζητήσεις και αποφάσεις που ελήφθησαν για το ισχύον 7ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα και την ανάπτυξη (E&A), στα θέματα έρευνας που έχουν επιλεγεί (τα αποκαλούμενα ειδικά προγράμματα), στα διαθέσιμα μέσα και στους κανόνες συμμετοχής. Γι' αυτό, η Επιτροπή δεν εξετάζει σε αυτή την ανακοίνωση το περιεχόμενο της έρευνας αλλά αποκλειστικά τους στρατηγικούς στόχους του ΕΧΕ.

2.2 Ύστερα από μια ιστορική συνοπτική παρουσίαση, τα καθήκοντα και οι στόχοι του ΕΧΕ εξετάζονται και αξιολογούνται με βάση την ισχύουσα κατάσταση και προσαρμόζονται στις νέες εξελίξεις. Αφετηρία της ανακοίνωσης είναι η σημασία της ευρωπαϊκής έρευνας και ανάπτυξης για τη στρατηγική της Λισαβόνας καθώς και το ερώτημα της ανταγωνιστικότητά της σε παγκόσμια επίπεδο.

2.3 Ως ιδιαίτερα καθήκοντα και στόχοι προβάλλονται τα ακόλουθα σημεία:

- **επαρκή ροή ικανών ερευνητών**, με υψηλά επίπεδα κινητικότητας μεταξύ οργανισμών, επιστημονικών κλάδων, τομέων και χωρών·
- **ερευνητικές υποδομές παγκόσμιας εμβέλειας**, ολοκληρωμένες, δικτυωμένες και ανοικτές σε ερευνητικές ομάδες από όλη την Ευρώπη και από τον υπόλοιπο κόσμο, χάρη κυρίως στις νέες γενιές υποδομών ηλεκτρονικών επικοινωνιών·
- **εξέχοντες ερευνητικοί οργανισμοί** οι οποίοι αναπτύσσουν δραστηριότητα στα πλαίσια αποτελεσματικών συνεργασιών και συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, τα οποία αποτελούν τον πυρήνα «συσπειρώσεων» έρευνας και καινοτομίας, καθώς και «εικονικών ερευνητικών κοινοτήτων» που ειδικεύονται κυρίως σε πολυεπιστημονικούς τομείς και προσελκύνουν κρίσιμη μάζα ανθρώπινων και χρηματοοικονομικών πόρων·
- **ουσιαστικός διαμοιρασμός της γνώσης**, ιδίως μεταξύ της δημόσιας έρευνας και των επιχειρήσεων, καθώς και με το ευρύ κοινό·
- **επαρκώς συντονισμένα ερευνητικά προγράμματα και προτεραιότητες**, σε εθνικό, περιφερειακό και ευρωπαϊκό επίπεδο·
- **μεγάλο άνοιγμα** του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας στον υπόλοιπο κόσμο.

2.4 Η ανακοίνωση περιλαμβάνει σύνοψη των όσων έχουν επιτευχθεί μέχρι σήμερα και με βάση αυτά προτείνει πρόσθετα μέτρα για την παγίωση και την περαιτέρω ανάπτυξη του ΕΧΕ. Το ισχύον πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα έχει ρητά σχεδιαστεί από την

Επιτροπή για να στηρίξει τα μέτρα αυτά. Η χρηματοδότησή του έχει αυξηθεί σημαντικά, αν και λιγότερο από ότι είχε συστήσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (και η ΕΟΚΕ!). Οι νέες πρωτοβουλίες που δρομολογήθηκαν σε συνδυασμό με το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο (2007-2013), όπως το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας, θα επηρεάσουν καθοριστικά το ερευνητικό τοπίο στην Ευρώπη. Επιπλέον, το μελλοντικό Ευρωπαϊκό Ινστιτούτο Τεχνολογίας μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στη δημιουργία κοινοτήτων γνώσης και καινοτομίας παγκοσμίου κύρους.

2.5 Παράλληλα, η Επιτροπή επεσήμανε ορισμένες αδυναμίες που πρέπει να εξαλειφθούν, όπως (εν συντομία):

- οι δυνατότητες επαγγελματικής εξέλιξης των ερευνητών είναι ακόμη περιορισμένες·
- οι επιχειρήσεις συχνά δυσκολεύονται να συνεργαστούν με ερευνητικούς οργανισμούς·
- η εθνική και περιφερειακή χρηματοδότηση της έρευνας παραμένει χωρίς ουσιαστικό συντονισμό·
- οι εθνικές μεταρρυθμιστικές προσπάθειες συχνά δεν διαθέτουν ευρωπαϊκή προοπτική και συνεκτικότητα.

2.6 Περαιτέρω στοιχεία της Πράσινης Βίβλου θα εξεταστούν στη συνέχεια.

2.7 Προκειμένου να δοθούν κίνητρα για μια ευρύτερη συζήτηση σχετικά με την Πράσινη Βίβλο, η Επιτροπή διατύπωσε 35 συγκεκριμένα ερωτήματα. Οι απαντήσεις που αναμένεται να δοθούν από το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την ΕΟΚΕ, την ΕΤΠ, τα κράτη μέλη καθώς και από τους ερευνητές και τα ερευνητικά ιδρύματα θα ενσωματωθούν σε προτάσεις μέτρων το 2008. Πολλά από τα ερωτήματα αυτά έχουν ήδη απαντηθεί έμμεσα στο κεφάλαιο 3. Η ΕΟΚΕ εξετάζει ορισμένα ειδικότερα ερωτήματα στο Κεφάλαιο 4.

3. Γενικές παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

3.1 **Ορισμός της επιστημονικής αριστείας** Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει επανειλημμένα⁽¹⁾ ότι η επιστημονική και η τεχνολογική αριστεία καθώς και η μετατροπή της σε ανταγωνιστική οικονομική ισχύ αποτελούν καθοριστικές προϋποθέσεις για τη διασφάλιση του μέλλοντός μας στο παγκόσμιο περιβάλλον καθώς και προκειμένου να μην διακυβεύσουμε τη συνέχεια του ευρωπαϊκού κοινωνικού προτύπου.

Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι είναι απαραίτητο και επείγον να ενισχυθούν σημαντικά τα υφιστάμενα μέτρα για την έρευνα και την ανάπτυξη (E&A) στην Ευρώπη, να θεσπιστούν οι απαραίτητες πολιτικές προτεραιότητες, να βελτιωθεί το απαιτούμενο πλαίσιο και να διαμορφωθούν κατάλληλες οικονομικές συνθήκες. Έχει ιδιαίτερη σημασία να εφαρμοστεί η αρχή του ανταγωνισμού με βάση τα κριτήρια αριστείας. Η ΕΟΚΕ έχει αποφανθεί επανειλημμένα σχετικά με τους κανόνες που διέπουν τη χορήγηση απαραίτητων κρατικών ενισχύσεων (TRANS: state aid)⁽²⁾

⁽¹⁾ EE C 256 της 27.10.2007.

EE C 325/16 της 30.12.2006.

⁽²⁾ EE C 325/16 της 30.12.2006.

3.2 Ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά έρευνας και ανάπτυξης. Παράλληλα με τα αξιολογικά κοινοτικά, εθνικά και βιομηχανικά προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης, χρειαζόμαστε μια ευρωπαϊκή εσωτερική αγορά έρευνας και ανάπτυξης, προκειμένου να αξιοποιηθεί καλύτερα και να απελευθερωθεί το υφιστάμενο και το μελλοντικό δυναμικό: **αυτός είναι και ο ορισμός του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας.**

3.3 Γενική συναίνεση Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόθεση που διατυπώνει η Επιτροπή στην Πράσινη Βίβλο όσον αφορά την ενίσχυση και την περαιτέρω ανάπτυξη του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας, συνεχίζοντας μια συνολικά θετική εξέλιξη. Παρατηρεί επίσης ότι περιλαμβάνονται σημαντικά στοιχεία προηγούμενων συστάσεών της ⁽³⁾. Οι στόχοι που θέτει η Επιτροπή είναι ορθοί και οι συνεπόμενες προτάσεις θεωρούνται σε μεγάλο βαθμό κατάλληλες και άξιες να υποστηριχθούν. Ωστόσο, χρήζουν προσδιορισμών και, σε ορισμένες περιπτώσεις, διασαφηνίσεων ή ακόμη και διορθώσεων.

3.4 Η αφετηρία

3.4.1 Η επιστημονική κοινότητα Ήδη πριν από 50 έτη συγκροτήθηκε ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Πυρηνικών Ερευνών (CERN) ⁽⁴⁾. Η ανεξάρτητη αυτή προσπάθεια της διεθνούς επιστημονικής κοινότητας, δηλαδή η από κοινού αυτόνομη οργάνωση διεθνών κορυφαίων επιστημόνων ⁽⁵⁾ έλαβε τη απαιτούμενη στήριξη από σημαντικούς ευρωπαίους πολιτικούς. Με τον τρόπο αυτό δημιουργήθηκε ένα ερευνητικό εργαστήριο αιχμής το οποίο οι μεμονωμένες χώρες δεν είχαν τις δυνατότητες ή την προθυμία να χρηματοδοτήσουν και να θέσουν σε λειτουργία. Για παρόμοιους λόγους δημιουργήθηκαν στη συνέχεια και άλλοι διασυνοριακοί ευρωπαϊκοί οργανισμοί ⁽⁶⁾ όπως ECMWF, EMBO ESRF, ESO, ESA και ILL.

3.4.2 Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Η Συνθήκη περί ίδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας (Ευρατόμ), που υπεγράφη στη Ρώμη την 25η Μαρτίου 1957 είναι μία από τις τρεις συνθήκες για την ίδρυση των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Αυτή ήταν η αφετηρία για τη δέσμευση της Κοινότητας στον τομέα της έρευνας και της ανάπτυξης ⁽⁷⁾. Με την έναρξη ισχύος του 1ου προγράμματος πλαισίου για την Ε&Α το 1986, τέθηκε ο θεμέλιος λίθος για

⁽³⁾ EE C 110/3 της 30.4.2004.
EE C 110/98 της 30.4.2004.
EE C 157 της 28.6.2003.
EE C 65 της 17.3.2006.
EE C 185 της 8.8.2006.
EE C 309 της 16.12.2006.
EE C 325 της 30.12.2006.

⁽⁴⁾ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Πυρηνικών Ερευνών. Εφόσον η ονομασία του οδηγεί σε παρερμηνείες λόγω του ευρύτερου προσανατολισμού του CERN, χρησιμοποιείται σήμερα η ονομασία «Ευρωπαϊκό Εργαστήριο Φυσικής Σωματιδίων» («European laboratory for particle physics» — «Laboratoire européen pour la physique des particules»), η οποία αντικατοπτρίζει καλύτερα τις σημερινές δραστηριότητες του Οργανισμού.

⁽⁵⁾ Η ΕΟΚΕ χρησιμοποιεί τους όρους «επιστήμονες» ή «μηχανικοί» αναφερόμενη αδιακρίτως σε άνδρες και γυναίκες. Με τον τρόπο αυτό επιβεβαιώνει την επανειλημμένη έκκλησή της για πλήρη ισοτιμία των φύλων και στην έρευνα και την ανάπτυξη. Βλ. επίσης 3.16.2.4.

⁽⁶⁾ ILL: Institut Laue-Langevin
ECMWF: European Centre for Medium-Range Weather Forecasts
ESRF: European Synchrotron Radiation Facility
ESO: European Southern Observatory
EMBO: European Molecular Biology Organization
ESA: European Space Agency
Βλ. <http://www.euroforum.org>.

⁽⁷⁾ Για μια πιο λεπτομερή παρουσίαση, βλέπε το Δελτίο του CORDIS αριθ. 279 του Ιουνίου 2007.

μια εκτεταμένη ερευνητική κοινοτική πολιτική με στόχους που υπερέβαιναν εκείνους της Ευρατόμ. Με την απόφαση που ελήφθη το 2000 — σε συνδυασμό με τη διατύπωση της στρατηγικής της Λισαβόνας — για τη δημιουργία του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας, οι ευρωπαίοι πολιτικοί επιβεβαίωσαν τη βούλησή τους να διαμορφώσουν ένα επίσημο πλαίσιο για την ευρωπαϊκή έρευνα. Στόχος ήταν, ο Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας να εξελιχθεί συγχρόνως σε ένα συμβολικό ορόσημο με οδηγό και στόχους που να καθορίζονται από τη στρατηγική της Λισαβόνας.

3.4.3 Ο Στόχος της Βαρκελώνης Όπως έχει υπογραμμίσει συχνά, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει το στόχο της Βαρκελώνης που είχε διαμορφωθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο πριν από πενταετία ως συνακόλουθο της στρατηγικής Λισαβόνας. Ο στόχος αυτός επιβάλει αύξηση των σχετικών δαπανών της ΕΕ, έτσι ώστε να φτάσουν σχεδόν το 3 % του ΑΕγχΠ αυτής μέχρι το 2010. Οι για το σκοπό αυτό απαραίτητες επενδύσεις πρέπει κατά τα δύο τρίτα να προέλθουν από τον ιδιωτικό τομέα. Με βάση τις ισχύουσες αποφάσεις, η Κοινότητα θα συμμετάσχει μόνο σε ποσοστό 2 % περίπου (δηλαδή μόνο κατά 1 πεντηκοστό!) στις επενδύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη που προβλέπονται στο πλαίσιο του στόχου της Βαρκελώνης.

3.5 Πολιτικές υποχρεώσεις των κρατών μελών Συνεπώς, το μεγαλύτερο μέρος της πολιτικής υποχρέωσης για την επίτευξη του στόχου της Βαρκελώνης εναπόκειται στα κράτη μέλη, η οικονομική υποχρέωση στη βιομηχανία και την ιδιωτική οικονομία. Οι ακόλουθες συστάσεις και εκκλήσεις της ΕΟΚΕ απευθύνονται κυρίως στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και τα κράτη μέλη, έτσι ώστε καταβάλουν το καθένα από την πλευρά του, όλες τις επείγουσες και απαραίτητες προσπάθειες και να στηρίξουν τους στόχους που διατυπώνονται στην Πράσινη Βίβλο, με σκοπό να επαναφέρουν στην παγκόσμια κορυφή την ευρωπαϊκή έρευνα και ανάπτυξη και, με πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση, να επιτύχουν το στόχο της Βαρκελώνης και να λάβουν όλα τα υπόλοιπα μέτρα που απαιτούνται γι' αυτό.

3.6 Καλύτερη αξιοποίηση της μόχλευσης της κοινοτικής χρηματοδότησης για την έρευνα. Η προώθηση της έρευνας σε κοινοτικό επίπεδο είναι επίσης εξαιρετικά σημαντική. Ο ρόλος που διαδραματίζει η ΕΕ δεν περιορίζεται στην ολοκλήρωση και στο συντονισμό αλλά επιδρά και στη μόχλευση των ερευνητικών επενδύσεων που προέρχονται από τα κράτη μέλη και τη βιομηχανία. Για το λόγο αυτό, πρέπει να ενισχυθεί σαφώς η αποτελεσματικότητα αυτής της μόχλευσης, έτσι ώστε να καταστεί επιτέλους εφικτή η απαραίτητη πλήρης συμβολή των κρατών μελών και της βιομηχανίας για την επίτευξη του μέχρι στιγμής απρόσιτου στόχου της Βαρκελώνης. Η Ευρώπη πρέπει να συνειδητοποιήσει και να θέσει πλέον ως στόχο την αναζωογόνηση της παράδοσής της ως ηγετικής δύναμης στο χώρο της έρευνας και της καινοτομίας.

3.6.1 Αύξηση της κοινοτικής συμβολής Η ΕΟΚΕ έχει αναφέρει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις ⁽⁸⁾ της ότι ο τρέχων κοινοτικός προϋπολογισμός για την Ε&Α δεν επαρκεί προκειμένου να καταστεί εφικτή η αξιοποίηση αυτής της μόχλευσης. Συνεπώς επαναλαμβάνει εκ νέου την επείγουσα σύσταση να αυξηθεί η κοινοτική συμβολή για τις δαπάνες ΕΑ στον ΕΧΕ, από το λιγότερο του

⁽⁸⁾ EE C 325 της 30.12.2006.

2 % που ισχύει σήμερα στο 3 % στην επικείμενη αναθεώρηση του προϋπολογισμού 2008, να προστεθεί (*) σημαντικό μερίδιο από τα διαρθρωτικά ταμεία για μέτρα υποδομής στον τομέα E&A (10) και να ενισχυθούν δραστικά οι δυνατότητες στήριξης από την ΕΤΕ.

3.6.2 Επείγων χαρακτήρας μιας πολιτικής απόφασης Ένα στατιστικό δελτίο (11) που μόλις δημοσιεύθηκε από την Επιτροπή σχετικά με την παρούσα κατάσταση της ευρωπαϊκής έρευνας και της χρηματοδότησης της σε σύγκριση με τους διεθνείς ανταγωνιστές επιβεβαιώνει την εξαιρετικά επείγουσα ανάγκη να μετατραπεί η ανωτέρω σύσταση της ΕΟΚΕ σε πολιτική απόφαση. Η σύσταση αυτή καθίσταται ακόμη πιο επείγουσα λόγω του πολύ σοβαρού ενεργειακού και κλιματικού ζητήματος, στο οποίο επί μακρόν δεν είχε δοθεί η δέουσα σημασία.

3.7 Κρίσιμη μάζα, συνδυασμός πόρων και εμπειρογνώμων-ώνη, ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία Η Κοινότητα πρέπει να εξετάσει και να χρηματοδοτήσει κατά προτεραιότητα εκείνα τα ερευνητικά έργα και σχέδια που είναι ουσιαστικά για την επιστημονική και τεχνική πρόοδο και τα οποία υπερβαίνουν τις προθέσεις ή τις δυνατότητες των μεμονωμένων κρατών μελών και της οικονομίας τους, ή εκείνα που θα έχουν σημαντικά μεγαλύτερο αντίκτυπο εάν ακολουθηθεί κοινοτική προσέγγιση και πανευρωπαϊκή δικτύωση. Με τον τρόπο αυτό θα επιτευχθεί σημαντικά μεγαλύτερη προστιθέμενη αξία από ό,τι εάν καταβληθούν μεμονωμένες προσπάθειες σε εθνικό επίπεδο.

3.8 Υποδομές και εξέχοντες ερευνητικοί οργανισμοί Σε πολλούς σημαντικούς τομείς έρευνας, οι ακριβές υποδομές και μεγάλες εγκαταστάσεις αποτελούν την υλική προϋπόθεση για την απόκτηση νέων θεμελιωδών γνώσεων και την επίτευξη τεχνολογικής προόδου, και παρέχουν καινοτόμες δυνατότητες τεχνολογικών εξελίξεων (σε προανταγωνιστικό στάδιο) για βελτίωση και καινοτομία. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ θεωρεί εξαιρετικής σημασίας το στόχο της Πράσινης Βίβλου σχετικά με τη *Δημιουργία ερευνητικών υποδομών παγκόσμιας εμβέλειας*. Οι υποδομές αυτές αποτελούν τη βάση και τον καταλύτη της έρευνας αιχμής. Αποτελούν σημαντικό παράγοντα προσέλκυσης των καλύτερων παγκοσμίως επιστημόνων και μηχανικών και συνεπώς συμβάλλουν με εξαιρετικό τρόπο στην επίτευξη ενός άλλου σημαντικού στόχου, συγκεκριμένα τη δημιουργία εξεχόντων ερευνητικών ιδρυμάτων, μέσω των οποίων η ονομασία *Ευρωπαϊκή Έρευνα και Ευρωπαϊκός Χώρος Έρευνας* αποκτά κύρος.

3.8.1 Κατάλογος ESFRI (12) Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τον κατάλογο ESFRI που καταρτίστηκε με τη συμβολή των κρατών μελών και της Επιτροπής και εγκρίθηκε και υποστηρίζεται από το Συμβούλιο (13). Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ακόμη ότι παράλληλα με την αρχική δέσμευση των κρατών μελών, απαραίτητη είναι στο μέλλον και η ενισχυμένη, αξιόπιστη και βιώσιμη

(9) Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το αντίστοιχο αίτημα της Ευρωπαϊκής Συμβουλευτικής Επιτροπής για την Έρευνα (EURAB). Βλ. http://ec.europa.eu/research/eurab/index_en.html.

(10) Η ΕΟΚΕ απευθύνει σχετικά ιδιαίτερη έκκληση στα κράτη μέλη να προβούν στις κατάλληλες πολιτικές αποφάσεις.

(11) Ευρωπαϊκή Επιτροπή: Key Figures 2007 On Science, Technology and Innovation, Towards a European knowledge area, Δευτέρα 11 Ιουνίου 2007.

(12) ESFRI: European Strategy Forum on Research Infrastructures (Ευρωπαϊκό Στρατηγικό Φόρουμ για τις Υποδομές Έρευνας) <http://cordis.europa.eu/esfri/>.

(13) Συμβούλιο για την ανταγωνιστικότητα (Εσωτερική αγορά, βιομηχανία και έρευνα) 21-22 Μαΐου 2007.

δέσμευση της Επιτροπής. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η πολιτική βούληση για την επίτευξη εξαιρετικού και πρωτοποριακού επιστημονικού και τεχνικού έργου, καθίσταται ιδιαίτερα εμφανής. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει με έμφαση στην συνεπή τήρηση του «χάρτη πορείας» καθώς και μια ουσιαστική χρηματοδοτική συμμετοχή της κοινότητας για τη δημιουργία και τη μακροπρόθεσμη λειτουργία των εγκαταστάσεων αυτών. Επίσης, τονίζει τη σημασία της κατάλληλης διαμόρφωσης συμβάσεων, έτσι ώστε οι εγκαταστάσεις αυτές να είναι ανοιχτές και ελκυστικές σε εταίρους ή χρήστες από το σύνολο του ΕΧΕ και στηρίζει τις προσπάθειες εταιρικών σχέσεων και συμμετοχών εκτός Ευρώπης (14).

3.8.2 Σταθερή χρηματοδότηση Λόγω του υψηλού επενδυτικού τους κόστους, είναι ιδιαίτερα σημαντικό τα μεγάλα μακροπρόθεσμα έργα να λαμβάνουν σταθερή και αξιόπιστη χρηματοδότηση έως ότου επιτευχθούν οι τελικοί στόχοι, όσο πληρούν το κριτήριο της επιστημονικής αριστείας. Οι σημαντικές διακυμάνσεις, οι αβεβαιότητες ή ακόμα και οι διακοπές στη χρηματοδότηση ειδικά στον τομέα αυτό, δεν οδηγούν μόνο στην σπατάλη δαπανηρών επενδύσεων και των επιστημονικών και τεχνολογικών έργων ανάπτυξης αλλά βλάπτουν και τα δίκτυα που έχουν δημιουργηθεί, τη διεθνή συνεργασία και την εμπιστοσύνη στις μελλοντικές δεσμεύσεις. Βλάπτουν επίσης την ευρωπαϊκή αγορά εργασίας για επιστήμονες και μηχανικούς.

3.8.3 Σύνδεση με πανεπιστήμια και ιδρύματα Απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχία των σημαντικών αυτών επενδύσεων σε έργα υποδομής και απαραίτητη επέκταση της έρευνας αιχμής, αποτελεί η υπεύθυνη συμμετοχή συναφών ομάδων πανεπιστημίων και ιδρυμάτων των κρατών μελών στην ανάπτυξη και τη χρήση κατάλληλων πειραματικών εγκαταστάσεων: μόνο η διασύνδεση αυτή θα δημιουργήσει ένα σύνολο και ευρωπαϊκή προστιθέμενη αξία. Συνεπώς είναι επίσης απαραίτητο να ενισχυθεί κατάλληλα η δικτύωση αυτή και να χρηματοδοτηθούν ανάλογα τα ειδικά προγράμματα *Συνεργασία και Ιδέες* που περιέχονται στο πρόγραμμα. Για το σκοπό αυτό θα πρέπει να διατεθούν επαρκείς πόροι για ταξίδια και παραμονή στις εγκαταστάσεις καθώς και για συστήματα επικοινωνίας και βοηθητικές συσκευές. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει σχετικά και τη μεγάλη σημασία της ενίσχυσης της κινητικότητας.

3.8.4 Απρόσκοπτη κινητικότητα Συνεπώς, υποστηρίζει η ΕΟΚΕ και το στόχο της διασφάλισης απρόσκοπτης κινητικότητας μεταξύ κρατών μελών, ιδρυμάτων, καθώς και μεταξύ ιδιωτικού και δημόσιου τομέα εντός του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας. Η κινητικότητα δεν χρησιμεύει μόνο στην επαγγελματική εξέλιξη, ανταλλαγή γνώσεων και τεχνικών εμπειριών αλλά διευρύνει γενικά τους ορίζοντες, ενισχύει το κριτικό πνεύμα και προωθεί την πολιτιστική κατανόηση. Συνεπώς, πρέπει να υπερβληθούν ή να εξαλειφθούν όλες οι ανεπάρκειες και λανθασμένες τακτικές που συνεχίζουν να εμποδίζουν την πλήρη κινητικότητα. Σε αυτά συμπεριλαμβάνεται εκτός από τα διακρατικά εμπόδια, όπως η ανεπαρκής αναγνώριση και δυνατότητα μεταφοράς κεκτημένων κοινωνικών δικαιωμάτων και παροχών, και η φορολογική διακριτική μεταχείριση ή η φορολογική επιβάρυνση της μεταφοράς ή της ανανέωσης οικιακού εξοπλισμού.

(14) Όπως π.χ. στο έργο ITER.

3.8.5 **Η κατάσταση στα νέα κράτη μέλη.** Χρειάζεται ωστόσο να ληφθεί μέριμνα και να αναπτυχθούν κίνητρα, ούτως ώστε να διασφαλιστεί ότι η επιθυμητή ενδοευρωπαϊκή κινητικότητα των ερευνητών από τα νέα κράτη μέλη δεν θα οδηγήσει σε μία μακροπρόθεσμη ενδοευρωπαϊκή «διαρροή εγκεφάλων». Η ΕΟΚΕ επισήμανε ήδη σε μία παλαιότερη γνωμοδότηση ότι η δημιουργία ελκυστικών ερευνητικών ιδρυμάτων στα νέα κράτη μέλη έχει για τον ως άνω λόγο ιδιαίτερη σημασία.

3.9 **Αναγνώριση της αξίας του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας**
Η λειτουργική και αποδοτική διεθνής συνεργασία, ειδικά στα μεγάλης κλίμακας κοινοτικά έργα, δημιουργεί σε εκείνους που συμμετέχουν ένα αίσθημα ομαδικού πνεύματος, το οποίο ευνοεί την αναγνώριση του ΕΧΕ και τον συμβολισμό της Ευρώπης.

3.10 **Ίδια οργάνωση και εξειδικευμένες διασκέψεις** Το παράδειγμα του CERN αλλά και η ανάπτυξη των ευρωπαϊκών ερευνητικών εγκαταστάσεων αποδεικνύουν τη βούληση και την ικανότητα της επιστημονικής κοινότητας να επιδιώξει να και να εξεύρει με ίδια πρωτοβουλία διεθνείς συνεργάτες αλλά και να επιτύχει τη διεθνή χρηματοδότηση από κυβερνήσεις τρίτων χωρών. Απαραίτητη προϋπόθεση για αυτό είναι η διοργάνωση ιδιαίτερα συναφών επιστημονικών και τεχνολογικών διασκέψεων στην Ευρώπη καθώς και η συμμετοχή ιδίως νέων ευρωπαίων επιστημόνων στις διεθνείς διασκέψεις.

3.10.1 **Επιστημονικές και τεχνολογικές ενώσεις — Οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών** Οι ειδικές διασκέψεις είναι το κύριο φόρουμ για την κοινοποίηση και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, την ανταλλαγή γνώσης και ιδεών, την προώθηση της συνεργασίας και την ανάπτυξη των νέων ή βελτιωμένων σχεδίων. Τέτοιες διασκέψεις οργανώνονται συνήθως από τις επιστημονικές και τεχνολογικές ενώσεις που αποτελούν χαρακτηριστικές οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών⁽¹⁵⁾. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ συστήνει να ληφθεί περισσότερο υπόψη και να αναγνωρισθεί το έργο τους, και να αξιοποιηθούν καλύτερα και να στηριχθούν οι προσπάθειές τους για διάδοση της γνώσης, αξιολόγησης των συμπερασμάτων και συντονισμού της έρευνας.

3.11 **Προγράμματα πλαίσιο** Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι το κοινοτικό πρόγραμμα πλαίσιο E&A και το πρόγραμμα πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Ατομικής Ενέργειας αποτελούν τα κύρια μέσα για την υλοποίηση του ΕΧΕ.

Συμπληρωματικά προς τα ειδικά προγράμματα Υποδομές και Ιδέες, σημαντικά κίνητρα για συντονισμένη συνεργασία (βλ. σημείο 3.13) δίνονται επίσης και από τα ειδικά προγράμματα Συνεργασία και

Άνθρωποι και τα συνδεδεμένα μέσα προώθησης. Η δέουσα εφαρμογή τους θα περιλάβει μια ουσιαστική διασυνοριακή, συνεργική, διαμόρφωση ταυτότητας της ευρωπαϊκής έρευνας και του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας.

3.11.1 **Βασική έρευνα και εφαρμογή.** Χρειάζεται να δοθεί έμφαση στη ρητή συμπερίληψη της βασικής έρευνας και στην αναγνώριση της καίριας σημασίας της για την πρόοδο και την καινοτομία. Αυτό δημιουργεί την ανάγκη για **ισορροπία** μεταξύ, αφενός, της επιδιωκόμενης προώθησης της βασικής έρευνας και, αφετέρου, της εφαρμοσμένης έρευνας και της έρευνας που προσανατολίζεται στο προϊόν και στις διεργασίες. Όπως η ΕΟΚΕ έχει τονίσει συχνά⁽¹⁶⁾, δεν υπάρχει καμία σαφής διαχωριστική γραμμή μεταξύ αυτών των τομέων αλλά μάλλον πολλές αλληλεπιδράσεις, εφόσον αλληλοεμπηρετούνται.

3.11.2 **Κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες, τεχνολογικές πλατφόρμες και ΕΠΙ.** Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι οι κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες και οι τεχνολογικές πλατφόρμες διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο. Με αυτές επιδιώκεται να δημιουργηθούν συμπράξεις στους στρατηγικούς ερευνητικούς τομείς μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα για την υλοποίηση κοινών ερευνητικών προγραμμάτων. Η ΕΟΚΕ συστήνει να χρησιμεύσουν οι σχετικές εμπειρίες ως βάση για την προσεχή δημιουργία των **κοινοτήτων γνώσης και καινοτομίας** (Knowledge and Innovation Communities, KICs) του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Τεχνολογίας (EIT). Αξιολογη συμβολή μπορούν επίσης να προσφέρουν οι εμπειρίες από τα έργα ERA-Net και NET καθώς και οι συσπειρώσεις EUREKA

3.11.3 **ΜΜΕ** Ιδιαίτερα σημαντικό ρόλο στις συμπράξεις μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αλλά και στις βιομηχανικές συμπράξεις διαδραματίζει η κατάλληλη σύνδεση με τις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ). Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της διότι η Επιτροπή κατέβαλε και συνεχίζει να καταβάλλει ιδιαίτερες προσπάθειες στο ζήτημα αυτό. Σε αυτό μπορεί επίσης να συμβάλει και το έργο CORNET⁽¹⁷⁾ (Collective Research Networking) το οποίο έχει δρομολογηθεί στο πλαίσιο του ERA-NET.

3.11.4 **Εμπιστευτικότητα των πληροφοριών** Η ελεύθερη διάδοση των πληροφοριών σχετικά με νέες γνώσεις ήταν και είναι ένας από τους παράγοντες επιτυχίας της σύγχρονης επιστήμης (βλ. επίσης σημείο 4.4.2, **Ελεύθερη πρόσβαση**). Η δυσκολία του περιορισμού της έγκειται όχι μόνο στις πτυχές της πνευματικής ιδιοκτησίας αλλά και στο ερώτημα σε ποια φάση της ανάπτυξης νέας/ καινοτόμου τεχνολογίας τα ζητήματα της εμπιστευτικότητας — εξαιτίας του ανταγωνισμού της αγοράς⁽¹⁸⁾ — εμποδίζουν την απαιτούμενη ανταλλαγή γνώσης και την περαιτέρω συνεργασία με τους βιομηχανικούς εταίρους και μεταξύ αυτών. Η ΕΟΚΕ συνιστά να εξετασθεί σε βάθος το σημαντικό αυτό ζήτημα διότι από αυτό εξαρτάται η επιτυχία της συνεργασίας μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα.

⁽¹⁵⁾ Π.χ. European Physical Society, European Federation of National Engineering Associations, European Federation of Chemical Engineering, der Europäischen Akademien (IASAC, ALEA, IAP) etc Πολλές από αυτές τις ενώσεις είναι οργανωμένες και κεντρικά όπως η Initiative for Science in Europe (ise).

⁽¹⁶⁾ EE C 325 της 30.12.2006, κεφάλαιο 4.6.

⁽¹⁷⁾ Βλ. σχετικά την ιστοσελίδα <http://www.cornet-era.net>; καθώς και το Θεματικό δελτίο του CORDIS αριθ. 24 του Ιουνίου 2007.

⁽¹⁸⁾ Και για όσο διάστημα δεν παραχωρείται καμία προθεσμία για την κατάθεση διπλώματος ευρεσιτεχνίας, κυρίως για να μην δημιουργείται αβεβαιότητα όσον αφορά μετέπειτα αξιώσεις διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

3.12 Ενίσχυση των ερευνητικών ιδρυμάτων Η ΕΟΚΕ στηρίζει το ιδιαίτερα σημαντικό στόχο της ενίσχυσης των ερευνητικών ιδρυμάτων αλλά και των ομοσπονδιών τους διότι αποτελούν τους ουσιαστικούς φορείς και εμπνευστές της έρευνας και της ανάπτυξης. Οι φορείς αυτοί συντονίζουν, προγραμματίζουν, ερευνούν ενώ το περιβάλλον εργασίας, τα περιθώρια ελευθερίας και το ύψος της έρευνας που αναπτύσσονται εκεί καθορίζουν τη φήμη και την επιτυχία κάθε ερευνητικού ιδρύματος. Συνεπώς, οι ερευνητικοί οργανισμοί και τα ερευνητικά ιδρύματα χρειάζονται δυνατότητες μακροπρόθεσμου σχεδιασμού, επαρκή χρηματοδότηση και κατάλληλη ελευθερία λήψης αποφάσεων. Προϋποθέσεις για αυτό είναι μια υψηλότερη ίδια ευθύνη για τη χρήση των πόρων, ένα πιο αξιόπιστο, επαρκές μερίδιο βασικής θεσμικής χρηματοδότησης (συνήθως από τουλάχιστον 75 % έως 80 %), πλήρης χρηματοδότηση έργων, δυνατότητα μεταφοράς των ετήσιων προϋπολογισμών, εξάλειψη του διοικητικού φόρτου των ερευνητών, δημιουργία κινήτρων και χρηματοδότηση της αριστείας μέσω συμπληρωματικών πόρων, προγραμματισμένων για μια επαρκώς μακρά περίοδο και με κριτήριο την ανταγωνιστικότητα και το βαθμό επιτυχίας των αποτελεσμάτων.

3.13 Ανοιχτός συντονισμός Σημαντικό έναυσμα για τον αμοιβαίο ανοιχτό συντονισμό και την αξιολόγηση των ερευνητικών πολιτικών και στρατηγικών στόχων των κρατών μελών προσφέρουν η δοκιμασμένη ευρωπαϊκή διαδικασία λήψης αποφάσεων για τις ερευνητικές πρωτοβουλίες της Επιτροπής καθώς και τα προκαταρκτικά στάδια διαβουλεύσεων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πέραν των διαδικασιών αυτών και τα συντονιστικά μέτρα με τα κράτη μέλη και μεταξύ των κρατών μελών και των περιφερειών σχετικά με συγκεκριμένες προτεραιότητες ή έργα υποδομής είναι επίσης σημαντικά και εύλογα προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη συνοχή και βελτιωμένη ευρωπαϊκή ερευνητική πολιτική. Για αυτόν το λόγο εξίσου σκόπιμος είναι ο συντονισμός κατά την ίδρυση ευρωπαϊκών διακρατικών ερευνητικών οργανισμών για μεγάλης κλίμακας κοινοτικά έργα και οργανισμούς υποδομών (βλ. σημείο 3.8). Ο Συντονισμός εκ μέρους της Επιτροπής βασίζεται επίσης στα μέτρα στήριξης του 7ου προγράμματος πλαισίου (βλ. σημείο 3.11).

3.14 Αποφυγή των υπερβολών στο συντονισμό Αντίθετα, πρέπει να αποφευχθεί η ενδεχόμενη επιδίωξη, είτε ως αυτοσκοπού, είτε ως στόχου, της επιβολής συντονισμού της ευρωπαϊκής έρευνας από την κορυφή προς τη βάση, ο οποίος να επιβάλλεται αυτούσιος στα ερευνητικά ιδρύματα ή στις επιχειρήσεις, με πρόσχημα το στόχο της ενοποίησης. Τούτο θα μπορούσε να περιορίσει την απαραίτητη πολυφωνία των ερευνητικών προσεγγίσεων και μεθόδων (βλ. συγκεκριμένα το σημείο 4.8), κυρίως λαμβανομένης υπόψη της δεδηλωμένης πρόθεσης να αποφευχθεί η διπλή έρευνα και ο κατακερματισμός⁽¹⁹⁾ και να προκαλέσει μια αρνητική στάση εκ μέρους των ερευνητών, των ιδρυμάτων και των βιομηχανιών που συμμετέχουν.

⁽¹⁹⁾ Στη γνωμοδότησή της με τίτλο «Επιστήμη, κοινωνία και πολίτες στην Ευρώπη» CES 724/2001, σημείο 4.7.5, η ΕΟΚΕ είχε ήδη επισημάνει τα εξής: «Δεδομένου ότι είναι αναγκαίο να αποδειχθεί η αναπαραγωγισμότητα, τα πειράματα που πραγματοποιούνται παράλληλα ή που επαναλαμβάνονται από άλλες ομάδες ερευνητών (συνήθως πειράματα που πραγματοποιούνται με διαφορετικές τεχνικές ή διαφορετικές διεργασίες), και τα οποία χαρακτηρίζονται συχνά ως διπλή έρευνα, αποτελούν ουσιαστική συνιστώσα της μεθοδολογίας και της επιστημονικής προόδου.» Η διπλή αυτή έρευνα αποτελεί έναν προστατευτικό κλοιό κατά των λαθών, των παρανοήσεων ή ακόμη και των στρεβλώσεων.

Σε κάθε περίπτωση, πρέπει να αποφευχθεί η εντύπωση ότι η Επιτροπή επιδιώκει μια συγκεντρωτική καθοδήγηση της ευρωπαϊκής έρευνας. Διαφορετικά, θα τροφοδοτηθούν περαιτέρω οι ανησυχίες των πολιτών⁽²⁰⁾ στα κράτη μέλη όσον αφορά τον υπέρμετρο συγκεντρωτισμό των Βρυξελλών. Αντίθετα, πρέπει να επιτευχθεί η κατάλληλη ισορροπία μεταξύ κοινοτικού πλαισίου, αυτονομίας και δυνατότητας λήψης αποφάσεων από τα κράτη μέλη καθώς και μεταξύ θεσμικής και ατομικής δυνατότητα πρωτοβουλίας και σχεδιασμού.

3.14.1 Πολυμορφία των μεθόδων, προσεγγίσεων και της επιλογής θεμάτων. Μόνο μέσω μιας πολυμορφίας μεθόδων, προσεγγίσεων και επιλογής αντικειμένου θα επιτευχθούν τα καλύτερα αποτελέσματα και οι καλύτερες διαδικασίες και καινοτομίες. Η πολυμορφία δεν συνιστά σπατάλη αλλά αναγκαίο μέσο για την βελτιστοποίηση και την εξέλιξη στο πλαίσιο της αναζήτησης νέων γνώσεων και δεξιοτήτων. Η ΕΟΚΕ συστήνει να ζητηθεί η γνώμη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας σχετικά με το σημαντικό αυτό ζήτημα καθορισμού αρμοδιοτήτων.

3.15 Πρόσθετος στόχος: «Εξάλειψη της γραφειοκρατίας». Πέρα από την σύσταση αυτή η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τις παλαιότερες προειδοποιήσεις της στην Επιτροπή να συμπεριλάβει στη μελλοντική πολιτική ατζέντα του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και την «εξάλειψη της γραφειοκρατίας» ως σημαντικό πολιτικό στόχο. Από κοινού με τα κράτη μέλη και τα ερευνητικά ιδρύματα, πρέπει να αναπτυχθούν τρόποι απλούστευσης ή ενοποίησης και περιορισμού στο ελάχιστο των υπερβολικών ρυθμίσεων, των ποικίλων υποχρεώσεων υποβολής εκθέσεων σε εθνικό, περιφερειακό και θεσμικό επίπεδο και των διαδικασιών αίτησης, αξιολόγησης και έγκρισης. Ακόμη και ο ανταγωνισμός για την αριστεία και την εξεύρεση πόρων κτλ, που υποστηρίζεται από την ΕΟΚΕ, αυξάνει καταρχάς το χρόνο που σπαταλούν οι ερευνητές σε διοικητικές και διαδικασίες και σε διαδικασίες αξιολόγησης. Γι' αυτό καθίσταται ακόμη πιο σημαντικό να επιτευχθεί μια εύλογη λύση μέσω της μείωσης και της απλούστευσης όλων των διαδικασιών. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη⁽²¹⁾ επισημάνει ότι ο φόβος της αποτυχίας ή των παρατυπιών που πράττουν μεμονωμένα άτομα, δεν πρέπει να οδηγεί στην υπέρμετρη ρύθμιση και την παράλυση των πάντων. Τούτο ισχύει τόσο για τις μεθόδους εργασίας των ερευνητικών ιδρυμάτων όσο και των ερευνητών.

3.16 Ελκυστική αγορά εργασίας και καλύτερες δυνατότητες απασχόλησης. Η ΕΟΚΕ στηρίζει το σημαντικό στόχο να δημιουργηθεί μια ελκυστική αγορά εργασίας για ερευνητές. Για το σκοπό αυτό, οι συμβάσεις εργασίας, το επίπεδο των μισθών, η κοινωνική ασφάλεια, τα επιδόματα και η προώθηση της συνοχής της οικογένειας θα πρέπει να βελτιωθούν και να διαμορφωθούν κατά τέτοιο τρόπο ώστε οι επιστήμονες, λόγω υπερβολικά χαμηλών αμοιβών, χρονοβόρων διαπραγματεύσεων για τη σύναψη της σύμβασης εργασίας και μεγάλης αβεβαιότητας στις προοπτικές σταδιοδρομίας τους, να μην νιώθουν ότι ο ιδεαλισμός τους γίνεται αντικείμενο εκμετάλλευσης και να καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι οι επενδύσεις τους σε μια πολύ απαιτητική και επιλεκτική εκπαίδευση δεν θα αποδώσουν στην Ευρώπη εφόσον δεν θα μπορέσουν να μετατραπούν σε επιτυχημένη επαγγελματική σταδιοδρομία.

⁽²⁰⁾ Lüder Gerken und Roman Herzog in EUROPE'S WORLD, summer 2007 issue.

⁽²¹⁾ EE C 256 της 27.10.2007.

3.16.1 Ελλείψεις στα κράτη μέλη. Στο ζήτημα αυτό, σημειώνονται πολύ μεγάλες ελλείψεις στα κράτη μέλη και παρατηρούνται και περαιτέρω τάσεις προς λανθασμένη κατεύθυνση ⁽²²⁾! Η ΕΟΚΕ καλεί κυρίως τα κράτη μέλη και τους αντίστοιχους κοινωνικούς εταίρους να καλύψουν τις ελλείψεις αυτές και προπαντός να προσφέρουν στους νέους επιστήμονες ελκυστικές επαγγελματικές ευκαιρίες με προοπτικές, οι οποίες θα μπορούσαν να ανταγωνιστούν τις εναλλακτικές επαγγελματικές δυνατότητες πανεπιστημιακής σταδιοδρομίας. Μόνον τότε, θα είναι και πάλι περισσότεροι προικισμένοι νέοι έτοιμοι να επενδύσουν την ενεργητικότητα και το χρόνο τους σε δύσκολες, απαιτητικές και επιλεκτικές σπουδές και να συμβάλλουν έτσι στην κάλυψη των απειλητικών ελλείψεων σε εξειδικευμένο επιστημονικό και τεχνικό δυναμικό στην Ευρώπη.

3.16.2 Ισότητα των φύλων. Η ΕΟΚΕ τονίζει την προσηλωσή της στις ίσες ευκαιρίες και στην ίση μεταχείριση των φύλων. Χρειαζόμαστε τα πιο προικισμένα άτομα και των δύο φύλων· εκείνο που μετράει είναι οι δεξιότητες και η απόδοση. (Οι χρησιμοποιούμενοι όροι «επιστήμονες» ή «μηχανικοί» αναφέρονται αδιακρίτως σε άνδρες και γυναίκες).

3.16.3 Κινητικότητα μεταξύ ιδρυμάτων, επιστημονικών κλάδων, τομέων και χωρών. Η ΕΟΚΕ στηρίζει επίσης το στόχο που περιλαμβάνεται στην Πράσινη Βίβλο και αφορά την αισθητή βελτίωση της κινητικότητας μεταξύ ιδρυμάτων, επιστημονικών κλάδων, τομέων και χωρών. Αναφέρεται, αφενός, στις προαναφερθείσες συστάσεις και, αφετέρου, στην προγενέστερη σύστασή της υπέρ ενός ελκυστικού συστήματος υποτροφιών (σε συνδυασμό με ακαδημαϊκή άδεια) για ανταλλαγές προσωπικού μεταξύ πανεπιστημιακών ιδρυμάτων και βιομηχανίας.

3.16.4 Συνοχή της οικογένειας. Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει επανειλημμένα μια ιδιαίτερα βαρύνουσα πτυχή της βελτίωσης της κινητικότητας που είναι η δυνατότητα και η προώθηση της συνοχής της οικογένειας. Τούτο αφορά συγκεκριμένα την απασχόληση του/ της συζύγου (π.χ. «ζευγάρια διπλής σταδιοδρομίας»), κατάλληλα σχολεία για τα παιδιά, στήριξη για τη μετακόμιση (κάλυψη των δαπανών, φόροι) κτλ.

3.17 Άνοιγμα του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας προς τον υπόλοιπο κόσμο. Στην Πράσινη Βίβλο χαρακτηρίζεται το άνοιγμα του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας προς τον κόσμο ως ιδιαίτερα σημαντικός στόχος. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως. Η επίτευξη αυτού του στόχου στην πράξη θα αποτελέσει μέτρο στάθμισης της επιτυχίας της στρατηγικής της Λισαβόνας.

3.17.1 Η ελκυστικότητα αποτελεί το αποφασιστικό κριτήριο. Εντούτοις, βασικός παράγοντας — πέρα από ένα πιο τυπικό άνοιγμα που, σε γενικές γραμμές, έχει επιτευχθεί ήδη από πολλές απόψεις — είναι η ελκυστικότητα του ΕΧΕ: οι προσκλήσεις στους κορυφαίους διεθνείς ερευνητές είναι το πρώτο βήμα που απαιτείται, και, στη συνέχεια, πρέπει να διασφαλιστεί η πραγματική

άφιξή τους στην Ευρώπη και όσον αφορά τους ευρωπαίους επιστήμονες που εργάζονται εκτός Ευρώπης, η επιστροφή τους στην Ευρώπη.

3.17.2 Υπέρβαση της διαρροής εγκεφάλων. Μόνον όταν εκλείπει, όχι μόνο ποσοτικά αλλά και ποιοτικά, η λυπηρή τάση της διαρροής εγκεφάλων που παρατηρείται σήμερα όσον αφορά τους παγκοσμίως πιο αποδοτικούς και επιτυχημένους επιστήμονες και μηχανικούς, θα μπορέσει να θεωρηθεί ότι ολοκληρώθηκε η εν λόγω προσπάθεια. Για να επιτευχθεί αυτό πρέπει να διασφαλίζεται η ύπαρξη όλων των ουσιαστικών παραγόντων: επίπεδο, μέσα, συνθήκες εργασίας, αξιόπιστο πλαίσιο, δυνατότητες εξέλιξης και ελευθερία κίνησης, αμοιβή (συμπεριλαμβανομένων των κοινωνικών παροχών), και κοινωνική αναγνώριση.

3.18 Συνέχιση των πρώτων επιτυχιών. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ικανοποίησή ότι, παρά τις υφιστάμενες ελλείψεις και τις υποχρεώσεις που πρέπει ακόμη να εκπληρωθούν, τα μέχρι σήμερα μέτρα της ευρωπαϊκής πολιτικής για την έρευνα έχουν αρχίσει να σημειώνουν τις πρώτες επιτυχίες τους και ότι σε γενικές γραμμές, οδεύουν, προς τη σωστή κατεύθυνση. Συνεπώς, είναι σημαντικό να συνεχιστεί η δρομολογηθείσα εξέλιξη μέσω ενός ακόμη ταχύτερα αναπτυσσόμενου δυναμικού Ε&Α, μέσω μιας πολιτικής στήριξης προσανατολισμένης προς τον ανταγωνισμό, μέσω της δικτύωσης και της ολοκλήρωσης του καθώς και, ειδικότερα, μέσω της διαμόρφωσης ελκυστικών και αξιόπιστων συνθηκών και δυνατοτήτων επαγγελματικής σταδιοδρομίας (χωρίς υπέρμετρη ρύθμιση και συγκεντρωτισμό!). **Ο ΕΧΕ πρέπει να αποτελέσει μια έννοια με παγκόσμια ακτινοβολία.**

3.19 Ευρωπαϊκός Χώρος Γνώσης. Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει επανειλημμένα ότι ο ΕΧΕ πρέπει να συμπληρωθεί από έναν «Ευρωπαϊκό Χώρο Γνώσης» ⁽²³⁾. Βασικός λόγος είναι ο στόχος μιας ευρωπαϊκής κοινωνίας της γνώσης, η οποία προϋποθέτει τη σοβαρή εκπαίδευση όλων των πολιτών αλλά και εξειδικευμένη και υψηλού επιπέδου κατάρτιση ως προϋπόθεση για τους επιστήμονες και τους μηχανικούς. Εν προκειμένω μεγάλη σημασία υπέχει τόσο η δια βίου όσο και η μάθηση μέσω αυτοδιδασκαλίας. Δεδομένου ότι η παρούσα γνωμοδότηση αφορά τον ΕΧΕ, η ΕΟΚΕ κρίνει αναγκαία και την κατάλληλη «διαχείριση της γνώσης», έτσι ώστε να διασφαλιστεί η τεκμηρίωση, η ταξινόμηση, η διάδοση, η πρόσβαση και η διατήρηση της αποκτηθείσας γνώσης. Η έρευνα και η ανάπτυξη βασίζονται στην υφιστάμενη γνώση προκειμένου να δημιουργήσουν νέα.

3.19.1 Διαχείριση της γνώσης και τεχνολογία. Η διαχείριση της γνώσης είναι επίσης σημαντική για την ασφαλή εφαρμογή των τεχνικών διαδικασιών ⁽²⁴⁾, έτσι ώστε να διασφαλιστεί η βέλτιστη και ασφαλή χρήση τους, να ελαχιστοποιούνται οι κίνδυνοι και να μην τίθεται σε κίνδυνο οι πολίτες. Για το σκοπό αυτό, η Επιτροπή οφείλει να αναλάβει και στο μέλλον τις κατάλληλες πρωτοβουλίες σε συνεργασία με τους εκάστοτε αρμόδιους διεθνείς οργανισμούς και να προωθήσει τα απαραίτητα ερευνητικά προγράμματα.

⁽²²⁾ Για παράδειγμα, η νέα συλλογική σύμβαση για τους δημόσιους υπαλλήλους στη Γερμανία δυσχεραίνει σαφώς την κινητικότητα!

⁽²³⁾ Βλ. συγκεκριμένα τη γνωμοδότηση «Επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία» INT/325 (EE C 256 της 27.10.2007).

⁽²⁴⁾ Βλ. IAEA Proceedings of the International Conference on Knowledge Management in Nuclear Facilities June 2007.

3.19.2 **Διδακτικά βιβλία και επισκοπήσεις.** Σημαντικό ρόλο για τη διατήρηση, τη σαφήνεια και την οργάνωση της γνώσης και ειδικότερα για μια υψηλής ποιότητας κατάρτιση διαδραματίζουν τα ποιοτικά διδακτικά βιβλία, οι επισκοπήσεις και τα εγχειρίδια. Για την κατάρτισή τους απαιτείται εμπειρία, προσπάθειες και χρόνος καθώς και απαλλαγή από άλλες υποχρεώσεις. Η ΕΟΚΕ συστήνει να ενσωματωθεί η δραστηριότητα αυτή στον κατάλογο των καθηκόντων που πρέπει να λάβουν στήριξη, για τον πρόσθετο λόγο ότι συνήθως το επίπονο αυτό έργο, δεν ενέχει εμπορικά οφέλη για τους συγγραφείς.

4. Ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με τα ερωτήματα που τίθενται στην Πράσινη Βίβλο

Στη συνέχεια, εξετάζονται ορισμένα από τα 35 ερωτήματα που διατυπώνονται στην Πράσινη Βίβλο, στο βαθμό που τα θέματα που αφορούν τα ερωτήματα αυτά δεν εξετάστηκαν ήδη στο κεφάλαιο 3. Για χάρη συντομίας, τα περισσότερα από τα ερωτήματα αυτά δεν επαναλαμβάνονται αλλά ο αναγνώστης παραπέμπεται στα αντίστοιχα σημεία της Πράσινης Βίβλου.

4.1 Ερωτήματα 1 έως 3 **Στοιχεία του οράματος του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας.** Βασική προϋπόθεση είναι μια ανοικτό κοινωνικό περιβάλλον έναντι στην έρευνα και την ανάπτυξη το οποίο να συμβάλλει στην κατανόηση και στην εκτίμηση της θεμελιώδους σημασίας που έχει η E&A για την ευημερία, την ανταγωνιστικότητα, την πρόοδο και τον πολιτισμό. Είναι επίσης σημαντικό να διασφαλίζεται ικανοποιητική επικοινωνία μεταξύ των επιμέρους επιστημονικών κλάδων και ιδιαίτερα μεταξύ των φυσικών και ανθρωπιστικών επιστημών, καθώς και να επιδιώκεται η επίτευξη συμφωνίας σχετικά με τις αρχές μεθοδολογίας. Τούτο αποτελεί επίσης και προϋπόθεση για τη δημιουργία του απαραίτητου πλαισίου και για τον καθορισμό των προτεραιοτήτων σε όλα τα πολιτικά επίπεδα. Επιπλέον, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη μπορούν να καταβάλλουν μεγαλύτερες προσπάθειες για να ενθαρρύνουν τις ανταλλαγές των εμπειριών μεταξύ της επιστημονικής κοινότητας και της κοινωνίας των πολιτών και για να διαφημίσουν τον EXE μέσω των συμποσίων και των διασκέψεων. Σημαντικό ρόλο σε αυτό μπορούν επίσης να διαδραματίσουν και τα μέσα ενημέρωσης, με ιδιαίτερη έμφαση βέβαια στην ενημέρωση και όχι στη προβολή απόψεων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την μέριμνα της Επιτροπής για να εξασφαλίσει μια ανοικτή συζήτηση και τα περαιτέρω βήματα.

4.2 **Ερωτήματα 8 και 10: υποψήφιοι διδάκτορες.** Τα πρώτα βήματα αφορούν τους νέους επιστήμονες που διαθέτουν πανεπιστημιακό τίτλο πλήρων σπουδών, δηλαδή τους υποψήφιους διδάκτορες. Τούτοι δεν είναι πλέον φοιτητές ή σπουδαστές⁽²⁵⁾ αλλά ουσιαστικοί συνεισφέροντες στην έρευνα και τη διδασκαλία. Η ίδια η έρευνα και η διδασκαλία, καθώς και οι δημοσιεύσεις, η συμμετοχή σε διασκέψεις, σεμινάρια και στα αποκαλούμενα «θερινά μαθήματα», αποτελούν τα καλύτερα μέσα επιμόρφωσης. Η συμμετοχή σε αυτά πρέπει να επιδιώκεται με έμφαση και να διευκολύνεται. Η πρωτοβουλία και η αυτονομία πρέπει να ενθαρρύνονται και να ανταμείβονται διότι δεν προέρχονται από τη σχολική εκπαίδευση.

4.3 Ερώτημα 12 και επόμενα: Αφετηρία και πηγή μάθησης μπορεί να είναι το EIT και οι «Κοινότητες γνώσης και καινοτομίας» του.

⁽²⁵⁾ Στόχος ενός διδακτορικού είναι να επιδειχθεί αυτόνομη επιστημονική εργασία!

4.3.1 Ερώτημα 18: Αρχικά, θα πρέπει να συγκεντρωθούν εμπειρίες από συγκεκριμένες περιπτώσεις. Θα πρέπει να διασαφηνιστούν τα ζητήματα κινδύνου και ευθύνης, π.χ. σε περίπτωση αποχώρησης ενός εταίρου.

4.3.2 Ερώτημα 19: Αρχικά, αξιοποίηση των εμπειριών από τα «Εικονικά ιδρύματα» των ερευνητικών οργανισμών στα κράτη μέλη; διαφορετικά: από τη βάση στην κορυφή!

4.3.3 Ερώτημα 20 i): θα πρέπει να ζητηθούν οι προτάσεις των ενδιαφερόμενων οργανισμών.

4.3.4 Ερώτημα 20 ii): **'Οχι αντικειμενικά μετρήσιμα κριτήρια.** Η ΕΟΚΕ διατηρεί ισχυρές αμφιβολίες για το θέμα αυτό. Συγκεκριμένα, υφίσταται ο κίνδυνος να δοθεί έμφαση σε ποσοτικά και «αντικειμενικά μετρήσιμα» κριτήρια, κάτι που στην πράξη δεν ισχύει στον τομέα της έρευνας⁽²⁶⁾. Μολονότι ενδέχεται να είναι χρήσιμα για ανάπτυξη που προσανατολίζεται προς τα προϊόντα, όσον αφορά την έρευνα ενδέχεται να ευνοήσουν μια βραχυπρόθεσμη και επιπόλαιη προσέγγιση (μάρκετινγκ για εξεύρεση χρηματοδότησης). Ακόμη και τα ερευνητικά ιδρύματα της βιομηχανίας διαθέτουν περιθώρια για μακροπρόθεσμη και βασική έρευνα, η σημασία της οποίας αποδεικνύεται κυρίως από τα επιτυχέστερα ιδρύματα⁽²⁷⁾ αλλά τέτοια έρευνα δεν είναι εύκολο να αιτιολογηθεί βάσει συγκεκριμένων διαδικασιών αξιολόγησης με βάση «ποσοτικά μετρήσιμα» κριτήρια. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει επίσης τον αναγνώστη στα σχόλια παλαιότερων γνωμοδοτήσεων⁽²⁸⁾.

4.4 Ερώτηση 21: **Διαμοιρασμός της γνώσης.** Σε αυτή την περίπτωση **ανεπεξέργαστα δεδομένα.** Πρόκειται για ένα δύσκολο και λεπτό ερώτημα. Τα ανεπεξέργαστα δεδομένα (σε ποιο στάδιο της αλυσίδας μέτρησης προκύπτουν «ανεπεξέργαστα» δεδομένα); η ακριβεία τους πρέπει συχνά να ελεγχθεί ή να αξιολογηθεί από τον ερευνητή που ξεκίνησε το πείραμα), έχουν επιπτώσεις στη σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των ερευνητών⁽²⁹⁾. Το ερώτημα δεν θίγει τον τρόπο με τον οποίο γίνονται τα πειράματα ή τις διαπροσωπικές σχέσεις (ομαδικό πνεύμα, ανταγωνισμός, προτεραιότητες κ.λπ.) μεταξύ των ερευνητών. Είναι χρήσιμο να παρέχονται κίνητρα για την άμεσο διαμερισμό της γνώσης. Η δυνατότητα αναπαραγωγής των αποτελεσμάτων αποτελεί καίριο παράγοντα. Η επιλογή μιας άνωθεν κανονιστικής προσέγγισης και μάλιστα σε ευρωπαϊκό επίπεδο, πρέπει οπωσδήποτε αποφευχθεί. Χρήσιμη ωστόσο μπορεί να είναι η διατύπωση συστάσεων όπως π.χ. σχετικά με την ελάχιστη χρονική διάρκεια αποθήκευσης ανεπεξέργαστων δεδομένων και τον καθορισμό του υπεύθυνου για αυτό. Επιπλέον (βλ. επίσης Κεφάλαιο 3.19.1), παραμένει το ερώτημα σχετικά με τη γενική «διαχείριση της γνώσης», ιδίως για να εξασφαλιστεί ότι η γνώση δεν χάνεται. Ενδεχομένως, θα πρέπει το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Έρευνας να εξετάσει το ζήτημα αυτό.

⁽²⁶⁾ Βλ. σχετικά το περιοδικό «Erwogen, Wissen, Ethik» (EWE) Jg 18/2007 τεύχος 1, σ. 12, κεφάλαιο 3.4 — ISSN 1610-3696.

⁽²⁷⁾ Π.χ. κοσμική ακτινοβολία βάρους από την BELL, υπεραγωγός σε υψηλή κρίσιμη θερμοκρασία από την IBM.

⁽²⁸⁾ Βλ. π.χ. το σημείο 7.5 της γνωμοδότησης EE C 256 της 27.10.2007.

⁽²⁹⁾ Στη βασική έρευνα, τούτο αφορά κυρίως το ζήτημα της προτεραιότητας μιας ανακάλυψης ή μιας ιδέας στην εφαρμογή, αφορά και ζητήματα διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

4.4.1 Και πάλι σχετικά με το ερώτημα 21: **Δυσκολίες πρόσβασης στην πληροφορία και στην ανταλλαγή δεδομένων** Τα ερωτήματα αυτά αφορούν επίσης και ένα άλλο πρόβλημα, και συγκεκριμένα την ανεμπόδιστη και ταχεία πρόσβαση στις πληροφορίες που έχουν ήδη δημοσιευθεί στα εξειδικευμένα περιοδικά επιστημονικών εκδοτικών οίκων. Εξαιτίας της σημερινής ερμηνείας της προστασίας των πνευματικών δικαιωμάτων, δεν υπάρχει ελεύθερη πρόσβαση σε επιγραμμικές βιβλιοθήκες, ούτε επιτρέπεται η ηλεκτρονική αποστολή αντιγράφων. Η γρήγορη πρόσβαση σε σημαντικά αρχεία επιστημονικής και τεχνολογικής βιβλιογραφίας περιορίζεται έτσι δραστικά, γεγονός που εμποδίζει σημαντικά τον επιστημονικό διαμοιρασμό της γνώσης και την πρόοδο.

4.4.2 **Ανοιχτή πρόσβαση** Η ΕΟΚΕ ζητεί με εμμονή από την Επιτροπή να εξετάσει το ζήτημα αυτό και να επιδώσει νέες και καλύτερες λύσεις. Μια δυνατότητα είναι τα συστήματα πληροφορικής «ανοικτής πρόσβασης»⁽³⁰⁾, π.χ. σε αναγνωρισμένα τεχνικά περιοδικά ανοικτής πρόσβασης με αξιολόγηση από ομότιμους, (βλ. κατωτέρω).

4.4.3 Ερώτηση 23: **Περίοδος χάριτος για τις νέες ανακαλύψεις** Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα ζητήσει τη θέσπιση περιόδου χάριτος προκειμένου να μειωθεί η διαφωνία μεταξύ των υποστηρικτών της επιλογής «δημοσίευση όσο το δυνατό συντομότερα» (οι ερευνητές κρίνονται από τις δημοσιεύσεις τους) και των υποστηρικτών της επιλογής «πρώτα υποβολή αίτησης για δίπλωμα ευρεσιτεχνίας».

4.5 Σχετικά με τα ερωτήματα 25 έως 29 και συγκεκριμένα: **Βελτιστοποίηση των ερευνητικών προγραμμάτων και προτεραιότητων**: σε γενικές γραμμές, πρέπει να αξιοποιηθεί η εμπειρία από τα δίκτυα ERA-NET.

4.5.1 Σχετικά με το ερώτημα 25: **Αρχές της αξιολόγησης**. Το ζήτημα των κοινών — ενδεχομένως εναρμονισμένων — αρχών για την αξιολόγηση από ομότιμους, την διασφάλιση ποιότητας και την αξιολόγηση συνιστά δύσκολο ζήτημα, δεδομένου ότι, αφενός, δεν υπάρχει καμία τέλεια διαδικασία αξιολόγησης παρά μόνο καλύτερη ή χειρότερη και, αφετέρου, οι ερευνητικοί οργανισμοί ακολουθούν διαφορετικές προσεγγίσεις, τουλάχιστον όσον αφορά τις λεπτομέρειες, γεγονός που σημαίνει ότι κριτήριο πρέπει να είναι η (σχετική) αποτελεσματικότητα των διαφορετικών διαδικασιών. Σε γενικές γραμμές, η ΕΟΚΕ διατηρεί επομένως επιφυλάξεις για την σχεδιαζόμενη εναρμόνιση. Μολονότι η αξιολόγηση από ομότιμους είναι αναμφισβήτητη η καλύτερη διαδικασία⁽³¹⁾η ποιότητα και η αποτελεσματικότητά της εξαρτώνται πολύ από τις λεπτομέρειες⁽³²⁾. Προ πάντων είναι σημαντικό να αποφεύγεται η επιφανειακή εξέταση, η οποία αποτελεί συχνό φαινόμενο με τις συνεχείς και πολλαπλές αξιολογήσεις που απαιτούνται σήμερα. Ως εκ τούτου, είναι προτιμότερη η αρχή της λιγότερο συχνής αλλά πιο λεπτομερούς αξιολόγησης.

⁽³⁰⁾ Βλ. σχετικά την ιστοσελίδα <http://www.open-access.net/RMK>.

⁽³¹⁾ Ωστόσο, όσο μεγαλύτερη καινοτομία (απόκλιση από τον κανόνα) χαρακτηρίζει μια ιδέα, ένα μέτρο στάθμισης ή ένα πρότυπο, τόσο δυσκολότερο είναι ακόμη και για ομότιμους να καταλήξουν πάντα σε ένα ορθό συμπέρασμα. Για το λόγο αυτό η απαραίτητη πολυμορφία ανταγωνιζόμενων προσεγγίσεων και μεθόδων (σημείο 3.14.1) έχει ακόμη μεγαλύτερη σημασία.

⁽³²⁾ Το ζήτημα εξετάζεται σε σειρά άρθρων στο «Forschung und Lehre» (Deutscher Hochschulverband) 6/07, ISSN: 0945-5604; www.forschung-und-lehre.de.

4.5.2 Και πάλι σχετικά με το ερώτημα 25 και άλλα: **Εξειδικευμένοι υπάλληλοι** Είναι απαραίτητο οι χρηματοδοτικοί οργανισμοί και ιδίως η Επιτροπή να διαθέτουν προσωπικό υψηλής επιστημονικής ειδίκευσης και εμπειρίας, το οποίο να είναι άριστα εξοικειωμένοι με τον εκάστοτε τομέα, τις ιδιαιτερότητές του και τους ομότιμους του — επίσης με βάση προηγούμενες ερευνητικές δραστηριότητες — και να παραμένει επί μακρόν στη θέση του (στη συγκεκριμένη περίπτωση, η συχνή εναλλαγή υπαλλήλων είναι αντιπαραγωγική!). Και στην περίπτωση αυτή ισχύει ότι ο φόβος της αποτυχίας ή της λανθασμένης συμπεριφοράς μεμονωμένων ατόμων δεν πρέπει να οδηγεί στην υπέρμετρη ρύθμιση ή παράλυση των πάντων. Και σε αυτό το θέμα συνιστάται να ακολουθηθεί το παράδειγμα επιτυχημένων ερευνητικών ιδρυμάτων.

4.5.3 **Ερώτηση 26: Απλούστευση** Η απλούστευση των σχετικών κανόνων και διαδικασιών προκειμένου να ανακουφιστούν οι ερευνητές από τον υπερβολικό διοικητικό φόρτο κ.λπ. είναι ένας στόχος που έχει αναφερθεί και υπογραμμιστεί συχνά. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ γνωρίζει ότι η γενική άποψη της υπέρ της πολυμορφίας και της προσέγγισης από τη βάση προς την κορυφή, μπορεί να θεωρηθεί έως έναν ορισμένο βαθμό αντιφατική με την έκκληση για απλούστευση και εξάλειψη της υπέρμετρης γραφειοκρατίας. Επομένως, συνιστά μια συντονισμένη προσέγγιση (βλ. επίσης σημείο 3.15) με κοινή αξιολόγηση για όλα τα έργα στα οποία συμμετέχει ή πρόκειται να συμμετάσχει η Κοινότητα με προγράμματα χρηματοδότησης. Σχετικά με την επιλογή των διαδικασιών αξιολόγησης, πρέπει να ζητηθεί η γνώμη του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου Έρευνας.

4.5.4 Ερώτημα 29 **Συμμετοχή σε διακρατικά ερευνητικά ιδρύματα** Η έννοια της «συμμετοχής» πρέπει να διασαφηνιστεί. Η ιδιότητα του μέλους συμβουλευτικών οργανισμών θεωρείται σκόπιμη εάν υπάρχει συγχρηματοδότηση της Κοινότητας, και τούτο είναι αυτονόητο και για τις αντίστοιχες εποπτικές αρχές. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ τάσσεται κατά της ιδιότητας του μέλους των άμεσων εκτελεστικών οργάνων.

4.6 Ερωτήματα 30 και 31: **Άνοιγμα στον κόσμο: διεθνής επιστημονική και τεχνολογική συνεργασία**. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως τον στόχο αυτό της πολιτικής για την έρευνα. Σε ό,τι αφορά όμως τα μέσα, πρέπει να γίνεται διάκριση μεταξύ των προγραμμάτων που απαιτούν μεγάλης κλίμακας εξοπλισμό όπως οι επιταχυντές, οι δορυφόροι και οι σήραγγες αέρα κτλ και των προγραμμάτων που είναι κατανομήσιμα σε διάφορα κέντρα ή υποδομές. Κρίνεται σκόπιμο να αξιοποιηθούν όσο το δυνατόν περισσότερο τα υφιστάμενα παραδείγματα και η αποκτηθείσα εμπειρία, μολονότι σε περίπτωση γενικεύσεων ελλοχεύει ο κίνδυνος να μην ληφθούν υπόψη οι διαφορές που χαρακτηρίζουν κάθε μεμονωμένο παράδειγμα. Γενικότερα, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι υφίστανται ήδη αποτελεσματικοί μηχανισμοί και περιπτώσεις που συνιστούν προηγούμενο, και ότι συνεπώς δεν πρέπει να χρειάζονται πρόσθετα μέσα.

4.7 **Γενική παρατήρηση για τα ερωτήματα που θέτει η Επιτροπή**. Οι ερωτήσεις που θέτει η Επιτροπή δίνουν την εντύπωση ότι επιδιώκει γενικούς κανόνες που προορίζονται να ισχύσουν για όλες τις μεμονωμένες περιπτώσεις. Η ΕΟΚΕ διατηρεί πολύ σοβαρές επιφυλάξεις για μια τέτοια προσέγγιση (βλ. επίσης σημείο 3.14.1).

4.7.1 **Ελευθερία και προσέγγιση «από τη βάση στην κορυφή» αντί ενοποίησης.** Πρέπει να απορριφθούν όλες οι προσπάθειες υπέρμετρης ενοποίησης. Πράγματι, η ενοποίηση εμποδίζει την ανάδειξη των καλύτερων πρακτικών πρώτα εμπειρικά, μέσω του ανταγωνισμού — κάτι που καθιστά δυνατό η προσέγγιση «από τη βάση στην κορυφή» — μεταξύ των διαφόρων διαδικασιών, μεθόδων και πολιτιστικών προσεγγίσεων, και με τον τρόπο αυτό εμποδίζει επίσης την αξιοποίηση των πλεονεκτημάτων μιας εξελικτικής ανάπτυξης. Αυτό είναι ο μόνος τρόπος για να προσδιοριστεί ποια προσέγγιση είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική, αξίζει περαιτέρω χρηματοδότησης και μπορεί να χρησιμεύσει ως παράδειγμα.

4.7.2 **Οι υφιστάμενοι μηχανισμοί επαρκούν.** Οι υφιστάμενοι μηχανισμοί, τόσο σε επίπεδο χάραξης πολιτικής όσο και σε επίπεδα προγράμματος και έργου παρέχουν ήδη επαρκή και λογικά περιθώρια ελιγμών. Περαιτέρω μέτρα και κανόνες μπορούν επίσης να

θεσπιστούν ή να προσαρμοστούν την κατάλληλη στιγμή και στην απαιτούμενη έκταση, μόνον εφόσον υπάρχει σαφώς τεκμηριωμένη και συγκεκριμένη ανάγκη.

4.8 **Υφιστάμενα μέσα κοινοτικής στήριξης και συντονισμού**
Η ΕΟΚΕ συνιστά να διαμορφωθούν γενικοί, σαφείς και κατανοητοί κανόνες για τα ποικίλα μέσα της χρηματοδότησης και του συντονισμού κοινοτικής Ε&Α. Για το σκοπό αυτό θα ήταν χρήσιμο να διατυπώσει η Επιτροπή μια παρουσίαση και περιγραφή, δηλαδή ένα κατανοητό **εγχειρίδιο χρήσης, όλων** των υφιστάμενων μέσων και τρόπων προώθησης και συντονισμού. Με τον τρόπο αυτό θα καταστεί σαφές εάν η αυξανόμενη ποικιλομορφία τους χαρακτηρίζεται ακόμη από επαρκή ευκρίνεια και διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων και εάν παραμένουν σαφείς και διαχειρίσιμες τόσο από τους πιθανούς χρήστες όσο και από τους ίδιους τους υπαλλήλους της Επιτροπής ή ακόμη εάν χρειάζεται διασαφηνιστική αναθεώρηση.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη σύσταση της κοινής επιχείρησης της πρωτοβουλίας για τα καινοτόμα φάρμακα»

COM(2007) 241 τελικό — 2007/0089 (CNS)

(2008/C 44/02)

Στις 11 Ιουνίου 2007, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότηση του στις 4 Οκτωβρίου 2007 (εισηγητής: ο κ. DANTIN).

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της, της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2007) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση, με 118 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 2 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η φαρμακευτική βιομηχανία δικαίως θεωρείται ως θεμελιώδης στρατηγικός τομέας και τα προϊόντα της συμβάλλουν ουσιαστικά στην υγεία και στην ευημερία των ευρωπαίων πολιτών. Επίσης είναι ιδιαίτερα σημαντική από πλευράς απασχόλησης.

1.2 Η ανάγκη αντιμετώπισης του μαρασμού της Ευρώπης σε ό,τι αφορά την φαρμακευτική έρευνα αιτιολογεί πλήρως τη σύσταση της ΚΕ ΠΚΦ (κοινής επιχείρησης της πρωτοβουλίας για τα καινοτόμα φάρμακα). Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της και επικροτεί αυτή την απόφαση, κυρίως δε λόγω της πραγματικής σύμπραξης ιδιωτικού και δημόσιου τομέα.

1.3 Τα βασικά σημεία στα οποία πρέπει να επικεντρώσει τη δράση της η ΚΕ ΠΚΦ είναι κυρίως τα εξής:

- βελτίωση της πρόγνωσης της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας των νέων φαρμάκων, κυρίως πριν από τις κλινικές δοκιμές·
- αποφυγή, χάρη σε συστήματα διαχείρισης και γνώσης των φάσεων της έρευνας, της σπατάλης των πόρων που συνεπάγεται σήμερα η επικάλυψη των δραστηριοτήτων τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα·
- κάλυψη των κενών όσον αφορά τις δεξιότητες με την προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης ώστε να διασφαλισθεί η διαθεσιμότητα εργατικού δυναμικού υψηλότερων προσόντων στον ευρωπαϊκό φαρμακευτικό κλάδο·
- ανάπτυξη ενός μέσου που να διασφαλίζει τις απαραίτητες συνέργειες για τη συνεργασία της ΚΕ ΠΚΦ με τις εθνικές και τις ευρωπαϊκές δραστηριότητες και να συμβάλει στην υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας στον συγκεκριμένο κλάδο.

1.4 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή για την ευρεία διαβούλευση που προηγήθηκε της προετοιμασίας του κανονισμού αυτού και επικροτεί την πρόθεση παρουσίασης μιας έκθεσης ετησίως για τα αποτελέσματα της ΚΕ ΠΚΦ. Αντιθέτως, η ΕΟΚΕ εκφράζει την λύπη της για την απουσία λεπτομερούς απολογισμού όσον αφορά τη λειτουργία και τα επιτευχθέντα αποτελέσματα των παλαιών «ευρωπαϊκών τεχνολογικών πλατφορμών» (ΕΤΠ).

1.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, λόγω του συστήματος πολλαπλής χρηματοδότησης που εφαρμόζεται και του σημαντικού όγκου των κοινοτικών πόρων που διατίθενται, θα πρέπει να διευκρινιστεί καλύτερα η χρήση και η διανομή των τελικών προϊόντων της έρευνας όσον αφορά τη διανοητική ιδιοκτησία και το θέμα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

1.6 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ενδείκνυται να μελετηθούν μηχανισμοί που να ευνοούν την επιστροφή στις ευρωπαϊκές επενδύσεις. Επίσης καλό θα ήταν να προβλεφθεί ότι τα κέρδη των ερευνών που πραγματοποιήθηκαν με χρηματοδότηση της ΚΕ ΠΚΦ θα κατανέμονται σε επενδύσεις που πραγματοποιούνται στο κοινοτικό έδαφος.

2. Εισαγωγή

2.1 Η υπό εξέταση πρόταση κανονισμού στοχεύει στη δημιουργία των πρώτων ευρωπαϊκών συμπράξεων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στον χώρο της έρευνας. Ορίζει δε μία από τις δύο πρώτες κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες (ΚΤΠ). Η παρούσα πρωτοβουλία αφορά τα καινοτόμα φάρμακα ⁽¹⁾.

2.2 Οι ΚΤΠ αποσκοπούν, συνολικά ή εν μέρει, στην από κοινού διάθεση πόρων εκ μέρους της βιομηχανίας, των ερευνητικών ιδρυμάτων, των κρατών μελών και της Επιτροπής υπέρ στοχοθετημένων ερευνητικών προγραμμάτων.

2.3 Σε αντίθεση με την παραδοσιακή στρατηγική που συνίσταται στην παροχή δημόσιας χρηματοδότησης στα σχέδια ανάλογα με την περίπτωση, οι ΚΤΠ αφορούν ερευνητικά προγράμματα μεγάλης κλίμακας που έχουν κοινούς στρατηγικούς ερευνητικούς στόχους. Αυτή η νέα προσέγγιση θα συμβάλει στη δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας για την ευρωπαϊκή έρευνα και καινοτομία, θα εδραιώσει την επιστημονική κοινότητα στους κύριους στρατηγικούς τομείς και θα συμβάλει στην εναρμόνιση της χρηματοδότησης των σχεδίων για την ταχύτερη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων. Οι ΚΤΠ αφορούν καθοριστικούς τομείς όπου τα υφιστάμενα μέσα δεν διαθέτουν ούτε την κλίμακα ούτε την ταχύτητα που απαιτείται για να διατηρηθεί η Ευρώπη επικεφαλής του παγκόσμιου ανταγωνισμού. Πρόκειται για τομείς όπου η εθνική, η ευρωπαϊκή και η ιδιωτική χρηματοδότηση μπορεί να επιφέρει σημαντική προστιθέμενη αξία, ιδίως με την ενθάρρυνση της αύξησης των ιδιωτικών δαπανών για τη έρευνα και την ανάπτυξη.

2.4 Η ΚΤΠ που αφορά την «πρωτοβουλία για τα καινοτόμα φάρμακα» (ΠΚΦ) στοχεύει στο να υποστηρίξει την ανάπτυξη νέων γνώσεων, νέων μέσων και νέων μεθόδων ώστε να προτείνονται γρηγορότερα αποτελεσματικότερα και ασφαλέστερα φάρμακα.

2.5 Μέσω ενός καινοτόμου τρόπου χρηματοδότησης η ΠΚΦ θα συμβάλει στην αύξηση των ιδιωτικών επενδύσεων στην Ε&Α, στην εντατικοποίηση της ανταλλαγής γνώσεων μεταξύ πανεπιστημίων και επιχειρήσεων και στην προώθηση της συμμετοχής των ΜΜΕ στην ευρωπαϊκή έρευνα.

3. Το γενικό πλαίσιο

3.1 Κατά τη διάρκεια των τελευταίων 10-15 ετών, η φαρμακευτική έρευνα έχει σταδιακά οδηγηθεί σε μαρasmus στην Ευρώπη. Ενώ στις ΗΠΑ οι επενδύσεις στην Ε&Α έχουν πολλαπλασιαστεί με συντελεστή 4,6 μεταξύ 1990 και 2005, ο αντίστοιχος συντελεστής στην Ευρώπη είναι μόνο 2,8. Οι επιχειρήσεις μεταφέρουν ολοένα και περισσότερο τις μονάδες προηγμένης έρευνας σε χώρες εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, κυρίως στις Ηνωμένες Πολιτείες και πιο πρόσφατα στην Ασία.

3.1.1 Η κατάσταση αυτή ενδέχεται να έχει σοβαρές συνέπειες για την ευρωπαϊκή ανταγωνιστικότητα, διότι η καινοτομία και οι τεχνολογίες αιχμής αποτελούν κλάδους καθοριστικής σημασίας για την μακροπρόθεσμη οικονομική ανάπτυξη. Αυτός είναι και ένας από τους λόγους που συνέβαλαν στην επιλογή της διαμόρφωσης μιας ΚΤΠ για τα «καινοτόμα φάρμακα».

3.2 Ενώ οι κυβερνήσεις σχεδιάζουν τις δράσεις τους στο εθνικό επίπεδο, η βιομηχανία έχει παγκόσμιο όραμα. Οι μεγάλες χώρες όπως οι Ηνωμένες Πολιτείες και η Κίνα έχουν ενιαία στρατηγική επενδύσεων που επιτρέπει στις επιχειρήσεις να σχεδιάζουν καλύτερα και να προσελκύουν πόρους. Στην Ευρώπη οι εθνικές διοικήσεις δεν συντονίζουν τις επενδύσεις τους στην Ε&Α και οι φαρμακευτικές εταιρείες πρέπει να δαπανούν πόρους για την προσαρμογή των δραστηριοτήτων τους στις τοπικές συνθήκες.

3.3 Μια κοινοτική νομοθετική δράση μπορεί να συμβάλει στην εκπόνηση ενός στοχοθετημένου και συνεκτικού προγράμματος Ε&Α το οποίο να μπορεί να στηρίζεται σε όλες τις πηγές επενδύσεων στην Ε&Α (ιδιωτικές και δημόσιες) σε ευρωπαϊκή κλίμακα και άρα να μεταβάλει το εν λόγω πλαίσιο προς όφελος της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτός ακριβώς είναι ο στόχος του υπό εξέταση κανονισμού.

4. Πρόταση της Επιτροπής

4.1 Η πρόταση κανονισμού για τη σύσταση της κοινής επιχείρησης της πρωτοβουλίας για τα καινοτόμα φάρμακα [COM(2007) 241] εκπορεύεται από τις διατάξεις του έβδομου προγράμματος πλαισίου (ΠΠ7), το οποίο αποτελεί το αντικείμενο της απόφασης αριθ. 1982/2006/ΕΚ. Η απόφαση αυτή προβλέπει χρηματοδοτική συνεισφορά της Κοινότητας στη συγκρότηση μακροπρόθεσμων συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, σε ευρωπαϊκή κλίμακα, στον τομέα της επιστημονικής έρευνας.

4.2 Οι συμπράξεις αυτές έχουν τη μορφή «κοινών τεχνολογικών πρωτοβουλιών» (ΚΤΠ) και απορρέουν από το έργο των «ευρωπαϊκών τεχνολογικών πλατφορμών» (ΕΤΠ).

⁽¹⁾ Η άλλη ΚΤΠ αφορά τα ενσωματωμένα συστήματα υπολογιστών. Αποτελεί δε αντικείμενο του φακέλου INT/364.

4.3 Στην απόφασή του αριθ. 971/2006/EK σχετικά με το ειδικό πρόγραμμα «Συνεργασία» το Συμβούλιο υπογράμμισε την ανάγκη συμπράξεων ιδιωτικού και δημόσιου τομέα και όρισε έξι τομείς στους οποίους η υλοποίηση κοινών τεχνολογικών πρωτοβουλιών ενδείκνυται για την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής έρευνας. Οι τομείς αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

- Υδρογόνο και κυψέλες καυσίμου,
- Αεροναυπηγική και εναέρια μεταφορές ^(?),
- **Καινοτόμα φάρμακα**,
- Ενσωματωμένα συστήματα υπολογιστών ^(?),
- Νανοηλεκτρονική ⁽⁴⁾,
- GMES (παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας).

4.4 Στα πλαίσια αυτής της γενικής στρατηγικής, ο κανονισμός που αποτελεί αντικείμενο της υπό εξέταση πρότασης COM(2007) 241 προβλέπει την εφαρμογή της **κοινής τεχνολογικής πρωτοβουλίας για τα φάρμακα (ΚΤΠ ΠΚΦ) με τη σύσταση κοινής επιχείρησης της πρωτοβουλίας για τα καινοτόμα φάρμακα (ΚΕ ΠΚΦ)**.

4.5 Σύμφωνα με τους στόχους της Επιτροπής, η σύσταση κοινής επιχείρησης για τα καινοτόμα φάρμακα θα ευνοήσει τη συμμετοχή φορέων οι οποίοι σήμερα δεν είναι σε θέση να εκτελέσουν πολύπλοκα προγράμματα έρευνας με υψηλό κόστος (πανεπιστήμια, μικρομεσαίες επιχειρήσεις, κλινικά κέντρα, δημόσιες αρχές, κ.λπ).

4.6 Η ΚΕ ΠΚΦ θα συσταθεί με τη μορφή κοινής επιχείρησης, θα έχει ως ιδρυτικά μέλη την Ευρωπαϊκή Κοινότητα εκπροσωπούμενη από την Επιτροπή και την EFPIA (European Federation of Pharmaceutical Industries and Associations — Ευρωπαϊκή Ομοσπονδία Φαρμακευτικών Βιομηχανιών και Ενώσεων) και, ως κοινοτικό όργανο, θα διέπεται από κανονισμό του Συμβουλίου κατ' εφαρμογή του άρθρου 171 της Συνθήκης. Τα κράτη μέλη και οι συνδεδεμένες με το έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο χώρες μπορούν να γίνουν μέλη της κοινής επιχείρησης, καθώς και κάθε νομική οντότητα που υποστηρίζει δραστηριότητες έρευνας και ανάπτυξης, υπό τον όρο ότι συνεισφέρουν στη χρηματοδότηση.

4.7 Το πρόγραμμα αυτό θα διαθέτει προϋπολογισμό 2 δις ευρώ που θα πρέπει να επενδυθούν εντός περιόδου επτά ετών ισομερώς μεταξύ της Επιτροπής (πόροι του 7ου προγράμματος πλαίσιο σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 54 του κανονισμού αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου) και των επιχειρήσεων που είναι μέλη της EFPIA, οι οποίες θα προσφέρουν κατά προτεραιότητα προσωπικό, εξοπλισμό, αναλώσιμα υλικά, κ.λπ.

4.8 Η ΚΕ ΠΚΦ θα υποστηρίξει ερευνητικές δραστηριότητες που θα διεξαχθούν στα κράτη μέλη και στις συνδεδεμένες με το ΠΠ7 χώρες. Η συνεισφορά της Κοινότητας, ύψους ενός δις ευρώ, θα χρησιμοποιηθεί εξ ολοκλήρου προς υποστήριξη πανεπιστημίων και ΜΜΕ, για έρευνες που μπορούν να αξιοποιηθούν στον φαρμακευτικό τομέα. Η συνεισφορά των εταιρειών που είναι μέλη της EFPIA στις δαπάνες της ερευνητικής συνεργασίας με τις ΜΜΕ και τα πανεπιστήμια θα είναι ισοδύναμης αξίας με τη συνεισφορά της Κοινότητας.

4.9 Η κοινή επιχείρηση ΠΚΦ ορθώς θεωρείται διεθνής οργανισμός κατά την έννοια του άρθρου 22 στοιχείο γ) της οδηγίας 2004/17/EK και του άρθρου 15 στοιχείο γ) της οδηγίας 2004/18/EK· θα έχει την έδρα της στις Βρυξέλλες και οι δραστηριότητές της θα παύσουν στα τέλη Δεκεμβρίου 2017, εκτός εάν παραταθεί περαιτέρω από το Συμβούλιο.

5. Γενικές παρατηρήσεις

5.1 Η φαρμακευτική βιομηχανία δικαίως θεωρείται, στην έκθεση με θέμα «Δημιουργία μια καινοτόμου Ευρώπης», ως θεμελιώδης στρατηγικός τομέας και τα προϊόντα της συμβάλλουν ουσιαστικά στην υγεία και στην ευημερία των ευρωπαίων πολιτών. Επί της ουσίας, μια ορθολογική και σωστή χρήση των φαρμακευτικών προϊόντων συμβάλλει στη βελτίωση της ποιότητας ζωής.

5.2 Η φαρμακευτική βιομηχανία παρέχει εξάλλου στην Ευρώπη υψηλό ποσοστό απασχόλησης. Το 2004 ο τομέας αυτός απασχολούσε 612 000 μισθωτούς, εκ των οποίων οι 103 000 ήταν άτομα υψηλής εξειδίκευσης στον τομέα της επιστημονικής έρευνας.

Ρόλος της ΚΕ ΠΚΦ

5.3 Η σύσταση της ΚΕ ΠΚΦ αιτιολογείται κυρίως από την αδήριτη ανάγκη αντιμετώπισης του μαρασμού της Ευρώπης σε ό,τι αφορά την φαρμακευτική έρευνα και ανατροπής της τάσης αυτής που είχε παρατηρήσει ήδη η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της της 1ης Ιουλίου 2003, με θέμα «Μια ισχυρότερη ευρωπαϊκή φαρμακευτική βιομηχανία προς όφελος του ασθενούς — Έκκληση για δράση».

5.4 Για την επίτευξη τούτου απαιτείται αλλαγή των παραδοσιακών μορφών διμερούς συνεργασίας. Σήμερα, χρειάζεται μια νέα προσέγγιση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η οποία θα διευκολύνει την άμεση συνεργασία του φαρμακευτικού κλάδου με τα πανεπιστήμια, τις ενδιαφερόμενες ΜΜΕ και τους δημόσιους οργανισμούς, σύμφωνα με τις χρηματοοικονομικές διατάξεις που προβλέπονται στο ΠΠ7.

5.5 Τα βασικά σημεία στα οποία πρέπει να επικεντρώσει τη δράση της η ΚΕ ΠΚΦ είναι τα εξής:

- βελτίωση της πρόγνωσης της ασφάλειας και της αποτελεσματικότητας των νέων φαρμάκων, κυρίως πριν από τη δρομολόγηση δαπανηρών κλινικών δοκιμών·
- αποφυγή, χάρη σε συστήματα διαχείρισης και γνώσης των φάσεων της έρευνας, της σπατάλης των πόρων που συνεπάγεται σήμερα η επικάλυψη των δραστηριοτήτων τόσο στον ιδιωτικό όσο και στον δημόσιο τομέα·
- κάλυψη των κενών όσον αφορά τις δεξιότητες με την προώθηση της επαγγελματικής κατάρτισης ώστε να διασφαλισθεί η διαθεσιμότητα εργατικού δυναμικού υψηλότερων προσόντων στον ευρωπαϊκό φαρμακευτικό κλάδο·
- ανάπτυξη ενός μέσου που να διασφαλίζει τις απαραίτητες συνέργειες για τη συνεργασία της ΚΕ ΠΚΦ με τις εθνικές και τις ευρωπαϊκές δραστηριότητες και να συμβάλει στην υλοποίηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας στον συγκεκριμένο κλάδο.

^(?) INT/369.

^(?) INT/364.

⁽⁴⁾ INT/370.

6. Ειδικές παρατηρήσεις

6.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την ευρεία διαβούλευση που προηγήθηκε της προετοιμασίας του κανονισμού αυτού και υποστηρίζει την εφαρμογή κατάλληλων προγραμμάτων κατάρτισης προκειμένου να υπάρξει ο απαραίτητος επαγγελματισμός σε ένα βασικό τομέα για την ευρωπαϊκή οικονομία και την ποιότητα ζωής των πολιτών.

6.2 Ωστόσο, όπως αναφέρεται στο σημείο 4.2, οι ΚΤΠ απορρέουν από το έργο των παλαιών «ευρωπαϊκών τεχνολογικών πλατφορμών» (ΕΤΠ). Αυτές όμως σπανίως πέτυχαν τον στόχο που τους είχε τεθεί για τη στρατηγική ανάκαμψη της έρευνας στην Ευρώπη. Η δημιουργία των ΚΤΠ βασίζεται στη διαπίστωση αυτής της μερικής αποτυχίας του ρόλου των ΕΤΠ που αφορούσε ουσιαστικά την επιδίωξη μιας σημαντικής συνεισφοράς στη βιομηχανία από πλευράς ανταγωνιστικότητας.

6.2.1 Κατόπιν τούτου η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την έλλειψη, στην πρόταση της Επιτροπής, ενός λεπτομερέστερου πλαισίου σχετικά με τις εργασίες που είχαν αναληφθεί προγενέστερα από τις ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες (ΕΤΠ): δεν γίνεται κανένας απολογισμός, δεν αναφέρονται τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν και δεν πραγματοποιείται καμία βιβλιογραφική αναφορά.

6.2.2 Για τον λόγο αυτό, όσον αφορά τις ΚΤΠ, η ΕΟΚΕ επικροτεί την εξαγγελθείσα θέση σχετικά με την παρουσίαση μιας έκθεσης ετησίως για τον απολογισμό των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων και της σημειωθείσας προόδου.

6.3 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επικροτεί τη σύσταση της κοινής επιχείρησης της πρωτοβουλίας για τα καινοτόμα φάρμακα. Πράγματι, το εγχείρημα αυτό περιλαμβάνει γενικώς τα βασικότερα χαρακτηρι-

στικά για την ανάκαμψη της φαρμακευτικής έρευνας στην Ευρώπη χάρη σε μια πραγματική σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα. Η πρωτοβουλία αυτή συνάδει με τους στόχους της στρατηγικής της Λισσαβώνας που προβλέπει επενδύσεις ύψους 3 % του ΑΕγχΠ, για τις δραστηριότητες E&A, τα δύο τρίτα των οποίων πρέπει να εξασφαλιστούν από τον ιδιωτικό τομέα.

6.3.1 Εντούτοις, λόγω του συστήματος πολλαπλής χρηματοδότησης που εφαρμόζεται και του σημαντικού όγκου των κοινοτικών πόρων που διατίθενται, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να διευκρινιστεί καλύτερα η χρήση και η διανομή των τελικών προϊόντων της έρευνας. Για τον λόγο αυτό το θέμα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και της διανοητικής ιδιοκτησίας, όπως ορίζεται στον κανονισμό και στο παράρτημά του που περιορίζεται στην αναφορά αρχών, χρήζει περαιτέρω αποσαφήνισης και διευκρινίσεων με κίνδυνο να αποτελέσει ένα από τα ευαίσθητα σημεία της αρμονικής υλοποίησης της ΚΕ ΠΚΦ.

6.3.2 Οι περισσότερες από τις μεγάλες φαρμακευτικές βιομηχανίες που είναι εγκατεστημένες στην Ευρώπη έχουν παγκόσμια διάσταση. Εν προκειμένω, λόγω της σημαντικής κοινοτικής χρηματοδότησης, θα πρέπει να μελετηθούν μηχανισμοί που να ευνοούν την επιστροφή στις ευρωπαϊκές επενδύσεις. Από αυτή την άποψη, χωρίς ωστόσο να δημιουργηθούν εμπόδια στη χρήση καινοτόμων φαρμάκων στις εξωκοινοτικές χώρες, ο κανονισμός θα μπορούσε να περιλαμβάνει διατάξεις που να προβλέπουν τη διεξαγωγή του συνόλου των ερευνητικών φάσεων, καθώς και την παραγωγή μορίων προερχόμενων από τις έρευνες αυτές, στο έδαφος της Ένωσης. Επίσης, καλό θα ήταν αυτές οι ίδιες διατάξεις να προβλέπουν ότι τα κέρδη των ερευνών που πραγματοποιήθηκαν με χρηματοδότηση της ΚΕ ΠΚΦ θα κατανέμονται σε επενδύσεις που πραγματοποιούνται στο κοινοτικό έδαφος.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου σχετικά με τη σύσταση της “κοινής επιχείρησης ARTEMIS” για την υλοποίηση κοινής τεχνολογικής πρωτοβουλίας στα ενσωματωμένα συστήματα υπολογιστών»

COM(2007) 243 τελικό — 2007/0088 (CNS)

(2008/C 44/03)

Στις 11 Ιουνίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Οκτωβρίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. DANTIN.

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 127 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 3 αποχές:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ εγκρίνει σε γενικές γραμμές την στρατηγική της Επιτροπής. Πράγματι θεωρεί ότι η ανάκαμψη των επενδύσεων στον τομέα της Ε&Α είναι ο κατάλληλος τρόπος για να αποκτήσουν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ένα ασφαλές πλαίσιο αναφοράς χάρη σε ένα νέο μέσο που να επιτρέπει την αντιμετώπιση του σημερινού κατακερματισμού των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων με σκοπό να αποφεύγεται η ανομοιογενής κατανομή των προγραμμάτων που καθιστούν αδύνατη την αξιολόγηση των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων.

1.2 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση να παρουσιάζεται ετησίως έκθεση με τον απολογισμό των αποτελεσμάτων της ΚΕ ARTEMIS. Αντιθέτως, θεωρεί ατυχή την απουσία λεπτομερούς απολογισμού όσον αφορά τη λειτουργία και τα αποτελέσματα που επέτυχαν οι παλαιές «ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες» (ΕΤΠ).

1.3 Η κοινή επιχείρηση ARTEMIS που βασίζεται στη σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα αποτελεί, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, ένα δυνατό σημείο για τη δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας και συμβάλλει αποφασιστικά στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

1.4 Επικροτώντας την υπό εξέταση πρόταση, η ΕΟΚΕ θέλει να υπογραμμίσει πριν απ' όλα τη σημασία της καινοτόμου στρατηγικής που προτείνεται όσον αφορά τις επενδύσεις, η οποία συνενώνει τους πόρους της Κοινότητας, των επιχειρήσεων, των διαφόρων κρατών μελών και των ιδρυμάτων Ε&Α που συμμετέχουν.

1.5 Σχετικά με αυτόν τον νέο καινοτόμο συνεταιριστικό μηχανισμό ο οποίος μπορεί να αποδειχτεί πολύπλοκος σε ό,τι αφορά τη χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την σημασία και την ακρίβεια που αποδίδονται στη διανοητική ιδιοκτησία στο άρθρο 24 του κανονισμού της κοινής επιχείρησης.

1.6 Τέλος η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία:

— την πραγματική απλοποίηση των διαδικασιών κυρίως λόγω του αρνητικού ρόλου της γραφειοκρατίας στα προηγούμενα προγράμματα Ε&Α·

— ένα πρόγραμμα ενημέρωσης που να μπορεί να κινητοποιεί τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους·

— την ανάπτυξη κατάλληλων προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, που θα καθιστά δυνατή την προσαρμογή των προσόντων του εργατικού δυναμικού στις θέσεις εργασίας που δημιουργεί η κοινή επιχείρηση ARTEMIS. Με τον τρόπο αυτό θα συγκεντρωνθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις που θα εξασφαλίσουν ηγετική θέση της ΕΕ σε αυτόν τον στρατηγικό βιομηχανικό τομέα.

2. Εισαγωγή

2.1 Η υπό εξέταση πρόταση κανονισμού αποβλέπει στην δημιουργία των πρώτων ευρωπαϊκών συμπράξεων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στον χώρο της έρευνας. Ορίζει δε μία από τις δύο πρώτες κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες (ΚΤΠ) που αφορά στα ενσωματωμένα συστήματα υπολογιστών⁽¹⁾.

2.2 Ο γενικός στόχος των ΚΤΠ είναι να επιτρέψουν στη βιομηχανία, τα ερευνητικά ιδρύματα, τα κράτη μέλη και την Επιτροπή να διαθέσουν από κοινού τους πόρους τους, εν όλω ή εν μέρει, σε επιλεγμένα ερευνητικά προγράμματα.

2.3 Σε αντίθεση με την παραδοσιακή στρατηγική που συνίσταται στην παροχή δημόσιας χρηματοδότησης στα σχέδια ανάλογα με την περίπτωση, οι ΚΤΠ αφορούν ερευνητικά προγράμματα μεγάλης κλίμακας που έχουν κοινούς στρατηγικούς ερευνητικούς στόχους. Αυτή η νέα προσέγγιση θα συμβάλει στη δημιουργία μιας κρίσιμης μάζας για την ευρωπαϊκή έρευνα και καινοτομία, θα εδραιώσει την επιστημονική κοινότητα στους κύριους στρατηγικούς τομείς και θα συμβάλει στην εναρμόνιση της χρηματοδότησης των σχεδίων για την ταχύτερη αξιοποίηση των αποτελεσμάτων.

2.4 Η πρόταση αυτή θεσπίζει το νομικό πλαίσιο για τη σύσταση της ΚΕ ARTEMIS, δηλαδή της κοινής τεχνολογικής πρωτοβουλίας στα ενσωματωμένα συστήματα υπολογιστών.

⁽¹⁾ Η άλλη ΚΤΠ αφορά τα καινοτόμα φάρμακα. Είναι δε αντικείμενο του φακέλου INT/363.

2.5 Η ΚΤΠ ARTEMIS αφορά τους αόρατους υπολογιστές (ολοκληρωμένα συστήματα) που χρησιμοποιούνται για τη λειτουργία μηχανών, από τα αυτοκίνητα έως τα αεροπλάνα και τα τηλέφωνα μέσω δικτύων ενέργειας, καθώς και πολλών οικιακών συσκευών όπως τα πλυντήρια, οι τηλεοράσεις, κ.λπ.

2.6 Σύμφωνα με τις προβλέψεις έως το 2010 θα υπάρχουν στον κόσμο περισσότερα από 16 δισεκατομμύρια ενσωματωμένες ηλεκτρονικές διατάξεις και περισσότερα από 40 δισεκατομμύρια το 2020. Το 2010, αυτές οι αόρατες ηλεκτρονικές ενσωματωμένες διατάξεις θα αποτελούν το 30 έως 40 % της αξίας των νέων προϊόντων: στις ηλεκτρονικές συσκευές ευρείας κατανάλωσης (41 %), στις τηλεπικοινωνίες (37 %), στα αυτοκίνητα (36 %) και στον υγειονομικό εξοπλισμό (33 %).

2.7 Ο προϋπολογισμός της ARTEMIS για την έρευνα θα φθάσει συνολικά τα 2,7 δις ευρώ την επόμενη επταετία. Αναμένεται ότι το 60 % θα προέλθει από τη βιομηχανία, 410 εκατομμύρια ευρώ από την Επιτροπή και 800 εκατομμύρια ευρώ από τα προγράμματα των κρατών μελών.

3. Το γενικό πλαίσιο

3.1 Οι τεχνολογίες των πληροφοριών και των επικοινωνιών (ΤΠΕ) έχουν καθοριστική οικονομική και κοινωνική σημασία και διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην εφαρμογή της αναθεωρημένης στρατηγικής της Λισαβώνας στην οποία υπογραμμίζεται ότι η γνώση και η καινοτομία στην Κοινότητα συμβάλλουν στην τόνωση της ανάπτυξης και της απασχόλησης.

3.2 Σε παγκόσμια κλίμακα, ενώ οι συνολικές δαπάνες για Ε&Α αναμένεται να αυξηθούν κατά 170 % περίπου εντός της προσεχούς δεκαετίας, οι δαπάνες για τα ενσωματωμένα συστήματα προβλέπεται να αυξηθούν κατά 225 %, και να ανέλθουν από 58 δις ευρώ το 2002 σε 132 δις ευρώ το 2015 ⁽²⁾.

3.3 Στην ΕΕ, η Ε&Α για τις ΤΠΕ αποτελεί σχεδόν το 18 % των συνολικών δαπανών της Ε&Α ενώ το ποσοστό αυτό είναι 34 % στις ΗΠΑ και 35 % στην Ιαπωνία. ⁽³⁾ Ανάλογα με τον αριθμό των κατοίκων, οι δαπάνες της ΕΕ αντιστοιχούν σε περίπου 80 ευρώ ανά κάτοικο, ενώ στις ΗΠΑ είναι 350 και στην Ιαπωνία 400. Η έρευνα για τα ενσωματωμένα συστήματα είναι σημαντική συνιστώσα της έρευνας για τις ΤΠΕ, αντιπροσωπεύει στην Ευρώπη 380 εκατομμύρια από δημόσια κεφάλαια και άνω από το 50 % του προϋπολογισμού των επιχειρήσεων για την έρευνα στον τομέα των τεχνολογιών των πληροφοριών και των επικοινωνιών.

3.4 Για να είναι παρούσα αύριο στον τομέα αυτό με έντονο δυναμικό ανάπτυξης, η ΕΕ πρέπει να αυξήσει τις επενδύσεις της σε αυτό τον στρατηγικό τομέα και να τις χρησιμοποιεί καλύτερα παρά να στηρίζεται σε μια δομή έρευνας όπου υπάρχει κατακερματισμός των προσπαθειών και επικαλύψεις. Οι επιχειρήσεις της ΕΕ δεν έχουν σήμερα κανένα πλαίσιο που να τους επιτρέπει να αναπτύσσουν τις τεχνολογίες και τα πρότυπα που χρειάζονται.

3.4.1 Γενικά, η πρόοδος επιβραδύνεται επειδή δεν υπάρχει συντονισμός των στόχων των επιχειρήσεων όσον αφορά την Ε&Α.

και λόγω των επικαλύψεων και της μη βέλτιστης χρήσης των περιορισμένων πιστώσεων για την έρευνα.

3.4.2 Η πρόταση της Επιτροπής αποσκοπεί στην τροποποίηση της κατάστασης.

4. Πρόταση της Επιτροπής

4.1 Η απόφαση σχετικά με τη σύσταση της κοινής επιχείρησης ARTEMIS που αποτελεί αντικείμενο του εγγράφου COM(2007) 243 τελικό απορρέει από την απόφαση αριθ. 1982/2006/EK σχετικά με το έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο το οποίο προβλέπει χρηματοδοτική συνεισφορά της Κοινότητας στη συγκρότηση μακροπρόθεσμων συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, σε ευρωπαϊκή κλίμακα, στον τομέα της επιστημονικής έρευνας.

4.2 Οι συμπράξεις αυτές υπό μορφή κοινής τεχνολογικής πρωτοβουλίας (ΚΤΠ) απορρέουν από τις παλαιές ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες (ΕΤΠ).

4.3 Στην απόφασή της αριθ. 971/2006/EK σχετικά με το «ειδικό πρόγραμμα Συνεργασία» ⁽⁴⁾ η Επιτροπή υπογράμμισε την ανάγκη για συμπράξεις ιδιωτικού και δημόσιου τομέα και όρισε έξι τομείς στους οποίους η υλοποίηση κοινών τεχνολογικών πρωτοβουλιών ενδείκνυται για την ανάκαμψη της ευρωπαϊκής έρευνας. Οι τομείς αυτοί είναι οι ακόλουθοι:

- Υδρογόνο και κυψέλες καυσίμου,
- Αεροναυπηγική και εναέρια μεταφορές ⁽⁵⁾,
- Καινοτόμα φάρμακα ⁽⁶⁾,
- **Ενσωματωμένα συστήματα υπολογιστών,**
- Ναυπηγική ⁽⁷⁾,
- GMES (παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας).

4.4 Στο πλαίσιο αυτής της γενικής στρατηγικής, ο κανονισμός που αποτελεί αντικείμενο της υπό εξέταση πρότασης COM(2007) 243 προβλέπει την εφαρμογή του Κανονισμού του Συμβουλίου για τη σύσταση της κοινής επιχείρησης ARTEMIS και για την υλοποίηση μιας κοινής τεχνολογικής πρωτοβουλίας για τα ενσωματωμένα συστήματα υπολογιστών.

4.5 Η επιλογή μιας επιχείρησης για το στρατηγικό θέμα της «ενσωμάτωσης της ευφυίας» εντάσσεται σε έναν στρατηγικό τομέα που περιλαμβάνει τον τομέα του αυτοκινήτου, τις οικιακές συσκευές, τον εξοπλισμό επικοινωνίας, τα συστήματα ελέγχου και τις μηχανές γραφείου.

4.6 Στους τομείς αυτούς, προβλέπεται ότι η σημασία των ενσωματωμένων συστημάτων για τον έλεγχο των συσκευών, που σήμερα είναι ήδη αξιοσημείωτη, θα αυξηθεί αισθητά την επόμενη πενταετία: το μερίδιο των ενσωματωμένων συστημάτων στην αξία του τελικού προϊόντος αναμένεται να φθάσει το 35 έως 40 %, και ο συνολικός αριθμός τους προβλέπεται να είναι 16 δισεκατομμύρια το 2010 και πάνω από 40 δισεκατομμύρια το 2020.

⁽²⁾ Software Intensive Systems in the Future, INDATE/TNO, 2005.

⁽³⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής: «Στρατηγική i2010 — ευρωπαϊκή κοινωνία της πληροφορίας για την ανάπτυξη και την απασχόληση», Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2005.

⁽⁴⁾ EE L 400 της 30.12.2006 σ.1.

⁽⁵⁾ INT/369.

⁽⁶⁾ INT/363.

⁽⁷⁾ INT/370.

4.7 Κύριος λόγος για τη σύσταση ΚΤΠ είναι η επιθυμία να δημιουργηθεί ευρωπαϊκό πρόγραμμα E&A το οποίο θα βοηθήσει την ευρωπαϊκή βιομηχανία να καταλάβει ηγετική θέση παγκοσμίως στις ενσωματωμένες τεχνολογίες υπολογιστών, οι οποίες αποτελούν απαραίτητες καινοτομίες σε βασικούς τομείς για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

4.8 Η σημασία της πρωτοβουλίας ARTEMIS είναι, σύμφωνα με την Επιτροπή, θεμελιώδης προκειμένου να αποφευχθεί ό,τι συνέβη στην ευρωπαϊκή βιομηχανία στον τομέα της πληροφορικής για προσωπική χρήση και του διαδικτύου, όπου ακριβώς λόγω έλλειψης επενδύσεων στην έρευνα και στην καινοτομία, οι παραγωγές μεταφέρθηκαν εκτός ΕΕ (ΗΠΑ, Ιαπωνία,...).

4.9 Η σύσταση της ΚΤΠ ARTEMIS είναι συνέπεια ευρείας διαβούλευσης των ενδιαφερόμενων μερών και σειράς σημαντικών πρωτοβουλιών και διασκέψεων σε κοινοτικό επίπεδο. Οι στόχοι και οι προτεραιότητες αυτής της πρωτοβουλίας υποβλήθηκαν προηγουμένως στην κρίση των πανεπιστημιακών κύκλων και των επιχειρήσεων οι οποίοι κατέδξαν την εμπειρογνομοσύνη τους στον τομέα των ενσωματωμένων συστημάτων. Τα κράτη μέλη αναγνώρισαν ότι μόνο σε κοινοτικό επίπεδο μπορούν να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις του μέλλοντος.

4.10 Νομική βάση

Η πρόταση συνίσταται σε κανονισμό του Συμβουλίου που περιλαμβάνει ως παράρτημα το καταστατικό της κοινής επιχείρησης. Βασίζεται στο άρθρο 171 της Συνθήκης. Η κοινή επιχείρηση θα είναι κοινοτικό όργανο και παρόλο που ο προϋπολογισμός της διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 185 του κανονισμού 1605/2002 του Συμβουλίου, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες της πρωτοβουλίας αυτής, εφόσον πρόκειται για συμπράξεις ιδιωτικού και δημόσιου τομέα με συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα σημαντική και τουλάχιστον ίση με τη συνεισφορά του δημόσιου τομέα.

4.11 Σύσταση

Τα ιδρυτικά μέλη της κοινής τεχνολογικής πρωτοβουλίας είναι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα εκπροσωπούμενη από την Επιτροπή, τα κράτη μέλη που εξέφρασαν την επιθυμία να συμμετέχουν στην ΚΤΠ και η ARTEMISIA (ένωση που εκπροσωπεί πολλές εταιρείες του κλάδου και άλλους οργανισμούς E&A). Στο καταστατικό υπάρχει κατάλογος των οντοτήτων που μπορούν να γίνουν μέλη της κοινής επιχείρησης ARTEMIS, κυρίως συνδεδεμένες χώρες με το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο που δεν είναι μέλη της ΕΕ, καθώς και οποιαδήποτε νομική οντότητα που είναι σε θέση να συμβάλει με σημαντική συνεισφορά στην επίτευξη των στόχων της κοινής επιχείρησης ARTEMIS.

4.12 Χρηματοδότηση

Τα έξοδα λειτουργίας της κοινής επιχείρησης ARTEMIS που αναφέρονται στο άρθρο 4 χρηματοδοτούνται από τις ακόλουθες χρηματοοικονομικές εισφορές:

— χρηματοοικονομική συνεισφορά από την ARTEMISIA έως 20 εκατ. ευρώ ή έως ποσοστό 1 % του συνολικού κόστους των έργων, χωρίς όμως να υπερβαίνει τα 30 εκατ. ευρώ·

— χρηματοοικονομική συνεισφορά από την Κοινότητα έως 10 εκατ. ευρώ·

— συνεισφορές σε είδος των κρατών μελών της ARTEMIS.

Οι δραστηριότητες E&A για τη χρονική περίοδο που λήγει την 31η Δεκεμβρίου 2017 χρηματοδοτούνται από τις ακόλουθες συνεισφορές:

— χρηματοοικονομική συνεισφορά από την Κοινότητα έως 410 εκατ. ευρώ·

— χρηματοοικονομικές συνεισφορές από κράτη μέλη της ARTEMIS υπό μορφή ετήσιων πιστώσεων που καταβάλλονται απευθείας σε οργανισμούς E&A οι οποίοι συμμετέχουν στις δραστηριότητες E&A·

— συνεισφορές σε είδος εκ μέρους οργανισμών έρευνας και ανάπτυξης.

4.12.1 Για την περίοδο που λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 2013 η μέγιστη κοινοτική συνεισφορά στην κοινή επιχείρηση ARTEMIS ανέρχεται σε 420 εκατ. ευρώ. Τα κεφάλαια αυτά προέρχονται από το ειδικό πρόγραμμα «Συνεργασία» για την εφαρμογή του 7ου προγράμματος πλαισίου έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 54 παράγραφος 2 σημείο (β) του κανονισμού αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου. Το 2008 θα διατεθούν 42,5 εκατομμύρια ευρώ.

4.12.2 Η σημαντική αυτή επένδυση αιτιολογείται από το γεγονός ότι τα μελλοντικά αποτελέσματα της επιχείρησης ARTEMIS στους ενδιαφερόμενους τομείς θα αποτελέσουν επίσης σημαντικά σημεία αναφοράς για όλες τις κοινοτικές πολιτικές, ιδίως όσον αφορά το περιβάλλον, τις μεταφορές, την ενέργεια και την εσωτερική αγορά. Θα συμβάλουν απτά στην υλοποίηση των στόχων της Λισσαβόνας για την ανταγωνιστικότητα και των στόχων της Βαρκελώνης για τις δαπάνες στον τομέα της έρευνας. Η προτεινόμενη πρωτοβουλία εντάσσεται στη φιλόδοξη στρατηγική της Κοινότητας στην οποία συμπεριλαμβάνεται μεταξύ άλλων και η πρόταση για την ίδρυση του Ευρωπαϊκού Ινστιτούτου Τεχνολογίας (EIT).

4.13 Διανοητική ιδιοκτησία

Η κοινή επιχείρηση ARTEMIS θεσπίζει κανόνες που διέπουν τη διάδοση ερευνητικών αποτελεσμάτων, βάσει των οποίων εξασφαλίζεται κατά περίπτωση η προστασία της διανοητικής ιδιοκτησίας που έχει προκύψει από δραστηριότητες E&A στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού, καθώς και η χρήση και διάδοση των αποτελεσμάτων της έρευνας. Το άρθρο 24 του κανονισμού της κοινής επιχείρησης αναπτύσσει συγκεκριμένα αυτή την αρχή.

4.14 Σύμφωνα με την Επιτροπή η σύσταση της κοινής επιχείρησης ARTEMIS θα έχει τα ακόλουθα οφέλη:

— Συγκέντρωση των εθνικών προσπαθειών για την επιδίωξη κοινών στόχων που θα προσδιορίζονται σε ευρωπαϊκό επίπεδο πράγμα που θα συμβάλει στην οικοδόμηση του Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας για τα ενσωματωμένα συστήματα υπολογιστών·

— Μεγαλύτερη ευελιξία στην κινητοποίηση των πόρων των κρατών μελών·

- Καταλυτικό αποτέλεσμα της κοινοτικής χρηματοδοτικής συνεισφοράς για τα κράτη μέλη και τις επιχειρήσεις·
- Αποτελεσματικότητα των προγραμμάτων και εξάλειψη των αδυναμιών των προηγούμενων πρωτοβουλιών·
- Οικονομική αποτελεσματικότητα με τη μείωση του χρόνου υλοποίησης των έργων·
- Βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της οικονομίας της ΕΕ χάρη στην ταχεία διάθεση στην αγορά των αποτελεσμάτων της έρευνας.

5. Γενικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ εγκρίνει σε γενικές γραμμές την στρατηγική της Επιτροπής. Πράγματι θεωρεί ότι η ανάκαμψη των επενδύσεων στον τομέα της Ε&Α είναι ο κατάλληλος τρόπος για να αποκτήσουν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ένα ασφαλές πλαίσιο αναφοράς χάρη σε ένα νέο μέσο που να επιτρέπει την αντιμετώπιση του σημερινού κατακερματισμού των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων με σκοπό να αποφεύγεται η ανομοιογενής κατανομή των προγραμμάτων που καθιστούν αδύνατη την αξιολόγηση των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων.

5.2 Ωστόσο, όπως αναφέρεται στο σημείο 4.2, οι ΚΤΠ οφείλονται στις εργασίες των παλαιών «ευρωπαϊκών τεχνολογικών πλατφορμών» (ΕΤΠ). Αυτές όμως σπανίως πέτυχαν τον στόχο που τους είχε τεθεί για την στρατηγική ανάκαμψη της έρευνας στην Ευρώπη κυρίως λόγω της ελλιπούς υπευθυνότητας των συμμετεχόντων φορέων. Η δημιουργία των ΚΤΠ βασίζεται σε αυτή τη μερική αποτυχία του ρόλου των ΕΤΠ που στην ουσία συνίστατο στην σημαντική συνεισφορά στη βιομηχανία όσον αφορά την ανταγωνιστικότητα.

5.2.1 Κατόπιν τούτου η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της διότι από την πρόταση της Επιτροπής απουσιάζει ένα πιο συγκεκριμένο πλαίσιο για τις εργασίες που είχαν πραγματοποιηθεί προηγουμένως σχετικά με τις ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες (ΕΤΠ): δεν έχει γίνει κανένας απολογισμός, δεν αναφέρονται τα αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν και δεν υπάρχει καμιά βιβλιογραφική αναφορά.

5.2.2 Για τον λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόθεση να υποβάλλεται ετησίως έκθεση με τον απολογισμό των αποτελεσμάτων που επιτεύχθηκαν και της προόδου που σημειώθηκε στα πλαίσια των ΚΤΠ.

5.3 Η κοινή επιχείρηση ARTEMIS που βασίζεται στη σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα αποτελεί, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, ένα δυνατό σημείο για τη δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας και συμβάλλει αποφασιστικά στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

5.4 Η ύπαρξη στο μέλλον ολοένα και ευφύστερων συστημάτων μπορεί να συμβάλει σημαντικά στην παραγωγή ολοένα και ασφαλέ-

στερων προϊόντων και παράλληλα στην διοργάνωση κατάρτισης και ανάπτυξης δεξιοτήτων υψηλού επιπέδου ώστε να ευνοείται η δημιουργία και η ανάπτυξη της απασχόλησης.

5.5 Επικροτώντας την υπό εξέταση πρόταση, η ΕΟΚΕ θέλει να υπογραμμίσει πριν απ' όλα τη σημασία της καινοτόμου στρατηγικής που προτείνεται όσον αφορά τις επενδύσεις.

5.5.1 Πράγματι, για πρώτη φορά, όσον αφορά προγράμματα έρευνας και ανάπτυξης, γίνεται χρήση όχι μόνο των πόρων της Κοινότητας και των επιχειρήσεων — πράγμα ασύνηδες — που εκπροσωπούνται από την ένωση ARTEMISIA αλλά και των πόρων που προέρχονται από διάφορα κράτη μέλη και ιδρύματα Ε&Α που συμμετέχουν.

5.5.2 Σχετικά με αυτόν τον νέο καινοτόμο συνεταιριστικό μηχανισμό ο οποίος μπορεί να αποδειχτεί πολύπλοκος σε ό,τι αφορά τη χρήση των αποτελεσμάτων της έρευνας που θα διεξαχθεί, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την σοβαρότητα και την ακρίβεια με την οποία αντιμετωπίζεται το θέμα της διανοητικής ιδιοκτησίας στο άρθρο 24 του κανονισμού της κοινής επιχείρησης.

5.6 Ωστόσο για την υλοποίηση των στόχων και την μέγιστη αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που παρουσιάζει αυτός ο νέος μηχανισμός, η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία:

- την πραγματική απλοποίηση των διαδικασιών καθ' όλη τη διάρκεια των διαφόρων δραστηριοτήτων Ε&Α από την επιλογή των δράσεων έως τη διάδοση των αποτελεσμάτων, με την ανάθεση στην κοινή επιχείρηση ARTEMIS της κύριας ευθύνης των καθηκόντων αυτών. Η διοικητική πολυπλοκότητα και η αβεβαιότητα των χρηματοδοτήσεων και των θεσμικών αναφορών υπήρξαν μερικές από τις αιτίες των αποτυχιών που σημειώθηκαν στα προηγούμενα προγράμματα Ε&Α·
- ένα ευρύ πρόγραμμα ενημέρωσης για τις δυνατότητες που παρέχει η κοινή επιχείρηση ARTEMIS, κυρίως για την ικανότητά της να κινητοποιεί τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους όσον αφορά τις νέες μορφές χρηματοδότησης·
- την εφαρμογή των κατάλληλων προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, ούτως ώστε να υπάρχει υψηλού επιπέδου ειδικευμένο εργατικό δυναμικό που να ανταποκρίνεται στις γνώσεις που χρειάζονται για την Ε&Α που υποστηρίζονται από την κοινή επιχείρηση ARTEMIS και οι οποίες γνώσεις θα αποδειχτούν στρατηγικής σημασίας για το βιομηχανικό μέλλον της ΕΕ. Αυτές οι υψηλού επιπέδου δεξιότητες, που ανταποκρίνονται στην υψηλού επιπέδου εμπειρογνομοσύνη που απαιτούν οι θέσεις εργασίας Ε&Α που θα δημιουργηθούν, θα συμβάλουν επίσης στη μείωση της εξόδου των ερευνητών και παράλληλα θα αποτελέσουν μια από τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση ηγετικής θέσης της ΕΕ σε αυτούς τους στρατηγικούς βιομηχανικούς τομείς.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για τη σύσταση της κοινής επιχείρησης Clean Sky»

COM(2007) 315 τελικό — 2007/0118 (CNS)

(2008/C 44/04)

Στις 11 Ιουλίου 2007, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Στις 10 Ιουλίου, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντα χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά τη σύνοδο ολομέλειάς της, της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου 2007) αποφάσισε να ορίσει γενικό εισηγητή τον κ. DANTIN, και υιοθέτησε τη γνωμοδότηση αυτή με 97 ψήφους υπέρ, και 3 αποχές.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την απόφαση σχετικά με τη δημιουργία της κοινής επιχείρησης «Clean Sky». Εκτιμά πράγματι ότι με βάση το σχέδιο επαναδρομολόγησης των επενδύσεων σε E&A, μέσω μίας χρηματοδότησης εκ μέρους αμφοτέρων του ιδιωτικού και του δημοσίου τομέα, θα δημιουργηθεί ένα σίγουρο πλαίσιο αναφοράς για τις επιχειρήσεις, χάρη στο οποίο θα εξασφαλιστεί τόσο η υπέρβαση της επί του παρόντος κατακεραματισμένης κοινοτικής χρηματοδότησης, όσο και ο συντονισμός των — πολύ συχνά διάσπαρτων — ερευνών, έτσι ώστε να βελτιώνεται η αποτελεσματικότητά τους.

1.2 Εκφράζει την ικανοποίησή της για την επιλογή του συγκεκριμένου τομέα, που επιτρέπει την επιδίωξη των στόχων της Λισαβώνας, και συγχρόνως την ενίσχυση ενός βιομηχανικού κλάδου, ο οποίος παρουσιάζει τεχνικές καινοτομίες, δημιουργεί επίσης θέσεις εργασίας υψηλής κατάρτισης και συμβάλλει στην πρόοδο που πρέπει να σημειωθεί στον τομέα της προστασίας του περιβάλλοντος.

1.3 Διατυπώνοντας μία θετική γνώμη για την υπό εξέταση πρόταση, η ΕΟΚΕ επιθυμεί καταρχάς να υπογραμμίσει τη σημασία που έχει για την ΕΕ η προτεινόμενη στρατηγική όσον αφορά τις επενδύσεις και το συντονισμό των ερευνών. Παράλληλα, θεωρεί ότι η στρατηγική αυτή αποτελεί ισχυρό σημείο για τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Χώρου Έρευνας και συμβάλλει αποφασιστικά στην ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων του εν λόγω τομέα.

1.4 Εξαιτίας εντούτοις των πολλαπλών συμμετοχών και χρηματοδοτήσεων, όπως επίσης των σημαντικών δεσμευόμενων κοινοτικών πόρων, θα πρέπει να καθορίζεται με σαφήνεια η χρήση και η κατανομή των τελικών προϊόντων της έρευνας, ιδιαίτερα όσον αφορά την διανοητική ιδιοκτησία και το ζήτημα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας.

1.5 Η ΕΟΚΕ τέλος θεωρεί ως απαραίτητα τα ακόλουθα:

— μία πραγματική απλοποίηση των διαδικασιών, κυρίως λόγω του αρνητικού ρόλου που διαδραμάτισε η διοικητική γραφειοκρατία στα προηγούμενα προγράμματα E&A. Επειδή οι διαδικασίες αυτές βρίσκονται προς το παρόν στο στάδιο της εξεργασίας, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να δοθεί σε όλα τα μέρη η δυνατότητα να συμμετάσχουν στην επιλογή των στόχων και στην ανάλυση των τελικών αποτελεσμάτων·

— ένα πρόγραμμα ενημέρωσης που θα συμβάλλει στην κινητοποίηση των αναγκαίων οικονομικών πόρων·

— την εφαρμογή ενός προγράμματος επαγγελματικής κατάρτισης, το οποίο θα επιτρέπει τον συνδυασμό των προσόντων των εργαζόμενων με τις θέσεις απασχόλησης που δημιουργούνται μέσω του «Clean Sky», προκειμένου να δημιουργηθούν οι απαραίτητες συνθήκες για την εξασφάλιση της βιομηχανικής ηγετικής θέσης στον στρατηγικό αυτό τομέα.

2. Εισαγωγή

2.1 Η υπό εξέταση πρόταση κανονισμού στοχεύει στην εφαρμογή μίας εκ των πρώτων συμπράξεων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στο χώρο της E&A. Καθορίζει μία από τις πρώτες κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες (ΚΤΠ) η οποία αφορά τον τομέα της αεροναυπηγικής και των αερομεταφορών και έχει την ονομασία «CLEAN SKY».

2.2 Οι ΚΤΠ έχουν ως στόχο να επιτρέψουν, είτε καθολικά είτε μερικώς, στη βιομηχανία, στους ερευνητικούς οργανισμούς, στα κράτη μέλη και στην Επιτροπή να επιστρατεύσουν από κοινού τους πόρους τους προς όφελος στοχοθετημένων ερευνητικών προγραμμάτων.

2.3 Σε αντίθεση με την παραδοσιακή στρατηγική, βάσει της οποίας η δημόσια χρηματοδότηση των σχεδίων διατίθεται ανά περίπτωση, οι ΚΤΠ αφορούν ερευνητικά προγράμματα μεγάλης κλίμακας που έχουν κοινούς στρατηγικούς στόχους. Η νέα αυτή προσέγγιση αναμένεται να δημιουργήσει μία κρίσιμη μάζα για την ευρωπαϊκή έρευνα και καινοτομία, να εδραιώσει την επιστημονική κοινότητα στους κύριους στρατηγικούς τομείς και να εναρμονίσει τη χρηματοδότηση των σχεδίων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η πιο γρήγορη εκμετάλλευση των ερευνητικών πορισμάτων. Οι ΚΤΠ στοχεύουν σε τομείς καθοριστικής σημασίας, στους οποίους τα επί του παρόντος διαθέσιμα εργαλεία δεν έχουν ούτε την κλίμακα, ούτε την απαραίτητη ταχύτητα προκειμένου να διατηρήσουν ή να τοποθετήσουν την Ευρώπη στην κορυφή του παγκόσμιου ανταγωνισμού. Πρόκειται για τομείς, όπου η εθνική, ευρωπαϊκή και ιδιωτική χρηματοδότηση της έρευνας μπορούν να αποδώσουν μία σημαντική προστιθέμενη αξία, μέσω κυρίως της ενθάρρυνσης της αύξησης δαπανών του ιδιωτικού τομέα για την έρευνα και την ανάπτυξη.

2.4 Η ΚΤΠ για την αεροναυπηγική και τις αερομεταφορές με την ονομασία «Clean Sky» έχει ως κύριο στόχο να επιταχυνθεί η ανάπτυξη των καθαρών τεχνολογιών για τις αερομεταφορές στην ΕΕ, κατά τέτοιον τρόπο ώστε να εξασφαλίζεται η πιο έγκαιρη χρήση τους. Πέραν της ανάγκης να διατηρηθεί η ανταγωνιστικότητα του τομέα, οι τεχνολογίες αυτές θα πρέπει να συμβάλουν στην υλοποίηση των στρατηγικών περιβαλλοντικών και κοινωνικών προτεραιοτήτων της Ευρώπης, σε συνδυασμό με μία βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη.

3. Γενικό πλαίσιο και εκτιμήσεις

3.1 Η αναγκαιότητα και η αιτιολογία του εν λόγω προγράμματος εδράζονται στον προβλεπόμενο διπλασιασμό της εναέριας κυκλοφορίας μέσα στα είκοσι επόμενα χρόνια, όπως επίσης στην εκτίμηση ότι η ανάπτυξη ενός οικολογικού συστήματος μεταφορών συνιστά απαραίτητο στοιχείο προκειμένου να διασφαλισθεί η ευρωπαϊκή οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη, όσον αφορά τη μεταφορά τόσο των επιβατών, όσο και των εμπορευμάτων.

3.2 Η επιλογή της ευρωπαϊκής κλίμακας φαίνεται να αποτελεί την κατάλληλη διάσταση, δεδομένου ότι οι παρεμβάσεις εκ μέρους των εμπλεκόμενων φορέων στα διάφορα κράτη μέλη δεν συνιστούν την βέλτιστη λύση όσον αφορά τους οικονομικούς πόρους και την απαραίτητη επιστημονική συμβολή.

3.3 Η άμεση συμμετοχή των κρατών μελών αποτελεί καθοριστικό παράγοντα, τόσο για την κινητοποίηση της απαραίτητης χρηματοδότησης, όσο και εξαιτίας του γεγονότος ότι πολλές αποφάσεις θα συνεχίσουν να λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, όπως παραδείγματος χάρι σε σχέση με την υποβολή προσκλήσεων για συμμετοχή στα προγράμματα, τον μόνιμο έλεγχο όλων των φάσεων των προγραμμάτων ή την αξιολόγηση των πορισμάτων.

3.4 Ο τομέας της αεροναυπηγικής αναμένεται να έρθει σύντομα αντιμέτωπος με δύσκολες προσκλήσεις, όπως ο περιβαλλοντικός αντίκτυπος, ο οποίος θα αποτελέσει ενδεχομένως τροχοπέδη στην ανάπτυξή του.

3.5 Η μείωση του αντικτύπου της αεροπορίας στις κλιματικές αλλαγές και η μείωση του θορύβου συνιστούν απόλυτες προτεραιότητες. Απαιτούν την δρομολόγηση πραγματικών τεχνολογικών αλλαγών στο εγγύς μέλλον, προκειμένου να επιτευχθούν οι μειώσεις που προβλέπονται από την κοινοτική νομοθεσία. (Η ευρωπαϊκή τεχνολογική πλατφόρμα για την αεροναυπηγική «ACARE» έχει θέσει ως στόχο στην στρατηγική της ατζέντα για την έρευνα, τη μείωση έως το 2020 των εκπομπών CO₂ κατά 50 %, των εκπομπών NO_x κατά 80 % και της ηχορρύπανσης κατά 50 %).

3.6 Η ευρωπαϊκή αεροναυπηγική βιομηχανία, η οποία επί του παρόντος απασχολεί τρία εκατομμύρια εργαζόμενους σε ευρωπαϊκή κλίμακα, αντιμετωπίζει εξάλλου έναν έντονο ανταγωνισμό ως συνέπεια των δημοσίων επενδύσεων που πραγματοποιούνται σε άλλες γεωγραφικές ζώνες, ιδιαίτερα στις ΗΠΑ, όπου το ύψος των πόρων που διατίθεται για την έρευνα στον συγκεκριμένο τομέα είναι τριπλάσιο από το αντίστοιχο στην Ευρώπη σήμερα.

3.7 Η δημόσια συνεισφορά είναι εξάλλου χρήσιμη, δεδομένου ότι ο εν λόγω τομέας χαρακτηρίζεται από σημαντικές καθυστερήσεις όσον αφορά την απόδοση των επενδύσεων, οι οποίες ενδέχεται να

δημιουργήσουν αδυναμίες της αγοράς εξαιτίας της απουσίας επενδύσεων στην Ε&Α της αεροναυπηγικής.

3.8 Η επιλογή της αεροναυπηγικής και των αερομεταφορών στο ειδικό πρόγραμμα Συνεργασία (βλ. σημείο 4.3) δικαιολογείται από την φιλοδοξία να βελτιωθεί η υγεία και η ποιότητα ζωής των σημερινών και μελλοντικών γενεών, με τη μείωση στο ελάχιστο των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των αεροσκαφών, με τη βελτίωση της ποιότητας του αέρα σε τοπικό επίπεδο και τη μείωση της ηχορρύπανσης κοντά στα αεροδρόμια καθώς και με τη βελτίωση των συνθηκών μεταφοράς των επιβατών.

4. Πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

4.1 Η πρόταση κανονισμού για τη δημιουργία της κοινής επιχείρησης «Clean Sky» [COM(2007) 315 final] πηγάζει από τις διατάξεις του 7ου προγράμματος-πλαisiού (ΠΠ7), το οποίο αποτελεί αντικείμενο της απόφασης 1982/2006/ΕΚ. Η τελευταία προβλέπει μία κοινοτική συνεισφορά για τη δημιουργία, σε ευρωπαϊκή κλίμακα, μακροπρόθεσμων συμπράξεων του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στο χώρο της έρευνας.

4.2 Οι συμπράξεις αυτές παίρνουν τη μορφή «κοινών τεχνολογικών πρωτοβουλιών» (ΚΤΠ) και προέρχονται από της παλαιότερες «ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες» (ΕΤΠ).

4.3 Στην απόφασή του 971/2006/ΕΚ σχετικά με το ειδικό πρόγραμμα Συνεργασία, το Συμβούλιο υπογράμμισε ότι είναι αναγκαίο να δημιουργηθούν συμπράξεις του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα και προσδιόρισε έξι πεδία, στα οποία η δημιουργία κοινών τεχνολογικών πρωτοβουλιών θα είναι το κατάλληλο μέσο για την επαναπροώθηση της ευρωπαϊκής έρευνας. Πρόκειται για τα εξής πεδία:

— υδρογόνο και κυψέλες καυσίμου·

— **αεροναυπηγική και αερομεταφορές·**

— καινοτόμα φάρμακα ⁽¹⁾·

— ενσωματωμένα συστήματα υπολογιστών ⁽²⁾·

— νανοηλεκτρονική ⁽³⁾·

— GMES (παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας).

4.4 Στο πλαίσιο της γενικής αυτής στρατηγικής, ο προτεινόμενος κανονισμός [COM(2007) 315 final] προβλέπει την εφαρμογή μίας κοινής τεχνολογικής πρωτοβουλίας (ΚΤΠ) στον τομέα της αεροναυπηγικής και των αερομεταφορών μέσω της δημιουργίας μιας κοινής επιχείρησης, η οποία ονομάζεται «Clean Sky» («Καθαρός Ουρανός»).

4.5 Οι στόχοι της κοινής επιχείρησης «Clean Sky» παρατίθενται με σαφήνεια και λεπτομέρειες στο άρθρο 3 των καταστατικών που επισυνάπτονται στον υπό εξέταση κανονισμό. Καλύπτουν ένα τεράστιο και φιλόδοξο πεδίο δραστηριοτήτων και συνοψίζονται στο άρθρο 3 του κανονισμού:

— να επιταχυνθεί η ανάπτυξη καθαρών τεχνολογιών αερομεταφορών στην ΕΕ, ούτως ώστε να εξασφαλισθεί η κατά το δυνατόν γρηγορότερη εφαρμογή τους·

⁽¹⁾ CESE 1184/2007 (INT/363).

⁽²⁾ CESE 1185/2007 (INT/364).

⁽³⁾ R/CESE 1199/2007 (INT/370).

— να δημιουργηθεί ένα ριζικά καινοτόμο σύστημα αερομεταφορών που θα βασίζεται σε προηγμένες τεχνολογίες, με στόχο να περιορισθούν οι περιβαλλοντικές επιπτώσεις των αερομεταφορών, με τη μείωση της ηχορύπανσης και των εκπομπών αερίων, καθώς επίσης με τη βελτίωση της κατανάλωσης των καυσίμων των αεροσκαφών.

4.5.1 Η ΚΕ «Clean Sky» εγγυάται με τον τρόπο αυτό την ολοκλήρωση και τον συντονισμό των διαφόρων δράσεων έρευνας επωφελομένη των οικονομιών κλίμακας και θα αναπτυχθεί γύρω από 6 διαφορετικά τεχνικά πεδία, τα οποία αποκαλούνται προγράμματα επίδειξης ολοκληρωμένης τεχνολογίας (ΠΕΟΤ), τα οποία είναι:

- το ΠΕΟΤ αεροσκαφών ευφύων σταθερών πτερύγων·
- το ΠΕΟΤ «οικολογικών» αεροσκαφών τοπικών πτήσεων·
- το ΠΕΟΤ οικολογικών στροφειοπτέρων·
- το ΠΕΟΤ αειφόρων και οικολογικών κινητήρων·
- το ΠΕΟΤ συστημάτων οικολογικών επιχειρησιακών εργασιών·
- το ΠΕΟΤ οικολογικού σχεδιασμού.

Έχουν ήδη καθοριστεί οι τεχνολογικοί στόχοι που πρέπει να επιτευχθούν για κάθε ΠΕΟΤ.

4.6 Η κοινή επιχείρηση «Clean Sky» θεωρείται διεθνής οργανισμός, με καθεστώς νομικού προσώπου, υπό την έννοια του άρθρου 22 της οδηγίας 2004/17/ΕΚ και του άρθρου 15, στοιχείο γ), της οδηγίας 2004/18/ΕΚ. Η έδρα της θα είναι στις Βρυξέλλες και οι δραστηριότητές της θα λήξουν στις 31 Δεκεμβρίου 2017, εκτός εάν αποφασιστεί παράταση από το Συμβούλιο.

4.7 Νομική βάση

4.7.1 Η πρόταση συνίσταται σε κανονισμό του Συμβουλίου που περιλαμβάνει ως παράρτημα το καταστατικό της κοινής επιχείρησης. Βασίζεται στο άρθρο 171 της Συνθήκης. Η κοινή επιχείρηση θα είναι κοινοτικό όργανο και παρόλο που ο προϋπολογισμός της διέπεται από τις διατάξεις του άρθρου 185 του κανονισμού 1605/2002 του Συμβουλίου, θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες της πρωτοβουλίας αυτής, εφόσον πρόκειται για συμπράξεις ιδιωτικού και δημόσιου τομέα με συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα σημαντική και τουλάχιστον ίση με τη συνεισφορά του δημόσιου τομέα.

4.8 Μέλη

Ιδρυτικά μέλη της κοινής επιχείρησης «Clean Sky» είναι:

- η Ευρωπαϊκή Κοινότητα εκπροσωπούμενη από την Επιτροπή·
- 12 υπεύθυνοι των προγραμμάτων επίδειξης ολοκληρωμένης τεχνολογίας (ΠΕΟΤ) και έως 74 μέτοχοι που οι κανόνες για την προσχώρησή τους υπάρχουν στο άρθρο 2 του καταστατικού που επισυνάπτεται στον υπό εξέταση κανονισμό·
- κάθε δημόσια ή ιδιωτική οντότητα που είναι εγκατεστημένη σε ένα κράτος μέλος ή μια χώρα συνδεδεμένη με το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο μπορεί να υποβάλλει αίτηση για να γίνει μέλος της

κοινής επιχείρησης αρκεί: — ως υπεύθυνη του ΠΕΟΤ να δεσμεύεται ότι η συνεισφορά της θα είναι ανάλογη και συνεπής με το σύνολο των δραστηριοτήτων της ΚΤΠ· ως μέτοχος να δεσμεύεται ότι η συνεισφορά της θα είναι ανάλογη με τον προϋπολογισμό του ΠΕΟΤ στο οποίο προτίθεται να συμμετάσχει και συνεπής με τις απαιτήσεις του εν λόγω ΠΕΟΤ.

4.9 Χρηματοδότηση

4.9.1 Τα έξοδα λειτουργίας της κοινής επιχείρησης «Clean Sky» θα καλύπτονται σε ίσα μερίδια από την Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα άλλα μέλη, δηλαδή 50 % έκαστος.

4.9.2 Η μέγιστη συνεισφορά της Κοινότητας στην κοινή επιχείρηση «Clean Sky», που καλύπτει τα έξοδα λειτουργίας και τις δραστηριότητες έρευνας, ανέρχεται σε 800 εκατομμύρια ευρώ, και προέρχεται από την πίστωση του προϋπολογισμού που χορηγείται στην ενότητα Μεταφορές του ειδικού προγράμματος Συνεργασία για την εφαρμογή του 7ου προγράμματος πλαισίου, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 54 του κανονισμού αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου.

5. Γενικές και ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την απόφαση σχετικά με τη σύσταση της κοινής επιχείρησης «Clean Sky» βάσει των διατάξεων του 7ου ΠΠ. Πράγματι θεωρεί ότι η ανάκαμψη των επενδύσεων στον τομέα της E&A είναι ο κατάλληλος τρόπος για να αποκτήσουν οι ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ένα ασφαλές πλαίσιο αναφοράς χάρη σε ένα νέο μέσο που να επιτρέπει την αντιμετώπιση του σημερινού κατακερματισμού των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων με σκοπό να αποφεύγεται η ανομοιογενής κατανομή των προγραμμάτων που καθιστούν αδύνατη την αξιολόγηση των επιτευχθέντων αποτελεσμάτων.

5.2 Η παρουσιαζόμενη πρωτοβουλία είναι συνεπής με τις πολιτικές και τους στόχους της Ένωσης και συνάδει με τους προσανατολισμούς που έχουν καθοριστεί στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας, όπου τονίζεται ότι η γνώση και η καινοτομία στην Κοινότητα συμβάλλουν στην προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Περιλαμβάνει μέτρα σχετικά με το κοινοτικό σύστημα ανταλλαγών των ποσοτώσεων εκπομπών (ETS) και θα συμβάλει θετικά στην ολοκλήρωση της εφαρμογής της στρατηγικής ατζέντας έρευνας της ευρωπαϊκής τεχνολογικής πλατφόρμας ACARE στον τομέα του περιβάλλοντος.

5.3 Η κοινή επιχείρηση «Clean Sky» που βασίζεται στη σύμπραξη ιδιωτικού και δημόσιου τομέα αποτελεί, κατά τη γνώμη της ΕΟΚΕ, όπως και οι άλλες ΚΤΠ που προέρχονται από τις διατάξεις του 7ου ΠΠ, ένα δυνατό σημείο για τη δημιουργία του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας και συμβάλλει αποφασιστικά στην ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων.

5.4 Διατυπώνοντας μία θετική γνώμη για την υπό εξέταση πρόταση, η ΕΟΚΕ επιθυμεί καταρχάς να υπογραμμίσει τη σημασία που έχει για την ΕΕ η προτεινόμενη στρατηγική όσον αφορά τις επενδύσεις και το συντονισμό των ερευνών.

5.5 Εντούτοις, λόγω του συστήματος πολλαπλής χρηματοδότησης που εφαρμόζεται και του σημαντικού όγκου των κοινοτικών πόρων που διατίθενται, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να διευκρινιστεί καλύτερα η χρήση και η διανομή των τελικών προϊόντων της έρευνας. Για τον λόγο αυτό το θέμα των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και της διανοητικής ιδιοκτησίας, όπως ορίζεται στο άρθρο 20 του κανονισμού, που περιορίζεται στην αναφορά αρχών, χρήζει περαιτέρω αποσαφήνισης και διευκρινίσεων με κίνδυνο να αποτελέσει ένα από τα ευαίσθητα σημεία της εφαρμογής και της λειτουργίας ΚΤΠ «Clean Sky».

5.6 Ωστόσο για την υλοποίηση των στόχων και την μέγιστη αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που παρουσιάζει αυτός ο νέος μηχανισμός, η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαία:

- την πραγματική απλοποίηση των διαδικασιών καθ' όλη τη διάρκεια των διαφόρων δραστηριοτήτων Ε&Α από την επιλογή των δράσεων έως τη διάδοση των αποτελεσμάτων, με την ανάθεση στην κοινή επιχείρηση «Clean Sky» της κύριας ευθύνης των καθηκόντων αυτών. Η διοικητική πολυπλοκότητα και η αβεβαιότητα των χρηματοδοτήσεων και των θεσμικών αναφορών

υπήρξαν μερικές από τις αιτίες των αποτυχιών που σημειώθηκαν στα προηγούμενα προγράμματα Ε&Α:

- ένα ευρύ πρόγραμμα ενημέρωσης για τις δυνατότητες που παρέχει η κοινή επιχείρηση «Clean Sky» κυρίως για την ικανότητά της να κινητοποιεί τους απαραίτητους οικονομικούς πόρους όσον αφορά τις νέες μορφές χρηματοδότησης·
- την εφαρμογή των κατάλληλων προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, ούτως ώστε να υπάρχει υψηλού επιπέδου ειδικευμένο εργατικό δυναμικό που να ανταποκρίνεται στις γνώσεις που χρειάζονται για την Ε&Α που υποστηρίζονται από την κοινή επιχείρηση «Clean Sky» και οι οποίες γνώσεις θα αποδειχτούν στρατηγικής σημασίας για το βιομηχανικό μέλλον της ΕΕ. Αυτές οι υψηλού επιπέδου δεξιότητες, που ανταποκρίνονται στην υψηλού επιπέδου εμπειρογνομosύνη που απαιτούν οι θέσεις εργασίας Ε&Α που θα δημιουργηθούν, θα συμβάλουν επίσης στη μείωση της εξόδου των ερευνητών και παράλληλα θα αποτελέσουν μια από τις απαραίτητες προϋποθέσεις για την εξασφάλιση ηγετικής θέσης αυτών των στρατηγικών τομέων τόσο από βιομηχανικής όσο και από περιβαλλοντικής πλευράς.

Βρυξέλλες, 25 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση Κανονισμού του Συμβουλίου Σύσταση της “κοινής επιχείρησης ENIAC”»

COM(2007) 356 τελικό — 2007/0122 (CNS)

(2008/C 44/05)

Στις 10 Σεπτεμβρίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Στις 10 Ιουλίου 2007, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επειγόντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της, της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου 2007), να ορίσει τον κ. DANTIN γενικό εισηγητή και υιοθέτησε με 106 ψήφους υπέρ και μία αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εγκρίνει την απόφαση για τη σύσταση της κοινής επιχείρησης ENIAC ⁽¹⁾.

1.1.1 Πράγματι, εκτιμά ότι η τόνωση, με βάση την αρχή αυτή, των επενδύσεων σε Ε&Α με χρηματοδότηση δημόσιου-ιδιωτικού τομέα θα προσφέρει στις επιχειρήσεις ένα ασφαλές πλαίσιο

αναφοράς, που θα βοηθήσει να ξεπεραστεί ο κατακερματισμός της κοινοτικής χρηματοδότησης που παρατηρείται σήμερα και να συντονιστούν οι — συχνότατα υπερβολικά διάσπαρτες — ερευνητικές δράσεις, ώστε να ενισχυθεί η αποτελεσματικότητά τους.

1.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τον κλάδο που επελέγη. Πέρα από τον τεχνικά καινοτόμο χαρακτήρα του κλάδου αυτού, πλούσιου σε μελλοντικές δυνατότητες και σε απασχόληση υψηλής εξειδίκευσης, η ανάπτυξη του θα συμβάλει άμεσα στην υλοποίηση των στόχων της Λισσαβώνας για την ανταγωνιστικότητα και των στόχων της Βαρκελώνης σχετικά με το ποσοστό του ΑΕγχΠ που αφιερώνεται στην έρευνα, αλλά και σε άλλες πτυχές των κοινοτικών πολιτικών, όπως το περιβάλλον, οι μεταφορές, η ενέργεια, η υγεία.

⁽¹⁾ ENIAC = European Nanoelectronic Initiative Advisory Council (Γνωμοδοτικό Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Πρωτοβουλίας Νανοηλεκτρονικής). Υπήρξε επίσης ο πρώτος υπολογιστής που κατασκευάστηκε με ηλεκτρονικά στοιχεία (1945–1946).

1.3 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την υπό εξέταση πρόταση, καθώς επιθυμεί, κατά πρώτο λόγο, να τονίσει τη σημασία που έχει για την ΕΕ η προτεινόμενη στρατηγική σε θέματα επενδύσεων και συντονισμού των ερευνών. Εκτιμά ότι η στρατηγική αυτή αντιπροσωπεύει μεγάλο πλεονέκτημα για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου έρευνας και ότι συνιστά σημαντική συμβολή για την ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων του κλάδου.

1.4 Σχετικά με τον καινοτόμο αυτό συνεταιριστικό μηχανισμό, ο οποίος μπορεί να αποδειχθεί περιπλοκος όσον αφορά τη χρήση των προϊόντων της έρευνας που θα παραχθούν χάρη στην ENIAC, καθώς και τη φάση βιομηχανοποίησής τους, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την προσοχή με την οποία αντιμετωπίστηκαν οι κανόνες που αφορούν την διανοητική ιδιοκτησία.

1.5 Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση την όλως ιδιαίτερη προσοχή που δόθηκε στον κίνδυνο μετεγκατάστασης της παραγωγής του κλάδου της ναυπηγικής σε άλλες περιοχές του κόσμου. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την ιδέα μιας ειδικευμένης κλαδικής προσέγγισης.

1.6 Τέλος, προκειμένου να μεγιστοποιηθούν, όσο το δυνατόν, οι δυνατότητες που προσφέρει ο νέος αυτός μηχανισμός, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι απαιτούνται τα εξής:

- η πραγματική απλούστευση των διαδικασιών, κυρίως λόγω του αρνητικού ρόλου που είχε μέχρι στιγμής η γραφειοκρατία στα προηγούμενα προγράμματα Ε&Α. Επειδή οι διαδικασίες αυτές βρίσκονται προς το παρόν στο στάδιο κατάρτισης, η ΕΟΚΕ τονίζει την ανάγκη να δοθεί σε όλα τα μέρη η δυνατότητα να συμμετάσχουν στην επιλογή των στόχων και στην ανάλυση των τελικών αποτελεσμάτων·
- ένα πρόγραμμα ενημέρωσης που θα συμβάλλει στην κινητοποίηση των αναγκαίων οικονομικών πόρων·
- η εφαρμογή προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης που θα προσαρμόζουν τα επαγγελματικά προσόντα των εργαζομένων προς τις θέσεις εργασίας που θα δημιουργηθούν χάρη στην ENIAC. Και τούτο, προκειμένου να δημιουργηθούν οι απαραίτητες προϋποθέσεις ώστε να εξασφαλιστεί η ηγετική θέση της βιομηχανίας στον στρατηγικό αυτό κλάδο.

2. Εισαγωγή

2.1 Η υπό εξέταση πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου στοχεύει στη σύσταση μιας από τις πρώτες συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα στον χώρο της Ε&Α. Θεσπίζει μια από τις πρώτες κοινές τεχνολογικές πρωτοβουλίες (ΚΤΠ), επί του προκειμένου στον τομέα των ναυπηγικών, και με την ονομασία ENIAC.

2.2 Στόχος των ΚΤΠ είναι να παρέχουν την ευκαιρία στη βιομηχανία, στα κράτη μέλη και στην Επιτροπή να αξιοποιούν από κοινού τους πόρους τους, εν όλω ή εν μέρει, για την υλοποίηση στοχοθετημένων ερευνητικών προγραμμάτων.

2.3 Σε αντίθεση με την παραδοσιακή στρατηγική, σύμφωνα με την οποία η δημόσια χρηματοδότηση παρέχεται στα σχέδια κατά περίπτωση, οι ΚΤΠ αφορούν μεγάλης κλίμακας ερευνητικά προγράμματα, με κοινούς στρατηγικούς στόχους έρευνας. Η νέα αυτή προσέγγιση αναμένεται να δημιουργήσει μια κρίσιμη μάζα για την ευρωπαϊκή έρευνα και καινοτομία, να εδραιώσει τη θέση της

επιστημονικής κοινότητας στους κυριότερους στρατηγικούς τομείς, και να εναρμονίσει τη χρηματοδότηση των σχεδίων, ούτως ώστε τα αποτελέσματα της έρευνας να μπορούν να αξιοποιούνται πιο γρήγορα. Οι ΚΤΠ απευθύνονται σε καιρίους τομείς, όπου οι υφιστάμενοι μηχανισμοί δεν διαθέτουν ούτε την κλίμακα ούτε την ταχύτητα που απαιτείται για να διατηρήσουν ή να προωθήσουν την Ευρώπη στην πρώτη γραμμή του παγκόσμιου ανταγωνισμού. Πρόκειται για τομείς στους οποίους η εθνική, ευρωπαϊκή και ιδιωτική χρηματοδότηση της έρευνας μπορεί να προσδώσει σημαντική προστιθέμενη αξία, κυρίως προωθώντας την αύξηση των ιδιωτικών δαπανών για την έρευνα και την ανάπτυξη.

2.4 Η ΚΤΠ που αφορά την ναυπηγική, με την ονομασία ENIAC, έχει ως γενικό στόχο να συμβάλει στην ανάπτυξη καιρίων ικανοτήτων στον τομέα της ναυπηγικής, ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα της Ευρώπης. Για τον σκοπό αυτό, η υπό εξέταση πρόταση καθορίζει το νομικό πλαίσιο για την σύσταση της ENIAC.

3. Γενικό πλαίσιο και γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η συνεχής αύξηση του ποσοστού των ηλεκτρονικών εξαρτημάτων που περιλαμβάνονται στα καινοτόμα προϊόντα υψηλής τεχνολογίας τοποθετεί τον κλάδο των ναυπηγικών στους κλάδους που έχουν στρατηγική σημασία για την ανταγωνιστικότητα και την ανάπτυξη της βιομηχανίας στην Ευρώπη.

3.2 Ο κλάδος των ναυπηγικών παράγει εξοπλισμό αναγκαίο για τις κυριότερες βιομηχανίες σε ένα μεγάλο φάσμα τομέων, όπως οι τηλεπικοινωνίες, τα καταναλωτικά προϊόντα, οι υπηρεσίες πολυμέσων, η εκπαίδευση, οι μεταφορές, η υγειονομική περίθαλψη, η ασφάλεια και το περιβάλλον.

3.3 Σύμφωνα με τις προβλέψεις, η αγορά που συναπαρτίζει τη βιομηχανική αλυσίδα της ναυπηγικής (η οποία, πέρα από τους άμεσους παραγωγούς, περιλαμβάνει και τους προμηθευτές εργαλείων παραγωγής και υλικών) αναμένεται να παρουσιάσει μέσο ετήσιο ποσοστό ανάπτυξης της τάξεως του 15 %. Για να υποστηριχθεί ένα τόσο υψηλό ποσοστό ανάπτυξης, πρέπει, επομένως, να του αποδοθεί η δέουσα προσοχή.

3.4 Μία πρωτοβουλία κοινοτικής κλίμακας, λοιπόν, πρέπει να μεριμνά για τη διατήρηση και την ενίσχυση της ηγετικής θέσης σε παγκόσμια κλίμακα στους αντίστοιχους κλάδους, μέσα από προγράμματα Ε&Α που θα καθιστούν δυνατή την επίτευξη των αναγκαίων στόχων βιομηχανικής εκμετάλλευσης, θέτοντας πιο προωθημένους τεχνολογικούς στόχους, αποβλέποντας σε μια όλο και πιο ισχυρή ανταγωνιστικότητα και δημιουργώντας νέες θέσεις εργασίας που απαιτούν επαγγελματικά προσόντα και εξειδίκευση υψηλού επιπέδου.

3.5 Η επιλογή μιας κοινής επιχείρησης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα αναμένεται ότι θα συμβάλει στην πραγματοποίηση ενός ποιοτικού άλματος όσον αφορά την Ε&Α του κλάδου. Η επιλογή αυτή εμφανίζεται ως καθοριστική προκειμένου να ξεπεραστεί ο σημερινός κατακερματισμός των ερευνητικών προγραμμάτων που αναπτύσσονται επί του παρόντος στα διάφορα κράτη μέλη, τα οποία δεν έχουν τη δυνατότητα επίτευξης της κρίσιμης μάζας και δεν διαθέτουν τους αναγκαίους πόρους για τη χρηματοδότηση των κατάλληλων προγραμμάτων.

3.6 Η επιλογή της ευρωπαϊκής διάστασης εμφανίζεται, επομένως, ως η μόνη δυνατή, δεδομένου ότι είναι η μόνη που θα επιτρέψει στον κλάδο των νανοτεχνολογιών να ανταποκριθεί στις μεγάλες προκλήσεις που θα κληθεί να αντιμετωπίσει.

3.7 Επιπλέον, χάρη στην επιβεβαίωση της κοινοτικής διάστασης, αναμένεται απλούστευση γραφειοκρατικών και διοικητικών διατυπώσεων, με την αντικατάσταση των διαφόρων ισχυουσών εθνικών διατυπώσεων από μια ενιαία κοινοτική διαδικασία και με τη μείωση των απαιτούμενων προθεσμιών για τη σύναψη μιας σύμβασης E&A σε σύγκριση με την κατάσταση που ισχύει σήμερα σε κοινοτικό επίπεδο (βλ. EUREKA), ενώ θα αποφευχθεί και η εφαρμογή διαφορετικών διαδικασιών αξιολόγησης και ελέγχου.

3.8 Η σύσταση μιας επιχείρησης δημόσιου-ιδιωτικού τομέα με άμεση συμμετοχή των κρατών μελών και των επιχειρήσεων των ενδιαφερομένων κλάδων συνιστά καινοτομία σε σύγκριση με τις ισχύουσες διαδικασίες συμμετοχής που προβλέπουν τα ευρωπαϊκά κοινοτικά προγράμματα E&A. Επιπλέον, τα σημαντικά χρηματοδοτικά μέσα που θα χορηγήσει το πρόγραμμα σε κοινοτικό επίπεδο θα επιτρέψουν τη δημιουργία μιας κρίσιμης οικονομικής μάζας, αναγκαίας για την επίτευξη των φιλόδοξων στόχων που τάσσει το πρόγραμμα.

3.9 Η παρουσία των κρατών μελών και των επιχειρήσεων, καθώς και η άμεση δέσμευσή τους με την παροχή χρηματοδοτικής συμβολής ύψους 50 % τουλάχιστον των ερευνητικών δαπανών, θα παράγουν πολλαπλασιαστικό αποτέλεσμα, με τη μορφή ώθησης για την προσέλκυση νέων χρηματοδοτήσεων και σημαντικής συμβολής στην ανάπτυξη του ευρωπαϊκού χώρου έρευνας.

3.10 Η άμεση συμμετοχή των κρατών μελών συνιστά αναγκαίο στοιχείο για την κινητοποίηση των επενδύσεων, αλλά είναι αναγκαία επίσης, και κυρίως, επειδή οι αποφάσεις θα εξακολουθήσουν να λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, ειδικότερα δε οι προσκλήσεις υποβολής προτάσεων και ο άμεσος διαρκής έλεγχος όλων των φάσεων της διαδικασίας.

3.11 Ένας άλλος απαραίτητος παράγοντας είναι η άμεση συμμετοχή της βιομηχανίας, δεδομένου ότι τα αποτελέσματα του φιλόδοξου αυτού προγράμματος E&A μπορούν να συμβάλουν στην υλοποίηση σημαντικών και πρόσφορων στόχων για την ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας του κλάδου και, ως εκ τούτου, να προκαλέσουν θετικό αντίκτυπο στην απασχόληση του κλάδου.

4. Συνεκτικότητα

4.1 Το σημείο αναφοράς για τα ερευνητικά προγράμματα είναι το έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο E&A (ΠΠ7). Στηρίζεται σε μια εδραιωμένη πλέον επίγνωση του ότι η αναθέρμανση των επενδύσεων E&A αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για μια ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία.

4.2 Η σύσταση της κοινής επιχείρησης ΚΤΠΙ-ENIAC θα συμβάλει άμεσα στην υλοποίηση των στόχων της Λισαβώνας σχετικά με την

ανταγωνιστικότητα και των στόχων της Βαρκελώνης σχετικά με τις δαπάνες για την έρευνα. Επίσης, θα συμβάλει έμμεσα και σε άλλες πτυχές των κοινοτικών πολιτικών, όπως το περιβάλλον, οι μεταφορές, η ενέργεια και η υγεία.

4.3 Το πλαίσιο αναφοράς των κοινοτικών πολιτικών στο οποίο θα θεμελιωθεί η πρωτοβουλία ΚΤΠΙ-ENIAC συνιστούν ειδικότερα η ευρωπαϊκή δράση «Νανοεπιτήμες και νανοτεχνολογίες: σχέδιο δράσης για την Ευρώπη, 2005-2009» [COM(2005) 243 τελικό] και το έργο της επιστημονικής επιτροπής για τους ανακλύπτοντες και τους πρόσφατα εντοπιζόμενους κινδύνους για την υγεία (ΕΕΑΠΕΚΥ).

5. Πρόταση της Επιτροπής

5.1 Η απόφαση σχετικά με τη σύσταση της κοινής επιχείρησης ENIAC που αποτελεί αντικείμενο του εγγράφου COM(2007) 356 τελικό απορρέει από την απόφαση αριθ. 2006/1982/ΕΚ σχετικά με το έβδομο πρόγραμμα-πλαίσιο, η οποία προβλέπει κοινοτική συνεισφορά για τη συγκρότηση μακροπρόθεσμων εταιρικών σχημάτων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα σε ευρωπαϊκή κλίμακα, στον τομέα της επιστημονικής έρευνας.

5.2 Οι εταιρικές αυτές σχέσεις λαμβάνουν τη μορφή «κοινών τεχνολογικών πρωτοβουλιών» (ΚΤΠ) και προέρχονται από τις παλαιότερες «ευρωπαϊκές τεχνολογικές πλατφόρμες» (ΕΤΠ).

5.3 Στην απόφασή του αριθ. 2006/971/ΕΚ σχετικά με το ειδικό πρόγραμμα «Συνεργασία»⁽²⁾, το Συμβούλιο τόνισε την ανάγκη συγκρότησης συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα και εντόπισε έξι τομείς στους οποίους η σύσταση κοινών τεχνολογικών πρωτοβουλιών ενδείκνυται για να δοθεί νέα ώθηση στην ευρωπαϊκή έρευνα. Οι τομείς αυτοί είναι οι εξής:

— Υδρογόνο και κυψέλες καυσίμου·

— Αεροναυτική και αερομεταφορές⁽³⁾·

— Καινοτόμα φάρμακα⁽⁴⁾·

— Ενσωματωμένα συστήματα πληροφορικής⁽⁵⁾·

— **Νανοηλεκτρονική**·

— GMES (Παγκόσμια παρακολούθηση του περιβάλλοντος και της ασφάλειας).

5.4 Στο πλαίσιο της γενικής αυτής στρατηγικής, ο κανονισμός που αποτελεί αντικείμενο της υπό εξέταση πρότασης [COM(2007) 356 τελικό] προβλέπει τη σύσταση κοινής επιχείρησης ENIAC στον τομέα της νανοηλεκτρονικής.

5.5 Η κοινή επιχείρηση ENIAC θεωρείται διεθνής οργανισμός, με κάθεστώς νομικού προσώπου, υπό την έννοια του άρθρου 22 της οδηγίας 2004/17/ΕΚ και του άρθρου 15, στοιχείο γ), της οδηγίας 2004/18/ΕΚ. Η έδρα της θα είναι στις Βρυξέλλες και οι δραστηριότητές της θα λήξουν στις 31 Δεκεμβρίου 2017, εκτός εάν αποφασιστεί παράταση από το Συμβούλιο.

⁽²⁾ ΕΕ L 400 της 30.12.2006, σ. 1.

⁽³⁾ INT/369.

⁽⁴⁾ INT/363.

⁽⁵⁾ INT/364.

5.6 Νομική βάση

Η πρόταση συνίσταται σε κανονισμό του Συμβουλίου και περιλαμβάνει, σε παράρτημα, το καταστατικό της κοινής επιχείρησης. Νομική βάση είναι το άρθρο 171 της Συνθήκης. Η κοινή επιχείρηση θα είναι κοινοτικός φορέας, και ο προϋπολογισμός της θα διέπεται από το άρθρο 185 του κανονισμού 1605/2002 του Συμβουλίου, παρότι θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες της πρωτοβουλίας αυτής, δεδομένου ότι πρόκειται για συμπράξεις δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, με σημαντική συνεισφορά του ιδιωτικού τομέα, ίση προς την συνεισφορά του δημόσιου τομέα.

5.7 Σύσταση

Τα ιδρυτικά μέλη της κοινής τεχνολογικής πρωτοβουλίας ΚΤΠ-ENIAC είναι η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, εκπροσωπούμενη από την Επιτροπή, και ο AENEAS (ένωση που εκπροσωπεί επιχειρήσεις και άλλους οργανισμούς E&A). Το καταστατικό περιλαμβάνει κατάλογο φορέων που θα μπορέσουν, στη συνέχεια, να γίνουν μέλη της κοινής επιχείρησης ENIAC, ειδικότερα δε οι χώρες που είναι συνδεδεμένες με το ΠΠ7 και δεν είναι μέλη της ΕΕ, καθώς και κάθε άλλη νομική οντότητα που μπορεί να συμβάλει στην ευόδωση των στόχων της κοινής επιχείρησης ENIAC.

5.8 Χρηματοδότηση

5.8.1 Τα έξοδα λειτουργίας της κοινής επιχείρησης ENIAC αναλύονται στο άρθρο 4 και χρηματοδοτούνται από τις ακόλουθες συνεισφορές:

- χρηματοοικονομική συνεισφορά από την ENIAC έως 20 εκατ. ευρώ ή έως ποσοστό 1 % του συνολικού κόστους των έργων, χωρίς όμως να υπερβαίνει τα 30 εκατ. ευρώ ανά έτος·
- χρηματοοικονομική συνεισφορά από την Κοινότητα έως 10 εκατ. ευρώ·
- συνεισφορές σε είδος των κρατών μελών της ENIAC.

Οι δραστηριότητες E&A της κοινής επιχείρησης ENIAC για την περίοδο που λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 2017 χρηματοδοτούνται από τις ακόλουθες συνεισφορές:

- χρηματοοικονομική συνεισφορά από την Κοινότητα έως 440 εκατ. ευρώ·
- χρηματοοικονομικές συνεισφορές των κρατών μελών της ENIAC που συνολικά ανέρχονται σε τουλάχιστον 1,8 φορές την χρηματοοικονομική συνεισφορά της Κοινότητας·
- συνεισφορές σε είδος από οργανισμούς E&A που συμμετέχουν σε έργα, το συνολικό ποσόν των οποίων ισούται ή υπερβαίνει τη συνεισφορά των δημόσιων αρχών.

5.8.2 Για την περίοδο που λήγει στις 31 Δεκεμβρίου 2013, η μέγιστη συνεισφορά της Επιτροπής θα ανέλθει σε 450 εκατ. ευρώ. Τα κεφάλαια αυτά προέρχονται από το ειδικό πρόγραμμα «Συνεργασία» για την εκτέλεση του 7ου προγράμματος πλαισίου για τις δραστηριότητες έρευνας και τεχνολογικής ανάπτυξης, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 54, παράγραφος 2, του κανονισμού αριθ. 1605/2002 του Συμβουλίου.

5.9 Στόχοι

Σύμφωνα με την Επιτροπή, η σύσταση της κοινής επιχείρησης ENIAC αποβλέπει στους ακόλουθους στόχους:

- να καθοριστεί και υλοποιηθεί ερευνητικό θεματολόγιο για την ανάπτυξη καιρίων ικανοτήτων στον τομέα της νανοηλεκτρονικής, ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και η αειφορία των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων και να καταστεί δυνατή η εμφάνιση νέων αγορών·
- να υποστηριχθούν οι δραστηριότητες E&A, με τη χορήγηση χρηματοδότησης στους συμμετέχοντες στα επιλεγμένα έργα·
- να προωθηθεί μια σύμπραξη δημόσιου-ιδιωτικού τομέα που να στοχεύει στην κινητοποίηση και ομαδοποίηση κοινοτικών, εθνικών και ιδιωτικών προσπαθειών, καθώς και στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ δημόσιου και ιδιωτικού τομέα·
- να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότητα και διάρκεια της κοινής τεχνολογικής πρωτοβουλίας για τη νανοηλεκτρονική·
- να επιτευχθεί συνέργεια και συντονισμός των ευρωπαϊκών προσπαθειών E&A, συμπεριλαμβανομένης της σταδιακής ενσωμάτωσης στην κοινή επιχείρηση ENIAC των συναφών με το πεδίο αυτό δραστηριοτήτων, οι οποίες επί του παρόντος υλοποιούνται μέσω διακυβερνητικών μηχανισμών E&A (EUREKA).

6. Γενικές και ειδικές παρατηρήσεις

6.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την απόφαση για τη σύσταση της κοινής επιχείρησης ENIAC και την σχετική πρόταση κανονισμού. Εκδίδοντας θετική γνώμη για την υπό εξέταση πρόταση, η ΕΟΚΕ επιθυμεί, κατ' αρχάς, να τονίσει τη σημασία που έχει για την ΕΕ η προτεινόμενη στρατηγική για θέματα επενδύσεων και συντονισμού των ερευνών.

6.2 Πράγματι, όπως και στις περιπτώσεις των γνωμοδοτήσεων που εξέδωσε για άλλους κανονισμούς που απορρέουν από την απόφαση 2006/971/ΕΚ του Συμβουλίου σχετικά με το ειδικό πρόγραμμα «Συνεργασία», η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η αναθέριμανση των επενδύσεων στην E&A συνιστά ενδεικνυόμενο μέσον προκειμένου να παρασχεθεί στις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις ένα πλαίσιο αναφοράς ασφαλές, που θα επιτρέπει να υπερβληθεί ο σημερινός κατακερματισμός των κοινοτικών χρηματοδοτήσεων και να αποτρέπεται η ετερόκλητη κατανομή των προγραμμάτων.

6.3 Η πρωτοβουλία είναι συνεπής με τις πολιτικές και τους στόχους της Ένωσης και συνάδει με τους προσανατολισμούς που έχουν καθοριστεί στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβώνας, όπου τονίζεται ότι η γνώση και η καινοτομία στην Κοινότητα συμβάλλουν στην προώθηση της ανάπτυξης και της απασχόλησης. Η νανοτεχνολογία κατέχει, όντως, εξέχουσα θέση, καθώς συνιστά σήμερα κινητήρια δύναμη για την καινοτομία σε ένα πλήθος κλάδων, νευραλγικών και στρατηγικών για την ανάπτυξη και την οικονομική πρόοδο της Ένωσης (κινητές επικοινωνίες, μεταφορές, υπολογισμός, αυτοματοποίηση της παραγωγής, υγεία...). Η σύσταση της κοινής επιχείρησης μπορεί να αποτελέσει ένα εργαλείο

που θα δώσει στην Ευρώπη τη δυνατότητα να διατηρήσει, ή ακόμη και να αναπτύξει περαιτέρω, την ικανότητά της για τον σχεδιασμό και την κατασκευή προϊόντων που θα ανταποκρίνονται στα ίδια της τα πρότυπα όσον αφορά την υψηλή ποιότητα, την ανθεκτικότητα, και την προστασία του περιβάλλοντος. Η ίδρυση της κοινής επιχείρησης αποτελεί μια βάση για τη συγκρότηση ενός ευρωπαϊκού χώρου έρευνας και μια αποφασιστική συμβολή στην ανταγωνιστικότητα των ευρωπαϊκών επιχειρήσεων.

6.4 Η ΕΟΚΕ σημειώνει με ικανοποίηση ότι, στην «εκτίμηση του αντίκτυπου» που συνοδεύει την πρόταση κανονισμού της ΚΤΠ-ENIAC, αποδίδεται όλως ιδιαίτερη προσοχή στον κίνδυνο μετεγκατάστασης της παραγωγής του κλάδου της ναοηλεκτρονικής προς άλλες περιοχές του κόσμου. Το σημείο αυτό είναι σημαντικό, δεδομένου ότι η παραγωγή αυτή αντιπροσωπεύει μεγάλη προστιθέμενη αξία, που είναι συνώνυμο οικονομικής ανάπτυξης και απασχόλησης, ενώ παράλληλα θα εξασφαλίσει, εν μέρει, την απόδοση των κεφαλαίων που η Ένωση έχει την πρόθεση να επενδύσει για την ανάπτυξη του κλάδου αυτού. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει, λοιπόν, την προτεινόμενη ιδέα να αναπτυχθεί μια ειδικευμένη κλαδική προσέγγιση για την υποστήριξη της καίριας αυτής βιομηχανίας.

6.5 Σχετικά με τον καινοτόμο αυτό συνεταιριστικό μηχανισμό, ο οποίος όμως μπορεί να αποδειχθεί περίπλοκος όσον αφορά τη χρήση των προϊόντων της έρευνας που θα παραχθούν χάρη στην ENIAC, καθώς και τη φάση βιομηχανοποίησής τους, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την προσπάθεια που καταβλήθηκε για τον καθορισμό των κανόνων που αφορούν την διανοητική ιδιοκτησία, οι οποίοι εκτίθενται στο άρθρο 23 του καταστατικού. Ταυτόχρονα, εκφράζει επίσης την ικανοποίησή της διότι στο σχέδιο δράσης του κανονισμού λαμβάνονται σημαντικά υπόψη οι προβληματισμοί όσον αφορά την υγεία και την ασφάλεια.

6.6 Για την καλύτερη δυνατή υλοποίηση των στόχων της κοινής επιχείρησης και τη μέγιστη αξιοποίηση όλων των δυνατοτήτων που προσφέρει ο νέος αυτός μηχανισμός, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι απαιτούνται τα ακόλουθα:

- η πραγματική απλούστευση των διαδικασιών σε όλες τις φάσεις των διαφόρων δραστηριοτήτων E&A, από την επιλογή των δράσεων έως τη διάδοση των αποτελεσμάτων, μέσω της ανάθεσης στην ENIAC της κύριας ευθύνης για τα καθήκοντα αυτά. Η διοικητική πολυπλοκότητα και η αβεβαιότητα ως προς τις χρηματοδοτήσεις και τις θεσμικές αναφορές υπήρξαν μερικές από τις αιτίες των αποτυχιών που σημειώθηκαν στα προηγούμενα προγράμματα E&A·
- ένα ευρύ πρόγραμμα πληροφόρησης σχετικά με τις δυνατότητες που προσφέρει η επιχείρηση ENIAC, ιδίως δε σχετικά με την ικανότητά της να κινητοποιεί τους οικονομικούς πόρους που απαιτούνται σε συνάρτηση με τις νέες μορφές χρηματοδότησης·
- η εφαρμογή κατάλληλων προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης, ούτως ώστε να υπάρχει ειδικευμένο εργατικό δυναμικό υψηλού επιπέδου, που να ανταποκρίνεται στις γνώσεις που απαιτούνται για τις δράσεις E&A που υποστηρίζει η ENIAC, και οι οποίες γνώσεις θα αποδειχθούν στρατηγικής σημασίας για το βιομηχανικό μέλλον της ΕΕ. Αυτά τα προσόντα υψηλού επιπέδου, που ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις υψηλής τεχνολογίας των νέων θέσεων εργασίας E&A που θα δημιουργηθούν, θα συμβάλουν μάλιστα στη μείωση της διαρροής ερευνητών, ενώ παράλληλα θα αποτελέσουν μια από τις αναγκαίες προϋποθέσεις ώστε να εξασφαλίσει η βιομηχανία της ΕΕ ηγετική θέση στους στρατηγικούς αυτούς κλάδους.

Βρυξέλλες, 25 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των καταναλωτών ως προς ορισμένες πτυχές της χρονομεριστικής μίσθωσης, των μακροπρόθεσμων προϊόντων διακοπών, της μεταπώλησης και της ανταλλαγής»

COM(2007) 303 τελικό — 2007/0113 (COD)

(2008/C 44/06)

Στις 28 Ιουνίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 4 Οκτωβρίου 2007, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. **J. PEGADO LIZ**.

Κατά τη 439η σύνοδο ολομέλειας, της 24ης και 25ης Οκτωβρίου (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 129 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Σύνοψη

1.1 Η ΕΟΚΕ, δίδοντας συνέχεια στις γνωμοδοτήσεις που εξέδωσε για την πράσινη βίβλο σχετικά με το κοινοτικό κεκτημένο ⁽¹⁾ και για την ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας για τις εξ αποστάσεως συμβάσεις ⁽²⁾, τάσσεται υπέρ της πρωτοβουλίας της Επιτροπής να προβεί σε αναθεώρηση της οδηγίας 94/47/ΕΚ ⁽³⁾ της 26.10.1994, και υπέρ της μορφής που προτείνεται για την αναθεώρηση αυτή ⁽⁴⁾, με την επιφύλαξη των παρατηρήσεων και συστάσεων που διατυπώνονται παρακάτω.

1.2 Όσον αφορά τα γενικά θέματα, η ΕΟΚΕ, συμφωνεί, ως προς τα κύρια σημεία, με την πρόταση της Επιτροπής σχετικά με τη διεύρυνση του πεδίου εφαρμογής της οδηγίας, με τον ορισμό των νέων προϊόντων και τον καθορισμό των χαρακτηριστικών τους, με την ενίσχυση των υποχρεώσεων πληροφόρησης πριν και κατά τη σύναψη της σύμβασης, καθώς και με την θέσπιση ενιαίας προδεσμίας υπαναχώρησης και την απαγόρευση οποιασδήποτε πληρωμής, για οποιονδήποτε λόγο, κατά το διάστημα αυτό.

1.3 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την αρχή της ελάχιστης προσέγγισης που υιοθετεί η υπό εξέταση πρόταση, η οποία παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να προχωρήσουν περαιτέρω όσον αφορά την προστασία των καταναλωτών, υπό τον όρο ότι θα τηρούνται οι αρχές που προβλέπει η συνθήκη. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, εάν υπάρχει ένας τομέας στον οποίο μπορεί να θεωρηθεί δικαιολογημένη η μέγιστη εναρμόνιση — σύμφωνα με την θεώρηση της ίδιας της Επιτροπής, όπως αυτή εκτιμάται στην πράσινη βίβλο για το κοινοτικό κεκτημένο — πρόκειται ακριβώς για τον τομέα που μας απασχολεί εδώ, και τούτο λόγω της ιδιαίτερης φύσης του συγκεκριμένου δικαίου και λόγω των σημαντικών εθνικών αποκλίσεων ως προς τον ορισμό των εννοιών και τον καθορισμό των χαρακτηριστικών της πολλαπλής νομικής φύσης του, με συνέπειες που ποικίλλουν σημαντικά στα αντίστοιχα εθνικά νομικά καθεστώτα, ιδίως

⁽¹⁾ ΕΕ C 256 της 27.10.2007, εισηγητής: ο κ. ADAMS.

⁽²⁾ ΕΕ C 175 της 27.7.2007, εισηγητής: ο κ. PEGADO LIZ.

⁽³⁾ Οδηγία 94/47/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 1994 περί της προστασίας των αγοραστών ως προς ορισμένες πλευρές των συμβάσεων που αφορούν την απόκτηση δικαιώματος χρήσης ακινήτων υπό καθεστώς χρονομεριστικής μίσθωσης (ΕΕ L 280 της 29.10.1994, σ. 83). — Γνωμοδότηση της ΟΚΕ: CES 206/1993 (ΕΕ C 108 της 19.4.1993, σ. 1).

⁽⁴⁾ «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία των καταναλωτών ως προς ορισμένες πτυχές της χρονομεριστικής μίσθωσης, των μακροπρόθεσμων προϊόντων διακοπών, της μεταπώλησης και της ανταλλαγής», COM(2007) 303 τελικό της 7.6.2007.

όσον αφορά την ελάχιστη και τη μέγιστη διάρκεια, την ακύρωση ή την ακυρότητα, την λύση ή την καταγγελία των συμβάσεων.

1.4 Η ΕΟΚΕ διαφωνεί, λοιπόν, με την Επιτροπή, η οποία, μολονότι αναγνωρίζει ότι τα περισσότερα από τα προβλήματα που προέρχονται από αυτόν τον κλάδο είναι συχνά διασυνοριακής φύσεως και ότι, ως εκ τούτου, η επίλυσή τους δεν μπορεί να επιτευχθεί δεόντως από τα κράτη μέλη μεμονωμένα, λόγω των διαφορών στις εθνικές νομοθεσίες, ωστόσο, εντέλει, θεσπίζει απλώς ορισμένες πτυχές σχετικές με τις νομοθεσίες αυτές και αφήνει, για άλλη μια φορά, στην ελεύθερη κρίση των κρατών μελών ένα σύνολο περιπτώσεων, χωρίς να τροποποιεί σχεδόν καθόλου τη σημερινή κατάσταση των προβλημάτων που έχουν καταγραφεί.

1.5 Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ, ενώ συμφωνεί με την υιοθέτηση ενός συστήματος «ελάχιστης εναρμόνισης», πιστεύει ωστόσο, όπως εξάλλου και άλλα κοινοτικά όργανα ⁽⁵⁾, ότι το επίπεδο των μέτρων προστασίας των δικαιωμάτων των καταναλωτών έχει τοποθετηθεί πολύ χαμηλά, δεδομένου ότι η πείρα έχει αποδείξει ότι η μεγάλη πλειονότητα των κρατών μελών ⁽⁶⁾ δεν αξιοποίησε την σχετική ρήτρα, αλλά, αντίθετα, υιοθέτησε μια κατά γράμμα προσέγγιση και, κατά συνέπεια, δεν επέτευχθη ικανοποιητικό επίπεδο προστασίας των καταναλωτών. Ζητά, λοιπόν, από την Επιτροπή, με τήρηση της αρχής της επικουρικότητας, να ρυθμίσει και άλλες πτυχές, εξίσου σημαντικές, στην πρόταση οδηγίας, με κριτήριο την επίτευξη υψηλότερου επιπέδου προστασίας των καταναλωτών.

1.6 Επομένως, η ΕΟΚΕ προτείνει να βελτιωθούν ορισμένες διατάξεις σχετικές με το νομικό καθεστώς που διέπει τις εν λόγω νομοθεσίες, τις συμβατικές ρήτρες της κύριας σύμβασης και τη συσχέτισή τους με τις συμπληρωματικές συμβάσεις, ιδίως δε με τις μη συνδεδεμένες συμβάσεις πίστωσης, ώστε να ενισχυθεί η προστασία των καταναλωτών και να εξασφαλιστεί το κατάλληλο επίπεδο της.

⁽⁵⁾ Έκθεση του 1999 σχετικά με την εφαρμογή της Οδηγίας 94/47/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, SEC(1999) 1795 τελικό και Έκθεση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου του 2002, RR\470922EL.doc, PE 298.410.

⁽⁶⁾ Δανία, Φινλανδία, Κάτω Χώρες, Ιρλανδία, Ιταλία, Λουξεμβούργο, Σουηδία, Γερμανία και Αυστρία.

1.7 Η ΕΟΚΕ, όπως και σε προγενέστερες γνωμοδοτήσεις της ⁽⁷⁾, τονίζει ότι απαιτείται να ενισχυθεί η πραγματική πληροφόρηση των συμβαλλομένων μερών, με ιδιαίτερη έμφαση στους λιγότερο ενημερωμένους συμβαλλόμενους, και φρονεί, ως εκ τούτου, ότι δεν θα πρέπει να αποκλεισθεί εκ προοιμίου η δυνατότητα των κρατών μελών να υιοθετούν ποινικές κυρώσεις, αναλογικές και αποτρεπτικές, για πρακτικές που θίγουν σοβαρά τα δικαιώματα που προβλέπει η οδηγία, και των οποίων θα προσδιοριστούν δεόντως τα κύρια χαρακτηριστικά.

1.8 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προβεί σε λεπτομερή ανάλυση των απαντήσεων που έλαβε στο έγγραφο διαβούλευσης ⁽⁸⁾ — κυρίως όσον αφορά τα κράτη μέλη των οποίων ζητήθηκε η γνώμη μέσω του εγγράφου αυτού και τα οποία δεν περιλαμβάνονταν στα αποτελέσματα της έκθεσης ⁽⁹⁾ σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας, που αφορούσε 15 μόνο κράτη μέλη, και της συγκριτικής ανάλυσης ⁽¹⁰⁾, η οποία ήδη αφορούσε 25 κράτη μέλη —, δίδοντας προσοχή στην ποικιλομορφία που υφίσταται σε όλα τα κράτη μέλη.

1.9 Ως προς τα ειδικά ζητήματα, η ΕΟΚΕ προτείνει διάφορες τροποποιήσεις ⁽¹¹⁾ και διατυπώνει ορισμένες συστάσεις για τη βελτίωση νομοτεχνικών πτυχών της πρότασης και για την παγίωση και εναρμόνιση εννοιών, όρων ή πρακτικών που καθιερώνονται ήδη σε άλλες οδηγίες — ειδικότερα δε στην οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές ⁽¹²⁾ —, και η στάθμιση των οποίων θα πρέπει να ληφθεί υπόψη για την προώθηση της ασφάλειας και της εμπιστοσύνης των καταναλωτών στις συμβάσεις τέτοιου είδους, που συχνότατα στηρίζονται σε επιθετικά συστήματα εμπορικής προώθησης και πώλησης ⁽¹³⁾.

2. Συνοπτική παρουσίαση της πρότασης οδηγίας

2.1 Με την υπό εξέταση πρόταση, η Επιτροπή αποβλέπει στην αναθεώρηση της οδηγίας 94/47/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 26ης Οκτωβρίου 1994, «περί της προστασίας των αγοραστών ως προς ορισμένες πλευρές των

συμβάσεων που αφορούν την απόκτηση δικαιώματος χρήσης ακινήτων υπό καθεστώς χρονομεριστικής μίσθωσης», δίδοντας έτσι συνέχεια στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 13.4.2000 σχετικά με την έκθεσή της για την εφαρμογή της εν λόγω οδηγίας ⁽¹⁴⁾, καθώς και στις συστάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που περιλαμβάνονται στο ψήφισμά του της 4.7.2002 ⁽¹⁵⁾.

2.2 Η αναθεώρηση της οδηγίας αυτής είχε ήδη προβλεφθεί από τη δημοσίευση της ανακοίνωσης της Επιτροπής «Στρατηγική για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών 2002-2006» ⁽¹⁶⁾, ενώ η οδηγία περιλαμβάνεται και στο λεγόμενο «κοινοτικό κεκτημένο για την προστασία των καταναλωτών», όπως αυτό παρουσιάζεται στην αντίστοιχη πράσινη βίβλο ⁽¹⁷⁾.

2.3 Λαμβάνοντας υπόψη ότι έχουν εντοπιστεί ορισμένες προβληματικές καταστάσεις κατά την εφαρμογή της οδηγίας, η Επιτροπή εκτιμά ότι, με τις εξελίξεις της αγοράς στον τομέα αυτόν, παρατηρήθηκε η δημιουργία πολλών νέων προϊόντων, τα οποία, ενώ στην πράξη αφορούν τη χρήση καταλύματος διακοπών, δεν εμπίπτουν ωστόσο στο πεδίο εφαρμογής της οδηγίας.

2.4 Στην έκθεση που εκπόνησε η Επιτροπή το 1999 σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 94/47/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου ⁽¹⁸⁾, επισημαινόταν ήδη πάμπολλες παραλείψεις κατά τη μεταφορά της οδηγίας. Το Συμβούλιο υιοθέτησε, τον Απρίλιο του 2000 ⁽¹⁹⁾, τα συμπεράσματά του για την έκθεση αυτή, όπου απαριθμεί διάφορα στοιχεία που θα πρέπει να συνεκτιμηθούν κατά την αναθεώρηση της οδηγίας.

2.5 Η επιτροπή περιβάλλοντος, δημόσιας υγείας και πολιτικής των καταναλωτών, στη γνωμοδότησή της του 2001 ⁽²⁰⁾, επεσήμαινε επίσης ότι η οδηγία ορίζει «το κατώτατο αποδεκτό επίπεδο για τα μέτρα προστασίας των καταναλωτών».

2.6 Από την πλευρά του, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο ψήφισμα της 4ης Ιουλίου 2002, συνιστούσε να υιοθετήσει η Επιτροπή μέτρα για την εξασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των καταναλωτών.

2.7 Για όλους αυτούς τους λόγους, η Επιτροπή εκτιμά ότι η μεμονωμένη αναθεώρηση της οδηγίας αυτής είναι «επείγουσα», και μάλιστα ότι «έχει καταστεί προτεραιότητα», λόγω «των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι καταναλωτές, ιδίως σχετικά με τη μεταπόληση και τα νέα προϊόντα», «με παρόμοιο τρόπο προώθησης στην αγορά τα οποία, γενικά, είναι παρεμφερή από οικονομικής πλευράς με τη χρονομεριστική μίσθωση», όπως, για παράδειγμα, τα «κλαμπ διακοπών με τιμή προσφοράς, και [οι] συμβάσεις μεταπόλησης».

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 1997/7/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Μαΐου 1997, για την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις», ΕΕ C 175 της 27.7.2007.

⁽⁸⁾ Consultation Paper Review of the Timeshare Directive, in ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/timeshare/consultation_paper_010606_en.doc.

⁽⁹⁾ Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της Οδηγίας 94/47/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26.10.94, SEC(1999) 1795 τελικό.

⁽¹⁰⁾ «Comparative Analysis Timeshare Directive» (94/47) των Hans Schulte-Noke, Andreas Borge και Sandra Fischer in *Consumer Law Compendium*.

⁽¹¹⁾ Κυρίως στο άρθρο 2, παρ. 1 στοιχείο ζ), το άρθρο 3, παρ. 2 και 4, το άρθρο 4, παρ. 1, 2 και 3, το άρθρο 5, παρ. 1, 5 και 6, τα άρθρα 8 και 9 και στο Παράρτημα I, εδάφιο 1), το Παράρτημα III, εδάφιο στ) και το Παράρτημα IV, εδάφιο δ).

⁽¹²⁾ Οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005, για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές των επιχειρήσεων προς τους καταναλωτές στην εσωτερική αγορά και για την τροποποίηση της οδηγίας 84/450/ΕΟΚ του Συμβουλίου, των οδηγιών 97/7/ΕΚ, 98/27/ΕΚ, 2002/65/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 2006/2004 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (Οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές), ΕΕ L 149 της 11.6.2005, σ. 22. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 108 της 30.4.2004, σ. 81.

⁽¹³⁾ Όπως εξάλλου αναφερόταν ήδη στη γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου περί της προστασίας των αγοραστών κατά τις συμβάσεις που αφορούν τη χρήση ακινήτων υπό το καθεστώς της χρονομεριστικής ιδιοκτησίας», με εισηγητή τον κ. Manuel ATAÏDE FERREIRA (CES 206/1993, ΕΕ C 108 της 19.4.1993, σ. 1) και στη Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για το «Πρόγραμμα κοινοτικών ενεργειών υπέρ του τουρισμού», με εισηγητή τον κ. L. CUNHA και συνεισηγητή τον κ. G. FRANDI (CES 1513/1991, ΕΕ C 49 της 24.2.1992, σ. 43).

⁽¹⁴⁾ SEC(1999) 1795 τελικό.

⁽¹⁵⁾ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με την εφαρμογή της κοινοτικής πολιτικής στον τομέα της προστασίας των αγοραστών ως προς ορισμένες πλευρές των συμβάσεων που αφορούν την απόκτηση δικαιώματος χρήσης ακινήτων υπό καθεστώς χρονομεριστικής μίσθωσης (οδηγία 94/47/ΕΚ) (έγγραφο P5_TA(2002)0368, ΕΕ C 271 E της 12.11.2003, σ. 578).

⁽¹⁶⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Στρατηγική για την πολιτική υπέρ των καταναλωτών 2002-2006, COM(2002) 208 τελικό (ΕΕ C 137 της 8.6.2002, σ. 2). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 95 της 23.4.2003, σ. 1.

⁽¹⁷⁾ COM(2006) 744 τελικό. Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 256 της 27.10.2007.

⁽¹⁸⁾ SEC(1999) 1795 τελικό.

⁽¹⁹⁾ Συμβούλιο «καταναλωτές», Λουξεμβούργο, 13 Απριλίου 2000.

⁽²⁰⁾ PE 298.410, RR\470922EL.doc.

2.8 Μεταξύ των κύριων αιτίων που δικαιολογούν την υπο εξέταση πρόταση αναθεώρησης, η Επιτροπή επισημαίνει ότι απαιτείται ο εκσυγχρονισμός των απαιτήσεων προσυμβατικής και συμβατικής πληροφόρησης, η εναρμόνιση του καθεστώτος απαγόρευσης προκαταβολών και πληρωμών κατά το διάστημα της προθεσμίας υπαναχώρησης, καθώς και η εξέταση του ενδεχόμενου θέσπισης ποινικών κυρώσεων.

2.9 Διαβουλευσεις με τα κύρια ενδιαφερόμενα μέρη διεξήχθησαν σε συνεδριάσεις που πραγματοποιήθηκαν από το 2004 έως το 2006.

2.10 Λόγω των καταγγελιών σχετικά με τη χρονομεριστική μίσθωση, με ιδιαίτερη έμφαση στα νέα προϊόντα — κλαμπ διακοπών, τουριστικές συμβάσεις εκπτώσεων, ανταλλαγής και μεταπώλησης — η Επιτροπή δημοσίευσε έγγραφο διαβούλευσης (21). Τα ζητήματα αυτά συζητήθηκαν επίσης και κατά τη συνεδρίαση της μόνιμης ομάδας εργασίας εμπειρογνομόνων των κρατών μελών σχετικά με την αναθεώρηση του κοινοτικού κεκτημένου, τον Μάρτιο του 2006.

2.11 Η πρόταση αναθεώρησης εντάσσεται στο πρόγραμμα της Επιτροπής για τον εκσυγχρονισμό και την απλούστευση του κοινοτικού κεκτημένου (22).

2.12 Η Επιτροπή εκτιμά ότι η νομική βάση της προτεινόμενης οδηγίας πρέπει να εξακολουθήσει να περιορίζεται στο άρθρο 95 της συνθήκης (υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς) και πιστεύει ότι, δυνάμει της αρχής της επικουρικότητας, δεν πρέπει να οριστεί η νομική φύση των δικαιωμάτων χρονομεριστικής μίσθωσης, αλλά να γίνονται σεβαστές οι διαφορικές απόψεις των κρατών μελών.

2.13 Εξάλλου, η Επιτροπή, ενώ δίδει έμφαση στις διασυνοριακές πτυχές, θεωρώντας μάλιστα ότι «η συντριπτική πλειονότητα των καταγγελιών των καταναλωτών αφορούν θέματα διασυνοριακού χαρακτήρα», υιοθετεί στην πρότασή της μια προσέγγιση σύμφωνα με την οποία ασχολείται αποκλειστικά με τις πτυχές «οι οποίες έχουν προσδιοριστεί ως οι πλέον προβληματικές και συνεπώς απαιτούν κοινοτική δράση», και αφήνει όλα τα υπόλοιπα στις αντίστοιχες εθνικές νομοθεσίες, καταργώντας μάλιστα όλες τις ρυθμίσεις της οδηγίας 94/47/EK που αφορούσαν τα δικαιώματα καταγγελίας και λύσης των συμβάσεων, ακόμη κι όταν τα δικαιώματα αυτά συνδέονται με το δικαίωμα υπαναχώρησης.

3. Κύριες παρατηρήσεις για την πρόταση οδηγίας

3.1 Γενικές παρατηρήσεις

3.1.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει θετική την πρωτοβουλία της Επιτροπής, διαπιστώνει όμως την καθυστέρηση που έχει σημειωθεί, δεδομένου ότι τα προβλήματα είχαν ήδη εντοπιστεί από το 1999 και, επομένως, θα μπορούσαν να έχουν σταθμιστεί εδώ και καιρό οι αντίστοιχες λύσεις.

3.1.2 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει, εξάλλου, ότι ορισμένα από τα ζητήματα που καταγγέλλονται σήμερα, η ίδια τα είχε επισημάνει ήδη στη γνωμοδότηση που εξέδωσε στις 24 Φεβρουαρίου 1993 (23), κατά τη φάση της εκπόνησης της οδηγίας.

3.1.3 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η νομική βάση δεν θα πρέπει να είναι το άρθρο 95 της συνθήκης, αλλά μάλλον το άρθρο 153, εφόσον πρόκειται για θέμα που δεν αφορά αποκλειστικά την ενιαία αγορά, αλλά που άπτεται της πολιτικής για την προστασία των καταναλωτών.

3.1.4 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την επέκταση του πεδίου εφαρμογής σε ορισμένα κινητά περιουσιακά στοιχεία, επειδή ανταποκρίνεται δεόντως στην συνεχή εξέλιξη της αγοράς.

3.1.5 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις τροποποιήσεις που εισήχθησαν στους ορισμούς (24) της παρούσας οδηγίας, καθώς αρμόζουν καλύτερα στα νέα προϊόντα που τίθενται στην αγορά, στον κλάδο αυτόν.

3.1.6 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη διατήρηση της απαγόρευσης οποιασδήποτε μορφής πληρωμής ή κατάθεσης χρημάτων, δεδομένου ότι η απαγόρευση αυτή συνιστά έναν αποτελεσματικό τρόπο να εξασφαλίζεται στον καταναλωτή η άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, χωρίς καμία πίεση από οικονομική άποψη. Επιπλέον, εκτιμά ότι, με την επέκταση του κανόνα αυτού σε τρίτους, καλύπτονται δεόντως οι συμβάσεις ανταλλαγής και μεταπώλησης.

3.1.7 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την αύξηση της περιόδου υπαναχώρησης σε 14 ημέρες, με την οποία η προθεσμία καθίσταται ενιαία, αν και θα προτιμούσε να υπολογίζεται η προθεσμία σε εργάσιμες ημέρες και όχι σε ημερολογιακές, όπως εξάλλου έχει ήδη δηλώσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της (25). Υπενθυμίζεται εδώ ότι το Συμβούλιο, κατά την υιοθέτηση της οδηγίας 97/7/EK, είχε εκδώσει δήλωση με την οποία καλούσε την Επιτροπή να εξετάσει τη δυνατότητα εναρμόνισης της μεθόδου υπολογισμού όσον αφορά τις προθεσμίες υπαναχώρησης που προβλέπονται στις οδηγίες για την προστασία των καταναλωτών.

3.1.8 Όπως έχει δηλώσει σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις της (26), και με την επιφύλαξη των διατάξεων του άρθρου 1, παρ. 3, της πρότασης οδηγίας, η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να προβεί η Επιτροπή σε πιο άρτιο προσδιορισμό της υφής, των ελαττωμάτων και των συνεπειών των δικαιωμάτων υπαναχώρησης, καταγγελίας και λύσης των συμβάσεων, δεδομένου ότι, διαφορετικά, δεν θα επιτευχθεί η επιδιωκόμενη προσέγγιση των νομοθεσιών, εφόσον το κάθε κράτος μέλος θα υιοθετήσει τους δικούς του κανόνες, με τις επακόλουθες αρνητικές συνέπειες για την ανάπτυξη των διασυνοριακών σχέσεων.

(21) Consultation Paper Review of the Timeshare Directive, in ec.europa.eu/consumers/cons_int/safe_shop/timeshare/consultation_paper_010606_en-doc_.

(22) COM(2006) 629 τελικό.

(23) CES 206/1993, EE C 108 της 19.4.1993, σ. 1.

(24) Αντικατάσταση του όρου «αγοραστής» από τον όρο «καταναλωτής».

(25) EE C 175 της 27.7.2007, με εισήγησή του κ. PEGADO LIZ, με θέμα την προστασία των καταναλωτών κατά τις εξ αποστάσεως συμβάσεις.

(26) Βλ. την προαναφερόμενη γνωμοδότηση.

3.1.9 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι, εφόσον ο στόχος της παρούσας οδηγίας είναι η προσέγγιση των εθνικών νομοθεσιών που αφορούν αυτού του είδους τα δικαιώματα, σε αντίθεση με την αιτιολογική σκέψη 4 της πρότασης και παρά τις υφιστάμενες διαφορές μεταξύ κρατών μελών, η Επιτροπή θα έπρεπε να προχωρήσει περαιτέρω, προσδιορίζοντας τη νομική φύση ⁽²⁷⁾ των δικαιωμάτων αυτών, είτε αυτά διαμορφώνονται ως εμπράγματα δικαιώματα είτε ως πιστωτικά δικαιώματα. Διαφορετικά, η υπό εξέταση πρόταση δεν θα συμβάλει στην επίλυση των προβλημάτων που έχουν εντοπιστεί όσον αφορά τον καθορισμό των κύριων απαιτήσεων ώστε να πληρούται το δικαίωμα και, ειδικότερα, στην περίπτωση που θα οριστεί εμπράγματο δικαίωμα, τις εγγενείς συνέπειες για την εγγραφή.

3.1.9.1 Η ΕΟΚΕ καλεί, λοιπόν, την Επιτροπή να θεσπίσει ορισμό της νομικής φύσης του δικαιώματος — χρονομεριδίου—, διαμορφώνοντάς το είτε ως εμπράγματο δικαίωμα είτε ως προσωπικό δικαίωμα ενοχικής φύσεως — δικαίωμα σε παροχή υπηρεσιών —, με τις αντίστοιχες συνέπειες ως προς τις εφαρμοστέες διατάξεις του Κανονισμού των Βρυξελλών και του Κανονισμού Ρώμη I. Διαφορετικά δεν θα επιτευχθεί η επιθυμητή εναρμόνιση και η εμπιστοσύνη των καταναλωτών και των επιχειρήσεων. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ, στην προαναφερόμενη γνωμοδότησή της ⁽²⁸⁾, είχε ήδη συμβάλει στον ορισμό αυτό, αναφέροντας ότι το δικαίωμα που γεννάται από τη σύμβαση χρονομεριστικής ιδιοκτησίας, «αποτελεί εμπράγματο ή προσωπικό δικαίωμα και σε καμία περίπτωση δεν μπορεί να θεωρηθεί σχέση μίσθωσης, διότι στην εκμίσθωση δεν υπάρχει αποξένωση (από την κυριότητα του ακινήτου). Το μεταβιβαζόμενο δικαίωμα αφορά ένα αδιαίρετο μέρος ενός αντικειμένου, ένα διαμέρισμα εξ' αδιαίρετου, και έχει ή μπορεί να έχει τον χαρακτήρα ενός εμπράγματου δικαιώματος επί ακινήτων [...]».

3.1.10 Με την επιφύλαξη του αναγκαίου νομικού προσδιορισμού του δικαιώματος αυτού, ενδεχομένως με ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, ή ακόμη και γι' αυτόν ακριβώς το λόγο, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση οδηγίας σε ορισμένα από τα συστατικά της στοιχεία, το γεγονός δηλαδή ότι το ενδιαμέσο αντικείμενο της αφορά κινητά ή ακίνητα περιουσιακά στοιχεία, ως προς το δικαίωμα χρήσεως ή καρπώσεως καταλύματος (το οποίο προϋποθέτει παραμονή με διανυκτέρευση) μέσω ανταλλάγματος, με ελάχιστη διάρκεια ενός έτους.

3.1.11 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, πέρα από τα προϊόντα που απαριθμούνται ήδη στο άρθρο 2 της πρότασης, να θεσπίσει μία ρήτρα (με τον αναγκαίο ορισμό των συστατικών στοιχείων) προκειμένου να μπορεί να προσαρμόζεται σε ενδεχόμενα μελλοντικά προϊόντα ⁽²⁹⁾, τα οποία θα διατεθούν στην αγορά μετά από την έναρξη ισχύος της οδηγίας, και τα οποία θα διαπιστωθεί ότι δεν μπορούν να καλυφθούν από τον ορισμό των νέων προϊόντων.

3.1.12 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η δυνατότητα να υποχρεούται ο καταναλωτής σε οποιαδήποτε εξόφληση ή πληρωμή, λόγω της έγκαιρης άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης, συνιστά

⁽²⁷⁾ Απόφαση του STJ της Πορτογαλίας, της 4.3.2004.

⁽²⁸⁾ Γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την Οδηγία 94/47/ΕΚ, με εισηγητή τον κ. Manuel ATAÍDE FERREIRA, CES 206/1993 (ΕΕ C 108 της 19.4.1993, σ. 1).

⁽²⁹⁾ Κατ' αντιστοιχία με όσα προβλέπονται, για παράδειγμα, στον πορτογαλικό νόμο (άρθρο 45, παρ. 3 του D.L. 180/99 της 22/05), όπου διαβάζουμε τα εξής: «Τα δικαιώματα τουριστικής κατοικίας στα οποία αναφέρεται η προηγούμενη παράγραφος περιλαμβάνουν ειδικότερα τα ενοχικά δικαιώματα που συγκροτούνται στο πλαίσιο συμβάσεων για κάρτες και λέσχες διακοπών, για τουριστικές κάρτες ή άλλων συμβάσεων ανάλογης φύσεως».

πρόδηλη στρέβλωση του δικαιώματος αυτού, σύμφωνα με το οποίο ο καταναλωτής δεν καλείται να προβάλει κανέναν λόγο ούτε να καταβάλει κανένα ποσό. Επομένως, οι παράγραφοι 5 και 6 του άρθρου 5 της πρότασης πρέπει να διαγραφούν.

3.1.13 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στην παραπομπή στην πρόσφατα υιοθετηθείσα οδηγία για τις αθέμιτες εμπορικές πρακτικές ⁽³⁰⁾. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την παραπομπή αυτή, επισημαίνει όμως ότι στα άρθρα 14 και 15 της εν λόγω οδηγίας δεν θεσπίζεται αναφορά στην παρούσα οδηγία, ούτε και στην παρούσα, υπό εξέταση, οδηγία θεσπίζεται τέτοια αναφορά.

3.1.14 Η ΕΟΚΕ, παρότι συμφωνεί με την αρχή της ελάχιστης εναρμόνισης, φρονεί ωστόσο ότι η υπό εξέταση πρόταση οδηγίας είναι πιο περιοριστική από την ισχύουσα, δεδομένου ότι προβλέπει μεν τη δυνατότητα των κρατών μελών να υιοθετούν μέτρα για την εξασφάλιση υψηλότερου επιπέδου προστασίας των καταναλωτών, περιορίζει όμως τη δυνατότητα αυτή αποκλειστικά σε ό,τι αφορά το δικαίωμα υπαναχώρησης (αφετηρία, λεπτομέρειες και αποτελέσματα της άσκησής του). Η ισχύουσα οδηγία, ειδικότερα δε το άρθρο 11 ⁽³¹⁾, θεσπίζει ευρύτερο πεδίο για τη δυνατότητα αυτή. Η ΕΟΚΕ, λοιπόν, ζητά από την Επιτροπή να διατηρήσει στην προτεινόμενη οδηγία έναν κανόνα ανάλογο με αυτόν της ισχύουσας.

3.1.15 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή θα έπρεπε να προβλέπει ένα αποτελεσματικό σύστημα κυρώσεων, όχι μόνο για λόγους αποτροπής των πρακτικών που παραβαίνουν τις θεσπιζόμενες από την οδηγία υποχρεώσεις, αλλά και για λόγους σαφήνειας και ασφάλειας δικαίου ⁽³²⁾. Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ του να προβλέπεται η δυνατότητα θέσπισης, εκ μέρους των κρατών μελών και όχι της Επιτροπής, ποινικών κυρώσεων, αναλογικών αλλά επαρκώς αποτρεπτικών, για τις πρακτικές που συνιστούν παράβαση, όταν αυτές είναι ιδιαίτερα σοβαρές, και τούτο εντός ενός πλαισίου προκαθορισμένου από την Επιτροπή ⁽³³⁾.

3.1.16 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την συμπεριληψη ρήτρας τακτικής επανεξέτασης, η οποία δεν υφίσταται στην ισχύουσα οδηγία, και χάρη στην οποία η οδηγία δεν θα καταστεί σύντομα παρωχημένη.

3.1.17 Παρότι έχουν ασκηθεί αγωγές έναντι ορισμένων κρατών μελών ⁽³⁴⁾ για παραβάσεις της ορθής μεταφοράς ορισμένων διατάξεων της οδηγίας, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη έκπληξή της για την έλλειψη δράσης της Επιτροπής, κυρίως όσον αφορά την μη τήρηση της προθεσμίας για την μεταφορά της οδηγίας (30.4.1997), δεδομένου μάλιστα ότι μόνο δύο κράτη μέλη ⁽³⁵⁾ τήρησαν την προθεσμία αυτή. Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, με την ευκαιρία της νέας οδηγίας, να επιδείξει λιγότερη χαλαρότητα απέναντι σε τόσο κατάφωρες καταστρατηγήσεις ως προς την εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου.

⁽³⁰⁾ Οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005 (ΕΕ L 149 της 11.6.2005, σ. 22). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 108 της 30.4.2004, σ. 81.

⁽³¹⁾ Άρθρο 11 της Οδηγίας 94/47/ΕΚ — «Η παρούσα οδηγία δεν εμποδίζει τα κράτη μέλη να θεσπίζουν ή να διατηρούν διατάξεις ευνοϊκότερες όσον αφορά την προστασία του αγοραστή στον τομέα τον οποίο διέπει, με την επιφύλαξη των υποχρεώσεων τους που απορρέουν από τη συνθήκη».

⁽³²⁾ Στην Έκθεση του 1999 σχετικά με την εφαρμογή της Οδηγίας 94/47/ΕΚ, διαπιστώνεται η ύπαρξη μεγάλης ποικιλίας κυρώσεων για την παράβαση της ίδιας υποχρέωσης, στα διάφορα κράτη μέλη, που περιλαμβάνουν χρηματικές ποινές, ακυρότητα της σύμβασης, παράταση της προθεσμίας επανεξέτασης, αναστολή της δραστηριότητας και σχετική δημοσιοποίηση κ.λπ.

⁽³³⁾ ΕΕ C 256 της 27.7.2007 και σχέδιο γνωμοδότησης CESE 867/2007 fin, με εισηγητή και των δύο τον κ. Retureau, που αφορούν τα ποινικά μέτρα για θέματα δικαιωμάτων διανοητικής ιδιοκτησίας και για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος, αντιστοιχώς.

⁽³⁴⁾ Ισπανία, Σουηδία, Λουξεμβούργο και Ιρλανδία.

⁽³⁵⁾ Το Ηνωμένο Βασίλειο και η Ομοσπονδιακή Δημοκρατία της Γερμανίας.

3.2 Ειδικές παρατηρήσεις

3.2.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι ο ορισμός του άρθρου 2, παρ. 1, στοιχείο ζ), που αφορά τις διατάξεις του άρθρου 7, είναι υπερβολικά περιοριστικός, δεδομένου ότι το στοιχείο που θεμελιώνει τον παρεπόμενο χαρακτήρα μιας σύμβασης είναι η συμπληρωματική σχέση μεταξύ των δύο συμβάσεων. Επομένως, αυτό που πρέπει να λαμβάνεται υπόψη είναι ακριβώς η συμπληρωματική σχέση μεταξύ των δύο και όχι τόσο η σχέση υπαγωγής, εφόσον, ιδιαίτερα για τις περισσότερες συνδεδεμένες πιστωτικές συμβάσεις, πρόκειται για εξωγενή σύνδεση μεταξύ συμβάσεων, οι οποίες, από τη νομική τους φύση, παρουσιάζουν νομική αυτονομία μεταξύ τους και, συνεπώς, δεν εμπίπτουν στον προτεινόμενο ορισμό.

3.2.2 Η ΕΟΚΕ δεν συμφωνεί με τη διατύπωση του άρθρου 3, παρ. 2, κυρίως όσον αφορά το ενημερωτικό έγγραφο, το οποίο δίδεται μόνο στον «καταναλωτή που [το] ζητεί» και μόνον όταν αυτό κρίνεται απαραίτητο. Δεδομένου ότι το άρθρο αυτό αφορά την προσυμβατική ενημέρωση, με βάση την οποία ο καταναλωτής λαμβάνει την απόφαση να συνάψει τη σύμβαση, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το έγγραφο αυτό θα πρέπει να παραδίδεται υποχρεωτικά, και ζητά από την Επιτροπή να θεσπίσει την υποχρέωση αυτή.

3.2.3 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να αντικαταστήσει τις διατάξεις του άρθρου 3, παρ. 4, του άρθρου 4, παρ. 1, του παραρτήματος I, στοιχείο ιβ), του παραρτήματος III, στοιχείο στ), και του παραρτήματος IV, στοιχείο δ), με διάταξη ανάλογη προς αυτή του άρθρου 4 της ισχύουσας οδηγίας⁽³⁶⁾. Η διάταξη αυτή παρέχει μεγαλύτερη προστασία στον καταναλωτή, όχι μόνον όσον αφορά την υποχρέωση καθιέρωσης της γλώσσας του κράτους μέλους του οποίου είναι υπήκοος ο καταναλωτής, αλλά και όσον αφορά την αναγκαία καθιέρωση της επίσημης μετάφρασης στη γλώσσα του κράτους μέλους όπου ευρίσκεται το ακίνητο, κυρίως για λόγους σχετικούς με ενδεχόμενες διατυπώσεις εγγραφής.

3.2.3.1 Πράγματι, η ΕΟΚΕ διαβλέπει τη γενικευμένη υιοθέτηση, εκ μέρους των επαγγελματιών του κλάδου, προτάσεων — συμβάσεων προσχώρησης — στις οποίες ο καταναλωτής θα αρκείται να δηλώσει ότι αυτή είναι η γλώσσα που επέλεξε, χωρίς καμία ελευθερία διατύπωσης ή διαπραγμάτευσης, με ενδεχόμενες σοβαρές ζημιές για τα οικονομικά του συμφέροντα.

3.2.4 Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή την τροποποίηση της διατύπωσης του άρθρου 4, παρ. 2, κυρίως δε τη διαγραφή της φράσης «εκτός ρητής συμφωνίας των συμβαλλόμενων μερών», δεδομένου ότι πρόκειται για ουσιώδεις πληροφορίες, οι οποίες δεν είναι δυνατόν να υπόκεινται στην αυτονομία βουλήσεως των μερών. Η εμπειρία έχει δείξει ότι η διατήρηση της φράσης αυτής θα οδηγήσει τους επαγγελματίες να προτείνουν μονομερώς συμβάσεις προσχώρησης, τις οποίες ο καταναλωτής θα αρκείται να αποδεχθεί.

⁽³⁶⁾ Όπου προβλέπονται τα εξής:

«Τα κράτη μέλη προβλέπουν στη νομοθεσία τους:
— [...] ότι η σύμβαση και το έγγραφο που μνημονεύονται στο άρθρο 3 παράγραφος 1 πρέπει να συντάσσονται, από τις επίσημες γλώσσες της Κοινότητας, είτε στη γλώσσα ή σε μία από τις γλώσσες του κράτους μέλους όπου κατοικεί ο αγοραστής, είτε στη γλώσσα ή σε μία από τις γλώσσες του κράτους μέλους του οποίου είναι υπήκοος, κατ' επιλογήν του αγοραστή. Εντούτοις, το κράτος μέλος στο οποίο κατοικεί ο αγοραστής μπορεί να επιβάλει όπως η σύμβαση συντάσσεται οπωσδήποτε τουλάχιστον στην ή στις γλώσσες του εκ των επίσημων γλωσσών της Κοινότητας και
— ότι ο πωλητής οφείλει να παραδίδει στον αγοραστή πιστή μετάφραση της σύμβασης στη γλώσσα ή σε μία από τις γλώσσες, εκ των επίσημων γλωσσών της Κοινότητας, του κράτους μέλους όπου ευρίσκεται το ακίνητο.»

3.2.4.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει, επίσης, ότι, για λόγους σαφήνειας και ασφάλειας δικαίου, η Επιτροπή οφείλει να διασαφηνίσει/τυποποιήσει τους λόγους, τους «ανεξάρτητους από τη βούληση του εμπόρου», οι οποίοι θα αποτελούν μέρος της σύμβασης, υπό την έννοια του άρθρου 4, παρ. 2.

3.2.4.2 Ακόμη, πάντα σχετικά με το ίδιο άρθρο, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να καθορίσει τον τρόπο κοινοποίησης των πληροφοριών αυτών, οι οποίες θα πρέπει να παρέχονται κατά τρόπο πρόσφορο, αντικειμενικό και σαφή⁽³⁷⁾, ενώ θα πρέπει επίσης «το μέγεθος των χρησιμοποιούμενων χαρακτήρων να επιτρέπει την ευχερή ανάγνωση»⁽³⁸⁾.

3.2.5 Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να διασαφηνίσει τη φράση «ο έμπορος εφιστά ρητώς την προσοχή», στο άρθρο 4, παρ. 3, η έννοια της οποίας δεν είναι σαφής από νομοτεχνική άποψη.

3.2.6 Η ΕΟΚΕ συνάγει ότι στο άρθρο 5, παρ. 1, προβλέπονται δύο διαφορετικές περίοδοι για την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης. Ζητά, λοιπόν, από την Επιτροπή να θεσπίσει διάταξη που θα παρέχει στον καταναλωτή μία και μόνο δυνατότητα άσκησης του δικαιώματος υπαναχώρησης, εντός προθεσμίας δεκατεσσάρων ημερών από την υπογραφή της οριστικής σύμβασης, στην περίπτωση που θα έχει προηγηθεί δεσμευτικό προσύμφωνο, υπό τον όρο ότι η ιδιοκτησία δεν θα έχει χρησιμοποιηθεί εν τω μεταξύ.

3.2.7 Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή, όπως άλλωστε και σε προγενέστερες γνωμοδοτήσεις της, να προσδιορίσει τη φύση της κοινοποίησης σχετικά με την άσκηση του δικαιώματος υπαναχώρησης, ώστε να εξασφαλίζεται στα συμβαλλόμενα μέρη η σχετική απόδειξη. Επισημαίνει, εξάλλου, ότι η διατύπωση της ισχύουσας οδηγίας είναι καταλληλότερη⁽³⁹⁾.

3.2.8 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ο τίτλος του άρθρου 8 θα έπρεπε να τροποποιηθεί ως εξής: «Υποχρεωτικός χαρακτήρας των δικαιωμάτων», δεδομένου ότι ο λόγος ύπαρξης του νόμου δεν είναι να θεσπίζει τον επιτακτικό χαρακτήρα της οδηγίας, αλλά να απαγορεύει τον αποκλεισμό ή τον περιορισμό των συγκεκριμένων δικαιωμάτων, ανεξάρτητα από την εφαρμοστέα νομοθεσία.

3.2.9 Όσον αφορά τη δικαστική και διοικητική προσφυγή, η ΕΟΚΕ θεωρεί πιο κατάλληλες τις διατάξεις που θεσπίζονται στα άρθρα 11 και 12 της οδηγίας για τις αδέμιτες εμπορικές πρακτικές⁽⁴⁰⁾, επειδή είναι πιο πλήρεις και παρέχουν ευρύτερη κάλυψη. Ζητά, λοιπόν, από την Επιτροπή να αντικαταστήσει το άρθρο 9 της υπό εξέταση πρότασης από κανόνες αντίστοιχους προς εκείνους.

⁽³⁷⁾ Όπως προβλέπεται λ.χ. στο άρθρο 8 του πορτογαλικού νόμου για την προστασία του καταναλωτή.

⁽³⁸⁾ Όπως αναφέρεται, για παράδειγμα, στην Απόφαση του Εφετείου της Λισαβόνας της 3.5.2001.

⁽³⁹⁾ «κατά τρόπο που να υπάρχει απόδειξη».

⁽⁴⁰⁾ Οδηγία 2005/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Μαΐου 2005 (ΕΕ L 149 της 11.6.2005, σ. 22). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 108 της 30.4.2004, σ. 81.

3.2.10 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στη σύνταξη των διαφόρων γλωσσικών εκδόσεων της πρότασης, δεδομένου ότι υπάρχουν περιπτώσεις όπου η μετάφραση θα πρέπει να είναι πιο προσεκτική ⁽⁴¹⁾.

4. Παραλείψεις

4.1 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, πέρα από τις παραλείψεις που αναφέρονται παραπάνω, υπάρχουν και άλλα ζητήματα που θα άξιζε να επανεξεταστούν, με την ευκαιρία της αναθεώρησης της οδηγίας, και που δεν αποτέλεσαν αντικείμενο θέσπισης στο πλαίσιο της πρότασης:

Τα ζητήματα αυτά είναι, κυρίως, τα εξής:

- α) το καθεστώς του βάρους της απόδειξης·
- β) η πρόληψη των κινδύνων μη εκτέλεσης της σύμβασης ή πλημμελούς εκτέλεσής της·
- γ) η θέσπιση περιορισμού της εφαρμογής των συμβάσεων χρονομεριστικής μίσθωσης αποκλειστικά σε κτίρια και μέρη κτιρίων που προορίζονται σε τουριστικές και ψυχαγωγικές δραστηριότητες ⁽⁴²⁾, πράγμα που θα συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας και στην αποτροπή της στρεβλής χρήσης των συμβάσεων αυτών στον κλάδο των ακινήτων·
- δ) η θέσπιση κανόνων για τη χορήγηση άδειας λειτουργίας και έγκρισης για την άσκηση της δραστηριότητας, με βάση την απόδειξη της τεχνικής και χρηματοοικονομικής ικανότητας·

- ε) η θέσπιση καθεστώτος χρηματικών εγγυήσεων για την διασφάλιση από ενδεχόμενες καταστάσεις αφερεγγυότητας ή χρεοκοπίας, όπως εξάλλου απορρέει από άλλες κοινοτικές πράξεις ⁽⁴³⁾, και όχι μόνο σχετικά με υπό κατασκευή ακίνητα·
- στ) η θέσπιση συστήματος προεγγραφής στη χώρα στην οποία προωθείται η διάθεση του προϊόντος στην αγορά ή/και στο κράτος μέλος όπου βρίσκεται η έδρα ⁽⁴⁴⁾·
- ζ) η δημιουργία ενός συστήματος πιστοποίησης, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, των επαγγελματιών αυτών, με παράλληλη εξασφάλιση της ύπαρξης ενός συστήματος προειδοποίησης μεταξύ των κρατών μελών, με στόχο την καταγγελία σημαντικών παραβάσεων για σκοπούς απώλειας της πιστοποίησης και διάδοσης της πληροφορίας στους καταναλωτές ⁽⁴⁵⁾·
- η) η αναγραφή στα παραρτήματα της πληροφόρησης σχετικά με τις μεταβιβάσεις που πραγματοποιούνται δωρεάν και χωρίς περιορισμούς, γιατί διαφορετικά ενδέχεται να στερηθούν οι καταναλωτές το δικαίωμα, στην περίπτωση λ.χ. εκτέλεσης μιας υποθήκης ⁽⁴⁶⁾·
- θ) η καθιέρωση, στο παράρτημα II, του δικαιώματος του καταναλωτή να επιθεωρήσει την ιδιοκτησία, όταν πρόκειται για ακίνητο, προκειμένου να εξακριβώσει την συμμόρφωση προς το σχέδιο κατασκευής·
- ι) η θέσπιση της προστασίας των προσωπικών στοιχείων, κατά τις μεταβιβάσεις δικαιωμάτων σε τρίτους.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽⁴¹⁾ Στην πορτογαλική έκδοση, αυτό αφορά το άρθρο 2, παρ. 1, στοιχείο β), που στερείται νοήματος, το Παράρτημα I, στοιχείο ι), όπου αναγράφεται το αντίθετο ακριβώς από αυτό που έπρεπε, και το άρθρο 7, παρ. 1, όπου ο όρος «dissolvido» πρέπει να αντικατασταθεί από τον όρο «resolvido» για προφανείς λόγους νομοθετικής τεχνικής, όπως εξάλλου και για λόγους συνοχής με τον ίδιο τον τίτλο του άρθρου.

⁽⁴²⁾ Προαναφερόμενη γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την οδηγία 94/47/ΕΚ (CES 206/1993, ΕΕ C 108 της 19.4.1993, σ. 1).

⁽⁴³⁾ Οδηγία 90/314/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 13ης Ιουνίου 1990 για τα οργανωμένα ταξίδια και τις οργανωμένες διακοπές και περιηγήσεις (ΕΕ L 158 της 23.6.1990, σ. 59). Γνωμοδότηση της ΟΚΕ: ΕΕ C 102 της 24.4.1989, σ. 27.

⁽⁴⁴⁾ Προαναφερόμενη γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την οδηγία 94/47/ΕΚ (CES 206/1993, ΕΕ C 108 της 19.4.1993, σ. 1).

⁽⁴⁵⁾ Οδηγία 2006/123/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 2006, σχετικά με τις υπηρεσίες στην εσωτερική αγορά (ΕΕ L 376 της 27.12.2006, σ. 36). Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 221 της 8.9.2005, σ. 113.

⁽⁴⁶⁾ Προαναφερόμενη γνωμοδότηση της ΟΚΕ για την οδηγία 94/47/ΕΚ (CES 206/1993, ΕΕ C 108 της 19.4.1993, σ. 1).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τα όργανα ζύγισης μη αυτόματης λειτουργίας» (Κωδικοποιημένη έκδοση)

COM(2007) 446 τελικό — 2007/0164 (COD)

(2008/C 44/07)

Στις 5 Σεπτεμβρίου 2007, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της. Συνεπώς, κατά την 439η σύνοδο της ολομέλειάς της, που έλαβε χώρα στις 24 και 25 Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2007), αποφάσισε, με 153 ψήφους υπέρ, και 2 αποχές, να εκφέρει θετική γνωμοδότηση για το κείμενο που προτείνεται.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τη διάταξη φωτισμού της οπίσθιας πινακίδας κυκλοφορίας των οχημάτων με κινητήρα και των ρυμουλκούμενων τους» (Κωδικοποιημένη έκδοση)

COM(2007) 451 τελικό — 2007/0162 (COD)

(2008/C 44/08)

Στις 5 Σεπτεμβρίου 2007, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της. Συνεπώς, κατά την 439η σύνοδο της ολομέλειάς της, που έλαβε χώρα στις 24 και 25 Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2007), αποφάσισε, με 144 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 7 αποχές, να εκφέρει θετική γνωμοδότηση για το κείμενο που προτείνεται.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την εξουδετέρωση των ραδιοηλεκτρικών παραοίτων (ηλεκτρομαγνητική συμβατότητα) που προέρχονται από γεωργικούς ή δασικούς ελκυστήρες» (Κωδικοποιημένη έκδοση)

COM(2007) 462 τελικό — 2007/0166 (COD)

(2008/C 44/09)

Στις 5 Σεπτεμβρίου 2007, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της. Συνεπώς, κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας, που έλαβε χώρα στις 24 και 25 Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2007), αποφάσισε, με 153 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 8 αποχές, να εκφέρει θετική γνωμοδότηση για το κείμενο που προτείνεται.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Έκθεση προόδου για τα βιοκαύσιμα — Έκθεση προόδου για τη χρήση βιοκαυσίμων και άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης»

COM(2006) 845 τελικό

(2008/C 44/10)

Στις 10 Ιανουαρίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκαν οι προπαρασκευαστικές εργασίες, κατήρτισε τη γνωμοδότησή του στις 5 Σεπτεμβρίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. ΙΟΖΙΑ.

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της (συνεδρίαση της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 142 ψήφους υπέρ, 13 κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ δίδει πολύ μεγάλη σημασία στα θέματα που συνδέονται με την ενεργειακή απόδοση, την αλλαγή του κλίματος και τη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου. Αποδέχεται μάλιστα, σε γενικές γραμμές, τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 8ης και 9ης Μαρτίου, όπου συζητήθηκαν οι τρεις πυλώνες της ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη (ΕΠΕ):

— αύξηση της ασφάλειας του εφοδιασμού,

— εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών και της διαθεσιμότητας οικονομικά προσιτής ενέργειας,

— προαγωγή της περιβαλλοντικής αειφορίας και καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.

1.2 Στην έκθεση προόδου για τα βιοκαύσιμα η Επιτροπή επισημαίνει ότι, ελλείψει υποχρεωτικών στόχων, δεν θα είναι δυνατή η επίτευξη ικανοποιητικού ποσοστού χρήσης των βιοκαυσίμων. Αποδείχτηκε ότι ο στόχος να επιτευχθεί ποσοστό 5,75 % του

μεριδίου αγοράς το 2010 δεν είναι εφικτός· για να ικανοποιηθούν οι απαιτήσεις που ορίζει το Συμβούλιο πρέπει να τεθεί ένας εφικτός στόχος ο οποίος σύμφωνα με την Επιτροπή είναι να επιτευχθεί μερίδιο της αγοράς 10 % έως το 2020, χρησιμοποιώντας τη δυνατότητα που παρέχει το άρθρο 4 § 2 της οδηγίας 2003/30/ΕΚ, που αποκαλείται «ρήτρα επανεξέτασης». Παραδόξως η Επιτροπή επισημαίνει τα οφέλη βασιζόμενη σε ένα σενάριο χρήσης βιοκαυσίμων έως 14 %, ενώ ο στόχος που έχει δηλώσει είναι 10 %, και προβάλλει μη ρεαλιστικά αποτελέσματα σα να προσπαθεί να ωραιοποιήσει την ανακοίνωση.

1.3 Τα βιοκαύσιμα πρώτης γενιάς παρουσιάζουν πολλές ανενδείξεις και δεν ανταποκρίνονται πλήρως στους ευρωπαϊκούς στόχους. Πράγματι αυτά τα βιοκαύσιμα έχουν υψηλό κόστος παραγωγής, υψηλό περιβαλλοντικό κόστος, χρησιμοποιούν δημητριακά που προορίζονται για την παραγωγή και ζωοτροφών και, όπως υποστηρίζει ο FAO (Οργανισμός Επισιτισμού και Γεωργίας των Ηνωμένων Εθνών), είναι συνυπεύθυνα για την αύξηση των τιμών των δημητριακών στην παγκόσμια αγορά.

1.4 Η χρήση βιοκαυσίμων πρώτης γενιάς θέτει ωστόσο προβλήματα δεοντολογίας όπως ο ανταγωνισμός μεταξύ τροφίμων και καυσίμων, που η Επιτροπή τείνει να ελαχιστοποιήσει. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη στενότερης συνεργασίας με τους παγκόσμιους οργανισμούς και ιδρύματα που λειτουργούν στον τομέα της γεωργίας και της διατροφής όπως είναι ακριβώς ο FAO και το ΠΕΠ (Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα).

1.5 Τόσο στο έγγραφο της Επιτροπής όσο και στη μελέτη αντικτύπου που το συνοδεύει, δεν αναφέρονται διάφορα προβλήματα τα οποία είναι ωστόσο σημαντικά.

Όσον αφορά το βιοντίζελ, επισημαίνονται τα ακόλουθα προβλήματα:

- περιορισμένη παραγωγή,
- υψηλό κόστος (0,4-0,7 EUR/L),
- προβλήματα σταθερότητας (παρουσία οξυγονούχων ομάδων), δυσκολίες αποθήκευσης.

Όσον αφορά αντιθέτως τη βιοαιθανόλη τα προβλήματα είναι τα ακόλουθα:

- περιορισμένη παραγωγή (λιγότερη όμως από το βιοντίζελ),
- υψηλή κατανάλωση ύδατος και λιπασμάτων,
- ακαταλληλότητα μεταφοράς μέσω των υφιστάμενων πετρελαιογωγών (προβλήματα διάβρωσης).

1.6 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει την ανάγκη να αξιολογηθούν προσεκτικά μαζί με τις κοινωνικές, περιβαλλοντικές και οικονομικές συνέπειες, και τα τεχνικά προβλήματα που συνδέονται με την ανάπτυξη των βιοκαυσίμων. Ειδικότερα τίθεται το θέμα της παραγωγικής απόδοσης των πρώτων υλών για βιοκαύσιμα: από 1 τόνο ζαχαρότευτλων παράγονται σχεδόν 400 λίτρα βιοαιθανόλης (γύρω στις 1 500 Mcal). Το αποτέλεσμα δεν είναι και τόσο ικανοποιητικό και το επίπεδο απόδοσης χαμηλό, εάν ληφθεί υπόψη η ενέργεια που απαιτείται για να μετατραπεί η βιομάζα σε βιοκαύσιμα. Θα ήταν πιο λειτουργικό να χρησιμοποιηθεί απευθείας η βιομάζα για την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας, για τη θέρμανση ή για θαλάσσιες και δημόσιες αστικές μεταφορές.

1.7 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι από καθαρά περιβαλλοντικής πλευράς πρέπει να εξεταστούν οι κίνδυνοι της αποψίλωσης των δασών καθώς και οι κίνδυνοι αποθήκευσης των πρώτων υλών: θα πρέπει να εξεταστούν με σαφήνεια και προσοχή τα σχετικά βιολογικά και βιοχημικά προβλήματα.

1.8 Η ΕΟΚΕ θέτει επίσης το θέμα της «δεοντολογίας της επιστήμης». Ο πλανήτης Γη είναι ένα ανοικτό σύστημα το οποίο αμείλικτα κλίνει προς την κατάσταση ισορροπίας που θα συμπέσει με το τέλος του. Καθήκον της επιστήμης είναι να επιβραδύνει την τάση καθόδου και της πολιτικής να διευκολύνει τις σχετικές δραστηριότητες και μελέτες.

1.9 Η ΕΟΚΕ συνιστά να πραγματοποιηθεί μια ανάλυση για να εξεταστεί αν η χημική διαδικασία της καύσεως με μόρια διαφορετικά από τους υδρογονάνθρακες μπορεί να καταλήξει στον σχηματισμό και ανάπτυξη ελεύθερων ριζών, που είναι υπεύθυνες για το οξειδωτικό άγχος, το οποίο θεωρείται προκαταρκτική παθολογική κατάσταση σοβαρότερων ασθενειών. Η σύσταση αυτή αιτιολογείται από την απουσία διαθέσιμων σχετικών στοιχείων.

1.10 Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητο να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην συντήρηση και στην προστασία του εδάφους. Το έδαφος πρέπει να προστατευθεί διότι μας προστατεύει. Η σταδιακή μείωση και υποβάθμιση των υδροφόρων οριζώντων προκαλείται από ανόητες πολιτικές εκμετάλλευσης και εξασθένησης του εδάφους. Είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί η εναλλαγή των καλλιεργειών ώστε να ευνοηθεί η αναζωογόνηση του εδάφους.

1.11 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή και σε όλα τα ευρωπαϊκά θεσμικά όργανα να λάβουν ιδιαίτερως υπόψη το πρόβλημα της κατανάλωσης ύδατος για την παραγωγή βιοκαυσίμων. Από όλες τις συνέπειες της αλλαγής του κλίματος, η μείωση των υδάτινων πόρων μπορεί να έχει δραματικές συνέπειες, σε ορισμένες περιοχές κυρίως. Σε πρόσφατες μελέτες του IWMI (International Water Management Institute — Διεθνές Ίδρυμα Διαχείρισης των Υδάτων) έχει υπολογιστεί ότι για την παραγωγή ενός λίτρου βιοκαυσίμων χρειάζονται τουλάχιστον 1 000 έως 4 000 λίτρα νερού, ανάλογα με τον τύπο του προϊόντος και τη ζώνη παραγωγής.

1.12 Πέραν τούτων των προβλημάτων, που θα μπορούσαν να μειωθούν εάν ληφθούν μέτρα παρακολούθησης και πιστοποίησης των μεθόδων παραγωγής των βιοκαυσίμων, ενδεχομένως και μέσω συστημάτων ανιχνευσιμότητας των προϊόντων, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να υποστηριχθούν περαιτέρω η έρευνα και η ανάπτυξη βιοκαυσίμων δεύτερης ακόμη και τρίτης γενιάς όπως η βιοβουτανόλη. Η βιοβουτανόλη έχει χαμηλή πίεση ατμού και αντοχή στη μόλυνση του νερού σε μίγματα βενζίνης, διευκολύνοντας τη χρήση της στην υπάρχουσα παροχή βενζίνης και στα κανάλια διανομής. Η βιοβουτανόλη έχει τη δυνατότητα να αναμιχθεί στη βενζίνη σε υψηλότερες συγκεντρώσεις από τα υπάρχοντα βιοκαύσιμα χωρίς την ανάγκη τροποποίησης των οχημάτων· προσφέρει δε καλύτερη οικονομία καυσίμων από τα μίγματα βενζίνης-αιθανόλης, βελτιώνοντας την ενεργειακή απόδοση και μειώνοντας την κατανάλωση ανά λίτρο. Τα καύσιμα νέας γενιάς έχουν μεγάλη ενεργειακή απόδοση και χαμηλό περιβαλλοντικό κόστος, με τη χρήση των αποβλήτων και της βιοχημείας ώστε να ευνοούνται οι φυσικές διαδικασίες διάσπασης της κυτταρίνης, που είναι πολύπλοκες και πολυδάπανες.

1.13 Η ΕΟΚΕ εξετάζει ακόμη και τις δυνατότητες που μπορεί να αντιπροσωπεύει η ανάπτυξη των βιοκαυσίμων για την ευρωπαϊκή οικονομία, συμβάλλοντας στην επίτευξη των στόχων της ατζέντας της Λισαβώνας. Στο έβδομο πρόγραμμα πλαίσιο προβλέπεται ρητά αυτός ο τομέας παρέμβασης, αλλά χρειάζεται μεγαλύτερη συνεργασία μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερόμενων φορέων: γεωργών, μεταποιητικής βιομηχανίας, αλλά και ενώσεων προστασίας του περιβάλλοντος, οργανώσεων των εργαζομένων, που ενδιαφέρονται ολοένα και περισσότερο να συνδέσουν το θέμα της αιφόρου ανάπτυξης με πιο προηγμένα πρότυπα κοινωνικής ευθύνης των επιχειρήσεων.

1.14 Οι δυνατότητες που παρέχει η ανάπτυξη των βιοκαυσίμων στον αγροτικό κόσμο πρέπει να προωθηθούν, υπό τον όρο και οι γεωργοί θα καταβάλουν προσπάθεια να συμβάλουν στην προστασία των πρωτογενών περιβαλλοντικών αγαθών και στον σεβασμό των κοινών πόρων όπως είναι το νερό, η τροφή για τους ανθρώπους και για τα ζώα. Οι γεωργικές ενώσεις έχουν την ευθύνη να διαδίδουν στον αγροτικό κόσμο τους κανόνες που θα καθορίσει η διεθνής κοινότητα για τη ρύθμιση της παραγωγής και του εμπορίου βιοκαυσίμων. Η διάδοση των πρακτικών πιστοποίησης, ανιχνευσιμότητας, ο έλεγχος της συμμόρφωσης, είναι τα θέματα για τα οποία αναμένεται η καθοριστικής σημασίας συμβολή των διαφόρων γεωργικών ενώσεων τόσο σε ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε εθνικό και τοπικό επίπεδο. Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να αναπτύξει συνεργασία με τις εθνικές ΟΚΕ για το θέμα αυτό, όπως και για άλλα θέματα που αφορούν την ενεργειακή απόδοση, τη μείωση των αερίων θερμοκηπίου και την αλλαγή του κλίματος: πράγματι οι εθνικές ΟΚΕ έχουν δείξει, σε διάφορες ευκαιρίες, έντονο ενδιαφέρον για τα θέματα αυτά και συμμετέχουν ενεργά στην επεξεργασία των σχετικών γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ.

1.15 Όσον αφορά τη φορολογική μεταχείριση και ιδιαίτερα τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης για τα βιοκαύσιμα, οι διευκολύνσεις προς τους γεωργούς, τις αυτοκινητοβιομηχανίες για να στηριχθούν οι αναγκαίες δαπάνες έρευνας, προς τους καταναλωτές για τις αναγκαίες παρεμβάσεις στα οχήματα που δεν έχουν σχεδιαστεί για τη χρήση βιοκαυσίμων, καθώς και οι διευκολύνσεις στους ίδιους τους παραγωγούς βιοκαυσίμων δείχνουν ότι ο κατάλογος των υποψηφίων για δημόσιες ενισχύσεις είναι ατελείωτος. Στη Γερμανία, όπου πρόσφατα έχουν μειωθεί αισθητά οι φορολογικές διευκολύνσεις, σημειώθηκε άμεση μείωση της κατανάλωσης που προκάλεσε την άμεση διαμαρτυρία της βιομηχανίας. Οι επενδύσεις χρειάζονται ασφάλεια και σταθερότητα, αλλά η αγορά βιοκαυσίμων είναι ακόμη ανύπαρκτη. Εν πάση περιπτώσει οι ενδεχόμενες ενισχύσεις δεν θα πρέπει να προκαλέσουν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού.

1.16 Στην πρόταση ο τομέας των μεταφορών δεν φαίνεται να υπάγεται στο σύστημα των ποσοστών των εκπομπών. Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να μελετήσει την πιθανότητα επέκτασης του συστήματος των πιστοποιητικών εκπομπών στον τομέα των μεταφορών ώστε να αποτελέσουν κίνητρο για τη βελτίωση των αποτελεσμάτων αναζήτησης νέων λύσεων που να μειώνουν τις βλαβερές εκπομπές. Σε μια ειδική διερευνητική γνωμοδότηση για το θέμα αυτό, που ζήτησε ο αντιπρόεδρος BARROT, η ΕΟΚΕ θα επιχειρήσει να καθορίσει μια λειτουργική προσέγγιση.

1.17 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με το ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου σχετικά με τη στρατηγική για τη βιομάζα και τα βιοκαύ-

σιμα: στο ψήφισμα αυτό το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο καλεί την Επιτροπή να θεσπίσει υποχρεωτική και συνολική πιστοποίηση που να επιτρέπει την αιφόρο παραγωγή βιοκαυσίμων σε όλα τα στάδια και να στηρίξει την ανάπτυξη και τη χρήση του συστήματος Παγκόσμιας Παρακολούθησης του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας (GMES) για τον έλεγχο της χρήσης γης για την παραγωγή βιοαιθανόλης, ούτως ώστε να αποφευχθεί η καταστροφή των ομβρόφιλων δασών και άλλες αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον.

1.18 Λόγω των προβλημάτων που επισημάνθηκαν στην γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να θέσει τον στόχο του 10 % υπό συνεχή εξέταση ώστε να είναι έτοιμη να υποβάλει προτάσεις για την τροποποίησή του σε περίπτωση που δεν καταστεί δυνατό να επιλυθούν τα προβλήματα κατά τρόπο ικανοποιητικό και βιώσιμο.

2. Η ανακοίνωση της Επιτροπής

2.1 Η Επιτροπή παρουσιάζει την έκθεση προόδου για τη χρήση βιοκαυσίμων, υπογραμμίζοντας το γεγονός ότι στον τομέα των μεταφορών και μόνον προβλέπεται για την περίοδο 2005-2020 αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (εν προκειμένω μόνο CO₂) κατά 77 εκατομ. τόνους ετησίως, δηλαδή πάνω από το 60 % του συνόλου της αύξησης των εκπομπών, το οποίο εκτιμάται σε 126 εκατομμύρια τόνους ετησίως.

2.2 Ένας άλλος σημαντικός παράγοντας που επισημάνθηκε είναι η πλήρης σχεδόν εξάρτηση του τομέα των μεταφορών από τις εισαγωγές πετρελαίου, που αποτελεί τον ενεργειακό πόρο που παρουσιάζει τους περισσότερους κινδύνους για την ασφάλεια του εφοδιασμού. Με τη σημαντική αύξηση της χρήσης των βιοκαυσίμων, αυτή η εξάρτηση θα πρέπει να μειωθεί.

2.3 Τα οφέλη από την ανάπτυξη των βιοκαυσίμων δεν θα γίνουν αισθητά στη μείωση των αερίων του θερμοκηπίου όταν, για την παραγωγή τους, μετατρέπονται υφιστάμενες καλλιέργειες ή χρησιμοποιούνται εδάφη που παρουσιάζουν ιδιαίτερο πλούτο βιοποικιλότητας, όπως τα ομβρόφιλα δάση.

2.4 Το 2001 το μερίδιο των βιοκαυσίμων στην αγορά ήταν 0,3 % και μόνον 5 κράτη μέλη είχαν εμπειρία από τη χρήση αυτού του καυσίμου. Η οδηγία 2003/30/ΕΚ δεν έθεσε δεσμευτικούς στόχους, αλλά αναφέρει τον στόχο για το 2010 (ισο με το 5,75 % του μεριδίου αγοράς για βενζίνη και ντίζελ στις μεταφορές) και έναν ενδιάμεσο στόχο για το 2005 (2 %).

2.5 Ωστόσο, στην ίδια οδηγία, με την ειδική ρήτρα επανεξέτασης που προβλέπεται στο άρθρο 4 παράγραφος 2, παρέχεται η δυνατότητα στην Επιτροπή, σε περίπτωση σημαντικών και αδικαιολόγητων αποκλίσεων από τον στόχο του 2 %, να υποβάλει πρόταση για εθνικούς υποχρεωτικούς στόχους.

2.6 Η Κοινή Γεωργική Πολιτική διαδραματίζει σημαντικό ρόλο εν προκειμένω, ιδιαίτερα μετά τη μεταρρύθμιση του 2003 με την οποία, αφού αποσυνδέθηκαν οι πληρωμές που καταβάλλονται στους γεωργούς από τις καλλιέργειες που παράγουν, κατέστη δυνατή η εκ νέου χρήση εκτάσεων, που είχαν αποσυρθεί από την παραγωγή, για καλλιέργειες προϊόντων που δεν είναι τρόφιμα και οι οποίες στις περισσότερες περιπτώσεις προορίζονται για την παραγωγή βιοκαυσίμων.

2.7 Το 2007 θα χορηγείται πρωτοδότηση στις αποκαλούμενες «ενεργειακές καλλιέργειες», που θα συμπληρώνει τις πολιτικές ενθάρρυνσης της παραγωγής ενέργειας από ξύλο και τις ενισχύσεις για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας που προβλέπονται στο πλαίσιο της πολιτικής αγροτικής ανάπτυξης (1).

2.8 Η ανάπτυξη της χρήσης των βιοκαυσίμων υπήρξε σημαντική, αλλά μόνο δύο χώρες επέτυχαν τους στόχους: τούτο είχε ως αποτέλεσμα το 2005 το συνολικό μερίδιο της αγοράς να είναι 1 %, με ποσοστό 1,6 % για το βιοντίζελ και 0,4 % για τη βιοαιθανόλη. Με βάση τα στοιχεία αυτά η Επιτροπή συμπεραίνει ότι το 2010 δεν θα επιτευχθεί ο στόχος του 5,75 %.

2.9 Η εμπειρία έχει δείξει ότι συγκεκριμένα αποτελέσματα έχουν σημειωθεί είτε μέσω πολιτικών παροχής φορολογικών κινήτρων, χωρίς τον καθορισμό ποσοτικών ορίων, είτε μέσω επιβολής υποχρεώσεων στους προμηθευτές να εμπορεύονται ένα συγκεκριμένο ποσοστό βιοκαυσίμων, επί του συνόλου των καυσίμων. Η Επιτροπή θεωρεί ότι η επιβολή υποχρεώσεων αποτελεί την αποτελεσματικότερη μεθοδολογία.

2.10 Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή δηλώνει ότι: «Είναι επιτακτική ανάγκη για την Ένωση να στείλει ένα καθαρό μήνυμα που θα σηματοδοτεί την αποφασιστικότητά της να μειώσει την εξάρτηση από το πετρέλαιο στον τομέα των μεταφορών». Θεωρεί δε ότι η μόνη λύση είναι η προσφυγή στα βιοκαύσιμα, τα οποία αποτελούν «ασφάλεια» έναντι των υψηλών τιμών του πετρελαίου.

2.11 Προκειμένου να υπάρχει αξιοπιστία έναντι των παραγωγών πετρελαίου, οι οποίοι στην αγορά της ΕΕ πωλούν 300 μεγατόνους μόνο στον τομέα των μεταφορών, το μήνυμα θα πρέπει να λάβει τη μορφή νομικά δεσμευτικών στόχων.

2.12 Η προώθηση της έρευνας και της ανάπτυξης των τεχνολογιών από κοινού στα 27 κράτη μέλη έχει περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας. Ο στόχος να καθοριστεί το μερίδιο της αγοράς για τα βιοκαύσιμα στο 10 % έως το 2020 μπορεί να επιτευχθεί.

2.13 Ένα σταθερό κανονιστικό πλαίσιο με μειωμένες διοικητικές δαπάνες και ο καθορισμός ενδιάμεσων στόχων, όπως για παράδειγμα το 2015, είναι βασικά στοιχεία για να μπορέσουν οι αυτοκινητοβιομηχανίες να προσαρμόσουν τα σχέδιά τους.

2.14 Στην ανάλυση του οικονομικού και περιβαλλοντικού αντικτύπου παρουσιάζονται διάφορα σενάρια, που συνδέονται αφενός, με την τιμή του πετρελαίου, τις εισαγωγές και την ανταγωνιστικότητα των γεωργικών τιμών και αφετέρου, με την ανάπτυξη των νέων τεχνολογιών που συμβάλλουν στην ανάπτυξη των βιοκαυσίμων «δεύτερης γενιάς» τα οποία θα συμβάλουν στη μείωση του περιβαλλοντικού κόστους.

2.15 Όσον αφορά το κόστος, το σενάριο αύξησης της χρήσης των βιοκαυσίμων σε μερίδιο αγοράς 14 % συνεπάγεται επιπλέον κόστος το 2020 μεταξύ 11,5-17,2 δις ευρώ (με τιμή πετρελαίου 48 δολάρια ΗΠΑ το βαρέλι) και 5,2-11,4 δις ευρώ (με τιμή πετρελαίου 70 δολάρια ΗΠΑ το βαρέλι). Το σημείο εξισορρόπησης της απόδοσης για το βιοντίζελ και τη βιοαιθανόλη επιτυγχάνεται με

τιμές βαρελίου που κυμαίνονται αντιστοίχως μεταξύ 69-76 και 63-85 ευρώ. (92, 76-102, 18 και 84, 76-114, 28 USD/b, ισοτιμία της 25.5.2007 1,3444 USD = 1 ευρώ- Σ.Σ.).

2.16 Πάντα σύμφωνα με το σενάριο του μεριδίου αγοράς των βιοκαυσίμων στο 14 % το 2020, η μείωση του κόστους για την αποθήκευση των αποθεμάτων εκτιμάται σε 1 δις ευρώ (720 εκατομμύρια σύμφωνα με το σενάριο του 10 %- Σ.Σ.). Η καλύτερη λύση συνίσταται σε μεικτό εφοδιασμό από τρίτες χώρες και από κοινωνικές χώρες, με την επιθυμητή εμπορία των βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς.

2.17 Το προαναφερθέν σενάριο θα έχει θετικές συνέπειες τόσο στην απασχόληση, θα αυξηθούν κατά 144 000 οι θέσεις εργασίας (ή 100 000 θέσεις σύμφωνα με το σενάριο του 10 %- Σ.Σ.) στην περίπτωση κυρίως εγχώριας παραγωγής βιοαιθανόλης, όσο και στο κοινωνικό ΑΕγχΠ (αύξηση κατά 0,23 %). Οι θετικές συνέπειες των αποτελεσμάτων της έρευνας, ιδιαίτερα όσον αφορά τα βιοκαύσιμα δεύτερης γενιάς θα μπορούσαν να διατηρήσουν υψηλή την ανταγωνιστικότητα στον τομέα των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.

2.18 Η Επιτροπή υπολογίζει ότι, με την παραγωγή βιοκαυσίμων με τις καλύτερες διαθέσιμες και οικονομικά προσιότερες τεχνικές μεθόδους, η μείωση των αερίων θερμοκηπίου κυμαίνεται, σύμφωνα με τη μέθοδο υπολογισμού «από το πηγάδι στον τροχό», μεταξύ 35 % και 50 %. Η παραγωγή αιθανόλης από ζαχαροκάλαμο στη Βραζιλία οδηγεί σε μείωση των αερίων θερμοκηπίου κατά περίπου 90 %, ενώ η παραγωγή βιοντίζελ από φοινικέλαιο και σόγια οδηγεί σε μείωση των αερίων θερμοκηπίου κατά περίπου 50 % και 30 % αντιστοίχως. Η παραγωγή βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς θα οδηγήσει σε μείωση των εκπομπών κατά 90 %. Πάντα σύμφωνα με το σενάριο του 14 %, οι εκπομπές αερίων θερμοκηπίου θα κυμαίνονται γύρω στους 101/103 μεγατόνους CO₂eq (71-75 μεγατόνους CO₂eq, σύμφωνα με το σενάριο του 10 % Σ.Σ.).

2.19 Στην ανακοίνωση υπολογίζεται ότι αν το μερίδιο αγοράς των βιοκαυσίμων είναι 14 %, τότε είναι δυνατή η διαχείριση της περιβαλλοντικής επίπτωσης αρκεί η παραγωγή να μην γίνεται σε απρόσφορα εδάφη όπως τα ομβρόφιλα δάση και άλλα ενδιαίτηματα υψηλής περιβαλλοντικής αξίας.

2.20 Η Επιτροπή ολοκληρώνει την έκθεσή της υποστηρίζοντας ότι με την ανάπτυξη των βιοκαυσίμων θα υπάρξουν σημαντικά οφέλη όσον αφορά τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου και θα βελτιωθεί η ασφάλεια του εφοδιασμού. Μέσω μιας στοχοθετημένης πολιτικής παροχής κινήτρων/ενισχύσεων θα πρέπει να εκλείψουν οι κίνδυνοι χρήσης εδαφών με υψηλή βιοποικιλότητα ή χρήσης επιβλαβών συστημάτων για την παραγωγή βιοκαυσίμων, και να προωθηθεί αντιθέτως η ανάπτυξη των βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς.

2.21 Για την υλοποίηση των προτεινόμενων στόχων θα χρειαστεί:

— αναθεώρηση του προτύπου για το βιοντίζελ (EN 590) και πιθανόν του προτύπου για τη βενζίνη (EN 228), ώστε να αυξηθεί η πρόσμειξη των βιοκαυσίμων με τα ορυκτά καύσιμα,

(1) Προς το παρόν τα στοιχεία παραμένουν τα ίδια με τα περσινά, χωρίς καμιά αύξηση και πρόσφατα η Επιτροπή εξέφρασε αμφιβολίες για τη διατήρηση της πρωτοδότησης το 2008.

- μετατροπές (με χαμηλό κόστος) στα νέα οχήματα,
- ανάπτυξη των τεχνολογιών BTL (υγρά καύσιμα από βιομάζα),
- εισαγωγή της υλοτομίας και ανάπτυξη της καλλιέργειας της ελαιοκράμβης,
- συνεχής έλεγχος του περιβαλλοντικού αντικτύπου,

2.22 Τέλος η Επιτροπή προτείνει την αναθεώρηση της οδηγίας για τα βιοκαύσιμα, τον καθορισμό στο 10 % των ελάχιστων στόχων για το μερίδιο αγοράς των βιοκαυσίμων το 2020 καθώς και τη διασφάλιση της χρήσης αποτελεσματικών και φιλικών προς το περιβάλλον βιοκαυσίμων.

3. Τα βιοκαύσιμα — Ορισμένα τεχνικά κριτήρια

3.1 Το βιοντίζελ παράγεται από συμπίεση ελαιούχων σπόρων κράμβης, σόγιας ή ηλιανθίου και από μια αντίδραση μετεστεροποίησης, που προσδιορίζει την υποκατάσταση των αρχικών αλκοολικών συστατικών (γλυκερίνη) με μεθυλική αλκοόλη (μεθανόλη). Η βιοαιθανόλη είναι μία αλκοόλη (αιθανόλη ή αιθυλική αλκοόλη) που παράγεται μέσω μιας διεργασίας ζύμωσης των διαφόρων γεωργικών προϊόντων που είναι πλούσια σε υδατάνθρακες και σάκχαρα όπως τα δημητριακά (καλαμπόκι, σόργο, σιτάρι, κριθάρι), οι καλλιέργειες σακχάρων (ζαχαρότευτλα και ζαχαροκάλαμο), τα φρούτα, οι πατάτες και η οινολάσπη. Θεωρούνται βιοκαύσιμα ακόμη και τα προϊόντα που παράγονται από χημική ένωση μορίων βιολογικής προέλευσης με μόρια ορυκτής προέλευσης. Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το ETBE, ο αιθυλοτριτοβουτυλαίθερας, που παράγεται από χημική αντίδραση βιοαιθανόλης και ισοβουτανίου.

3.2 Η αιθανόλη παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά ενός εξάιρετου καυσίμου: έχει υψηλό αριθμό οκτανίων και μπορεί να αποτελέσει αντικείμενο πρόσμειξης (E5, E10) χωρίς να γίνουν σημαντικές μετατροπές στον κινητήρα, αν και για μια πιο ουσιαστική χρήση (E85) απαιτούνται ειδικοί κινητήρες.

3.3 Τα κυριότερα προβλήματα της χρήσης της αιθανόλης αφορούν την πρόσμειξη της με τη βενζίνη. Ακόμη και για ελάχιστα ποσοστά αιθανόλης, αυξάνεται σημαντικά η πίεση του ατμού (σχεδόν 10 kPa) και συνεπώς οι αναθυμιάσεις. Η συγγένεια της αιθανόλης με το νερό μπορεί να δημιουργήσει προβλήματα στην ποιότητα του τελικού προϊόντος. Πρέπει να αποφεύγεται η πρόσμειξη της κοινής βενζίνης υδρογονανθράκων με τη βενζίνη που περιέχει αιθανόλη, για την οποία πρέπει να χρησιμοποιείται μια ξεχωριστή αλυσίδα τεχνικής υποστήριξης και διανομής.

3.4 Το βιοντίζελ μπορεί να χρησιμοποιηθεί στους κινητήρες ντίζελ μαζί με το πετρέλαιο κίνησης. Στις ευρωπαϊκές χώρες αναμειγνύεται συνήθως σε ποσοστό έως 5 % (B5) σε πετρέλαιο κίνησης σταθερής ποιότητας και η πρόσμειξη δεν παρουσιάζει προβλήματα συμβατότητας. Το πετρέλαιο κίνησης με υψηλό ποσοστό βιοντίζελ (πάνω από 8-10 %) μπορεί να προκαλέσει προβλήματα σε οχήματα με εσωτερικές επενδύσεις από μη συμβατό πολυμερές υλικό. Τα σημαντικότερα προβλήματα εμφανίζονται στα φίλτρα για τα μικροσωματίδια και τη λεπτή σκόνη, που θα πρέπει να υποστούν μεγάλες

και δαπανηρές μετατροπές. Για τον λόγο αυτό, ενώ ορισμένοι κατασκευαστές έχουν ήδη προσαρμόσει τα χαρακτηριστικά των οχημάτων, άλλοι περιορίζουν τις εγγυήσεις στα μείγματα B5. Τα χαρακτηριστικά της υγροσκοπικότητας, καθαρισμού και ελλιπούς σταθερότητας κατά την αποθήκευση χρήζουν, για τα μείγματα με υψηλό ποσοστό, ιδιαίτερης προσοχής όσον αφορά τα οχήματα και το σύστημα διανομής του προϊόντος.

3.5 Η Επιτροπή υπερασπίζεται με πειστικά επιχειρήματα ότι είναι αναγκαία η αποφασιστική υποστήριξη της ανάπτυξης των βιοκαυσίμων. Στην πράξη δεν πιστεύει ότι στο μέλλον είναι εφικτή η δυνατότητα αντικατάστασης της υφιστάμενης παραγωγής βενζίνης (το 2004, σε παγκόσμιο επίπεδο, ίση προς 1,2 δισεκατομμύρια τόνους) εξ ολοκλήρου με βιοκαύσιμα (46 εκατομμύρια τόνοι το 2005, εκ των οποίων 3 στην ΕΕ, όπως φαίνεται από τον ακόλουθο πίνακα), αλλά σκοπεύει να συμπληρώσει, σε λιγότερο από 13 χρόνια, τα υφιστάμενα καύσιμα με ποσοστό βιοκαυσίμων ίσο τουλάχιστον με 10 %, με την υιοθέτηση μιας οδηγίας και τον καθορισμό στόχων για κάθε επιμέρους κράτος μέλος.

	2005	Εκατομμύρια λίτρα
ΗΠΑ		16 130
Βραζιλία		15 990
Κίνα		3 800
Ινδία		1 700
Ευρωπαϊκή Ένωση		2 900
Άλλες χώρες		5 480

3.6 Το υδρογόνο, που έχει ήδη χρησιμοποιηθεί — τουλάχιστον σε πειραματικό επίπεδο — ως ενδιάμεση μορφή ενέργειας από ορισμένες ευρωπαϊκές αυτοκινητοβιομηχανίες, παράγει ακόμη ουσιαστικά είτε από ηλεκτρόλυση, είτε από φυσικό αέριο ή από άλλα ορυκτά καύσιμα. Η χρήση του συνεπώς δεν θα συμβάλει σε καμία μείωση των αερίων θερμοκηπίου. Παρά την πρόσφατη εξέλιξη της έρευνας για την παραγωγή υδρογόνου από βιομάζα, ακόμη και με τη βοήθεια της βιοτεχνολογίας, ή από ανανεώσιμες πηγές ενέργειας, η πιθανή διάδοση και εμπορία αυτοκινήτων που λειτουργούν με υδρογόνο επηρεάζεται από το σημαντικό κόστος που συνεπάγεται η αγορά κυψελών καυσίμου. Για να καταστεί όμως το υδρογόνο οικονομικά εφαρμόσιμη εναλλακτική πηγή ενέργειας πρέπει να μειωθεί το κόστος παραγωγής του. Μια υπό εξέλιξη έρευνα που πραγματοποιείται στο *University of New South Wales* αναζητεί την πιθανότητα επίτευξης του στόχου αυτού με τη χρησιμοποίηση ειδικών ηλιακών συλλεκτών που να έχουν κατασκευαστεί με πορσελάνη από οξείδιο του τιτανίου. Το τιτάνιο είναι μια ευρέως διαδεδομένη επιλογή στο πεδίο του ηλιακού υδρογόνου εφόσον έχει τις ακριβείς ιδιότητες ημιαγωγού και είναι ανθεκτικό στο νερό: σε φυσική κατάσταση πάντως, εάν δεν τροποποιηθεί, δεν είναι ακόμη επαρκώς αποτελεσματικό.

4. Γενικές παρατηρήσεις

Ορισμένα προβλήματα

4.1 Η Επιτροπή αναφέροντας τα πιθανά οφέλη, αποφεύγει να επισημάνει τα προβλήματα που συνδέονται με την ανάπτυξη των βιοκαυσίμων, έστω και εάν κάθε τόσο διατυπώνει κάποιες επιφυλάξεις. Αντιθέτως η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να εξεταστεί σε βάθος και με μεγάλη προσοχή η πρόταση της Επιτροπής προκειμένου να αποφευχθεί η λύση ενός προβλήματος να δημιουργεί άλλα σοβαρότερα, ή να μην προβάλλονται μαζί με τα υπέρ και τα κατά. Είναι παράδοξο το γεγονός ότι για να εκτιμηθούν τα οφέλη της πρότασης λαμβάνεται ως υπόθεση ένα μη ρεαλιστικό σενάριο, δηλαδή το σενάριο να επιτευχθεί έως το 2020 το ποσοστό του 14 %! Τα οφέλη, στην υπόθεση υλοποίησης του στόχου του 10 %, είναι αντικειμενικά λιγότερα.

4.2 Τόσο στο έγγραφο της Επιτροπής όσο και στη σχετική μελέτη αντικτύπου, δεν αναφέρονται ορισμένα σημαντικά προβλήματα. Γενικά, για παράδειγμα, το θέμα της διάθεσης των αποβλήτων της παραγωγής βιοκαυσίμων πρέπει να αποτελεί αντικείμενο συνεχούς ενημέρωσης και να αξιολογείται στο φώς των σύγχρονων συστημάτων των κυψελών καυσίμου και των συναφών ηλεκτρονικών τεχνολογιών παραγωγής.

4.3 Όσον αφορά το βιοντίζελ, επισημαίνονται τα ακόλουθα προβλήματα:

- περιορισμένη παραγωγή,
- υψηλό κόστος (0,4-0,7 EUR/L),
- προβλήματα σταθερότητας (παρουσία οξυγονούχων ομάδων), δυσκολίες αποθήκευσης.

4.4 Όσον αφορά αντιθέτως τη βιοαιθανόλη τα προβλήματα είναι τα ακόλουθα:

- περιορισμένη παραγωγή (λιγότερη όμως από το βιοντίζελ),
- υψηλή κατανάλωση ύδατος και λιπασμάτων,
- ακαταλληλότητα μεταφοράς μέσω των υφιστάμενων πετρελαιοαγωγών (προβλήματα διάβρωσης).

Από την άλλη πλευρά υπάρχουν δυνατότητες αύξησης του κύκλου των καλλιεργειών, με την εναλλαγή παραδοσιακών καλλιεργειών ειδών διατροφής τόσο για τους ανθρώπους όσο και για τα ζώα, με άλλες ειδικές καλλιεργειές για την παραγωγή βιομάζας με στόχο την παραγωγή ενέργειας. Είναι ιδιαίτερα σημαντικό η εξέλιξη αυτή να συνεχιστεί αφού ληφθούν ιδιαίτερος υπόψη οι παραγωγές των περιφερειών. Οι ευρωπαϊκές παραγωγές ωστόσο διέπονται από κανονισμούς σχετικά με την προστασία του εδάφους και τη χρήση λιπασμάτων.

4.5 Τα βιοκαύσιμα απαιτούν κατάλληλες καλλιεργειές σε μεγάλες ποσότητες. Προϋποθέτουν συνεπώς να θυσιαστούν προς όφελός τους άλλες απαραίτητες καλλιεργειές που χρειάζονται για να ικανοποιηθούν οι ανάγκες των φτωχότερων χωρών ώστε να έχουν τρόφιμα με όσο το δυνατό χαμηλότερο κόστος. Η υπόθεση χρήσης της κυτταρίνης ως βάσης για την παραγωγή βιοκαυσίμων είναι βέβαια ενδιαφέρουσα: πρέπει ωστόσο να υπενθυμίσουμε ότι η παραγωγή απαιτεί σε προκαταρκτική φάση μια φυσικοχημική επεξεργασία (ένα είδος έκρηξης της μάζας) ώστε να αντιδράσει η κυτταρίνη στη διεργασία του βιομετασχηματισμού. Πρέπει στη συνέχεια να επισημανθεί το πρόβλημα των καταλοίπων και των χρησιμοποιημένων καταλυτών, που επιτείνουν το πρόβλημα της διάθεσης των αποβλήτων που δημιουργούνται από παρόμοιες διεργασίες.

4.6 Σε ευρεία κλίμακα θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί ως καύσιμο η γλυκερίνη, ακατέργαστη, καθαρή ή σε μείγμα με άλλα καύσιμα. Μεταξύ των μειονεκτημάτων αυτής της εναλλακτικής λύσης επισημαίνονται ωστόσο το κόστος της γλυκερίνης, εάν χρησιμοποιηθεί καθαρή, το κόστος της επεξεργασίας εάν χρησιμοποιηθεί ακατέργαστη, η χαμηλή θερμική αξία και εν πάση περιπτώσει η ανάγκη εξάλειψης των τοξικών ουσιών που σχηματίζονται κατά την καύση (κυρίως ακρολείνη γνωστή και ως ακρυλική αλδεύδη).

4.7 Μια άλλη προσέγγιση θα μπορούσε να βασιστεί στη γενετική τροποποίηση ορισμένων οργανισμών που συμβάλλουν ώστε ορισμένες καλλιεργειές να καθίστανται ιδιαίτερα κατάλληλες για τη διαδικασία του βιομετασχηματισμού, με αυξημένα επίπεδα απόδοσης και κατά συνέπεια με μειωμένη κατανάλωση ενέργειας για την παραγωγή. Η γενετική μηχανική θα μπορούσε επίσης να χρησιμοποιηθεί στην τροποποίηση οργανισμών ικανών να διευκολύνουν τη χρήση της κυτταρίνης.

4.8 Από τεχνικής πλευράς τίθεται επίσης το ερώτημα της απόδοσης των πρώτων υλών για την παραγωγή βιοκαυσίμων. Υπενθυμίζεται για παράδειγμα ότι από 1 τόνο ζαχαρότευτλων παράγονται σχεδόν 400 λίτρα βιοαιθανόλης (γύρω στις 1 500 Mcal). Επαρκεί αυτή η αναλογία για έναν συνολικά θετικό απολογισμό, λαμβανομένων υπόψη των πιθανών κινδύνων και μειονεκτημάτων που προκύπτουν για το περιβάλλον εάν υιοθετηθεί αυτή η μορφή ενέργειας;

4.9 Ένα άλλο σημείο που δεν πρέπει να υποτιμηθεί αφορά, αφενός, τις διεργασίες εκχύλισης και την επιλογή τους και, αφετέρου, τις διεργασίες ζύμωσης που είναι σχετικά πολυδάπανες εάν πραγματοποιηθούν με τη δέουσα προσοχή για την ποιότητα του τελικού προϊόντος. Από την άλλη πλευρά η πιθανή παρουσία ακαθαρσιών στο καύσιμο μπορεί να προκαλέσει, κατά τη στιγμή της χρήσης του, οικονομικές ζημιές μεγαλύτερες από τα πλεονεκτήματά του, από πλευράς δευτερευουσών αντιδράσεων, ποιότητας του παραγόμενου καυσίμου καθώς και των χαρακτηριστικών των αποβλήτων και των καταλοίπων που δημιουργούνται.

Η προστασία του περιβάλλοντος

4.10 Από στενά περιβαλλοντική πλευρά πρέπει να εξεταστούν οι κίνδυνοι της αποψίλωσης των δασών (όπως συμβαίνει στη Μαλαισία και στην Ινδονησία για την παραγωγή φοινικέλαιου, ή στο Μαλάουι και στην Ουγκάντα για την καλλιέργεια ζατρώφας (jatropha) σε περιοχές που προορίζονται μόνο για την παραγωγή τροφίμων ή σε ιδιαίτερα πολύτιμες περιοχές ομβρόφιλων δασών) καθώς και οι κίνδυνοι σχετικά με την αποθήκευση των πρώτων υλών. Θα πρέπει να εξεταστούν με μεγάλη προσοχή και σαφήνεια τα σχετικά βιοχημικά και βιολογικά προβλήματα.

4.11 Υπάρχει έπειτα και η «δεοντολογική» πλευρά που θα πρέπει να συνεκτιμηθεί: ο ανταγωνισμός μεταξύ τροφίμων και καυσίμων. Η τιμή των ευγενών πρώτων υλών όπως είναι το σιτάρι, το καλαμπόκι ή το ρύζι αυξάνεται συνεχώς λόγω της αυξημένης ζήτησης από τα «διυλιστήρια» βιοκαυσίμων. (Έκθεση FAO και ΠΕΠ 2007). Η τιμή των «tortillas» στο Μεξικό έχει αυξηθεί κατά 60 %, προκαλώντας σημαντικές διαταραχές και διαδηλώσεις διαμαρτυρίας. Στην Κίνα η αύξηση της τιμής της σόγιας ανεβάζει στα ύψη την τιμή του κρέατος, η οποία αυξήθηκε κατά 43 % από την αρχή του έτους και την τιμή των αβγών η οποία αυξήθηκε κατά 16 %. Η τιμή του αραβοσίτου αυξήθηκε κατά 40 %, της βρώμης κατά 20 %. Στην

Ινδία οι τιμές των δημητριακών αυξήθηκαν κατά 10 % και του σιταριού κατά 11 %. Ακόμη και στις ΗΠΑ, σύμφωνα με το Υπουργείο Γεωργίας, οι τιμές των πουλερικών θα αυξηθούν κατά 10 % και των αβγών κατά 21 %, ενώ το γάλα θα κοστίζει κατά 14 % ακριβότερα. Στο μέλλον, εάν η αξία των δημητριακών ως καυσίμου υπερβεί την τιμή τους ως τροφή, η αγορά θα στραφεί προς την ενέργεια και η τιμή των τροφίμων θα αυξηθεί με την τιμή του πετρελαίου, όπως θα αυξηθεί και ο κίνδυνος έλλειψης τροφίμων ακόμη και σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

4.12 Η αύξηση των εγκαταστάσεων παραγωγής (μόνο στις ΗΠΑ κατασκευάζονται 79 εργοστάσια, τα οποία θα προστεθούν στα υφιστάμενα 116 που ήδη λειτουργούν) θα επιφέρει εκθετική αύξηση της κατανάλωσης δημητριακών που υπολογίζεται σύμφωνα με το EPI (*Earth Policy Institute*) σε περίπου 139 εκατομμύρια τόνους, το διπλάσιο από αυτό που υπολογίζει το Αμερικανικό Υπουργείο Γεωργίας. Εάν δε σκεφτούμε ότι η απόδοση είναι 110 γαλόνια αιθανόλης (416,19 λίτρα: λίγο λιγότερο από την πλήρωση 4 δεξαμενών καυσίμου ενός SUV = όχημα παντός εδάφους — *Sport Utility Vehicle*) για κάθε τόνο καλαμποκιού, τότε το θέμα λαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις.

4.13 Εξάλλου η ΕΟΚΕ, σε πρόσφατη γνωμοδότησή (?) της έχει υπογραμμίσει την απαίτηση διαφύλαξης της βιοποικιλότητας και ιδιαίτερα των ομβρόφιλων δασών, τα οποία όχι μόνο φιλοξενούν μια πανίδα καταδικασμένη σε εξαφάνιση, αλλά είναι και ο μοναδικός και έσχατος πνεύμονας του πλανήτη. Οι εντατικές καλλιέργειες ζαχαροκάλαμου στη Βραζιλία και φοινίκα στην Μαλαισία και στην Ινδονησία, που καθημερινά θυσιάζουν εκατοντάδες εκτάρια δάσους σε μονοκαλλιέργειες, πρέπει να σταματήσουν.

4.14 Υπάρχει επίσης το θέμα της «δεοντολογίας της επιστήμης». Ο πλανήτης Γη είναι ένα ανοικτό σύστημα το οποίο αμελικά κλίνει προς την κατάσταση ισορροπίας που θα συμπέσει με το τέλος του. Καθήκον της επιστήμης είναι να επιβραδύνει την τάση καθόδου και της πολιτικής να διευκολύνει τις σχετικές δραστηριότητες και μελέτες.

4.15 Πρέπει να καθοριστεί επακριβώς το κόστος: όχι μόνο το οικονομικό, αλλά και το περιβαλλοντικό και το κόστος που αφορά την υγεία. Πρέπει να καταβληθούν σημαντικές προσπάθειες για την καλύτερη αξιολόγηση και τη μελέτη των συνεπειών.

4.16 Όσον αφορά τη χημική διεργασία της καύσης με μόρια διαφορετικά από τους υδρογονάνθρακες, πρέπει να εξεταστεί με ιδιαίτερη προσοχή ο πιθανός σχηματισμός και ανάπτυξη, λόγω της οξειδωτικής τάσης των διεργασιών, ελεύθερων ριζών (δηλαδή μιας εκ των αιτιών που ευθύνονται περισσότερο για τις καρκινογόνες ασθένειες). Πράγματι, μέχρι σήμερα δεν υπάρχουν σαφή στοιχεία για την πιθανή αύξηση των ριζών αυτών σε σχέση με την παραγωγή βιοκαυσίμων.

4.17 Είναι καθοριστικής σημασίας η συντήρηση και η προστασία του εδάφους. Το έδαφος πρέπει να προστατευθεί διότι μας προστατεύει. Η σταδιακή μείωση και υποβάθμιση των υδροφόρων οριζώντων προκαλούνται από παράλογες πολιτικές εκμετάλλευσης και εξασθένησης του εδάφους. Είναι σημαντικό να εξασφαλιστεί η εναλλαγή των καλλιεργειών ώστε να ευνοηθεί η αναζωογόνηση του εδάφους.

(²) Γνωμοδότηση CESE σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής: η ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας έως το 2010 και μετέπειτα — Η υποστήριξη των υπηρεσιών οικοσυστήματος με στόχο την ευημερία του ανθρώπου, ΕΕ C 97 της 28.4.2007.

Η ασφάλεια των τροφίμων

4.18 Όσον αφορά την ασφάλεια των τροφίμων, η αρμόδια επιτροπή του FAO αφιέρωσε κατά την 33η συνεδρίασή της, που πραγματοποιήθηκε στη Ρώμη από τις 7 έως τις 10 Μαΐου 2007, ένα σημαντικό κεφάλαιο για το θέμα αυτό, στο δε σημείο 45 της έκθεσής της αναφέρει ότι: «Η βιοενέργεια παρέχει ευκαιρίες αλλά ενέχει και κινδύνους για κάθε μια από τις τέσσερις διαστάσεις της ασφάλειας των τροφίμων: διάθεση, πρόσβαση, σταθερότητα και χρήση. Οι συνέπειες της βιοενέργειας στην ασφάλεια των τροφίμων θα επηρεαστούν από την κλίμακα και τον τύπο συστήματος που θα ληφθούν υπόψη, από τη διάρθρωση της αγοράς της ενέργειας και των πρώτων υλών, από τις πολιτικές επιλογές στον τομέα της γεωργίας, της ενέργειας, του περιβάλλοντος και του εμπορίου. Οι τεχνολογικές αλλαγές στον τομέα της βιοενέργειας πραγματοποιούνται γρήγορα και αποτελούν ένα επιπλέον σημαντικό στοιχείο αβεβαιότητας για την ασφάλεια των τροφίμων».

4.19 Στην ίδια αυτή έκθεση ο FAO υπογραμμίζει: «η τιμή των δημητριακών αυξήθηκε εντυπωσιακά το 2006, ιδιαίτερα του σιταριού και του καλαμποκιού, η τιμή των οποίων τον Νοέμβριο έφτασε στα υψηλότερα επίπεδα των τελευταίων δέκα ετών. Οι κακές σοδειές στις κυριότερες χώρες παραγωγούς σε συνδυασμό με τη γρήγορη και αυξανόμενη ζήτηση για την παραγωγή βιοκαυσίμων υπήρξαν οι κυριότεροι παράγοντες που επηρέασαν την αγορά των δημητριακών. Ακόμη και στον τομέα του ρυζιού σημειώθηκε μείωση της προσφοράς».

4.20 Ακόμη και η Κίνα έλαβε πρόσφατα μέτρα για τη μείωση της παραγωγής αιθανόλης από καλαμπόκι, όπως αναφέρθηκε στο *Asia Times Online* στις 21 Δεκεμβρίου 2006. «Για την Κίνα, το σημαντικότερο πράγμα είναι να εξασφαλίσει τη διατροφή του 1,3 δις κατοίκων της· μόνον εάν επιτύχει τον στόχο αυτό, θα υποστηρίξει την παραγωγή βιοκαυσίμων» δήλωσε ο Wang Xiaobing, διευθυντικό στέλεχος του Υπουργείου Γεωργίας της Κίνας.

4.21 Στην Ιταλία, στις 20 Ιουλίου 2007, δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα *La Repubblica* ένα άρθρο με θέμα «Πόλεμος μεταξύ βιοκαυσίμων και ζυμαρικών». Η αύξηση της τιμής του αραβοσίτου που προορίζεται για την παραγωγή βιοκαυσίμων θα αυξηθεί κατά 20 % την τιμή των ζυμαρικών. Η τιμή το σκληρού σιταριού, κύριο συστατικό των ιταλικών ζυμαρικών έχει αυξηθεί πάνω από το 30 %, αφότου οι γεωργοί εγκατέλειψαν αυτή την καλλιέργεια για να περάσουν στην καλλιέργεια καλαμποκιού που προορίζεται για την παραγωγή βιοαιθανόλης. Το *Bushel* (27 kg) σιταριού στο χρηματιστήριο του Σικάγου από τα 3,6404 USD στις 3 Απριλίου 2007 έφτασε τα 5,64 USD στις 14 Ιουνίου. Οι Ιταλοί είναι πολύ ευαίσθητοι σε αυτές τις διακυμάνσεις τιμής εφόσον είναι οι πρώτοι καταναλωτές ζυμαρικών στον κόσμο με 28 κιλά κατά κεφαλήν ετησίως αλλά και οι πρώτοι παραγωγοί με 3,2 εκατομμύρια τόνους.

Το νερό

4.22 Ένα άλλο πρόβλημα που έχει αγνοηθεί μέχρι σήμερα είναι η κατανάλωση νερού για την παραγωγή βιοκαυσίμων. Ορισμένες πρόσφατες μελέτες του IWMI (*International Water Management Institute* — Διεθνές Ίδρυμα Διαχείρισης των Υδάτων), που δημοσιεύτηκαν στις 10 Μαΐου 2007, έδειξαν ότι, στη Σρι Λάνκα π.χ., για την παραγωγή ενός λίτρου αιθανόλης χρειάζονται τουλάχιστον 1 000 έως 4 000 λίτρα νερού, ανάλογα με τον τύπο του προϊόντος και τις τεχνικές παραγωγής που χρησιμοποιούνται. Στη Βραζιλία

υπολογίζεται ότι χρειάζονται 2 200 λίτρα νερού για την παραγωγή ενός λίτρου αιθανόλης, ενώ στην Ινδία, δεδομένης της απουσίας των άφθονων βροχών της Βραζιλίας πρέπει να πραγματοποιούνται αρδεύσεις και για το ίδιο λίτρο αιθανόλης χρειάζονται 3 500 λίτρα αρδεύσιμου νερού! Τα στοιχεία αυτά επιβεβαιώνονται από το «The UNESCO-IHE Institute for Water Education» Διεθνές Ινστιτούτο του Delft, που συνεργάζεται με το τοπικό πανεπιστήμιο και ιδρύθηκε το 2003, καθώς και από πρόσφατες μελέτες της Γεωργικής Σχολής του Πανεπιστημίου του Κολοράντο, που πειραματίζεται σε ειδικές ποικιλίες καλαμποκιού που να χρειάζονται λιγότερο νερό. Τα στοιχεία αυτά είναι διαθέσιμα στην ιστοδέση: www.waterfootprint.org.

4.23 Στην Ευρώπη το πρόβλημα του νερού αφορά κυρίως τις περιοχές του Νότου που πλήττονται εδώ και πολλά χρόνια από έλλειψη νερού και οι οποίες, λόγω της αύξησης της θερμοκρασίας και της επακόλουθης εξάτμισης, θα έχουν ακόμη περισσότερα προβλήματα, ενώ, προς το παρόν, το θέμα αυτό δεν φαίνεται να απασχολεί τις περιοχές του Βορρά.

Οι δαπάνες

4.24 Στον πίνακα που ακολουθεί (που παρουσίασε ο Mario Marchionna του ENI σε πρόσφατο συνέδριο που διοργάνωσε η AIDIC — Ένωση Χημικών Μηχανικών της Ιταλίας) πραγματοποιείται μία σύγκριση του κόστους μεταξύ ορυκτών καυσίμων και βιοκαυσίμων, ισοδύναμης ενέργειας.

Σύγκριση του κόστους ορισμένων συνιστωσών των βιοκαυσίμων

(ισοδύναμης ενέργειας)

Τιμή αναφοράς: Brent = 70 (56) USD/bl

Καύσιμο	Ισοδυναμία €/lt
<u>Βενζίνη</u> ⁽¹⁾	39 (31)
<u>Βιοαιθανόλη</u>	
EE	75
Βραζιλία	39
ΗΠΑ	47
Ιταλία (Val padana)	70-75
<u>Πετρέλαιο κίνησης</u> ⁽²⁾	46 (37)
<u>Βιοντιζελ</u>	
EE	78
Μαλαισία	48
ΗΠΑ	60
ταλία	78

⁽¹⁾ Για τη βενζίνη, δείκτης αναφοράς είναι ο Platt's Mediterranean CIF High.

⁽²⁾ = Για το πετρέλαιο κίνησης, δείκτης αναφοράς είναι ο Platt's Mediterranean CIF High.

4.25 Η Επιτροπή εκτιμά ότι για να παραχθεί, στο εσωτερικό της ΕΕ, η ποσότητα των βιοκαυσίμων που απαιτείται για την επίτευξη μεριδίου αγοράς 10 % το 2020 θα χρειαστούν 18 εκατομμύρια καλλιεργήσιμα εκτάρια, ειδικότερα δε:

- 7 εκατομμύρια εκτάρια μη καλλιεργημένης γης,
- 7 εκατομμύρια εκτάρια με μετατροπή της γης που χρησιμοποιείται για δημητριακά με επιδοτήσεις εξαγωγών,
- 4 εκατομμύρια εκτάρια που θα πρέπει να μην χρησιμοποιούνται για γεωργικούς σκοπούς.

Οφέλη για τις φτωχές χώρες;

4.26 Η Επιτροπή δηλώνει ότι η ανάπτυξη της χρήσης των βιοκαυσίμων μπορεί να αποφέρει σημαντικά οφέλη, ιδίως για τις αναπτυσσόμενες χώρες, που θα μπορούν να αυξήσουν τις παραγωγές τους που προορίζονται για εξαγωγή. Ωστόσο οι γεωργοί της Αφρικής εκφράζουν ανησυχίες σχετικά με την οικονομική απόδοση των επενδύσεων που έχουν πραγματοποιηθεί μέχρι τώρα. Η εφημερίδα *African Agriculture* στο τεύχος του Μαΐου 2007, δημοσιεύει ένα άρθρο για τη ζατρόφα (jatropha) (θάμνος από τον οποίο συλλέγονται ελαιώδεις σπόροι τοξικοί για τον άνθρωπο αλλά που παράγουν βιοντιζελ καλής ποιότητας και δεν χρειάζονται ειδική επεξεργασία). Στο άρθρο που έχει ως τίτλο «Η μόδα για τη ζατρόφα είναι αυταπάτη;» τίθενται πολλά ερωτηματικά.

4.27 Ακόμη και οι περιβαλλοντικές αφρικανικές ενώσεις υψώνουν τη φωνή τους, όπως αναφέρει το εβδομαδιαίο περιοδικό *The East African Business* (εφημερίδα on line που εκδίδεται από τον κύριο εκδοτικό όμιλο της Κένυα, *Nation Media Group*) στο τεύχος της 7ης Μαΐου 2007. Στην Ουγκάντα η αποψίλωση των δασών αυξάνεται κατά 2,2 % ετησίως, έναντι του 0,2 % ετησίως του παγκόσμιου μέσου όρου: με αυτόν τον ρυθμό, η χώρα κινδυνεύει να αποψιλωθεί πλήρως έως το 2040. Συστάθηκε συνεπώς μια ομάδα ακτιβιστών της κοινωνίας των πολιτών, που συγκρότησαν τον συνασπισμό «Save Mabira», από το όνομα του δάσους που η κυβέρνηση της Ουγκάντα αποφάσισε να παραχωρήσει στην *Sugar Corporation of Uganda Ltd* προκειμένου να έχει περισσότερη γη για την καλλιέργεια ζαχαροκάλαμου που προορίζεται για την παραγωγή βιοαιθανόλης. Το ένα τέταρτο του μεγαλύτερου παρθένου δάσους της χώρας, δηλαδή 7 100 εκτάρια, θα αφανιστεί για να παραχθούν μερικοί τόνοι βιοαιθανόλης, που μπορεί να προορίζονται και για τα ευρωπαϊκά οικολογικά λεωφορεία!

4.28 Η Επιτροπή δεν αναφέρει τίποτα για τα θέμα αυτά, δηλώνοντας μόνο φευγαλέα ότι πρέπει να αποφευχθεί κατά κάποιο τρόπο τόσο η χρήση καλλιεργειών που προορίζονται για την παραγωγή τροφίμων όσο και η εκμετάλλευση εδαφών υψηλής περιβαλλοντικής αξίας, βρίσκοντας λύσεις σε πολιτικές παροχής οικονομικών αντικινήτρων. Ειλικρινά η στάση της Επιτροπής στο θέμα αυτό δεν είναι θαρραλέα. Η ΕΟΚΕ εκφράζει έντονες ανησυχίες για τους περιβαλλοντικούς κινδύνους, που αναπόφευκτα θα έχουν ως συνέπεια τον πολλαπλασιασμό των καλλιεργειών ΓΤΟ που, αν χρησιμοποιηθούν για τον σκοπό αυτό θα είναι πιο αποδεκτές. Ο κίνδυνος διάδοσης των ΓΤΟ είναι υπαρκτός και μόνο όταν θα έχει ολοκληρωθεί η επιστημονική εμβάθυνση για την επικινδυνότητά τους και θα έχουν ληφθεί μέτρα για την προστασία της βιοποικιλότητας που απομένει στην ΕΕ, θα καταστεί δυνατό να αξιολογηθεί αν είναι σκόπιμη η χρήση τους.

4.29 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητη την ενίσχυση της συνεργασίας των διεθνών οργανισμών που ασχολούνται με την καταπολέμηση της πείνας στον κόσμο, ιδίως του FAO και του ΠΕΠ (Παγκόσμιο Επισιτιστικό Πρόγραμμα)· η ΕΟΚΕ εκφράζει την λύπη της που κατά τη διαδικασία αξιολόγησης του αντικτύπου η Επιτροπή δεν θεώρησε σκόπιμο να έλθει σε επαφή με αυτούς τους διεθνείς οργανισμούς που ασχολούνται σοβαρά με το θέμα, χωρίς να κρύβουν τις

δυσκολίες και τους κινδύνους που συνδέονται με την ανάπτυξη των βιοκαυσίμων, ιδίως όσον αφορά την κατανάλωση των υδάτινων πόρων.

Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο

4.30 Η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση των συμπερασμάτων του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της 8ης και 9ης Μαρτίου, όπου συζητήθηκε ευρέως η ενεργειακή πολιτική για την Ευρώπη (ΕΠΕ), οι τρεις κύριοι στόχοι της οποίας είναι:

- αύξηση της ασφάλειας του εφοδιασμού,
- εξασφάλιση της ανταγωνιστικότητας των ευρωπαϊκών οικονομιών και της διαθεσιμότητας οικονομικά προσιτής ενέργειας,
- προαγωγή της περιβαλλοντικής αειφορίας και καταπολέμηση της αλλαγής του κλίματος.

4.31 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο υποστηρίζει και αποδέχεται τις προτάσεις της Επιτροπής σε ό,τι αφορά γενικά την ενέργεια και ειδικότερα όσον αφορά τα βιοκαύσιμα, έστω και αν η διατύπωση που χρησιμοποιεί σχετικά με την υποχρέωση του 10 % δημιουργεί πολλές αμφιβολίες: «Ο δεσμευτικός χαρακτήρας του στόχου αυτού είναι αποδεκτός στο βαθμό που διασφαλίζεται η βιωσιμότητα της παραγωγής, διατίθενται στην αγορά βιοκαύσιμα δεύτερης γενιάς και εφαρμόζεται η οδηγία σχετικά με την ποιότητα των καυσίμων ώστε να είναι εφικτή η σωστή πρόσμεξη».

4.32 Θα είναι εξαιρετικά δύσκολο να κατανοηθεί πώς αυτά τα όρια που τίθενται υποχρεωτικά θα χρησιμοποιηθούν αποτελεσματικά από τα κράτη μέλη. Ειδικότερα η αναφορά στη διάθεση στην αγορά βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς φαίνεται προς το παρόν προβληματική. Η μετατροπή των υφιστάμενων βιομηχανικών εγκαταστάσεων, των εγκαταστάσεων η κατασκευή των οποίων έχει ήδη προχωρήσει και των εγκαταστάσεων που προβλέπονται για τα επόμενα χρόνια, που παράγουν βιοκαύσιμα πρώτης γενιάς με διαδικασίες πολύ διαφορετικές από αυτές που χρειάζονται τα βιοκαύσιμα δεύτερης γενιάς, είναι ιδιαίτερα δαπανηρή. Τούτο σημαίνει ότι εάν δεν υπάρξει αυτή η διάθεση στην αγορά, αίρεται ο υποχρεωτικός χαρακτήρας της απόφασης του Συμβουλίου. Όσον αφορά τη βιωσιμότητα, μαζί με τις υπάρχουσες οδηγίες, πρέπει να θεσπιστούν κι άλλες ευρωπαϊκές νομοθετικές πράξεις προκειμένου να εξασφαλιστεί ότι κατά την παραγωγή βιομάζας τηρούνται οι προδιαγραφές που έχουν τεθεί και ότι η παραγωγή βιοκαυσίμων δεν θα ανταγωνιστεί την παραγωγή τροφίμων και ζωοτροφών. Σχετικά με τις αλλαγές που απαιτούνται στην οδηγία για την ποιότητα των καυσίμων, η διαδικασία είναι μάλλον πολύπλοκη και θα πρέπει να ασχοληθούν με αυτή οι οργανισμοί τυποποίησης, ιδίως η Ευρωπαϊκή Επιτροπή Τυποποίησης (CEN) η οποία θα αναλύσει τα προβλήματα που αφορούν τις τεχνικές προδιαγραφές.

Τα βιοκαύσιμα δεύτερης γενιάς

4.33 Σε ό,τι αφορά τα βιοκαύσιμα δεύτερης γενιάς, υπάρχουν ήδη ορισμένες πιθανές λύσεις για την παραγωγή αιθανόλης, είτε μέσω της βιολογικής διαδικασίας ζύμωσης και διύλισης, είτε μέσω μια θερμοχημικής διαδικασίας αεριοποίησης της βιομάζας για την παραγωγή συνθετικού αερίου (syngas) (H_2 και CO), το οποίο με ζύμωση παράγει αιθανόλη και δημιουργεί ενέργεια μέσω ενός συνδυασμένου κύκλου ή συμπαραγωγής ηλεκτρισμού και θερμότητας. Η πρώτη εγκατάσταση με ικανότητα 180 000 τ/ε θα λειτουργεί από φέτος στο Ρογνοο της Φινλανδίας και μια άλλη προβλέπεται να λειτουργήσει, στην ίδια πάντα περιοχή, τέλη του

2008. Ωστόσο οι διαδικασίες αυτές έχουν πολύ χαμηλές ενεργειακές αποδόσεις, εάν όχι αρνητικές, όπως συμβαίνει σε ορισμένες περιπτώσεις. Για τον λόγο αυτό ερευνήθηκε η δυνατότητα υλοποίησης των διεργασιών αυτών με φωτοχημικές μεθόδους, με την αξιοποίηση του ηλιακού φωτός ως πηγής ενέργειας και κατάλληλους καταλύτες ικανούς να βελτιώσουν τις ιδιότητές του. Μια πιθανή λύση για τα βιοκαύσιμα της νέας γενιάς αποτελεί η βιοβουτανόλη. Η βιοβουτανόλη έχει χαμηλή πίεση ατμού και αντοχή στη μόλυνση του νερού σε μίγματα βενζίνης, διευκολύνοντας τη χρήση της στην υπάρχουσα παροχή βενζίνης και στα κανάλια διανομής. Η βιοβουτανόλη έχει τη δυνατότητα να αναμιχθεί στη βενζίνη σε υψηλότερες συγκεντρώσεις από τα υπάρχοντα βιοκαύσιμα χωρίς την ανάγκη τροποποίησης των οχημάτων· προσφέρει δε καλύτερη οικονομία καυσίμων από τα μίγματα βενζίνης-αιθανόλης, βελτιώνοντας την ενεργειακή απόδοση και μειώνοντας την κατανάλωση ανά λίτρο. Η βιοβουτανόλη μπορεί να παραχθεί στις εγκαταστάσεις που παράγουν βιοαιθανόλη.

4.34 Με το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο έχουν διατεθεί σημαντικές πιστώσεις για την ανάπτυξη αυτών των τεχνολογιών, που παρουσιάζουν ενδιαφέροντα χαρακτηριστικά και παράγουν «καθαρά» βιοκαύσιμα, τα οποία:

- δεν περιέχουν θείο, ούτε αρωματικές ουσίες ούτε πολυκυκλικές ενώσεις,
- είναι σταθερά,
- έχουν χαμηλό επίπεδο εκπομπής αερίων,
- έχουν υψηλό αριθμό κετανίων (85-100),
- υπερβαίνουν τα όρια χρήσης σε χαμηλές θερμοκρασίες από ορισμένους τύπους βιοκαυσίμων,
- μπορούν προστεθούν σε μεγάλη αναλογία στο κανονικό ντίζελ (έως 60 %),
- έχουν προκαθορισμένα τεχνικά χαρακτηριστικά και συμπεριλαμβάνονται στον κατάλογο των βιοκαυσίμων της οδηγίας 2003/30/ΕΚ, άρθρο 2, παράγραφος 2.

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η Ευρώπη οφείλει να διαθέσει περισσότερους οικονομικούς πόρους για την έρευνα των βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τους στόχους της Ενεργειακής Πολιτικής για την Ευρώπη, αλλά επισημαίνει ότι πρέπει να βρεθούν οι χρηματοδοτήσεις που απαιτούνται για τις επενδύσεις, με τη συμμετοχή των ευρωπαϊκών χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων.

5.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί απαραίτητο να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην έρευνα στον τομέα των βιοκαυσίμων, ιδιαίτερα των βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς, χωρίς ωστόσο να αγνοηθούν άλλες δυνατότητες, όπως η ανάπτυξη του ηλιακού υδρογόνου ή του υδρογόνου που παράγεται από την επεξεργασία της βιομάζας.

5.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά ιδιαίτερος τον σεβασμό της βιοποικιλότητας και την παραγωγή βιοκαυσίμων αποκλειστικά από καλλιέργειες που δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την παραγωγή τροφίμων ώστε να αρθεί ο κίνδυνος ανταγωνισμού μεταξύ τροφίμων και καυσίμων, δεδομένου ότι υπάρχουν ακόμη εκατομμύρια άνθρωποι που δεν έχουν αρκετά τρόφιμα και πεθαίνουν από την πείνα. Στην προαναφερθείσα έκθεση του FAO αναφέρεται στα

συμπεράσματα: «Το γεγονός ότι υπάρχουν ακόμη στον κόσμο 854 εκατομμύρια άνθρωποι που πεινούν δείχνει ότι ελάχιστη πρόοδος έχει σημειωθεί ως προς την επίτευξη των στόχων της Παγκόσμιας Συνόδου Κορυφής για τη Διατροφή (*World Food Summit*) και των Στόχων Ανάπτυξης της Χιλιετίας (*Millennium Development Goals*). Ενώ πολλές χώρες, ιδιαίτερα στην υποσαχάρια Αφρική, δείχνουν ότι έχουν τις δυνατότητες να μειώσουν τον αριθμό των πολιτών τους που υποφέρουν από πείνα, οι δυνατότητες αυτές απειλούνται από την αύξηση των τιμών των ειδών διατροφής, από την πιθανή μείωση της προσφοράς στις αγορές δημητριακών, από τις εχθροπραξίες, από τις ασθένειες και από την αλλαγή του κλίματος». Σύμφωνα με τους αμερικανούς μελετητές Ford Runge και Benjamin Senauer του πανεπιστημίου της Μινεσότα με βάση την εξέλιξη των τιμών των δημητριακών που προορίζονται για τη διατροφή του ανθρώπου, ο αριθμός των ανθρώπων που υποφέρουν από πείνα στον κόσμο, αντί να μειωθεί στα 600 εκατομμύρια το 2025, όπως αναμενόταν, θα διπλασιαστεί, θα φτάσει δηλαδή 1 δις 200 εκατομμύρια!

5.4 Για να υλοποιηθούν οι στόχοι της προστασίας του περιβάλλοντος και της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, της βελτιστοποίησης της κατανάλωσης της ενέργειας και της χρησιμοποίησης εναλλακτικών πηγών ενέργειας, της ενεργειακής αυτονομίας και της ασφάλειας του εφοδιασμού, η ΕΟΚΕ προτείνει να εφαρμοστεί διαφοροποιημένη μεταχείριση (φορολογικά, διοικητικά κίνητρα, κλπ.) για τα προϊόντα που περισσότερο από άλλα συμβάλλουν αισθητά στην επίτευξη των στόχων αυτών.

5.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι προς το παρόν οι υφιστάμενες τεχνολογίες απαιτούν πολύ υψηλή κατανάλωση ενέργειας, νερού και εκτάσεων (η απόδοση ανά εκτάριο είναι τέτοια που εάν το ένα τρίτο της έκτασης της Ιταλίας διετίθετο για την καλλιέργεια ελαιοκράμβης η ποσότητα βιοντιζελ που θα παραγόταν θα αρκούσε μόνο για να αντικαταστήσει το 10 % της συνολικής κατανάλωσης πετρελαϊκών προϊόντων στη χώρα και το 40 % της κατανάλωσης πετρελαίου κίνησης).

5.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι η πρόταση της νέας οδηγίας πρέπει να συνοδεύεται από σημαντική και ευρεία διαδικασία οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής αξιολόγησης· παρατηρεί δε ότι, τουλάχιστον στην παρούσα φάση, αυτή η διαδικασία δεν ανταποκρίνεται στη σοβαρότητα του θέματος.

5.7 Για να μην ακυρωθούν τα οφέλη από την καταπολέμηση της μόλυνσης, έχει εξαιρετική σημασία τα βιοκαύσιμα να παράγονται από εθνικά γεωργικά προϊόντα με «μηδέν χιλιόμετρα». Τα προϊόντα αυτά δεν πρέπει να μεταφέρονται μεταξύ των διαφόρων χωρών σε μεγάλες αποστάσεις με επακόλουθο την κατανάλωση ορυκτών καυσίμων. Το πρόβλημα της παραγωγής ενέργειας από κατάλοιπα του γεωργικού τομέα ειδών διατροφής έγκειται στο ότι αυτά είτε είναι διάσπαρτα στην επικράτεια, που σημαίνει ότι η μεταφορά τους στα κέντρα επεξεργασίας συνεπάγεται μεγάλο κόστος, είτε περιέχουν μεγάλη ποσότητα νερού με συνέπεια να είναι μεγάλος ο όγκος επεξεργασίας. Για τους λόγους αυτούς η επεξεργασία της βιομάζας ενδείκνυται να πραγματοποιείται επί τόπου.

5.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντικό να υποστηριχθεί η έρευνα των τεχνολογιών που αφορούν τις κυψέλες βιοκαυσίμου, δηλαδή τις

κυψέλες βιολογικού καυσίμου που χρησιμοποιούν βιοκαταλύτες για να μετατρέψουν τη χημική ενέργεια σε ηλεκτρική ενέργεια. Η διαδικασία αυτή, με στόχο την παραγωγή ενέργειας μέσω αυτών των κυψελών, καθιστά δυνατή την ανάκτηση όλων των ηλεκτρονίων που το φυτό, από το οποίο προέρχεται η βιομάζα, έχει συσσωρεύσει κατά τη διαδικασία της φωτοσύνθεσης (24 ηλεκτρόνια για κάθε μόριο γλυκόζης που οξειδώνεται σε CO₂ και νερό).

5.9 Η ΕΟΚΕ συνυπογράφει τις εκτιμήσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, το οποίο στο ψήφισμά του σχετικά με τη στρατηγική για τη βιομάζα και τα βιοκαύσιμα, που εγκρίθηκε στις 14 Δεκεμβρίου 2006, ανέφερε στις αιτιολογικές σκέψεις ότι «ο τομέας των μεταφορών είναι υπεύθυνος για περισσότερο από το 20 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μολονότι ο εν λόγω τομέας δεν περιλαμβάνεται στον μηχανισμό εμπορίας εκπομπών ...». Για τον λόγο αυτό η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξετάσει τη δυνατότητα επέκτασης της εφαρμογής των λευκών πιστοποιητικών στον τομέα των αυτοκινήτων.

5.10 Στο ίδιο ψήφισμα το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: «καλεί την Επιτροπή να θεσπίσει υποχρεωτική και συνολική πιστοποίηση που θα επιτρέψει την αειφόρο παραγωγή βιοκαυσίμων σε όλα τα στάδια, η οποία θα περιλαμβάνει πρότυπα για τα στάδια της καλλιέργειας και της μεταποίησης, καθώς επίσης και για το ισοζύγιο του συνολικού κύκλου ζωής αερίων του θερμοκηπίου που θα ισχύει τόσο για τα βιοκαύσιμα παραγωγής εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και για τα εισαγόμενα και να στηρίζει την ανάπτυξη και τη χρήση του συστήματος Παγκόσμιας Παρακολούθησης του Περιβάλλοντος και της Ασφάλειας (GMES) για τον έλεγχο της χρήσης γης για την παραγωγή βιοαιθανόλης ούτως ώστε να αποφευχθεί η καταστροφή των ομβρόφιλων δασών και άλλες αρνητικές επιπτώσεις στο περιβάλλον». Η ΕΟΚΕ συμφωνεί και υποστηρίζει τις προτάσεις του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

5.11 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι σε ορισμένα κράτη μέλη που πρόσφατα εντάχθηκαν στην ΕΕ τα αυτοκίνητα που κυκλοφορούν είναι ιδιαίτερα παλιά και προέρχονται από παλιά μεταχειρισμένα πλουσιότερων αγορών. Το κατά κεφαλήν εισόδημα σε αυτές τις χώρες είναι μάλλον χαμηλό, όπως είναι εξάλλου και το κατά κεφαλήν εισόδημα σημαντικών τμημάτων του πληθυσμού χωρών με υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα. Τούτο σημαίνει ότι δεν είναι εφαρμόσιμη η ιδέα να προβλεφθούν υποχρεώσεις και δαπάνες για αυτούς τους ευρωπαϊούς πολίτες για τους οποίους το αυτοκίνητο αποτελεί ίσως απαραίτητο εργαλείο δουλειάς.

5.12 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι στην παρούσα φάση τα βιοκαύσιμα μπορούν να στηρίξουν την αγορά καυσίμων αλλά δεν αποτελούν διαρθρωτική απάντηση στις απαιτήσεις της αγοράς: οπωσδήποτε, η παραγωγή τους θα πρέπει να ελέγχεται αυστηρά προκειμένου να αποφευχθούν οι περιβαλλοντικοί και κοινωνικοί κίνδυνοι που επισημαίνονται στην παρούσα γνωμοδότηση. Λόγω των πιθανών προβλημάτων που επισημάνθηκαν στην παρούσα γνωμοδότηση, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να θέσει τον στόχο του 10 % υπό συνεχή παρακολούθηση έτσι ώστε να είναι έτοιμη να προτείνει τροποποιήσεις σε περίπτωση που τα προβλήματα δεν επιλυθούν ικανοποιητικά και με βιώσιμο τρόπο.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο — Αποτελέσματα της επανεξέτασης της κοινοτικής στρατηγικής για τη μείωση των εκπομπών CO₂ από τα επιβατηγά αυτοκίνητα και τα ελαφρά εμπορικά οχήματα»

COM(2007) 19 τελικό

(2008/C 44/11)

Στις 7 Φεβρουαρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε σύμφωνα με το άρθρο 175, της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότηση του στις 5 Οκτωβρίου 2007, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. RANOCCHIARI.

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της, της 24ης Οκτωβρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, υιοθέτησε με 142 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την αναθεώρηση της κοινοτικής στρατηγικής για τη μείωση των εκπομπών CO₂ που προέρχονται από την οδική κυκλοφορία.

1.2 Η Επιτροπή πρότεινε — και το Συμβούλιο συμφώνησε — να μειωθούν οι εκπομπές CO₂ από τα επιβατικά αυτοκίνητα στα 130 gr/km έως το 2012, με βελτιώσεις της τεχνολογίας των κινητήρων των οχημάτων. Περαιτέρω μείωση κατά 10 g CO₂/km θα πρέπει να πραγματοποιηθεί, εφόσον είναι τεχνικώς δυνατό, με άλλες τεχνολογικές βελτιώσεις και με την αύξηση της χρήσης των βιοκαυσίμων, ώστε να επιτευχθεί ο τελικός στόχος των 120 gr/km έως το 2012.

1.3 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτή η φιλόδοξη πρωτοβουλία μπορεί να στεφθεί από επιτυχία μόνον εάν πραγματοποιηθεί με ισόρροπες και διαφοροποιημένες παρεμβάσεις, καθώς και σε χρόνο που να λαμβάνει υπόψη την ανάγκη των κατασκευαστών να προσαρμόσουν τις προεπιλεγμένες τεχνολογικές λύσεις σε όλα τα μοντέλα που παράγονται, διαδικασία πολύπλοκη και με μη ομοιογενείς δαπάνες. Με άλλα λόγια η βελτίωση των επιδόσεων των αυτοκινήτων όσον αφορά τις εκπομπές CO₂ πρέπει να είναι συμβατή με την ικανότητα απορρόφησης τόσο από οικονομικής και τεχνολογικής πλευράς εκ μέρους των κατασκευαστών, όσο και από πλευράς αγοραστικής δύναμης των πιθανών αγοραστών.

1.4 Με αυτή την προοπτική, ενώ η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει ότι είναι σκόπιμο να παροτρυνθούν οι κατασκευαστές για να επιταχύνουν τη μείωση της κατανάλωσης και των εκπομπών, επισημαίνει δε ότι πρέπει να αναζητηθούν και άλλες οδοί προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος μέσω ενός αποτελεσματικότερου και αποδοτικότερου από κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής πλευράς νομοθετικού μηχανισμού.

1.5 Η ΕΟΚΕ συνιστά συνεπώς την διενέργεια ευρείας και σε βάθος αξιολόγησης αντίκτυπου, που να καθορίζει τις δαπάνες και τα οφέλη των διαφόρων πιθανών λύσεων, από παρεμβάσεις στην τεχνολογία του οχήματος έως άλλα μέσα που μπορούν να χρησιμοποιηθούν: προσαρμογή των υποδομών, εναλλακτικά καύσιμα, φορολογικά κίνητρα, ενημέρωση μέσω διαφόρων μορφών εκπαίδευσης

και ενός οδηγού για οικολογικές επιλογές (ιδιαίτερα χρήσιμοι στις αστικές περιοχές⁽¹⁾) καθώς και προσανατολισμός της ζήτησης με φορολογία που να στοχεύει τις εκπομπές CO₂. Η ΕΟΚΕ πιστεύει εξάλλου ότι μεταξύ των επιθυμητών μέτρων πρέπει να εξετασθεί και η χρησιμοποίηση ελαστικών χαμηλού ποσοστού κύλισης που, σύμφωνα με πηγές της βιομηχανίας, είναι ικανά να μειώσουν κατά 3 %-4 % την κατανάλωση. Την ίδια κατεύθυνση ακολουθεί και η υπόδειξη της Επιτροπής σχετικά με την καθιέρωση συστήματος ελέγχου της πίεσεως των ελαστικών επισώτρων.

1.6 Μια ευφυής και σταθμισμένη χρήση όλων των διαθέσιμων μέτρων μπορεί να συμβάλει στην επίτευξη του στόχου για τη μείωση του CO₂, χωρίς να καθυστερήσει την ανανέωση του στόλου των αυτοκινήτων που κυκλοφορούν, με τη συγκράτηση και την ανακατανομή των οικονομικών επιβαρύνσεων ώστε να μη ζημιωθούν οι πιθανοί αγοραστές νέων αυτοκινήτων.

1.7 Η ΕΟΚΕ εκφράζει εξάλλου την ευχή να αποδειχτεί το νομοθετικό μέσο που έχει επιλεγεί όσο το δυνατόν πιο ουδέτερο σε ό,τι αφορά τον ανταγωνισμό μεταξύ των κατασκευαστών, χωρίς να θέτει δεσμευτικούς περιορισμούς στην προσφορά της αγοράς των μοντέλων από τους ίδιους τους κατασκευαστές, αλλά να προσανατολίζει τη ζήτηση των αγοραστών σε μοντέλα με λιγότερες εκπομπές. Η απαιτούμενη μείωση των εκπομπών CO₂ θα πρέπει να συνδεθεί με τις διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των προϊόντων, με τη χρησιμοποίηση ενδεικτικών και αναλογικών με τις εκπομπές CO₂ παραμέτρων.

1.8 Όσον αφορά τις πιθανές παραμέτρους, είναι καθοριστικής σημασίας η προεπιλογή να χρησιμεύσει ως μέσο προσανατολισμού των καταναλωτών σε τύπους αυτοκινήτων που να ανταποκρίνονται στις πραγματικές τους ανάγκες, αποφεύγοντας άσκοπη κατανάλωση και εκπομπές κατά την συνήδη χρήση.

1.9 Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ εκφράζει την αμηχανία της για την πρόθεση της Επιτροπής να προβεί σε νομοθετική παρέμβαση και για τα ελαφρά εμπορικά οχήματα. Πράγματι, τα οχήματα αυτά, που είναι επαγγελματικής χρήσεως, υφίστανται εξονυχιστικό έλεγχο από τους πιθανούς αγοραστές σχετικά με την επίδραση της κατανάλωσης και κατά συνέπεια των εκπομπών CO₂ στο κόστος λειτουργίας.

⁽¹⁾ Βλ. γνωμοδότηση ΕΕ C 168 της 20.7.2007 «Μεταφορές στις αστικές και μητροπολιτικές περιοχές».

Συνεπώς για τα οχήματα που διατίθενται στην αγορά υπάρχουν ήδη από σήμερα αποδοτικότερες λύσεις, ή σχεδόν αποκλειστικά η πετρελαιοκίνηση. Σε κάθε περίπτωση και πριν από τη λήψη της σχετικής απόφασης η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να προβεί σε μια αξιολόγηση αντίκτυπου που να βασίζεται σε μια έγκυρη έρευνα για τις εκπομπές των ελαφρών εμπορικών οχημάτων η οποία σήμερα δεν υφίσταται.

1.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί τέλος ότι η παρέμβαση των κρατών μελών πρέπει να γίνει σε πολλούς τομείς, πέραν αυτών που αναφέρθηκαν προηγουμένως (οδοί, ευφείς σηματοδότες, ...), κυρίως δε με πρωτοβουλίες οικολογικών αγορών για τη σύνθεση του δικού τους στόλου αυτοκινήτων και με τη δέσμευση να υλοποιήσουν δίκτυα υποδομών που να καταστήσουν δυνατή την πρόσβαση στη διανομή καυσίμων με λιγότερες περιβαλλοντικές συνέπειες όπως το φυσικό αέριο ή να διευκολύνουν την απόκτηση οχημάτων φυσικού αερίου καθώς και υγραερίου, θέμα για το οποίο η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει τη γνώμη της σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις ⁽²⁾.

2. Εισαγωγή

2.1 Το 1995 θεσπίστηκε η κοινοτική στρατηγική για την μείωση των εκπομπών CO₂, σύμφωνα με την οποία έπρεπε να ληφθούν μέτρα σχετικά με την προσφορά των κατασκευαστών αυτοκινήτων και τη ζήτηση των καταναλωτών.

2.2 Λεπτομερέστερα και όσον αφορά την προσφορά, το 1998 οι ευρωπαίοι κατασκευαστές αυτοκινήτων υπέγραψαν μια εθελοντική συμφωνία με στόχο τη μείωση, έως το 2008, των μέσων εκπομπών CO₂ των αυτοκινήτων σε 140 gr/km. Τον επόμενο χρόνο ανέλαβαν την ίδια δέσμευση οι ιάπωνες και κορεάτες κατασκευαστές για το 2009.

2.3 Παράλληλα, όσον αφορά τη ζήτηση, η στρατηγική της Ευρωπαϊκής Επιτροπής προέβλεπε την ενημέρωση των καταναλωτών για τις εκπομπές CO₂ ούτως ώστε να προσανατολίζονται σε κατάλληλες επιλογές, από κοινού με τη στοχοθετημένη χρήση ενός συστήματος φορολόγησης των αυτοκινήτων.

2.4 Στην πράξη, σε ό,τι αφορά την προσφορά σημειώθηκαν σημαντικές βελτιώσεις, αλλά όχι επαρκείς για την επίτευξη του στόχου, λόγω απουσίας των δύο άλλων μέσων, της ενημέρωσης/προσανατολισμού των καταναλωτών και της φορολογίας, όπως αναγνωρίζει και η ίδια η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όταν αναφέρει στην ανακοίνωσή της ότι «το μεγαλύτερο μέρος των μειώσεων των εκπομπών CO₂ επετεύχθη χάρις στη βελτίωση της τεχνολογίας των αυτοκινήτων».

2.5 Πράγματι, οι μέσες εκπομπές CO₂ των αυτοκινήτων από 186 gr/km που ήταν το 1995 μειώθηκαν στα 161 gr/km το 2005, δηλαδή κατά 13 % σχεδόν, ενώ το 30 % του στόλου των

αυτοκινήτων που εισήλθαν στην αγορά το 2004 παράγουν εκπομπές χαμηλότερες από 140 gr/km.

2.6 Αντιθέτως και κατά την ίδια περίοδο, οι προτιμήσεις των καταναλωτών στράφηκαν προς οχήματα μεγαλύτερα, βαρύτερα, καλύτερων επιδόσεων και με πολλές χρήσεις είτε επειδή θεωρούνται ασφαλέστερα είτε επειδή μεγάλο τμήμα του πληθυσμού έχει εγκαταλείψει τα αστικά κέντρα. Κατά συνέπεια η ενημέρωση για τις εκπομπές, η αποκαλούμενη επισήμανση (*labelling*) δεν είχε το αναμενόμενο αποτέλεσμα στις επιλογές των καταναλωτών.

2.7 Το άλλο μέσο για τον προσανατολισμό της ζήτησης, δηλαδή η στοχοθετημένη φορολόγηση για τη μείωση των εκπομπών CO₂, δεν έχει λάβει ακόμη ευρωπαϊκή διάσταση ⁽³⁾, αλλά εφαρμόζεται μόνο βάσει εθνικών πρωτοβουλιών, τουλάχιστον από το ήμισυ των κρατών μελών, με μέτρα που παραδόξως είχαν ορισμένες φορές αρνητικά αποτελέσματα σε ό,τι αφορά τη μείωση των εκπομπών CO₂. Παράδειγμα αποτελεί η αύξηση της φορολόγησης του ντίζελ που μείωσε τη διαδικασία για «την υιοθέτηση της πετρελαιοκίνησης» των τελευταίων ετών σε πολλά κράτη μέλη στα οποία τα οχήματα ντίζελ είναι τα πιο πολυάριθμα.

2.8 Τελικά, είτε λόγω των εξωτερικών παραγόντων που επιβράδυναν τη διαδικασία μείωσης που είχε ξεκινήσει με την αναθεώρηση των τεχνολογιών των κινητήρων βάσει εθελοντικών συμφωνιών, είτε λόγω της μη χρήσεως των άλλων προβλεπόμενων μέσων, οι στόχοι που έχουν τεθεί για το 2008-2009 δεν φαίνονται εφικτοί. Εξ ου και η απόφαση της Επιτροπής να αναθεωρήσει τη στρατηγική, προτείνοντας την ανακοίνωση την οποία η ΕΟΚΕ έχει κληθεί να αξιολογήσει και στην οποία παρουσιάζονται οι κατευθυντήριες γραμμές τις οποίες θα συμπληρώσει μια νομοθετική πρόταση κατά το πρώτο ήμισυ του 2008.

3. Η ανακοίνωση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1 Στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή προτείνει να επιτευχθεί έως το 2012 ο στόχος της ΕΕ για τη μείωση των εκπομπών σε 120 gr/km, με συνδυασμό παρεμβάσεων εκ μέρους της ΕΕ και των κρατών μελών.

3.2 Για τον σκοπό αυτό η Επιτροπή θα προτείνει στα μέσα του 2008, ένα νομοθετικό πλαίσιο ορίζοντας τις υποχρεωτικές μειώσεις των εκπομπών CO₂ ώστε να επιτευχθεί ο στόχος των 130 g CO₂/ km για τον μέσο όρο όσον αφορά τον στόλο νέων αυτοκινήτων, με βελτιώσεις της τεχνολογίας των κινητήρων των οχημάτων.

3.3 Περαιτέρω μείωση κατά 10 g CO₂/km, ή ισοδύναμη με αυτή εφόσον είναι τεχνικώς δυνατό, πρέπει να επιτευχθεί με άλλες τεχνολογικές βελτιώσεις και με την αύξηση της χρήσης των βιοκαυσίμων. Ιδίως δε με τα ακόλουθα μέτρα:

- a) τη θέσπιση ελάχιστων απαιτήσεων απόδοσης για τα συστήματα κλιματισμού·

⁽²⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ «Ανάπτυξη και προώθηση των εναλλακτικών καυσίμων στις οδικές μεταφορές στην Ευρωπαϊκή Ένωση», ΕΕ 2006/С 195/20, σ.75.

⁽³⁾ Δεν έχει εγκριθεί η πρόταση οδηγίας για τη φορολόγηση των αυτοκινήτων στην ΕΕ, COM (2005) 261, όπου προβλεπόταν η αναδιάρθρωση της φορολόγησης των αυτοκινήτων στη βάση εξ ολοκλήρου ή εν μέρει των εκπομπών CO₂.

- β) την υποχρεωτική τοποθέτηση συστημάτων ακριβούς παρακολούθησης της πίεσης των ελαστικών επισώτρων·
- γ) τον καθορισμό μέγιστων ορίων αντίστασης των ελαστικών επισώτρων στην κύλιση σε επίπεδο ΕΕ για τα ελαστικά επισώτρωμα με τα οποία είναι εφοδιασμένα τα επιβατηγά αυτοκίνητα και τα ελαφρά εμπορικά οχήματα·
- δ) την χρήση δεικτών αλλαγής ταχύτητας, στο μέτρο που οι καταναλωτές χρησιμοποιούν ανάλογες διατάξεις υπό πραγματικές συνθήκες οδήγησης·
- ε) τη βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των ελαφρών εμπορικών οχημάτων (καμιονέτες) με στόχο την επίτευξη 175 g/km CO₂ μέχρι το 2012 και 160 g/km CO₂ μέχρι το 2015·
- στ) την αυξημένη χρήση βιοκαυσίμων, η οποία μεγιστοποιεί τις περιβαλλοντικές επιδόσεις.

3.4 Η Επιτροπή αναγνωρίζει ότι το νομοθετικό πλαίσιο για την επίτευξη του στόχου του μέσου όρου εκπομπών για τον νέο στόλο αυτοκινήτων θα πρέπει να θέτει στόχους μείωσης που να είναι ουδέτεροι από πλευράς ανταγωνισμού, κοινωνικά δίκαιοι και βιώσιμοι, να σέβονται τα διάφορα χαρακτηριστικά των ευρωπαϊών κατασκευαστών αυτοκινήτων και να αποτρέπουν κάθε αδικαιολόγητη στρέβλωση του ανταγωνισμού μεταξύ των κατασκευαστών αυτοκινήτων.

3.5 Η Επιτροπή καλεί τα κράτη μέλη να προσαρμόσουν τις φορολογικές πολιτικές τους για τα αυτοκίνητα, ώστε να προαγάγουν την αγορά αυτοκινήτων υψηλής απόδοσης καυσίμου σε ολόκληρη την ΕΕ και να βοηθήσουν τους κατασκευαστές να ανταποκριθούν στο μελλοντικό πλαίσιο βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης των καυσίμων.

3.6 Η Επιτροπή προτείνει επίσης, ως αποτελεσματικό μέσο για τη μείωση του κόστους συμμόρφωσης εκ μέρους των κατασκευαστών, μια διαφοροποιημένη φορολόγηση των αυτοκινήτων που κυκλοφορούν στην αγορά, κατά τρόπον που να στραφεί, σταδιακά, ο καταναλωτής, σε αυτοκίνητα με χαμηλότερες εκπομπές.

3.7 Αναφέρεται επίσης ότι τα φορολογικά κίνητρα θα αποτελούσαν εξίσου καλό μέσο προαγωγής των καθαρότερων κατηγοριών ελαφρών εμπορικών αυτοκινήτων στην αγορά· η ίδια έμφαση δίνεται στην απαίτηση για καλύτερη ενημέρωση των δυνητικών αγοραστών σε ό,τι αφορά την κατανάλωση των αυτοκινήτων (το 2007, η Επιτροπή θα εγκρίνει τροποποιητική πρόταση όσον αφορά τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας της οδηγίας 1999/94/ΕΚ σχετικά με την παροχή πληροφοριών στους καταναλωτές).

3.8 Η Επιτροπή υποστηρίζει τέλος την ανάγκη να προαγάγουν τα κράτη μέλη τρόπους οδήγησης συμβατούς με το περιβάλλον με τη διοργάνωση εκστρατειών κατάρτισης και/ή ευαισθητοποίησης των οδηγών με στόχο τη μείωση της κατανάλωσης (οικολογική οδήγηση).

3.9 Τέλος οι κατασκευαστές αυτοκινήτων καλούνται να υπογράψουν, εντός του 2007, εθελοντική συμφωνία σχετικά με κοινοτικό δεοντολογικό κώδικα εμπορίας των αυτοκινήτων και της διαφήμισης

τους, με στόχο την προώθηση αυτοκινήτων οικονομικής κατανάλωσης καυσίμων.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί πλήρως με την ανάγκη επανεξέτασης της κοινοτικής στρατηγικής για τη μείωση των εκπομπών CO₂ που συνδέονται με τις οδικές μεταφορές και οι οποίες ευθύνονται για το 20 % περίπου του συνόλου των εκπομπών.

4.2 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει την πολυπλοκότητα της επανεξέτασης αυτής που πρέπει να στοχεύει στην περαιτέρω μείωση των εκπομπών CO₂ χωρίς ωστόσο να υπονομεύει την ανταγωνιστικότητα της αυτοκινητοβιομηχανίας που λειτουργεί σε μια ιδιαίτερα ανταγωνιστική παγκόσμια αγορά.

4.3 Πρέπει πράγματι να επισημανθεί ότι η αυτοκινητοβιομηχανία απασχολεί μόνο στην Ευρώπη δύο εκατομμύρια άτομα στα οποία προστίθενται ακόμη δέκα εκατομμύρια στις συνδεδεμένες βιομηχανίες. Η αυτοκινητοβιομηχανία αντιπροσωπεύει το 3,5 % του ΑΕγχΠ της Ευρώπης, οι καθαρές εξαγωγές ανέρχονται σε EUR 33,5 δις και, σημειωτέον, οι φόροι από τα αυτοκίνητα αποφέρουν EUR 365 δις ετησίως στα ταμεία των κρατών μελών.

4.4 Δεν είναι τυχαίο ότι η Επιτροπή με την ανακοίνωση «Cars 21»⁽⁴⁾ θέλησε να θέσει τις κατευθυντήριες γραμμές της βιομηχανικής πολιτικής στον κλάδο του αυτοκινήτου που «διαδραματίζει ουσιαστικό ρόλο στην ευρωπαϊκή οικονομία».

Το έγγραφο αυτό αποτελεί την απάντηση της Επιτροπής στην τελική έκθεση και στις συστάσεις που εξέφρασε τον Δεκέμβριο του 2005 η Ομάδα Υψηλού Επιπέδου CARS 21 στην οποία συμμετείχαν εκτός από την Επιτροπή, εκπρόσωποι της βιομηχανίας και της κοινωνίας των πολιτών. Στο έγγραφο επισημαίνεται ότι η υλοποίηση φιλόδοξων στόχων σε «ευαίσθητους τομείς» όπως η μείωση των εκπομπών CO₂, χωρίς να ζημιωθεί η βιομηχανική ανταγωνιστικότητα και η απασχόληση, απαιτεί ολοκληρωμένη προσέγγιση προκειμένου η συνεισφορά όλων των ενδιαφερόμενων φορέων να συγκλίνει προς τον ίδιο στόχο κοινής ωφέλειας.

4.5 Η ΕΟΚΕ συμμερίζεται τις ανησυχίες που εξέφρασαν όσοι πιστεύουν ότι υπάρχει φόβος εξαιρετικά υψηλού αντίκτυπου στο βιομηχανικό κόστος από αποφάσεις που ενδέχεται να θέσουν άμεσα ή έμμεσα σε κίνδυνο το ποσοστό απασχόλησης στις αυτοκινητοβιομηχανίες και κατά συνέπεια να ωθήσουν σε στρατηγικές επιλογές πιθανής μετεγκατάστασης της βιομηχανίας εκτός της περιμέτρου της ΕΕ.

4.6 Δεδομένων των ανωτέρω, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την σκοπιμότητα να παροτρυνθούν οι κατασκευαστές αυτοκινήτων να επιταχύνουν τη διαδικασία μείωσης της κατανάλωσης και των εκπομπών, αλλά επισημαίνει την ανάγκη αναζήτησης άλλων διαύλων προκειμένου να θεσπιστεί ένας νομοθετικός μηχανισμός για τη μείωση των εκπομπών CO₂ που να είναι όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικός από κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής πλευράς.

⁽⁴⁾ Ένα ανταγωνιστικό κανονιστικό πλαίσιο για την αυτοκινητοβιομηχανία για τον 21ο αιώνα COM(2007) 22 της 7.2.2007. Η ΕΟΚΕ έχει επεξεργαστεί σχετική γνωμοδότηση με εισηγητή τον κ. Davoust.

4.6.1 Στη συνέχεια παρουσιάζονται τα στοιχεία που προτείνει η ΕΟΚΕ προκειμένου να βελτιστοποιηθούν τα αποτελέσματα της μελλοντικής κοινοτικής νομοθεσίας για τη μείωση των εκπομπών CO₂ που οφείλονται στην οδική κυκλοφορία:

— **Υποδομές και ελαστικά:** η προσαρμογή των οδικών υποδομών είναι δικαιολογημένη διότι ένα οδόστρωμα καλύτερης ποιότητας μειώνει τις τριβές και την ηχορύπανση και αυξάνει τη βιωσιμότητα των δρόμων. Εξάλλου η εισαγωγή προηγμένων συστημάτων ηλεκτρονικής διαχείρισης της κυκλοφορίας (ETM (*electronic traffic management*)) για τη μείωση των συμφορήσεων και των άσκοπων αναμονών στους σηματοδότες μπορεί να έχει σημαντικά αποτελέσματα σε ό,τι αφορά τη μείωση των εκπομπών CO₂. Επίσης, η χρησιμοποίηση ελαστικών χαμηλού δείκτη κύλισης συνεπάγεται αποδεδειγμένα οφέλη, δηλαδή τη μείωση της κατανάλωσης κατά 3 %-4 %. Τον ίδιο σκοπό εξυπηρετεί και η υπόδειξη της Επιτροπής σχετικά με την καθιέρωση συστήματος ελέγχου της πίεσης των ελαστικών επισώτρων,

— **εναλλακτικά καύσιμα:** κυρίως τα βιοκαύσιμα που αναφέρονται και στην τελική έκθεση της ομάδας υψηλού επιπέδου CARS 21. Μόλις ελεγχθεί η τεχνολογική δυνατότητα υλοποίησης και οι κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνέπειες των βιοκαυσίμων πρώτης γενιάς (*) (εν αναμονή των βιοκαυσίμων δεύτερης γενιάς που θα έχουν μικρότερες συνέπειες), τα βιοκαύσιμα αυτά, μαζί με τα εναλλακτικά καύσιμα η διάδοση των οποίων εξαπλώνεται στην Ευρώπη (φυσικό αέριο, μεσοπρόθεσμα βιοαέριο και μακροπρόθεσμα, ελπίζεται, υδρογόνο), μπορούν να συμβάλουν καθοριστικά στη μείωση των εκπομπών CO₂,

— **κατάρτιση, ενημέρωση και προσανατολισμός:** ενδείκνυται η προώθηση και η ενθάρρυνση πρωτοβουλιών κατάρτισης όλων των φορέων της εμπορικής αλυσίδας και της αλυσίδας διανομής της αυτοκινητοβιομηχανίας, ούτως ώστε να καθοδηγείται η επιλογή του αγοραστή σε λύσεις με χαμηλότερες εκπομπές CO₂, με πλήρη γνώση και συνείδηση του θέματος. Εξάλλου είναι απαραίτητος, έστω και άμεσα, ο προσανατολισμός της συμπεριφοράς των αγοραστών, με μια φορολογία που να συνδέεται με τις εκπομπές CO₂ και με κίνητρα για την οικολογική οδήγηση (*eco-driving*).

4.6.2 Όλα αυτά τα μέτρα θα έχουν ως αποτέλεσμα να μην υπονομευθεί η διαδικασία ανανέωσης των αυτοκινήτων που κυκλοφορούν, χάρη στην κατανομή της οικονομικής επιβάρυνσης για τη μείωση του επιπέδου των εκπομπών CO₂. Κατά συνέπεια, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, σύμφωνα με το ECCP (**), η πιθανή μείωση των εκπομπών CO₂ με την οικολογική οδήγηση θα είναι ίση προς 50 εκατομμύρια τόνους στην Ευρώπη το 2010 (2006-2010) ενώ μια κοινή μελέτη TNO/IEEP (***) υποστηρίζει ότι η οικολογική οδήγηση δεν είναι μόνο εφικτή αλλά αποτελεσματική και υπολογίσιμη.

4.6.3 Από την άλλη πλευρά, η μέση τιμή πωλήσεως των αυτοκινήτων θα αυξηθεί κατά 3.600 ευρώ (**) προκειμένου να επιτευχθεί ο στόχος των 120 gr/km μόνο μέσω της τεχνολογίας των κινητήρων. Για να υπάρχει πλήρης ενημέρωση προστίθεται ότι οι ίδιες πηγές αναφέρουν ότι η επίτευξη των 130 gr/km συνεπάγεται επιπλέον κόστος για τον αγοραστή, το οποίο θα είναι ωστόσο σημαντικό και της τάξεως των 2 500 ευρώ.

(*) Βλ. την υπό κατάρτιση γνωμοδότηση TEN/286 «Έκθεση προόδου για τη χρήση βιοκαυσίμων».

(**) *European Climate Change Programme* (Ευρωπαϊκό πρόγραμμα για τις κλιματικές αλλαγές — ΕΠΚΑ). Στο πλαίσιο του ΕΠΚΑ, ο σύμβουλος της επιτροπής (TNO) υπολόγισε το κόστος και τις δυνατότητες μείωσης CO₂ των διαφόρων πιθανών μέτρων.

(***) IEEP (Institute for European Environmental Policy) — Ινστιτούτο ευρωπαϊκής περιβαλλοντικής πολιτικής — TNO Consultancy.

(§) Βλέπε υποσημείωση 6.

4.6.4 Σε μια Ευρώπη όπου τα αυτοκίνητα που κυκλοφορούν ανανεώνονται κατά μέσο όρο κάθε δώδεκα έτη, όπως υπενθυμίζει η Επιτροπή, είναι σαφές ότι μια τόσο σημαντική αύξηση της τιμής θα επιβραδύνει περαιτέρω τον κύκλο αντικατάστασης των αυτοκινήτων. Όσον αφορά τις κοινωνικές συνέπειες αυτών των αυξήσεων, είναι επίσης σαφές ότι η αύξηση των τιμών θα καταστήσει ακόμη πιο δύσκολη την αγορά αυτοκινήτου για τις φτωχότερες ομάδες του πληθυσμού.

4.7 Τέλος η ΕΟΚΕ δεν συμμερίζεται τη θέση της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία οι τεχνολογικές βελτιώσεις θα επιφέρουν μείωση των εκπομπών CO₂ κατά 10 gr/km, εφόσον η ικανότητα των βιοκαυσίμων να διεισδύσουν στην αγορά είναι ακόμη αβέβαιη και δεν μπορεί να προεξοφληθεί ότι η συμβολή τους θα φτάσει το αναμενόμενο επίπεδο των 5gr/km. Για τον λόγο αυτό η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι απαραίτητο να υιοθετηθεί ένα σύστημα αποτελούμενο από μέτρα που να ελέγχονται με ασφάλεια, όπως είναι για παράδειγμα η περίπτωση της οικολογικής οδήγησης και οι υποδομές.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Η ΕΟΚΕ σύμφωνα με τις ανωτέρω γενικές παρατηρήσεις και στο φως της τρέχουσας κοινοβουλευτικής συζήτησης εύχεται να θεσπιστεί νομοθετικό μέσο που όχι μόνον δεν θα βλάψει την ικανότητα των καταναλωτών να αγοράζουν καινούρια αυτοκίνητα, ώστε να διασφαλιστεί η ανανέωση των αυτοκινήτων που κυκλοφορούν, αλλά θα μπορεί να προσανατολίζει τη ζήτηση σε μοντέλα με χαμηλότερες εκπομπές.

5.2 Επειδή δεν υπάρχει ευρεία και αναλυτική αξιολόγηση του αντίκτυπου, που να προβάλλει τα κέρδη και τα οφέλη των διαφόρων πιθανών λύσεων, η ΕΟΚΕ επιφυλάσσει να εκφραστεί σε επόμενη γνωμοδότηση της για τα ενδεδειγμένα και εφικτά όρια όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών CO₂, αλλά συνιστά κατά την εφαρμογή του νομοθετικού μέσου που θα αποφασιστεί να ληφθεί δέοντως υπόψη ότι ο παραγωγικός κύκλος των αυτοκινήτων είναι ιδιαίτερα περίπλοκος και απαιτείται χρόνος προσαρμογής (*lead time*) (°) που μπορεί να φθάσει και τα 7 έτη.

5.3 Δεδομένου του χρόνου καθορισμού των κανόνων στη διαδικασία συναπόφασης, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι το τελικό κείμενο που θα περιέχει τις προς ικανοποίηση απαιτήσεις δεν θα είναι έτοιμο πριν το 2009. Σε σχέση με τα προαναφερθέντα για τους βιομηχανικούς κύκλους που χαρακτηρίζουν τον τομέα, η πρώτη εφικτή ημερομηνία τοποθετείται το 2015, λαμβανομένης ακόμη υπόψη της θέσης σε ισχύ του κανονισμού EURO 6 για τη μείωση των αζωτοξειδίων που, όπως και στην περίπτωση του CO₂, απαιτούν διαρθρωτικές παρεμβάσεις στο αυτοκίνητο.

5.4 Αντιθέτως ο στόχος του 2012 κινδυνεύει να μην είναι τεχνικά εφικτός και κατά συνέπεια να έχει έντονες αρνητικές επιπτώσεις στην ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής βιομηχανίας αυτοκινήτων και στην απασχόληση.

(°) Χρόνος που χρειάζεται η βιομηχανία για να εφαρμόσει οποιαδήποτε νέο μέτρο που συνεπάγεται η διαρθρωτική παρέμβαση στο όχημα.

5.5 Από τώρα η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ ενός ουδέτερου νομοθετικού μέσου όσον αφορά τον ανταγωνισμό μεταξύ κατασκευαστών: δηλαδή να μην θέτει δεσμευτικούς περιορισμούς στην προσφορά μοντέλων στην αγορά, αλλά να προσανατολίζει τη ζήτηση των αγοραστών σε μοντέλα με χαμηλότερες εκπομπές· οι μειώσεις του CO₂ που απαιτούνται θα πρέπει να καθορίζονται σύμφωνα με τις διαφοροποιήσεις που υπάρχουν στις σειρές των προϊόντων, με τη χρήση ενδεικτικών και ανάλογων των εκπομπών CO₂ παραμέτρων.

5.6 Στα πλαίσια αυτά, εκτιμάται ότι η παράμετρος που θα επιλεγεί θα πρέπει να εξασφαλίζει ότι η συνεισφορά στη μείωση των εκπομπών των διαφόρων τμημάτων και η επακόλουθη αναπόφευκτη αύξηση του κόστους των οχημάτων δεν θα περιορίσουν την δυνατότητα του κάθε πελάτη να αγοράζει το νέο μοντέλο σύμφωνα με την αγοραστική του δύναμη.

5.6.1 Πιθανή παράμετρο αποτελεί το βάρος του οχήματος (όπως υπέδειξε η Ευρωπαϊκή Ένωση Κατασκευαστών Αυτοκινήτων — ΕΕΚΑ), επειδή συνδέεται άμεσα με το επίπεδο εκπομπών CO₂. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι από το 1996 ως το 2005 η αύξηση του βάρους των οχημάτων ήταν 32 kg με σχετική αύξηση των εκπομπών CO₂ ίση προς 6,6 g/km. Πράγματι, το βάρος θα χρησιμοποιηθεί ως παράμετρος αναφοράς στην στρατηγική για τη μείωση των εκπομπών CO₂ στην Ιαπωνία, όπου το 2006 αποφασίστηκε να μειωθούν οι εκπομπές στα 138 g/km μέχρι το 2015. Συνεπώς, η ΕΕΚΑ υποστηρίζει την παράμετρο αυτή εφόσον εναρμονίζει τις πολιτικές για το CO₂ σε παγκόσμιο επίπεδο.

5.6.2 Πρέπει να επισημανθεί, ότι προς το παρόν εξετάζονται άλλες παράμετροι που θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν για την επισημάνση και διαφοροποίηση των σειρών του προϊόντος. Ιδιαίτερα, αναφέρεται η πρόταση του κ. C. Davies, εισηγητή του ΕΚ, που αφορά το αποτύπωμα (χώρος που καλύπτει το αυτοκίνητο ανάλογα με το μεταξόνιο και το άνοιγμα των τροχών⁽¹⁰⁾).

5.6.3 Η ΕΟΚΕ, από την πλευρά της, θεωρεί ότι η εισαγωγή π.χ. ως παραμέτρου του «box volume» (δηλαδή το μήκος x το πλάτος x το ύψος του οχήματος) μπορεί να είναι ενδιαφέρουσα και κατάλληλη, και να αποδειχθεί ως το πιθανό μέσο που θα κατευθύνει τους καταναλωτές προς τον τύπο οχήματος που ανταποκρίνεται στις πραγματικές τους ανάγκες χωρίς άχρηστες εκπομπές CO₂ λόγω της δυσανάλογης σχέσης μεταξύ χρήσεως και όγκου του οχήματος. Με άλλα λόγια όποιος χρειάζεται ένα ΟΨΕ (όχημα ψυχαγωγίας/εργασίας) που μπορεί να μεταφέρει περισσότερα άτομα και μεγαλύτερο φορτίο είναι διατεθειμένος να καταβάλει μεγαλύτερη τιμή διότι όντως χρειάζεται ένα τέτοιο όχημα, διαφορετικά θα δει ότι είναι πιο συμφέρον να κατευθυνθεί προς χαμηλότερο τμήμα της αγοράς.

5.7 Όσον αφορά την πρόταση που υπέβαλε ο εισηγητής του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου C. Davies για τη δημιουργία ενός μηχανισμού *Carbon Allowance Reduction System* (CARS) — δηλαδή ενός συστήματος που επιτρέπει τη μείωση των εκπομπών άνθρακα με τον ορισμό κυρώσεων και πιστώσεων σε περίπτωση υπέρβασης ή αντιθέτως συμμόρφωσης προς τα προκαθορισμένα όρια, η ΕΟΚΕ θεωρεί αδύνατη την εισαγωγή ενός συστήματος εμπορίας εκπομπών CO₂ σε μια αγορά που περιορίζεται στον αυτοκινητιστικό τομέα.

Επειδή οι στόχοι είναι φιλόδοξοι, δεν θεωρείται ρεαλιστική η δημιουργία επαρκούς όγκου εμπορίας εκπομπών για να εξασφαλίσουν τη λειτουργία του συστήματος.

5.7.1 Αντιθέτως, η ΕΟΚΕ θεωρεί δυνατή την εφαρμογή ενός ανοιχτού συστήματος εμπορίας εκπομπών (που επιτρέπει δηλαδή την εμπορία με άλλους τομείς) το οποίο θα έχει το πλεονέκτημα ότι εξασφαλίζει συνολική μείωση των εκπομπών CO₂ με επαρκή ευελιξία ενώ θα καθορίζει ανώτατα όρια στις πιθανές αγορές εκ μέρους των κατασκευαστών αυτοκινήτων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει συνεπώς ένα ανοιχτό σύστημα που θα πρέπει να καθοριστεί και να εξεταστεί όσον αφορά τις οικονομικές επιπτώσεις υπό το φως των αλλαγών που θα επέλθουν στην εμπορία των εκπομπών από σήμερα μέχρι το 2015, επαναλαμβάνοντας ότι οι οικονομικές επιπτώσεις δεν θα πρέπει να επηρεάζουν την δυνατότητα του τελικού πελάτη να αποκτήσει αυτοκίνητο.

5.8 Όσον αφορά την παράγραφο της ανακοίνωσης που αναφέρεται στην εισαγωγή δεοντολογικού κώδικα για τις δραστηριότητες εμπορίας και διαφήμισης, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι σε όλα σχεδόν τα κράτη μέλη υπάρχουν ήδη συμφωνίες για τον καθορισμό κανόνων συμπεριφοράς οι οποίες είναι ως επί το πλείστον ιδιαίτερα αυστηρές. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει καταρχήν την εναρμόνιση των δραστηριοτήτων εμπορίας και διαφήμισης και συνεπώς την καθιέρωση ευρωπαϊκού δεοντολογικού κώδικα όπως υποδεικνύει η Επιτροπή στους κατασκευαστές αυτοκινήτων.

5.9 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί επίσης ότι, στην ανακοίνωσή της, η Επιτροπή αναφέρει την πρόθεσή της να επεξεργαστεί νομοθετικό μέσο για τη μείωση των εκπομπών CO₂ που προέρχονται από τα ελαφρά εμπορικά οχήματα.

5.9.1 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, για τα ελαφρά εμπορικά οχήματα (κατηγορία N1 και σχετικά επιβατηγά αυτοκίνητα) δεν απαιτείται παρόμοια παρέμβαση εφόσον τα οχήματα αυτά προορίζονται για επαγγελματική χρήση και συνεπώς η κατανάλωσή τους και οι εκπομπές CO₂ αποτελούν ήδη καθοριστικό στοιχείο για την επιλογή του αγοραστή, επειδή επηρεάζουν κατά πολύ το κόστος για την άσκηση της δραστηριότητάς τους. Συνεπώς, τα οχήματα που προσφέρονται στην αγορά έχουν ήδη υιοθετήσει τις πιο αποτελεσματικές λύσεις, δηλαδή σχεδόν αποκλειστικά κινητήρες ντίζελ.

5.9.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να καταρτίσει αξιολόγηση αντίκτυπου, πριν προβεί σε οποιαδήποτε απόφαση, που να βασίζεται σε πρόσφατα στοιχεία σχετικά με τις εκπομπές των ελαφρών εμπορικών οχημάτων, στοιχεία που προς το παρόν δεν είναι διαθέσιμα.

5.9.3 Η θέσπιση ποσοτικών στόχων υπό μορφή g/km για τα εμπορικά οχήματα, χωρίς να υπάρχει σαφής γνώση των σχετικών στοιχείων, μπορεί να οδηγήσει στη μείωση της μεταφορικής ικανότητας των επιμέρους οχημάτων με την συνακόλουθη αναποτελεσματικότητα, που θα απαιτούσε ή την αύξηση του αριθμού των οχημάτων που χρειάζονται για την μεταφορά της ίδιας ποσότητας εμπορευμάτων ή οχήματα ανώτερης κατηγορίας και διαστάσεων που σημαίνει επιδείνωση των συνολικών εκπομπών.

⁽¹⁰⁾ Μεταξόνιο: απόσταση μεταξύ εμπρόσθιου και οπίσθιου άξονα· άνοιγμα των τροχών: απόσταση μεταξύ των τροχών.

5.10 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι το θέμα του διοξειδίου του άνθρακος που εκπέμπουν τα αυτοκίνητα και τα ελαφρά εμπορικά οχήματα πρέπει να εκτιμηθεί στο σύνολό του λαμβάνοντας υπόψη ολόκληρο τον κύκλο ζωής των αγαθών αυτών, από τη διαδικασία παραγωγής και την χρησιμοποίηση έως το τέλος ζωής. Εξάλλου, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει υπό το φως των όσων προαναφέρθηκαν, την ανάγκη συντονισμού και συνέπειας μεταξύ των νομοθετικών και ρυθμιστικών πρωτοβουλιών που αφορούν την αυτοκινητοβιομηχανία με αντίκτυπο στις εκπομπές CO₂ ώστε να αποφευχθεί η σύγκρουση μεταξύ πρωτοβουλιών με διαφορετικά θέματα που θα προκαλούσε καθυστέρηση στην εφαρμογή τους.

5.11 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι οι πρωτοβουλίες των μελλοντικών προγραμμάτων πλαισίων για την έρευνα θα πρέπει να προσανατολίζονται κατά προτεραιότητα και χωρίς χρονοτριβή σε προγράμματα που θα επιδιώκουν εφικτές τεχνικές λύσεις και οικονομικά βιώσιμες για τη μείωση των συνολικών εκπομπών CO₂ (που δεν συνδέονται συνεπώς μόνο με τις μεταφορές), λαμβάνοντας υπόψη τις καθορι-

στικές επιπτώσεις όλων των κύκλων ζωής από τις διάφορες πηγές εκπομπών. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι τα ερευνητικά σχέδια θα πρέπει να είναι ευρείας εμβέλειας και να επισημάνουν λύσεις βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα, σεβόμενα το στόχο για τη δυνατότητα αγοράς τόσο εκ μέρους του κατασκευαστή όσο και του τελικού πελάτη, κατά τρόπο που να ενθαρρύνει την ανανέωση των κυκλοφορούντων οχημάτων προς την κατεύθυνση της βιώσιμης κινητικότητας.

5.12 Τέλος, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι η παρέμβαση των κρατών μελών θα πρέπει να επεκταθεί σε περισσότερα μέτωπα εκτός από εκείνα που αναφέρθηκαν (δρόμοι, ευφυείς σηματοδότες, ...), κυρίως δε με πρωτοβουλίες οικολογικών αγορών για τη σύνθεση του δικού τους στόλου αυτοκινήτων και με τη δέσμευση να υλοποιήσουν δίκτυα υποδομών που να καταστήσουν δυνατή την πρόσβαση στη διανομή καυσίμων με λιγότερες περιβαλλοντικές συνέπειες όπως το φυσικό αέριο και το υγραέριο για το οποίο η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει τη γνώμη της σε προηγούμενες γνωμοδοτήσεις.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/54/ΕΚ σχετικά με την εφαρμογή ορισμένων διατάξεων στην Εσθονία»

COM(2007) 411 τελικό — 2007/0141 (COD)

(2008/C 44/12)

Στις 17 Σεπτεμβρίου 2007, το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με τα άρθρα 47(2) 55 και 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της. Συνεπώς, κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας, που έλαβε χώρα στις 24 και 25 Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2007), αποφάσισε, με 150 ψήφους υπέρ, 2 ψήφους κατά και 8 αποχές, να εκφέρει θετική γνωμοδότηση για το κείμενο που προτείνεται.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την επιλογή και αδειοδότηση συστημάτων που παρέχουν κινητές δορυφορικές υπηρεσίες (MSS)»

COM(2007) 480 τελικό — 2007/0174 (COD)

(2008/C 44/13)

Στις 7 Σεπτεμβρίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Στις 25 Σεπτεμβρίου 2007, το Προεδρείο της ΕΟΚΕ ανέθεσε στο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές, κοινωνία των πληροφοριών» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών της.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα των εργασιών, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της, η οποία πραγματοποιήθηκε στις 24 και 25 Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου), όρισε ως γενικό εισηγητή τον κ. Organ και υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 119 ψήφους υπέρ, και 3 αποχές.

1. Συμπεράσματα

1.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την επιλογή και αδειοδότηση συστημάτων που παρέχουν κινητές δορυφορικές υπηρεσίες και συνιστά να υιοθετηθεί και να τεθεί αμέσως σε εφαρμογή.

1.2. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σθεναρά τον βασικό στόχο της παρούσας πρότασης απόφασης, όπως αυτός διατυπώνεται στον Τίτλο I, άρθρο 1, πρώτη παράγραφο, και αφορά τη θέσπιση ενιαίας κοινοτικής διαδικασίας για την επιλογή και την αδειοδότηση φορέων εκμετάλλευσης κινητών δορυφορικών συστημάτων εκ μέρους των κρατών μελών.

1.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι αυτή η απόφαση πρέπει να υιοθετηθεί αμέσως λόγω:

- α. της φυσικής ικανότητας των συστημάτων δορυφορικών επικοινωνιών να καλύπτουν ταυτόχρονα μεγάλα μέρη της Ευρώπης και των κρατών μελών της ΕΕ,
- β. του σχετικά περιορισμένου ραδιοφάσματος που διατίθεται για τις επικοινωνίες αυτές,
- γ. των αποκλιουσών λύσεων όσον αφορά την επιλογή και αδειοδότηση που ισχύουν στα κράτη μέλη,
- δ. της σήμερα λιγότερο αποτελεσματικής χρήσης του διαθέσιμου ραδιοφάσματος.

1.4. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η δημιουργία και χρήση των συστημάτων δορυφορικών επικοινωνιών, λόγω του χαρακτήρα του πεδίου που καλύπτουν, αποτελούν μείζονες πρωτοβουλίες για την επέκταση του ευρωπαϊκού διαστημικού κλάδου και την ανάπτυξη συγκεκριμένων εφαρμογών στον τομέα των επικοινωνιών και ευθυγραμμίζονται πλήρως με τη στρατηγική της Λισσαβώνας υπέρ της προώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης, δεδομένου ότι συμβάλλουν στη δημιουργία νέων θέσεων εργασίας στο πλαίσιο ενός περιβάλλοντος αυξημένης ανταγωνιστικότητας.

1.5. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το ότι η ΕΕ διαθέτει σημαντικούς τεχνικούς πόρους σε αυτόν τον τομέα,

γεγονός που έχει θετικό αντίκτυπο στην παρούσα πρόταση: τρεις από τους μεγαλύτερους φορείς εκμετάλλευσης δορυφορικών συστημάτων παγκοσμίως είναι ευρωπαϊκοί, ενώ οι δορυφορικές επικοινωνίες καταλαμβάνουν ποσοστό 40 % των τρεχόντων εσόδων του ευρωπαϊκού διαστημικού τομέα.

1.6. Η ΕΟΚΕ επικροτεί τη συναίνεση που επιτεύχθηκε από την Επιτροπή όσον αφορά την προώθηση της εν λόγω πρότασης, η οποία απέσπασε την υποστήριξη όλων των ενδιαφερόμενων μερών με τα οποία διεξήχθησαν διαβουλεύσεις κατά το στάδιο κατάρτισης: ο δορυφορικός κλάδος, οι φορείς εκμετάλλευσης τηλεπικοινωνιακών δικτύων, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Διαστήματος και οι εθνικές ρυθμιστικές αρχές των κρατών μελών.

1.7. Ταυτοχρόνως, η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η απόφαση — στην παρούσα τελική μορφή της — αποτελεί μια θεμιτή λύση στις αποκλίνουσες απόψεις που εκφράστηκαν κατά τη διάρκεια των διαβουλεύσεων σε ό,τι αφορά: τις μεθόδους και τα κριτήρια επιλογής, την ανάγκη μεγαλύτερου βαθμού ευελιξίας σε εθνικό επίπεδο ως προς τον χρόνο που απαιτείται προκειμένου να ληφθεί η εθνική αδειοδότηση και ως προς τη διάρκεια ισχύος αυτής, και τον στενότερο συντονισμό των εθνικών διαδικασιών αδειοδότησης.

1.8. Η ΕΟΚΕ συνιστά να υιοθετηθεί η παρούσα απόφαση στην προτεινόμενη μορφή της, συνυπολογίζοντας ότι όσον αφορά τη μεθοδολογία που χρησιμοποιείται για την εφαρμογή των διατάξεων σχετικά με την επιλογή και αδειοδότηση, είναι αναγκαίο να θεσπιστούν κανονισμοί για την προστασία των συμφερόντων των πολιτών και τη διαφύλαξη της ιδιωτικής ζωής των χρηστών τερματικού εξοπλισμού δορυφορικών συστημάτων

2. Εισαγωγή

2.1 Η δημιουργία και χρήση ενός πανευρωπαϊκού συστήματος επικοινωνιών, το οποίο θα βασίζεται σε δορυφορικές τεχνολογίες, συνιστά καινοτομική εναλλακτική πλατφόρμα για διάφορους τύπους τηλεπικοινωνιών και υπηρεσιών ευρυεκπομπής/πολυεκπομπής, ανεξάρτητα από τη γεωγραφική θέση των τελικών χρηστών, όπως

διαδικτυακή/ενδοδικτυακή πρόσβαση υψηλών ταχυτήτων, κινητά πολυμέσα και πολιτική προστασία, διαχείριση μη στρατιωτικών κρίσεων (φυσικές ή ανθρώπινες καταστροφές), δημόσια τάξη και ασφάλεια, εφαρμογές διαχείρισης στόλου, παροχή ιατρικής βοήθειας εξ αποστάσεως κ.λπ.

2.2 Το εν λόγω σύστημα είναι σχεδιασμένο κατά τρόπο ώστε να συμβάλει στην ανάπτυξη της εσωτερικής αγοράς, στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας αυξάνοντας τη διάθεση πανευρωπαϊκών υπηρεσιών, την ενθάρρυνση αποδοτικών επενδύσεων προπάντων με την εισαγωγή καινοτόμων υπηρεσιών, προκειμένου να εξασφαλιστούν δυνατότητες επικοινωνίας σε απομακρυσμένες χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές.

2.3 Στην περίπτωση των πανευρωπαϊκών συστημάτων, ειδικότερα, πρέπει να θεσπιστούν κοινοτικές διαδικασίες για την επιλογή των φορέων εκμετάλλευσης των συστημάτων κινητών δορυφορικών επικοινωνιών και να καθοριστούν ορισμένες διατάξεις αναφορικά με την αδειοδότηση των επιλεγμένων φορέων εκμετάλλευσης σε εθνικό επίπεδο. Με την εναρμόνιση των κριτηρίων επιλογής για τα συστήματα κινητών δορυφορικών επικοινωνιών καθίσταται εφικτή η εφαρμογή μιας ενιαίας πολιτικής σε επίπεδο ΕΕ στον συγκεκριμένο τομέα. Η επιλογή εκ μέρους των κρατών μελών διαφορετικών φορέων εκμετάλλευσης συστημάτων κινητών επικοινωνιών που χρησιμοποιούν διαφορετικούς δορυφόρους ενδέχεται να οδηγήσει σε πολύπλοκες καταστάσεις επίζημιων παρεμβολών ή ακόμη και να θέσει σε κίνδυνο την ομαλή λειτουργία του συστήματος συνολικά, εάν σε έναν φορέα εκμετάλλευσης κατανεμηθούν διαφορετικές ραδιοσυχνότητες σε διαφορετικά κράτη μέλη. Εξαιτίας των προαναφερόμενων πιθανών κινδύνων, και για την εξασφάλιση μιας ομοιόμορφης προσέγγισης σχετικά με την αδειοδότηση μεταξύ διαφόρων κρατών μελών, οι διατάξεις για τη συγχρονισμένη εκχώρηση ραδιοφάσματος και για εναρμονισμένους όρους αδειοδότησης πρέπει να καθιερωθούν σε κοινοτικό επίπεδο, με την επιφύλαξη της συμβατότητας των επιμέρους εθνικών όρων με την κοινοτική νομοθεσία.

2.4 Οι δορυφορικές επικοινωνίες είναι μια σημαντική πτυχή της εσωτερικής αγοράς, ξεπερνούν τα εθνικά σύνορα και, κατά συνέπεια, επιδέχονται διεθνή ρύθμιση, λαμβανομένης υπόψη της συμβολής τους στην επίτευξη των στόχων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως η επέκταση της γεωγραφικής κάλυψης των ευρυζωνικών επικοινωνιών.

3. Νομική πρόταση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

3.1 Με την προτεινόμενη απόφαση, η οποία έχει ως νομική βάση το άρθρο 95 της ΣΕΚ, καθορίζεται το αναγκαίο νομικό πλαίσιο για την επιλογή και αδειοδότηση των υπηρεσιών κινητών δορυφορικών επικοινωνιών. Η επιλογή αυτή θα πρέπει να πραγματοποιηθεί σύμφωνα με τους γενικούς στόχους και εφαρμόζοντας την ανταγωνιστική διαδικασία επιλογής που περιγράφεται στην πρόταση. Επίσης, θα συμμετέχει η Επιτροπή συνεικουρούμενη από την Επιτροπή Επικοινωνιών. Η αδειοδότηση (δικαιώματα χρήσης ραδιοφάσματος) επιλεγμένων φορέων εκμετάλλευσης θα χορηγείται σε εθνικό επίπεδο, υπό τον όρο ότι θα τηρείται μια στοιχειώδης δέσμη εναρμονισμένων όρων, όπως καθορίζεται στην πρόταση.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1. Η Επιτροπή προτείνει η εφαρμογή της παρούσας απόφασης να βασιστεί στην αξιολόγηση των ακόλουθων πτυχών:

- Οι φορείς εκμετάλλευσης κινητών δορυφορικών συστημάτων θα πρέπει να επιλεγούν μέσω κοινοτικής διαδικασίας·
- Οι επιλεγμένοι φορείς εκμετάλλευσης κινητών δορυφορικών συστημάτων θα πρέπει να αδειοδοτούνται από τα κράτη μέλη·
- Οι φορείς εκμετάλλευσης συμπληρωματικών επίγειων σκελών κινητών δορυφορικών συστημάτων θα πρέπει να αδειοδοτούνται από τα κράτη μέλη.

4.2. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η επιλογή και αδειοδότηση περίπου 2-3 φορέων εκμετάλλευσης δορυφορικών συστημάτων, οι οποίοι θα παρέχουν πανευρωπαϊκές υπηρεσίες με χρήση του ραδιοφάσματος των 2 GHz, θα ολοκληρωθεί στα τέλη του 2008 — αρχές 2009.

4.3. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η προθεσμία προκειμένου να τεθούν σε λειτουργία οι πανευρωπαϊκές κινητές δορυφορικές υπηρεσίες για ιδιωτικούς και εμπορικούς πελάτες, συμπεριλαμβανομένης υψίρρυθμης πρόσβασης στο Ίντερνετ, κινητών πολυμέσων, πολιτικής προστασίας, εσωτερικής ασφάλειας και άμυνας δεν θα υπερβεί το πρώτο τρίμηνο του 2011.

4.4. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η εφαρμογή και η θέση σε λειτουργία των ευρωπαϊκών συστημάτων παγκόσμιου εντοπισμού θέσης θα πρέπει να αποτελέσουν απόλυτη προτεραιότητα για την Επιτροπή.

4.4.1. Αναφορικά με αυτό το σημαντικό ζήτημα, η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με λύπη ότι τα ευρωπαϊκά προγράμματα δορυφορικής πλοήγησης GALILEO και EGNOS παρουσιάζουν καθυστέρηση πέντε ετών σε σχέση με τον αρχικό τους προγραμματισμό, ενώ έχουν ανακύψει πολλά προβλήματα, και προτρέπει την Επιτροπή να βρει λύσεις προκειμένου να ξεπεραστεί η σημερινή κατάσταση.

4.4.2. Όλο και περισσότερες σύγχρονες οικονομικές δραστηριότητες βασίζονται σε δεδομένα εντοπισμού θέσης που συνδέονται με τη χρήση μιας βάσης χρόνου υψηλής ακρίβειας.

4.4.3. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι η ολοκλήρωση του δορυφορικού συστήματος GALILEO θα συμβάλει σαφώς στην υλοποίηση πλήθους κοινοτικών πολιτικών σε πολυσχιδείς τομείς, συμπεριλαμβανομένων των εξής: η διαχείριση των μεταφορών, η μεταφορά επικινδύνων εμπορευμάτων, οι υπηρεσίες έκτακτης ανάγκης, η ναυσιπλοΐα στη θάλασσα και στις εσωτερικές πλωτές οδούς, οι αεροπορικές μεταφορές, η πολιτική προστασία και οι ανθρωπιστικές αποστολές, η γεωργία, η αλιεία και η παρακολούθηση του περιβάλλοντος, τα ζητήματα άμυνας και εσωτερικής ασφάλειας, οι χρηματοπιστωτικές και τραπεζικές υπηρεσίες με την προστασία της ασφάλειας των συναλλαγών.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1. Η πρόταση απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την επιλογή και αδειοδότηση συστημάτων που παρέχουν κινητές δορυφορικές υπηρεσίες (MSS) προτείνει στους Τίτλους I («Στόχος, πεδίο εφαρμογής και ορισμοί»), II («Διαδικασία επιλογής») και III («Αδειοδότηση») ποικίλες διαδικασίες και πρωτοβουλίες που αποσκοπούν στην εκπλήρωση των στόχων του εν λόγω σχεδίου.

5.2. Παράλληλα, πρέπει να θεσπιστούν ειδικές διαδικασίες όσον αφορά την κατά προτεραιότητα κατανομή ραδιοφάσματος που χρησιμοποιείται για κινητές δορυφορικές υπηρεσίες σε γεωγραφικές

περιοχές όπου συνυπάρχουν διαφορετικά συστήματα επικοινωνιών, τα οποία μπορούν να προκαλέσουν επιζήμιες παρεμβολές.

5.3. Η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η απόφαση της Επιτροπής 2007/98/ΕΚ της 14ης Φεβρουαρίου 2007 σχετικά με την εναρμονισμένη χρήση ραδιοφάσματος στη ζώνη συχνοτήτων των 2 GHz για την υλοποίηση συστημάτων που παρέχουν κινητές δορυφορικές υπηρεσίες μπορεί να συνεισφέρει καθοριστικά στην υλοποίηση των στόχων της παρούσας πρότασης, όπως αυτοί διατυπώνονται στο άρθρο 1, παράγραφος 1. Στο πλαίσιο αυτό, η απαίτηση που προβλέπεται στην παραπάνω απόφαση ότι: «τα κράτη μέλη διαθέτουν τις εν λόγω ζώνες συχνοτήτων σε συστήματα που παρέχουν κινητές δορυφορικές υπηρεσίες στην Επιτροπή, από την 1η Ιουλίου 2007» χρειάζεται να συμπληρωθεί με τον προσδιορισμό συγκεκριμένων διαδικασιών για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση της μεταφοράς των εν λόγω μέτρων.

Βρυξέλλες, 25 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Προσαρμογή στην κανονιστική διαδικασία με έλεγχο Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 95/50/ΕΚ όσον αφορά την εφαρμογή των εξουσιών που ανατίθενται στην Επιτροπή»

COM(2007) 509 τελικό — 2007/0184 (COD)

(2008/C 44/14)

Στις 25 Σεπτεμβρίου 2007 το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 71 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η πρόταση είναι απολύτως ικανοποιητική και δεν χρήζει περαιτέρω σχολίων εκ μέρους της. Συνεπώς, κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας, που έλαβε χώρα στις 24 και 25 Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2007), αποφάσισε, με 153 ψήφους υπέρ, και 7 αποχές, να εκφέρει θετική γνωμοδότηση για το κείμενο που προτείνεται.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου με την οποία τροποποιείται η οδηγία 98/70/ΕΚ όσον αφορά τις προδιαγραφές για τη βενζίνη, το ντίζελ και το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης και την καθιέρωση μηχανισμού για την παρακολούθηση και τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τη χρήση καυσίμων στις οδικές μεταφορές, τροποποιείται η οδηγία 1999/32/ΕΚ του Συμβουλίου όσον αφορά την προδιαγραφή των καυσίμων που χρησιμοποιούνται στα πλοία εσωτερικής ναυσιπλοΐας και καταργείται η οδηγία 93/12/ΕΟΚ»

COM(2007) 18 τελικό — 2007/0019 (COD)

(2008/C 44/15)

Στις 14 Μαρτίου 2007, και σύμφωνα με τα άρθρα 95 και 175 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 4 Ιουλίου 2007 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Osborn.

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 74 ψήφους υπέρ (3 αποχές) την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) υποστηρίζει σαφώς τα σχέδια της Ένωσης για την αντιμετώπιση του προβλήματος της αλλαγής του κλίματος μέσω της μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου (ΕΑΘ). Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η δράση στον τομέα των μεταφορών πρέπει να ξεκινήσει στο βασικό επίπεδο, δηλαδή να αντιμετωπιστούν οι πιέσεις που οδήγησαν σε συνεχή αύξηση όλων των ειδών μεταφοράς επί σειρά ετών.

1.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι εξακολουθούν να υπάρχουν σημαντικά περιθώρια βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης στις επιδόσεις όλων των ειδών μεταφορών. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για την εμφανή αποδυνάμωση των αρχικών προθέσεων της Επιτροπής όσον αφορά την απόδοση των κινητήρων των αυτοκινήτων, προκειμένου να μειωθούν οι πιέσεις που ασκούνται στην αυτοκινητοβιομηχανία για την επίτευξη υψηλότερων προδιαγραφών.

1.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί κατ' αρχήν τη ραγδαία επέκταση της χρήσης των βιοκαυσίμων στην Ένωση. Κρίνει ωστόσο ότι ο συνολικός αντίκτυπος των βιοκαυσίμων στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα πρέπει να αξιολογηθεί πολύ προσεκτικά και ότι ο ρυθμός και η ισορροπία της επέκτασης πρέπει να επανεξετάζονται διαρκώς.

1.4 Συγκεκριμένα, η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να προσδιορίσει πώς υπολογίζει να επιτύχει το στόχο του 10 % για τη χρήση των βιοκαυσίμων έως το 2020 λαμβάνοντας υπόψη τους όρους που έχει θέσει το Συμβούλιο για την επίτευξη αυτού του στόχου και θα πρέπει να είναι διατεθειμένη να τροποποιήσει την προσέγγισή της, εάν αποδειχθεί λιγότερο αποτελεσματική απ' ό,τι αναμενόταν όσον αφορά τη μείωση του διοξειδίου του άνθρακα ή έχει ανεπιθύμητες επιπτώσεις στη διάθρωση της παγκόσμιας γεωργίας ή στη βιοποικιλότητα.

1.5 Η ΕΟΚΕ κρίνει, σε κάθε περίπτωση, σκόπιμη την τροποποίηση των προδιαγραφών για τα καύσιμα, όπως προτείνεται στην παρούσα οδηγία, προκειμένου να καταστεί δυνατή η παραγωγή και διάθεση στην αγορά νέας βενζίνης με υψηλή περιεκτικότητα σε βιοκαύσιμα, υπό την προϋπόθεση ότι θα συνεκτιμώνται οι προβλη-

ματισμοί σχετικά με τις δυνητικές επιπτώσεις όσον αφορά την περιβαλλοντική ρύπανση.

1.6 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σαφώς την πρόταση να απαιτηθεί από τη βιομηχανία καυσίμων να παρακολουθεί και να υποβάλλει δεδομένα σχετικά με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά τον κύκλο ζωής των καυσίμων που διαθέτει στην αγορά και να απαιτηθεί από τις σχετικές βιομηχανίες να μειώνουν τις εκπομπές των καυσίμων κατά 1 % ετησίως από το 2010 έως το 2020. Η ΕΟΚΕ τάσσεται ανεπιφύλακτα υπέρ της εφαρμογής αυτού του μέτρου σε ευρωπαϊκό επίπεδο μάλλον παρά σε εθνικό.

1.7 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τις ήσσονος σημασίας αλλαγές που προτείνονται σχετικά με την περιεκτικότητα των καυσίμων σε θείο. Συνιστά να επανεξεταστεί η μείωση των εκπομπών θείου σε δύο στάδια που προτείνεται για την εσωτερική ναυσιπλοΐα και να εφαρμοστεί η μείωση της τελικής περιεκτικότητας σε θείο σε μία φάση (10 ppm περιεκτικότητα σε θείο), ούτως ώστε οι πλοιοκτήτες να μην είναι υποχρεωμένοι να προβαίνουν στις απαραίτητες μετατροπές των πλοίων τους δύο φορές.

2. Εισαγωγή

2.1 Στην οδηγία 98/70/ΕΚ σχετικά με την ποιότητα των καυσίμων (και στις μεταγενέστερες τροποποιητικές οδηγίες) περιλαμβάνονται οι περιβαλλοντικές προδιαγραφές ποιότητας για τα καύσιμα βενζίνης και ντίζελ στην Κοινότητα και εστιάζεται κατά κύριο λόγο το ενδιαφέρον στη μείωση της περιεκτικότητας σε θείο και, για τη βενζίνη, στη μείωση της περιεκτικότητας σε μόλυβδο και αρωματικές ενώσεις. Καθορίζεται επίσης συγκεκριμένο όριο για την περιεκτικότητα σε θείο του πετρελαίου εσωτερικής καύσης που χρησιμοποιείται σε μη οδικά κινητά μηχανήματα.

2.2 Στην οδηγία 1999/32/ΕΚ του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας του Συμβουλίου 93/12/ΕΚ, καθορίζονται όρια περιεκτικότητας ορισμένων υγρών καυσίμων σε θείο και, μεταξύ άλλων, γίνεται ιδιαίτερη αναφορά στα καύσιμα που χρησιμοποιούνται σε σκάφη εσωτερικής ναυσιπλοΐας.

2.3 Με την παρούσα πρόταση τροποποιούνται οι επιτρεπόμενες προδιαγραφές προκειμένου να καταστεί δυνατή η εισαγωγή μιας νέας διαβάθμισης της βενζίνης με υψηλή περιεκτικότητα σε βιοκαύσιμα που θα περιέχει έως και κατά 10 % αιθανόλη. Επιπλέον, επιβάλλεται επίσης μια μικρή περαιτέρω μείωση των υφιστάμενων επιτρεπόμενων ορίων περιεκτικότητας των καυσίμων σε θείο.

3. Σημαντικές δράσεις της ΕΕ

3.1 Πρόσφατα, η Κοινότητα δεσμεύτηκε να επιτύχει τους στόχους μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 20 % σε σχέση με τα επίπεδα του 1990 έως το 2020.

3.2 Οι χερσαίες μεταφορές, στις οποίες αναλογούν επί του παρόντος σχεδόν 20 % των εκπομπών αυτών, είναι απαραίτητο να συμβάλουν στην επίτευξη αυτών των μειώσεων. Μία πτυχή των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου από τις μεταφορές έχει αντιμετωπιστεί από την Επιτροπή με την υιοθέτηση μιας συνολικής νέας στρατηγικής για τη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα των νέων επιβατικών αυτοκινήτων και των μικρών κλειστών φορτηγών που πωλούνται στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΕ μπορεί να επιτύχει τον μακροχρόνιο στόχο της όσον αφορά τη μείωση των μέσων εκπομπών CO₂ από τα νέα αυτοκίνητα σε 120 γραμμάρια ανά χιλιόμετρο έως το 2012.

3.3 Όσον αφορά τα καύσιμα, η οδηγία της ΕΕ σχετικά με τα βιοκαύσιμα (2003/30/ΕΚ) αποσκοπεί στο να συμβάλει περαιτέρω στη μείωση των εκπομπών CO₂ μέσω της προώθησης της χρήσης των καυσίμων από βιομάζα καθώς και άλλων ανανεώσιμων καυσίμων στις μεταφορές. Η κοινοτική στρατηγική για τα βιοκαύσιμα καθορίζεται περαιτέρω το 2006 στην ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Στρατηγική της ΕΕ για τα βιοκαύσιμα», σχετικά με την οποία η ΕΟΚΕ υιοθέτησε γνωμοδότηση στις 24 Οκτωβρίου 2007.

3.4 Το Μάρτιο του 2007, το Συμβούλιο έθεσε για όλα τα κράτη μέλη έναν ελάχιστο δεσμευτικό στόχο 10 % όσον αφορά το μερίδιο των βιοκαυσίμων στη συνολική κατανάλωση βενζίνης και ντίζελ στις μεταφορές της ΕΕ, ο οποίος πρέπει να επιτευχθεί έως το 2020 κατά οικονομικά αποδοτικό τρόπο.

3.5 Η παρούσα οδηγία αποσκοπεί στο να στηρίξει αυτή την στρατηγική. Η κυριότερη αλλαγή συνίσταται στην υιοθέτηση υψηλότερων επιπέδων προσθήκης αιθανόλης σε μια νέα διαβάθμιση βενζίνης για τους μοτοσυκλετιστές, προκειμένου να καταστεί δυνατή η ραγδαία επέκταση των βιοκαυσίμων που ζητείται από το Συμβούλιο.

4. Γενικές παρατηρήσεις

4.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση ορθώς ανέλαβε ηγετικό ρόλο παγκοσμίως στο θέμα της αλλαγής του κλίματος και έθεσε αυστηρούς στόχους όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου για το 2012 και το 2020.

4.2 Η ΕΟΚΕ στηρίζει πλήρως τους στόχους και τη γενική προσέγγιση της Επιτροπής σχετικά με την υιοθέτηση ενός εκτεταμένου προγράμματος δράσης. Θεωρεί, ωστόσο, ότι στον τομέα των μεταφορών υπάρχει ο κίνδυνος να καθοριστεί εσφαλμένη σειρά προτεραιοτήτων.

4.3 Στον τομέα των μεταφορών, η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η δράση πρέπει να ξεκινήσει στο βασικό επίπεδο, δηλαδή, πρέπει να αντιμετωπιστούν οι πιέσεις που οδήγησαν σε συνεχή αύξηση όλων των ειδών μεταφοράς κατά τους δύο τελευταίους αιώνες. Με την ευρωπαϊκή στρατηγική για την αειφόρο ανάπτυξη που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο το 2006, η Ένωση δεσμεύτηκε ως προς το στόχο της αποσύνδεσης της ανάπτυξης της οικονομίας από την αύξηση των μεταφορών. Αυτό πρέπει να αποτελέσει την ύψιστη προτεραιότητα. Η ΕΟΚΕ καλεί εκ νέου την Επιτροπή να διενεργήσει μια θεμελιώδη ολοκληρωμένη μελέτη σχετικά με το πώς μπορεί να επιτευχθεί αυτός ο στόχος.

4.4 Περαιτέρω προτεραιότητα πρέπει να αποτελέσει η σημαντική βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης των αυτοκινήτων και των λοιπών οχημάτων. Η πρόταση να καθοριστεί ένα όριο 120 γραμμάρια εκπομπών CO₂ ανά χιλιόμετρο συνιστά ένα χρήσιμο βήμα. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να είναι δυνατόν να σημειωθεί ταχύτερη και περισσότερη πρόοδος σε αυτόν τον τομέα και ότι θα ήταν καλύτερο να είχε διατηρηθεί η αρχική πρόταση βάσει της οποίας απαιτείται από τους κατασκευαστές κινητήρων να εκπληρώσουν το συγκεκριμένο στόχο. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την Επιτροπή να καταβάλει εντατικότερες προσπάθειες προς αυτήν την κατεύθυνση.

4.5 Όσον αφορά τα βιοκαύσιμα, η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι, σε κάθε περίπτωση, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο. Εκτιμά, ωστόσο, ότι πρέπει να συνυπολογίζονται περισσότερο, τόσο στην Ευρώπη όσο και παγκοσμίως, οι περιβαλλοντικές, κοινωνικές και γεωργικές πτυχές, καθώς και ο αντίκτυπος στην απασχόληση. Η ΕΟΚΕ καταρτίζει επί του παρόντος ξεχωριστή γνωμοδότηση σχετικά με αυτό το θέμα.

4.6 Η αύξηση της καλλιέργειας φυτών για την παραγωγή βιοκαυσίμων αποτελεί μια χρήσιμη μέθοδο χρήσης της γης, υπό την προϋπόθεση ότι δεν θα υποκαθιστά άλλες εξίσου αποδοτικές — ή και περισσότερες αποδοτικές — χρήσεις της γης όσον αφορά τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου. Οι γεωργικές μέθοδοι που χρησιμοποιούνται στην Ευρώπη διασφαλίζουν υψηλά περιβαλλοντικά πρότυπα χάρη στην αρχή της πολλαπλής συμμόρφωσης και, κατ' αρχήν, το καθεστώς πολλαπλής συμμόρφωσης μπορεί να εξελιχθεί σε χρήσιμο μέσο που θα διασφαλίζει ότι τα φυτά που προορίζονται για την παραγωγή βιοκαυσίμων θα καλλιεργούνται με το βέλτιστο τρόπο από την άποψη της απόδοσης του άνθρακα. Ωστόσο, θα πρέπει να συγκριθούν και να αντιπαραβληθούν οι διαδικασίες μεταφοράς και διύλισης που απαιτούνται για την παραγωγή βιοκαυσίμων και για την παραγωγή παραδοσιακών καυσίμων. Ο συνολικός αντίκτυπος των βιοκαυσίμων στις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα πρέπει, επομένως, να αξιολογηθεί πολύ προσεκτικά και ενδέχεται να μην είναι θετικός σε όλες τις περιπτώσεις.

4.7 Γενικότερα, η μαζική εξάπλωση της καλλιέργειας φυτών για την παραγωγή βιοκαυσίμων στην Ευρώπη και σε άλλα μέρη του κόσμου θα μπορούσε να έχει και άλλες σημαντικές επιδράσεις στην παραγωγή τροφίμων, στην προστασία των δασών, στη διατήρηση της βιοποικιλότητας και σε άλλους τομείς, οι οποίες πρέπει επίσης να αξιολογηθούν προσεκτικά. Και αυτό το ζήτημα εξετάζεται αναλυτικά σε ξεχωριστή γνωμοδότηση.

4.8 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, πρέπει να προσαρμόζεται διαρκώς η ιδανική μέθοδος για την ανάπτυξη της αγοράς βιομάζας και βιοκαυσίμων και είναι σημαντικό τα μέτρα για την προώθηση της ανάπτυξης της εν λόγω αγοράς που περιέχονται στην παρούσα οδηγία ή σε άλλες προτάσεις να εξασφαλίζουν στην αγορά τη δυνατότητα να ακολουθεί την ιδανική πορεία προς τις πλέον αποδοτικές ενεργειακά λύσεις που μειώνουν αποτελεσματικά τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

4.9 Λαμβάνοντας υπόψη αυτές τις επιφυλάξεις όσον αφορά την κλίμακα και τον ρυθμό ανάπτυξης των βιοκαυσίμων, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι η Επιτροπή και η Ευρωπαϊκή Ένωση θα πρέπει να συνεχίσουν να επανεξετάζουν το στόχο του 10 % αναφορικά με το μερίδιο των βιοκαυσίμων έως το 2020 και να είναι διατεθειμένες να τον τροποποιήσουν, εάν κριθεί αναγκαίο.

4.10 Η ΕΟΚΕ αξιολογεί την παρούσα οδηγία με βάση αυτή τη γενική προοπτική. Κατ' αρχήν, η ΕΟΚΕ δεν αντιτίθεται στην τροποποίηση της οδηγίας σχετικά με την ποιότητα των καυσίμων προκειμένου να καταστεί δυνατή η ανάμειξη των κατάλληλων βιοκαυσίμων. Θεωρεί ωστόσο ότι πρέπει ληφθεί μέριμνα ώστε να διασφαλιστεί ότι η ανάμειξη βιοκαυσίμων στην βενζίνη δεν θα συνεπάγεται άλλες δυσμενείς περιβαλλοντικές επιπτώσεις όπως οι εκπομπές πτητικών οργανικών ενώσεων (VOC). Είναι εξίσου σημαντικό οι αξιολογήσεις της αναμενόμενης επίδρασης στις καθαρές εκπομπές CO₂ να διενεργηθούν πολύ προσεκτικά και να συνεκτιμηθεί πλήρως η ανάλυση ενός ολόκληρου κύκλου ζωής, κατά περίπτωση, προκειμένου να αξιοποιηθούν με τον βέλτιστο τρόπο τα δυνατικά οφέλη όσον αφορά τις εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα.

5. Ειδικές παρατηρήσεις

5.1 Επέκταση της χρήσης βιοκαυσίμων

5.1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ενδέχεται να χρειαστεί έως ένα βαθμό η επέκταση της χρήσης βιοκαυσίμων. Ως εκ τούτου, κρίνεται σκόπιμη η τροποποίηση των προδιαγραφών για τα καύσιμα, όπως προτείνεται στην παρούσα οδηγία, προκειμένου να καταστεί δυνατή η παραγωγή και διάθεση στην αγορά νέας βενζίνης με υψηλή περιεκτικότητα σε βιοκαύσιμα, υπό την προϋπόθεση ότι θα συνεκτιμώνται οι προβληματισμοί σχετικά με τις δυνητικές παράπλευρες επιπτώσεις όσον αφορά την περιβαλλοντική ρύπανση.

5.1.2 Η ΕΟΚΕ ζητεί τη λήψη συμπληρωματικών μέτρων σχετικά με την πρόταση χαλάρωσης των ορίων της τάσης ατμών προκειμένου να επιτραπεί υψηλότερη τάση ατμών στη νέα υψηλής περιεκτικότητας σε βιοκαύσιμα βενζίνη. Η υψηλότερη τάση ατμών θα έχει ως αποτέλεσμα να αυξηθεί η πτητικότητα της βενζίνης και οι εκπομπές ανεπιθύμητων πτητικών οργανικών ενώσεων (VOC) τόσο από τις αντλίες βενζίνης όσο και με την εξάτμιση και διαρροή από τις δεξαμενές και άλλα μέρη των οχημάτων. Αυτό το πρόβλημα μπορεί να μετριαστεί σε σημαντικό βαθμό μέσω των κατάλληλων τεχνικών μέτρων.

5.1.3 Η ΕΟΚΕ συνιστά να εξετάσει περισσότερο η Επιτροπή αυτή την πτυχή προτού προχωρήσει στην εφαρμογή της οδηγίας. Έχει διατυπωθεί από ορισμένους σχολιαστές η άποψη ότι είναι ενδεχομένως δυνατή η αύξηση της χρήσης βιοκαυσίμων χωρίς να καθοριστούν υψηλότερα όρια τάσης ατμών. Διαφορετικά, τα υψηλότερα επιτρεπόμενα όρια τάσης ατμών πρέπει να συνδεθούν με περαιτέρω μέτρα όσον αφορά τις αντλίες βενζίνης (στόχο που επιδιώκει ήδη η Επιτροπή) και τον περιορισμό της χρήσης διαπερατών υλικών στο σχεδιασμό των κινητήρων, προκειμένου να προληφθεί η αύξηση των

εκπομπών πτητικών οργανικών ενώσεων (VOC) κατά την επέκταση της χρήσης βιοκαυσίμων.

5.2 Παρακολούθηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά τον κύκλο ζωής του καυσίμου

5.2.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρόταση να απαιτηθεί από την βιομηχανία καυσίμων να παρακολουθεί και να υποβάλλει δεδομένα σχετικά με τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου κατά τον κύκλο ζωής των καυσίμων που διαθέτει στην αγορά και να απαιτηθεί από τις εν λόγω βιομηχανίες να μειώνουν τις εκπομπές των καυσίμων κατά 1 % ετησίως από το 2010 έως το 2020. Μολονότι η βιομηχανία καυσίμων έχει βελτιώσει τις επιδόσεις της όσον αφορά την ενεργειακή απόδοση κατά τα τελευταία χρόνια, υπάρχουν ακόμη περιθώρια σημαντικής βελτίωσης. Εξακολουθεί να σημειώνεται καύση πολύ μεγάλων ποσοτήτων αερίου στις κεφαλές των γεωτρήσεων. Αυτό συνεπάγεται απώλεια ενός πολύτιμου πόρου και εκατομμύρια τόνους εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και άλλων ρύπων. Οι διεργασίες διύλισης και η διανομή και μεταφορά μέσω αγωγών στον τομέα των καυσίμων διαφέρουν επίσης σε μεγάλο βαθμό όσον αφορά την ενεργειακή τους απόδοση και τα επίπεδα διαρροής και αποβλήτων· θα μπορούσαν να γίνουν πολλά για τη βελτίωση των προτύπων σε ολόκληρη τη βιομηχανία ώστε να πλησιάσουν τις επιδόσεις των καλύτερων επιχειρήσεων.

5.2.2 Η προτεινόμενη απαίτηση παρακολούθησης εκ μέρους της βιομηχανίας καυσίμων είναι διατυπωμένη κατά τέτοιο τρόπο ώστε η προοδευτική εισαγωγή των βιοκαυσίμων στο ενεργειακό μίγμα να μπορεί να θεωρηθεί ως συμβολή στο συνολικό στόχο της μείωσης των εκπομπών από τη βιομηχανία. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το σχεδιασμό μιας στρατηγικής η οποία να αξιοποιεί τα δυνατικά οφέλη των βιοκαυσίμων όσον αφορά τις πτυχές του περιβάλλοντος, της αγοράς και της πολιτικής απασχόλησης και, κατ' αυτόν τον τρόπο, να διασφαλίζει την υψηλότερη δυνατή συνολική μείωση των εκπομπών CO₂, αλλά εκφράζει την ανησυχία ότι η παρούσα πρόταση μπορεί να έχει ως αποτέλεσμα να μην αξιοποιηθούν οι εταιρίες καυσίμων διάφορες προσφερόμενες ευκαιρίες βελτίωσης της ενεργειακής απόδοσης στις επιχειρήσεις τους προς όφελος της υπερβολικά ταχείας επέκτασης της χρήσης βιοκαυσίμων.

5.2.3 Σε περίπτωση που η παρούσα πρόταση υιοθετηθεί, πρέπει να υπογραμμιστεί μια σειρά πτυχών. Έχει καίρια σημασία να διασφαλιστεί η ενδεδειγμένη ανάλυση του κύκλου ζωής των βιοκαυσίμων και των προϊόντων πετρελαίου, η οποία δεν πρέπει να αποτελεί μια τυπική διαδικασία. Τα διάφορα είδη και πηγές βιοκαυσίμων θα έχουν διαφορετικές επιδράσεις στη συνολική ισορροπία CO₂. Κατά βάση, τα βιοκαύσιμα παρουσιάζουν καλύτερες επιδόσεις απ' ό,τι τα ορυκτά καύσιμα όσον αφορά τον κύκλο ζωής των εκπομπών CO₂. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να προωθήσει τις βέλτιστες λύσεις.

5.2.4 Προκειμένου να επιτευχθούν δεόντως τα οφέλη όσον αφορά το διοξείδιο του άνθρακα, κάθε πηγή πρέπει να αναλυθεί και να αξιολογηθεί ξεχωριστά, δεδομένου ότι οι διαφορετικές εφαρμογές βιοκαυσίμων έχουν διαφορετικό αντίκτυπο όσον αφορά το διοξείδιο του άνθρακα.

5.2.5 Ορθώς αξιολογείται θετικά στην παρούσα πρόταση η χρήση βιομάζας για την παραγωγή βιοκαυσίμων ή ηλεκτρικής ενέργειας. Αυτό θα πρέπει να οδηγήσει σε διαρκή θετική ανάπτυξη της αγοράς βιομάζας.

5.2.6 Στην προτεινόμενη οδηγία δεν γίνεται καμία αναφορά σε πρότυπα παρακολούθησης και στον τρόπο παρακολούθησης και επιβολής των απαιτήσεων. Δεδομένου ότι οι περισσότερες ενδιαφερόμενες επιχειρήσεις δραστηριοποιούνται σε παγκόσμια βάση και θα πρέπει να υιοθετήσουν μια συνεκτική προσέγγιση όσον αφορά τις απαιτήσεις που τους επιβάλλονται, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει σαφώς τον καθορισμό των εν λόγω προτύπων, καθώς και την παρακολούθηση και την επιβολή τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο μάλλον παρά την αντιφατική ερμηνεία και επιβολή τους σε επίπεδο κρατών μελών.

5.3 Περιεκτικότητα των καυσίμων σε θείο

5.3.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την προτεινόμενη επιβεβαίωση του έτους 2009 ως δεσμευτικής ημερομηνίας αναφοράς για την εφαρμογή των 10ppm ως μέγιστης περιεκτικότητας του ντίζελ σε θείο. Επικροτεί επίσης τις προτεινόμενες μειώσεις της μέγιστης περιεκτικότητας σε θείο του πετρελαίου εσωτερικής καύσης που προορι-

ζεται για χρήση σε μη οδικά κινητά μηχανήματα και γεωργικούς και δασικούς ελκυστήρες. Οι προτάσεις αυτές εναρμονίζουν τις απαιτήσεις όσον αφορά την περιεκτικότητα σε θείο με τις αντίστοιχες απαιτήσεις που έχουν ήδη υιοθετηθεί για τα οδικά οχήματα και θα συμβάλουν στο να διασφαλιστεί η περαιτέρω μείωση των εκπομπών θείου και των σωματιδιακών ρύπων.

5.3.2 Όσον αφορά την εσωτερική ναυσιπλοΐα, η Επιτροπή προτείνει τη μείωση των εκπομπών θείου σε δύο στάδια. Η ΕΟΚΕ κρίνει πιο σκόπιμη την εφαρμογή της μείωσης της τελικής περιεκτικότητας σε θείο σε μία φάση, ούτως ώστε οι πλοιοκτήτες να μην είναι υποχρεωμένοι να προβαίνουν στις απαραίτητες μετατροπές των πλοίων τους δύο φορές. Κρίνεται επίσης σκόπιμο να εξεταστεί το ενδεχόμενο παροχής ορισμένων διευκολύνσεων για ιστορικά ή συλλεκτικά πλοία, τα οποία δεν διαθέτουν την ετοιμότητα να προβούν στην αναγκαίες τροποποιήσεις.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η εξέλιξη των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων υπέρ των μειονεκτικών περιοχών από το 2010 και εξής»

(2008/C 44/16)

Στις 16 Φεβρουαρίου 2007, η σύνοδος ολομέλειας της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του ΕΚ, την κατάρτιση γνωμοδότησης πρωτοβουλίας με θέμα: «Η εξέλιξη των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων υπέρ των μειονεκτικών περιοχών από το 2010 και εξής».

Το τμήμα «Γεωργία, αγροτική ανάπτυξη, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του την 1η Οκτωβρίου 2007, με εισηγητή τον κ. KIENLE.

Κατά την 439η σύνοδο της ολομέλειας της της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2007), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε με 143 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει την άποψη ότι οι περιοχές που χαρακτηρίζονται από φυσικά μειονεκτήματα χρειάζονται και αξίζουν ιδιαίτερη προσοχή σε δημόσιο και πολιτικό επίπεδο. Το ίδιο ισχύει, ανεξαιρέτως, και για τις περιοχές οι οποίες στην παρούσα γνωμοδότηση αναφέρονται ως «λοιπές μειονεκτικές περιοχές» (ενδιάμεσες περιοχές).

1.2 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις, οι οποίες συγχρηματοδοτούνται από την ΕΕ και τα κράτη μέλη, αποτελούν ένα απαραίτητο μέσο που επιτρέπει την διαφύλαξη του ανθρωπογενούς τοπίου (cultural landscape) και της γεωργίας σε περιοχές οι οποίες είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες από οικονομική, οικολογική, αλλά και κοινωνική άποψη.

1.3 Στόχος των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων δεν είναι, απλά και μόνον, η διατήρηση των παραδοσιακών συστημάτων εκμετάλλευσης. Η αντιστάθμιση των οικονομικών μειονεκτημάτων των

οποίων τις αρνητικές συνέπειες υφίστανται οι γεωργοί θα πρέπει, και στο μέλλον, να εξακολουθήσει να αποτελεί τον πυρήνα της προσέγγισης των μειονεκτικών περιοχών.

1.4 Σε σχέση με τις εκκρεμείς προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον επαναπροσδιορισμό των προς υποστήριξη περιοχών, η ΕΟΚΕ συνιστά να καθορίσει η ΕΕ το πλαίσιο και τις εναλλακτικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις για την οριοθέτηση των περιοχών. Η επιλογή του σχετικού συστήματος και ο προσδιορισμός των περιοχών θα πρέπει να εξακολουθήσουν να υπάγονται στην αρμοδιότητα των κρατών μελών και των περιφερειών.

1.5 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι είναι απαραίτητο να ενισχυθεί μακροπρόθεσμα η αξιοπιστία του συστήματος χορήγησης αποζημιώσεων. Θα πρέπει να διασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξουν φαινόμενα ασυνέχειας, από διαρθρωτική άποψη, σε περίπτωση αλλαγής των προς υποστήριξη περιοχών.

1.6 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι οι όροι «μειονεκτικές περιοχές» ή «αντισταθμιστική αποζημίωση» είναι πολύ δυσνόητοι για το ευρύ κοινό και, ως εκ τούτου, θα επιθυμούσε την αντικατάστασή τους.

2. Αφορμή και ιστορικό της γνωμοδότησης

2.1 Σύμφωνα με τον χάρτη πορείας του Συμβουλίου, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να υποβάλει το 2008 μία πρόταση αναθεώρησης της οριοθέτησης των λεγόμενων «λοιπών μειονεκτικών περιοχών (ενδιάμεσων περιοχών)», η εφαρμογή της οποίας θα ισχύσει το 2010.

2.2 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εξέδωσε ήδη στις 13 Σεπτεμβρίου 2006 γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Οι μελλοντικές προοπτικές της γεωργίας στις περιοχές με ειδικά φυσικά μειονεκτήματα»⁽¹⁾. Η γνωμοδότηση αυτή αναφερόταν, συγκεκριμένα, στις ορεινές και στις νησιωτικές περιοχές καθώς και στις εξόχως απόκεντρες περιφέρειες, όχι όμως στις περιοχές της κατηγορίας «λοιπές μειονεκτικές περιοχές (ενδιάμεσες περιοχές)» και της κατηγορίας «περιοχές με ειδικά μειονεκτήματα (μικρές περιοχές)».

2.3 Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ είχε τονίσει ρητώς ότι θα εξέταζε την περίπτωση των περιοχών αυτών σε ιδιαίτερη γνωμοδότηση, πράγμα που πράττει με το παρόν έγγραφο. Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας εντάσσεται, συνεπώς, στο πλαίσιο της συζήτησης για έναν πιθανό επαναπροσδιορισμό των μειονεκτικών περιοχών.

2.4 Η απαίτηση της επανεξέτασης των ορίων των περιοχών αυτών απορρέει και από την Ειδική έκθεση του Ευρωπαϊκού Ελεγκτικού Συνεδρίου αριθ. 4/2003. Οι κριτικές παρατηρήσεις που διατυπώθηκαν στο έγγραφο αυτό αφορούσαν κυρίως τα εξής: Τα κράτη μέλη μεταχειρίζονται ένα ευρύ φάσμα ποικίλων δεικτών για την κατάταξη μιας μειονεκτικής περιοχής· δεν υπάρχουν διαθέσιμες επαρκείς αξιόπιστες πληροφορίες για την επίδραση των μέτρων· οι «ορθές γεωργικές πρακτικές» δεν εφαρμόζονται κατά τρόπο ενιαίο. Τα βασικά πορίσματα του Ελεγκτικού Συνεδρίου στοχεύουν στην οριοθέτηση των «λοιπών μειονεκτικών περιοχών» και σε θέματα που σχετίζονται με τις αντισταθμιστικές αποζημιώσεις.

2.5 Η ΓΔ «Γεωργία» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής υπέβαλε, τον Νοέμβριο του 2006, μία έκθεση αξιολόγησης του Ινστιτούτου Ευρωπαϊκής Πολιτικής Περιβάλλοντος (IEΠΠ) σχετικά με τις αντισταθμιστικές αποζημιώσεις υπέρ των μειονεκτικών περιοχών.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, οι περιοχές που αντιμετωπίζουν φυσικά μειονεκτήματα αποτελούν αναπόσπαστο μέρος του «Ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου». Οι εν λόγω περιοχές χρήζουν ιδιαίτερης δημόσιας και πολιτικής προσοχής, έτσι ώστε να μπορέσουν να θεσπισθούν συγκεκριμένα μέτρα τα οποία να είναι προσαρμοσμένα στις πραγματικές ανάγκες των περιοχών αυτών.

3.2 Η οριοθέτηση των «μειονεκτικών περιοχών» επιτρέπει τον προσδιορισμό των περιοχών στις οποίες απειλείται η γεωργική εκμετάλλευση της γης εξαιτίας φυσικών μειονεκτημάτων που την καθιστούν δυσχερή. Με αυτόν τον τρόπο αναγνωρίζεται εμμέσως το γεγονός ότι η βιώσιμη γεωργική εκμετάλλευση συνιστά σημαντική προϋπόθεση για την ελκυστικότητα των γεωργικών εκτάσεων. Στο πλαίσιο δηλαδή της πολυλειτουργικότητας, ο γεωργός δεν ασκούν

μόνον την επαγγελματική τους δραστηριότητα, αλλά συμβάλλουν, ταυτόχρονα, στην προώθηση του δημόσιου συμφέροντος, μέσω της διαφύλαξης και της φροντίδας του τοπίου.

3.3 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ο όρος «μειονεκτικές περιοχές» είναι εξόχως διφορούμενος, δεδομένου ότι πολύ συχνά χρησιμοποιείται για περιοχές των οποίων η φύση και το τοπίο παρουσιάζουν ιδιαίτερο πλούτο και ποικιλία και των οποίων οι πληθυσμοί διακρίνονται για τις ιδιαίτερες ικανότητες και παραδόσεις τους. Η εκμετάλλευση εντούτοις του δυναμικού αυτού καθίσταται συχνά αδύνατη εξαιτίας των δυσχερών μορφολογικών και τοπικών συνθηκών. Όσον δε αφορά τους γεωργούς, οι εναλλακτικές οικονομικές λύσεις που τους παρέχονται, τόσο εντός όσο και εκτός του κλάδου, είναι άκρως ανεπαρκείς.

3.4 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις υπέρ των μειονεκτικών περιοχών αποτελεί ένα μοναδικό, όσο και απαραίτητο, εργαλείο για την διαφύλαξη του ανθρωπογενούς τοπίου και της γεωργίας σε περιοχές οι οποίες είναι ιδιαίτερα ευαίσθητες από οικονομική, οικολογική, αλλά και κοινωνική άποψη. Οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις αποσκοπούν στην αξιοποίηση του σημαντικού δυναμικού των ευρωπαϊκού ανθρωπογενούς τοπίου που παρουσιάζει ενδιαφέρον από αισθητική άποψη, μέσω της προώθησης μίας ενεργού και προσανατολισμένης στην αγορά γεωργίας. Ως εκ τούτου, οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις δεν περιορίζονται απλά και μόνον για τη διατήρηση των παραδοσιακών συστημάτων εκμετάλλευσης. Η αντιστάθμιση των οικονομικών μειονεκτημάτων των οποίων τις αρνητικές συνέπειες υφίστανται οι γεωργοί σε περιοχές με ιδιαίτερα δυσχερείς συνθήκες αγροτικής εκμετάλλευσης, θα πρέπει και στο μέλλον να εξακολουθήσει να αποτελεί τον πυρήνα της προσέγγισης των μειονεκτικών περιοχών. Πέραν δε τούτου, το 2007 θεσπίστηκε και η εξάρτηση των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων από την τήρηση των κανονιστικών ρυθμίσεων σχετικά τόσο με την ασφάλεια των τροφίμων, όσο και με την προστασία του περιβάλλοντος και των ζώων (πολλαπλή συμμόρφωση — Cross Compliance).

3.5 Από το έτος 1975 και εξής, και με αφετηρία τις ορεινές περιοχές, έχει αναπτυχθεί ένα ολοκληρωμένο ευρωπαϊκό σύστημα για την οριοθέτηση των μειονεκτικών περιοχών. Σήμερα υφίστανται τριών ειδών μειονεκτικές περιοχές: οι ορεινές περιοχές, οι λοιπές μειονεκτικές περιοχές (ενδιάμεσες περιοχές) και οι περιοχές με ειδικά μειονεκτήματα (μικρές περιοχές). Αναφορικά με τα δύο τελευταία είδη περιοχών, παρατηρούνται αισθητές διαφορές και διαφοροποιήσεις μεταξύ των κρατών μελών, σε σχέση τόσο με την οριοθέτηση των περιοχών, όσο και με το ύψος των χορηγούμενων πληρωμών. Χάρη στους σημαντικούς οικονομικούς πόρους που διατίθενται για αντισταθμιστικές αποζημιώσεις κατέστη, σε μεγάλο βαθμό, δυνατό να διατηρηθεί μία ζωντανή γεωργία, ακόμα και σε ευαίσθητες γεωργικές περιοχές.

3.6 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις υπέρ των μειονεκτικών περιοχών αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα των προγραμμάτων για την αγροτική ανάπτυξη (του αποκαλούμενου ΕΓΤΑΑ, σύμφωνα με τον κανονισμό 1698/2005). Το γεγονός δε ότι οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις για τις μειονεκτικές περιοχές χρηματοδοτούνται από κοινού από την ΕΕ και τα κράτη μέλη, καταδεικνύει ότι κατά τον αναλυτικό σχεδιασμό αυτών των μέτρων είναι αναγκαίο να συνδυαστούν κατάλληλα ένα ενιαίο ευρωπαϊκό πλαίσιο με την ευελιξία που χαρακτηρίζει το εθνικό ή περιφερειακό επίπεδο.

⁽¹⁾ ΕΕ C 318 της 23ης Δεκεμβρίου 2006, σ. 93.

3.7 Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι το έγγραφο εργασίας που εξέδωσε η Επιτροπή το 2005 και έφερε τον τίτλο «Μέθοδος επαναπροσδιορισμού των μειονεκτικών περιοχών (ενδιάμεσες περιοχές)» οδήγησε σε σημαντικές παρανοήσεις και απορρίφθηκε από πολλές περιφέρειες των κρατών μελών. Στο επίκεντρο των τότε συζητήσεων βρέθηκε η πρόταση υιοθέτησης ενός ενιαίου κεντρικού ορισμού των μειονεκτικών περιοχών με βάση τα κριτήρια της ύπαρξης λειμώνων και της απόδοσης σε σιτηρά, χωρίς ωστόσο να παρέχεται η δυνατότητα να συνυπολογίζονται οι περιφερειακές ιδιαιτερότητες. Οι μαζικές επιφυλάξεις και τα αντεπιχειρήματα που διατυπώθηκαν τότε κατά της μεθόδου αυτής πρέπει να ληφθούν υπόψη στις νέες συζητήσεις.

3.8 Στην έκθεση αξιολόγησης του ΙΕΠΠ του Νοεμβρίου 2006 υπογραμμίζεται το γεγονός ότι το μέσο στήριξης που συνιστούν οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις πρέπει να εξετασθεί υπό το πρίσμα των αλληλοεπιδράσεων του με το καθιερωμένο ενιαίο ενίσχυσης και με τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα. Παράλληλα, προτείνεται η περαιτέρω προβολή του ρόλου των εν λόγω αποζημιώσεων στην αντιστάθμιση των μειονεκτιμάτων που οφείλονται σε ιδιαιτερότητες του εδάφους και δεν επιτρέπουν την πλήρη αξιοποίησή του από γεωργική άποψη. Το ύψος της χορηγούμενης αποζημίωσης θα πρέπει δε να προσαρμόζεται καλύτερα στο μειονέκτημα του οποίου η αντιστάθμιση επιδιώκεται.

3.9 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ο κίνδυνος μίας ενδεχόμενης «υπεραντιστάθμισης», τον οποίο προβλέπει το Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, δεν αναφέρεται διόλου στην έκθεση αξιολόγησης του ΙΕΠΠ. Η σημαντική απόκλιση που παρατηρείται μεταξύ του εισοδήματος των γεωργών στις μειονεκτικές περιοχές και του αντίστοιχου εισοδήματος στις μη μειονεκτικές περιοχές μπορεί μεν να περιοριστεί μέσω των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων, όχι όμως και να ακυρωθεί. Ανάλογα με το κράτος μέλος, οι ειδικοί αναλυτές εκτιμούν ότι οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις συμβάλλουν στο γεωργικό εισόδημα κατά ποσοστό που κυμαίνεται μεταξύ 10 % και 50 %.

3.10 Κατά την γνώμη της ΕΟΚΕ, οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις συμβάλλουν επίσης σημαντικά και στην διαφύλαξη της γεωργίας τόσο στις ελάχιστα παραγωγικές όσο και στις αραιοκατοικημένες περιοχές. Η βιωσιμότητα των γεωργικών επιχειρήσεων εξαρτάται, καταρχάς, από την παραγωγή των γεωργικών καλλιεργειών και την διάθεση της στην αγορά, κατά δεύτερο λόγο από τα έσοδα που προέρχονται από την διαφοροποίηση και, τέλος, από τα μέτρα της Κοινής Αγροτικής Πολιτικής. Προκειμένου μάλιστα να ενθαρρυνθούν οι νέοι κυρίως αγρότες κατά την έναρξη των γεωργικών τους δραστηριοτήτων στις μειονεκτικές περιοχές, πρέπει απαραίτητα να κατοχυρωθεί η μακροπρόθεσμη πολιτική αξιοπιστία του συστήματος των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων.

3.11 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα έπρεπε εφεξής η ανάπτυξη του συστήματος των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων υπέρ των μειονεκτικών περιοχών να πάψει να συσχετίζεται με τα γεωργοπεριβαλλοντικά μέτρα, ούτως ώστε να προβληθούν με σαφήνεια τα χαρακτηριστικά αυτών των αποζημιώσεων. Χρειάζεται επίσης να διασαφηνισθεί μεσοπρόθεσμα ο τρόπος με τον οποίο πρέπει να εξελιχθεί το σύστημα αυτό στις περιοχές με περιβαλλοντικούς περιορισμούς. Η επισημανθείσα στην έκθεση αξιολόγησης του ΙΕΠΠ περιορισμένη εφαρμογή των συγκεκριμένων μέτρων οφείλεται, κατά την ΕΟΚΕ, και στο γεγονός ότι πολλά κράτη μέλη ή περιφέρειες προτιμούν να κάνουν στις περιοχές αυτές χρήση γεωργοπεριβαλλοντικών μέτρων.

Παρατηρήσεις σχετικά με τον επαναπροσδιορισμό των επιλέξιμων για υποστήριξη περιοχών

3.12 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι κατά τον επαναπροσδιορισμό των γεωγραφικών ζωνών που θα δικαιούνται να λάβουν αντισταθμιστική αποζημίωση λόγω μειονεκτιμάτων, πρέπει να ληφθούν υπόψη οι ακόλουθοι παράγοντες:

3.12.1 Οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις υπέρ των μειονεκτικών περιοχών θα πρέπει εφεξής να συναρτώνται με την διατήρηση μίας ζωντανής και προσαρμοσμένης στις τοπικές συνθήκες γεωργικής δραστηριότητας, ακόμα και σε περιοχές με δυσμενείς συνθήκες εκμετάλλευσης.

3.12.2 Βάσει των μέχρι σήμερα συζητήσεων, η επικείμενη επανεξέταση του συστήματος θα πρέπει να περιοριστεί στο ζήτημα των «λοιπών μειονεκτικών περιοχών» (ενδιάμεσων περιοχών). Δεδομένου ότι ειδικά οι ορεινές περιοχές οριοθετούνται εκ των πραγμάτων, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να διασαφηνίσει ακόμη μία φορά — προκειμένου να αποφευχθούν τυχόν αμφιβολίες για τους γεωργούς — την έκταση που θα έχει ο επαναπροσδιορισμός των μειονεκτικών περιοχών.

3.12.3 Οι μειονεκτικές περιοχές θα πρέπει να οριοθετηθούν βάσει αντικειμενικών και σαφών κριτηρίων, αλλά εντός πλαισίου που θα διασφαλίζει ότι λαμβάνονται πλήρως υπόψη οι τοπικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε κράτος μέλος.

3.12.4 Η εμπειρία της αναθεώρησης του συστήματος αντισταθμιστικών αποζημιώσεων, η οποία επιχειρήθηκε το 2005, κατέδειξε την ακαταλληλότητα μίας κεντρικής προσέγγισης της οριοθέτησης των μειονεκτικών περιοχών, κυρίως εξαιτίας της έλλειψης ενός ενιαίου ευρωπαϊκού συστήματος ταξινόμησης της παραγωγικότητας των γεωργικών εκτάσεων.

3.12.5 Για αυτόν τον λόγο προτείνεται μία προσέγγιση σύμφωνα με την αρχή της επικουρικότητας: ως εκ τούτου, η ΕΕ οφείλει να καθορίσει το πλαίσιο και τις εναλλακτικές μεθοδολογικές προσεγγίσεις για την οριοθέτηση των περιοχών. Η επιλογή του σχετικού συστήματος και ο προσδιορισμός των περιοχών θα πρέπει να εξακολουθήσει να αποτελεί αρμοδιότητα των κρατών μελών ή των περιφερειών. Θα πρέπει επίσης να συνεχισθεί η μέχρι σήμερα εφαρμοζόμενη διαδικασία συνεργασίας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και των κρατών μελών.

3.12.6 Κατά την οριοθέτηση των περιοχών, τα κράτη μέλη ή οι περιφέρειες θα πρέπει, καταρχάς, να βασίζονται σε κριτήρια φυσικών, μορφολογικών ή κλιματικών μειονεκτιμάτων που επηρεάζουν αρνητικά την γεωργική εκμετάλλευση. Επιπλέον, υπό ορισμένες προϋποθέσεις, μπορούν να ληφθούν υπόψη και κοινωνικοοικονομικά κριτήρια σε περίπτωση που αντανακλούν κοινωνικά ή διαρθρωτικά προβλήματα της γεωργίας στο εκάστοτε τοπικό πλαίσιο (π.χ. υψηλά ποσοστά μετανάστευσης, σημαντική γήρανση του τοπικού πληθυσμού και κυρίως των αγροτών, ιδιαίτερα δυσχερής πρόσβαση στις κρατικές υποδομές, χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού). Θα πρέπει εξάλλου να εξεταστεί κατά πόσον λαμβάνονται υπόψη τα εδάφη που βρίσκονται κοντά σε αεροδρόμια, σε αποθήκες πετρελαίου, σε χωματερές, σε στρατιωτικές ζώνες, καθώς και τα εδάφη που βρίσκονται σε ζώνες προστασίας των ηλεκτρικών γραμμών υψηλής τάσεως.

Αντιστρόφως, τα κοινωνικοοικονομικά κριτήρια — στην περίπτωση, λ.χ., των περιφερειών με υψηλή τουριστική προστιθέμενη αξία — δεν πρέπει να έχουν ως αποτέλεσμα να μην ταξινομούνται ως μειονεκτικές περιοχές οι γεωργικές εκείνες εκτάσεις που χαρακτηρίζονται όντως από μειονεκτήματα από πλευράς γεωργικής εκμετάλλευσης.

3.12.7 Η υποστήριξη και η ειδικευση του ανθρώπινου κεφαλαίου αποτελεί καίριο ζήτημα κάθε τύπου δραστηριότητας, κυρίως μάλιστα στις μειονεκτικές περιοχές. Τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες οφείλουν, συνεπώς, κατά την χάραξη πολιτικών στήριξης, να μεριμνούν για την συμπλήρωση των μέτρων στήριξης συγκεκριμένων περιοχών με μέτρα κατάρτισης και διαβούλευσης κατά τρόπο ωφέλιμο για τις αγροτικές περιοχές.

3.12.8 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, τα κράτη μέλη και οι περιφέρειες καλούνται να καταδεικνύουν καλύτερα από ό,τι στο παρελθόν τη συμβολή που έχουν οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις υπέρ των μειονεκτικών περιοχών στην επίτευξη του στόχου της διατήρησης μίας ενεργού γεωργίας σε ένα ελκυστικό περιβάλλον. Θα πρέπει να δημιουργηθεί ένα σύστημα παρακολούθησης, πράγμα το οποίο δεν υφίσταται σήμερα.

3.12.9 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή καλείται να εξακολουθήσει να εξετάζει κατά πόσο τα φαινόμενα των κλιματικών αλλαγών μπορούν να έχουν επιπτώσεις στις μειονεκτικές περιοχές.

Παρατηρήσεις σχετικά με την χορήγηση αντισταθμιστικών αποζημιώσεων υπέρ των μειονεκτικών περιοχών

3.13 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δεν έχει ακόμα αποσαφηνίσει κατά πόσον προβλέπονται, στο πλαίσιο της επανεξέτασης του συστήματος αντισταθμιστικών αποζημιώσεων, και άλλες αλλαγές όσον αφορά την χορήγηση των εν λόγω αποζημιώσεων, πέραν αυτών που αφορούν την οριοθέτηση των μειονεκτικών περιοχών.

Εάν η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει όντως αυτήν την πρόθεση, πρέπει τότε, κατά την ΕΟΚΕ, να δοθεί προσοχή στα εξής:

3.13.1 Η χορήγηση αντισταθμιστικών αποζημιώσεων με τη μορφή ενισχύσεων βάσει της έκτασης είναι μεν καταρχήν θεμιτή. Ωστόσο, σε ορισμένες απολογημένες περιπτώσεις θα πρέπει να θεσπιστούν ρυθμίσεις για την εκτροφή ζώων, όπως λ.χ. στην περίπτωση κατά την οποία σε μία συγκεκριμένη περιοχή η εκτροφή ζώων αποτελεί χαρακτηριστικό μέσο διατήρησης της γεωργικής της δραστηριότητας (π.χ. εκτροφή προβάτων ή βοοειδών σε περιοχές βοσκής).

3.13.2 Κατά την χορήγηση των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων θα πρέπει να επιδιώκεται ο κατάλληλος συνδυασμός μεταξύ, αφενός, του ευρωπαϊκού πλαισίου και, αφετέρου, των εθνικών ή περιφερειακών ρυθμίσεων, προκειμένου να λαμβάνονται επαρκώς υπόψη οι τοπικές ιδιαιτερότητες.

3.13.3 Παρά το γεγονός ότι τα λογιστικά αποτελέσματα των αγροτικών επιχειρήσεων διαψεύδουν την γενική κατηγορία ότι το εν

λόγω σύστημα οδηγεί σε μία «υπεραντιστάθμιση», αποδεικνύεται εντούτοις αναγκαία μία εσωτερική διαφοροποίηση κατά την χορήγηση των αποζημιώσεων αυτών. Εάν το ύψος της ανά εκτάριο αντισταθμιστικής αποζημίωσης υπερβαίνει ένα συγκεκριμένο κατώτατο όριο, τότε τα κράτη μέλη ή οι περιφέρειες οφείλουν να προβαίνουν σε κλιμάκωση του ύψους της αντισταθμιστικής αποζημίωσης ανάλογα με το βαθμό του μειονεκτήματος.

3.13.4 Η διασφάλιση της βιωσιμότητας των γεωργικών επιχειρήσεων απαιτεί το σύστημα χορήγησης των αποζημιώσεων να είναι μακροπρόθεσμα αξιόπιστο. Σε ορισμένα κράτη μέλη παρατηρούνται αποκλίσεις στις πληρωμές από έτος σε έτος ανάλογα με την κατάσταση του εθνικού τους προϋπολογισμού.

3.14 Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή στο γεγονός ότι τυχόν αλλαγές στις προς υποστήριξη περιοχές θα θέσουν ενδεχομένως σε σοβαρό κίνδυνο τη γεωργική διάρθρωση και θα υπονομεύσουν τις προσπάθειες διατήρησης του ανθρωπογενούς τοπίου. Θα πρέπει να διεξαχθούν αναλύσεις κινδύνων και αξιολογήσεις αντίκτυπου για τις περιοχές εκείνες οι οποίες ενδέχεται να παύσουν να είναι επιλέξιμες για την χορήγηση αποζημιώσεων. Οι γεωργοί θα αντιμετωπίσουν γενικά μεγάλες δυσκολίες να αντισταθμίσουν την απώλεια των αποζημιώσεων μέσω άλλων δραστηριοτήτων, π.χ. μέσω της εντατικοποίησης της παραγωγής. Για αυτόν το λόγο θα πρέπει, όχι μόνον να προβλεφθούν οι απαραίτητες μεταβατικές περιόδους, αλλά και ρήτρες για περιπτώσεις ανωτέρας βίας, ώστε να μην υπάρξουν φαινόμενα ασυνέχειας, από διαρθρωτική άποψη, στις γεωργικές επιχειρήσεις.

3.15 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι ο όρος «μειονεκτικές περιοχές» είναι πολύ δύσκολο να εξηγηθεί στο ευρύ κοινό. Οι «μειονεκτικές περιοχές» μπορούν να αποτελούν ανθρωπογενή τοπία ιδιαίτερης αξίας και ομορφιάς με κοινό χαρακτηριστικό την δύσκολη γεωργική τους εκμετάλλευση. Οι κάτοικοι των μειονεκτικών περιοχών είναι συχνά ιδιαίτερα υπερήφανοι για την ιστορία, τις παραδόσεις και την ομορφιά των τοπίων της περιοχής που αισθάνονται δική τους, γεγονός που διανοίγει μεγάλες δυνατότητες περιφερειακής ανάπτυξης. Ωστόσο, ο όρος «αντισταθμιστική αποζημίωση για τις μειονεκτικές περιοχές» δεν επιτρέπει, δυστυχώς, στους κατοίκους των περιοχών αυτών να ταυτιστούν με τον τόπο τους. Χρειάζεται να εξετασθεί κατά πόσον θα ήταν σκόπιμο να αντικατασταθεί ο όρος «μειονεκτικές περιοχές» με άλλον, ο οποίος να αποδίδει ορθότερα το δυναμικό και τις ιδιαιτερότητες των περιοχών αυτών. Με τον τρόπο αυτό, οι αντισταθμιστικές αποζημιώσεις για τις μειονεκτικές περιοχές θα μπορούσαν ενδεχομένως να γίνουν καλύτερα αποδεκτές.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Έλεγχος υγείας και το μέλλον της ΚΓΠ μετά το 2013»

(2008/C 44/17)

Στις 10 Μαΐου 2007 και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε, με επιστολή της προς τον κ. ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ, να ζητήσει διερευνητική γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Έλεγχος υγείας και το μέλλον της ΚΓΠ μετά το 2013».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότηση του στις 1 Οκτωβρίου 2007, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. KIENLE.

Κατά τη 439η σύνοδο ολομελείας της, που πραγματοποιήθηκε στις 24 και 25 Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 116 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 6 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Σύνοψη και συμπεράσματα

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή της ζήτησε πρώιμο στάδιο να καταρτίσει διερευνητική γνωμοδότηση με θέμα τον έλεγχο υγείας και το μέλλον της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής μετά το 2013.

1.2 Η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 2003 αποτέλεσε μείζονα υποδειγματική αλλαγή. Η ρύθμιση των γεωργικών αγορών μέσω παρεμβάσεων περιορίστηκε σε μεγάλο βαθμό, η σύνδεση των άμεσων πληρωμών με την παραγωγή αποτελεί πλέον την εξαίρεση και, παρά τη διεύρυνση της ΕΕ, οι δημοσιονομικές δαπάνες για την ΚΓΠ μειώθηκαν. Συνεπώς, η ΕΕ έπραξε περισσότερο από κάθε άλλο ανταγωνιστή της για την περαιτέρω ελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου γεωργικών προϊόντων.

1.3 Επί του παρόντος, οι γεωργοί, αλλά και επιχειρήσεις του μεταποιητικού κλάδου, διανύουν μία δύσκολη μεταβατική περίοδο. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, πολλοί επιθυμούν να ανταποκριθούν στις νέες συνθήκες κατά έναν επιχειρηματικό και προσανατολισμένο στην αγορά τρόπο, υπό την προϋπόθεση ότι θα τηρηθούν οι υποσχέσεις που τους δόθηκαν στο πλαίσιο των μεταρρυθμίσεων και θα προβλεφθεί κατάλληλη νομική και προγραμματική ασφάλεια. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο, καθώς σήμερα υφίσταται μεγάλη παγκόσμια ζήτηση ειδών διατροφής και ανανεώσιμων πηγών ενέργειας και η σημασία της ασφάλειας του διατροφικού εφοδιασμού επανεκτιμάται.

1.4 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ορθό το ότι η εξέταση της ενδεχομένουσ απαραίτητης προσαρμογής των υφιστάμενων διατάξεων στις προκλήσεις του μέλλοντος καθώς και η απλούστευση των διοικητικών κανόνων που ισχύουν για τις επιδοτήσεις και την εφαρμογή των υποχρεώσεων πολλαπλής συμμόρφωσης θεωρείται η βασική προτεραιότητα για τον έλεγχο υγείας (βλ. σημείο 6.3).

1.5 Όσον αφορά τη συζήτηση για το μέλλον της ΚΓΠ μετά το 2013, η ΕΟΚΕ κρίνει αναγκαία την προσαρμογή των στόχων της ΚΓΠ (άρθρο 33 της ΣΕΚ) στις σημερινές συνθήκες και προκλήσεις.

1.6 Η ΕΕ υποστηρίζει το ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο ή την πολυλειτουργικότητα. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι αυτό δύσκολα συμβιβάζεται με ακόμη περισσότερη ελευθέρωση, και ιδιαίτερος επειδή οι προσδοκίες της ευρωπαϊκής κοινωνίας από τη γεωργία εξακολουθούν να είναι υψηλές.

1.7 Η ελευθέρωση του εμπορίου γεωργικών προϊόντων φαίνεται να προκαλεί σημαντική ρευστότητα και αστάθεια στις γεωργικές αγορές. Η κλιματική αλλαγή φαίνεται επίσης να έχει τις ίδιες συνέπειες. Ως εκ τούτου, η ΕΕ θα συνεχίσει και στο μέλλον να χρειάζεται όργανα για τη σταθεροποίηση των γεωργικών αγορών. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ ζητεί να συζητηθούν και να αναπτυχθούν και άλλα εναλλακτικά συστήματα.

1.8 Γενικά, αναμένεται ότι οι ρυθμίσεις για τις ποσοτώσεις γάλακτος θα λήξουν στις 31 Μαρτίου 2015. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι πολλές περιφέρειες με φυσικά μειονεκτήματα εξαρτώνται από την παραγωγή γάλακτος. Συνεπώς, απαιτείται η έγκαιρη υποβολή προτάσεων για την ασφάλεια της παραγωγής σε αυτές τις περιφέρειες.

1.9 Πέραν αυτών, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της «Η εξέλιξη των αντισταθμιστικών αποζημιώσεων υπέρ των μειονεκτικών περιοχών από το 2010 και εξής»⁽¹⁾, η οποία αναφέρεται στην ανάγκη στοχοθετημένης ενίσχυσης των περιοχών που αντιμετωπίζουν φυσικά μειονεκτήματα

1.10 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι οι άμεσες πληρωμές στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις θα συνεχίσουν να είναι ουσιώδους σημασίας και στο μέλλον. Για να επιτευχθεί και να διατηρηθεί η αποδοχή των άμεσων πληρωμών από την κοινή γνώμη, θα πρέπει να εξηγηθούν οι λόγοι για την ύπαρξή τους.

1.11 Για τη διασφάλιση της πολυλειτουργικότητας της γεωργίας, ο δεύτερος πυλώνας (πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη) είναι ακόμη σημαντικότερος. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της ενίσχυσης των πόρων αυτού. Παραδείγματα καταδεικνύουν ότι η στοχοθετημένη ενίσχυση μπορεί να οδηγήσει στη δημιουργία ή τη διατήρηση θέσεων εργασίας στη γεωργία και τις αγροτικές περιφέρειες.

2. Εισαγωγή

2.1 Το 2007 η ΕΕ εορτάζει τα 50 έτη μίας επιτυχημένης πορείας προς την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση. Η Κοινή Γεωργική Πολιτική (ΚΓΠ) αντιπροσωπεύει, ήδη από την έναρξη ισχύος της Συνθήκης της Ρώμης την 1η Ιανουαρίου 1958, σημαντικό τμήμα αυτής της άνευ προηγουμένου ανάπτυξης. Η Γεωργική Πολιτική αποτελεί δε μέχρι σήμερα το μοναδικό αποκλειστικά κοινοτικό τομέα.

⁽¹⁾ NAT/356.

2.2 Γι' αυτό και είναι ενθαρρυντικό το γεγονός, ότι οι πολίτες της ΕΕ έχουν, στην πλειοψηφία τους, θετική γνώμη για τη γεωργία και την ΚΓΠ. Αυτό προκύπτει σαφώς από αντιπροσωπευτική δημοσκόπηση⁽²⁾. Η θετική στάση της κοινής γνώμης θα πρέπει να αξιοποιηθεί, προκειμένου να πεισθεί η κοινωνία ότι οι πόροι που διατίθενται για την ΚΓΠ επενδύονται προς όφελος του κοινωνικού συνόλου. Οι πολιτικοί ιθύνοντες οφείλουν να προσφέρουν πειστικά επιχειρήματα μέσω κατάλληλων μέτρων και προγραμμάτων.

2.3 Με την γεωργική μεταρρύθμιση του 2003 (η οποία έκτοτε συμπληρώθηκε μέσω μεταρρυθμίσεων σε περαιτέρω τομείς της αγοράς) η ΚΓΠ τροποποιήθηκε σε πολύ μεγαλύτερο βαθμό, από όσο σε οποιαδήποτε από τις προηγούμενες μεταρρυθμίσεις.

2.3.1 Τα κίνητρα για την μεταρρύθμιση αυτή στηριχθήκαν τόσο στην ανάγκη ενός δυναμικότερου προσανατολισμού προς την αγορά, όσο και στη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας της γεωργίας. Επιπλέον, με την μεταρρύθμιση επιδιώχθηκε η υπεράσπιση της ΚΓΠ στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ, καθώς και η μεγαλύτερη ικανοποίηση των σύγχρονων προσδοκιών της κοινωνίας από την γεωργική παραγωγή.

2.4 Στα πλαίσια της γεωργικής μεταρρύθμισης εκφράσθηκε κατ' επανάληψη η διαβεβαίωση, ότι με την ολοκλήρωση της μεταρρύθμισης θα κατοχυρωνόταν εκ νέου η ασφάλεια προγραμματισμού των μέσων της ΚΓΠ για τους γεωργούς και τις συναφείς επιχειρήσεις (μεταποίηση και εμπορία). Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει επανειλημμένα την ανάγκη αυτή.

2.5 Τον Δεκέμβριο του 2005, στα πλαίσια της συμφωνίας για τον κοινοτικό προϋπολογισμό 2007-2013, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, να προβεί το 2008/2009 σε εξέταση των εξόδων και των εσόδων, η οποία θα περιλαμβάνει όλες τις πτυχές των κοινοτικών πολιτικών.

2.5.1 Έχει δε ήδη προγραμματισθεί μία προηγούμενη εξέταση των μέτρων μεταρρύθμισης της ΚΓΠ, η οποία ονομάσθηκε «έλεγχος υγείας» (Health-Check). Σύμφωνα με τη διαβεβαίωση εκ μέρους της Επιτροπής, ο σκοπός της παραπάνω διαδικασίας δεν είναι η εκπόνηση νέας μεταρρύθμισης, αλλά κυρίως η εξέταση του βαθμού επίτευξης των στόχων της μεταρρύθμισης της ΚΓΠ και η διαπίστωση τυχόν ανάγκης προσαρμογών.

2.6 Για το Φθινόπωρο του 2007 έχει ήδη προγραμματισθεί η έναρξη ευρείας συζήτησης. Για τις 20 Νοεμβρίου 2007, αναμένεται η έκδοση «ανακοίνωσης» εκ μέρους της Επιτροπής με συγκεκριμένες προτάσεις. Η κατάθεση των σχετικών νομοσχεδίων έχει προγραμματισθεί για το πρώτο εξάμηνο του 2008⁽³⁾. Ανεξάρτητα από τον «έλεγχο υγείας», πρέπει να υπάρξει συζήτηση για την κατεύθυνση, προς την οποία θα κινηθεί η ΚΓΠ μετά το 2013.

⁽²⁾ Ευρωβαρόμετρο 276, «Ευρωπαίοι, γεωργία και κοινή γεωργική πολιτική — 2006» (http://ec.europa.eu/agriculture/survey/index_de.htm).

Το 88 % των ερωτηθέντων δήλωσαν ότι η γεωργία και οι αγροτικές περιοχές ενέχουν μεγάλη σημασία για το μέλλον της Ευρώπης, το 49 % εκφράσθηκε θετικά για την αποσύνδεση, ενώ η πλειονότητα των ερωτηθέντων θεωρεί ότι το μερίδιο του προϋπολογισμού που προοριζόμενο για την ΚΓΠ είναι επαρκές (45 %), ιδιαίτερα υψηλό (16 %) και πολύ περιορισμένο (15 %). Το 58 % των ερωτηθέντων πιστεύουν ότι τα προς λήψη μέτρα στον τομέα της γεωργίας πρέπει να παραμείνουν απaráλλακτα (32 %) ή να ενισχυθούν (26 %).

⁽³⁾ Ομιλία της επιτρόπου, κ. Mariann Fischler Boel, της 7ης Μαΐου 2007 στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (SPEECH/07/288).

3. Μεταρρύθμιση ΚΓΠ 2003: ριζική αλλαγή προτύπων

3.1 Τις αλλαγές της ΚΓΠ που αποφασίστηκαν ήδη στο πλαίσιο της Ατζέντας 2000, ακολούθησε η γεωργική μεταρρύθμιση του Ιουνίου 2003, η οποία επέφερε ριζική αλλαγή προτύπων:

3.1.1 Αποσυνδέθηκαν από την παραγωγή οι ενιαίες πληρωμές ανά γεωργική εκμετάλλευση. Η «αποσύνδεση» αποτελεί τον πυρήνα της μεταρρύθμισης. Έκτοτε, έχει αποσυνδεθεί ποσοστό 85 % περίπου.

3.1.2 Οι άμεσες πληρωμές («ενιαίες πληρωμές ανά γεωργική εκμετάλλευση») συνδέθηκαν με ιδιαίτερα πρότυπα όσον αφορά το περιβάλλον, την ασφάλεια των τροφίμων, την υγεία των ζώων και των φυτών, καθώς και την ευημερία των ζώων («Πολλαπλή συμμόρφωση»).

3.1.3 Περιορίσθηκαν δραστικά οι κανονιστικές επεμβάσεις στις γεωργικές αγορές με τη μορφή παρεμβάσεων, αποθεματοποιήσεων ή επιστροφών κατά την εξαγωγή.

3.1.4 Τα εναπομένοντα εργαλεία προσανατολισμού της παραγωγής (π.χ. ποσοστώσεις) πρέπει σταδιακά να καταργηθούν.

3.1.5 Παρά την διεύρυνση και τις νέες αρμοδιότητες, οι δαπάνες για την ΚΓΠ θα μειωθούν την περίοδο 2007-2013 κατά 7,8 % σε σχέση με το 2006.

3.2 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, το 2008, το μερίδιο των δαπανών για την ΚΓΠ στο γενικό προϋπολογισμό της ΕΕ, με ποσοστό 43,6 % (προσχέδιο προϋπολογισμού της Επιτροπής), θα πάψει για πρώτη φορά να αποτελεί το μεγαλύτερο κεφάλαιο του προϋπολογισμού. Επίσης, πρέπει να υπενθυμισθεί ότι, το 1997, οι δαπάνες για τα μέτρα στήριξης των αγορών ανήλθαν σε 35 δισ. ευρώ, δηλαδή στο 85 % του γεωργικού προϋπολογισμού. Για το 2007 έχουν προβλεφθεί μόνο 5,7 δισ. (13 %) για τον εν λόγω σκοπό. Οι δαπάνες για τις επιστροφές κατά την εξαγωγή για το 2007 περιορίστηκαν στο ανώτατο ποσό του 1 δισ. ευρώ, ενώ το 1997 είχαν δαπανηθεί 6 δισ. Ευρώ⁽⁴⁾.

3.3 Η μείωση των δαπανών για την ΚΓΠ με την παράλληλη αύξηση των δικαιούχων (που οφείλεται κατ' ουσία στη διεύρυνση της ΕΕ) σημαίνει ότι μπορεί να επέλθουν περικοπές σε διάφορα μέτρα.

3.4 Από την πλευρά της Επιτροπής, ένας ουσιαστικός λόγος για τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, ήταν η ενίσχυση της θέσης της ΕΕ κατά την υπεράσπιση του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ. Με τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, η ΕΕ πραγματοποίησε ένα τεράστιο βήμα. Η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι προτάσεις που έχουν υποβληθεί μέχρι τώρα στο πλαίσιο του Γύρου της Ντόχα του ΠΟΕ είναι σύμφωνες με τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ του 2003. Οι απόψεις επ' αυτού δίστανται.

⁽⁴⁾ Πηγή: ΕΕ-Επιτροπή, Προϋπολογισμός.

3.5 Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει με ανησυχία ότι η ΚΓΠ αποσυντίθεται. Οι διαφορές όσον αφορά την εφαρμογή της ΚΓΠ στα κράτη μέλη αυξηθεί σημαντικά μετά από τη μεταρρύθμιση του 2003. Αυτό έχει συνέπειες και επί του ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς.

4. Η ευρωπαϊκή γεωργία προσαρμόζεται στις νέες συνθήκες

4.1 Σύμφωνα με τις αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου των ετών 2003 και 2005 για τον κοινοτικό προϋπολογισμό, η ΚΓΠ είναι ενσωματωμένη στο συνολικό οικονομικό πλαίσιο της ΕΕ. Υπάρχουν σαφείς πολιτικές δεσμεύσεις, των οποίων η ισχύς εκτείνεται έως το 2013. Οι γεωργοί χρειάζονται τώρα χρόνο, προκειμένου να προσαρμοσθούν με τις τροποποιημένες απαιτήσεις.

4.2 Συνεπεία της μείωσης των θεσμικών τιμών, του περιορισμού των μέτρων στήριξης των αγορών και του μεγαλύτερου ανοίγματος της αγοράς στις εισαγωγές, οι τιμές παραγωγής σημείωσαν, σε πραγματικές όρους, περαιτέρω πτώση κατά το χρονικό διάστημα μεταξύ 2002-2005 στην ΕΕ των 15 (*).

4.3 Η Επιτροπή συνάθροσε την αποσύνδεση με την προσδοκία ότι αυτή δεν θα επέφερε μόνο τη σταθεροποίηση των εισοδημάτων (**), αλλά θα συνέβαλε και στη βελτίωση της εισοδηματικής κατάστασης στο γεωργικό τομέα (†). Η εξέλιξη των εισοδημάτων το 2005 και 2006 δεν επιτρέπει την εξαγωγή ανάλογο συμπεράσματος. Εντούτοις, μπορεί να αναμένεται αύξηση των εισοδημάτων για το 2007, εξαιτίας κυρίως της τρέχουσας αύξησης των τιμών στην παγκόσμια αγορά γεωργικών πρώτων υλών.

4.4 Στη γνωμοδότησή της με θέμα «Μεταρρύθμιση της ΚΓΠ 2003» (**), η ΕΟΚΕ είχε σαφώς επισημάνει ότι, προκειμένου να αποδειχθεί η πολλαπλή συμμόρφωση, η επιβάρυνση η προερχόμενη από την τεκμηρίωση, καθώς και εκείνη που οφείλεται στις ίδιες τις εκμεταλλεύσεις θα αυξηθούν αισθητά. Συχνά, απαιτείται επίσης η πραγματοποίηση ενίοτε ιδιαίτερα υψηλών επενδύσεων, κυρίως στην κτηνοτροφία. Οι εμπειρίες καταδεικνύουν ότι ορισμένοι γεωργοί με μικρές και οικονομικά λιγότερο αποδοτικές εκμεταλλεύσεις, οι οποίοι δεν επιθυμούν ή δεν είναι σε θέση να επωμιστούν τις απαιτούμενες δαπάνες, υποχρεώνονται να αποσυρθούν.

4.5 Με την αποδέσμευση των άμεσων πληρωμών, οι γεωργοί θα έχουν την δυνατότητα να αξιοποιήσουν πλήρως τις ευκαιρίες της αγοράς. Συνήθως, η προσαρμογή στις συνθήκες της αγοράς απαιτεί μεγάλες επενδύσεις σε κεφάλαια, σε μερικές όμως περιπτώσεις απαιτεί ελάχιστες χρηματικές επενδύσεις αλλά εκτεταμένη συμβουλευτική υποστήριξη. Στον δεύτερο πυλώνα προβλέπονται ενισχύσεις για μετατροπές των επιχειρήσεων και για επενδύσεις. Η ετοιμότητα του γεωργικού τομέα — και κυρίως εκείνων που θα αναλάβουν στο μέλλον γεωργικές εκμεταλλεύσεις — για προσαρμογή σε τροποποιημένες διατάξεις και για την ανάληψη των απαιτούμενων επενδύσεων εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό και από την αξιοπιστία της πολιτικής.

(*) Eurostat «Δείκτες τιμών παραγωγού»: Φυτικά προϊόντα — 9,3 %, Ζωικά προϊόντα — 15,8 %.

(**) ΓΔ ΑGR, Μemο/03/10.

(†) Ενδιάμεση έκθεση για την Κοινή Γεωργική Πολιτική, COM(2002) 394.

(‡) ΕΕ C 208, 3.9.2003, σ. 64 — NAT/178.

5. Η ευρωπαϊκή γεωργία πρέπει να αξιοποιήσει το δυναμικό της

5.1 Εδώ και ορισμένους μήνες, στις παγκόσμιες αγορές γεωργικών προϊόντων συντελούνται σημαντικές αλλαγές ως συνέπεια μίας παγκοσμίως ισχυρής ζήτησης για είδη διατροφής, για ανανεώσιμες πρώτες ύλες (από τη γεωργία και τη δασοκομία) και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Έτσι, οι γεωργοί διαθέτουν γενικά περισσότερες εναλλακτικές λύσεις καλλιέργειών και εμπορίας. Η κατάσταση αυτή θα αξιοποιηθεί σε μεγάλο βαθμό από το γεωργικό κλάδο στην Ευρώπη αλλά και στις αναπτυσσόμενες χώρες. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι έχει ιδιαίτερα σημασία η αυξημένη χρήση του παραγωγικού δυναμικού της γεωργίας και της δασοκομίας να εξελισσεται με τρόπο που συνάδει με τις επιταγές της βιωσιμότητας και της προστασίας του περιβάλλοντος. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ακόμη ότι υφίστανται σημαντικοί κίνδυνοι, εξαιτίας της κατά πολύ μεγαλύτερης από την αναμενόμενη αστάθειας των αγορών.

5.2 Η αξιοποίηση του διαθέσιμου δυναμικού μειώνει την εξάρτηση στην περίπτωση σημαντικών προϊόντων καθημερινής χρήσης. Εξάλλου, αυτό μπορεί να συμβάλει ουσιαστικά στην αύξηση της παραγωγής αξίας στις αγροτικές περιοχές, καθώς και στην απασχόληση σε διάφορα στάδια της παραγωγής, της μεταποίησης και της διάθεσης προϊόντων στην αγορά.

5.3 Ο εφοδιασμός με φθηνότερες ορυκτές πηγές ενέργειας εθεωρείτο για πολλά χρόνια ως πλεονέκτημα. Στο μεσοδιάστημα ωστόσο, η τεράστια εξάρτηση, όπως επίσης η σημαντική άνοδος των τιμών, έδωσαν λαβή για μία κριτική αξιολόγηση των επιπτώσεων στα σημαντικά προϊόντα καθημερινής ανάγκης. Η ασφάλεια εφοδιασμού ενέργειας και τροφίμων πρόκειται να αποκτήσει ακόμη μεγαλύτερη σημασία και αξία, καθώς θα καθίσταται σαφές ότι αυτή δεν θα είναι δυνατόν να κατοχυρωθεί μόνο με τις εισαγωγές.

5.4 Η έκθεση του ΟΗΕ για το παγκόσμιο κλίμα επιβεβαιώνει τις προειδοποιήσεις, που είχαν ήδη εκφραστεί από επιστήμονες σε σχέση με τις επιπτώσεις της άνοδου της θερμοκρασίας του πλανήτη. Ακόμα και αν αναχαιτιστεί κάπως η άνοδος της θερμοκρασίας, πρέπει να αναμένουμε σοβαρότατες επιπτώσεις, όπως π.χ. αύξηση των ακραίων καιρικών φαινομένων, ξηρασίες, λειψυδρία κτλ. Ως εκ τούτου, θα υπάρξει σημαντικός αντίκτυπος στη γεωργία και στη δασοκομία πολλών κρατών.

5.5 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την αυξημένη συνειδητοποίηση του προβλήματος στην ΕΕ, η οποία διαφαίνεται, μεταξύ άλλων, και με τη δήλωση για τα πενήντα χρόνια από την υπογραφή της Συνθήκης της Ρώμης (Δήλωση του Βερολίνου). Η έκφραση στην εν λόγω δήλωση της βούλησης των αρχηγών κρατών και κυβερνήσεων για την ανάληψη «ηγετικού ρόλου» για την καταπολέμηση της φτώχειας και της πείνας, καθώς και για «κοινή πρόοδο στο θέμα της προστασίας του κλίματος» θα πρέπει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να υποστηριχθεί με κάθε μέσον. Την περίοδο 1990 έως 2004, ο γεωργικός κλάδος στην ΕΕ των 15 κατόρθωσε να μειώσει το μερίδιό του στην παραγωγή εκπομπών που επηρεάζουν το κλίμα κατά 16 % (**), πρέπει όμως να καταβάλει περαιτέρω προσπάθειες για να επιτύχει ακόμη μεγαλύτερη μείωση.

(**) Έκθεση ΕΕΑ αριθ. 9/2006 «Greenhouse gas emission trends and projections in Europe 2006».

5.6 Η ανάγκη μαζικής μείωσης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα πρέπει να αποτελέσει το έναυσμα για την επανεξέταση του εφοδιασμού με αγαθά, όπως πχ τα γεωργικά προϊόντα. Η μεγάλη εξάπλωση των δικτύων μεταφορών αποτελεί μία από τις σημαντικότερες αιτίες της αύξησης των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Οι επιβαρυντικές — από περιβαλλοντικής απόψεως — μεταφορές (για παράδειγμα, η εισαγωγή αεροπορικών μίλων και σπαραγγιών από τη Νότιο Αμερική) θα αντιμετωπίσουν περιορισμένες οικονομικές δυσχέρειες, ακόμη και στην περίπτωση μαζικής αύξησης του ενεργειακού κόστους. Γι αυτό, πρέπει απαραίτητα να δοθεί άλλη προτεραιότητα στο θέμα του ενισχυμένου εφοδιασμού με τρόφιμα και ενέργεια που δεν απαιτεί μακρές μεταφορές. Πολυάριθμα επιτυχή παραδείγματα καταδεικνύουν, ιδιαίτερα στις αγροτικές περιοχές, ότι μπορούν να βρεθούν λύσεις για το πρόβλημα που ευνοούν το περιβάλλον αλλά και την απασχόληση.

5.7 Η απόφαση, την οποία έλαβαν τον Μάρτιο του 2007 στις Βρυξέλλες οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων, για την κάλυψη, έως το έτος 2020, του 20 % της ενεργειακής κατανάλωσης στην ΕΕ μέσω ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, συντελεί σημαντικά στη μείωση των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα. Ο εν λόγω στόχος μπορεί να επιτευχθεί μόνον με την αύξηση της χρήσης βιομάζας. Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα επισημάνει ότι οι γεωργοί και οι δασοκόμοι επιθυμούν και είναι σε θέση να διαθέσουν βιομάζα ως πρώτη ύλη σε μεγαλύτερες ποσότητες. Όπως προκύπτει από διάφορες έρευνες⁽¹⁰⁾, με την αύξηση της παραγωγής και της χρήσης εκτάσεων σε αγρανάπαυση, μπορεί να αυξηθεί σημαντικά το διαθέσιμο δυναμικό.

5.7.1 Η αγρανάπαυση ως μέσον για την ανακούφιση των αγορών σιτηρών απέδειξε την αποτελεσματικότητά της. Με τη μεταρρύθμιση του 2003 και τη ζήτηση γεωργικών πρώτων υλών για την παραγωγή βιοκαυσίμων, οι συνθήκες έχουν όμως αλλάξει. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τα σχέδια για την κατάργηση του μέτρου της αγρανάπαυσης. Πρέπει όμως να εξασφαλιστεί ότι δεν θα υπάρξουν ή ότι θα αντισταθμιστούν εάν χρειαστεί οποιοσδήποτε επιπτώσεις για το περιβάλλον. Η Επιτροπή οφείλει να υποβάλλει το συντομότερο δυνατό σχετικές μελέτες και προτάσεις.

6. Έλεγχος υγείας

6.1 Στο πλαίσιο των αποφάσεων για τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ και της συμφωνίας για τον προϋπολογισμό της ΕΕ 2007-2013 (Δημοσιονομικές Προοπτικές), τέθηκαν στόχοι και για την επανεξέταση της ΚΓΠ. Αυτή η προγραμματισθείσα επανεξέταση ορίζεται ως «έλεγχος υγείας». Η σχετική ανακοίνωση αναμένεται να δημοσιοποιηθεί στις 20 Νοεμβρίου 2007 και οι σχετικές νομοθετικές προτάσεις την Άνοιξη του 2008. Επ' αυτών, θα ζητηθεί η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ.

6.2 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, τόσο το Δεκέμβριο του 2002 όσο και στο πλαίσιο των αποφάσεων για τις Δημοσιονομικές Προοπτικές του 2005, θέτει στόχους, για τους οποίους ισχύουν ο γεωργικός προϋπολογισμός της ΕΕ μέχρι το 2013 καθώς και τα μέχρι το διάστημα αυτό μέτρα γεωργικής πολι-

τικής. Αυτό αποτέλεσε αναμφίβολα την απάντηση στο γεγονός ότι ο τρόπος με τον οποίο χρησιμοποιήθηκε η ενδιάμεση επανεξέταση δημιούργησε σοβαρό θέμα εμπιστοσύνης, δεδομένου ότι, ενώ ανακοινώθηκε ως επανεξέταση, κατέληξε στην πραγματικότητα στην πλέον ριζική μεταρρύθμιση στην ιστορία της ΚΓΠ.

6.3 Ο «έλεγχος υγείας» θα πρέπει να αποτελέσει μία εξέταση του βαθμού στον οποίο επιτυγχάνονται οι στόχοι της ΚΓΠ. Κατά κύριο λόγο, πρέπει να εξεταστεί πού χρειάζεται να επέλθουν προσαρμογές των σημερινών διατάξεων έτσι ώστε:

— να καταστεί απλούστερη και ευκολότερη η εφαρμογή ή

— να λυθούν τα προβλήματα που εμποδίζουν την εύστοχη εφαρμογή των συμφωνηθέντων μεταρρυθμιστικών μέτρων.

Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι θα πρέπει να ληφθεί υπόψη όλη η αλυσίδα προστιθέμενης αξίας, δηλαδή η παραγωγή, η μεταποίηση και η διανομή.

6.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, στο πλαίσιο του «ελέγχου υγείας», ενέχει προτεραιότητα η προσεκτική εξέταση των διοικητικών διατάξεων σχετικά με την ενιαία πριμοδότηση ανά γεωργική εκμετάλλευση και με την εφαρμογή της πολλαπλής συμμόρφωσης. Σημειώνεται ότι η Επιτροπή έχει μέχρι στιγμής δώσει ενδείξεις για τέτοιου είδους απλουστεύσεις. Εντούτοις, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, είναι ουσιώδες να εξασφαλιστεί η υποστήριξη από τους γεωργούς της αρχής της πολλαπλής συμμόρφωσης, προκειμένου αυτή να μην αποτελεί μόνιμη αιτία προβλημάτων.

6.5 Στο γεωργικό τομέα εκφράζονται αμφιβολίες για το κατά πόσον ο «έλεγχος υγείας» είναι δυνατόν να αποτελέσει ευκαιρία για την εισαγωγή ριζικών μεταρρυθμίσεων σχετικών, για παράδειγμα, με το σύστημα αποσυνδεδεμένων άμεσων πληρωμών ή τις ήδη μεταρρυθμισμένες οργανώσεις αγοράς. Επ' αυτού, η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να εξαλείψει αυτές τις αμφιβολίες, προβαίνοντας σε σαφείς διαβεβαιώσεις.

6.6 Με τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ, το 2003, δόθηκε στους γεωργούς η υπόσχεση ότι θα μπορούν να βασίζονται στις γενικές προϋποθέσεις που τροποποιήθηκαν με τη μεταρρύθμιση έως και το 2013. Αυτό πρέπει καταρχήν να ισχύει για όλα τα μεταρρυθμιστικά μέτρα.

6.7 Η ΕΟΚΕ στηρίζει, όμως, την πρόθεση της Επιτροπής να καθορίσει την κατάλληλη στιγμή μία σφαιρική θέση όσον αφορά τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν στο πλαίσιο της «μετά το 2013 ΚΓΠ». Αυτό αφορά, για παράδειγμα, την εκποίη της ισχύος του καθεστώτος ποσοστώσεων γάλακτος την 1η Ιανουαρίου 2015, καθώς και τις αναπόφευκτες συνέπειες της κατάργησης των επιστροφών κατά την εξαγωγή. Κρίνεται ακόμη σκόπιμο να καταδειχθεί, κατά τρόπο αξιόπιστο και μάλιστα πριν από την έναρξη των συζητήσεων για τις επόμενες δημοσιονομικές προοπτικές, ο λόγος για τον οποίο είναι προς το γενικό συμφέρον της ΕΕ να διατίθεται μετά το 2013 μία λειτουργική ΚΓΠ με τους απαιτούμενους χρηματοδοτικούς πόρους.

⁽¹⁰⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής «Στρατηγική της ΕΕ για τα βιοκαύσιμα», SEC(2006) 142.

Nachhaltige Biomassenutzungsstrategien im europäischen Kontext (Institut für Energetik und Umwelt, Leipzig).
How much bioenergy can Europe produce without harming the environment? (Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, ΕΕΑ Έκθεση Νο 7/2006)

6.8 Η ΕΟΚΕ επισύρει ακόμη την προσοχή στη θέση των νέων κρατών μελών τα οποία αναμένουν ότι, μετά από το 2013, τα όργανα της ΚΓΠ θα είναι πλήρως λειτουργικά και στην επικράτειά τους. Ο «έλεγχος υγείας» αποτελεί ευκαιρία προκειμένου να διαπιστωθεί κατά πόσον επιβάλλεται ακόμη η πραγματοποίηση παρεμβάσεων από την άποψη αυτή.

7. Σκέψεις σχετικά με το μέλλον της ΚΓΠ

7.1 Η ΚΓΠ βασίζεται στους στόχους, οι οποίοι κατοχυρώθηκαν στο άρθρο 33 της Συνθήκης ΕΚ: εξασφάλιση ενός δίκαιου βιοτικού επιπέδου στο γεωργικό πληθυσμό, σταθεροποίηση των αγορών, εξασφάλιση τακτικού εφοδιασμού, διασφάλιση λογικών τιμών κατά την προσφορά αγαθών στους καταναλωτές και αύξηση της παραγωγικότητας της γεωργίας.

7.1.1 Εξίσου σημαντικές για τον προσανατολισμό της ΚΓΠ είναι οι μεταγενέστερες διατάξεις της Συνθήκης σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος, την προστασία των καταναλωτών ή την συνοχή.

7.1.2 Η ΕΟΚΕ προτείνει οι στόχοι της ΚΓΠ που ορίζονται στη Συνθήκη ΕΚ να προσαρμοσθούν στις νέες συνθήκες που επικρατούν σήμερα. Είναι ουσιώδους σημασίας οι στόχοι της ΚΓΠ να συνάδουν με την πολυλειτουργική αποστολή της ευρωπαϊκής γεωργίας και να ανταποκρίνονται στις νέες απαιτήσεις.

7.1.3 Η ΚΓΠ μέχρι τώρα διαδραμάτισε αποφασιστικό και ουσιώδη ρόλο για την επιτυχία της διαδικασίας ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Οι διαβουλεύσεις για την επανενδικοποίηση σημαντικών στοιχείων της ΚΓΠ δεν συνιστούν την κατάλληλη προσέγγιση για την αντιμετώπιση των νέων προκλήσεων στον τομέα της ευρωπαϊκής γεωργίας. Η πρόοδος της παγκοσμιοποίησης και οι εμφανείς συνέπειες από την κλιματική αλλαγή καθιστούν περισσότερο επιβεβλημένη μία κοινή αντιμετώπιση.

7.1.4 Η διαρκής αντίφαση στόχων στην οποία βρίσκεται η ευρωπαϊκή γεωργία (βλέπε γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Το μέλλον της ΚΓΠ») ⁽¹⁾ επιτείνεται: αφενός, υψηλές απαιτήσεις από την παραγωγή και, αφετέρου, προσδοκία ότι οι γεωργικές επιχειρήσεις θα είναι διεθνώς ανταγωνιστικές.

7.1.5 Η περαιτέρω ελευθέρωση των γεωργικών αγορών (ΠΟΕ, διμερείς συμβάσεις) συνεπάγεται περαιτέρω ενίσχυση του ανταγωνισμού. Η αύξηση της εμφάνισης ακραίων καιρικών φαινομένων ενισχύει την αβεβαιότητα στη γεωργική παραγωγή. Όμως, η κοινωνία εξακολουθεί να αναμένει έναν ασφαλή εφοδιασμό με υψηλής ποιότητας τρόφιμα, μέριμα για τη διασφάλιση των φυσικών πόρων, ευαισθησία σε ό,τι σχετίζεται με τη μεταχείριση των ζώων και την προστασία του φυσικού κάλλους. Η εξασφάλιση όλων αυτών των επιδόσεων συνιστά διαρκή πρόκληση για την ΚΓΠ, δεδομένου ότι η ανταμοιβή που προσφέρει η αγορά για αυτές είναι από μερική έως ανύπαρκτη.

7.2 Ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο: Δέσμευση και πραγματικότητα

7.2.1 Το ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο αποτελεί τμήμα της αυτόνομης ευρωπαϊκής πορείας στο χώρο της κοινωνικής και οικονομικής πολιτικής. Οι αγρότες πρέπει να είναι σε θέση να εκπληρώσουν τα πολυλειτουργικά καθήκοντα που ανταποκρίνονται στις προσδοκίες της κοινωνίας, ακόμη και όταν μεταβάλλονται οι οικονομικές συνθήκες.

7.2.2 Η ΕΟΚΕ, στη γνωμοδότησή της «Μία πολιτική για την παγιοποίηση του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου» ⁽²⁾ υπογραμμίζει ότι, κατά τη γνώμη της, η διατήρηση του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου και η ανάγκη για προσαρμογή της ευρωπαϊκής γεωργίας στις μεταβαλλόμενες οικονομικές συνθήκες δεν έρχονται σε αντίφαση. Επισημαίνει ακόμη ότι πρέπει να διασφαλιστεί για την ΕΕ το απαιτούμενο πεδίο ελιγμών σε θέματα γεωργικής πολιτικής στο πλαίσιο των προσεχών διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ.

7.2.3 Η δέσμευση για την υπεράσπιση του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου εξακολουθεί να ισχύει. Από την άποψη αυτή, η δήλωση προθέσεων που υιοθέτησαν, το 1997, στο Λουξεμβούργο οι υπουργοί Γεωργίας έχει ιδιαίτερη σημασία. Σύμφωνα με αυτήν, η ευρωπαϊκή γεωργία οφείλει να πληροί τις παρακάτω προϋποθέσεις:

- να είναι βιώσιμη και ανταγωνιστική,
- να είναι σε θέση να συντηρεί το τοπίο και να διατηρεί το φυσικό χώρο,
- να συμβάλλει ουσιαστικά στη ζωτικότητα της υπαίθρου,
- να ανταποκρίνεται στα προβλήματα και τις απαιτήσεις των καταναλωτών σε θέματα ποιότητας και ασφάλειας των προϊόντων διατροφής, προστασίας του περιβάλλοντος και προστασίας των ζώων.

Επίσης, σημαντικό είναι να υπενθυμιστεί η δήλωση του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Λουξεμβούργου, του ίδιου έτους, σύμφωνα με την οποία «η ευρωπαϊκή γεωργία οφείλει, ως οικονομικός τομέας, να είναι πολυλειτουργική, βιώσιμη ανταγωνιστική και εξαπλωμένη στο σύνολο της ευρωπαϊκής επικράτειας, συμπεριλαμβανομένων και των περιφερειών με ειδικά προβλήματα.»

7.2.4 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ εκφράζει επιφύλαξη όσον αφορά το γεγονός ότι η απόσταση μεταξύ της δέσμευσης υπέρ του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου και της πολυλειτουργικότητας της ευρωπαϊκής γεωργίας, αφενός, και της καθημερινής πραγματικότητας που αντιμετωπίζουν οι γεωργοί, αφετέρου, τείνει να μεγαλώσει.

7.2.5 Με τις διευρύνσεις του 2004 και του 2007, η διάρθρωση των γεωργικών εκμεταλλεύσεων και οι συνθήκες παραγωγής που επικρατούν στην ευρωπαϊκή γεωργία διαφοροποιήθηκαν ακόμη περισσότερο. Δεν υπάρχει πια **ένα και μόνο** ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο, αλλά μεγαλύτερη ποικιλία. Σύμφωνα με την άποψη της ΕΟΚΕ, αυτό δεν θέτει υπό αμφισβήτηση το ρόλο του ευρωπαϊκού γεωργικού προτύπου ως απαραίτητου θεμέλιου για την εξασφάλιση της πολυλειτουργικότητας της ευρωπαϊκής γεωργίας.

7.2.6 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, το ευρωπαϊκό γεωργικό πρότυπο μπορεί να διατηρηθεί μόνο εάν επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών συμφερόντων. Όπως ήδη επισήμανε στη γνωμοδότησή της με θέμα «Το μέλλον της ΚΓΠ», δεν είναι δυνατόν να επιδιώκουμε ταυτόχρονα:

- να υπάρχει μια γεωργία που είναι σε θέση να παράγει (αν είναι δυνατόν, χωρίς ενισχύσεις) σύμφωνα με τις συνθήκες της παγκόσμιας αγοράς (που συχνά είναι στρεβλωμένες),

⁽¹⁾ EE C 125 της 27.5.2002, σ. 87-99 — NAT/122.

⁽²⁾ EE C 368 της 20.12.1999, σ. 76-86 — NAT/028.

- να ικανοποιούνται όλες οι προδοκίες όσον αφορά την παραγωγή (ποιότητα, ασφάλεια, προστασία των φυσικών πόρων, προστασία των ζώων κ.λπ.) και να καλύπτεται το σχετικό κόστος στην Ευρώπη,
- και να διασφαλίζεται μια σύγχρονη και ελκυστική αγορά εργασίας η οποία συμβάλλει στην προστασία των εργαζομένων και χαρακτηρίζεται από υψηλά πρότυπα απασχόλησης, ασφάλειας και βασικής και επαγγελματικής επιμόρφωσης.

7.2.7 Για την ΕΟΚΕ, η διαπίστωση είναι σαφής: Τα μέτρα ενισχυμένης ελευθέρωσης που προβλέπονται από τον ΠΟΕ και βάσει διμερών εμπορικών συμφωνιών εντείνουν τον ανταγωνισμό. Οι αυστηροί κανόνες και τα πρότυπα για τα γεωργικά προϊόντα και τη μεταποίηση αυτών στην ΕΕ απαιτούν δαπάνες, οι οποίες δεν υφίστανται για τους ανταγωνιστές σε τρίτα κράτη, ανεξάρτητα από τα άλλα πλεονεκτήματα που αυτά διαθέτουν σε σχέση με το κόστος. Αυτές οι διαπιστώσεις έρχονται σε σαφή αντίφαση με την πολυλειτουργική αποστολή της ευρωπαϊκής γεωργίας και τούτο αποτελεί κείμενο σημείο και για τον προσανατολισμό ή τον καθορισμό εργαλείων για τη μελλοντική ΚΓΠ.

7.3 Τα σημαντικά εργαλεία της ΚΓΠ θα είναι απαραίτητα και στο μέλλον

7.3.1 Για να επιτευχθούν οι στόχοι οι οριζόμενοι στο άρθρο 33 της ΣΕΚ, απαιτείται ανάληψη δράσης. Όπως φάνηκε κατά τα προηγούμενα έτη, πρέπει να αναμένεται επιδείνωση των ακραίων κλιματικών φαινομένων σε όλο τον κόσμο, γεγονός το οποίο θα έχει σοβαρές επιπτώσεις στη γεωργική παραγωγή και, κατά πάσα πιθανότητα, θα οδηγήσει σε αυξημένη αστάθεια των αγορών. Επομένως, σήμερα περισσότερο από ποτέ, θα πρέπει να εξετασθεί με προσοχή ποια όργανα θα πρέπει να διατηρηθούν ή και να ενισχυθούν.

7.3.2 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η μεταρρύθμιση του 2003 δεν πραγματοποιήθηκε σε καμία περίπτωση υπό τη σκοπιά της κατάργησης, μετά από λίγα χρόνια, σημαντικών στοιχείων της ΚΓΠ. Δεν είναι δυνατόν να υποθέτουμε ότι η ανταγωνιστικότητα της ευρωπαϊκής γεωργίας ή οι απαιτήσεις της κοινωνίας έναντι της γεωργικής παραγωγής, θα μεταβληθούν τόσο δραστικά εντός της επόμενης πενταετίας, ώστε να χάσουν την αξία τους, τόσο ο λόγος ύπαρξης της ΚΓΠ, όσο και τα εργαλεία της. Αντίθετα, η ΚΓΠ οφείλει να αντιμετωπίσει τις νέες προκλήσεις.

7.3.3 Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για την πολιτική αγροτικής ανάπτυξης (δεύτερος πυλώνας). Η ΕΟΚΕ έχει επανειλημμένα και επίμονα ταχθεί υπέρ της επαρκούς χρηματοδότησης της εν λόγω πολιτικής. Ωστόσο, τα μέτρα του δεύτερου πυλώνα δεν θα μπορούσαν ποτέ να υποκαταστήσουν τα μέτρα του πρώτου πυλώνα όσον αφορά τη σταθεροποίηση της αγοράς και τις άμεσες πληρωμές, οι οποίες θα συνεχίσουν να διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην ΚΓΠ, ακόμη και μετά από 2013. Κατ' αναλογία η ΕΟΚΕ αντιτίθεται στη χρήση πόρων του ταμείου για την αγροτική ανάπτυξη (δεύτερος πυλώνας) για παρεμβάσεις που αφορούν τη διαχείριση κινδύνων και κρίσεων (βλ. COM(2005) 74 τελικό)

7.3.4 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη θέση της, σύμφωνα με την οποία η ΚΓΠ πρέπει να διαθέτει την απαιτούμενη χρηματοδότηση, προκειμένου να εκπληρώνει τα κοινοτικά καθήκοντά της. Γι αυτό και είναι σημαντικό, πριν από την έναρξη των συζητήσεων, το 2009, με θέμα το μελλοντικό προϋπολογισμό της ΕΕ, να γίνουν κατανοητές από την κοινή γνώμη οι απαιτήσεις στις οποίες θα πρέπει να ανταποκρίνεται μία αποτελεσματική Κοινή Γεωργική Πολιτική.

7.3.5 Η ΕΟΚΕ τάχθηκε επανειλημμένα και ρητά υπέρ μιας λειτουργικής ΚΓΠ. Τα αιτήματα για την κατάργηση της ΚΓΠ θα παραμείνουν μεμονωμένες απόψεις. Ωστόσο, πρέπει να καταπολεμηθούν οι τάσεις για την επανεντικοποίηση σημαντικών τμημάτων της ΚΓΠ για τα οποία υπάρχουν σοβαροί λόγοι να εμπίπτουν στην αποκλειστική αρμοδιότητα της Κοινότητας.

7.4 Οι κοινές οργανώσεις αγορών

7.4.1 Όπως κατέδειξε η πείρα, οι γεωργικές αγορές επηρεάζονται ιδιαίτερα από τις διακυμάνσεις των τιμών. Οι σημαντικές διακυμάνσεις των τιμών αποτελούν συχνά απαιτητές ενδείξεις που μπορούν να προκαλέσουν σοβαρές απώλειες, χωρίς να ωφελούν μακροπρόθεσμα τους καταναλωτές.

7.4.2 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι τα επιχειρήματα που διατυπώνονται στη μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με τίτλο «Προς μια κοινή γεωργική πολιτική και μια πολιτική της υπαίθρου για την Ευρώπη»⁽¹³⁾, την οποία επεξεργάστηκαν φημισμένοι εμπειρογνώμονες για τη γεωργία, προκειμένου να αιτιολογήσουν την ανάγκη σταθεροποίησης της αγοράς είναι σήμερα περισσότερο επίκαιρα από ποτέ. Πρόκειται για τα εξής:

- υψηλοί κίνδυνοι λόγω της εξάρτησης από τις καιρικές συνθήκες·
- μεγάλη διασπορά μικρών επιχειρήσεων, οι οποίες διαθέτουν ανεπαρκή και μη ευέλικτα επενδυτικά κεφάλαια και οι δυνατότητές τους για τη διαχείριση των ιδιόκτητων γαιών είναι πολύ περιορισμένες·
- πολύ ισχυρή εξάρτηση από τις εποχιακές και βιολογικές διαδικασίες ανάπτυξης·
- υποχρέωση τακτικής προσφοράς προϊόντων καθημερινής ανάγκης.

7.4.3 Αυτά τα επιχειρήματα, τα οποία προβλήθηκαν υπέρ της ανάγκης για τη λήψη μέτρων σταθεροποίησης δεν έχουν χάσει την αξία τους, λαμβανομένης υπόψη της εξέλιξης έκτοτε των διεθνών γεωργικών αγορών. Θα πρέπει μάλλον να αναμένονται και νέες προκλήσεις. Η ΕΟΚΕ συνιστά συνεπώς πριν από τη μελλοντική λήψη οποιουδήποτε μέτρου ελευθέρωσης ή εξάλειψης των εργαλείων σταθεροποίησης της αγοράς, να εξετασθεί σε βάθος η σχετική απόφαση και να αναλυθούν πλήρως οι ενδεχόμενες συνέπειές της.

7.4.4 Οι γεωργικές μεταρρυθμίσεις του 1999 και του 2003 αντιπροσώπευαν μία σαφή τάση προς την ελευθέρωση των κοινών οργανώσεων αγοράς: πτώση των θεσμικών τιμών (για παράδειγμα, της τιμής παρέμβασης και των ενδεικτικών τιμών), κατάργηση των κανόνων παρέμβασης, μείωση της επιστροφής των εξόδων αποθεματοποίησης και αποσύνδεση των άμεσων πληρωμών των σχετικών με την παραγωγή. Αυτή η μεταρρυθμιστική διαδικασία συνεχίστηκε το 2004 για τον καπνό, τις ελιές, το βαμβάκι και το λυκίσκο, το 2005 για τη ζάχαρη και το 2007 για τα σποροκρηπυτικά. Η οργάνωση αγοράς οίνου αποτελεί επί του παρόντος αντικείμενο συζητήσεων.

⁽¹³⁾ Ευρωπαϊκή Οικονομία αριθ. 5/97.

7.4.5 Εάν οι διαπραγματεύσεις του κύκλου της Ντόχα του ΠΟΕ ολοκληρωθούν, η κατάσταση θα μεταβληθεί για τις γεωργικές αγορές της ΕΕ. Αυτό θα συμβεί και σε περίπτωση που οι διαπραγματεύσεις ολοκληρωθούν βάσει των υποχωρήσεων που ήδη έχουν γίνει, όπως είναι για παράδειγμα η κατάργηση των επιστροφών στην εξαγωγή μέχρι το 2013 και η μείωση των ακόμη υφιστάμενων τελωνειακών δικαιωμάτων κατά 35 με 60 %. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Επιτροπής, αυτό σημαίνει για την ευρωπαϊκή γεωργία απώλειες ύψους 20 δις. Ευρώ περίπου.

7.4.6 Κατά την ΕΟΚΕ, η δέσμευση υπέρ της πολυλειτουργικότητας και οι υποχρεώσεις που απορρέουν από το άρθρο 33 της ΣΕΚ επιβάλλουν τη μελλοντική λήψη βασικών μέτρων με τα οποία:

- θα αντιμετωπίζονται οι κίνδυνοι που συνεπάγεται η αυξανόμενη αστάθεια που παρατηρείται στις γεωργικές αγορές,
- θα διασφαλίζεται ότι η παραγωγή σύμφωνα με υψηλά πρότυπα δεν θα προσλάβει παράλογες διαστάσεις με την εισαγωγή προϊόντων που δεν ανταποκρίνονται στις κοινοτικές απαιτήσεις,
- θα εξασφαλισθεί και στο μέλλον μία διαφοροποιημένη προσφορά ειδών διατροφής.

7.4.7 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι οι αγορές της ΕΕ συμπεριλαμβάνονται εδώ και χρόνια μεταξύ των πλέον ανοιχτών αγορών σε διεθνές επίπεδο. Η ΕΕ αποτελεί επίσης με διαφορά την περισσότερο ανοιχτή αγορά για τις αναπτυσσόμενες και τις αναδυόμενες χώρες. Αυτές οι χώρες εξάγουν στην ΕΕ με την εξαίρεση ή τη μείωση των τελωνειακών δικαιωμάτων περισσότερα γεωργικά προϊόντα απ' ό,τι εξάγουν συνολικά στις ΗΠΑ, τον Καναδά, την Ιαπωνία, την Αυστραλία και τη Ν. Ζηλανδία. Πρέπει οπωσδήποτε να συζητηθεί το θέμα της εισαγωγής γεωργικών προϊόντων και τροφίμων τα οποία παράγονται και μεταποιοούνται κάτω από προϋποθέσεις που δεν θα ήταν αποδεκτές από την κοινωνία στην ΕΕ.

7.4.8 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι χρειάζεται και στο μέλλον η διατήρηση, στις περιπτώσεις που η εξέλιξη της αγοράς θα το απαιτούσε, της κοινοτικής προτίμησης και των αποτελεσματικών εργαλείων διάξευξης της αγοράς, για παράδειγμα, υπό τη μορφή μέτρων αποδεματοποίησης. Η αποδεματοποίηση διαδραματίζει επίσης ρόλο στην πρόληψη κρίσεων. Μέχρι στιγμής, δεν έχει εξευρεθεί καμία πειστική εναλλακτική λύση που να δίνει τη δυνατότητα στους γεωργούς να προστατεύονται από την αστάθεια των γεωργικών αγορών. Η ΕΟΚΕ ζητεί να μελετηθούν, βάσει των εμπειριών σε ορισμένες χώρες, όπως οι ΗΠΑ και ο Καναδάς, πρότυπα που θα μπορούσαν ενδεχομένως να εφαρμοσθούν, υπό την προϋπόθεση να είναι προσαρμοσμένα στην ευρωπαϊκή κατάσταση. Πρέπει να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα για να εξασφαλισθεί ότι η ΕΕ θα εξακολουθήσει να παράγει ασφαλή είδη διατροφής υψηλής ποιότητας για τους πολίτες της, και αυτό δεν είναι δυνατόν παρά μόνο εάν οι γεωργοί εξασφαλίζουν το εισόδημα που τους ενθαρρύνει να παραμείνουν στον κλάδο τους.

7.4.9 Όσον αφορά τις μη «εμπορικές πτυχές» (περιβαλλοντικοί και κοινωνικοί κανόνες, ευημερία των ζώων), η ΕΕ δεν έχει επιτύχει μέχρι στιγμής τη συζήτηση τους στον κύκλο της Ντόχα του ΠΟΕ. Η ΕΟΚΕ αναμένει ότι η Επιτροπή θα ζητήσει επίμονα να γίνει αυτό στις διαπραγματεύσεις που διεξάγονται στους κόλπους του ΠΟΕ. Αλλά δεν είναι δυνατόν να διασφαλισθεί μακροπρόθεσμα μία παραγωγή ανταποκρινόμενη σε υψηλά κριτήρια μόνο βάσει των άμεσων πληρωμών. Για όσο χρονικό διάστημα θα ισχύουν ιδιαίτερα άνισες συνθήκες παραγωγής και κανόνες στο πλαίσιο του διεθνούς ανταγωνισμού, θα παραμένει απαραίτητη μία ανάλογη εξωτερική

προστασία. Αυτή δεν θα πρέπει να υπονομεύεται από μία κοντόφθαλμη πολιτική, όπως συμβαίνει με την ανησυχητική προσφορά στην οποία προέβη πρόσφατα η ΕΕ προς τις χώρες ΑΚΕ (εισαγωγές χωρίς την επιβολή τελωνειακών δικαιωμάτων). Στο μέλλον, η ΕΕ οφείλει να υποβάλει την παραχώρηση εμπορικών πλεονεκτημάτων στο σεβασμό ελάχιστων κανόνων, ιδιαίτερος στο πλαίσιο διμερών συμφωνιών για γεωργικά προϊόντα.

7.4.10 Η στο εξής ιδιαίτερα περιοριστική χρήση του μέσου των «επιστροφών κατά την εξαγωγή» στο πλαίσιο της οργάνωσης της αγοράς καταδεικνύει σαφώς αυτό που θα μπορούσε να σημαίνει στο μέλλον και σε περίπτωση κρίσεων στην αγορά η κατάργησή του. Η ΕΟΚΕ αναμένει από την Επιτροπή να υποβάλει επιτέλους μία ολοκληρωμένη ανάλυση των συνεπειών που θα μπορούσε να έχει για το ευρωπαϊκό γεωργικό σύστημα η κατάργηση των επιστροφών κατά την εξαγωγή.

7.4.11 Η καλύτερη συνειδητοποίηση της τήρησης υψηλών προτύπων για την παραγωγή τροφίμων σε όλα τα στάδια της μπορεί να συμβάλει στη βελτίωση των εσόδων της αγοράς. Η σημασία του στοιχείου αυτού για την ευρωπαϊκή γεωργική παραγωγή θα αυξηθεί στο μέλλον. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ πρέπει να διαθέσει πόρους για να υποστηρίξει αποτελεσματικά τη διενέργεια ενημερωτικών και διαφημιστικών εκστρατειών. Είναι επίσης απαραίτητο να καταβάλει η Επιτροπή ιδιαίτερες προσπάθειες στα πλαίσια των διαπραγματεύσεων που διεξάγονται στους κόλπους του ΠΟΕ για την επαρκή προστασία των γεωγραφικών δεδομένων στην επισήμανση προϊόντων.

7.4.12 Στη γνωμοδότησή της με θέμα «Το μέλλον της ΚΓΠ», η ΕΟΚΕ μελέτησε εμπεριστατωμένα το θέμα της «διαχείρισης της ζήτησης». Διαπίστωσε ότι οι ποσοτικοί μηχανισμοί ρύθμισης μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο. Ως εκ τούτου, είναι αναμφισβήτητο ότι κατά τα τελευταία έτη παρατηρήθηκε έντονη διάβρωση του συστήματος των ποσοτώσεων γάλακτος.

7.4.13 Σε μελέτη της Επιτροπής το 2002 ⁽¹⁴⁾, διαπιστώνεται ότι η εγκατάλειψη των ποσοτώσεων γάλακτος θα προκαλέσει στους γεωργούς της ΕΕ (των 15) απώλειες εισοδήματος που θα υπερβαίνουν τα 7 δισεκατομμύρια EUR. Η παραγόμενη ποσότητα γάλακτος θα αυξηθεί κατά 12 %, ενώ οι τιμές θα σημειώσουν πτώση κατά περισσότερο από 35 %. Επίσης, θα προκληθούν μετατοπίσεις στην παραγωγή γάλακτος, τόσο σε επίπεδο γεωργικών εκμεταλλεύσεων όσο και σε περιφερειακό επίπεδο. Όσο δεν υπάρχουν σαφή στοιχεία σχετικά με τον τρόπο αντιστάθμισης αυτών των εξελίξεων, δεν θα πρέπει να ληφθούν οριστικές αποφάσεις σχετικά με τα συστήματα ελέγχου της παραγόμενης ποσότητας στον τομέα του γάλακτος.

7.4.14 Σύμφωνα με την απόφαση που έλαβε το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Γεωργίας για τη μεταρρύθμιση της ΚΓΠ το 2003, το καθεστώς ποσοτώσεων για το γάλα λήγει το 2015. Με βάση τις δηλώσεις της Επιτροπής, η απόφαση αυτή δεν πρέπει κατά κανένα τρόπο να τροποποιηθεί. Όμως, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Γεωργίας δεν φαίνεται να υπάρχει ειδική πλειοψηφία που να τάσσεται υπέρ μιας παράτασης. Εάν ληφθεί υπόψη η τεράστια σημασία που έχει η παραγωγή γάλακτος, ιδίως για τη διατήρηση της γεωργικής δραστηριότητας σε πολλές μειονεκτούσες περιφέρειες, θα πρέπει να διασαφηνιστούν οι επιπτώσεις και οι αναπόφευκτες συνέπειες της εγκατάλειψης του καθεστώτος των ποσοτώσεων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης επειγουσας ανάγκης για το μέλλον την εκπόνηση ενός ειδικού προγράμματος για τις θιγόμενες από την κατάργηση του καθεστώτος των ποσοτώσεων γάλακτος περιφέρειες, προκειμένου να εξασφαλισθεί η διατήρηση της παραγωγής

⁽¹⁴⁾ SEK(2002) 789, Έγγραφο εργασίας της Επιτροπής με θέμα «Έκθεση περί των ποσοτώσεων γάλακτος».

7.4.15 Σε γενικές γραμμές, χωρίς τη γεωργική και κτηνοτροφική παραγωγή, κινδυνεύει η οικονομική βιωσιμότητα πολλών περιφερειών με φυσικά μειονεκτήματα. Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ κρίνει ότι πρέπει να διενεργηθεί σε βάθος ανάλυση ανά περιφέρεια και κλάδο σχετικά με το μέλλον της γεωργίας μετά το 2013, με σκοπό την ασφαλή αντιμετώπιση των προκλήσεων και των μεταβολών που θα γνωρίσει ο τομέας.

7.5 Οι άμεσες πληρωμές στις γεωργικές εκμεταλλεύσεις

7.5.1 Με τη μεταρρύθμιση του 1992, οι άμεσες πληρωμές μετατράπηκαν σε κεντρικό και απαραίτητο εργαλείο της ΚΓΠ, και αυτό ακόμη περισσότερο λαμβανομένου υπόψη ότι τα εισοδήματα από την αγορά πολύ απέχουν από το να διασφαλίζουν ένα αποδεκτό βιοτικό επίπεδο και τη συνέχεια της εκμετάλλευσης. Έτσι, συνεκτιμάται το γεγονός ότι:

- οι γεωργικές εκμεταλλεύσεις δεν κατορθώνουν πλέον να καλύψουν τις δαπάνες τους για μεγάλο αριθμό προϊόντων, ανεξάρτητα από τα ενδεχόμενα έσοδα της αγοράς, εξαιτίας της πτώσης των τιμών,
- η εκμετάλλευση των γαιών, με την τήρηση των κανόνων παραγωγής που έχουν θεσπισθεί από την ΕΕ, συνεπάγεται συχνά μεγαλύτερο κόστος εργασίας από ό,τι μια συγκρίσιμη εκμετάλλευση εκτός ΕΕ,
- στις μειονεκτούσες περιφέρειες χορηγείται αντιστάθμιση για τα φυσικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν.

7.5.2 Η ΕΟΚΕ κρίνει απαραίτητη για το μέλλον την εφαρμογή της αρχής των στοχοθετημένων άμεσων πληρωμών καθώς και τη μακροχρόνια διατήρηση εν λόγω εργαλείων της ΚΓΠ. Για να τυγχάνει γενικής αποδοχής, κάθε είδους άμεση πληρωμή χρήζει επαρκούς αιτιολόγησης.

7.5.3 Για το λόγο αυτό, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να γίνεται σαφής διάκριση μεταξύ των διαφόρων τύπων άμεσων πληρωμών. Οι άμεσες πληρωμές που εισήχθησαν το 1992, μετά την πτώση των τιμών, στο εξής θα έχουν ως στόχο να μειώσουν τις υπηρεσίες που δεν καλύπτονται από τις τιμές στην αγορά. Αυτές έχουν διαφορετική αποστολή από εκείνες, οι οποίες καταβάλλονται στο πλαίσιο ειδικών κοινοτικών περιβαλλοντικών προγραμμάτων και στο μέλλον θα χρησιμεύουν για την πληρωμή ειδικών περιβαλλοντικών υπηρεσιών χάρη σε κίνητρα στο πλαίσιο του πρώτου πυλώνα, ή εκείνες που προορίζονται για την αντιστάθμιση φυσικών μειονεκτημάτων (αντισταθμιστική αποζημίωση).

7.5.4 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι άμεσες πληρωμές που αποσυνδέθηκαν σε μεγάλο βαθμό με την μεταρρύθμιση της ΚΓΠ το 2003, καθορίζουν σήμερα και θα καθορίσουν ακόμη περισσότερο στο μέλλον την εξασφάλιση της πολυλειτουργικής αποστολής της ευρωπαϊκής γεωργίας. Η τήρηση αυστηρών παραγωγικών προδιαγραφών, για λόγους που σχετίζονται με την προστασία του περιβάλλοντος και των ζώων ή με την ασφάλεια των τροφίμων, συνεπάγεται κάποιο κόστος, κόστος το οποίο δεν επωμίζονται οι ανταγωνιστές μας από τρίτες χώρες. Πρόκειται για επιδόσεις που ανταποκρίνονται στις κοινωνικές απαιτήσεις, χωρίς όμως να ανταμείβονται επαρκώς υπό τις συνθήκες ανταγωνισμού που ισχύουν σήμερα στην αγορά. Έτσι, η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πρόβλεψη στοχοθετημένων άμεσων πληρωμών με τη μορφή ενιαίων ενισχύσεων πρέπει να συνεχίσει να αποτελεί μια από τις αδιαμφισβήτητες αποστολές του πρώτου πυλώνα.

7.5.5 Οι πριμοδοτήσεις που προηγουμένως συνδέονταν με την παραγωγή έχουν ήδη αποσυνδεθεί σε ποσοστό 85 % υπό τη μορφή «ενιαίων πληρωμών ανά γεωργική εκμετάλλευση». Η χορήγηση αυτής της πληρωμής συνδέεται με την τήρηση ορισμένων υποχρεώσεων στο πλαίσιο της πολλαπλής συμμόρφωσης. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για τις προτάσεις που υπέβαλε η Επιτροπή με στόχο την υπέρβαση των προβλημάτων που αντιμετωπίζονται στην πράξη.

7.5.6 Είναι ουσιώδους σημασίας για το μέλλον να μην αμφισβητηθούν οι πληρωμές αυτές όσον αφορά την αρχή και το ύψος τους, να διασφαλιστεί η χρηματοδοτική τους βάση, και να αιτιολογούνται δέοντως και επαρκώς έναντι της κοινωνίας. Μόνο με αυτό τον τρόπο θα μπορέσουν διατηρηθούν και μετά το 2013 στο σημερινό τους επίπεδο.

7.6 Πολιτική για την αγροτική ανάπτυξη

7.6.1 Το 90 % της επιφάνειας της ΕΕ είναι αγροτικές περιοχές. Το μεγαλύτερο τμήμα της εκμετάλλευσης του εδάφους συνίσταται στη γεωργία και τη δασοκομία. Η τροφική αλυσίδα αντιπροσωπεύει μεν μόνον το 15 % περίπου της προστιθέμενης αξίας στην ΕΕ, ωστόσο, σύμφωνα με την Eurostat αποτελεί τον τρίτο μεγαλύτερο τομέα για την απασχόληση.

7.6.2 Στο ενημερωτικό δελτίο της Επιτροπής με τον τίτλο «Η αγροτική ανάπτυξη στην υπηρεσία της ανάπτυξης και της απασχόλησης» (Μάρτιος 2006), διαπιστώνεται ότι, χωρίς την ΚΓΠ, πολλές αγροτικές περιοχές της Ευρώπης θα γνώριζαν σοβαρές οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές δυσχέρειες. Υπογραμμίζεται ακόμη ότι τα μέτρα για την αγροτική ανάπτυξη, κυρίως, μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην βελτίωση και τη διατήρηση της ευημερίας στις αγροτικές περιοχές. Η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της με θέμα «Αγροτική ανάπτυξη — ΕΓΤΑΑ»⁽¹⁵⁾, στην οποία διατυπώνει κυρίως την παρακάτω παρατήρηση: «για τη διασφάλιση της οικονομικής και της κοινωνικής βιωσιμότητας των εν λόγω περιοχών, είναι απαραίτητο να ληφθεί υπόψη η συμβολή της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής, με τους δύο πυλώνες της, στη διατήρηση και δημιουργία θέσεων απασχόλησης στο σύνολο της ευρωπαϊκής επικράτειας, μέσω κυρίως της ανάπτυξης γεωργικών και/ή μη αγροτικών δραστηριοτήτων, οι οποίες θα βασίζονται στην καινοτομία».

7.6.3 Η ΕΟΚΕ κρίνει ανησυχητικά τα συμπεράσματα της μελέτης για την απασχόληση στις αγροτικές περιοχές («Study on Employment in Rural Areas») (Μάιος 2006), που πραγματοποιήθηκε, μετά από αίτημα της Επιτροπής. Σύμφωνα με αυτά, αναμένεται ότι κατά την περίοδο 2000-2014, στην ΕΕ-15, ο αριθμός των απασχολούμενων στη γεωργία θα μειωθεί κατά 4 με 5 εκατομμύρια, ενώ στα νέα κράτη μέλη (συμπεριλαμβανομένων της Ρουμανίας και της Βουλγαρίας) κατά 3 με 6 εκατομμύρια επιπλέον.

7.6.4 Η ΕΟΚΕ επιμένει στην άποψη ότι μία σφαιρική πολιτική προς όφελος των αγροτικών περιοχών απαιτεί μία προσέγγιση που θα επεκτείνεται στο σύνολο του τομέα. Η ενίσχυση της ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών, η οποία αντιπροσωπεύει το δεύτερο πυλώνα της ΚΓΠ, λαμβανομένου υπόψη του θεματικού προσανατολισμού, οφείλει να διαδραματίσει αυτούσιο ρόλο και δεν πρέπει, επομένως, να υποκαθιστά άλλα εργαλεία ανάπτυξης και στήριξης των αγροτικών περιοχών. Η στρατηγική της ΕΕ υπέρ της απασχόλησης είναι αδιαίρετη και οφείλει να συμπεριλαμβάνει τη διατήρηση και την αύξηση της απασχόλησης στη γεωργία και τη δασοκομία.

⁽¹⁵⁾ ΕΕ C 234, 22.9.2005, σ. 32-40 — NAT/256.

7.6.5 Η ΕΟΚΕ παραπέμπει σε μία νέα μελέτη του γερμανικού ιδρύματος για το περιβάλλον, EuroNatur, υπό τον τίτλο «Arbeit und Einkommen in und durch die Landwirtschaft» (Η εργασία και τα εισοδήματα στη και από τη γεωργία). Με παράδειγμα την περιοχή του Hohenlohe, αποδεικνύεται σε αυτήν ότι, παρά την παγκοσμιοποίηση των γεωργικών αγορών, την ενίσχυση του ανταγωνισμού και τη συγκέντρωση των βιομηχανιών μεταποίησης, δεν είναι δυνατή μόνο η διατήρηση των θέσεων εργασίας στη γεωργία, αλλά και η δημιουργία νέων, χάρη στη διαφοροποίηση της παραγωγής και της εμπορίας. Η στοχοθετημένη χρήση των χρηματοδοτικών ενισχύσεων μπορεί να έχει σημαντικές οικονομικές και διαρθρωτικές συνέπειες όσον αφορά τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις αγροτικές περιοχές.

7.6.6 Η ευρωπαϊκή πολιτική για την υποστήριξη της αγροτικής ανάπτυξης συνδέεται άμεσα με την ΚΓΠ και πρέπει να θεωρείται ως μέσο ενίσχυσης της γεωργίας και της δασοκομίας. Η ΕΟΚΕ εκτιμά σημαντική τη διατήρηση για μεγάλο χρονικό διάστημα αυτής της προσέγγισης και τη διασφάλιση της συνεκτικής εφαρμογής των δύο πυλώνων της ΚΓΠ. Τα στρατηγικά στοιχεία που συνιστούν η ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας, η παροχή περιβαλλοντικών υπηρεσιών από τη γεωργία και τη δασοκομία και ο συνδυαστικός τους ρόλος για τη βελτίωση των αγροτικών υποδομών αποτελούν απαραίτητο συμπλήρωμα των εργαλείων του πρώτου πυλώνα της ΚΓΠ.

7.6.7 Η χρηματοδότηση της υποστήριξης της αγροτικής ανάπτυξης διακρίνεται επισήμως από τον πρώτο πυλώνα μέσω ενός ιδιαίτερου ταμείου, γεγονός που καταδεικνύει το εύρος του πολιτικού αναπροσανατολισμού που εισάγει η μεταρρύθμιση. Οι διαπραγματεύσεις για τις «Δημοσιονομικές προοπτικές 2007-2013» κατέληξαν σε ανεπαρκή χρηματοδοτική πρόβλεψη για το δεύτερο πυλώνα, γεγονός που αποδοκίμασε η ΕΟΚΕ σε πολυάριθμες γνωμοδοτήσεις. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι πρέπει να διατηρηθούν όλες οι λειτουργίες της ΚΓΠ. Περαιτέρω μέτρα για τη διαμόρφωση των άμεσων πληρωμών του 1ου πυλώνα πρέπει να συνάδουν με την προϋπόθεση αυτή. Σε περίπτωση που μεταφερθούν πόροι από τον 1ο στον 2ο πυλώνα, αυτό πρέπει να γίνει μόνο εφόσον ληφθούν

χρηματοδοτικά μέτρα για τη διασφάλιση της πολυλειτουργικότητας του γεωργικού τομέα. Έτσι, θα ενισχυθεί σημαντικά η απασχόληση στη Γεωργία.

7.6.8 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι οι χρηματοδοτικοί πόροι για τη θέσπιση μέτρων του δεύτερου πυλώνα πρέπει να αυξηθούν αισθητά μετά το 2013. Πιστεύει επίσης ότι πρέπει ήδη από τώρα να διατεθούν οι πόροι, τους οποίους εξοικονομεί η Ε.Ε. με την κατάσταση που δημιουργείται στην αγορά με τις επιστροφές κατά την εξαγωγή και τη θέσπιση άλλων μέτρων ανακούφισης της αγοράς, για την εκτέλεση σχεδίων με στόχο την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να διευκρινίσει πώς ακριβώς θα γίνεται η διάκριση μεταξύ.

7.6.9 του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ). Η ΕΟΚΕ ανησυχεί διότι αντιλαμβάνεται ότι ο δεύτερος πυλώνας αντιμετωπίζεται ολοένα περισσότερο ως πηγή χρηματοδότησης των πιο διαφορετικών επενδύσεων.

7.6.10 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί απόλυτα ότι με τον άξονα 3 του κανονισμού του ΕΓΤΑΑ θα μπορούν να χρηματοδοτούνται και μέτρα που δεν αφορούν τον τομέα της γεωργίας και της δασοκομίας· κρίνει όμως ότι τα μέτρα αυτά θα πρέπει να έχουν σαφή και όχι μόνο υποθετική σχέση με την πρωτογενή παραγωγή. Είναι εντελώς αντίθετη με τα σχέδια χρηματοδότησης της εγκατάστασης καλωδίων για δίκτυα ευρείας ζώνης ή του προγράμματος GALILEO. Τα προγράμματα αυτά μπορούν να χρηματοδοτηθούν με τους παραδοσιακούς πόρους του Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης.

7.6.11 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι πρέπει να ληφθεί υπόψη, κατά την εφαρμογή των μέτρων για την αγροτική ανάπτυξη, το γεγονός ότι, δεδομένης της ύπαρξης διαφορετικών απαιτήσεων στα κράτη μέλη, είναι απαραίτητο να δοθεί ένα κάποιο περιθώριο ελιγμών, εντός του πνεύματος της αρχής της επικουρικότητας. Υπό αυτή την οπτική, η συγχρηματοδότηση των προγραμμάτων από τα κράτη μέλη αντιπροσωπεύει σημαντικό παράγοντα συνυπευθυνότητας, κατάλληλο για την ορθή εφαρμογή των διαφόρων μέτρων.

Βρυξέλλες, 25 Οκτωβρίου 2007

Η Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Κλιματική αλλαγή και στρατηγική της Λισαβόνας»

(2008/C 44/18)

Στις 25-26 Απριλίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Κλιματική αλλαγή και στρατηγική της Λισαβόνας».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου και περιβάλλον» (Παρατηρητήριο Βιώσιμης Ανάπτυξης), στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότηση του την 1η Οκτωβρίου 2007 με εισηγητή τον κ. Ehnmark.

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της, που πραγματοποιήθηκε στις 24 και 25 Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου), η ΕΟΚΕ υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα

1.1 Η κλιματική αλλαγή αποτελεί τη συνάντησή μας με το πεπρωμένο. Η κλιματική αλλαγή δεν απειλεί μόνο την ευημερία, αλλά και για την επιβίωσή μας. Αποτελεί παγκόσμια απειλή που επιταχύνεται εφόσον οι εκπομπές συνεχίζουν να αυξάνονται.

1.2 Οι επιστήμονες μας λένουν ότι έχουμε ένα χρονικό περιθώριο 10 με 15 χρόνια για να αντιμετωπίσουμε τις αυξήσεις των εκπομπών. Το συμπέρασμα είναι προφανές: δεν υπάρχει χρόνος για χάσιμο.

1.3 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΕΟΚΕ) ζητά επείγοντως από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να καταρτίσει προγράμματα και να θεσπίσει μέτρα για την εφαρμογή των φιλόδοξων στόχων που ορίστηκαν τον περασμένο Μάρτιο. Οι πολίτες αναμένουν σαφή μηνύματα σχετικά με τις προτεραιότητες και τα μέτρα. Η Ευρώπη πρέπει να αποκτήσει την πρωτοπορία και στην υλοποίηση, και όχι μόνο στον προγραμματισμό.

1.4 Η απάλυνση της κλιματικής αλλαγής απαιτεί μια εξαιρετικά ευρεία και συνεχή προσπάθεια. Εφόσον η κλιματική αλλαγή θα έχει συνέπειες για όλες τις κατηγορίες της κοινωνίας, τόσο ο ιδιωτικός όσο και ο δημόσιος τομέας πρέπει να αναλάβουν τις ευθύνες τους.

1.5 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή τονίζει την ανάγκη να ληφθούν διαφανή μέτρα ώστε να έχουν οι πολίτες τη δυνατότητα να τα παρακολουθήσουν και να εμπνευστούν από αυτά. Τα μέτρα πρέπει να προγραμματιστούν και να εφαρμοστούν με βάση μια προσέγγιση από τη βάση προς τα πάνω.

1.6 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υπογραμμίζει την ανάγκη για καταβολή συνεχών προσπαθειών όσον αφορά την επικοινωνία και τη διαβούλευση με τους πολίτες και με τις τοπικές κοινότητες.

1.7 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συνιστά θερμά να συμπεριληφθεί στη στρατηγική της Λισαβόνας για την ανταγωνιστικότητα και τις θέσεις απασχόλησης η μείζων προσπάθεια κατά της κλιματικής αλλαγής. Η στρατηγική της Λισαβόνας περιέχει ήδη δέσμευση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Τώρα είναι η στιγμή για την συμπεριληψη της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής.

1.8 Χρησιμοποιώντας τη στρατηγική της Λισαβόνας ως μέσο σημαίνει ότι η ΕΕ μπορεί να χρησιμοποιήσει την υπάρχουσα δομή, με μια καλά καθιερωμένη μέθοδο και με ένα εύρυθμο σύστημα συντονισμού. Η ΕΕ πρέπει να μεγιστοποιήσει την αποτελεσματικότητα και να χρησιμοποιήσει τις υπάρχουσες συνέργιες οπουδήποτε είναι δυνατόν.

1.9 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή παρουσιάζει σχέδιο για την ένταξη των θεμάτων της κλιματικής αλλαγής στη στρατηγική της Λισαβόνας. Ιδιαίτερη σημασία έχει η ικανότητα της στρατηγικής της Λισαβόνας να επιτύχει ευρύτερη συναίνεση γύρω από κοινούς στόχους και μέτρα.

1.10 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή επισημαίνει ότι είναι ανάγκη να χαραχθούν ορισμένες ολοκληρωμένες κατευθυντήριες γραμμές για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής οι οποίες πρέπει να ενταχθούν στη στρατηγική της Λισαβόνας. Όπως και με άλλες κατευθυντήριες γραμμές της στρατηγικής, αυτές θα αποτελούν αντικείμενο των ίδιων διαδικασιών αξιολόγησης και σύγκρισης, συμπεριλαμβανομένης της ανοικτής μεθόδου συντονισμού.

1.11 Η κλιματική αλλαγή ενδέχεται να επιτείνει τις κοινωνικές στρεβλώσεις και τα κοινωνικά χάσματα τόσο στην ΕΕ όσο και σε άλλες περιοχές του κόσμου. Ο στόχος πρέπει να συνίσταται στη διευθέτηση της προσαρμογής και της απάλυνσης χωρίς την πρόκληση ανεργίας και κοινωνικών στρεβλώσεων. Η καταπολέμηση δεν πρέπει να οδηγήσει στην αύξηση των πολιτών που ζουν στη φτώχεια. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή τονίζει τη σημασία που έχει η συνέχιση της στρατηγικής της Λισαβόνας που θα συνδυάζει ανταγωνιστικότητα, κοινωνική συνοχή και δράση κατά της κλιματικής αλλαγής.

1.12 Η χρηματοδότηση της καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής πρέπει να βασίζεται σε συνδυασμό ιδιωτικών και δημόσιων πόρων. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων οφείλει να διαδραματίσει βασικό ρόλο στον τομέα αυτό. Στον προϋπολογισμό της ΕΕ πρέπει να εμφανίζεται ο προορισμός των πόρων κατά της κλιματικής αλλαγής. Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή συνιστά θερμά να αναπτύξει η Επιτροπή μέσα για την παραγωγή «πρασίνου» ΑΕγχΠ.

1.13 Η καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής μπορεί να παράγει θετικά ανταγωνιστικά αποτελέσματα. Οι παγκόσμιες αγορές αναζητούν νέες λύσεις για την εξοικονόμηση ενέργειας, π.χ., στον τομέα των μεταφορών. Οι επενδύσεις για την έρευνα και την ανάπτυξη πρέπει να αναβαθμισθούν. Η δια βίου μάθηση είναι σήμερα σημαντικότερη παρά ποτέ.

1.14 Το μελλοντικό έργο μπορεί να περιγραφεί ως δοκιμασία για την συμμετοχική μας δημοκρατία. Οι πολίτες περιμένουν να ζητηθεί η γνώμη τους. Οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν να διαδραματίσουν ένα εξαιρετικά σημαντικό ρόλο στο θέμα αυτό, να αποτελέσουν τις γέφυρες μεταξύ πολιτών και κυβερνήσεων. Ο κοινωνικός διάλογος σε όλα τα επίπεδα αποτελεί βασικό εργαλείο. Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών οφείλει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο, τουλάχιστον στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας.

1.15 Η ΕΟΚΕ θα παραμείνει αυστηρά προσηλωμένη στην καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Θα είναι, επίσης, έτοιμη να προσφέρει συγκεκριμένες συμβολές, όπως συμβαίνει ήδη με τη στρατηγική της Λισαβόνας. Η ΕΟΚΕ θα εργασθεί με πνεύμα αλληλεγγύης των λαών και των γενεών, τόσο εντός όσο και εκτός της ΕΕ

1.16 Ο αγώνας που μας περιμένει απαιτεί αφοσιωμένη και υπεύθυνη πολιτική ηγεσία.

2. Ένα σθεναρό πρόγραμμα της ΕΕ για την κλιματική αλλαγή

2.1 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο ενέκρινε, τον Μάρτιο του 2007, ένα σθεναρό και φιλόδοξο πρόγραμμα για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Το εν λόγω σχέδιο δράσης για την κλιματική αλλαγή περιλαμβάνει τους ακόλουθους στόχους: επίτευξη ποσοστού 20 % για τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας στο συνδυασμό πηγών καυσίμων (ενεργειακό μίγμα) της ΕΕ, μείωση κατά 20 % των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου έως το 2020 (μείωση έως και 30 % υπό ορισμένες προϋποθέσεις), καθώς και μακροπρόθεσμο περιορισμό των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην ΕΕ κατά 60-80 % έως το 2050. Επιπλέον, η ΕΕ αποφάσισε να αυξήσει την ενεργειακή απόδοση εντός της ΕΕ κατά 20 % έως το 2020. Με το σχέδιο δράσης αυτό, η ΕΕ έχει πρωτοστατήσει παγκοσμίως στις προσπάθειες που καταβάλλονται για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής.

2.2 Το Συμβούλιο υπήρξε λιγότερο σαφές όσον αφορά τα μέσα που απαιτούνται για την υλοποίηση των προαναφερθέντων στόχων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κλήθηκε να υποβάλει προτάσεις για μελλοντικές αποφάσεις. Επιπλέον, η Επιτροπή ξεκίνησε δημόσια διαβούλευση σχετικά με το πώς μπορεί να επιτευχθεί η προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή.

2.3 Ο επιτακτικός χαρακτήρας του εγχειρήματος αυτού επισημάνθηκε σε πολυάριθμες δηλώσεις. Ο Πρόεδρος της Επιτροπής, κ. José Manuel Barroso, δήλωσε στις αρχές του έτους ότι η ΕΕ οφείλει να εξακολουθήσει να διαδραματίζει ηγετικό ρόλο για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής και να παρέχει κίνητρο σε άλλους προκειμένου να ακολουθήσουν το παράδειγμά της: ο ηγετικός ρόλος απορρέει από τη δέσμευση της ΕΕ να περικόψει τις εκπομπές τουλάχιστον κατά 20 % έως το 2020· το κίνητρο παρέχεται από τη σαφή διαβεβαίωση ότι θα προχωρήσουμε ακόμη περισσότερο εάν ενώσουν και άλλοι τις προσπάθειές τους μαζί μας.

Εξάλλου, πρόκειται για αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη και όχι για αύξηση της θερμοκρασίας της Ευρώπης, όπως ανέφερε ο Πρόεδρος της Επιτροπής.

2.4 «Οι προτάσεις της Επιτροπής όσον αφορά την ενέργεια και την κλιματική αλλαγή αποτελούν κεντρικό τμήμα της Ατζέντας της Λισαβόνας για την ανάπτυξη και την απασχόληση» δήλωσε ο κ. Barroso,. Η στρατηγική της Λισαβόνας που αποφασίστηκε το 2000 έθεσε ως στόχο να καταστεί η ΕΕ «η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή». Η ενεργειακή πολιτική προσδιορίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο το 2006 ως ένας από τους τέσσερις τομείς προτεραιότητας της στρατηγικής της Λισαβόνας. Στην κατευθυντήρια γραμμή αριθ. 11 των ολοκληρωμένων κατευθυντήριων γραμμών για την παρούσα τριετή περίοδο, συνιστάται επίσης στα κράτη μέλη να αξιοποιήσουν τις δυνατότητες που παρέχουν οι ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και η ενεργειακή απόδοση για την ανάπτυξη, την απασχόληση, και την ανταγωνιστικότητα.

2.5 Η ΕΕ πρέπει να επιτύχει μια ισορροπία μεταξύ της ανταγωνιστικότητας, της συνοχής, και των ταχέως αυξανόμενων απειλών εξαιτίας της κλιματικής αλλαγής. Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να διερευνήσει που υπάρχουν — ή ενδέχεται να υπάρχουν — συνέργιες και αντιθέσεις στην προσπάθεια καταπολέμησης της κλιματικής αλλαγής.

2.6 Το κόστος για την επαναφορά των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στα σημερινά επίπεδα κατά το έτος 2030 υπολογίστηκε πρόσφατα ότι υπερβαίνει τα 200 δις δολάρια ΗΠΑ (¹). Σε μια πρόσφατη έκθεση στο πλαίσιο της Σύμβασης-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές (UNFCCC), η κατανομή των δαπανών έχει ως εξής:

- Βιομηχανία: 38 δις. δολάρια ΗΠΑ
- Κτίρια, κυρίως μόνωση: 50 δις. δολάρια ΗΠΑ
- Μεταφορές: 90 δις. δολάρια ΗΠΑ
- Απόβλητα: 1 δις. δολάρια ΗΠΑ
- Γεωργία: 30 δις. δολάρια ΗΠΑ
- Δασοκομία: 20 δις. δολάρια ΗΠΑ
- Τεχνολογική έρευνα: 35-45 δις. δολάρια ΗΠΑ.

Τα αριθμητικά στοιχεία καταδεικνύουν την ανάγκη αποτελεσματικής διαχείρισης και συντονισμού. Σ' αυτά πρέπει να προστεθεί το υψηλό κόστος της αδράνειας (όπως τονίστηκε στην έκθεση Stern πέρσι). Πράγματι, όσο περισσότερο περιμένουμε τόσο πιο δαπανηρό θα είναι το έργο.

2.7 Η χρηματοδότηση του έργου που μας περιμένει αποτελεί μείζονα πρόκληση. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να αρχίσει διαβουλεύσεις με τους ενδιαφερόμενους του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα προκειμένου να τεθούν προτεραιότητες. Η Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων οφείλει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο για το συντονισμό των οικονομικών λύσεων.

(¹) Σύμβαση-πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών για τις κλιματικές μεταβολές (UNFCCC): Analysis of existing and planned investment and financial flows relevant to the development of effective and appropriate international response to climate change (Ανάλυση των σημερινών και των προγραμματισμένων επενδύσεων και των οικονομικών ροών για την ανάπτυξη μιας αποτελεσματικής και ενδεδειγμένης διεθνούς απόκρισης στην αλλαγή του κλίματος — ελεύθερη απόδοση)

2.8 Η επόμενη αναθεώρηση της στρατηγικής της Λισαβόνας θα πραγματοποιηθεί από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο του 2008 και η νέα περίοδος προγραμματισμού θα εκτείνεται έως το 2011. Η αναθεώρηση αποτελεί ευκαιρία προκειμένου να δοθεί έμφαση στις συνεργίες.

3. Κυριότερη πρόκληση: η υλοποίηση δυνητικών συνεργιών

3.1 Η στρατηγική της Λισαβόνας υπήρξε μέσο καθοριστικής σημασίας για την προώθηση των κοινών στόχων των 27 κρατών μελών. Το γεγονός αυτό αποτελεί επίτευγμα αφ' εαυτού του. Η κλιματική αλλαγή θέτει ορισμένα νέα ζητήματα πολιτικής στην ευρωπαϊκή ημερήσια διάταξη. Οι δυνατότητες για αποτελέσματα συνεργίας είναι αξιοσημείωτες.

3.2 Η κοινωνία η οποία βασίζεται στη γνώση θεωρήθηκε εξαρχής ως ένας από τους ακρογωνιαίους λίθους της στρατηγικής της Λισαβόνας.

3.3 Οι πολιτικές για την καινοτομία, η υποστήριξη των κέντρων καινοτομίας, καθώς και οι νέες πρωτοβουλίες για την προώθηση της μεταφοράς γνώσεων από την έρευνα προς τα προϊόντα αποτελούν τμήμα της στρατηγικής της Λισαβόνας και του προγράμματος της ΕΕ για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Στην ταχέως αναπτυσσόμενη αγορά ενεργειακά αποδοτικών προϊόντων, η Ευρώπη κατέχει ηγετική θέση σε πολλούς τομείς. Εντούτοις, στον τομέα της μεταποιητικής βιομηχανίας, η Ευρώπη ενδέχεται να είναι ευάλωτη στον ανταγωνισμό που ασκείται από ξένους παραγωγούς, ιδιαίτερα όσον αφορά τα μικρά αυτοκίνητα χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης. Η περαιτέρω επέκταση του τομέα των υπηρεσιών είναι πιθανή. Πρέπει, όμως, να είναι σύμμετρη με την εισαγωγή φιλόδοξων μέτρων κατά της κλιματικής αλλαγής.

3.4 Η προστασία του κλίματος είναι, επίσης, θέμα ενεργειακής πολιτικής. Η Ευρώπη πρέπει να εκφράζεται με μια ενιαία φωνή και όσον αφορά την εξωτερική ενεργειακή πολιτική της. Με την ανάληψη κοινής δράσης, η ΕΕ διαθέτει διαπραγματευτική ισχύ της οποίας τα πλεονεκτήματα — προστασία του κλίματος, ενεργειακή ασφάλεια, οικονομικά προσιτή ενέργεια — δεν μπορούν να αγνοηθούν.

3.5 Η κλιματική αλλαγή ενδέχεται να επιτείνει τις κοινωνικές στρεβλώσεις και τα κοινωνικά χάσματα που υφίστανται επί του παρόντος. Η προώθηση φιλόδοξων πολιτικών εκπαίδευσης θα συντελέσει στην αποτροπή τέτοιων εξελίξεων.

3.6 Ο αντίκτυπος των πολιτικών για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής επί της απασχόλησης θα αποτελέσει ένα από τα κρίσιμα ζητήματα. Η φιλοδοξία πρέπει να είναι η διευθέτηση της προσαρμογής και του απάλυνση των συνεπειών χωρίς την πρόκληση εκτεταμένης ανεργίας. Το μεταβαλλόμενο βιομηχανικό τοπίο θα δημιουργήσει ευρύτερη ζήτηση για δια βίου μάθηση και θα προκαλέσει αναπότρεπτα αλλαγές στην οργάνωση της εργασίας, των θέσεων απασχόλησης και των εισοδημάτων.

3.7 Η σταθερή υποστήριξη εκ μέρους των τοπικών κοινοτήτων είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επιτυχή καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Τα σχέδια που αφορούν τη δημιουργία χωριών με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα προσελκύουν μεγάλο ενδιαφέρον. Η ανταλλαγή εμπειριών αποτελεί επιτακτική ανάγκη. Η ζήτηση για την οικοδόμηση σπιτιών χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης θα αυξηθεί

και το ίδιο θα συμβεί και στην περίπτωση της ζήτησης για την ανακαίνιση και τη μόνωση των σπιτιών.

3.8 Η γεωργία, επίσης, μπορεί να διαδραματίσει ένα ρόλο στο πλαίσιο της κλιματικής αλλαγής και της στρατηγικής της Λισαβόνας, τόσο ως δραστηριότητα που επηρεάζεται από την αλλαγή του κλίματος, όσο και ως κλάδος ο οποίος μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό των επιπτώσεών της. Σήμερα θεωρείται σημαντικότερο παρά ποτέ να ενθαρρυνθεί η αγρονομική έρευνα προκειμένου να εξακολουθήσει το έργο της προς την κατεύθυνση του περιορισμού των γεωργικών εισροών ή της προσαρμογής των τεχνικών καλλιέργειας, με παράλληλη διατήρηση της μέγιστης δυνατής απόδοσης, καθώς και προς την κατεύθυνση της επιδίωξης να καταστούν μελλοντικά διαθέσιμες νέες ποικιλίες καλύτερα προσαρμοσμένες στις κλιματολογικές μεταβολές. Επιπλέον, δεν πρέπει να λησμονηθεί η συνολική συνιστώσα της παραγωγής γεωργικών πρώτων υλών για μη διατροφικούς σκοπούς. Θα πρέπει εξάλλου να διερευνηθεί η δυνατότητα ενδεδειγμένης συνεχούς κατάρτισης σε αυτόν τον κλάδο.

3.9 Η χρήση των διαρθρωτικών ταμείων θα επηρεαστεί από προβλήματα οφειλόμενα στην κλιματική αλλαγή, όπως η απερήμωση και η άνοδος της στάθμης της θάλασσας. Ένα άλλο ζήτημα αφορά τους ανθρώπους που ζουν σε απομακρυσμένες περιοχές, όπου η αύξηση των ενεργειακών τιμών θα δημιουργήσει εξαιρετικά απτά προβλήματα. Η διατήρηση των συνθηκών διαβίωσης αποτελεί ένα ζήτημα επί του οποίου τα δίκτυα που δημιουργήθηκαν στο πλαίσιο της στρατηγικής της Λισαβόνας μπορούν να έχουν πολύτιμη συμβολή χάρη στην ανταλλαγή εμπειριών.

3.10 Όλα τα παραδείγματα που παρατέθηκαν καταδεικνύουν σε πόσο μεγάλη έκταση είναι επιτακτική η ανάγκη αξιοποίησης των ευκαιριών που παρέχονται για την ανάληψη συντονισμένων δράσεων τόσο από τη στρατηγική της Λισαβόνας όσο και από το ευρωπαϊκό πρόγραμμα για την αλλαγή του κλίματος.

4. Προς έναν νέο ορισμό της ανάπτυξης

4.1 Κρίνεται σημαντικό — από οικονομική άποψη, αλλά και υπό το πρίσμα της κλιματικής αλλαγής — να υιοθετηθούν μέτρα τα οποία εμπίπτουν στο στόχο της στρατηγικής της Λισαβόνας που αφορά τη «βιώσιμη ανάπτυξη». Το νέο τριετές πρόγραμμα της στρατηγικής της Λισαβόνας θα πρέπει, επομένως, να εξετάσει προσεκτικά τον ορισμό της «ανάπτυξης». Θα ήταν σκόπιμο να προαχθεί μια ανάπτυξη με ουδέτερο, ή ακόμη και με θετικό, ισοζύγιο άνθρακα.

4.2 Η ΕΟΚΕ έχει επισημάνει επανειλημμένα ότι δεν πρέπει να αντιλαμβάνομαστε την ανάπτυξη μόνον με ποσοτικά κριτήρια, αλλά ότι απαιτείται, αντιθέτως, να υπάρξει μία «νέα αντίληψη της ανάπτυξης» σύμφωνα με την οποία θα δίνεται προτεραιότητα σε στόχους βασισμένους σε κριτήρια βιωσιμότητας. Αυτά τα κριτήρια βιωσιμότητας περιλαμβάνουν προφανώς την απουσία της ανάπτυξης από τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου. Επομένως, επαναλαμβάνει το αίτημά της προς την Επιτροπή και το Συμβούλιο ούτως ώστε:

— να διευκρινίσουν, κατά πόσο ο δείκτης του ΑΕγχΠ, ως κριτήριο κοινωνικής πρόνοιας και οικονομικής ευημερίας, φανερώσει επιπλέον και μία — μέχρι σήμερα άγνωστη ή έστω μη δηλωθείσα — αντίθεση μεταξύ της στρατηγικής για την αειφόρο ανάπτυξη και της στρατηγικής της Λισαβόνας και

— να προσδιορίσουν τα χαρακτηριστικά ενός νέου «δείκτη ευημερίας», προσαρμοσμένου συγκεκριμένα στις αρχές της βιωσιμότητας, ο οποίος θα μπορούσε παραδείγματος χάρι να ονομαστεί «έξυπνη ανάπτυξη» ή «πράσινο ΑΕγχΠ».

5. Ο τομέας των μεταφορών — σημείο διένεξης:

5.1 Το θέμα των αντικρουόμενων στόχων είναι ιδιαίτερα έντονο στις μεταφορές. Στη στρατηγική της Λισαβόνας τονίζεται η σημασία της ύπαρξης κατάλληλων διαδρόμων και δικτύων μεταφορών, με αποτέλεσμα οι εργασίες να έχουν επικεντρωθεί σε μεγάλο βαθμό στην επέκταση των οδικών μεταφορών. Το γεγονός αυτό, όμως, αντικείται πλήρως στον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής.

5.2 Υπό τις παρούσες συνθήκες οικονομικής ανάπτυξης των χωρών της ΕΕ, ο όγκος των οδικών μεταφορών αυξάνεται με ταχύ ρυθμό. Σύμφωνα με ορισμένους υπολογισμούς η αύξηση αυτή αντιστοιχεί σε ποσοστό 40 % για το χρονικό διάστημα έως το 2020 στο ποσοστό αυτό προστίθεται και ο αυξανόμενος όγκος των αεροπορικών μεταφορών. Προς το παρόν, η αύξηση των μεταφορών δεν έχει αποσυνδεθεί από την αύξηση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και καμία «μαγική συνταγή» δεν διαφαίνεται στον ορίζοντα. Τα βιολογικά καύσιμα δεν θα μπορέσουν να αντικαταστήσουν τα ορυκτά καύσιμα στο εγγύς μέλλον και οι ενδεχόμενες τεχνικές βελτιώσεις της απόδοσης των καυσίμων και των κινητήρων δεν θα επαρκέσουν κατά πάσα πιθανότητα για την αντιστάθμιση της προβλεπόμενης αύξησης του όγκου των μεταφορών.

5.3 Το νέο τριετές πρόγραμμα για τη στρατηγική της Λισαβόνας θα πρέπει να προσεγγίσει τα ζητήματα που σχετίζονται με τις μεταφορές και από τη σκοπιά της κλιματικής αλλαγής. Ο στόχος θα πρέπει να συνίσταται στο να διαθέτει η ΕΕ ένα ενδεδειγμένο σύστημα μεταφορών — αλλά τα συστήματα μεταφορών θα πρέπει να συνεκτιμούν περισσότερο τις επιπτώσεις στο κλίμα. Το γεγονός ότι η μεταφορά αγαθών δια της σιδηροδρομικής οδού αυξάνεται μόνον περιθωριακά εκπέμπει ένα εξαιρετικά σοβαρό σήμα κινδύνου. Το γεγονός αυτό προβλήθηκε ακόμη περισσότερο πέρισι στη Λευκή Βίβλο για τις μεταφορές, όπου η έμφαση δίδεται στις οδικές και αεροπορικές μεταφορές και όχι στις σιδηροδρομικές και στις εσωτερικές πλωτές μεταφορές. Όσον αφορά τα διαρθρωτικά ταμεία, είναι προφανές ότι σημαντικοί πόροι δαπανούνται κατά τρόπο ο οποίος δεν επιφέρει μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου, αλλά μάλλον οδηγεί στο αντίθετο αποτέλεσμα.

5.4 Τα προσεχή 20 έως 50 έτη (χρονικό διάστημα που χρησιμοποιείται από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για τα ζητήματα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή) η Ευρώπη θα πρέπει να βρει δομές μεταφορών που είναι αποτελεσματικές και συγχρόνως προστατεύουν το κλίμα. Για να αναφέρουμε ένα παράδειγμα που χρησιμοποιήθηκε σε μια συζήτηση, για ποιο λόγο δεν υπάρχει καμία πρόβλεψη προκειμένου να μεταφέρονται περισσότερα επείγοντα εμπορεύματα με τραίνα υψηλής ταχύτητας (TGV).

5.5 Ο αυξανόμενος όγκος των οδικών μεταφορών σημαίνει, επίσης, ότι παραμένουν σε κυκλοφορία φορτηγά οχήματα τα οποία έχουν αρχίσει να παλιώνουν — με «βρώμικους» κινητήρες — παρότι εκπέμπουν μεγάλες ποσότητες αερίων του θερμοκηπίου. Η Επιτροπή θα πρέπει να ξεκινήσει διαβούλευση σχετικά με τις μεθόδους εκσυγχρονισμού των στόλων παλαιών φορτηγών με απώτερο στόχο τη σταδιακή απόσυρση των παλιών και ακατάλληλων οχημάτων. Εξάλλου, πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα από πλευράς ζήτησης. Πρέπει να δοθούν κίνητρα προκειμένου να μειωθεί ο συνολικός όγκος μεταφορών και να υπάρξει μεταστροφή προς πιο βιώσιμους τρόπους μεταφορών.

6. Ένας «Οδικός Χάρτης» για την ένταξη των ζητημάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή στη στρατηγική της Λισαβόνας

6.1 Οι στόχοι που έχουν τεθεί για το έργο της ΕΕ σχετικά με την κλιματική αλλαγή θα απαιτήσουν σημαντική συμβολή εκ μέρους πολλών θεσμικών οργάνων και ενδιαφερομένων φορέων. Εξυπακούεται ότι θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν οι μέθοδοι εργασίας και οι εμπειρίες που περιλαμβάνονται στη στρατηγική της Λισαβόνας.

6.2 Θεωρείται, προπαντός, υψίστης σημασίας να ενταχθούν οι στόχοι περί κλιματικής αλλαγής στο επιχειρησιακό πρόγραμμα της στρατηγικής της Λισαβόνας που βασίζεται σε μια μέθοδο εργασίας διαρθρωμένη σε τρεις πυλώνες, προκειμένου να επιταχυνθεί η πρόοδος στους τομείς προτεραιότητας.

6.3 Ένας «Οδικός Χάρτης» για την ανάληψη μιας ολοκληρωμένης προσπάθειας της ΕΕ με στόχο τον μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σ' αυτή την αλλαγή, θα μπορούσε να περιλαμβάνει τα ακόλουθα σημεία.

6.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να επανεξετάσει τα τρέχοντα προγράμματα προκειμένου να δοθεί έμφαση στα ζητήματα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή στον παρόντα προϋπολογισμό. Κατά την επόμενη δημοσιονομική περίοδο, απαιτείται να αναπροσανατολιστούν διόλου ευκαταφρόνητοι πόροι προς την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Είναι, εντούτοις, πιθανό να χρειαστεί να μεταφερθούν ορισμένοι πόροι ήδη κατά την τρέχουσα δημοσιονομική περίοδο. Πρέπει να επισημανθεί ότι η βασική ευθύνη για το μετριασμό της κλιματικής αλλαγής και την προσαρμογή σε αυτήν την αλλαγή βαρύνει το εθνικό επίπεδο.

6.5 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα υποβάλει νομοθετικές προτάσεις σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τις εκπομπές αερίων στις αρχές Δεκεμβρίου. Κατ' αυτό τον τρόπο θα παρασχεθεί η δυνατότητα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο να λάβει τις απαιτούμενες αποφάσεις τον Μάρτιο του 2008, στο πλαίσιο του προσδιορισμού των κατευθυντηρίων γραμμών για την επόμενη τριετή περίοδο της στρατηγικής της Λισαβόνας. Το γεγονός αυτό θα αποτελέσει κρίσιμη ευκαιρία για την προώθηση μιας κοινής εφαρμογής.

6.6 Είναι ιδιαίτερα σημαντικό να κατορθώσει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή να εξασφαλίσει τον αναγκαίο συντονισμό των μονάδων και των υπηρεσιών της. Η ΕΟΚΕ έχει κατά το παρελθόν τονίσει σε διάφορες περιπτώσεις ότι ο εσωτερικός συντονισμός εντός της Επιτροπής είναι καθοριστικής σημασίας.

6.7 Βάσει των προτάσεων της Επιτροπής και των αποφάσεων του Συμβουλίου, θα πρέπει να αναληφθεί μια τεράστια προσπάθεια πληροφόρησης και επικοινωνίας, με στόχο να βελτιωθεί η ευαισθητοποίηση των πολιτών και να προαχθούν πρωτοβουλίες σε τοπικό και περιφερειακό επίπεδο.

6.8 Ενόψει των επικείμενων προτάσεων σχετικά με τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας και τη μείωση των εκπομπών αερίων, η ΕΟΚΕ εξαίρει τη σημασία της διεξαγωγής στενού και συνεχούς διαλόγου με τους κοινωνικούς εταίρους και με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών. Η ΕΟΚΕ συνιστά να χρησιμοποιείται ο κοινωνικός διάλογος ως ένα από τα πολυάριθμα φόρουμ ενημέρωσης και διαβούλευσης. Η συμμετοχή και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών στις συζητήσεις αποτελεί εξίσου επιτακτική ανάγκη.

6.9 Συνοψίζοντας ορισμένες από τις συγκεκριμένες προτάσεις που διατυπώνονται με την προοπτική του μελλοντικού «Οδικού Χάρτη», θεωρείται σκόπιμο να αναπτυχθούν τα ακόλουθα θέματα:

- Αξιολόγηση των λειτουργικών στόχων για τις τριετείς περιόδους
- Ένταξη των ζητημάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή στις ευρείες κατευθυντήριες γραμμές της πολιτικής για τον οικονομικό και κοινωνικό τομέα
- Συνεκτίμηση των ζητημάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή στα ετήσια εθνικά μεταρρυθμιστικά προγράμματα σχετικά με την πρόοδο που σημειώνεται έναντι της στρατηγικής της Λισαβόνας
- Συμμετοχή των ενδιαφερομένων φορέων, ιδιαίτερα σε εθνικό και τοπικό επίπεδο
- Κατάρτιση συγκριτικών εκθέσεων εκ μέρους της Επιτροπής σχετικά με την επιτελούμενη πρόοδο
- Διεύρυνση της χρήσης της ανοικτής μεθόδου συντονισμού οργανώσεων των ενδιαφερομένων φορέων σε αυτήν τα ζητήματα που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή
- Ενεργός συμμετοχή των μέσων μαζικής ενημέρωσης και των οργανώσεων των ενδιαφερομένων φορέων για την παροχή επικαιροποιημένης πληροφόρησης στους πολίτες σχετικά με την πρόοδο που σημειώνεται
- Στοχοθετημένη υποστήριξη καινοτόμων σχεδίων, ειδικότερα δε εκείνων των τοπικών κοινοτήτων, προκειμένου να αναπτυχθούν πλατφόρμες με ουδέτερο ισοζύγιο άνθρακα (πρβλ. τα παραδείγματα του Ηνωμένου Βασιλείου).

6.10 Πιθανά παραδείγματα για τη συγκριτική αξιολόγηση των ζητημάτων που σχετίζονται με την κλιματική αλλαγή στη στρατηγική της Λισαβόνας:

- αύξηση του ποσοστού των σιδηροδρομικών και των εσωτερικών πλωτών μεταφορών κατά δύο τοις εκατό ετησίως
- διάδοση της χρήσης ενεργειακά οικονομικών λαμπτήρων στα δημόσια κτίρια κατά ένα ορισμένο ποσοστό ετησίως
- καθιέρωση ημερίδων σχολικής πληροφόρησης/επικοινωνίας για όλους τους μαθητές, μια φορά το χρόνο.

7. Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών

7.1 Η κλιματική αλλαγή και στρατηγική της Λισαβόνας αποτελούν αμφότερες μείζονες προκλήσεις για την Ένωση. Οι δράσεις και τα προγράμματα επιβάλλεται να σχεδιάζονται και να αποφασίζονται σύμφωνα με μια προσέγγιση «εκ των κάτω προς τα άνω», και όχι το αντίθετο. Οι κοινωνικοί εταίροι και η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών πρέπει να έχουν συμμετοχή στο εν λόγω εγχείρημα.

7.2 Η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να συμβάλει μέσω του δικτύου ενδιαφερομένων φορέων που διαθέτει.

8. Η ανάγκη πολιτικής καθοδήγησης

8.1 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έλαβε μια σθεναρή απόφαση όσον αφορά τους στόχους περί μείωσης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

8.2 Ποιος θα είναι ο αντίκτυπος της απόφασης αυτής, από πρακτικότερη άποψη, για τις κοινωνίες μας και για την καθημερινή ζωή των πολιτών μας, είναι ένα μεγάλο θέμα προς διερεύνηση. Τι είδους κοινωνία επιθυμούμε;

8.3 Η ΕΟΚΕ έχει τονίσει, σε πολλές γνωμοδοτήσεις της κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών, την ανάγκη πολιτικής καθοδήγησης του έργου που επιτελείται σχετικά με την κλιματική αλλαγή και τη βιώσιμη ανάπτυξη. Το εν λόγω αίτημα παραμένει σήμερα εξίσου σημαντικό. Πώς μπορεί το ευρωπαϊκό κοινωνικό πρότυπο να προσαρμοστεί στις πολυάριθμες προκλήσεις της κλιματικής αλλαγής; Πώς θα μπορέσει το πρότυπο να χειριστεί τους παράλληλους στόχους της ανταγωνιστικότητας, κοινωνικής συνοχής, και βιώσιμης ανάπτυξης στο ένα παγκοσμιοποιημένο πλαίσιο; Αυτά πρέπει να είναι τα θέματα ενός συνεχούς διαλόγου σχετικά με την κοινωνία που επιθυμούν οι πολίτες.

8.4 Η κλιματική αλλαγή συντελείται τάχιστα. Οι πολίτες διακατέχονται από κάποια ανησυχία. Αυτό που απαιτείται τώρα είναι μια εποικοδομητική πολιτική καθοδήγηση, όχι μόνο σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο, αλλά επίσης και ευρέως σε δημοτικό και τοπικό επίπεδο.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πίστωση και κοινωνικός αποκλεισμός στην κοινωνία της αφθονίας»

(2008/C 44/19)

Στις 16 Φεβρουαρίου 2007 η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα: «Πίστωση και κοινωνικός αποκλεισμός στην κοινωνία της αφθονίας.»

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Οκτωβρίου 2007 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. **PEGADO LIZ**.

Κατά τη 439η σύνοδο ολομέλειας, της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 59 ψήφους υπέρ και 1 αποχή, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Ελλείπει σχετικών κοινοτικών προσανατολισμών, τα διάφορα κράτη μέλη έχουν βαθμιαία αναπτύξει τα δικά τους εθνικά νομικά συστήματα για την πρόληψη, αντιμετώπιση και υποστήριξη των πολιτών και των οικογενειών που περιέρχονται σε κατάσταση υπέρμετρης χρέωσης και για την ανάκτηση των χρεών τους.

1.2 Έναντι της αύξουσας και ανησυχητικής εξέλιξης του φαινομένου κατά τις τελευταίες δεκαετίες και λαμβάνοντας ιδιαίτερα υπόψη τη διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης και την πρόσφατη όξυνση της κατάστασης σε παγκόσμιο επίπεδο, η ΕΟΚΕ — η οποία εδώ και πολύ καιρό παρακολουθεί με προσοχή την εξέλιξη της κατάστασης και τις κοινωνικές συνέπειες της υπέρμετρης χρέωσης από την άποψη του κοινωνικού αποκλεισμού, της κοινωνικής δικαιοσύνης και της διαταραχής της υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς — αποφάσισε να κινηθεί και πάλι δημόσια συζήτηση του ζητήματος αυτού με την κοινωνία των πολιτών και με τα λοιπά κοινοτικά θεσμικά όργανα, με στόχο τον εντοπισμό και τη θέσπιση μέτρων, κοινοτικής εμβέλειας, που θα αποβλέπουν στον επακριβή ορισμό, τον έλεγχο και την αντιμετώπιση του φαινομένου, υπό τις διάφορες πτυχές του: κοινωνικές, οικονομικές και νομικές.

1.3 Λόγω της ποικιλίας που παρουσιάζουν τα συστήματα που έχουν θεσπιστεί — σε όσες χώρες έχουν αναπτύξει τέτοια συστήματα, όχι μόνο στην Ευρώπη, αλλά και στον υπόλοιπο κόσμο — σε συνδυασμό με την απουσία τέτοιων συστημάτων σε άλλες χώρες, ενισχύεται μια κατάσταση «ανισότητας» ευκαιριών, η οποία οδηγεί σε κοινωνική αδικία, αφενός, και αφετέρου σε φαινόμενα στρέβλωσης της πλήρους υλοποίησης της εσωτερικής αγοράς, γεγονός που δικαιολογεί την αναγκαία και αναλογική παρέμβαση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, για την οποία υφίσταται η αναγκαία νομική βάση στο πρωτογενές δίκαιο.

1.4 Στην παρούσα γνωμοδότηση ανακεφαλαιώνονται τα κυριότερα ζητήματα που γεννά το φαινόμενο της υπέρμετρης χρέωσης, αναλύονται και αξιολογούνται οι λύσεις που έχουν δοθεί σε εθνικό επίπεδο, παρατίθενται οι δυσκολίες που έχουν ανακύψει και οι ελλείψεις που έχουν εντοπισθεί, εκτιμάται η παγκόσμια διάσταση του φαινομένου, αναπτύσσεται προβληματισμός σχετικά με τα κενά σε επίπεδο γνώσεων και μεθόδων και επιχειρείται ο εντοπισμός κατευθύνσεων και η εξεύρεση πεδίων δυνατής δράσης σε κοινοτικό επίπεδο.

1.5 Προτείνεται, επίσης, να δημιουργηθεί Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο της Χρέωσης, που θα παρακολουθεί την εξέλιξη του φαινο-

μένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα λειτουργεί ως φόρουμ διαλόγου όλων των ενδιαφερομένων και θα προτείνει, θα συντονίζει και θα αξιολογεί την επίδραση μέτρων για την πρόληψη και τη συγκράτησή του.

1.6 Ωστόσο, η ΕΟΚΕ έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι μια προσέγγιση τέτοιας φύσης και τέτοιου πεδίου θα μπορούσε να επιτευχθεί μόνον εάν η Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο, σε στενό διάλογο με την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, στην οποία εκπροσωπούνται οι κύριοι ενδιαφερόμενοι για το θέμα (οικογένειες, εργαζόμενοι, καταναλωτές, χρηματοπιστωτικά ιδρύματα κλπ.), αποφασίσουν να εντάξουν το ζήτημα στις προτεραιότητες της δράσης τους.

1.7 Χαίρετιζει, λοιπόν, τις ενδείξεις που υποδηλώνουν ότι η Επιτροπή έχει κινητοποιηθεί πρόσφατα για το ζήτημα και συνιστά θερμά να του δώσει την αναγκαία συνέχεια από άποψη βασικών μελετών, διαβουλεύσεων και νομοθετικών και άλλων προτάσεων, εύστοχων και κατάλληλων, με πρώτο βήμα τη δημοσίευση Πράσινης Βίβλου που θα προσδιορίζει και θα εντοπίζει τους όρους του ζητήματος και με την οποία θα δίδεται ο λόγος σε όλους τους ενδιαφερόμενους, μέσω διευρυμένης δημόσιας διαβούλευσης.

1.8 Επίσης, απευθύνει έκκληση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο να συμμεριστούν τις σημαντικές ανησυχίες τις οποίες επιχειρεί να εκφράσει η παρούσα γνωμοδότηση εκ μέρους της κοινωνίας των πολιτών και να τις περιλάβουν ως προτεραιότητα στις πολιτικές τους ατζέντες.

2. Εισαγωγή

2.1 Αυτό καθεαυτό το γεγονός ότι η πίστωση έχει δώσει την ευκαιρία στους ευρωπαίους πολίτες να βελτιώσουν την ποιότητα διαβίωσής τους και να αποκτήσουν πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία διαφορετικά δεν θα αποκτούσαν ή θα αποκτούσαν μετά από πολύ καιρό, όπως για παράδειγμα ιδιόκτητη κατοικία ή προσωπικό μεταφορικό μέσο, είναι αναμφισβήτητο. Ωστόσο, η πίστωση, όταν δεν συνάπτεται υπό βιώσιμους όρους — όταν υπάρχουν σοβαρά εργασιακά προβλήματα, όταν το μηνιαίο κόστος των χρεών υπερβαίνει ένα λογικό ποσοστό του διαθέσιμου μηνιαίου εισοδήματος, όταν ο αριθμός των δανείων είναι πολύ υψηλός και όταν δεν υπάρχει κάποια αποταμίευση ικανή να αποσβέσει στιγμιαίες καταστάσεις απώλειας εισοδήματος — μπορεί να οδηγήσει σε καταστάσεις υπέρμετρης χρέωσης.

2.2 Εξάλλου, το ζήτημα της υπέρμετρης χρέωσης και των κοινωνικών της συνεπειών δεν είναι καινοφανές. Οι απαρχές του μπορούν να αναζητηθούν ακόμη και στην κλασική αρχαιότητα και, ακριβέστερα, στην αγροτική κρίση που γνώρισε η Ελλάδα τον 6ο π.Χ. αιώνα και στα μέτρα που έλαβε ο Σόλων (594/593 π.Χ.) για την παραγραφή των χρεών των μικροκτηματιών, οι οποίοι είχαν στο μεταξύ περιέλθει σε κατάσταση δουλείας και είχαν πωληθεί, και στην επακόλουθη απελευθέρωσή τους και επανένταξή τους στην κοινωνική και παραγωγική ζωή των Αθηνών, ως ελεύθερων πολιτών⁽¹⁾.

2.3 Είναι, όμως, αναμφισβήτητο ότι στις μέρες μας το φαινόμενο γενικεύεται, λαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις και επιβάλλεται πλέον στις συνειδήσεις ως κοινωνικό ζήτημα, σε μια κοινωνία που χαρακτηρίζεται από βαθιές αντιθέσεις και όπου οι ασυμμετρίες αποκτούν ολοένα και μεγαλύτερες διαστάσεις, ενώ η αλληλεγγύη έχει αποδυναμωθεί.

2.4 Στο πλαίσιο αυτό, αποκτά ιδιαίτερη σημασία το ζήτημα του τραπεζικού αποκλεισμού, ο οποίος νοείται ως κοινωνική περιθωριοποίηση όσων, για διάφορους λόγους, απαγορεύεται να έχουν πρόσβαση στις βασικές χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες⁽²⁾.

2.5 Με την παρούσα γνωμοδότηση, επιχειρείται να εντοπισθούν οι κύριες αιτίες της κατάστασης αυτής, οι διαστάσεις του προβλήματος, οι συχνότερα χρησιμοποιούμενες λύσεις, καθώς και ο λόγος για τον οποίο πρέπει να βρεθεί λύση σε κοινοτικό επίπεδο.

3. Διαστάσεις του προβλήματος

3.1 Κοινωνικός αποκλεισμός και τραπεζικός αποκλεισμός

3.1.1 Σύμφωνα με την έκθεση του Ευρωβαρομέτρου του Φεβρουαρίου του 2007⁽³⁾, το 25 % σχεδόν των ευρωπαίων πολιτών πιστεύει ότι κινδυνεύει να περιπέσει σε κατάσταση φτώχειας, ενώ το 62 % πιστεύει ότι πρόκειται για έναν κίνδυνο που απειλεί οποιονδήποτε, σε οποιαδήποτε στιγμή της ζωής του.

3.1.2 Σύμφωνα με τα στοιχεία της κοινής έκθεσης για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη 2007, της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το 2004 το 16 % των πολιτών της ΕΕ-15 βρισκόταν κάτω από το όριο της φτώχειας, το οποίο αντιστοιχεί στο 60 % του μέσου εισοδήματος της εκάστοτε χώρας⁽⁴⁾.

(1) Όπως αναφέρει ο Αριστοτέλης στην *Αθηναίων Πολιτεία* [και ειδικότερα στο κεφ. VI, όπου διαβάζουμε: «Κύριος δε γενόμενος των πραγμάτων Σόλων τον τε δήμον ηλευθέρωσε και εν τω παρόντι και εις το μέλλον, καλύσας δανείζεν επί τοίς σώμασιν, και νόμους έθηκε και χρεών αποκοπάς έποίησε και των ιδίων και των δημοσίων, ας σεισάχθειαν καλούσιν, ως αποσεισάμενοι το βάρος.» — «Όταν έγινε κύριος των πολιτικών πραγμάτων, ο Σόλων ελευθέρωσε το λαό και για το παρόν και για το μέλλον, απαγορεύοντας τα δάνεια που συνάπτονταν με αντάλλαγμα την προσωπική ελευθερία, έθεσε σε εφαρμογή νόμους και κατάργησε τα χρέη, ιδιωτικά και δημόσια, μέτρα που οι Αθηναίοι ονόμασαν "σεισάχθεια", γιατί απέσεισαν το βάρος.» (μετ.: φιλολογική ομάδα Κάκτου)]. Το «ταυτόσημο» των καταστάσεων είχε ιδιαίτερο βάρος στην ενδιαφέρουσα εισήγηση του Udo REIFNER «Renting a slave — European Contract Law in the Credit Society» στη Διάσκεψη για το ιδιωτικό δίκαιο και τις ποικίλες παραδόσεις στην Ευρώπη, που πραγματοποιήθηκε στο Πανεπιστήμιο του Ελσίνκι, στις 27 Αυγούστου 2006. Υπενθυμίζεται ότι η φυλάκιση για χρέη εξακολουθούσε να ισχύει στην πλειονότητα των ευρωπαϊκών χωρών έως και τον 20ό αιώνα.

(2) Σχετικά με το ζήτημα, βλ. το πρόσφατο κείμενο του Georges GLOUKO-VIEZOFF με τίτλο «From Financial Exclusion to Overindebtedness: The Paradox of Difficulties for People on Low Incomes?» στο *New Frontiers in Banking Services*, Luisa ANFERLONI, Maria Debora BRAGA και Emanuele Maria CARLUCCIO, Springer.

(3) Βλ. *Special Eurobarometer 273*, «European social Reality», 2007.

(4) Κοινή έκθεση για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη 2007, που υιοθετήσε το Συμβούλιο στις 22.2.2007 [COM(2007) 13 τελικό, της 19.1.2007].

3.1.3 Σε ποιοτικούς όρους, η φτώχεια αντιστοιχεί στην απουσία ή την ανεπάρκεια υλικών πόρων για την ικανοποίηση των ζωτικών αναγκών του ατόμου και συνιστά την πλέον εμφανή όψη του κοινωνικού αποκλεισμού, που εκδιώκει το άτομο στην περιφέρεια της κοινωνίας και τροφοδοτεί αισθήματα απόρριψης και αυτοαποκλεισμού.

3.1.4 Η έκταση και τα όρια του κοινωνικού αποκλεισμού εξαρτώνται, σε κάθε χώρα, από διάφορες μεταβλητές, όπως το σύστημα κοινωνικής ασφάλισης, η συμπεριφορά της αγοράς εργασίας, η λειτουργία της δικαιοσύνης και των ανεπίσημων δικτύων αλληλεγγύης. Οι μετανάστες, οι εθνικές μειονότητες, οι ηλικιωμένοι, τα παιδιά κάτω των 15 ετών, τα άτομα με χαμηλό εισόδημα και χαμηλό εκπαιδευτικό επίπεδο, τα άτομα με αναπηρία και οι άνεργοι είναι μερικές από τις ομάδες που είναι οι πλέον ευάλωτες στον κίνδυνο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.1.5 Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες, οι καταναλωτικές τάσεις δείχνουν σχετική μείωση των δαπανών για προϊόντα διατροφής, ποτά, καπνό και προϊόντα ένδυσης και υπόδησης και αντίστοιχη σχετική αύξηση των δαπανών για κατοικία, μεταφορές και επικοινωνίες, υγειονομική περίθαλψη, πολιτιστικές υπηρεσίες και λοιπά αγαθά και υπηρεσίες όπως οι υπηρεσίες υγείας, ο τουρισμός και οι υπηρεσίες ξενοδοχείων και εστιατορίων⁽⁵⁾.

3.1.5.1 Ο νέος αυτός καταμερισμός των οικογενειακών εξόδων τείνει να αντικατοπτρίζεται στην προσφυγή στην πίστωση. Η καταναλωτική πίστη υπό την ευρεία έννοια, είτε για την αγορά καταναλωτικών αγαθών είτε για την απόκτηση κατοικίας, συνδέεται σήμερα στενά με τα νέα πρότυπα κατανάλωσης και ακολουθεί από κοντά τις αντίστοιχες τάσεις και διακυμάνσεις. Έτσι, η αύξηση του σχετικού βάρους των δαπανών που σχετίζονται με την άνεση της κατοικίας, με τις μεταφορές ή με τα ταξίδια⁽⁶⁾ αντιστοιχεί σε δαπάνες που πραγματοποιούνται συχνά με την προσφυγή σε πίστωση.

3.1.5.2 Επίσης ευνοϊκό για την αύξηση της επί πιστώσει κατανάλωσης είναι το γεγονός ότι η πίστωση έχει απολέσει την αρνητική συνδήλωση της φτώχειας ή του σφάλματος κατά τη διαχείριση του βίου ή της επιχείρησης — κυρίως στις χώρες όπου υπερισχύει η παράδοση του καθολικισμού, σε αντίθεση προς τις χώρες προτεσταντικής κατεύθυνσης — και έχει εκλαϊκευθεί, ιδίως στις μεγάλες πόλεις. Η εντατική και συστηματική διαφήμιση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων για την προσέλκυση νέων πελατών βοηθά στην εκλαΐκευση αυτή. Επιπλέον, η καταναλωτική πίστη προσφέρει κάποια κοινωνική καταξίωση και διευκολύνει την απόκρυψη του κοινωνικού στρώματος του ενδιαφερόμενου, καθώς του επιτρέπει να υιοθετεί έναν τρόπο ζωής που χαρακτηρίζει ανώτερη κοινωνική τάξη από τη δική του. Ακόμη, για πολλές οικογένειες, η πίστωση (κυρίως οι πιστωτικές κάρτες) συνιστά έναν τρέχοντα τρόπο διαχείρισης του οικογενειακού προϋπολογισμού, του οποίου οι κίνδυνοι είναι γνωστοί, αλλά για τους οποίους δεν υπάρχει επαρκής ενημέρωση ή αποτελεσματικές λύσεις, ούτε και έχουν ακόμη αποτιμηθεί κατά τρόπο ικανοποιητικό.

(5) Βλ. Eurostat — *Les nouveaux consommateurs*, Larousse 1998.

(6) Χωρίς ωστόσο να λησμονείται η μεγάλη διαφορά ως προς την φύση τους, ακόμη και από την άποψη των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

3.1.6 Οι παράγοντες αυτοί, κοινωνικής και πολιτισμικής φύσεως, υποστηρίζονται επίσης από οικονομικούς και χρηματοοικονομικούς παράγοντες, όπως η μεγάλη πτώση των επιτοκίων κατά την τελευταία δεκαετία, η απώλεια των συνθηθίων αποταμίευσης, η διατήρηση σχετικά χαμηλών ποσοστών ανεργίας και η οικονομική ανάπτυξη (παρά την κρίση του τέλους της δεκαετίας του '90, η οποία δεν έφτασε ωστόσο στη σοβαρότητα άλλων εποχών). Ένας επιπλέον παράγοντας είναι και η απορρύθμιση της πιστωτικής αγοράς από τα τέλη της δεκαετίας του '70 και τις αρχές της δεκαετίας του '80 (7), η οποία οδήγησε σε μεγάλη εξάπλωση και αύξηση του αριθμού των πιστωτικών φορέων, συμπεριλαμβανομένων και ορισμένων που δεν υπόκεινται στους κανόνες χρηματοοικονομικού ελέγχου και επιτήρησης, καθώς και η αύξηση του ανταγωνισμού μεταξύ τους, με την συνεπακόλουθη αποπροσωποποίηση της σχέσης τράπεζας-πελάτη.

3.1.7 Ο συνδυασμός όλων αυτών των παραγόντων καθιστά την ευρωπαϊκή κοινωνία μια κοινωνία που εξαρτάται όλο και περισσότερο από τη χορήγηση πίστωσης για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών των πολιτών της. Τα αυξανόμενα ποσοστά χρέωσης στα περισσότερα κράτη μέλη είναι ενδεικτικά της πραγματικότητας αυτής (8).

3.1.8 Όταν συνάπτεται υπό βιώσιμους όρους — όταν δεν υπάρχουν σοβαρά εργασιακά προβλήματα, όταν το μηνιαίο κόστος των χρεών δεν υπερβαίνει ένα λογικό ποσοστό του διαθέσιμου μηνιαίου εισοδήματος, όταν ο αριθμός των δανείων δεν είναι πολύ υψηλός και όταν υπάρχει κάποια αποταμίευση ικανή να αποσβέσει στιγμιαίες καταστάσεις απώλειας εισοδήματος —, η πίστωση βοηθά τους ευρωπαίους πολίτες να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής τους και να έχουν πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες, τα οποία, διαφορετικά, δεν θα αποκτούσαν ή θα τα αποκτούσαν μετά από πολύ χρόνο, όπως ιδιότητα κατοικίας ή προσωπικό μεταφορικό μέσο.

3.1.9 Ωστόσο, το ενδεχόμενο ενός αρνητικού συμβάντος στην προσωπική ή οικογενειακή ζωή που θα εμποδίσει τη συνέχιση της τακτικής εκπλήρωσης των ανειλημμένων υποχρεώσεων αποτελεί έναν κίνδυνο που απειλεί όλους όσους συνάπτουν πιστωτικές συμβάσεις. Μία κανονική και ελεγχόμενη χρέωση μπορεί, λοιπόν, για διάφορους λόγους, να μετατραπεί σε υπέρμετρη και ανεξέλεγκτη χρέωση.

3.2 Έννοια και μέτρηση της υπέρμετρης χρέωσης

3.2.1 Όταν γίνεται λόγος για υπέρμετρη χρέωση ή για υπέρχρέωση, γίνεται λόγος για καταστάσεις κατά τις οποίες ο οφειλέτης αδυνατεί, σε μακροχρόνια βάση, να εξοφλήσει το σύνολο των χρεών του, ή όπου υφίσταται σοβαρός κίνδυνος να μην μπορεί να το πράξει τη στιγμή κατά την οποία αυτά θα καταστούν απαιτητά (9).

(7) Στις νέες χώρες της ένταξης, η κατάσταση αυτή επήλθε μόλις κατά τη δεκαετία του '90.

(8) Βλ. τις τιμές που παρέχονται στο Δελτίο της Τράπεζας της Γαλλίας, no 144, του Δεκεμβρίου του 2005. http://www.banque-france.fr/fr/publications/telechar/bulletin/etu144_1.pdf.

(9) Σύμφωνα με τον υποδειγματικό ορισμό του Udo REIFNER: «Υπερχρέωση σημαίνει αντικειμενική αδυναμία πληρωμής ακριβέστερα, ότι το εισόδημα μετά την αφαίρεση των δαπανών διαβίωσης δεν επαρκεί πλέον για την κάλυψη της επιστροφής των χρεών όταν αυτά καθίστανται απαιτητά» (στο «Consumer Lending and Over Indebtedness among German Households»).

Ωστόσο, η ακριβής οριοθέτηση της έννοιας αυτής παρουσιάζει σημαντικές διακυμάνσεις μεταξύ των κρατών μελών και ο ορισμός της σε ευρωπαϊκό επίπεδο δεν έχει ακόμη δοθεί (10). Ως εκ τούτου, χαιρετίζεται η πρόσφατη πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να αναθέσει μελέτη προς τον σκοπό αυτόν (11).

3.2.2 Όχι μόνον η ίδια η έννοια δεν είναι μονοσήμαντη και ο προσδιορισμός της δυσχερής, αλλά και ο τρόπος μέτρησης της υπέρμετρης χρέωσης παρουσιάζει επίσης αποκλίσεις. Σε μελέτη που ανατέθηκε επίσης από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή (12), προσδιορίστηκαν τρεις μέθοδοι ή πρότυπα για τη μέτρηση της υπέρμετρης χρέωσης: το διοικητικό πρότυπο (13), το υποκειμενικό πρότυπο (14) και το αντικειμενικό πρότυπο (15).

3.2.3 Μία από τις κυριότερες δυσκολίες που ανακύπτουν κατά την εκτίμηση της έκτασης του φαινομένου της υπέρμετρης χρέωσης στην Ευρώπη έγκειται στην έλλειψη αξιόπιστων στατιστικών μελετών ή στην αδυναμία διενέργειας συγκρίσεων με τα υφιστάμενα στατιστικά στοιχεία, λόγω των διαφορών ως προς τη μεθοδολογία, τις

(10) Η έννοια της υπέρχρέωσης, στην οποία αναφέρονται πλείστες όσες ρυθμιστικές πρωτοβουλίες, τεκμαίρεται κυρίως από τα νομοθετήματα που ορίζουν τις προϋποθέσεις πρόσβασης σε κάποια διαδικασία αναδιάρθρωσης του παθητικού, είτε αυτή είναι δικαστικής φύσεως είτε εξωδικαστικής. Έτσι, για παράδειγμα, το γαλλικό δικαιο κάνει αποδεκτή την πρόσβαση για τους οφειλέτες καλής πίστεως που αδυνατούν καταφανώς να ανταποκριθούν στο σύνολο των επαγγελματικών τους οφειλών, λήξι-πρόθεσμων ή που πρόκειται να λήξουν (άρθρο L.331-2 του *Code de la Consommation*). Ομοίως, ο φινλανδικός νόμος (1993) θεωρεί υπέρχρεωμένο ή αφερέγγυο τον οφειλέτη που δεν είναι σε θέση να εξοφλήσει τα χρέη του όταν αυτά καθίστανται απαιτητά, υπό τον όρο ότι πρόκειται για μόνιμη και όχι απλώς συγκυριακή ή μεταβατική αδυναμία. Άλλες χώρες, ωστόσο, αρκούνται στο να ορίζουν ένα σύνολο διαδικαστικών και προσωπικών απαιτήσεων για την πρόσβαση στα καθεστώτα αντιμετώπισης της υπέρχρέωσης, χωρίς να διακινδυνεύουν να ορίσουν την έννοια αυτή. Αυτό ισχύει στο βελγικό δικαιο (Νόμος της 5ης Ιουλίου 1998, όπως τροποποιήθηκε από τον Νόμο της 19ης Απριλίου 2002) και στις Ηνωμένες Πολιτείες (*Bankruptcy Code*, όπως τροποποιήθηκε το 2005).

(11) Κοινός ευρωπαϊκός λειτουργικός ορισμός της υπέρχρέωσης, μελέτη που χρηματοδοτήθηκε από τη ΓΔ «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και ισότητα ευκαιριών» της Ευρωπαϊκής Επιτροπής (σύμβαση αριθ. VC/2006/0308, της 19.12.2006) και διενεργήθηκε από το Παρατηρητήριο της Ευρωπαϊκής Αποταμίευσης.

(12) *Study of the Problem of Consumer Indebtedness: Statistical Aspects* (σύμβαση αριθ. B5-1000/00/000197), που εκπονήθηκε από την OCR Macro για την ΓΔ «Υγεία και προστασία του καταναλωτή».

(13) Στο διοικητικό πρότυπο, η μέτρηση της υπέρχρέωσης δίδεται από τις επίσημες στατιστικές για τις επίσημες διαδικασίες διαχείρισης των περιπτώσεων αυτών. Η επιλογή αυτή εξαιρεί από το πεδίο της έρευνας ένα μερίδιο της πραγματικότητας, δεδομένου ότι όλοι οι οφειλέτες που βρίσκονται σε δύσκολη κατάσταση δεν καταφεύγουν αναγκαστικά σε επίσημες και νόμιμες διαδικασίες. Εκτός αυτού, η ποικιλία των νομικών λύσεων που απαντώνται στις ευρωπαϊκές χώρες εμποδίζει τη διενέργεια αυστηρών συγκρίσεων μεταξύ τους.

(14) Το υποκειμενικό πρότυπο στηρίζεται στην αντίληψη των ατόμων ή των οικογενειών ως προς την οικονομική τους φερεγγυότητα. Θεωρούνται υπέρχρεωμένοι οι οικογένειες που δηλώνουν ότι αντιμετωπίζουν μεγάλες δυσκολίες για να πληρώσουν όλα τα χρέη τους ή εκείνες που δηλώνουν ότι ήδη αδυνατούν να το πράξουν. Το κριτήριο αυτό γεννά επίσης δυσκολίες ως προς τη χρήση του, οι οποίες υπονομεύουν τη συγκρισιμότητα των στοιχείων. Όλο και περισσότεροι μελετητές εφιστούν την προσοχή στη μεροληψία των ατόμων — *overoptimism, underestimation of risk* και *hyperbolic discount* — όταν καλούνται να εκτιμήσουν την οικονομική τους βιωσιμότητα και να αποφασίσουν σχετικά με την προσφυγή στην πίστωση.

(15) Το αντικειμενικό πρότυπο χρησιμοποιεί ως δείκτη μέτρησης της ανικανότητας την οικονομική κατάσταση του νοικοκυριού, δηλαδή τη σχέση μεταξύ του συνολικού χρέους και του ρευστού εισοδήματος ή του αθροίσματος ρευστού εισοδήματος συν περιουσιακών στοιχείων. Αυτή είναι η μέθοδος που χρησιμοποιούν κατά κανόνα τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, καθώς και το εθνικό δικαιο ορισμένων κρατών. Παρότι δεν στερείται προβλημάτων, όπως, για παράδειγμα, μέχρι ποίου σημείου η συμπεριφορά του οφειλέτη, η τιμιότητα και η καλή του πίστη πρέπει να επηρεάζουν την πρόσβαση σε ένα σύστημα εξυγίανσης και απαλλαγής των χρεών, το κριτήριο αυτό εμφανίζεται ως εκείνο που θα επιτρέψει την πραγματοποίηση κάποιων συγκρίσεων και θα χρησιμεύσει ως βάση για τον καθορισμό μιας κοινής νομικής έννοιας.

έννοιες και τις χρονικές περιόδους μέτρησης. Αυτό είναι ένα από τα πεδία στα οποία η Επιτροπή πρέπει να αποδώσει τη μεγαλύτερη προσοχή, με την εκπόνηση των αναγκαίων μελετών για την άντληση και την επεξεργασία αξιόπιστων και συγκρίσιμων δεδομένων.

4. Κύρια αίτια της υπέρμετρης χρέωσης

4.1 Στις πολυάριθμες κοινωνιολογικές μελέτες που έχουν διεξαχθεί σε διάφορα κράτη μέλη εντοπίζονται, ως κύρια αίτια υπέρμετρης χρέωσης, τα εξής:

- α) ανεργία και υποβάθμιση των συνθηκών εργασίας·
- β) μεταβολές στη δομή του νοικοκυριού, όπως, για παράδειγμα, διαζύγιο, θάνατος του/της συζύγου, μη προγραμματισμένη γέννηση παιδιού, μη αναμενόμενη υποστήριξη ηλικιωμένων ή ανάπηρων ατόμων, ασθένεια ή ατύχημα·
- γ) αποτυχία της αυτοαπασχόλησης και πτώχευση μικρών οικογενειακών επιχειρήσεων στις οποίες είχαν παρασχεθεί προσωπικές εγγυήσεις·
- δ) υπερβολικές προτροπές για κατανάλωση, εύκολη δανειοδότηση, τυχερά παιχνίδια, χρηματιστήριο και για προώθηση της κοινωνικής καταξίωσης, μέσω της διαφήμισης και της εμπορικής προώθησης·
- ε) αύξηση των επιτοκίων, η αρνητική επίδραση της οποίας γίνεται κυρίως αισθητή στα μακροπρόθεσμα δάνεια, όπως τα στεγαστικά·
- στ) κακή διαχείριση του οικογενειακού προϋπολογισμού·
- ζ) εκούσια απόκρυψη εκ μέρους του πελάτη πληροφοριών σημαντικών για την εκτίμηση της φερεγγυότητάς του από τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα·
- η) υπέρμετρη προσφυγή στην πιστωτική κάρτα, στην ανανεώσιμη πίστωση και σε διάφορες μορφές προσωπικού δανείου που χορηγούν χρηματοπιστωτικές επιχειρήσεις, με υψηλά επιτόκια·
- θ) σύναψη δανείου στην ανεπίσημη αγορά, κυρίως εκ μέρους ατόμων με χαμηλά εισοδήματα, με τοκογλυφικά επιτόκια·
- ι) δάνεια που χρησιμοποιούνται για την αποπληρωμή άλλων δανείων, οδηγώντας σε πολλαπλασιαστικά αποτελέσματα·
- ια) το γεγονός ότι ορισμένα κοινωνικά αποκλεισμένα άτομα με αναπηρίες ή άτομα με περιορισμένες γνωστικές ικανότητες μπορούν να αποτελέσουν εύκολα θύματα επιθετικών δανειστών·
- ιβ) απροθυμία ορισμένων χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων να αναδιαπραγματευθούν με τους λιγότερο εύπορους καταναλωτές την πληρωμή των χρεών τους σε περίπτωση οικονομικών δυσχερειών.

Από την κοινωνιολογική ανάλυση του φαινομένου διαπιστώνεται, λοιπόν, η υπεροχή των λεγόμενων «παθητικών» αιτίων, παρότι αξίζει να αναφερθεί η βαρύτητα που αναγνωρίζεται, σε ορισμένες χώρες, στην κακή οικονομική διαχείριση⁽¹⁶⁾. Η διαπίστωση αυτή υποδηλώνει ότι τα άτομα αντιμετωπίζουν δυσκολίες προκειμένου να διαχειριστούν τον προϋπολογισμό τους κατά τρόπο συντό και βιώσιμο⁽¹⁷⁾.

4.2 Ο οικονομικός αποκλεισμός εκφράζεται, κανονικά, ως δυσκολία ή αδυναμία πρόσβασης στην αγορά των βασικών χρηματοοικονομικών υπηρεσιών, ειδικότερα δε στο άνοιγμα τρέχοντος λογαριασμού, στην κατοχή ηλεκτρονικών μέσων πληρωμής, στη δυνατότητα πραγματοποίησης τραπεζικών συναλλαγών και σύναψης συμβάσεων ασφάλισης της πίστωσης.

4.3 Ο εν λόγω οικονομικός αποκλεισμός συμπεριλαμβάνει, κατά μείζονα λόγο, την πρόσβαση σε πίστωση χαμηλού κόστους για την απόκτηση αγαθών και υπηρεσιών αναγκαίων για την οικογενειακή οικονομία (κατοικία, οικιακές ηλεκτρικές συσκευές, μεταφορικά μέσα, εκπαίδευση), για τη δημιουργία αυτοαπασχόλησης και για τη διαχείριση μικρής επιχείρησης σε ατομική ή οικογενειακή βάση.

4.4 Στις μέρες μας, όμως, η πρόσβαση σε τραπεζικό λογαριασμό, σε ορισμένες μορφές πίστωσης, και σε ηλεκτρονικά μέσα κίνησης των τραπεζικών λογαριασμών αποτελεί, με τη σειρά της, αναγκαία προϋπόθεση για την πρόσβαση σε βασικά αγαθά και υπηρεσίες. Η απασχόληση, η μικρή επιχείρηση, η κατοικία, ο οικιακός εξοπλισμός, οι μεταφορές, η ενημέρωση, ακόμη και η διατροφή, η ένδυση και η ψυχαγωγία προϋποθέτουν την πρόσβαση στην πίστωση και στο τραπεζικό σύστημα, το οποίο αποκτά, κατ' αυτόν τον τρόπο, μια ιδιαίτερη κοινωνική ευθύνη, σχεδόν δημόσιας υπηρεσίας.

4.5 Και σ' αυτό έγκειται το γεγονός ότι τα όρια που διαχωρίζουν μια μεσαία τάξη όλο και πιο πολυπληθή και όλο και πιο φτωχή από τους οριστικά αποκλεισμένους, άστεγους, επαίτες, εξαρτώμενους από την ελεημοσύνη, τείνουν να γίνουν ασαφή και συγκεχυμένα. Ακριβώς, λοιπόν, στο κατώφλι αυτό της φτώχειας αποκτά σημασία το ζήτημα της πρόληψης της υπέρμετρης χρέωσης, της αντιμετώπισής της και της αποκατάστασης των υπερχρεωμένων: ως τρόπος αποτροπής του κινδύνου που διατρέχουν άτομα κοινωνικά και οικονομικά ενταγμένα ή επιδεχόμενα επανένταξη να περιέλθουν ανεπιστρεπτικά στον κύκλο της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

5. Πρόληψη και διαχείριση της υπέρμετρης χρέωσης

5.1 Πρόληψη

Στα εθνικά συστήματα, γενικά, δίδεται έμφαση στα μέτρα πρόληψης της υπέρμετρης χρέωσης. Μεταξύ αυτών, επισημαίνονται τα ακόλουθα:

⁽¹⁶⁾ Στοιχεία της Τράπεζας της Γαλλίας για το 2004 εκτιμούν ότι το 73 % των φακέλων υπερχρέωσης που κατατέθηκαν στις επιτροπές υπερχρέωσης οφείλεται σε παθητικά αίτια (Banque de France, 2004).

⁽¹⁷⁾ Σχετικά με τους παράγοντες υπερχρέωσης, βλ. την ενημερωτική έκθεση της ΕΟΚΕ της 20.6.2000 «Η υπερχρέωση των νοικοκυριών», με εισήγητη τον κ. Ataíde Ferreira, όπου το θέμα αναλύεται εκτενώς.

- α) Πληρέστερη και περισσότερο διαδεδομένη πληροφόρηση** σχετικά με τις χρηματοπιστωτικές υπηρεσίες γενικά, με το κόστος τους και με τη λειτουργία τους.
- β) Οικονομική εκπαίδευση**, ενταγμένη από νωρίς στα σχολικά προγράμματα και σε άλλους τομείς της εκπαίδευσης και κατάρτισης, ως διά βίου μαθησιακή διαδικασία που συνοδεύει τις ανάγκες και τις αρμοδιότητες των αποδεκτών, οι οποίες μεταβάλλονται κατά τη διάρκεια των κύκλων της ζωής και ανάλογα με την παιδεία, το σύστημα αξιών, τα κοινωνικά, δημογραφικά και οικονομικά χαρακτηριστικά και τα πρότυπα καταναλώσεως και πίστωσης των ενδιαφερομένων. Ας σημειωθεί ότι, σε ορισμένα κράτη μέλη, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και ιδιαίτερα η τηλεόραση, στα πλαίσια της αποστολής δημόσιας υπηρεσίας και σε συνεργασία με τις ενώσεις καταναλωτών και με τα ίδια τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα, αναπτύσσουν προγράμματα ευαισθητοποίησης στα ζητήματα της πίστωσης και της χρέωσης, πολλές φορές μάλιστα σε ώρες μεγάλης ακροαματικότητας. Επιπροσθέτως, θα ήταν σκόπιμο να αξιοποιούνται οι υποδομές επιμόρφωσης ενηλίκων που διαθέτουν σε ορισμένα κράτη μέλη τα κέντρα επιμόρφωσης οικογενειών.
- γ) Δημιουργία ή επέκταση δικτύων παροχής οικονομικών συμβουλών** που θα βοηθούν τους πολίτες να διαχειρίζονται κατά τρόπο ισορροπημένο τον προϋπολογισμό τους και να επιλέγουν τις καλύτερες επιλογές για τη χρηματοδότηση των καταναλωτικών τους αναγκών, ώστε να περιοριστούν οι ασυμμετρίες ως προς την ενημέρωση έναντι των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων και να καθορίζονται βιώσιμα χρονοδιαγράμματα αποπληρωμής, με την εκ των προτέρων διενέργεια προσομοιώσεων.
- δ) Κίνητρα για αποταμίευση** (φορολογικά, κοινωνικά, εκπαιδευτικά), ως πρώτη άμυνα των οικογενειών όταν καλούνται να αντιμετωπίσουν οικονομικές δυσκολίες και ως αντικείμενο αντιδιαφήμισης έναντι των ασυγκράτητων προτροπών για πίστωση.
- ε) Χρήση συστημάτων ελέγχου της πιστωτικής αξιοπιστίας**, τα οποία θα εκπονήσουν τα ίδια τα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα ή θα αναθέσουν σε ειδικευμένα γραφεία, προκειμένου να εκτιμούν τον πιστωτικό κίνδυνο των πελατών τους. Τα συστήματα αυτά θα αποτιμούν τον κίνδυνο αφερεγγυότητας μέσω της αξιολόγησης πολλών παραμέτρων και της αντικειμενικής θέσπισης ορίων για την ατομική και την οικογενειακή χρέωση⁽¹⁸⁾.
- στ) Εγγύηση αξιοπρεπών συντάξεων**, δυνατοτήτων πρόωρης συνταξιοδότησης και άλλων κοινωνικών παροχών για τους μη ενταγμένους

⁽¹⁸⁾ Ο μηχανισμός αυτός είναι σημαντικός για τη διαχείριση του κινδύνου εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών φορέων, επισημαίνεται, όμως, η ανάγκη μεγαλύτερης διαφάνειας όσον αφορά τη διάφρωση των εν λόγω συστημάτων ελέγχου και τον συνδυασμό τους με υποκειμενικά στοιχεία ανάλυσης, ώστε να επιτυγχάνεται η ορθή και πραγματική εκτίμηση της ικανότητας χρέωσης των οφειλετών και να εμποδίζεται η λήψη μιας απόφασης στηριζόμενης αποκλειστικά σε αυτοματοποιημένα πρότυπα, καθώς και η ανάγκη ελέγχου των παραμέτρων του μαθηματικού προτύπου εκ μέρους των αρμόδιων δημόσιων αρχών. Πρέπει, επίσης, να εξεταστεί η δυνατότητα, όπως συμβαίνει σε χώρες όπως οι ΗΠΑ και η Βρετανία, να έχουν πρόσβαση οι οφειλέτες στην έκθεση πίστωσης, ώστε να γνωρίζουν πώς να βελτιώσουν το ατομικό τους προφίλ κινδύνων.

στην αγορά εργασίας, ενσωματωμένων σε αποτελεσματικά συστήματα κοινωνικής ασφάλισης του δημοσίου, ως απαραίτητη προϋπόθεση για να μην περιθωριοποιηθούν κοινωνικά όσοι δεν έχουν δυνατότητα πρόσβασης σε ιδιωτικά **συνταξιοδοτικά ταμεία**⁽¹⁹⁾.

- ζ) Δυνατότητα πρόσβασης στις βασικές ασφαλίσεις** δανείων, ως προστασία έναντι του οικονομικού κινδύνου⁽²⁰⁾.
- η) Κοινωνικό δάνειο, μικροδάνειο και οικονομικά προσιτό δάνειο**

Πρωτοβουλίες όπως το μικροδάνειο, οι συνεταιριστικοί πιστωτικοί οργανισμοί, τα ταμειυτήρια, τα γερμανικά και τα ολλανδικά κοινωνικά ταμεία, τα ταχυδρομικά ταμειυτήρια και η κοινωνική πίστωση, παράλληλα με άλλες πρωτοβουλίες που αρχίζουν να εμφανίζονται στα διάφορα κράτη μέλη, αποτελούν παραδείγματα που πρέπει να ληφθούν υπόψη για την απόκτηση δανείων οικονομικά προσιτών για άτομα που αντιμετωπίζουν κίνδυνο αποκλεισμού. Η μικροπίστωση, για παράδειγμα, έχει χρησιμεύσει για τη χρηματοδότηση μικρών επιχειρήσεων ή αυτοαπασχόλησης, πράγμα που παρέχει την ευκαιρία επανένταξης ορισμένων ανέργων στην αγορά εργασίας και την οικονομική δραστηριότητα. Η ανάγκη εξειδικευμένης υποστήριξης (για τη διαχείριση, τα λογιστικά, τα εμπορικά και άλλα ζητήματα) των δικαιούχων της μικροπίστωσης για τη διαχείριση της δραστηριότητάς τους, εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών φορέων, συνιστάται και ήδη υιοθετείται σε διάφορες περιπτώσεις⁽²¹⁾.

- θ) Υπεύθυνος δανεισμός**, πράγμα που σημαίνει ότι οι πιστωτικοί οργανισμοί πρέπει να εξετάζουν πιο προσεκτικά τις ανάγκες και την κατάσταση των ιδιωτών οφειλετών τους, ώστε να βρίσκουν το καταλληλότερο χρηματοπιστωτικό μέσο για τον καθένα, ανάλογα με την κατάσταση του, ή ακόμη και να αρνούνται τη χορήγηση περαιτέρω πίστωσης σε περιπτώσεις επικείμενου κινδύνου υπερχρέωσης⁽²²⁾.

⁽¹⁹⁾ Από την άλλη πλευρά, πρέπει να προληφθούν οι χρηματοδοτικές πρακτικές που επιχειρούν να εκμεταλλευθούν καταχρηστικά τις συντάξεις των πλέον εξαρτώμενων ατόμων ως εγγύηση για δάνεια αναντίστοιχα με την ικανότητά τους για αποπληρωμή. Στη Βραζιλία, για παράδειγμα, δημιουργήθηκε το 2004 μια μορφή πίστωσης που απευθύνεται στους ηλικιωμένους, καλούμενη «δάνειο με παρακαταθήκη». Το ειδικό αυτό δάνειο αφαιρείται από τη σύνταξη των ενδιαφερομένων πριν αυτοί την παραλάβουν, μέχρις ορίου 30 % της αξίας της σύνταξης. Καθώς προσφέρει επιτόκια χαμηλότερα από εκείνα που επικρατούν στην αγορά, επιτρέπει στα άτομα αυτά την πρόσβαση στην πίστωση. Ωστόσο, το γεγονός αυτό φαίνεται ότι δημιουργεί οικονομικές δυσκολίες στους χαμηλοσυνταξιούχους, καθώς τους αναγκάζει να καθυστερούν άλλες πληρωμές και τους στερεί τους επαρκείς πόρους για την εξασφάλιση των βασικών τους αναγκών.

⁽²⁰⁾ Οι ασφαλίσεις διαδραματίζουν αμφιλεγόμενο ρόλο από την οπτική του κοινωνικού αποκλεισμού. Η υποχρεωτική ασφάλεια ζωής μπορεί να αποκλείσει από την πιστωτική αγορά τα άτομα με προβλήματα υγείας. Η ύπαρξη, όμως, μιας ασφάλειας ζωής μπορεί να αποτρέψει τον κίνδυνο ένα άτομο που θα πληγεί αναπάντεχα από κάποια ασθένεια να απολέσει τα ασφαλισμένα αγαθά και να οδηγηθεί στη φτώχεια και τον αποκλεισμό.

⁽²¹⁾ Στη Γαλλία και το Βέλγιο, οι καταναλωτικές μικροπιστώσεις (γνωστές ως «κοινωνικά μικροδάνεια») χρησιμοποιούνται σε πειραματικό επίπεδο από διάφορα δίκτυα τραπεζών, σε συνεργασία με συνεταιριστικές δομές. Μέχρι στιγμής, η εμπειρία έχει αποδειχθεί ικανοποιητικά θετική, είναι όμως πολύ νωρίς ακόμη για να γίνει ένας οριστικός απολογισμός. Στην περίπτωση του Βελγίου, επισημαίνεται η εμπειρία της CrediAl, ενός βελγικού συνεταιρισμού κοινωνικής πίστωσης, που έχει προκύψει από σύμπραξη δημοσίου-ιδιωτικού τομέα μεταξύ της κυβέρνησης της Βαλλωνίας και ορισμένων χρηματοπιστωτικών οργανισμών.

⁽²²⁾ Βλ. π.χ. το *Protocollo sullo sviluppo sostenibile e compatibile del sistema bancario (Πρωτόκολλο για την αειφόρο και συμβατή ανάπτυξη του τραπεζικού συστήματος)*, που υπεγράφη στη Ρώμη, στις 16 Ιουνίου 2004, μεταξύ της Ιταλικής Ενώσεως Τραπεζών, και των συνδικαλιστικών οργανώσεων των εργαζομένων στον χρηματοπιστωτικό και ασφαλιστικό τομέα FALCRI, FIBA-CISL, FISAC-CGIL KAI UIL C.A.

ι) Αρχαία πίστωσης

Η χρήση βάσεων δεδομένων, όπου καταγράφεται είτε όλο το οικονομικό ιστορικό των πελατών τους (θετικά αρχαία πιστώσεων) είτε μόνο τα προβλήματα πληρωμής (αρνητικά αρχαία πιστώσεων), επιτρέπει στους πιστωτικούς οργανισμούς να γνωρίζουν το επίπεδο χρέωσης ενός πελάτη και να θεμελιώνουν καλύτερα μια απόφαση χορήγησης δανείου — παρότι, ιδιαίτερα στην περίπτωση των θετικών αρχαίων, αναγνωρίζεται η ύπαρξη κινδύνων όσον αφορά την προστασία της ιδιωτικής ζωής, αλλά και την έλλειψη αποτελεσματικότητας σε καταστάσεις παθητικής χρέωσης, λόγω της αδυναμίας πρόβλεψης του μελλοντικού γεγονότος που ενδέχεται να οδηγήσει σε τέτοια κατάσταση, καθώς και επειδή δεν συμπεριλαμβάνονται άλλες οφειλές, μη χρηματοδοτικής φύσεως (για παράδειγμα, οφειλές έναντι βασικών ή φορολογικών υπηρεσιών).

ια) Η αυτορύθμιση και η από κοινού ρύθμιση, με στόχο την κατάρτιση κωδικών συμπεριφοράς εκ μέρους των χρηματοπιστωτικών φορέων, ειδικότερα δε σε συνεργασία με οργανώσεις προστασίας των καταναλωτών, μπορεί να βοηθήσει στην πρόληψη ορισμένων καταχρηστικών πρακτικών και στην ενσωμάτωση μιας περισσότερο κοινωνικής αντίληψης στις δραστηριότητες των πιστωτικών οργανισμών. Τέτοιου είδους μέτρα είναι επίσης χρήσιμα για την ενίσχυση του ελέγχου της δραστηριότητας των γραφείων εισπραξης χρεών (debt collection agencies), καθώς επιβάλλουν κάποια πειθαρχία στον τρόπο διαχείρισης των οφειλετών, συμπληρωματικά προς ένα νομοθετικό πλαίσιο αυστηρό και πραγματικά τηρούμενο.

ιβ) Πρόληψη καταχρηστικών πιστωτικών πρακτικών

Ενώπιον των επιθετικών και τοκογλυφικών πρακτικών που απειλούν τις πλέον μειονεκτούσες ομάδες του πληθυσμού — όπως, για παράδειγμα, η πίστωση μέσω τηλεφώνου ή κινητής τηλεφωνίας με πολύ υψηλά επιτόκια, συμβάσεις πίστωσης συνδεδεμένες με συμβάσεις αγοραπωλησίας ή παροχής υπηρεσιών που δεν είναι γνωστές, παροχή πιστώσεων για αγορά τίτλων (ενίοτε της ίδιας της τράπεζας) στο χρηματιστήριο, δρακόντειες ποινικές ρήτρες, πιστωτικές κάρτες και κάρτες καταστημάτων με πιστωτικό σκέλος εύκολης πρόσβασης, απαίτηση εμπράγματων εγγυήσεων και ταυτόχρονα προσωπικών εγγυήσεων (τριεγγυήσεων) για συμβάσεις καταναλωτικής πίστης μικρού ύψους, ατελής ή ανακριβής ενημέρωση, διαφήμιση απευθυνόμενη σε νέους — ορισμένες εθνικές αρχές, οργανώσεις προστασίας καταναλωτών και άλλες ΜΚΟ, ακόμη και οι ίδιοι οι πιστωτικοί φορείς έχουν συμφωνήσει κανόνες και διαδικασίες για την αποτροπή της χρήσης τους. Πέρα από τις επωφελείς πτυχές όσον αφορά τη χορήγηση υπεύθυνων πιστώσεων, τέτοιου είδους μέτρα συμβάλλουν στον περιορισμό των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού στην αγορά και προωθούν την κοινωνική ευθύνη των πιστωτικών οργανισμών.

ιγ) Εποπτεία και έλεγχος της διαφήμισης της πίστωσης

Παρότι η διαφήμιση είναι θεμιτή ως στρατηγική προώθησης των χρηματοπιστωτικών προϊόντων, ο τρόπος κατά τον οποίο αυτά διαφημίζονται δικαιολογεί την ύπαρξη επισταμένης εποπτείας εκ μέρους των δημοσίων αρχών. Το περιεχόμενο των διαφημίσεων, οι χρησιμοποιούμενοι δίαυλοι και οι διαφημιστικές τεχνικές πρέπει επίσης να διέπονται από αυστηρή και αναρμονισμένη πειθαρχία, ώστε να μην μπορεί να δημιουργείται

στους καταναλωτές η εντύπωση ότι η πίστωση δεν ενέχει κινδύνους και ότι είναι προσιτή εύκολα και χωρίς δαπάνες. Στον τομέα αυτόν πρέπει επίσης να ενθαρρυνθούν οι πρωτοβουλίες αυτορύθμισης και από κοινού ρύθμισης και οι ορθές επιχειρηματικές πρακτικές. Οι πρωτοβουλίες αυτές θα πρέπει να παρέχουν στους πιστωτές πλήρη σαφήνεια όσον αφορά τους όρους του δανείου και να προβλέπουν ιδιαίτερη ευθύνη των δανειστών σε άτομα τα οποία, εξαιτίας μειωμένης διανοητικής ικανότητας, δεν είναι σε θέση να αντιληφθούν τις συνέπειες της σύναψης παρόμοιας συμφωνίας δανεισμού.

5.2 Αντιμετώπιση των οφειλετών και ανάκτηση του χρέους

Όσον αφορά την αντιμετώπιση των αφερέγγυων οφειλετών και την ανάκτηση του χρέους, δύο είναι τα πρότυπα ή οι μέθοδοι που αναφέρονται συνήθως:

5.2.1 Το πρότυπο του «fresh start» (νέο ξεκίνημα), βορειοαμερικανικής προέλευσης, που έχει υιοθετηθεί από ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, εδράζεται στις αρχές της άμεσης εκκαθάρισης των μη εξαιρουμένων περιουσιακών στοιχείων του οφειλέτη και της άμεσης απαλλαγής των μη εξοφληθέντων χρεών, εκτός εκείνων των οποίων η απαλλαγή δεν είναι νομικά δυνατή. Το πρότυπο αυτό θεμελιώνεται στην περιορισμένη ευθύνη του οφειλέτη, στην από κοινού ανάληψη του κινδύνου με τους πιστωτές και στην ανάγκη όσο το δυνατόν ταχύτερης επανένταξης του οφειλέτη στην οικονομική δραστηριότητα και την κατανάλωση, καθώς και στην σαφή απουσία στιγματισμού του υπερχρεωμένου ⁽²³⁾.

5.2.2 Το πρότυπο της επανεκπαίδευσης, που χρησιμοποιείται σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στηρίζεται στην άποψη ότι ο οφειλέτης έσφαλε και αξίζει να τύχει βοήθειας, δεν πρέπει όμως να απαλλαγεί απλώς από το χρέος να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις του (pacta sunt servanda). Το πρότυπο αυτό, που εδράζεται στην αρχή του «σφάλματος» του υπερχρεωμένου, έστω και αν το σφάλμα έγκειται απλώς στην έλλειψη πρόληψης ή σε απλή αμέλεια, συνίσταται σε επαναδιαπραγμάτευση των οφειλών με τους πιστωτές, με σκοπό την έγκριση ενός συνολικού χρονοδιαγράμματος πληρωμών. Η διαπραγμάτευση του χρονοδιαγράμματος αυτού μπορεί να γίνει είτε διά της δικαστικής είτε διά της εξωδικαστικής οδού· το σημαντικό είναι ο ρόλος των υπηρεσιών παροχής συμβουλών και διαμεσολάβησης για χρέη ⁽²⁴⁾.

⁽²³⁾ Για μια πλήρη κριτική περιγραφή του προτύπου αυτού, βλ. τα γραπτά της Karen Gross, γνωστής στην Ευρώπη, μεταξύ των οποίων επισημαινουμε το «Failure and Forgiveness. Rebalancing the bankruptcy system», New Haven, Yale University Press (1997).

⁽²⁴⁾ Στο εθνικό δίκαιο ορισμένων κρατών, όπως της Γαλλίας και του Βελγίου, έχουν εισαχθεί μεταρρυθμίσεις στους νόμους για την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης των φυσικών προσώπων, προκειμένου να περιληφθούν εναλλακτικές λύσεις βασισμένες στην εκκαθάριση. Στις πλέον σοβαρές περιπτώσεις, όπου το χρονοδιάγραμμα πληρωμών δεν φαίνεται να επιλύει το πρόβλημα, είναι δυνατή η εκκαθάριση, ακολουθούμενη από απαλλαγή των χρεών. Εντούτοις, η απαλλαγή των χρεών δεν είναι ποτέ άμεση, όπως στο αμερικανικό δίκαιο. Ο οφειλέτης θα πρέπει να διανύσει μια δοκιμαστική περίοδο, κατά την οποία θα καταβάλλει ένα μέρος του εισοδήματός του για την αποπληρωμή του εναπομείναντος χρέους. Μόνο μετά από αυτό, και εφόσον θα έχει επιδείξει έντιμη συμπεριφορά και καλή πίστη, ενδέχεται να επωφεληθεί της απαλλαγής. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, στο γαλλικό δίκαιο, είναι δυνατή η παραγραφή του χρέους ήδη από την αρχή της διαδικασίας, όταν ο δικαστής κρίνει ότι δεν υπάρχει ελπίδα να βελτιωθεί η κατάσταση του οφειλέτη. Η εμπειρία, όμως, από την εφαρμογή της διάταξης αυτής είναι περιορισμένη.

6. Γιατί απαιτείται προσέγγιση σε κοινοτικό επίπεδο

6.1 Ιστορικό

6.1.1 Δεν είναι η πρώτη φορά που το ζήτημα της υπέρμετρης χρέωσης εξετάζεται σε κοινοτικό επίπεδο ή από κοινοτική οπτική, εντός των θεσμικών οργάνων της ΕΕ. Είναι γεγονός ότι, από τις 13 Ιουλίου 1992 ήδη, το Συμβούλιο, σε ψήφισμα σχετικά με τις μελλοντικές προτεραιότητες για την ανάπτυξη της πολιτικής για την προστασία των καταναλωτών, όρισε για πρώτη φορά την έρευνα σχετικά με την υπερχρέωση ως προτεραιότητα. Έκτοτε μάλιστα, το φαινόμενο της υπερχρέωσης αποκτά αυξανόμενη σημασία σε εθνικό επίπεδο στα διάφορα κράτη μέλη, με αποτέλεσμα να οδηγήσει στην υιοθέτηση ειδικών νομοθετικών και διοικητικών μέτρων στα περισσότερα από αυτά. Παρόλα αυτά, όμως, το ζήτημα της προσέγγισης του θέματος σε κοινοτικό επίπεδο έχει ουσιαστικά λησμονηθεί.

Τον Μάιο του 1999, ήταν η σειρά της ΕΟΚΕ να επαναφέρει το θέμα στο προσκήνιο, πρώτα με την κατάρτιση ενημερωτικής έκθεσης με τίτλο «Η υπερχρέωση των νοικοκυριών» και, στη συνέχεια, το 2002, με την έκδοση γνωμοδότησης πρωτοβουλίας για το ίδιο θέμα, στις παρατηρήσεις και συστάσεις της οποίας, εξάλλου, παραπέμπουμε ⁽²⁵⁾.

6.1.2 Μάλιστα, κατά τη διάρκεια της εκπόνησης των εγγράφων αυτών, το Συμβούλιο «Καταναλωτές», στη σύνοδό του στο Λουξεμβούργο της 13ης Απριλίου 2000, επανήλθε στο θέμα και επέστησε την προσοχή της Επιτροπής και των κρατών μελών στην αναγκαιότητα μιας κοινοτικής προσέγγισης του ζητήματος. Κατόπιν αυτού, το Συμβούλιο υιοθέτησε το ψήφισμα «σχετικά με την πίστωση και τη χρέωση των καταναλωτών» ⁽²⁶⁾, όπου, διαπιστώνοντας την ταχεία εξάπλωση του φαινομένου, καλεί την Επιτροπή να αναπτύξει προσπάθειες προκειμένου να καλυφθούν τα κενά πληροφόρησης όσον αφορά την πραγματική έκταση της υπέρμετρης χρέωσης στην Ευρώπη και να εμβραδύνει τον προβληματισμό σχετικά με τις δυνατότητες εναρμόνισης των μέτρων πρόληψης και αντιμετώπισης των καταστάσεων υπερχρέωσης ⁽²⁷⁾.

6.1.3 Διαπιστώνεται, όμως, ότι η Επιτροπή δεν έχει, μέχρι σήμερα, φέρει εις πέρας την αποστολή αυτή που της ανέθεσε το Συμβούλιο. Μόνο στην αρχική της πρόταση για την αναθεώρηση της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη (2002) ⁽²⁸⁾ υπάρχει μια — περιστασιακή — αναφορά στο ζήτημα της υπεύθυνης πίστωσης ⁽²⁹⁾, η οποία μάλιστα εξαλείφθηκε στην τελική έκδοση της πρότασης (2005) ⁽³⁰⁾, που υιοθετήθηκε κατά τη γερμανική Προεδρία ⁽³¹⁾. Η κατάσταση αυτή προμηνύει ότι, στον τομέα της καταναλωτικής πίστης, δύσκολα θα υιοθετήσει η Επιτροπή οποιοδήποτε νέο μέτρο για την πρόληψη, πολύ δε λιγότερο για την αντιμετώπιση των καταστάσεων υπέρμετρης χρέωσης ⁽³²⁾.

⁽²⁵⁾ Και στα δύο έγγραφα, εισηγητής ήταν ο πρώην σύμβουλος της ΕΟΚΕ κ. Manuel ATAÍDE FERREIRA.

⁽²⁶⁾ Ψήφισμα της 26ης Νοεμβρίου 2001, ΕΕ C 364, της 20.12.2001, σ. 1.

⁽²⁷⁾ Στα πρακτικά του εν λόγω Συμβουλίου «Καταναλωτές» της 26ης Νοεμβρίου 2001, αναφέρεται ότι οι Υπουργοί, μεταξύ άλλων διαπιστώσεων και συστάσεων, διαπίστωσαν ότι «οι αποκλίσεις μεταξύ κρατών μελών όσον αφορά την αντιμετώπιση της υπερχρέωσης, τόσο προληπτικές όσο και από κοινωνικής, νομικής και οικονομικής σκοπιάς, θα μπορούσαν να οδηγήσουν σε σημαντικές ανισότητες τόσο μεταξύ ευρωπαϊών καταναλωτών όσο και μεταξύ των παρεχόντων την πίστωση» και, ως εκ τούτου, έκριναν ότι «θα μπορούσε το θέμα να εξετασθεί σε κοινοτικό επίπεδο προκειμένου να προωθηθούν, παράλληλα με τα μέτρα υπέρ αυτής της ανάπτυξης της διασυνοριακής πίστωσης, και μέτρα με στόχο την πρόληψη της υπερχρέωσης καθόλη τη διάρκεια του πιστωτικού κύκλου και μόνο».

⁽²⁸⁾ COM(2002) 443 τελικό, της 11.9.2002.

⁽²⁹⁾ Με αρκετά αμφιλεγόμενο τρόπο, άλλωστε, όπως η ΕΟΚΕ είχε την ευκαιρία να αναφέρει στη γνωμοδότησή της για την πρόταση αυτή (CES 918/2003 της 17.7.2003, ΕΕ C 234 της 30.9.2003, σ. 1), εισηγητής της οποίας ήταν ο κ. PEGADO LIZ. Βλ. επίσης «La presencia del sobreendeudamiento en la propuesta de directiva sobre el crédito a los consumidores» του Manuel Angel LOPES SANCHEZ, in «Liber Amicorum Jean Calais Auloy», σ. 62.

⁽³⁰⁾ COM(2005) 483 τελικό/2, της 23.11.2005.

⁽³¹⁾ Επισημαίνονται, ωστόσο, ορισμένες πρωτοβουλίες για δημόσια συζήτηση του θέματος, τις οποίες ανέπτυξαν διάφορα κοινοτικά όργανα, συμπεριλαμβανομένης και της Επιτροπής, ιδιαιτέρως δε οι εξής: μια δημόσια ακρόαση, με την υποστήριξη της Σουηδικής Προεδρίας, στη Στοκχόλμη, στις 18 Ιουνίου 2000· στις 2 Ιουλίου 2001, με τη συνεργασία του Consiglio Nazionale dei Consumatori e degli Utenti (CNCU), μια σημαντική διάσκεψη με γενικό θέμα «Κανόνες ανταγωνισμού στην ΕΕ και τραπεζικά συστήματα σε αντιπαράθεση», όπου ο Διευθυντής της Διεύθυνσης Χρηματοοικονομικών Υπηρεσιών της ΓΔ «Υγεία και προστασία των καταναλωτών» (SANCO) είχε την ευκαιρία να παρουσιάσει τους προανατολισμούς που υιοθετούνται στην πρόταση για τη νέα οδηγία για την καταναλωτική πίστη, καθώς και τα προβλήματα της υπερχρέωσης υπό την κοινοτική πτυχή τους· στις 4 Ιουλίου 2001, η ΓΔ SANCO ανέλαβε την πρωτοβουλία να πραγματοποιήσει ακρόαση στις Βρυξέλλες, με εμπειρογνώμονες των κυβερνήσεων, για να συζητηθούν οι προτεινόμενες τροποποιήσεις της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη, όπου επισημάνθηκαν αποσπασματικές πτυχές που αφορούν την πρόληψη της υπερχρέωσης· κατά τη διάρκεια της Βελγικής Προεδρίας, πραγματοποιήθηκε στο Charleroi, στις 13 και 14 Νοεμβρίου 2001, σημαντικό συνέδριο με θέμα «Καταναλωτική πίστη και κοινοτική εναρμόνιση», όπου, ειδικότερα, ο Υπουργός Εθνικής Οικονομίας και Επιστημονικής Πολιτικής του Βελγίου απέδωσε μεγάλη σημασία στις κοινωνικές και οικονομικές πτυχές του προβλήματος και στην επισήμανση της σχέσης τους με την ανάπτυξη των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών και του διασυνοριακού εμπορίου στην εσωτερική αγορά και όπου ένας εμπειρογνώμονας της Ευρωπαϊκής Επιτροπής παρουσίασε τις κύριες κατευθυντήριες γραμμές για την αναθεώρηση της οδηγίας για την καταναλωτική πίστη, μεταξύ των οποίων κάποιες ανησυχίες ως προς την ενημέρωση των καταναλωτών αφορούν την πρόληψη της υπερχρέωσης· η Ημερίδα για την υπερχρέωση των καταναλωτών: Μηχανισμοί προστασίας στην Ευρώπη, που διοργάνωσε το PSOE και η Ομάδα των Σοσιαλιστών του ΕΚ, στις 29.11.2002, στη Μάδριτ.

⁽³²⁾ Περιέργως, σε άλλα κείμενα, όπως στην πρόταση της Επιτροπής για τον SEPA (Single Euro Payments Area — Ενιαίος χώρος Πληρωμών σε Ευρώ), εμφανίζονται διάφορες ανησυχίες με αντικείμενο την πρόληψη της υπέρμετρης χρέωσης.

6.1.4 Πρόσφατες, αν και διάσπαρτες, αναφορές σε ορισμένα έγγραφα της Επιτροπής, ακόμη και σε δηλώσεις του Προέδρου της, φαίνεται, ωστόσο, να εκφράζουν κάποια αλλαγή προσανατολισμού προς την εκ νέου απόδοση προσοχής στο φαινόμενο αυτό ⁽³³⁾.

6.1.5 Όπως ιδιαίτερη μνεία, λόγω της σημασίας του, αξίζει το ψήφισμα του Συμβουλίου της Ευρώπης που υιοθέτησαν οι Ευρωπαίοι Υπουργοί Δικαιοσύνης, στις 8 Απριλίου 2005, σχετικά με την «εξεύρεση νομικών λύσεων για τα προβλήματα χρέωσης σε μια κοινωνία της πίστωσης» ⁽³⁴⁾. Στο ψήφισμα, οι υπουργοί εκφράζουν την ανησυχία τους για την εύκολη πρόσβαση στην πίστωση που ενδέχεται, σε ορισμένες περιπτώσεις, να καταλήξει σε υπερχρέωση των οικογενειών, οδηγώντας στον κοινωνικό αποκλεισμό των ατόμων και των οικογενειών και ανοίγεται σαφώς ο δρόμος για την κατάρτιση ενός κατάλληλου μηχανισμού που θα κηρύσσει νομοθετικά και διοικητικά μέτρα και θα προτείνει πρακτικές λύσεις ⁽³⁵⁾.

6.1.6 Από την άλλη πλευρά, χάρη σε πρόσφατες ακαδημαϊκές μελέτες ⁽³⁶⁾ και σε άλλες μελέτες που πραγματοποιήθηκαν με ανάθεση της Επιτροπής ⁽³⁷⁾, φαίνεται πως ανανεώνεται η συνειδητοποίηση του προβλήματος, το οποίο υπήρξε αντικείμενο πρόσφατων δημόσιων παρεμβάσεων ορισμένων αρχηγών κρατών και υπουργών ορισμένων κρατών μελών ⁽³⁸⁾.

6.2 Δυνατότητα, αναγκαιότητα και σκοπιμότητα της ανάληψης δράσης σε κοινοτικό επίπεδο

6.2.1 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει εδώ και πολύ καιρό, και το επαναλαμβάνει σήμερα, ότι η ανάληψη δράσης σε κοινοτικό επίπεδο για το ζήτημα αυτό όχι μόνον είναι δυνατή και επιθυμητή, αλλά και αναγκαία και επιτακτική.

6.2.2 Η ΕΟΚΕ δεν αγνοεί ότι, σύμφωνα με τη Συνθήκη, και καθώς δεν υιοθετήθηκε το συνταγματικό κείμενο ⁽³⁹⁾, οι ιδιαίτερες πτυχές καθαρά κοινωνικής φύσεως, τις οποίες αφορά το φαινόμενο της υπέρμετρης χρέωσης ως αιτία κοινωνικού αποκλεισμού, δεν μπορούν να υπαχθούν στο αντικείμενο των ειδικών αρμοδιοτήτων της ΕΕ.

6.2.2.1 Ωστόσο, διάφορες διατάξεις της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας υποδεικνύουν είτε κοινές αρμοδιότητες είτε δράσεις και μέτρα στήριξης και ενθάρρυνσης των πολιτικών των κρατών μελών στον τομέα αυτόν ⁽⁴⁰⁾, η εξασφάλιση και ανάπτυξη των οποίων εναπόκειται στην Επιτροπή.

6.2.2.2 Ακόμη, ορισμένα πεδία πιθανής δράσης σε κοινοτικό επίπεδο εμπίπτουν σήμερα στον τρίτο πυλώνα και διέπονται από τη δικαστική συνεργασία ⁽⁴¹⁾.

⁽³³⁾ Αναφέρονται, ιδίως, η Έρευνα του Ευρωβαρομέτρου του τέλους του 2006, η Ανακοίνωση Ένα πρόγραμμα δράσης για τους πολίτες, που υιοθετήθηκε από το Συμβούλιο τον Ιούλιο του 2006, και η Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την κοινή έκθεση για την κοινωνική προστασία και την κοινωνική ένταξη 2007 [COM(2007) 13 τελικό, της 19.1.2007].

⁽³⁴⁾ Υιοθετήθηκε κατά την 26η Σύνοδο του Συμβουλίου των Ευρωπαίων Υπουργών Δικαιοσύνης του Συμβουλίου της Ευρώπης, που πραγματοποιήθηκε στο Ελσίνκι, στις 7 και 8 Απριλίου 2005. [http://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/minjust/mju26/MJU-26\(2005\)Res1F.pdf](http://www.coe.int/t/dg1/legalcooperation/minjust/mju26/MJU-26(2005)Res1F.pdf).

⁽³⁵⁾ Ως συνέχεια προς το προεγμένο «Report on Legal Solutions to Debt Problems in Credit Societies» του Προεδρείου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής Νομικής Συνεργασίας του Συμβουλίου της Ευρώπης, της 11ης Οκτωβρίου 2005 [CDCJ-BU (2005) 11 rév], http://www.coe.int/t/f/affaires_juridiques/coop_%E9ration_juridique/comit_%E9s_directeurs/cdcj/documents/2005/CDCJ-BU_%20_2005_%2011FREV.pdf.

⁽³⁶⁾ Η προβληματική της καταναλωτικής πίστης και της υπερχρέωσης φαίνεται πως απασχολεί ιδιαίτερα τον ακαδημαϊκό κόσμο, όπως καταδεικνύει η πρόσφατη διεθνής επιστημονική συνάντηση που διοργάνωσε στο Βερολίνο, από τις 25 έως τις 28 Ιουλίου, η Law and Society Association, και στην οποία συναντήθηκε μια ομάδα ευρωπαίων, αμερικανών (της Βόρειας και της Νότιας Αμερικής), ασιατών και αυστραλών ερευνητών, οι οποίοι, σε οκτώ συνεδριάσεις, συζήτησαν διάφορες πτυχές που συνδέονται με τα ζητήματα αυτά.

⁽³⁷⁾ Βλ. *Consumer Over indebtedness and Consumer Law in the European Union*, Udo REIFNER, Johanna KIESILAINEN, Nik HULS και Helga SPRINGENEER (σύμβαση αριθ. B5-1000/02/000353, για τη ΓΔ SANCO, Σεπτ. 2003)· *Study of the problem of Consumer Indebtedness: Statistical Aspects*, ORC Macro (σύμβαση αριθ. B5-1000/00/000197, για τη ΓΔ SANCO, 2001, http://ec.europa.eu/consumers/cons_int/fin_serv/cons_directive/fin_serv06_en.pdf)· *Credit Consumption and Debt Accumulation among Low Income Consumers: Key consequences and Intervention Strategies*, Deirdre O'LOUGHIN (Νοέμβρ. 2006)· *Exclusion et Liens Financiers, L'exclusion bancaire des particuliers*, Rapport du Centre Walrass, Georges GLOUKOVIEZOEFF· *EC Consumer Law Compendium: Comparative Analysis, 2006* (σύμβαση αριθ. 17.020100/04/389299) που διεξήχθη από τον Hans Schulte-Nölke, του Πανεπιστημίου του Bielefeld, για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή· «Financial education & better access to adequate financial services» που διεξήχθη από την ASB Schuldnerberatungen (Αυστρία), σε συνεργασία με το GP-Forschungsgruppe: Institut für Grundlagen-und Programmforschung (Γερμανία), την Association for Promotion of Financial Education SKEF (Πολωνία) και το Observatoire du Crédit et de l'Endettement (Βέλγιο), πρόγραμμα που συγχρηματοδοτήθηκε από την ΓΔ «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις και ισότητα ευκαιριών» (Σεπτέμβριος 2005 — Σεπτέμβριος 2007).

⁽³⁸⁾ Πρβλ., για παράδειγμα, τις πρόσφατες ομιλίες των Tony BLAIR, Stephen TIMMS και Ruth KELLY, το Σεπτέμβριο του 2006.

⁽³⁹⁾ Πράγματι, στο Σχέδιο Συνταγματικής Συνθήκης, το άρθρο I-3 όριζε μεταξύ των στόχων της Ένωσης ότι «Η Ένωση καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και τις διακρίσεις και προωθεί την κοινωνική δικαιοσύνη και προστασία [...]».

⁽⁴⁰⁾ Επισημίζονται, ιδιαίτερα, οι διατάξεις των άρθρων 2 και 34 της Συνθήκης ΕΕ και των άρθρων 2, 3, 136, 137 και 153 της Συνθήκης της Ρώμης, όπως τροποποιήθηκε στο Άμστερνταμ. Εξάλλου, δεν πρέπει να παραβλέπεται η ολοκληρωμένη ανοιχτή μέθοδος συντονισμού (ΑΜΣ), που εισήχθη το 2006, με στόχο να ενισχυθεί η ικανότητα της ΕΕ για υιοθέτηση των κρατών μελών στην προσπάθειά τους για μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή στην Ευρώπη.

⁽⁴¹⁾ Πρβλ. τα άρθρα 65 και 67 της Συνθήκης και τον ήδη αρκετά εκτενή ρόλο ορισμένων μέτρων που έχουν ληφθεί με σκοπό τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικαστικού χώρου.

6.2.2.3 Τέλος, η ίδια η υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς, η οποία είναι πλέον σαφώς προσανατολισμένη στους πολίτες και τους καταναλωτές ⁽⁴²⁾, απαιτεί και δικαιολογεί την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών που συνδέονται με την υπέρμετρη χρέωση των πολιτών, με τις κοινωνικές συνέπειές της και με την πρόληψη και αντιμετώπισή της σε κοινοτικό επίπεδο, ως μέθοδο για την αποτροπή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού και διατάραξης της ομαλής λειτουργίας της αγοράς.

6.3 Κύρια πεδία δράσης σε κοινοτικό επίπεδο

6.3.1 Ενιαίος ορισμός για την έννοια της υπέρμετρης χρέωσης

6.3.1.1 Η προσπάθεια εναρμόνισης θα πρέπει να αφορά, βεβαίως, και τον ορισμό της έννοιας και των ποιοτικών και ποσοτικών παραμέτρων του φαινομένου, ώστε να καθίσταται δυνατή η δέουσα ενημέρωση και παρατήρηση των κοινωνικών καταστάσεων που συνεπάγεται, υπό τους αυτούς όρους για ολόκληρη την Ευρώπη — ιδεατά, για ολόκληρο τον κόσμο —, με βάση τη συλλογή και επεξεργασία συγκρίσιμων στατιστικών στοιχείων, που θα επιτρέπουν τον καθορισμό ενός οικονομικού τύπου για την μέτρηση της έκτασής του.

6.3.1.2 Με βάση τον μεθοδολογικό και εννοιολογικό αυτόν ορισμό, η Επιτροπή θα πρέπει να προωθήσει την εκπόνηση μιας μελέτης που θα καλύπτει ολόκληρο τον κοινοτικό χώρο, προκειμένου να εξακριβωθεί η κοινωνικο-οικονομική διάσταση της υπέρμετρης χρέωσης ⁽⁴³⁾.

6.3.2 Στο επίπεδο της πρόληψης και της συγκράτησης

6.3.2.1 Θα πρέπει επίσης να θεσπιστούν, κατά τρόπο αυτόνομο και εναρμονισμένο, από νομοθετική άποψη, μέτρα πρόβλεψης, πρόληψης και συγκράτησης των συνεπειών της υπερχρέωσης.

Επισημαίνονται, ειδικότερα, κανόνες σχετικοί με τα εξής:

- α) την πλήρη και εξαντλητική πληροφόρηση πριν και κατά τη σύναψη της σύμβασης και την υποστήριξη μετά τη σύναψη·

⁽⁴²⁾ Πράγμα που προβάλλεται σαφώς στην αξιολογική Έκθεση προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 2007, Ανακοίνωση της Επιτροπής «Ένιαία αγορά για τους πολίτες» [COM(2007) 60 τελικό, της 21.2.2007], και σε διάφορες πρόσφατες ομιλίες και συναντήσεις του ίδιου του Προέδρου της Επιτροπής.

⁽⁴³⁾ Τα στοιχεία που αφορούν την κατάσταση στην Ευρώπη δεν είναι επαρκώς ενημερωμένα, καθώς ανάγονται στην προαναφερθείσα μελέτη που παρουσίασε το 2001 η ORC Macro. Ορισμένα κράτη μέλη αναγνωρίζουν, όμως, ότι ο αριθμός των οικογενειών σε κατάσταση υπερχρέωσης έχει αυξηθεί σημαντικά τα τελευταία χρόνια. Σύμφωνα με στοιχεία που αφορούν την κατάσταση στη Γερμανία, το 1989, οι οικογένειες με σοβαρά οικονομικά προβλήματα αντιπροσώπευαν μόλις το 3,5 %, έναντι ποσοστού 8,1 % υπερχρεωμένων οικογενειών το 2005. Στη Γαλλία, ο αριθμός των υποθέσεων που εισήχθησαν στις Επιτροπές Υπερχρέωσης σημείωσε ετήσια αύξηση της τάξεως του 6 % μεταξύ 2002 και 2006, οπότε και ανήλθε στις 866.213 υποθέσεις. Στη Σκωτία, το 2004, άνοιξαν περισσότερες από 3 000 διαδικασίες αφερεγγυότητας. Στη Σουηδία, παρότι το ετήσιο ποσοστό οικονομικής ανάπτυξης συγκαταλέγεται στα υψηλότερα της ΕΕ, ο αριθμός των διαδικασιών υπερχρέωσης παρουσίασε το 2005 αύξηση κατά 13,6 % σε σχέση με το 2004 και κατά 30,7 % σε σύγκριση με το 2003. Εξάιρεση φαίνεται να αποτελεί το Βέλγιο, όπου ένα καλομελετημένο και σωστά εφαρμοζόμενο σύστημα φαίνεται ότι αποδίδει καρπούς, με τη συμβολή πρόσφατων νομοθετικών τροποποιήσεων (Νόμος και Βασιλικό Διάταγμα της 1ης Απριλίου 2007, για την τροποποίηση του Νόμου της 24ης Μαρτίου 2003 και του Βασιλικού Διατάγματος της 7ης Σεπτεμβρίου 2003, σχετικά με τις βασικές τραπεζικές υπηρεσίες). Στις ΗΠΑ, το 2005, υπεβλήθησαν 1,6 εκ. αιτήσεις για διαδικασίες πτώχευσης. Στην Αυστραλία, το 81 % των υποθέσεων πτώχευσης που εισήχθησαν στα δικαστήρια, κατά την περίοδο 2005/2006, αφορούσαν την πτώχευση ατόμων. Στον Καναδά, οι διαδικασίες αφερεγγυότητας (εκκαθάριση ή «proposals») που εισήχθησαν στα δικαστήρια ανήλθαν στον αριθμό των 106.629.

- β) την συνυπευθυνότητα στη χορήγηση πίστωσης, με βάση τη διπλή ανάληψη υποχρεώσεων: του αιτούντος να ενημερώνει με ειλικρίνεια τον πιστωτικό φορέα σχετικά με την κατάσταση του και του πιστωτικού φορέα να καταβάλλει κάθε δυνατή προσπάθεια για την σωστή αξιολόγηση και να συμβουλεύει δέοντως τον αιτούντα ⁽⁴⁴⁾.

- γ) τη δυνατότητα μεταφοράς της πίστωσης χωρίς δαπάνες·

- δ) τον έλεγχο της διαφήμισης, της εμπορικής προώθησης και της εμπορικής επικοινωνίας που αφορούν την καταναλωτική πίστη·

- ε) τις παραμέτρους των συστημάτων ελέγχου της πιστωτικής αξιοπιστίας και την απαγόρευση της λήψης αποφάσεων αποκλειστικά με βάση αυτοματοποιημένα συστήματα·

- στ) την εγγύηση των βασικών τραπεζικών υπηρεσιών και της καθολικότητας του τραπεζικού λογαριασμού και της δυνατότητας μεταφοράς του, καθώς και της χρήσης ηλεκτρονικών μέσων για την κίνηση των λογαριασμών (πιστωτικές κάρτες)·

- ζ) τον καθορισμό παραμέτρων για τη μικροπίστωση και άλλες μορφές κοινωνικής πίστωσης και την προώθηση «εναλλακτικών» χρηματοπιστωτικών φορέων, ειδικευμένων στα προϊόντα αυτά·

- η) τον εντοπισμό των αθέμιτων εμπορικών πρακτικών και των καταχρηστικών ρητρών που αφορούν ειδικά τη χορήγηση πίστωσης και την επιβολή αντίστοιχων κυρώσεων·

- θ) το δικαίωμα υπαναχώρησης·

- ι) την οριοθέτηση της απαίτησης εμπράγματων προσωπικών εγγυήσεων·

- ια) τους κανόνες για τις προμήθειες·

- ιβ) το καθεστώς των μεσαζόντων σε πιστώσεις·

- ιγ) την ενίσχυση των αρμοδιοτήτων και των μέτρων επιτήρησης των αρμοδίων στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών εθνικών αρχών στο πεδίο αυτό·

- ιδ) τη θέσπιση των παραμέτρων για τον καθορισμό των επιπέδων της τοκογλυφίας·

- ιε) την προσθήκη στην οδηγία για την καταναλωτική πίστωση μιας διάταξης που θα υποχρεώνει τις τράπεζες να απαντούν εντός καθορισμένης προθεσμίας στις διαμαρτυρίες των πελατών.

Επιπρόσθετα, σε μετέπειτα στάδιο, κανόνες θα πρέπει να θεσπιστούν για τα ακόλουθα θέματα:

- α) ένα ενιαίο καθεστώς ασφαλίσεων κοινωνικής φύσεως·

- β) την εγγύηση της βιωσιμότητας των συνταξιοδοτικών καθεστώτων και την ομοιόμορφη εφαρμογή τους σε όλα τα κράτη μέλη (ενδεχόμενος καθορισμός ενός «28ου καθεστώτος»)·

- γ) τον καθορισμό ενός ενιαίου συστήματος αρχείων πίστωσης, με πλήρη σεβασμό της δέουσας προστασίας των προσωπικών δεδομένων, συμπεριλαμβανομένου και του προσδιορισμού του ποιος μπορεί να έχει πρόσβαση στα αρχεία αυτά και των στόχων τους οποίους εξυπηρετεί η πληροφόρηση (που περιορίζονται στη χορήγηση πίστωσης)·

⁽⁴⁴⁾ Σύμφωνα με το υποδειγματικό πρότυπο των Τμημάτων 79 και 81 του National Credit Act no 34/2005 της Νότιας Αφρικής.

6.3.2.2 Παράλληλα, η Επιτροπή θα πρέπει να προωθήσει τις ορθές πρακτικές στον τομέα αυτόν, ενθαρρύνοντας την υιοθέτηση ευρωπαϊκών κωδικών συμπεριφοράς, υπό καθεστώς αυτορύθμισης ή από κοινού ρύθμισης, στο πλαίσιο ενός αναγκαστικού καθεστώτος σαφώς προσδιορισμένου και τηρούμενου στην πράξη.

6.3.2.3 Η Επιτροπή θα πρέπει, επίσης, με δική της πρωτοβουλία ή σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, να αναπτύξει ειδικά προγράμματα ενημέρωσης και εκπαιδευτικές δράσεις με επίκεντρο τις πρακτικές πτυχές της χρήσης της πίστωσης και πειραματικές δράσεις υποστήριξης και παροχής συμβουλών στον τομέα αυτόν, με προσφυγή στον μηχανισμό των πειραματικών προγραμμάτων, ο οποίος έχει αποδώσει τόσο καλά αποτελέσματα σε άλλους τομείς ⁽⁴⁵⁾.

6.3.2.4 Τέλος, η ΕΟΚΕ προτείνει τη δημιουργία ενός Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου της Χρέωσης, το οποίο, σε συνεργασία με τους ήδη υφιστάμενους εθνικούς οργανισμούς και με άλλους που θα συσταθούν προς τον σκοπό αυτό στα κράτη μέλη, θα λειτουργεί ως φόρουμ διαλόγου όλων των ενδιαφερομένων, θα αναλύει την εξέλιξη του φαινομένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο και θα προτείνει και θα υποστηρίζει τις πλέον κατάλληλες πρωτοβουλίες για την πρόληψή του, αξιολογώντας τον αντίκτυπό του. Η ΕΟΚΕ δηλώνει ήδη πρόθυμη να εντάξει το Παρατηρητήριο αυτό στο θεσμικό της πλαίσιο, τουλάχιστον μέχρι την απόφαση για την αυτονομήσή του.

6.3.3 Στο επίπεδο της αντιμετώπισης των οφειλετών και της ανάκτησης του χρέους

6.3.3.1 Λαμβανομένης υπόψη της μεγάλης ποικιλίας των συστημάτων που έχουν θεσπιστεί σε εθνικό επίπεδο, με πολύ διαφορετικές προελεύσεις, αρχές και μεθόδους ⁽⁴⁶⁾, η προσπάθεια της Επιτροπής θα πρέπει να επικεντρωθεί κυρίως, όχι σε μια προσπάθεια εναρμόνισης, αλλά μάλλον στον καθορισμό ενός πλαισίου αναφοράς και ενός συνόλου θεμελιωδών αρχών τις οποίες θα πρέπει να εγγυώνται όλα τα καθεστώτα αστικού δικονομικού δικαίου σχετικά με την εκτέλεση ανεξόφλητων οφειλών ή με την είσπραξη απαιτήσεων από ιδιώτες, και να ενθαρρύνει την υιοθέτησή τους και να επιβάλει την αναγνώρισή τους.

6.3.3.2 Μεταξύ των εν λόγω θεμελιωδών αρχών, επισημαίνονται οι εξής:

- ταχείες λύσεις, προσιτές στα μέρη χωρίς δαπάνες ή με ελάχιστες δαπάνες, που να μην συνιστούν εμπόδιο για την πρόσβαση στην πίστωση και να μην «στιγματίζουν» τα χρεωμένα άτομα και τις οικογένειές τους·

- μέτρα που θα λαμβάνουν υπόψη τα έννομα συμφέροντα των πιστωτών, αλλά και τις ευθύνες τους όσον αφορά τη χρέωση των οικογενειών·

- λύσεις που θα ευνοούν την συναίνεση και την σύναψη εξώδικων εθελοντικών συμφωνιών πληρωμής, οι οποίες, στο μέτρο του δυνατού, θα καθιστούν δυνατή τη διατήρηση των αγαθών που έχουν βασική σημασία για την άνετη διαβίωση των οικογενειών, όπως η κατοικία·

- ευέλικτα μέτρα που θα επιτρέπουν, στις πιο σοβαρές περιπτώσεις, την επιλογή της εκκαθάρισης των δυνάμενων να κατασχεθούν αγαθών, με απαλλαγή των μη εξοφληθέντων χρεών, λαμβάνοντας δεόντως υπόψη την κατάσταση των τρίτων που τυχόν έχουν μεσολαβήσει ως εγγυητές των οφειλετών·

- εξειδικευμένη υποστήριξη των οφειλετών κατά τη διάρκεια της εκτέλεσης των χρονοδιαγραμμάτων πληρωμής κατόπιν κήρυξης σε πτώχευση, προκειμένου να αποτρέπεται η υποτροπή και να τους παρέχεται βοήθεια για την τροποποίηση των προτύπων κατανάλωσης και χρέωσής τους, ώστε να τους δίνεται πραγματικά η δυνατότητα για ένα νέο ξεκίνημα.

6.3.3.3 Για όλο αυτό το έργο θα πρέπει, ωστόσο, να προβλεφθεί η συμμετοχή των ενδιαφερομένων και των εκπροσώπων τους, και προς τούτο προτείνεται η διενέργεια πρότερης διαβούλευσης, μέσω της δημοσίευσης πράσινου βιβλίου, στο οποίο θα προσδιορίζονται οι παράμετροι του ζητήματος, θα εκτίθεται ποσοτική εκτίμηση του φαινομένου σε ευρωπαϊκό επίπεδο, θα αναλύονται τα διάφορα μέσα και συστήματα πρόληψης, υποστήριξης και αντιμετώπισης των καταστάσεων υπέρμετρης χρέωσης και θα παρουσιάζονται γενικές κατευθυντήριες γραμμές για μια ολοκληρωμένη δράση σε κοινοτικό επίπεδο, μεταξύ των διαφόρων ενδιαφερομένων Γενικών Διευθύνσεων και σε συνεννόηση με τις αρχές και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στα διάφορα κράτη μέλη και σε κοινοτικό επίπεδο ⁽⁴⁷⁾.

7. Η δημόσια ακρόαση

7.1 Στις 25 Ιουλίου 2007, η ΕΟΚΕ διοργάνωσε δημόσια ακρόαση σχετικά με το αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης, στην οποία συμμετείχαν διάφοροι προσκεκλημένοι, ειδικοί επί του θέματος.

7.2 Από την αντιπαραβολή των απόψεων που διατυπώθηκαν, κατά τη διάρκεια μιας συνεδρίασης με πολύ ενεργό συμμετοχή και με την παρουσίαση διάφορων πολύ αξιόλογων εγγράφων, ενισχύθηκε σαφώς η πρωτοβουλία της γνωμοδότησης, η οποία ενσωματώνει πολλές από τις προτάσεις που διατυπώθηκαν εκεί.

Βρυξέλλες, 25 Οκτωβρίου 2007

Ο πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽⁴⁵⁾ Υπενθυμίζονται, για παράδειγμα, οι περιπτώσεις των προγραμμάτων για τη διαμεσολάβηση και την εξωδικαστική επίλυση καταναλωτικών διαφορών, που αποτέλεσαν την απαρχή διαφόρων δικτύων υφιστάμενων σήμερα στην Ευρώπη, μεταξύ των οποίων ξεχωρίζει, για την υπό εξέταση περίπτωση, το «Consumer DebtNet», που συστάθηκε το 1994 και σήμερα βρίσκεται σε διαδικασία επαναπροσδιορισμού υπό την ονομασία European Consumer Debt Net (ECDN).

⁽⁴⁶⁾ Καθώς και την ύπαρξη κρατών μελών, όπως η Πορτογαλία, τα οποία, μέχρι στιγμής, δεν διαθέτουν κανένα κατάλληλο σύστημα προς τον σκοπό αυτόν.

⁽⁴⁷⁾ Εξάλλου, η ΕΟΚΕ, ήδη από το 2000, έκλεινε την προαναφερθείσα ενημερωτική της έκθεση συνιστώντας στην Επιτροπή «ως πρώτο βήμα προς αυτή την κατεύθυνση, την άμεση έναρξη της προετοιμασίας πράσινης βίβλου σχετικής με την υπερχρέωση των οικογενειών στην Ευρώπη, μέσω της οποίας θα κοινοποιήσει τις σχετικές μελέτες που υπάρχουν ήδη, θα προβεί σε επισκόπηση των νομικών καθεστώτων και των στατιστικών στοιχείων των διαφόρων κρατών μελών και των χωρών που βρίσκονται στη διαδικασία ένταξης, θα επιχειρήσει να δώσει έναν σαφή ορισμό της έννοιας της υπερχρέωσης και θα προσδιορίσει τους προσανατολισμούς που, κατά την άποψή της, θα πρέπει να δοθούν για τα επόμενα βήματα, ούτως ώστε να επιτευχθούν οι στόχοι τους οποίους θέτει η παρούσα Έκθεση».

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Επιχειρηματικό πνεύμα και Ατζέντα της Λισαβόνας»

(2008/C 44/20)

Στις 16 Φεβρουαρίου 2007 και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Επιχειρηματικό πνεύμα και Ατζέντα της Λισαβόνας».

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Οκτωβρίου 2007 με βάση εισηγητική έκθεση της κ. **Sharma**. Συνεισηγητής ήταν ο κ. **Olsson**.

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της, της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 109 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 5 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Στην Ατζέντα της Λισαβόνας πρέπει να υπογραμμιστεί το επιχειρηματικό πνεύμα, με την ευρύτερη έννοιά του, δεδομένου ότι τούτο μπορεί να υποκινήσει και να ενθαρρύνει καινοτόμες και δημιουργικές νοοτροπίες, αποτελεί ένα από τα βασικά εργαλεία για τη δημιουργία περισσότερο ανεπτυγμένης και καλύτερης απασχόλησης και μπορεί να επιτύχει την κοινωνική συνοχή και να καταπολεμήσει τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Στην παγκοσμιοποιημένη κοινωνία μας, κεντρικό είναι η επιχειρηματική νοοτροπία να καλλιεργείται και να αναπτύσσεται σε μακροοικονομικό, μεσοοικονομικό και μικροοικονομικό επίπεδο έτσι ώστε να ακολουθείται μια ολιστική προσέγγιση ενώ ταυτόχρονα να τηρείται ο συγκεκριμένος χαρακτήρας κάθε επιπέδου.

1.2 Η εκπαίδευση και η κατάρτιση σε όλες τις ηλικίες και ικανότητες πρέπει να υποκινούν τη δημιουργικότητα και το δυναμικό όλων των ατόμων. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει τη μεταφορά ορθών πρακτικών και υπογραμμίζει τα παραδείγματα της νορβηγικής κυβερνητικής στρατηγικής⁽¹⁾, και την προσπάθεια Junior Achievement Young Enterprise (Επιτεύγματα νέων επιτεύγματα, Επιχειρήσεις νέων — YA-YE) για το επιχειρηματικό πνεύμα στην εκπαίδευση και την κατάρτιση διότι αποτελούν πολύτιμα πρότυπα που θα μπορούσαν να εμπνεύσουν άλλες χώρες.

1.3 Οι δημόσιοι και ιδιωτικοί παράγοντες πρέπει να κινητοποιηθούν για να αναπτύξουν την επιχειρηματική νοοτροπία με την ευρύτερη έννοιά της, σε επίπεδο κοινοτήτων, οργανώσεων και ατόμων.

1.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή πρέπει να αναπτύξει ένα πλαίσιο για την αξιολόγηση της προόδου, τη διάδοση της καλύτερης πρακτικής και την προώθηση της αξίας της επιχειρηματικής νοοτροπίας στους πολίτες της ΕΕ στο πλαίσιο της Ατζέντας της Λισαβόνας. Οι ανταλλαγές καλύτερων πρακτικών είναι σημαντικές και η πρόοδος μπορεί να παρακολουθείται μέσω ετήσιων διασκέψεων «απολογισμού».

1.5 Οι κοινωνικοί εταίροι πρέπει να εξετάσουν τα οφέλη που μπορούν να προκύψουν από την ενίσχυση της επιχειρηματικής νοοτροπίας διότι τούτη αποτελεί έναν από τους παράγοντες που μπορούν να οδηγήσουν σε περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης. Οφείλουν, επίσης, να καταβάλλουν περισσότερες

προσπάθειες και να ενισχύσουν τον κοινωνικό διάλογο έτσι ώστε να εξεύρουν μια κοινή βάση για ολιστική δράση.

1.6 Είναι απαραίτητο να προωθηθεί η κοινωνική οικονομία και ο ρόλος των μη κυβερνητικών οργανώσεων στην ανάπτυξη της επιχειρηματικής νοοτροπίας για κοινωνικούς λόγους και κοινωνικές καινοτομίες. Ο συγκεκριμένος ρόλος αυτών των επιχειρήσεων πρέπει να αναγνωριστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο στις νέες κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση για το 2008-2010.

1.7 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρωτοβουλία της Γενικής Διεύθυνσης «Απασχόληση, Κοινωνικές Υποθέσεις και Ίσες Ευκαιρίες» με θέμα την «Ολοκληρωμένη στρατηγική επιχειρηματικότητας» και σκοπεύει να συμμετάσχει σε αυτήν ενεργά.

1.8 Καίρια σημασία για τη διαμόρφωση μιας Ευρώπης με επιχειρηματική νοοτροπία κατέχουν τα θετικά πρότυπα, η ανάληψη δραστηριοτήτων στο πλαίσιο των μέσων ενημέρωσης, η εικόνα που αυτά προσδίδουν στην επιχείρηση και τους επιχειρηματίες καθώς και οι εκπαιδευτικές στρατηγικές που προάγουν τη δημιουργικότητα και την καινοτομία. Για την οικοδόμηση μιας Ευρώπης με επιχειρηματική νοοτροπία είναι σημαντικό να προβάλλουν τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και συγκεκριμένα παραδείγματα δραστηριοτήτων που δίδουν μια θετική εικόνα όχι μόνο των σχολείων ή/και των εκπαιδευτικών στρατηγικών που προωθούν την ανάπτυξη της δημιουργικότητας και τις βάσεις καινοτόμου συμπεριφοράς καθώς και μια θετική εικόνα των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών που εργάζονται με το πνεύμα αυτό.

1.9 Οι επιχειρηματικές νοοτροπίες πρέπει να ενσωματωθούν σε όσο το δυνατόν περισσότερες κοινοτικές πολιτικές και προγράμματα προκειμένου να έχουν αντίκτυπο στους στόχους της Λισαβόνας.

1.10 Η ΕΟΚΕ προτρέπει τον Επίτροπο Figel και τον Επίτροπο Verheugen να δρομολογήσουν μια κοινή προσπάθεια της ΓΔ «Εκπαίδευση και Πολιτισμός» και της ΓΔ «Επιχειρήσεις και Βιομηχανία» με σκοπό να προωθηθούν τα οφέλη και η αξία των δεξιοτήτων και συμπεριφορών της επιχειρηματικής νοοτροπίας στα πλαίσια της Ατζέντας της Λισαβόνας ανάγοντας το 2009 ως «Έτος δημιουργικότητας, καινοτομίας της επιχειρηματικής νοοτροπίας».

⁽¹⁾ «See opportunities and make them work!» — Στρατηγική για την επιχειρηματικότητα στην εκπαίδευση 2004-2008, Στρατηγικό σχέδιο, Υπουργείο Εμπορίου και Βιομηχανίας, Υπουργείο Παιδείας και Έρευνας, Υπουργείο Τοπικής Αυτοδιοίκησης και Περιφερειακής Ανάπτυξης.

2. Εισαγωγή

2.1 Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας θα εστιάσει στην ανάγκη να ενθαρρυνθεί μια επιχειρηματική νοοτροπία με την ευρύτερη έννοια της ως ένας από τους βασικούς παράγοντες κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης και, συνεπώς, στον τρόπο με τον οποίο το ανθρώπινο δυναμικό και η δημιουργικότητα μπορούν να συμβάλουν στους στόχους της Λισαβόνας.

2.2 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει ορίσει την επιχειρηματικότητα ως εξής:

«Η επιχειρηματικότητα αναφέρεται στην ικανότητα ενός ατόμου να μετατρέπει τις ιδέες σε δράση. Περιλαμβάνει τη δημιουργικότητα, την καινοτομία και την ανάλυση κινδύνων καθώς και την ικανότητα κατάρτισης και διαχείρισης σχεδίων προκειμένου να επιτευχθούν στόχοι. Στηρίζει όλους στην καθημερινή ζωή, τόσο στο σπίτι όσο και στην κοινωνία, και ειδικότερα τους εργαζομένους στο να γνωρίζουν το πλαίσιο της εργασίας τους και να είναι ικανοί να αξιοποιούν τις ευκαιρίες και αποτελεί το θεμέλιο για τις ειδικότερες δεξιότητες και γνώσεις που χρειάζονται οι επιχειρηματίες οι οποίοι δραστηριοποιούνται σε κοινωνική ή εμπορική δραστηριότητα». ⁽²⁾

2.3 Σύμφωνα με την Ατζέντα της Λισαβόνας ο στόχος της ΕΕ είναι «να γίνει η πιο ανταγωνιστική, δυναμική, βαισιζόμενη στη γνώση οικονομία στον κόσμο», και κυρίως «ικανή για σταθερή οικονομική μεγέθυνση με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

2.4 Παρά τις τεράστιες προσπάθειες για την επίτευξη των στόχων της Λισαβόνας, μένουν ακόμη να γίνουν πολλά. Η προώθηση και η εφαρμογή της επιχειρηματικής νοοτροπίας σε κοινωνικό, οργανωτικό και ατομικό επίπεδο καταλέγονται μεταξύ των σημαντικότερων παραγόντων για την επίτευξη στην Ευρώπη ανάπτυξης και ανταγωνιστικότητας οι οποίες να συνοδεύονται από κοινωνική και περιβαλλοντική βιωσιμότητα.

2.5 Τον Φεβρουάριο του 2005 η Επιτροπή ⁽³⁾ πρότεινε ένα νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισαβόνας, επικεντρώνοντας τις προσπάθειες της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε δυο κύριους στόχους: επίτευξη ισχυρότερης, βιώσιμης οικονομικής μεγέθυνσης και δημιουργία περισσότερων και καλύτερων θέσεων εργασίας. Μεταξύ των δράσεων, στη Στρατηγική υπογραμμίζεται η σημασία της προώθησης της επιχειρηματικότητας και της δημιουργίας καλύτερου περιβάλλοντος για τις ΜΜΕ, συμπεριλαμβανομένης της εκπαίδευσης και κατάρτισης στην επιχειρηματικότητα. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης και επικοινωνίας καθώς και η πολιτιστική βιομηχανία εν γένει μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της επιχειρηματικότητας και στην ενθάρρυνση των πολιτών, κυρίως των γυναικών και των νέων, να ακολουθήσουν επιχειρηματική σταδιοδρομία ⁽⁴⁾.

⁽²⁾ «Πρόταση σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με τις βασικές ικανότητες για τη δια βίου μάθηση» COM(2005) 548. Παράρτημα, σημείο 7.

⁽³⁾ «Ανακοίνωση προς το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο — Συνεργασία για την οικονομική μεγέθυνση και την απασχόληση — Νέο ξεκίνημα για τη στρατηγική της Λισαβόνας», COM(2005) 24.

⁽⁴⁾ «Συμπεράσματα της Προεδρίας», Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Βρυξελλών 23 και 24 Μαρτίου 2006, σημείο 31.

Η επιχειρηματική νοοτροπία αφορά σημαντικές βασικές δεξιότητες και στάσεις που μπορούν να προωθηθούν μέσω της δια βίου μάθησης με σκοπό την στήριξη και των τριών σκελών της στρατηγικής της Λισαβόνας:

- 1) Ανάπτυξη της Ευρώπης και των περιφερειών της για να προσελκύσουν επενδύσεις και να καταστούν πιο ελκυστικές ως προς τις επενδύσεις και την αγορά εργασίας.
- 2) Προτεραιότητα στη γνώση και την καινοτομία.
- 3) Δημιουργία περισσότερων και καλύτερων ευκαιριών απασχόλησης.

2.6 Η παρούσα γνωμοδότηση αποτελεί συνέχεια μιας σειράς σημαντικών γνωμοδοτήσεων της ΕΟΚΕ που επικεντρώθηκαν στις διάφορες πτυχές της επιχειρηματικότητας και, ιδίως, της γνωμοδότησης για την «Προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης» ⁽⁵⁾ και πιο πρόσφατα, τις γνωμοδοτήσεις για το «Δυναμικό των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των ΜΜΕ» να στηρίξουν τη στρατηγική της Λισαβόνας και για την «Απασχολησιμότητα και το επιχειρηματικό πνεύμα» ⁽⁶⁾.

2.7 Ακόμη, η ΕΟΚΕ έχει καταρτίσει διάφορες γνωμοδοτήσεις για τη στρατηγική της Λισαβόνας όπου η αξία της καινοτομίας και της δημιουργικότητας, αποφασιστικοί παράγοντες της επιχειρηματικής νοοτροπίας, αναδεικνύονται ως μια ουσιαστική δεξιότητα για την πλήρωση των στόχων της Λισαβόνας. Οι πιο πρόσφατες γνωμοδοτήσεις επισημαίνουν ακριβώς το ίδιο ⁽⁷⁾.

2.8 Η παρούσα γνωμοδότηση θα εξετάσει μια πτυχή διαφορετική από τις προηγούμενες εστιάζοντας στην προστιθέμενη αξία για την κοινωνία μιας καινοτόμου, δημιουργικής επιχειρηματικής νοοτροπίας καθώς και στο τρόπο που τούτο μπορεί να προωθηθεί από διάφορους παράγοντες. Είναι ουσιαστικό οι δεξιότητες και οι συμπεριφορές αυτές να υποκινηθούν από νεαρή ηλικία προκειμένου να αναπτυχθεί το δυναμικό όλων των ατόμων και να διατηρηθεί μέσω μιας διαδικασίας δια βίου μάθησης η οποία ξεκινά στο δημοτικό σχολείο και σέβεται πάντα τη γενική ανάπτυξη της προσωπικότητας των πολύ νεαρών μαθητών.

2.9 Επίσης, η γνωμοδότηση εντάσσεται στο πλαίσιο του προγράμματος του Προέδρου της ΕΟΚΕ: «Επιχειρηματικότητα με ανθρώπινο πρόσωπο». Στο πρόγραμμα η επιχειρηματικότητα παρουσιάζεται ως η επιδίωξη της προόδου τόσο στην κοινωνία όσο και στην οικονομία και την καινοτομία και όχι ως η απλή επιδίωξη του κέρδους. Στο πλαίσιο αυτό, ο Πρόεδρος της ΕΟΚΕ σχεδιάζει να διοργανώσει η ΕΟΚΕ διάσκεψη το 2008, με θέμα «Επιχειρηματικότητα με ανθρώπινο πρόσωπο».

⁽⁵⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 19.7.2006 με θέμα «Εφαρμογή του κοινωνικού προγράμματος της Λισαβόνας: προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», εισηγήτρια: η κ. Jerneck (EE C 309, 16.12.2006).

⁽⁶⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Δυναμικό των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των ΜΜΕ (Στρατηγική της Λισαβόνας)», (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας), INT/324, εισηγήτρια η κ. Faes, «Απασχολησιμότητα και επιχειρηματικό πνεύμα — Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών, των κοινωνικών εταίρων και των περιφερειακών και τοπικών οργανισμών υπό το πρίσμα του φύλου» (Διερευνητική γνωμοδότηση), SOC/273, εισηγήτης: ο κ. Pariza Castañons.

⁽⁷⁾ Βλ. γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ με θέμα:

— «Δυναμικό των επιχειρήσεων, ιδιαίτερα των ΜΜΕ (Στρατηγική της Λισαβόνας)», (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας), INT/324, εισηγήτρια η κ. Faes.

— «Επενδύσεις στη γνώση και την καινοτομία (στρατηγική της Λισαβόνας)» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας), INT/325, εισηγήτης: ο κ. Wolf.

— «Απασχόληση των κατηγοριών προτεραιότητας (Στρατηγική της Λισαβόνας)» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας), SOC/251, εισηγήτης: ο κ. Greif.

— «Η χάραξη μιας ενεργειακής πολιτικής για την Ευρώπη (Στρατηγική της Λισαβόνας)» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας), TEN/263, εισηγήτρια: η κ. Sirkeinen.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ λαμβάνει γνώση του ορισμού της επιχειρηματικότητας από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και επιθυμεί να υπογραμμίσει, αφενός, την ευρεία προσέγγιση της και, αφετέρου, την ανάγκη κινητοποίησης δημοσίων και ιδιωτικών παραγόντων προκειμένου να μπορέσει να υλοποιηθεί, όπως προβλέπουν και οι στόχοι της Λισσαβόνας.

3.2 Η επιχειρηματικότητα πρέπει να εξετάζεται σύμφωνα με μια ευρύτερη προοπτική από ότι κατά την παραδοσιακή άποψη η οποία αναφέρεται μόνο σε άτομα που δημιουργούν και αναπτύσσουν επιχειρήσεις για οικονομικούς σκοπούς και κέρδος.

3.3 Η εφευρετικότητα, η δημιουργικότητα και η καινοτομία σε επίπεδο ομάδας, επιχείρησης ή κοινωνίας δεν συνοψίζεται στην απλή σώρευση της επιχειρηματικής νοοτροπίας των ατόμων που τις αποτελούν. Συνεπώς, τα επίπεδα ανάπτυξης της επιχειρηματικότητας θα πρέπει να διαφοροποιηθούν.

3.4 Οι κοινωνικές και οι άλλες κινητήριες δυνάμεις της επιχειρηματικότητας πρέπει να αναγνωριστούν πλήρως. Η επιχειρηματική νοοτροπία αποτελεί κοινωνικό φαινόμενο το οποίο «εμφανίζεται σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής». Συνεπώς, αποτελεί μια περιεκτική πολιτιστική έννοια σχετικά με την κοινωνική πρόοδο και τις πράξεις των ανθρώπων με στόχους ατομικούς, κοινωνιακούς και οικονομικούς. Μια τέτοια άποψη για την επιχειρηματικότητα θα ενισχύσει το ανθρώπινο και το κοινωνικό κεφάλαιο το οποίο έχει σημασία για μια καινοτόμο κοινωνία και για την οικονομική ανταγωνιστικότητα, και θα συμβάλει στη μεγαλύτερη ενσωμάτωση διαφορετικών ομάδων.

3.5 Η εκπαίδευση πρέπει να στηρίζει την προοπτική αυτή με την προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας και της επιχειρηματικής αντίληψης.

3.6 Οι κοινωνικοί εταίροι οφείλουν να εντατικοποιήσουν τις προσπάθειές τους για την εξεύρεση κοινής βάσης για την ανάληψη ολιστικών δράσεων με σκοπό την προώθηση της δημιουργικότητας, της καινοτομίας και της επιχειρηματικής νοοτροπίας που θα οδηγήσει σε περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας. Η πληροφόρηση και η ενίσχυση του κοινωνικού διαλόγου αποτελούν το φυσικό αντικείμενο της συμμετοχής τους.

3.7 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή συνόμησε τις βασικές γνώσεις, δεξιότητες και συμπεριφορές που σχετίζονται με αυτή επιχειρηματική νοοτροπία.

1) «Οι απαραίτητες γνώσεις περιλαμβάνουν τις διαθέσιμες ευκαιρίες για προσωπικές, επαγγελματικές ή/και επιχειρηματικές δραστηριότητες, συμπεριλαμβανομένων των θεμάτων “ευρύτερης εμβέλειας” που απαρτίζουν το πλαίσιο στο οποίο ζουν και εργάζονται οι άνθρωποι, όπως η ευρεία κατανόηση του τρόπου λειτουργίας της οικονομίας και των ευκαιριών και προκλήσεων

που αντιμετωπίζει ένας εργοδότης ή ένας οργανισμός. Τα άτομα πρέπει επίσης να γνωρίζουν την ηθική θέση των επιχειρήσεων και τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να αποτελέσουν δύναμη δημιουργίας καλού περιβάλλοντος, παραδείγματος χάριν μέσω του έντιμου εμπορίου ή μέσω της άσκησης των δραστηριοτήτων τους με κοινωνική υπευθυνότητα.»

2) «Οι δεξιότητες σχετίζονται με την ενεργό διαχείριση σχεδίων (με τη χρήση δεξιοτήτων όπως ο σχεδιασμός, η οργάνωση, η διαχείριση, η ηγετική στάση και ανάθεση, η ανάλυση, η επικοινωνία, η ενημέρωση και η αξιολόγηση και καταχώριση) και την ικανότητα εργασίας τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και σε συνεργασία στο πλαίσιο ομάδων. Η ικανότητα κρίσης για τον προσδιορισμό των ισχυρών και αδύναμων σημείων του ατόμου καθώς και η αξιολόγηση και η ανάληψη κινδύνων αποτελούν σημαντικά στοιχεία.»

3) «Η επιχειρηματική συμπεριφορά χαρακτηρίζεται από την ανάληψη πρωτοβουλιών, την ενεργό στάση, την ανεξαρτησία και την καινοτομία τόσο στην προσωπική όσο και στην κοινωνική ζωή, καθώς επίσης και στην εργασία. Περιλαμβάνει επίσης την εξασφάλιση κινήτρων και την αποφασιστικότητα επίτευξης στόχων, είτε σε προσωπικό επίπεδο είτε σε επίπεδο στόχων κοινών με άλλους, ή/και στην εργασία.»

3.8 Η ΕΟΚΕ προσθέτει στα ανωτέρω τη γνώση και την κατανόηση από το άτομο της αξίας της εταιρικής κοινωνικής ευθύνης και των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων — όχι πάντα με σκοπό το κέρδος — που επιδεικνύονται από τις επιχειρήσεις ως μέσα για τη στήριξη της δημιουργία υποδομής σε επίπεδο κοινότητας, την ένταξη των ευάλωτων ομάδων στην αγορά εργασίας και άλλους κοινωνικούς στόχους. Εντούτοις είναι ουσιαστικό να δημιουργηθούν οι κατάλληλες συνθήκες και οι δεξιότητες για να αναπτύξουν αυτές οι ομάδες την επιχειρηματική νοοτροπία τους.

3.9 Μια καινοτόμος και δημιουργική νοοτροπία είναι απαραίτητη για να δημιουργηθούν περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας, να επιτευχθεί κοινωνική συνοχή, να καταπολεμηθεί ο κοινωνικός αποκλεισμός, να αντιμετωπιστούν οι προκλήσεις της παγκοσμιοποίησης, η γήρανση του πληθυσμού, να προστατευθεί το περιβάλλον και να δοθεί ώθηση στη γνώση. Επομένως, η σύνδεση με την Ατζέντα της Λισαβόνας είναι άμεση.

3.10 Ορισμένες μελέτες καταλήγουν στο συμπέρασμα ότι στατιστικά υπάρχει σημαντική σύνδεση μεταξύ επιχειρηματικότητας και οικονομικής ανάπτυξης και ότι οδηγεί σε μια δυναμική αγορά εργασίας με χαμηλότερη ανεργία⁽⁸⁾. Η επιχειρηματικότητα είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντική για μεμονωμένες ομάδες εκτός αγοράς εργασίας.

3.11 Ωστόσο, προκειμένου να κατανοηθεί αυτός ο θετικός συσχετισμός είναι σημαντικό να προωθηθεί η επιχειρηματικότητα και να διοχετευτεί σε μια βιώσιμη διαδικασία δημιουργίας πλούτου και θέσεων εργασίας.

(⁸) Βλ. :

- The Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2004;
- «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ένα νέο πλαίσιο για την πολυγλωσσία: Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισαβόνας: προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», COM(2006) 33,
- «The Challenge to Inspire: Enterprise Education for Young People», Fourth Session of the Team of Specialists on Entrepreneurship in Poverty Alleviation: Youth Entrepreneurship. Athayde, R. 2004, Genève: United Nations.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Επιχειρηματική νοοτροπία στην εκπαίδευση

4.1.1 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει τη στήριξή της στις βασικές θέσεις για την ενίσχυση της επιχειρηματικότητας που προσδιορίστηκαν το 2006 ⁽⁹⁾:

- 1) Ξεκίνημα ήδη από το δημοτικό σχολείο με την κατάρτιση και εκπαίδευση στις βασικές αρχές της επιχειρηματικότητας.
- 2) Συμπερίληψη προγραμμάτων επιχειρηματικότητας στο εθνικό πρόγραμμα σπουδών, από το δημοτικό σχολείο έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση.
- 3) Θετική και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ σχολείων/πανεπιστημίων και επιχειρήσεων.
- 4) Συμμέτοχη των εκπαιδευτικών και για λόγους προσωπικής τους ανάπτυξης.
- 5) Κατάρτιση εκπαιδευτικών προγραμμάτων για την επιχειρηματικότητα με τη συμμετοχή εργοδοτών και μισθωτών.
- 6) Ισχυρή συμμετοχή και παρουσία της κοινωνίας των πολιτών στη μαθησιακή διαδικασία.
- 7) Συνεκτίμηση της σημασίας των γυναικών επιχειρηματιών σε πρώιμο στάδιο στα σχολεία, με σκοπό την επίτευξη ισορροπίας μεταξύ ανδρών και γυναικών.
- 8) Ισοτιμία προώθησης της επιχειρηματικότητας και στα άτομα με αναπηρίες.

Μεγαλύτερη μεταφορά γνώσης μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων, συμπεριλαμβανομένης της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και επιμόρφωσης, για το διαμοιρασμό πληροφοριών και τη βελτίωση των προγραμμάτων που απευθύνονται στους φοιτητές.

4.1.2 Την κύρια ευθύνη για την επιχειρηματικότητα στην εκπαίδευση κατέχουν τα εκπαιδευτικά ιδρύματα.

⁽⁹⁾ Βλ.:

- «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ένα νέο πλαίσιο για την πολυγλωσσία: Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισαβόνας: προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», COM(2006) 33.
- Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 19.7.2006 για την «Εφαρμογή του κοινοτικού προγράμματος της Λισαβόνας: προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», εισηγητρια: η κ. Jerneck (EE C 309, 16.12.2006).
- Συμπεράσματα της Διάσκεψης με θέμα: «Εκπαίδευση για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη: Ενθαρρύνοντας τις επιχειρηματικές νοοτροπίες μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης — Entrepreneurship Education in Europe: Fostering Entrepreneurial Mindsets through Education and Learning» — πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και οργάνωση από κοινού με την Νορβηγική κυβέρνηση, Όσλο, 26-27 Οκτωβρίου 2006.

4.1.3 Η κατάρτιση για την επιχειρηματικότητα στην εκπαίδευση μπορεί να συνοψιστεί ως εξής:

- πρωτοβάθμια εκπαίδευση: συμβάλλει στη βελτίωση της αυτοπεποίθησης των μαθητών μέσω δημιουργίας και αποδοχής της ευθύνης, αξιοποίησης της δημιουργικότητας τους μέσω της δοκιμασίας και αποτυχίας και της μάθησης σχετικά με τους πόρους της τοπικής κοινότητας τους·
- κατώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: ανάπτυξη των βασικών δεξιοτήτων των μαθητών όπως λήψη αποφάσεων, ικανότητα ομαδικής εργασίας, επίλυση προβλημάτων και σύσταση δικτύων·
- ανώτερη δευτεροβάθμια εκπαίδευση: μάθηση μέσω εξάσκησης και πρακτικής εφαρμογής της θεωρίας και σύστασης νέων επιχειρήσεων στην οποία περιλαμβάνονται διάφορες πτυχές όπως πόροι, χρήματα, περιβάλλον, δεοντολογία, σχέσεις στην εργασία·
- τριτοβάθμια εκπαίδευση: ανάπτυξη προϊόντων, εντοπισμός επιχειρηματικών ευκαιριών, σχέσεις με τους πελάτες και την αγορά, δημιουργικότητα και καινοτομία· όλα αυτά αποτελούν τμήμα του επιχειρηματικού σχεδιασμού και της σύστασης και της λειτουργίας μιας επιχείρησης.

4.1.4 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί επίσης να τονίσει ορισμένα από τα συμπεράσματα διαφόρων μελετών από τα οποία προκύπτει ότι η εκπαίδευση στην επιχειρηματικότητα:

- συμβάλλει σε μια πιο επιχειρηματική αντίληψη
- αποτελεί μια στρατηγική για την ανάπτυξη των επιχειρηματικών δεξιοτήτων και ικανοτήτων των νέων και των συμπεριφορών τους έναντι της επιχειρηματικότητας ⁽¹⁰⁾
- μπορεί να αναπτύξει την δημιουργικότητα των νέων, την ικανότητά τους για ομαδική εργασία, την αίσθηση της ευθύνης και την αυτοπεποίθηση ⁽¹¹⁾

⁽¹⁰⁾ Βλ.:

- «Entrepreneurskap som strategi for regional utvikling», Spilling, O., Røppen, J., Sanness, A., Simonsen, B., Steinsli, J. og Støylen, A. 2002, BI Discussion Paper 7/2002. Lillehammer: BI
- «Helping to create an entrepreneurial culture — A guide on good practices in promoting entrepreneurial attitudes and skills through education», European Commission 2004.
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/doc/entrepreneurial_culture_en.pdf

⁽¹¹⁾ Βλ.:

- «Helping to create an entrepreneurial culture — A guide on good practices in promoting entrepreneurial attitudes and skills through education», European Commission 2004.
http://ec.europa.eu/enterprise/entrepreneurship/support_measures/training_education/doc/entrepreneurial_culture_en.pdf
- «Entrepreneurskapsopplæring i skolen. Hovedkonklusjoner fra 3 års følgeforskning av Ungt Entreprenørskaps program: Program for nyskaping og entreprenørskap i opplæring og utdanning i Norge (2001-2005)», Johansen, V. and Eide, T. 2006.,
<http://www.ostforsk.no/notater/pdf/132006.pdf>
- «Erfaringer fra deltakelse i studentbedrift. Hvordan opplevde de tiden som etablerer av Studentbedrift og hva skjedde etterpå?», Johansen, V. and Eide, T. 2006,
<http://www.ostforsk.no/notater/pdf/162006.pdf>

— οδηγεί συχνότερα τους μαθητές σε επιχειρηματικές σταδιοδρομίες ⁽¹²⁾.

4.1.5 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της διότι το πρόγραμμα Youth in Action ⁽¹³⁾ δεν πραγματοποιεί αναφορά στην επιχειρηματικότητα. Η επιχειρηματική νοοτροπία και η επιχειρηματικότητα θα διαδραματίσουν αποφασιστικό ρόλο στην ανάπτυξη και βελτίωση των ευκαιριών σταδιοδρομίας για τους νέους του αύριο. Κατά συνέπεια, αποφασιστική σημασία κατέχει να ενσωματωθεί η αξία της σε όσο το δυνατόν περισσότερες κοινοτικές πολιτικές και προγράμματα.

4.2 Κοινωνικά οφέλη από την επιχειρηματική νοοτροπία

4.2.1 Μια ευρεία προσέγγιση της επιχειρηματικότητας καθιστά δυνατή την ανάπτυξη της δημιουργικότητας σε όλους τους ανθρώπους, συμπεριλαμβανομένων των λιγότερο ευνοημένων. Η δημιουργικότητα και το δυναμικό κάθε ατόμου πρέπει συνεπώς να αναγνωρισθεί και να προωθηθεί. Μια επιχειρηματική νοοτροπία μπορεί να θεωρηθεί ως η δύναμη για ατομική ανάληψη ευθύνης, δημιουργίας συλλογικών επιδιώξεων και κοινωνικές αλλαγές. Η Ευρώπη πρέπει να αξιοποιήσει πλήρως την δημιουργικότητα των εργαζομένων και των πολιτών της προκειμένου να ενθαρρύνει μια νοοτροπία που θα καταστήσει την Ευρώπη τόσο κοινωνικά όσο και ανταγωνιστική. Η συμμετοχή των πολιτών στην κοινωνία θα ενισχυθεί μέσω του πνεύματος επιχειρηματικότητας.

4.2.2 Για να είναι αποτελεσματικά τα προγράμματα, είναι ουσιαστικό να συμμετέχουν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη στις εκπαιδευτικές διεργασίες για την επιχειρηματικότητα. Ένα επιτυχημένο παράδειγμα όπου οι διάφοροι παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών συνεργάστηκαν για να επιτύχουν τους στόχους της εκπαίδευσης για την επιχειρηματικότητα είναι η νορβηγική στρατηγική. Στο συνημμένο παράδειγμα ⁽¹⁴⁾ η νορβηγική κυβέρνηση και τα υπουργεία παιδείας και επιχειρήσεων συνεργάστηκαν στενά με το JA-YE ⁽¹⁵⁾ καθώς και με τους κοινωνικούς εταίρους από το τοπικό και εθνικό επίπεδο συνδυάζοντας δεξιότητες και τη δέσμευση εργοδοτών, συνδικαλιστικών οργανώσεων, δημόσιας διοίκησης και γονέων.

4.2.3 Πρέπει να ενθαρρυνθεί μια επιχειρηματική νοοτροπία στο πλαίσιο του δημόσιου τομέα με σκοπό την παροχή πιο φιλικών προς το χρήστη και αποτελεσματικών υπηρεσιών. Ωστόσο τούτο δεν μπορεί να επιτευχθεί μόνο με την εισαγωγή μιας φιλοσοφίας και μηχανισμών της αγοράς. Αυτοί πρέπει να αντισταθμίζονται από το στόχο του δημόσιου τομέα να εξυπηρετεί το γενικό συμφέρον των πολιτών και τις δυνατότητες των εργαζομένων να αυξήσουν την ποιότητα της εργασίας τους με την αξιοποίηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας σε νέες μορφές οργάνωσης.

(12) Βλ.:

- «Hva hendte siden? Ungdomsbedrifter i den videregående skolen», Luktvaslimo, M. 2003. NTF-notat 1/2003. Steinkjer: Trøndelag Forskning og utvikling AS.
- «Ungdomsbedrifter og entreprenørskap — 2005», Haugum, M. 2005. NTF-notat 4/2005. Steinkjer: Trøndelag Forskning og utvikling AS.
- «Entrepreneurship in Education: The Practice in OECD Countries», Stevenson, L. 2005, document at the conference «Fostering Entrepreneurship — The Role of Higher Education», Italy: 2005.
- «Erfaringer fra deltakelse i studentbedrift. Hvordan opplevde de tiden som etablerer av Studentbedrift og hva skjedde etterpå?», Johansen, V. and Eide, T. 2006, <http://www.ostforsk.no/notater/pdf/162006.pdf>

(13) http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/site/en/oj/2006/l_327/l_32720061124en00300044.pdf.

(14) Βλ. Παράρτημα 1 του εγγράφου της Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE) Norway.

(15) Junior Achievement Young Enterprise (JA-YE) Norway, <http://www.ja.org/near/nations/norway.shtml>, www: <http://www.ue.no>

4.2.4 Η ΓΔ Απασχόληση αφού πρότεινε μια στρατηγική για «Αλληλέγγυα επιχειρηματικότητα — Inclusive Entrepreneurship» ⁽¹⁶⁾, η οποία υιοθετεί την ευρεία προσέγγιση και θα ακολουθήσει τη συγκεκριμένη πορεία της αλληλέγγυας επιχειρηματικότητας και της κοινωνικής επιχείρησης του προγράμματος Equal στο πλαίσιο των νέων διαρθρωτικών ταμείων 2007-2013. Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρωτοβουλία αυτή και προτίθεται να συμμετάσχει ενεργά. Ωστόσο υπογραμμίζει ότι η στρατηγική πρέπει να βασίζεται σε μια μόνιμη δομή στο πλαίσιο της ΓΔ Απασχόληση, η οποία να διαθέτει τους κατάλληλους χρηματοδοτικούς πόρους.

4.2.5 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να επαναλάβει την πρόταση που είχε διατυπώσει σε προηγούμενη γνωμοδότηση της ⁽¹⁷⁾ όσον αφορά την προώθηση ενός Ευρωπαϊκού έτους για την επιχειρηματικότητα για το 2009. Όμως, διαπιστώνει ότι το 2009 θα ανακηρυχθεί έτος καινοτομίας και δημιουργικότητας από την ΓΔ Εκπαίδευση. Συνεπώς ενθαρρύνει την Επιτροπή αναπτύξει μια κοινή δράση της ΓΔ Εκπαίδευση και της ΓΔ Επιχειρήσεων με στόχο να προωθήσουν επίσης τα οφέλη και την αξία της επιχειρηματικής νοοτροπίας, των δεξιοτήτων και των συμπεριφορών στο πλαίσιο της Ατζέντας της Λισαβόνας ανακηρύσσοντας το 2009 «Έτος της δημιουργικότητας, καινοτομίας και επιχειρηματικής νοοτροπίας». Εάν τούτο δεν είναι δυνατόν, η ΕΟΚΕ θα ζητήσει από την ΓΔ Επιχειρήσεις να ανακηρυχθεί το 2011 σε Ευρωπαϊκό έτος επιχειρηματικότητας.

4.3 Οφέλη από την επιχειρηματική νοοτροπία για τις επιχειρήσεις

4.3.1 Σύμφωνα με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ⁽¹⁸⁾ η προώθηση νέων επιχειρήσεων αποτελεί το κεντρικό παράγοντα για τη δημιουργία ευκαιριών απασχόλησης και βελτίωσης της ανταγωνιστικότητας και της ανάπτυξης σε όλη την Ευρώπη.

4.3.2 Τα επιχειρηματικά προσόντα όπως η δημιουργικότητα, η ικανότητα ομαδικής εργασίας και η αυτοπεποίθηση είναι σημαντικές σε μια αγορά εργασίας, όπου οι αλλαγές απασχόλησης είναι συχνές, οι επιχειρήσεις προβαίνουν σε συχνές οργανωτικές μεταβολές και οι τεχνολογικές εξελίξεις είναι ταχείες. Οι εργοδότες αναζητούν πάντοτε ευέλικτους, καινοτόμους, αποφασιστικούς και ευπροσάρμοστους εργαζόμενους ⁽¹⁹⁾.

4.3.3 Οι γυναίκες επιχειρηματίες και αυτοαπασχολούμενες αντιμετωπίζουν ιδιαίτερους φραγμούς (οικονομικούς, πρακτικούς, κοινωνικούς και πολιτισμικούς) λόγω των μακροχρόνιων αβάσιμων διακρίσεων. Μέσω της ίσης συμμετοχής σε εκπαιδευτικά και κοινωνικά προγράμματα για την ενθάρρυνση της επιχειρηματικής δραστηριότητας, οι φραγμοί αυτοί μπορούν να μειωθούν και να έχουν ως αποτέλεσμα όχι μόνο περισσότερες επιχειρήσεις που να ανήκουν σε γυναίκες αλλά και σε ισοτιμία των φύλων στην εργασία.

(16) Παρέμβαση του Γενικού Διευθυντή κ. van der Pas στο EQUAL Policy Forum Entrepreneurship που οργάνωσε η Γερμανική Προεδρία της ΕΕ, Ανόβερο, 5.6.2007.

(17) Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 19.7.2006 για την «Εφαρμογή του κοινωνικού προγράμματος της Λισαβόνας: προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης», εισιγήτρια: η κ. Jerneck (EE C 309, 16.12.2006).

(18) Βλ. «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών: Ένα νέο πλαίσιο για την πολυγλωσσία: Εφαρμογή του κοινωνικού προγράμματος της Λισαβόνας: προώθηση της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης» COM (2006) 33.

(19) «The Challenge to Inspire: Enterprise Education for Young People», Fourth Session of the Team of Specialists on Entrepreneurship in Poverty Alleviation: Youth Entrepreneurship. Athayde, R. 2004, Genève: United Nations.

4.3.4 Οι επιχειρηματίες παρακινούνται από ποικίλες φιλοδοξίες, όπως το κέρδος, την ανεξαρτησία ή την επαγγελματική ικανοποίηση. Ανεξάρτητα από το κίνητρό τους, είναι ουσιαστικό οι μελλοντικοί και οι σημερινοί επιχειρηματίες να αναγνωρίζουν τις κοινωνικές ευθύνες που εμπεριέχονται στην ιδιοκτησία επιχείρησης ⁽²⁰⁾.

4.3.5 Νέοι μετανάστες, απαραίτητοι σε κάθε οικονομία, παρέχουν ένα εργατικό δυναμικό και μια επιχειρηματική βάση για την οικονομική δραστηριότητα. Αυτά τα άτομα είναι επιχειρηματικά (δυνάμει της μετανάστευσης) αλλά είναι επίσης πολύ πιθανό να εργαστούν στον άτυπο τομέα. Η πρόκληση είναι να ενσωματωθούν αυτά τα άτομα στον εργασιακό χώρο μέσω της οικονομικής ολοκλήρωσης και της αναγνώρισης των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων τους. Αυτό οδηγεί στη συνέχεια στη μεγαλύτερη αποδοχή των διαφορετικών κοινότητων και της αποτελεσματικότερης ολοκλήρωσης.

4.4 Επιχειρηματική νοοτροπία στο πλαίσιο της εκπροσώπησης των εργαζομένων

4.4.1 Τα σύγχρονα πρότυπα εργασίας ενθαρρύνουν τη δέσμευση στην οικονομία και επιτρέπουν στα άτομα να εναλλάσσονται μεταξύ απασχόλησης και απασχόλησης για ίδιο λογαριασμό. Η επιχειρηματικότητα πρέπει να αντιμετωπισθεί επομένως ως μακροχρόνια ή βραχυπρόθεσμη επιλογή, που ενθαρρύνει περισσότερους ανθρώπους να θεωρούν την ιδιοκτησία-διαχείριση επιχείρησης ως θετική επιλογή. Οι γραφειοκρατικές διαδικασίες πρέπει να ελαχιστοποιηθούν για να επιτρέψουν αυτήν την ευελιξία, παράλληλα όμως, οι αρχές πρέπει να διασφαλίσουν ότι δεν θα υπάρξει κατάχρηση στην εναλλαγή μεταξύ αυτών των διαφόρων εργασιακών καθεστώτων. Είναι σημαντικό ότι οι εργαζόμενοι και οι άνεργοι δεν οδηγούνται ή εξαναγκάζονται στην απασχόληση για ίδιο λογαριασμό ή ότι οι λιγότεροι ευσυνειδητοί εργοδότες δεν έχουν την άδεια να παραμελούν τις ευθύνες τους προς τους εργαζομένους.

4.4.2 Μια σημαντική πτυχή της ενθάρρυνσης της επιχειρηματικής νοοτροπίας μέσα στην επιχείρηση είναι η προώθηση καινοτόμων τρόπων οργάνωσης της εργασίας, καλή διαχείριση και ρυθμίσεις για ευέλικτο ωράριο εργασίας σύμφωνα με τις ανάγκες τόσο των επιχειρήσεων όσο και των υπαλλήλων ⁽²¹⁾.

4.4.3 Επομένως μια νοοτροπία ανεξαρτησίας και ευθύνης πρέπει να αναπτυχθεί στον εργασιακό χώρο. Η μεγαλύτερη συμμετοχή των υπαλλήλων στον καθορισμό και τη βελτίωση της ποιότητας της εργασίας είναι προϋποθέσεις για μια τέτοια πολιτιστική αντίληψη της ανεξαρτησίας. Σχετικά πρέπει να σημειωθεί ότι οι περισσότεροι επιχειρηματίες ήταν αρχικά εργαζόμενοι.

⁽²⁰⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.9.2004, «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πρόγραμμα δράσης: Η ευρωπαϊκή ατζέντα για την επιχειρηματικότητα», εισηγήτης: ο κ. Butters (EE C 074, 23.3.2005).

⁽²¹⁾ Βλ. υπό κατάρτιση γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ με θέμα «Προώθηση της βιώσιμης παραγωγικότητας της εργασίας στην Ευρώπη» (γνωμοδότηση πρωτοβουλίας), εισηγήτρια: η κ. Kurki (SOC/266).

4.4.4 Με μια δημογραφική μεταβολή γήρανσης του πληθυσμού στην Ευρώπη, πρέπει να παρασχεθεί στην ταλαντούχο γηραιότερη γενιά ευρωπαίων ⁽²²⁾ ένα περιβάλλον που να παρέχει ευκαιρίες για τη μεταφορά δεξιοτήτων, τη διαχείριση ικανοτήτων και την ιδιοκτησία της επιχείρησης.

4.5 Επιχειρηματικές νοοτροπίες και δημιουργία υποδομής μέσω της κοινωνικής οικονομίας, των ΜΚΟ και των κοινωνικών επιχειρήσεων

4.5.1 Ο ιδιαίτερος ρόλος και τα χαρακτηριστικά της κοινωνικής οικονομίας έχουν επισημανθεί σε άλλες γνωμοδοτήσεις ⁽²³⁾ της ΕΟΚΕ. Οι επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας είναι θεμελιώδεις στον επιχειρηματικό πλουραλισμό και την οικονομική διαφοροποίηση.

4.5.2 Ο ρόλος της επιχειρηματικότητας στο μη κερδοσκοπικό τομέα έχει τονιστεί σε πρόσφατη έρευνα. Έχει αποδειχθεί σαφώς ότι αυτός ο τομέας βασίζεται στην επιχειρηματικότητα. Η επιχειρηματική διαδικασία συνδέεται με τη δυναμική ομάδας και κοινωνικές μετακινήσεις διαφόρων ειδών ⁽²⁴⁾.

4.5.3 Αφροσιωμένοι κοινωνικοί/κοινωνικοί επιχειρηματίες επιδιώκουν να εξεύρουν καινοτόμες λύσεις σε σημαντικά προβλήματα όπως οι περιβαλλοντικές προκλήσεις, η ένδεια, τα ανθρώπινα δικαιώματα, ο κοινωνικός αποκλεισμός, η εκπαίδευση και ο πολιτισμός μέσω οργανωμένων δραστηριοτήτων που παρέχουν νέες ιδέες για την ευρείας κλίμακας αλλαγή. Η δημοκρατία και η αλληλεγγύη είναι αξίες που στηρίζουν τις πρωτοβουλίες αυτές.

4.5.4 Η κοινωνικά υπεύθυνη επιχειρηματικότητα στηρίζει τη βιώσιμη ανάπτυξη, τη δημοκρατία και τη συμμετοχή πολιτών, τη συμμετοχή των εργαζομένων στις επιχειρήσεις, καταπολεμά τον κοινωνικό αποκλεισμό και αναζωογονεί τις τοπικές κοινότητες. Επιπλέον, προωθείται έτσι μια επιχειρηματική αντίληψη για γυναίκες, νέους, μετανάστες και εθνικές μειονότητες.

4.5.5 Οι κοινωνικές επιχειρήσεις έχουν έναν ιδιαίτερο ρόλο στην κοινωνική και επαγγελματική ολοκλήρωση των ομάδων στα περιθώρια της αγοράς εργασίας. Παρέχουν συχνά εξατομικευμένες διόδους ένταξης στην αγορά εργασίας για τα πλέον μειονεκτούντα άτομα, ένας στόχος που, βάσει της προσέγγισής τους, είναι καταλληλότεροι από άλλους φορείς. Ως αποτέλεσμα της εστίασής τους στην ενδυνάμωση του ατόμου μέσω της προσωπικής ευθύνης καταγράφουν θετικά αποτελέσματα όσον αφορά την κοινωνική ολοκλήρωση.

⁽²²⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 15.9.2004, «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πρόγραμμα δράσης: Η ευρωπαϊκή ατζέντα για την επιχειρηματικότητα», εισηγήτης: ο κ. Butters (EE C 074, 23.3.2005).

⁽²³⁾ Βλ. γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ:
— της 27.10.2004 με θέμα: «Ικανότητα προσαρμογής των ΜΜΕ και των επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας στις αλλαγές που επιβάλλονται από τη δυναμική της οικονομίας» (διερευνητική γνωμοδότηση), εισηγήτρια: η κ. Fusco.
— 1.4.2004 με θέμα «Οικονομική διαφοροποίηση στις υπό ένταξη χώρες — Ρόλος των ΜΜΕ και των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας», εισηγήτρια: η κ. Fusco, συνεισηγήτης: ο κ. Glorieux.

⁽²⁴⁾ Gawell 2004 «Entrepreneurial Process in Civil Society».

4.5.6 Η έννοια της κοινωνικής επιχείρησης συνεχίζει να διαδίδεται στην Ευρώπη. Ο συγκεκριμένος ρόλος αυτών των επιχειρήσεων πρέπει να αναγνωριστεί σε ευρωπαϊκό επίπεδο στις νέες κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση για το 2008-2010.

4.6 Ρόλος των μέσων ενημέρωσης

4.6.1 Τα μέσα ενημέρωσης μπορούν να διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο στην προώθηση της εικόνας των μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων, των εξειδικευμένων επαγγελματιών, των υπηρεσιών και των παραδοσιακών και βιοτεχνικών δραστηριοτήτων και του ρόλου τους στην κοινωνία. Επιπλέον πρέπει να δώσουν έμφαση στις καλύτερες πρακτικές και στα αποτελέσματα της επιχειρηματικής νοοτροπίας στην ανάπτυξη και στην απασχόληση.

4.6.2 Πρέπει να τονιστούν περαιτέρω και σε διάφορα μέσα ενημέρωσης η διαφορετική φύση των επιχειρήσεων και της επιχειρηματικότητας, η χρήση των θετικών προτύπων, ιδιαίτερα όταν προέρχονται από μερίδες του πληθυσμού που δεν εκπροσωπούνται επαρκώς, όπως γυναίκες, εθνικές μειονότητες, άτομα με αναπηρίες και μετανάστες.

Τα μέσα ενημέρωσης πρέπει να παρουσιάζουν πρότυπα και δραστηριότητες που να μεταδίδουν μια θετική εικόνα των σχολείων και των εκπαιδευτικών στρατηγικών που προωθούν τη δημιουργικότητα και τις προϋποθέσεις της καινοτομίας.

4.6.3 Πρόσφατα σε ορισμένα κράτη μέλη, τα τηλεοπτικά προγράμματα έχουν βελτιώσει τη συνειδητοποίηση της επιχειρηματι-

κότητας και της αξίας των νέων ιδεών. Δύο παραδείγματα από το ΗΒ είναι το Dragons Den, όπου επιχειρηματίες και εφευρέτες δίνουν ιδέες σε μια ομάδα πιστωτών. Στην εκπομπή The Apprentice ένας γνωστός μεγαλοεπιχειρηματίας αναζητεί έναν «μαθητευόμενο» (BBC). Και τα δύο προγράμματα έχουν κεντρίσει το ενδιαφέρον των σπουδαστών να ξεκινήσουν τη δική τους επιχείρηση καθώς και να δείξουν πώς μια ιδέα μετατρέπεται σε επιχείρηση.

4.6.4 Η προώθηση και παρουσίαση εκδηλώσεων όπως αυτές που απαριθμούνται στη συνέχεια θα βελτιώσουν την συνειδητοποίηση των ωφελειών της επιχειρηματικότητας και του αντίκτυπού της στην κοινωνία:

- «Επιχειρηματικότητα στην εκπαίδευση — Entrepreneurship in Education» — Ευρωπαϊκή διάσκεψη κορυφής, που οργανώθηκε από την JA-YE Europe 5-7 Σεπτεμβρίου 2006,
- Διάσκεψη σχετικά με την «Εκπαίδευση για την επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη: Ενθαρρύνοντας τις επιχειρηματικές νοοτροπίες μέσω της εκπαίδευσης και της μάθησης — Entrepreneurship Education in Europe: Fostering Entrepreneurial Mindsets through Education and Learning», πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που οργανώθηκε από κοινού με τη νορβηγική κυβέρνηση, Όσλο, 26-27 Οκτωβρίου 2006,
- European Enterprise Awards — Ευρωπαϊκά επιχειρηματικά βραβεία (νέος ετήσιος διαγωνισμός που προκηρύσσεται από την Επιτροπή η οποία αναγνωρίζει και ανταμείβει τις πρωτοβουλίες για την υποστήριξη του επιχειρηματικού πνεύματος).

Βρυξέλλες, 25 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Κοινωνική πολιτική για τη μετανάστευση και τη συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για την προώθηση της ανάπτυξης»

(2008/C 44/21)

Στις 16 Φεβρουαρίου 2007 η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού Κανονισμού της, να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Κοινωνική πολιτική για τη μετανάστευση και τη συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για την προώθηση της ανάπτυξης».

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Οκτωβρίου 2007, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. PARIZA CASTAÑOS.

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας, της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 94 ψήφους υπέρ και 6 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Από το 2006, μία νέα οπτική άρχισε να καθιερώνεται όσον αφορά τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών και των μεταναστευτικών πολιτικών, κυρίως με τη διεξαγωγή του Διαλόγου Υψηλού Επιπέδου των Ηνωμένων Εθνών σχετικά με τη διεθνή μετανάστευση και την ανάπτυξη⁽¹⁾. Η μελέτη των διασυνδέσεων μεταξύ της μετανάστευσης και της ανάπτυξης οδήγησε σε έναν νέο τρόπο παρατήρησης του φαινομένου της μετανάστευσης, ο οποίος λαμβάνει υπόψη τα συμφέροντα των χωρών προέλευσης, υπερβαίνοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, την περιορισμένη οπτική που κυριαρχούσε μέχρι σήμερα στην Ευρώπη, σύμφωνα με την οποία οι μεταναστευτικές πολιτικές καθορίζονταν αποκλειστικά με βάση τις ανάγκες και τα συμφέροντα των χωρών υποδοχής.

1.2 Πριν από τη διεξαγωγή του Διαλόγου Υψηλού Επιπέδου των Ηνωμένων Εθνών, η Παγκόσμια Επιτροπή για τη Διεθνή Μετανάστευση (ΠΕΔΜ) είχε παρουσιάσει την τελική έκθεσή της, η οποία ολοκληρώθηκε τον Οκτώβριο του 2005 και η οποία έδρε ήδη τα θεμέλια μίας πολυδιάστατης θεώρησης των διεθνών μεταναστεύσεων, στο πλαίσιο της οποίας οι πτυχές που αφορούν την ανάπτυξη των χωρών προέλευσης αποκτούν ιδιαίτερη σημασία. Μετά την έκδοση του εγγράφου αυτού, ακολούθησαν πολυάριθμες εργασίες και συναντήσεις που πραγματοποιήθηκαν στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών και άλλων διεθνών δομών.

1.3 Η Ευρωπαϊκή Ένωση έλαβε μέρος στη συζήτηση αυτή και πραγματοποίησε θετική πρόοδο όσον αφορά τη συσχέτιση των μεταναστευτικών πολιτικών με τις πολιτικές αναπτυξιακής συνεργασίας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή είχε ήδη εκδώσει, το 2002, ανακοίνωση για τη μετανάστευση και τις σχέσεις με τις τρίτες χώρες⁽²⁾, στην οποία παρουσίαζε μία διευρυμένη θεώρηση του θέματος της μετανάστευσης, προκειμένου να μην περιορίζεται η εξέταση στην καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης, αλλά να λαμβάνονται υπόψη και οι θετικές πτυχές της μετανάστευσης και να συνδέεται το θέμα αυτό με τους στόχους της καταπολέμησης της φτώχειας. Στην εν λόγω ανακοίνωση, γινόταν αναφορά στη σημασία των εμβασμάτων, στη διαρροή εγκεφάλων εξαιτίας της προσέλκυσής τους από πλούσιες χώρες (μεταξύ άλλων και από χώρες της ΕΕ), στην παλιννόστηση και σε άλλες πτυχές, ενώ όλα τα παραπάνω θέματα εξετάζονταν υπό το φως των στόχων της ανάπτυξης των χωρών προέλευσης.

1.4 Ομοίως, στον κανονισμό που υιοθετήθηκε το 2004, στον οποίο θεσπίζεται χρηματοδοτική ενίσχυση προς τις τρίτες χώρες για τη διαχείριση της μετανάστευσης και του ασύλου (AENEAS)⁽³⁾,

προβλέπεται η δυνατότητα χρηματοδότησης δράσεων για μία διαχείριση της μετανάστευσης στην οποία θα λαμβάνονται υπόψη τα συμφέροντα των χωρών προέλευσης (ο κανονισμός έχει ως κύριο στόχο τη χρηματοδότηση δράσεων για την καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης).

1.5 Μέχρι σήμερα, όμως, το έγγραφο που εξετάζει πιο σφαιρικά το ζήτημα είναι η ανακοίνωση για τη σχέση μεταξύ της μετανάστευσης και της ανάπτυξης, την οποία δημοσίευσε η Επιτροπή στα τέλη του 2005⁽⁴⁾. Η εν λόγω ανακοίνωση τοποθετείται στη συνέχεια εκείνης του 2002, αλλά, σε αντίθεση με εκείνη, επικεντρώνεται περισσότερο στη σχέση μεταξύ της μετανάστευσης και της ανάπτυξης (αφήνοντας στην άκρη άλλες πτυχές, όπως εκείνες που σχετίζονται με την καταπολέμηση της παράτυπης μετανάστευσης). Αναπτύσσονται νέες πτυχές, που αφορούν θέματα όπως τα εμβάσματα, η ενίσχυση του ρόλου των οργανώσεων της διασποράς για την ανάπτυξη, η κυκλοφορία των εγκεφάλων (και ο περιορισμός των αρνητικών συνεπειών της διαρροής εγκεφάλων) κ.λπ.

1.6 Αυτή η ανακοίνωση συμπληρώνεται με ένα έγγραφο της Επιτροπής, το οποίο συντάχθηκε ειδικά ενόψει της συμμετοχής στον Διάλογο Υψηλού Επιπέδου των Ηνωμένων Εθνών για τη διεθνή μετανάστευση και την ανάπτυξη⁽⁵⁾.

1.7 Σε νέα ανακοίνωσή της⁽⁶⁾, η Επιτροπή ανέπτυξε την προσέγγιση αυτή προτείνοντας πολιτικές κυκλικής μετανάστευσης και εταιρικές σχέσεις κινητικότητας μεταξύ της ΕΕ και των τρίτων χωρών. Η άποψη της ΕΟΚΕ επ' αυτών αναπτύσσεται στο κεφάλαιο 11 της παρούσας γνωμοδότησης.

1.8 Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο εξέφρασε επίσης τη δική του άποψη σε ψήφισμα⁽⁷⁾. Σε αυτό τονίζονται τα ίδια θέματα που αναπτύσσονται στις ανακοινώσεις της Επιτροπής, αλλά οι προτάσεις είναι πιο δραστικές. Επίσης, ασκείται κριτική στις πολιτικές «επιλεκτικής μετανάστευσης», επειδή ευνοούν τη διαρροή εγκεφάλων. Προτείνονται, ακόμη, συγκεκριμένα μέτρα για την παλιννόστηση των μεταναστών με υψηλή κατάρτιση, όπως η ανάπτυξη προγραμμάτων που θα καλύπτουν τις μισθολογικές διαφορές για εκείνους που επιθυμούν να επιστρέψουν στη χώρα τους ή μέτρα που θα εξασφαλίζουν στους παλιννοστούντες τη μεταφορά των συνταξιοδοτικών και ασφαλιστικών δικαιωμάτων τους. Στο ψήφισμά του, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο αναφέρεται ακόμη στην κυκλοφορία των εγκεφάλων, τάσσεται υπέρ των πολιτικών για την από κοινού ανάπτυξη, προτείνει μέτρα σχετικά με τα εμβάσματα κ.ά..

⁽¹⁾ 14 και 15 Σεπτεμβρίου 2006.

⁽²⁾ COM(2002) 703 τελικό, Δεκέμβριος 2002.

⁽³⁾ Κανονισμός (ΕΚ) 491/2004 της 10ης Μαρτίου 2004 (ΕΕ L 80 της 18.3.2004, σ. 1).

⁽⁴⁾ COM(2005) 390 τελικό, της 1ης Νοεμβρίου 2005.

⁽⁵⁾ COM(2006) 409 τελικό, της 14ης Ιουλίου 2006.

⁽⁶⁾ COM(2007) 248 τελικό, της 16.5.2007.

⁽⁷⁾ 2005/2244 (INI).

1.9 Με την παρούσα γνωμοδότηση και με τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Μετανάστευση και ανάπτυξη: ευκαιρίες και προκλήσεις»⁽⁸⁾, η ΕΟΚΕ προσφέρει εκ νέου τη συμβολή της στην πολιτική της ΕΕ για τη μετανάστευση, προσθέτοντας μία νέα οπτική γωνία: τη συνεργασία με τις χώρες προέλευσης για την πρόωξη της ανάπτυξής τους.

2. Η παγκόσμια διάσταση της ανεργίας, της φτώχειας και της ανισότητας⁽⁹⁾

2.1 Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, παρατηρήθηκε μια χωρίς προηγούμενο αύξηση του υλικού πλούτου και της ευημερίας στον κόσμο, τουλάχιστον σε όρους ΑΕγχΠ, αλλά αυτή η ευημερία κατανεμήθηκε πολύ άνισα, καθώς πολλές χώρες και εκατοντάδες εκατομμύρια άτομα δεν ωφελήθηκαν από την αύξηση του πλούτου.

2.2 Η αύξηση του ΑΕγχΠ δεν ανακλά με πιστότητα τον βαθμό πραγματικής ανάπτυξης μιας κοινωνίας. Ο δείκτης ανθρώπινης ανάπτυξης του Προγράμματος Ανάπτυξης των Ηνωμένων Εθνών (PNUD)⁽¹⁰⁾ επιχειρεί έναν ευρύτερο ορισμό για την ανάπτυξη, ο οποίος εκτείνεται πέραν του ΑΕγχΠ και συμπεριλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την προσδοκώμενη διάρκεια ζωής και τα επίπεδα κατάρτισης. Εντούτοις, δεν συμπεριλαμβάνει άλλους δείκτες που θα ήταν σημαντικοί, όπως είναι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η δημοκρατία, η πρόσβαση σε αξιοπρεπή εργασία και η ισότητα.

2.3 Ένα ιδιαίτερα σημαντικό ζήτημα είναι η έλλειψη απασχόλησης ή άλλης πρόσβασης στα μέσα διαβίωσης. Η ανεργία είναι συνήθως ο βασικός παράγων που ωθεί τους ανθρώπους να μετακινηθούν προς περιοχές όπου μπορούν να βρουν καλύτερες ευκαιρίες. Το 2006, ο παγκόσμιος πληθυσμός των 6,7 δισεκατομμυρίων ανθρώπων αυξανόταν περίπου κατά 75 εκατομμύρια ετησίως, ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Στην έκθεση της ΔΟΕ που φέρει τον τίτλο «Γενικές τάσεις της απασχόλησης 2007» εκτιμάται ότι το παγκόσμιο εργατικό δυναμικό ανερχόταν το 2006 σε περίπου 2,9 δισ. ανθρώπους⁽¹¹⁾. Τον ίδιο χρόνο, ο αριθμός των ανέργων υπολογιζόταν σε 195,2 εκατομμύρια, δηλαδή περίπου 6,3 % του παγκόσμιου εργατικού δυναμικού. Ο αριθμός των «εργαζόμενων φτωχών», δηλαδή των ανθρώπων που, παρότι έχουν απασχόληση, ζουν με λιγότερο από το ισοόσο 2 δολαρίων ΗΠΑ την ημέρα, συνέχιζε να αυξάνεται, για να φτάσει το 1,37 δισ. το 2007⁽¹²⁾.

2.4 Η δυσχερής κατάσταση των γεωργών στις αναπτυσσόμενες χώρες είναι σήμερα και θα εξακολουθήσει να είναι ένας ισχυρός οικονομικός παράγων που κρύβεται πίσω από τη διεθνή μετανάστευση. Το 2000, περί το 43 % των εργαζομένων σε όλο τον κόσμο απασχολείτο στη γεωργία και στις φτωχότερες χώρες οι άνθρωποι αυτοί ευρίσκονταν συνήθως σε χειρότερη κατάσταση απ' ό,τι οι κάτοικοι των αστικών περιοχών. Αυτό οφείλεται, μεταξύ άλλων, στο γεγονός ότι η κρατική πολιτική συχνά αντανάκλα τις δέσμες μέτρων διαρθρωτικής προσαρμογής που επιβλήθηκαν στις χώρες αυτές για τον «εκσυγχρονισμό» της γεωργικής τους παρα-

γωγής, έτσι ώστε να είναι περισσότερο προσανατολισμένη προς τις εξαγωγές, και η συνεπακόλουθη υπονόμηση της θέσης των μικρών γεωργών που, με την αυξανόμενη ελευθέρωση του εμπορίου, υποχρεώθηκαν να εγκαταλείψουν τον κλάδο τους, να περιέλθουν σε κατάσταση χρόνιας «υποαπασχόλησης» ή να μεταναστεύσουν στις πόλεις. Όντως, μεταξύ 1980 και 1999, το ποσοστό των αστών στον πληθυσμό αυξήθηκε από 32 % σε 41 % στις χώρες χαμηλής και μεσαίας εισοδηματικής τάξης⁽¹³⁾.

2.5 Θα πρέπει να επισημανθεί ότι δεν υφίσταται αυτόματη σχέση μεταξύ εισοδημάτων και ανθρώπινης ανάπτυξης. Χώρες με χαμηλότερα εισοδήματα από άλλες μπορεί να εμφανίζουν καλύτερο δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης⁽¹⁴⁾, χάρη σε κατάλληλες δημόσιες πολιτικές ή στην απουσία συγκρούσεων.

2.6 Στον παγκοσμιοποιημένο μας κόσμο, τα δύο άκρα όσον αφορά τον δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξης αντιστοιχούν στη Νορβηγία και στον Νίγηρα. Οι κάτοικοι της Νορβηγίας είναι 40 φορές πλουσιότεροι από εκείνους του Νίγηρα, η διάρκεια ζωής τους είναι διπλάσια και το ποσοστό σχολικής φοίτησής τους είναι πέντε φορές υψηλότερο.

2.7 Η ανάλυση των τάσεων της ανθρώπινης ανάπτυξης από τη δεκαετία του 1970 και μετά καταδεικνύει ότι οι περισσότερες χώρες κατέγραψαν βελτίωση του δείκτη ανθρώπινης ανάπτυξής τους. Τη μοναδική εξαίρεση αποτελεί η υποσαχάρια Αφρική: από τις 31 χώρες που παρουσιάζουν τη χαμηλότερη ανθρώπινη ανάπτυξη, οι 28 βρίσκονται σε αυτή την περιοχή.

2.8 Άλλα στοιχεία που πρέπει να ληφθούν υπόψη είναι:

— Κατά τη διάρκεια της τελευταίας τριακονταετίας, η μέση προσδοκώμενη διάρκεια ζωής κατά τη γέννηση αυξήθηκε κατά 7 έτη στις ανεπτυγμένες χώρες και κατά 9 έτη στις αναπτυσσόμενες. Η μόνη εξαίρεση αφορά την υποσαχάρια Αφρική, όπου η προσδοκώμενη διάρκεια ζωής είναι χαμηλότερη απ' ό,τι προ τριακονταετίας. Η εν λόγω διάρκεια μειώθηκε κατά 20 έτη στη Μποτσουάνα και κατά 13 έτη στη Ζάμπια.

— Το ποσοστό βρεφικής θνησιμότητας μειώνεται περισσότερο στις ανεπτυγμένες χώρες από ό,τι στις αναπτυσσόμενες.

— Στο πλαίσιο της γνωσοκεντρικής παγκόσμιας οικονομίας, η μέση διάρκεια σχολικής φοίτησης στις χώρες με υψηλό εισόδημα υπερβαίνει τα δεκαπέντε έτη, ενώ στη Μπουρκίνα Φάσο είναι χαμηλότερη των τεσσάρων ετών. Στις λιγότερο ανεπτυγμένες χώρες, το 20 % των παιδιών δεν ολοκληρώνει την πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Στο Τσαντ, το Μαλάουι και τη Ρουάντα, το ποσοστό αυτό υπερβαίνει το 40 %.

— Στη Λατινική Αμερική, παρά τις θετικότερες νέες τάσεις που προδιαγράφονται, εξακολουθούν να υπάρχουν σοβαρά προβλήματα φτώχειας και ανισότητας ως προς την κατανομή του πλούτου.

⁽⁸⁾ Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ, της ... 2007 με θέμα «Μετανάστευση και ανάπτυξη: ευκαιρίες και προκλήσεις», εισηγητής: ο κ. SHARMA (REX/236 — CESE 673/2007).

⁽⁹⁾ Τα στοιχεία ελήφθησαν από την «Έκθεση για την ανθρώπινη ανάπτυξη 2006» του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (PNUD) και από την έκθεση της Παγκόσμιας Επιτροπής για την Κοινωνική Διάσταση της Παγκοσμιοποίησης (υπό την αιγίδα της ΔΟΕ) με τίτλο «Μία δίκαιη παγκοσμιοποίηση: δημιουργία ευκαιριών για όλους» (2004).

⁽¹⁰⁾ Η τελευταία έκθεση για την ανθρώπινη ανάπτυξη είναι αυτή του 2006 (αν και δημοσιεύθηκε πρόσφατα, περιλαμβάνει στην πραγματικότητα στοιχεία του 2004).

⁽¹¹⁾ ΔΟΕ, Global Employment Trends 2007 (Γενεύη).

⁽¹²⁾ Πληροφορίες από την έκθεση της ΔΟΕ «Βασικοί δείκτες της αγοράς εργασίας».

⁽¹³⁾ Όπ. προηγ.

⁽¹⁴⁾ Τελευταία έκθεση για την ανθρώπινη ανάπτυξη.

2.9 Η φτώχεια υποχώρησε στον κόσμο ⁽¹⁵⁾, αλλά αυτό οφείλεται, σε μεγάλο βαθμό, στην ανάπτυξη που γνώρισαν τα τελευταία χρόνια η Κίνα και η Ινδία. Το φτωχότερο 20 % του παγκόσμιου πληθυσμού διαθέτει μόνο το 1,5 % του παγκόσμιου εισοδήματος και έχει εισόδημα χαμηλότερο του 1 δολαρίου ΗΠΑ ημερησίως. Το 40 % του παγκόσμιου πληθυσμού διαθέτει το 5 % μόνο του παγκόσμιου εισοδήματος και ζει με λιγότερα από 2 δολάρια ΗΠΑ ημερησίως. Από την άλλη πλευρά, το 90 % των κατοίκων των χωρών του ΟΟΣΑ συγκαταλέγεται στο 20 % του παγκόσμιου πληθυσμού με τα υψηλότερα εισοδήματα. Στο αντίθετο άκρο, το 50 % των κατοίκων της υποσαχάριας Αφρικής συγκαταλέγεται στο 20 % του παγκόσμιου πληθυσμού με τα χαμηλότερα εισοδήματα. Το σύνολο των εισοδημάτων των 500 πλουσιότερων ανθρώπων στον κόσμο (χωρίς συνυπολογισμό των περιουσιακών τους στοιχείων) υπερβαίνει το εισόδημα των φτωχότερων 416 εκατομμυρίων κατοίκων της Γης.

2.10 Η φτώχεια, η ανεργία και η ανισότητα είναι κοινά χαρακτηριστικά των χωρών προέλευσης της μετανάστευσης. Η έλλειψη αξιοπρεπούς εργασίας, η οικονομική κρίση, η απουσία αναπτυξιακών προοπτικών, οι καταστροφές και οι ασθένειες, οι πόλεμοι, η διαφθορά και η αναποτελεσματικότητα ορισμένων κυβερνήσεων, η απουσία ελευθερίας και δημοκρατικών θεσμών, αποτελούν παράγοντες που ωθούν πολλά άτομα να εγκαταλείψουν τη χώρα τους αναζητώντας ορίζοντες με καλύτερες προοπτικές. Η Παγκόσμια Επιτροπή για τη Διεθνή Μετανάστευση, στην έκθεση που κατάρτισε για τον ΟΗΕ το 2005, εκτιμά ότι πολλά από τα μεταναστευτικά ρεύματα μεγάλης κλίμακας, τα οποία είναι ανεπιθύμητα και αντιμετωπίζονται δύσκολα, είναι το αποτέλεσμα της απουσίας βιώσιμης ανάπτυξης και της ύπαρξης διαρθρωτικών προβλημάτων σε πολλές χώρες.

2.11 Από την άλλη πλευρά, τα δίκτυα εγκληματικών οργανώσεων που αναπτύσσουν δραστηριότητες σωματεμπορίας και παράνομης διακίνησης ανθρώπων επωφελούνται από την κατάσταση αυτή και πλουτίζουν με την παράτυπη μετανάστευση. Ως εκ τούτου, είναι σημαντικό να αναληφθεί κατάλληλη συντονισμένη δράση για την καταπολέμηση αυτού του είδους των αδιστακών εγκληματικών δικτύων, τα οποία εκμεταλλεύονται τη δυσχερή θέση αθώων ανθρώπων. Εξίσου σημαντικό είναι να συντονιστούν σωστά και αποτελεσματικά μεταξύ των κρατών διέλευσης και προορισμού οι έλεγχοι στα σύνορα, συμπεριλαμβανομένων των θαλάσσιων συνόρων.

2.12 Η προώθηση της ειρήνης και της δημοκρατίας, της οικονομικής και κοινωνικής πρόοδου και της ανθρώπινης ανάπτυξης, καθώς και η καταπολέμηση της φτώχειας και των ανισοτήτων μπορούν να συμβάλουν ουσιαστικά στον περιορισμό της ανεπιθύμητης μετανάστευσης.

2.13 Ωστόσο, εκείνοι που μεταναστεύουν δεν είναι οι φτωχότεροι, διότι η μετανάστευση είναι αδύνατη για τα άτομα με τη μεγαλύτερη ένδεια. Μεταναστεύουν εκείνοι που διαθέτουν κάποιο επίπεδο εισοδημάτων (προσωπικών ή οικογενειακών), καλύτερη μόρφωση, μεγαλύτερο δυναμισμό και καλύτερη φυσική κατάσταση, πολύ συχνά οι νεότεροι. Η μετανάστευση, τουλάχιστον στο αρχικό στάδιο, συμβάλλει επομένως στην απώλεια ανθρώπινου κεφαλαίου από τις χώρες προέλευσης.

2.14 Ακόμη και αν αυτό δεν ισχύει σε όλες τις περιπτώσεις, η φτώχεια και η απουσία ευκαιριών είναι η βασικότερη αιτία της απόφασης πολλών ατόμων να μεταναστεύσουν στην Ευρώπη. Η ΕΕ

οφείλει να συνεργασθεί ενεργά για την καταπολέμηση της φτώχειας στις χώρες προέλευσης και να υιοθετηθεί μία ολοκληρωμένη θεώρηση της πολιτικής για τη μετανάστευση.

2.15 Η ΕΟΚΕ προτείνει στην ΕΕ και στα κράτη μέλη να προσδώσουν νέα πολιτική ώθηση στους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας, που συμφωνήθηκαν στο πλαίσιο του ΟΗΕ πριν από μία επταετία και που πρέπει να επιτευχθούν μέχρι το 2015. Οι στόχοι αυτοί πρέπει να συμπληρωθούν με την προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας, την οποία προάγει η ΔΟΕ.

2.16 Η πρόοδος είναι αργή και η διεθνής κοινότητα δεν προωθεί τις απαιτούμενες πολιτικές συναενέσεις. Για παράδειγμα, ελάχιστα είναι τα κράτη μέλη που έχουν συμμορφωθεί με τη δέσμευση για τη διάθεση του 0,7 % του ΑΕγχΠ τους για αναπτυξιακή βοήθεια. Ο ενδιάμεσος απολογισμός στον οποίο πρόεβη ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ το 2007 ⁽¹⁶⁾ είναι απογοητευτικός: η πρόοδος που έχει σημειωθεί είναι περιορισμένη και η αναπτυξιακή βοήθεια μειώθηκε μάλιστα κατά 5,1 % μεταξύ του 2005 και του 2006.

2.17 Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να υιοθετήσει συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα για την προώθηση των οκτώ στόχων της Χιλιετίας:

- Κατανίκηση της πείνας: να περιορισθεί κατά το ήμισυ η έσχατη ένδεια, δηλαδή να μειωθεί κατά το ήμισυ ο αριθμός των ατόμων που ζουν με λιγότερο από ένα δολάριο ημερησίως.
- Εκπαίδευση για όλους: να εξασφαλισθεί πρωτοβάθμια εκπαίδευση για όλα τα παιδιά.
- Ισότητα: να περιορισθούν οι ανισότητες μεταξύ των φύλων και να προωθηθεί η αυτονομία των γυναικών.
- Παιδική θνησιμότητα: να μειωθεί κατά δύο τρίτα το ποσοστό θνησιμότητας των παιδιών ηλικίας κάτω των 5 ετών.
- Μητρική υγεία: να μειωθεί κατά τρία τέταρτα το ποσοστό θνησιμότητας των γυναικών κατά τη διάρκεια της εγκυμοσύνης.
- Πανδημίες: να αναστραφεί η τάση εξάπλωσης ασθενειών όπως η ελονοσία και το AIDS.
- Βιωσιμότητα: να μειωθεί κατά το ήμισυ ο αριθμός των ατόμων που δεν έχουν πρόσβαση σε πόσιμο νερό και αποχετεύσεις.
- Εμπόριο: να εγκαθιδρυθεί ένα πολυμερές σύστημα συναλλαγών και να εξασφαλιστεί η καταπολέμηση της διαφθοράς και η προώθηση της χρηστής διακυβέρνησης.

3. Εμπόριο και ανάπτυξη

3.1 Από διάφορες απόψεις, το άνοιγμα του εμπορίου συνδέεται με την οικονομική πρόοδο, την ανάπτυξη, τη δημιουργία απασχόλησης και τον περιορισμό της φτώχειας. Το προφανέστερο παράδειγμα πρέπει να αναζητηθεί στις διαπραγματεύσεις που διεξάγονται επί του παρόντος στους κόλπους του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (ΠΟΕ). Ο τρέχων γύρος διαπραγματεύσεων — ο Γύρος της Ντόχα — ανακηρύχθηκε «γύρος της ανάπτυξης». Τον ίδιο στόχο επιδιώκουν και οι συμφωνίες οικονομικής εταιρικής σχέσης που συζητούνται στο πλαίσιο της Συμφωνίας του Κοτονού — η οποία συνδέει την ΕΕ με τις χώρες ΑΚΕ — και η πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής με τίτλο «Προς μία στρατηγική της ΕΕ παροχής βοήθειας για το εμπόριο» ⁽¹⁷⁾.

⁽¹⁶⁾ Βλ. την έκθεση του 2007 των Ηνωμένων Εθνών στην ιστοθέση: www.un.org.

⁽¹⁷⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών «Προς μία στρατηγική της ΕΕ παροχής βοήθειας για το εμπόριο — η συνεισφορά της Επιτροπής», COM(2007) 163 τελικό.

⁽¹⁵⁾ «Έκθεση για την ανθρώπινη ανάπτυξη 2006» του Προγράμματος των Ηνωμένων Εθνών για την Ανάπτυξη (PNUD).

3.2 Το άνοιγμα του εμπορίου συνδέεται συχνά με την ανάπτυξη των φτωχότερων χωρών και τον περιορισμό της ανεπιθύμητης μετανάστευσης. Σε άλλες περιπτώσεις, η μετανάστευση θεωρείται συνέπεια της προστασίας των αγορών των ανεπτυγμένων χωρών έναντι των προϊόντων των αναπτυσσόμενων.

3.3 Πρέπει να αναλυθεί ο τρόπος με τον οποίο η προώθηση του εμπορίου μπορεί να συμβάλει στον περιορισμό της φτώχειας στον κόσμο. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ένα βασικό έγγραφο αναφοράς για το θέμα αποτελεί η μελέτη που συνέταξαν πρόσφατα από κοινού το Διεθνές Γραφείο Εργασίας και η Γραμματεία του ΠΟΕ με τίτλο «*Commerce et emploi. Un défi en matière de politiques*», Μάρτιος 2007.

3.4 Κατά την τελευταία δεκαετία, κατά την οποία παρατηρήθηκε αξιοσημείωτος περιορισμός των εμπορικών εμποδίων, η φτώχεια μειώθηκε σε παγκόσμιο επίπεδο. Ωστόσο, αυτό το φαινόμενο επικεντρώνεται κυρίως στην Κίνα και την Ινδία, παρότι περιορίζεται σε συγκεκριμένες μόνο περιοχές και συγκεκριμένα κοινωνικά στρώματα. Στις χώρες που άνοιξαν τις οικονομίες τους, οι εμπειρίες ποικίλλουν έντονα. Χώρες που στήριξαν την ανάπτυξη τους στις εξαγωγές κλωστοϋφαντουργικών προϊόντων δεν κατέγραψαν σημαντική μείωση της φτώχειας. Άλλες, γνώρισαν απλώς αύξηση της άτυπης οικονομίας. Στην Ασία, οι μισθολογικές διαφορές μεταξύ των ειδικευμένων και των ανειδίκευτων εργαζομένων περιορίστηκαν, ενώ αντίθετα στη Λατινική Αμερική ενισχύθηκαν ⁽¹⁸⁾.

3.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, αντίθετα προς ό,τι πιστεύουν οι ηγετικοί κύκλοι σε ορισμένες αναπτυσσόμενες χώρες, δεν υφίσταται αντιπαράθεση μεταξύ ανάπτυξης και ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Οι υπάρχουσες μελέτες ⁽¹⁹⁾ καταδεικνύουν ότι η αύξηση των διεθνών επενδύσεων και των εξαγωγών παρατηρείται στις χώρες που εκδημοκρατίζουν τα πολιτικά συστήματά τους, προωθούν τα εργασιακά δικαιώματα και βελτιώνουν την κοινωνική προστασία. Ο σεβασμός των διεθνών κανόνων της ΔΟΕ για την προώθηση της αξιοπρεπούς εργασίας και η στήριξη του κοινωνικού διαλόγου των κοινωνικών εταίρων και του διαλόγου με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών συνιστούν παραδείγματα χρηστής διακυβέρνησης τα οποία η ΕΟΚΕ υποστηρίζει.

3.6 Επίσης, ένα μεγαλύτερο άνοιγμα των αγορών των εκβιομηχανισμένων χωρών είναι δυνατόν να ευνοήσει την ανάπτυξη, αν και αυτό δεν έχει συστηματικά θετικές συνέπειες για όλες τις χώρες. Πράγματι, μόνο οι χώρες οι οποίες έχουν κατακτήσει κάποιο επίπεδο ανάπτυξης — με σταθεροποιημένες εθνικές αγορές, αποτελεσματικές εξαγωγικές υποδομές και σταθερά πολιτικά συστήματα — έχουν τη δυνατότητα να επωφεληθούν από τον περιορισμό των τελωνειακών και μη εμποδίων για να ενισχύσουν την ανάπτυξη τους και να μειώσουν τη φτώχεια.

3.7 Οι συνέπειες της παγκοσμιοποίησης επί της ανάπτυξης των χωρών διαφέρουν σημαντικά ανάλογα με τις εφαρμοζόμενες πολιτικές. Οι δημοκρατικές πρόοδοι και οι πρόοδοι ως προς τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, οι βελτιώσεις σε θέματα εκπαίδευσης, υγείας, υποδομών και πολιτικών απασχόλησης συνιστούν πολιτικές που ευνοούν την ανάπτυξη και περιορίζουν τη φτώχεια και τις κοινωνικές ανισότητες.

⁽¹⁸⁾ Προαναφερθείσα έκθεση ΔΟΕ και ΠΟΕ.

⁽¹⁹⁾ Έκθεση της ανεξάρτητης ομάδας αξιολόγησης της Παγκόσμιας Τράπεζας με τίτλο: «Annual Review of Development Effectiveness 2006. Getting results» και εκδόσεις του ΟΟΣΑ για το εμπόριο και την απασχόληση.

3.8 Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η ΕΕ, στο πλαίσιο των διαπραγματεύσεων του ΠΟΕ, οφείλει να διευκολύνει την περαιτέρω ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου (κυρίως μεταξύ της ΕΕ, της Αφρικής και της Λατινικής Αμερικής), καθώς και την επέκταση της δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων ανά τον κόσμο.

3.9 Η ΕΕ έχει συνάψει συμφωνίες σύνδεσης με διάφορες χώρες και περιφερειακές ομάδες χωρών: EuroMed, ΑΚΕ, Ρωσία και γείτονες προς Ανατολάς, Mercosur, Κοινότητα των Άνδεων, Κίνα, Ινδία κ.λπ. Η ΕΟΚΕ, με τις γνωμοδοτήσεις της και με τις μικτές επιτροπές της, συμβάλλει ώστε οι συμφωνίες αυτές να υπερβαίνουν τα καθαρά εμπορικά πλαίσια και να περιλαμβάνουν διάφορες κοινωνικές πτυχές.

4. Η αναπτυξιακή συνεργασία

4.1 Στο πλαίσιο της πολιτικής για την αναπτυξιακή συνεργασία, η ΕΕ οφείλει να προωθήσει την εφαρμογή, από τις χώρες υποδοχής, δημόσιων πολιτικών για την κατάρτιση και την απασχόληση, σε συνεργασία με τους κοινωνικούς εταίρους και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών. Αυτές οι πολιτικές, σε συνδυασμό με την προώθηση της ειρήνης και της χρηστής διακυβέρνησης, είναι καθοριστικές για την ανάπτυξη.

4.2 Μέχρι στιγμής, οι κοινοτικές πολιτικές αναπτυξιακής συνεργασίας απέδιδαν ελάχιστη προσοχή στον ρόλο της μετανάστευσης ως παράγοντα καταπολέμησης της φτώχειας.

4.3 Η επίσημη αναπτυξιακή βοήθεια βασίζεται στις αρχές της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ανακατανομής του πλούτου. Η πολιτική για την αναπτυξιακή συνεργασία έχει ως στόχο την καταπολέμηση της φτώχειας και την εξασφάλιση αξιοπρεπούς ζωής για όλους. Αν και δεν ισχυρίζεται ότι ευνοεί ή αποθαρρύνει άμεσα τις μεταναστευτικές ροές, εντούτοις μπορεί, καταπολεμώντας τη φτώχεια και τις ανισότητες, να συμβάλει στην αποδυνάμωση των αιτιών που προκαλούν την επιβεβλημένη αποδημία ⁽²⁰⁾.

4.4 Είναι απαράδεκτο να χρησιμοποιείται η πολιτική αναπτυξιακής βοήθειας για την άσκηση πίεσης κατά τις διεθνείς διαπραγματεύσεις για τη μετανάστευση, όπως πρότειναν ορισμένοι ευρωπαίοι ηγέτες στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Σεβίλλης.

4.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ΕΕ μπορεί να προωθήσει τη συμμετοχή των κοινοτήτων της διασποράς στα σχέδια συνεργασίας. Η συμβολή τους μπορεί να αποδειχθεί πολύ σημαντική όσον αφορά τη διατύπωση προτάσεων και την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων, καθώς οι εν λόγω προτάσεις και αξιολογήσεις γίνονται συχνά από εμπειρογνώμονες των δωρητριών χωρών, οι οποίοι έχουν μερική μόνο γνώση των τόπων παραλαβής της βοήθειας.

4.6 Η δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα, η εκπαίδευση και η κατάρτιση, η προώθηση της χειραφέτησης των γυναικών, η υγεία και το περιβάλλον αποτελούν τους στόχους προτεραιότητας της πολιτικής της ΕΕ για τη συνεργασία. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η ενίσχυση και προώθηση των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών είναι επίσης ιδιαίτερα σημαντική.

⁽²⁰⁾ OXFAM — INTERMON: «Migraciones y desarrollo: el papel de la cooperación» στο *Estudios* no 8 (2001).

4.7 Η δημιουργία μικτών δικτύων και επιτροπών μεταξύ κοινω- νικών εταιρών και οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών των χωρών προέλευσης και των χωρών υποδοχής θα μπορούσε να αποτελεί αντικείμενο των ενισχύσεων της ΕΕ. Για παράδειγμα, η ευαισθητοποίηση του πληθυσμού συνιστά θεμελιώδες συστατικό στοιχείο των πολιτικών αναπτυξιακής συνεργασίας. Θα ήταν, λοιπόν, σκόπιμο να ενημερωθεί η κοινή γνώμη των ευρωπαϊκών χωρών υποδοχής σχετικά με τον πολιτισμό, τις συνθήκες ζωής και εργασίας, καθώς και τις κοινωνικές και πολιτικές πτυχές των χωρών προέλευσης της μετανάστευσης.

5. Μία ευρωπαϊκή πολιτική μετανάστευσης σε συνεργασία με τις χώρες προέλευσης

5.1 Κατάπληξη προκαλεί το γεγονός ότι τα κράτη μέλη της ΕΕ δεν έχουν κυρώσει ακόμη τη «Διεθνή Σύμβαση για την προστασία των δικαιωμάτων όλων των διακινούμενων εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους», την οποία υιοθέτησε η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών στο ψήφισμα της 45/158 της 18ης Δεκεμβρίου 1990 και η οποία είναι σε ισχύ από την 1η Ιουλίου 2003. Η ΕΟΚΕ προτείνει εκ νέου ⁽²¹⁾ να κυρώσουν τη Σύμβαση η ΕΕ και τα κράτη μέλη της. Η ΕΟΚΕ, σύμφωνα και με τους στόχους των Ευρωπαϊκών Συμβουλίων του Τάμπερε και της Χάγης, εκτιμά ότι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και η ισότητα μεταχείρισης πρέπει να αποτελούν τη βάση της ευρωπαϊκής πολιτικής για τη μετανάστευση.

5.2 Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο της ΕΕ να προωθήσουν, στο πλαίσιο της εξωτερικής πολιτικής, ένα **διεθνές ρυθμιστικό πλαίσιο για τη μετανάστευση**, με βάση την Οικουμενική Διακήρυξη των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το Σύμφωνο για τα ατομικά και πολιτικά δικαιώματα και το Σύμφωνο για τα οικονομικά, κοινωνικά και μορφωτικά δικαιώματα. Το εν λόγω διεθνές ρυθμιστικό πλαίσιο θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- τη Διεθνή Σύμβαση του ΟΗΕ για την προστασία των δικαιωμάτων των διακινούμενων εργαζομένων και των μελών των οικογενειών τους·
- τη Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων κατά των γυναικών (CEDAW)·
- τη Σύμβαση για την εξάλειψη όλων των μορφών φυλετικών διακρίσεων (CERD)·
- τη Σύμβαση για τα δικαιώματα του παιδιού (CRC)·
- τις Συμβάσεις της ΔΟΕ για τους διακινούμενους εργαζομένους (C 97 και C 143)·
- τη Διακήρυξη της ΔΟΕ για τις θεμελιώδεις αρχές και δικαιώματα στην εργασία·
- το Πολυμερές Πλαίσιο της ΔΟΕ για τη μετανάστευση για λόγους εργασίας·
- τη Διακήρυξη του Durban και το Πρόγραμμα Δράσης της Παγκόσμιας Διάσκεψης του ΟΗΕ του 2001 κατά του ρατσισμού.

⁽²¹⁾ Γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ, της 30ής Ιουνίου 2004, με θέμα «Η Διεθνή Σύμβαση για τους διακινούμενους εργαζομένους», εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS (ΕΕ C 302 της 7.12.2004, σ. 49).

5.3 Η χάραξη των πολιτικών για τη μετανάστευση ήταν επικεντρωμένη μέχρι σήμερα σε σωστές πτυχές, τις οποίες η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει, αλλά οι οποίες ανταποκρίνονται αποκλειστικά στα συμφέροντα των ευρωπαϊκών χωρών ως χωρών υποδοχής: καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης και της εμπορίας ανθρώπων, κάλυψη των αναγκών των δικών μας αγορών εργασίας και της δικής μας οικονομικής ανάπτυξης. Από αυτή την οπτική εξετάζονται τα προβλήματα συνύπαρξης ή ταυτότητας, σχεδιάζονται οι πολιτικές υποδοχής για την προσέλκυση μεταναστών υψηλής εξειδίκευσης και την απόρριψη άλλων. Σε συνάρτηση με αυτές τις θεωρήσεις, εμείς οι Ευρωπαίοι χαράζουμε περισσότερο ανεκτικές ή περισσότερο περιοριστικές πολιτικές μετανάστευσης, περιορίζοντας πάντα το οπτικό πεδίο μας στις συνέπειες της μετανάστευσης για τις ευρωπαϊκές κοινωνίες.

5.4 Ωστόσο, η ΕΕ και τα περισσότερα κράτη μέλη διαθέτουν μία ιδιαίτερα ενεργό πολιτική αναπτυξιακής συνεργασίας, ενώ επιπλέον η Ευρώπη έχει συνάψει συμφωνίες γειτονίας και σύνδεσης με πολλές χώρες του κόσμου. Αυτές οι πολιτικές, όμως, εφαρμόστηκαν στο παρελθόν χωρίς επαρκή σύνδεση με την πολιτική μετανάστευσης, ωσάν να αφορούσαν στεγανά διαχωρισμένους τομείς, με βάση τη λανθασμένη εντύπωση ότι είναι δυνατόν να υπάρξει πολιτική μετανάστευσης χωρίς τη συνεργασία των χωρών προέλευσης.

5.5 Υπάρχουν πολυάριθμες μελέτες που αναλύουν τις συνέπειες της μετανάστευσης για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Όλες καταλήγουν στο ίδιο γενικό συμπέρασμα: η συμβολή των μεταναστών είναι θετική για την οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των χωρών προέλευσης, αν και το φαινόμενο έχει και ορισμένες αρνητικές συνέπειες για κάποιες χώρες. Στις θετικές συνέπειες, εξέχουσα θέση κατέχουν τα σημαντικά εμβάσματα, ενώ στις αρνητικές, η διαρροή εγκεφάλων και η απώλεια ανθρωπίνων πόρων.

5.6 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ μίας νέας προσέγγισης για τις ευρωπαϊκές πολιτικές: η διαχείριση της μεταναστευτικής πολιτικής να αναλαμβάνεται σε συνεργασία με τις χώρες προέλευσης, προκειμένου οι μεταναστευτικές ροές να συνιστούν παράγοντα ανάπτυξης των χωρών αυτών. Αυτό προϋποθέτει μια νέα τοποθέτηση επί πολλών πτυχών των πολιτικών αυτών, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων που αφορούν τα κριτήρια αποδοχής ή τις δυνατότητες κινητικότητας των μεταναστών.

6. Η μετανάστευση είναι ευεργετική τόσο για τις χώρες προέλευσης όσο και για τις χώρες υποδοχής

6.1 Τα πλεονεκτήματα της μετανάστευσης για τις χώρες υποδοχής έχουν εκτεθεί λεπτομερώς σε άλλες γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ. Στην περίπτωση των ευρωπαϊκών χωρών, η μετανάστευση επέτρεψε να ικανοποιηθούν οι ανάγκες που δημιουργήθηκαν στην αγορά εργασίας λόγω της δημογραφικής εξέλιξης ⁽²²⁾. Οι μετανάστες καταλαμβάνουν τις θέσεις εργασίας που δεν καλύπτονται από αυτόχθονες εργαζομένους και συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη, στη δημιουργία απασχόλησης και στην κοινωνική πρόοδο. Όπως επισημαίνεται στην έκθεση του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ, η οποία συντάχθηκε επ' ευκαιρία του Διαλόγου Υψηλού

⁽²²⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 21ης Μαρτίου 2002, με θέμα «Πράσινη Βίβλος: Για μια κοινωτική προσέγγιση της διαχείρισης της οικονομικής μετανάστευσης», εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS (ΕΕ C 286 της 17.11.2005, σ. 20).

Επιπέδου των Ηνωμένων Εθνών για τη διεθνή μετανάστευση και την ανάπτυξη, «οι μετανάστες ενισχύουν την οικονομική ανάπτυξη των χωρών υποδοχής, επειδή συμβάλλουν στη διατήρηση της βιωσιμότητας οικονομικών δραστηριοτήτων, οι οποίες — χωρίς αυτούς — θα γίνονταν πλέον με εξωτερική ανάθεση, αλλά και επειδή αυξάνουν τον ενεργό πληθυσμό και τον αριθμό των καταναλωτών και συνεισφέρουν το επιχειρηματικό δυναμικό τους»⁽²³⁾. Η ΕΟΚΕ έχει επίσης προτείνει να ενισχύσει η ΕΕ τις πολιτικές της για την ένταξη⁽²⁴⁾. Η μετανάστευση μπορεί να είναι θετική για όλους: για τους μετανάστες, για τις κοινωνίες υποδοχής και για τις χώρες προέλευσης.

6.2 Για τις αναπτυσσόμενες χώρες, η μετανάστευση επιτρέπει την αποχώρηση του πλεονάζοντος εργατικού δυναμικού, γεγονός που σημαίνει μείωση της ανεργίας, ενώ συνιστά σημαντικό μηχανισμό ανακούφισης από τη φτώχεια, χάρη στον όγκο των εμβασμάτων που στέλνουν οι μετανάστες στις οικογένειές τους. Εξάλλου, οι μετανάστες, όταν επιστρέφουν στη χώρα τους, διαδραματίζουν όλο και πιο σημαντικό ρόλο στην αύξηση του δυναμισμού της οικονομίας, καθώς ιδρύουν ή χρηματοδοτούν επιχειρήσεις και διαδίδουν νέες γνώσεις και νέες τεχνολογίες. Όμως δεν θα πρέπει να αγνοούνται και οι αρνητικές συνέπειες, όπως είναι η απώλεια των νέων με τη μεγαλύτερη κατάρτιση και με το πιο ανεπτυγμένο επιχειρηματικό πνεύμα.

6.3 Η ΕΟΚΕ προτείνει, μέσω της συνεργασίας με τις χώρες προέλευσης, να επιχειρηθεί η μεγιστοποίηση των θετικών συνεπειών και ο περιορισμός των αρνητικών. Πρόκειται εν προκειμένω για μία από τις βασικές προκλήσεις της εποχής μας. Στην τελική έκθεσή της, η Παγκόσμια Επιτροπή για τη Διεθνή Μετανάστευση υπογραμμίζει ότι, επί του παρόντος, η πρόκληση συνίσταται στη χάραξη πολιτικών που να μεγιστοποιούν τις θετικές συνέπειες της μετανάστευσης στις χώρες προέλευσης και παράλληλα να περιορίζουν τις αρνητικές συνέπειές της. Διευκρινίζεται ακόμη ότι η μετανάστευση απαιτείται να εντάσσεται στις εθνικές, περιφερειακές και παγκόσμιες αναπτυξιακές στρατηγικές και ότι, προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, οι χώρες υποδοχής οφείλουν να αναγνωρίσουν σαφώς ότι το φαινόμενο αυτό είναι εξίσου ευεργετικό και για τις ίδιες⁽²⁵⁾.

6.4 Η μετανάστευση δεν μπορεί να αποτελέσει κινητήρια δύναμη για την ανάπτυξη, χωρίς τη συνδρομή και άλλων πολιτικών, οικονομικών και κοινωνικών παραγόντων. Η ΕΟΚΕ εκτιμά, συνεπώς, ότι η ΕΕ οφείλει να υιοθετήσει μια νέα προσέγγιση της πολιτικής για τη μετανάστευση και την ανάπτυξη, σε συνεργασία με τις χώρες προέλευσης, προωθώντας την ανάπτυξη μέσω διαρθρωτικών αλλαγών που να ενισχύουν τη δημοκρατία και τη χρηστή διακυβέρνηση και να συμβάλλουν στον περιορισμό των ανισοτήτων και την αναβάθμιση του ανθρώπινου κεφαλαίου και των υποδομών που απαιτούνται για την εξασφάλιση της βιωσιμότητας της ανάπτυξης.

⁽²³⁾ Βλ. «International migration and development», έκθεση του Γενικού Γραμματέα, Ηνωμένα Έθνη, Α/60/871, 2006, <http://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/N06/353/54/pdf/N0635354.pdf?OpenElement>.

⁽²⁴⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ, της 21ης Μαρτίου 2002, με θέμα «Η μετανάστευση, η ένταξη και ο ρόλος της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών», εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS, συνεισηγητής: ο κ. MELÍCIAS (ΕΕ C 125 της 27.5.2002, σ. 112), τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ, της 13ης Σεπτεμβρίου 2006, με θέμα «Η εισερχόμενη μετανάστευση στην ΕΕ και οι πολιτικές ένταξης: Η συνεργασία μεταξύ των περιφερειακών και τοπικών αρχών και των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών», εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS, (ΕΕ C 318 της 23.12.2006, σ. 128) και τη Διάσκεψη που διοργανώθηκε από κοινού με την Επιτροπή, τον Σεπτέμβριο του 2002, με θέμα την ένταξη.

⁽²⁵⁾ Βλ. Παγκόσμια Επιτροπή για τη Διεθνή Μετανάστευση, 2005. *Migration in an interconnected world: New directions for action*. <http://www.gcim.org/en/>.

7. Τα οφέλη από τα εμβάσματα

7.1 Τα εμβάσματα αποτελούν προσωπικούς πόρους που ανήκουν στους ίδιους τους μετανάστες, αλλά για ορισμένες χώρες προέλευσης έχουν αποκτήσει μεγάλη σημασία ως πηγή εισοδημάτων. Οι αριθμοί είναι εύγλωττοι: το 2005, σύμφωνα με τις εκτιμήσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, τα εμβάσματα που εισέρρευσαν στις αναπτυσσόμενες χώρες ανήλθαν σε 167 δισεκατομμύρια δολάρια (έναντι 69 δισεκατομμυρίων το 1990, σύμφωνα με τις ίδιες εκτιμήσεις). Ο Γενικός Γραμματέας του ΟΗΕ δήλωσε ότι τα εμβάσματα των μεταναστών, το 2006, είχαν φθάσει τα 264 δισεκατομμύρια δολάρια. Το ποσό αυτό αντιπροσωπεύει σχεδόν το τετραπλάσιο της επίσημης αναπτυξιακής βοήθειας. Σε ορισμένες χώρες, υπερβαίνει επίσης τις εξωτερικές επενδύσεις.

7.2 Τα εμβάσματα συνιστούν συνεχή και σταθερή βοήθεια για την συντήρηση των οικογενειών. Οι βασικοί παράγοντες των διεθνών αυτών μεταφορών χρημάτων είναι οι μετανάστες και οι οικογένειές τους. Ποσοστό 60 % με 70 % των μεταναστών στην Ευρώπη αποστέλλει χρήματα στις οικογένειές τους. Τα χρήματα αυτά χρησιμοποιούνται κυρίως για άμεση κατανάλωση, αλλά όχι μόνο υλικών αγαθών, καθώς ένα σημαντικό μέρος των εμβασμάτων δαπανάται για την εκπαίδευση και την υγεία, γεγονός που οδηγεί στη βελτίωση του ανθρώπινου κεφαλαίου. Η οικονομία των τόπων παραλαβής των εμβασμάτων ευνοείται από την αύξηση της κατανάλωσης και από τις επενδύσεις σε μικροεπιχειρήσεις. Το γεγονός ότι κυκλοφορούν περισσότερα χρήματα ευνοεί επίσης την ανάπτυξη του χρηματοοικονομικού τομέα. Η εισροή συναλλάγματος σε ευρωπαϊκά νομίσματα συμβάλλει επίσης στη χρηματοοικονομική ισορροπία των χωρών προέλευσης.

7.3 Αλλά, εκτός από τα πλεονεκτήματα, προκαλούνται και προβλήματα: άνοδος των τιμών ορισμένων καταναλωτικών προϊόντων, αυξημένες δυσχέρειες για τις οικογένειες που δεν εισπράττουν εμβάσματα, εγκατάλειψη ορισμένων καλλιεργειών και ορισμένων κλάδων της παραγωγής (των λιγότερο αποδοτικών) και εγκατάλειψη ορισμένων θέσεων εργασίας, επειδή τα εισοδήματα που αποφέρουν είναι ιδιαίτερα ισχνά σε σύγκριση με τα εμβάσματα.

7.4 Αυτά τα προβλήματα θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη πάντως, η Παγκόσμια Επιτροπή για τη Διεθνή Μετανάστευση αποφάνθηκε ότι, συνολικά, τα εμβάσματα συνιστούν σημαντικό θετικό παράγοντα για τις αναπτυσσόμενες χώρες: «Η αποστολή χρημάτων μέσω επίσημων διαύλων παρέχει σημαντική πηγή συναλλάγματος για τις χώρες που τα εισπράττουν, ενισχύει την ικανότητα του χρηματοοικονομικού τομέα, συμβάλλει στην προσέλκυση πρόσθετων επενδύσεων και προσφέρει κάποιο αποτέλεσμα μόχλευσης για τα κρατικά δάνεια»⁽²⁶⁾.

7.5 Πρέπει να περιορισθούν οι ανεπίσημοι δίαυλοι μεταφοράς χρημάτων, επειδή κοστίζουν περισσότερο και συνεπάγονται περισσότερους κινδύνους. Συχνά, οι ανεπίσημοι δίαυλοι δημιουργούνται εξαιτίας της απουσίας ανταγωνιστικών χρηματοοικονομικών ιδρυμάτων στις περισσότερες απομακρυσμένες περιοχές. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, για να βελτιστοποιηθούν τα οφέλη για τις χώρες προέλευσης, είναι αναγκαίο να μειωθεί το κόστος της χρηματοοικονομικής διαμεσολάβησης για τα εμβάσματα. Συχνά, το κόστος αυτό είναι υπερβολικό και αναντίστοιχο προς εκείνο άλλων διεθνών οικονομικών συναλλαγών. Οι εμπειρογνώμονες υπολογίζουν ότι το κόστος ποικίλλει σημαντικά ανάλογα με την περιοχή: για παράδειγμα, το κόστος μεταφοράς χρημάτων από την Ισπανία προς τις χώρες τις Λατινικής Αμερικής και της Καραϊβικής ανέρχεται σε 2 %, ενώ

⁽²⁶⁾ Βλ. Παγκόσμια Επιτροπή για τη Διεθνή Μετανάστευση, 2005. *Migration in an interconnected world: New directions for action*. <http://www.gcim.org/en/>.

φθάνει μέχρι 8 % έως 10 % από την Ευρώπη προς τις περισσότερες χώρες της Αφρικής. Οι αρχές και οι ευρωπαίοι επόπτες του χρηματοοικονομικού τομέα οφείλουν να ενθαρρύνουν μία δεοντολογική και κοινωνικά υπεύθυνη συμπεριφορά εκ μέρους των ευρωπαϊκών τραπεζών με σκοπό τη μείωση του κόστους των εμβασμάτων. Θα πρέπει ακόμη να βελτιωθεί η αποτελεσματικότητα των τραπεζών των χωρών προέλευσης, οι οποίες παρουσιάζουν συχνά αναποτελεσματική διάρθρωση και δεν παρέχουν επαρκείς εγγυήσεις. Η Ευρώπη οφείλει να προωθήσει συμφωνίες μεταξύ του χρηματοοικονομικού τομέα αμοιτέρων των μερών, με τη μεσολάβηση των κυβερνήσεων και των διεθνών οργανώσεων, για τη μείωση του τελικού κόστους της μεταφοράς χρημάτων. Οι τράπεζες μπορούν να προωθήσουν συστήματα ορθών πρακτικών μέσω συμφωνιών κοινωνικής ευθύνης.

7.6 Η Επιτροπή έχει εξαγγείλει την κατάρτιση οδηγίας που θα επιβάλλει στους φορείς παροχής χρηματοοικονομικών υπηρεσιών να τηρούν μεγαλύτερη διαφάνεια όσον αφορά τις προμήθειες που χρεώνουν στους πελάτες τους. Όσον αφορά τα εμβάσματα, η οδηγία θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα απαιτητική, προκειμένου να τεθεί τέρμα στις υπερβολές που παρατηρούνται επί του παρόντος. Οι ρυθμιστές των χρηματοοικονομικών συστημάτων οφείλουν επίσης να μεριμνούν ώστε να μην εφαρμόζονται κατά τη διαμεσολάβηση ανάμοστες συναλλαγματικές ισοτιμίες, οι οποίες επιβαρύνουν καταχρηστικά το τελικό κόστος των εμβασμάτων.

7.7 Η ΕΟΚΕ προτείνει να χρησιμοποιούνται τα εμβάσματα για την ενίσχυση των επενδύσεων σε οικονομικές και κοινωνικές δραστηριότητες. Οι τράπεζες, σε συνεργασία με τις τοπικές αρχές, μπορούν να αναπτύξουν νέα συστήματα πιστώσεων συνδεδεμένων με τα εμβάσματα, με στόχο τη χρηματοδότηση οικονομικών δραστηριοτήτων και επιχειρηματικών πρωτοβουλιών. Για το σκοπό αυτό, είναι αναγκαίο ο τοπικός χρηματοπιστωτικός τομέας να διαθέτει την κατάλληλη διάρθρωση και φερεγγυότητα.

7.8 Οι δαπάνες για την εκπαίδευση και την υγεία απορροφούν το σημαντικότερο μέρος των εμβασμάτων που εισπράττουν οι οικογένειες. Πρέπει να προωθηθούν χρηματοοικονομικά, ασφαλιστικά και πιστωτικά μέσα, συνδεδεμένα με τα εμβάσματα, με στόχο τη μεγιστοποίηση των πλεονεκτημάτων που προκύπτουν για την εκπαίδευση και την υγεία.

8. Οι κοινότητες της διασποράς ως διεθνικά δίκτυα

8.1 Στον παγκοσμιοποιημένο κόσμο των τελευταίων δεκαετιών, παρατηρείται σημαντική αύξηση των διεθνών μεταναστευτικών ροών: αυξήθηκε σημαντικά ο αριθμός των μεταναστών⁽²⁷⁾, αυξήθηκε ο αριθμός των χωρών αποστολής μεταναστών, ο αριθμός των χωρών υποδοχής, αλλά και ο αριθμός των χωρών που είναι ταυτόχρονα και χώρες αποστολής και χώρες υποδοχής. Η αύξηση αυτή των μεταναστεύσεων πραγματοποιείται μέσα σε ένα γενικότερο περιβάλλον που τη διευκολύνει, χάρη στη μείωση του κόστους των μεταφορών και των επικοινωνιών. Οι διεθνείς μετακινήσεις είναι σήμερα πιο εύκολες (εάν εξαιρεθούν οι έλεγχοι στα σύνορα), ακόμη και μεταξύ των πλέον απομακρυσμένων σημείων του πλανήτη.

8.2 Η μείωση του κόστους των ταξιδιών, ειδικά των αεροπορικών, σε συνδυασμό με τα σύγχρονα συστήματα τηλεφωνικής και ηλεκτρονικής επικοινωνίας, παρέχουν τη δυνατότητα μιας χωρίς προηγούμενο αύξησης της επικοινωνίας και των σχέσεων μεταξύ

των ανθρώπων, ανάμεσα στους τόπους προέλευσης και τους τόπους προορισμού των μεταναστεύσεων. Άτομα που έχουν μεταναστεύσει και διασκορπιστεί σε πλήθος τόπους προορισμού διατηρούν σήμερα ένα δίκτυο σχέσεων πολύ πιο στενών και τακτικών από αυτό που μπορούσαν να διατηρούν μερικά χρόνια πριν.

8.3 Τα δίκτυα μεταναστών διαδραματίζουν όλο και μεγαλύτερο ρόλο στις μεταναστευτικές διαδικασίες: βοηθούν τους ενδιαφερόμενους να καθορίσουν το μεταναστευτικό τους πρόγραμμα, διευκολύνουν το ταξίδι και τη διέλευση, ενώ τους υποστηρίζουν επίσης στην υποδοχή στη χώρα προορισμού, στην πρόσβαση σε στέγη και στην αναζήτηση απασχόλησης.

8.4 Οι μετανάστες προωθούν την επιχειρηματική δραστηριότητα στον τόπο προέλευσής τους. Για παράδειγμα, πολλά από τα καταστήματα που ανοίγουν οι μετανάστες στον τόπο προορισμού εισάγουν προϊόντα από τις χώρες προέλευσής τους, ενισχύοντας έτσι την παραγωγή και την εμπορευματοποίησή τους. Η αύξηση των ταξιδιών ενισχύει τις επιχειρήσεις μεταφορών των χωρών προέλευσης. Σε πολλές περιπτώσεις, όταν οι μετανάστες αποκτούν καλή οικονομική κατάσταση στη χώρα προορισμού, πραγματοποιούν άμεσες επενδύσεις στη χώρα προέλευσης: με αυτόν τον τρόπο αναπτύσσονται πολλές επιχειρήσεις σε ορισμένες περιοχές της Κίνας και, στον κλάδο της πληροφορικής, στην Ινδία και το Πακιστάν. Επίσης, πολλοί μετανάστες προωθούν οικονομικές δραστηριότητες και επιχειρήσεις στην Αφρική και τη Λατινική Αμερική.

8.5 Όλο και περισσότερες διεθνείς επιχειρήσεις προσλαμβάνουν άτομα που προέρχονται από μετανάστευση για την εγκατάσταση των επιχειρήσεών τους στη χώρα προέλευσης. Πολλές ευρωπαϊκές πολυεθνικές επιχειρήσεις προσλαμβάνουν μετανάστες για στελέχη και τεχνικούς, με στόχο τη διεθνοποίηση των δραστηριοτήτων τους.

8.6 Οι πληθυσμοί της διασποράς, οργανωμένοι σε διεθνικά δίκτυα, μπορούν επίσης να βοηθήσουν ώστε ένα μέρος από τα εμβάσματα να διοχετεύεται σε οικονομικές δραστηριότητες και σε επιχειρηματικά σχέδια. Οι πολιτικές αναπτυξιακής συνεργασίας της ΕΕ θα μπορούσαν να συνεργάζονται με τα δίκτυα μεταναστών, δεδομένου ότι τα δίκτυα αυτά παρέχουν ευκαιρίες για την αποτελεσματική διοχέτευση των ενισχύσεων και την αύξηση της ικανότητας επενδύσεων των πληθυσμών της διασποράς.

8.7 Σε ορισμένους τόπους, οι πληθυσμοί της διασποράς, λειτουργώντας ως δίκτυα, επενδύουν στις χώρες προέλευσής τους. Υπάρχουν υποδειγματικά σχέδια, όπως το πρόγραμμα «τρία για ένα», που αναπτύσσεται στο Μεξικό, με βάση το οποίο οι ενώσεις μεταναστών που κατάνονται από έναν συγκεκριμένο τόπο επενδύουν σε σχέδια για την ανάπτυξη του τόπου αυτού, αλλά, για κάθε δολάριο που στέλνουν οι ενώσεις, επενδύουν άλλο ένα το καθένα από τα τρία επίπεδα διακυβέρνησης: το ομοσπονδιακό, το κρατικό και το τοπικό⁽²⁸⁾.

8.8 Η ΕΕ οφείλει να υποστηρίξει τα διεθνικά δίκτυα της διασποράς, γιατί αυτός είναι ένας τρόπος ενίσχυσης της ανάπτυξης των χωρών προέλευσης. Οι δικτυωμένες ενώσεις μίας και της αυτής πόλης προέλευσης μπορούν να διοχετεύουν από κοινού ορισμένες επενδύσεις, στις οποίες μπορούν να προστίθενται οι ευρωπαϊκές και εθνικές συνεισφορές.

⁽²⁷⁾ Το 1990 υπήρχαν 155 εκατομμύρια μετανάστες. Το 2005 είχαν ανέλθει στα 191 εκατομμύρια.

⁽²⁸⁾ Βλ. Ηνωμένα Έθνη, Α/60/871, 2006: 71. όπ. προηγ.

8.9 Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη, σε συνεργασία με τις χώρες προέλευσης και τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών, πρέπει να δημιουργήσουν ένα κατάλληλο περιβάλλον, στα πλαίσια του οποίου οι πληθυσμοί της διασποράς θα έχουν τη δυνατότητα να βελτιστοποιήσουν την επίδραση που ασκούν οι δραστηριότητές τους επί της ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ προτείνει ένα μέρος των δημοσίων πόρων της ΕΕ και των κρατών μελών να κατευθύνονται στις αναπτυξιακές δραστηριότητες που προωθούν οι κοινότητες της διασποράς. Η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα έχει καθοριστική σημασία για την επιτυχία της ανάπτυξης των οικονομικών και κοινωνικών δραστηριοτήτων. Παραθέτουμε ορισμένα παραδείγματα ορθών πρακτικών:

8.9.1 Η IntEnt, με έδρα στις Κάτω Χώρες, υποστήριξε κατά την τελευταία δεκαετία σχεδόν 2 000 επιχειρηματίες της διασποράς από το Σουρινάμ, τη Γκάνα, το Μαρόκο, τις Αντίλλες και την Τουρκία, κινητοποιώντας 12,5 εκατομμύρια ευρώ για τη δημιουργία 200 επιχειρήσεων, που απασχόλησαν 840 άτομα στις χώρες προέλευσης.

8.9.2 Η Migrations & Développement ιδρύθηκε το 1986 στη Μασσαλία και παρέχει υποστήριξη σε διάφορες οργανώσεις μεταναστών από το Μαρόκο (συμπεριλαμβανομένων και νέων Γάλλων με καταγωγή από το Μαρόκο) για την κινητοποίηση ενισχύσεων προς τους τόπους καταγωγής τους στο Μαρόκο. Χιλιάδες μετανάστες της διασποράς συνέβαλαν οικονομικά σε διάφορα σχέδια, ενώ 300 από αυτούς είχαν άμεση ενεργό συμμετοχή στην εφαρμογή των σχεδίων, από τα οποία ωφελήθηκαν περισσότερα από 50 000 άτομα στο Μαρόκο.

8.9.3 Οι οργανώσεις της διασποράς στο Ηνωμένο Βασίλειο είχαν πρωτοποριακό ρόλο στην εκστρατεία RemitAid⁽²⁹⁾ για τη φορολογική ελάφρυνση των συλλογικών εμβασμάτων που αποστέλλονται για την ανάπτυξη των χωρών προέλευσης. Το πλαίσιο RemitAid υποστηρίζει τις αναπτυξιακές πρωτοβουλίες των κοινοτήτων της διασποράς μέσω ενός κοινού κεφαλαίου που συγκροτείται από τις επιστροφές φόρων των εμβασμάτων (ανάλογο με το πλαίσιο gift-aid, που αφορά τη φορολογική ελάφρυνση για εγχώριες φιλανθρωπικές δωρεές).

8.9.4 Η Φιλιππινέζικη Οργάνωση για τη Μετανάστευση και την Ανάπτυξη (Philcomdev) είναι ένα νεοσύστατο δίκτυο οργανώσεων μεταναστών και συγγενών, ΜΚΟ, συνεταιρισμών, συνδικάτων, οργάνωσεων χρηματοδότησης μικρής κλίμακας, κοινωνικών επιχειρήσεων, δικτύων στις Φιλιππίνες και το εξωτερικό, που δραστηριοποιούνται σε θέματα μετανάστευσης και ανάπτυξης της χώρας τους.

8.10 Στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών αναπτυξιακών ενισχύσεων πρέπει να υποστηριχθεί επίσης το εμπόριο προς την Ευρώπη των προϊόντων που προέρχονται από τις χώρες προέλευσης και που διοχετεύονται μέσω των συστημάτων «δικαιου εμπορίου» από τα δίκτυα των κοινοτήτων της διασποράς.

8.11 Η ΕΟΚΕ προτείνει να υποστηριχθούν επίσης οι άμεσες επενδύσεις, τόσο των μεμονωμένων μεταναστών όσο και των ενώσεών τους. Οι επενδύσεις σε σχέδια του τουριστικού κλάδου ή στη γεωργία, για παράδειγμα, παρέχουν ευρείες δυνατότητες ανάπτυξης σε διάφορους τόπους προέλευσης. Οι πιστώσεις που χορηγούνται σε μετανάστες ή σε ενώσεις της διασποράς για εμπο-

ρικά σχέδια ή σχέδια άμεσων επενδύσεων στις χώρες προέλευσης αποτελούν μια μορφή υποστήριξης που πρέπει να ενισχυθεί στις ευρωπαϊκές χώρες, μέσω των πολιτικών συνεργασίας.

9. Η παλιννόστηση και η διεύρυνση των δυνατοτήτων κυκλοφορίας, ως μορφή ανάκτησης ανθρώπινου κεφαλαίου

9.1 Ένα μέρος των διεθνών μεταναστών είναι ειδικευμένοι εργαζόμενοι, ενδεχομένως μάλιστα με υψηλή ειδίκευση, γεγονός που οδηγεί σε μια από τις πλέον αρνητικές συνέπειες της αποδημίας για τις αναπτυσσόμενες χώρες: την απώλεια «εγκεφάλων». Η λεγόμενη «διαρροή εγκεφάλων» δεν θίγει εξίσου όλες τις χώρες αποστολής μεταναστών για ορισμένες, όμως, από αυτές αποτελεί πραγματική μάστιγα. Όπως επισημαίνεται στην έκθεση SOPEMI, ένα ποσοστό μεταξύ 33 % και 55 % των ατόμων με υψηλό μορφωτικό επίπεδο από την Αγκόλα, το Μπουρούντι, τη Γκάνα, την Κένυα, τον Μαυρίκιο, τη Μοζαμβίκη, τη Σιέρρα Λεόνε, την Τανζανία και την Ουγκάντα ζει σε χώρες του ΟΟΣΑ⁽³⁰⁾. Ο κλάδος της υγείας στην Αφρική συγκαταλέγεται σ' εκείνους που πλήττονται περισσότερο από την άποψη αυτή, όπως επίσης και ο κλάδος της εκπαίδευσης.

9.2 Υπάρχουν χώρες αποστολής μεταναστών στις οποίες οι συνέπειες από την αποδημία πτυχιούχων και εργαζομένων με υψηλή ειδίκευση δεν είναι τόσο αρνητικές. Για παράδειγμα, η αποδημία από την Ινδία και το Πακιστάν εργαζομένων ειδικευμένων στις τεχνολογίες της πληροφορίας δεν έχει αρνητικές επιπτώσεις, επειδή οι χώρες αυτές διαθέτουν πολύ εύρωστο εκπαιδευτικό σύστημα κατάρτισης στον κλάδο αυτόν και, επομένως, δεν τους στερούνται.

9.3 Η αποδημία «εγκεφάλων», όταν δεν λαμβάνει μεγάλες διαστάσεις, μπορεί ακόμη και να αποβεί επωφελής για τη χώρα αποστολής, δεδομένου ότι πάντοτε αναπτύσσονται διαδικασίες παλιννόστησης ή κυκλοφορίας που ευνοούν την προσφορά νέων γνώσεων, τεχνολογιών και επιχειρηματικών σχεδίων. Αυτό συμβαίνει σε χώρες όπως η Βραζιλία και η Ινδία. Υπάρχουν, όμως, πάμπολλες χώρες για τις οποίες η διαρροή εγκεφάλων αντιπροσωπεύει μια αναντικατάστατη απώλεια ειδικών και ειδικευμένων επαγγελματιών.

9.4 Η διαρροή των εγκεφάλων ευνοεί τις ευρωπαϊκές χώρες υποδοχής. Από το 2002, σε διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, έχουν τροποποιηθεί σταδιακά οι νομοθεσίες για την υποδοχή μεταναστών, ώστε να διευκολυνθεί η είσοδος στη χώρα εργαζομένων με υψηλή ειδίκευση.

9.5 Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρόκειται να προωθήσει κι αυτή μια πολιτική επιλεκτικής εισδοχής μεταναστών: το «Σχέδιο πολιτικής για τη νόμιμη μετανάστευση»⁽³¹⁾ προβλέπει την κατάρτιση ειδικής οδηγίας για την εισδοχή εργαζομένων με υψηλή ειδίκευση, την οποία θα υποβάλει η Επιτροπή τον Σεπτέμβριο και για την οποία η ΕΟΚΕ θα εκδώσει γνωμοδότηση. Δεν προβλέπεται, ωστόσο, η κατάρτιση γενικής οδηγίας για την εισδοχή μεταναστών. Παρά τις κριτικές που έχουν εκφράσει η ΕΟΚΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο⁽³²⁾, θα αναπτυχθούν στην Ευρώπη οι εν λόγω πολιτικές επιλεκτικής εισδοχής μεταναστών, με κίνδυνο να οξυνθούν τα προβλήματα για ορισμένες χώρες. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι η νομοθεσία αυτή θα πρέπει να είναι επωφελής για όλους: και για τις χώρες αποστολής και υποδοχής μεταναστών και για τους ίδιους τους μετανάστες.

⁽³⁰⁾ Βλ. SOPEMI 2005, ΟΟΣΑ.

⁽³¹⁾ COM(2005) 669 τελικό, της 21.12.2005.

⁽³²⁾ 2005/2244(INI) και γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 9ης Ιουνίου 2005, με θέμα: «Πράσινη Βίβλος — Για μια κοινοτική προσέγγιση της διαχείρισης της οικονομικής μετανάστευσης»,ισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS (EE C 286 της 17.11.2005, σ. 20).

⁽²⁹⁾ Βλ. www.RemitAid.org.

9.6 Η συνεκτικότητα μεταξύ των μεταναστευτικών πολιτικών και των πολιτικών αναπτυξιακής συνεργασίας προϋποθέτει οι χώρες υποδοχής να αντιμετωπίσουν αποφασιστικά και δραστικά το πρόβλημα της διαρροής εγκεφάλων. Η πρώτη πτυχή που πρέπει να εξεταστεί για τον σκοπό αυτό είναι το γεγονός ότι τα προβλήματα που δημιουργεί στη χώρα προέλευσης η αποδημία ειδικευμένων εργαζομένων θα μπορούσαν να μετατραπούν σε οφέλη εάν οι εργαζόμενοι αυτοί επιστρέψουν με νέες γνώσεις, χρήσιμες για τις επιχειρήσεις, την οικονομία ή τις δημόσιες υπηρεσίες της χώρας τους. Οι παλιννοστούντες μπορούν να αποτελέσουν φορείς μεταβίβασης, όχι μόνο γνώσεων και τεχνολογίας, αλλά και επενδύσεων.

9.7 Από την άποψη αυτή, η προώθηση της παλιννόστησης θα αποβεί εποικοδομητική για την ανάπτυξη των χωρών προέλευσης. Η παλιννόστηση πρέπει να είναι πλήρως εθελοντική, πράγμα που προϋποθέτει ότι ο εργαζόμενος θα συναντά ευνοϊκές συνθήκες για τη συνέχιση της επαγγελματικής του δραστηριότητας στη χώρα προέλευσής του. Κατά συνέπεια, το ζητούμενο είναι να δημιουργηθούν οι ευνοϊκές αυτές συνθήκες.

9.8 Αναγκαία προϋπόθεση για να ενισχυθεί η εθελοντική παλιννόστηση των ειδικευμένων εργαζομένων είναι να μην συνεπάγεται η επιστροφή στη χώρα προέλευσης απώλεια της άδειας εργασίας και παρομολογίας στην Ευρώπη (ή της νέας υπηκοότητας που έχουν ενδεχομένως αποκτήσει). Μόνον έτσι θα καταστεί δυνατή η κυκλική μετανάστευση.

9.9 Η παλιννόστηση προωθείται επίσης με τη μεταφορά στη χώρα προέλευσης των κοινωνικών δικαιωμάτων των παλιννοστώντων. Πρέπει να εξασφαλιστεί ότι θα λειτουργεί σωστά η μεταφορά των συντάξεων και των δικαιωμάτων κοινωνικής ασφάλισης, συμπεριλαμβανομένης και της υγειονομικής περίθαλψης. Στην έκθεση του Γενικού Γραμματέα των Ηνωμένων Εθνών, η οποία συντάχθηκε με την ευκαιρία του Διαλόγου Υψηλού Επιπέδου για τη διεθνή μετανάστευση και την ανάπτυξη, επισημαίνεται ότι η μεγάλη πλειοψηφία των διεθνών μεταναστών αντιμετωπίζει εμπόδια στη μεταφορά των συντάξεων και, παρότι έχουν συναφθεί πολλές διμερείς συμφωνίες, προτείνεται να καταρτιστεί ένα διεθνές πλαίσιο που να παρέχει μεγαλύτερες εγγυήσεις. Η σύμβαση αριθ. 157 της ΔΟΕ (1982), σχετικά με τη θέσπιση διεθνούς συστήματος για τη διατήρηση των δικαιωμάτων κοινωνικής ασφάλισης, έχει επικυρωθεί μόνον από τρεις χώρες (Ισπανία, Φιλιππίνες και Σουηδία) ⁽³³⁾. Η ΕΟΚΕ προτείνει στα λοιπά κράτη μέλη να επικυρώσουν τη σύμβαση αριθ. 157 της ΔΟΕ.

9.10 Μέσω των ευρωπαϊκών πολιτικών αναπτυξιακής συνεργασίας, πρέπει να υιοθετηθούν προγράμματα για την αποτροπή της διαρροής εγκεφάλων και τη διευκόλυνση της εθελοντικής παλιννόστησης των ειδικευμένων εργαζομένων, καθώς και να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στις χώρες προέλευσης, στους κλάδους και τις δραστηριότητες υψηλής ειδίκευσης.

9.11 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής να εκπονήσουν τα κράτη μέλη κώδικες ορθών πρακτικών για τη διαχείριση της εισδοχής μεταναστών με υψηλή ειδίκευση, σε συνεργασία με τις χώρες προέλευσης.

⁽³³⁾ Βλ.: Ηνωμένα Έθνη, Α/60/871, 2006: 80, όπ. προηγ.

9.12 Η ΕΕ οφείλει να συνεργαστεί πολύ ενεργά για την κατάρτιση των νέων στις χώρες προέλευσης της μετανάστευσης. Οι χώρες αυτές υφίστανται την απώλεια μεγάλου μέρους του καλύτερα κατηρτισμένου ανθρώπινου κεφαλαίου τους, από το οποίο επωφελούνται οι ευρωπαϊκές κοινωνίες. Η συνεργασία για την κατάρτιση συνιστά μια δίκαια μορφή αντιστάθμισης για τις χώρες αυτές, που θα μπορούσαν έτσι να διαθέτουν στο μέλλον το ανθρώπινο κεφάλαιο που χρειάζονται για την ανάπτυξη τους.

9.13 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει τη σημασία των συμβάσεων και εταιρικών σχέσεων που μπορούν να αναπτύξουν τα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια, νοσοκομεία, επιχειρήσεις και τεχνολογικά και ερευνητικά κέντρα με τις χώρες προέλευσης, με στόχο ορισμένοι επαγγελματίες με υψηλή ειδίκευση να αναπτύξουν τη δραστηριότητά τους στις χώρες προέλευσης, με μισθούς, κοινωνικά δικαιώματα και επαγγελματικά μέσα αντίστοιχα με τα ευρωπαϊκά.

10. Μια πολιτική εισδοχής μεταναστών συνεπής προς τους αναπτυξιακούς στόχους: Η υποδοχή μεταναστών αποτελεί συμβολή στην ανάπτυξη

10.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση και τα κράτη μέλη πρέπει να τροποποιήσουν τις πολιτικές εισδοχής μεταναστών ώστε να καταστεί δυνατή η νόμιμη εισόδος μεταναστών, με ευέλικτες και διαφανείς διαδικασίες. Η ΕΟΚΕ έχει ήδη υποδείξει στην Επιτροπή, στη γνωμοδότησή της για την Πράσινη Βίβλο ⁽³⁴⁾, ότι απαιτούνται ανοιχτές πολιτικές, τόσο για την εισδοχή των εργαζομένων με υψηλή ειδίκευση όσο και εκείνων με χαμηλότερη. Παρότι κατανοεί την θέση που έχουν υιοθετήσει ορισμένες κυβερνήσεις, η ΕΟΚΕ έχει επίσης προτείνει στα κράτη μέλη να θέσουν τέρμα στην μεταβατική περίοδο που περιορίζει την ελευθερία διαμονής και εργασίας για τους πολίτες ορισμένων από τα νέα κράτη μέλη.

10.2 Η λαθρομετανάστευση πρέπει να περιοριστεί με πολιτικές που θα απευθύνονται στο εσωτερικό της Ευρώπης, όπως λ.χ. με την καταπολέμηση της απασχόλησης των παράνομα διαμενόντων μεταναστών μέσω κοινοτικής νομοθεσίας ⁽³⁵⁾ (την οποία η ΕΟΚΕ εξετάζει σε άλλη υπό κατάρτιση γνωμοδότησή της), με τον έλεγχο των συνόρων και με την καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων, καθώς και με τη συνεργασία με τις χώρες προέλευσης και διέλευσης. Η ΕΕ πρέπει να επιδεικνύει αλληλεγγύη και να μοιράζεται τις δαπάνες με τις χώρες της Νότιας Ευρώπης που καλούνται να διαχειρίζονται τη μαζική άφιξη λαθρομεταναστών και να διεξάγουν επιχειρήσεις θαλάσσιας διάσωσης και ανθρωπιστικής υποδοχής και περίθαλψης. Σε εξαιρετικές περιπτώσεις, θα πρέπει επίσης να ρυθμίζεται η νομική κατάσταση των πολυάριθμων ατόμων «χωρίς προσωπικά έγγραφα» που βρίσκονται στην ΕΕ, τα οποία πέφτουν θύματα εργασιακής εκμετάλλευσης, ενώ δεν μπορούν να επωφεληθούν από τις πολιτικές ένταξης.

10.3 Μεταξύ των πιο ευέλικτων πολιτικών εισδοχής μεταναστών, πρέπει να προωθηθούν τα συστήματα προσωρινής μετανάστευσης και η κυκλική μετανάστευση, τόσο για τους εργαζόμενους με υψηλή ειδίκευση όσο και για τους εργαζόμενους με χαμηλότερη.

⁽³⁴⁾ Βλ. γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 10ης Δεκεμβρίου 2003, για την «Ανακίνηση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Μετανάστευση, ένταξη και απασχόληση», εισιγγητής: ο κ. PÁRIZA CASTAÑOS (ΕΕ C 80 της 30.3.2004, σ. 92).

⁽³⁵⁾ Βλ. την πρόταση οδηγίας της 16ης Μαΐου 2007 για την επιβολή κυρώσεων στους εργοδότες που απασχολούν παράνομα διαμενοντες υπηκόους τρίτων χωρών, COM(2007) 249 τελικό.

10.4 Για να είναι ρεαλιστικό ένα σύστημα προσωρινής εισδοχής μεταναστών, πρέπει η κοινοτική νομοθεσία να παρέχει πολύ ευέλικτες άδειες σύντομης διάρκειας, σε συνδυασμό με διαδικασίες παλιννόστησης και με εγγυήσεις για νέες συνάψεις συμβάσεων σε επόμενα έτη. Έτσι, πολλοί από τους μετανάστες θα ακολουθούσαν τους νόμιμους διαύλους και δεν θα παραμένουν στην Ευρώπη παράνομα, όταν λήγει η άδεια παραμονής τους.

10.5 Η ΕΟΚΕ παροτρύνει την ΕΕ και τα κράτη μέλη να συμφωνήσουν με τις χώρες προέλευσης διαδικασίες κυκλικής μεταναστευσης, που να διευκολύνουν την κινητικότητα των μεταναστών με ευέλικτες και διαφανείς διαδικασίες. Οι συμφωνίες αυτές πρέπει να είναι ισορροπημένες, προς το συμφέρον και των δύο πλευρών, με στόχο η μετανάστευση να καταστεί παράγοντας ανάπτυξης και για τις χώρες προέλευσης.

10.6 Χρήσιμες επίσης θα μπορούσαν να είναι διαδικασίες προσωρινής εισδοχής μεταναστών που θα περιλαμβάνουν συμβάσεις κατάρτισης και αναγνώρισης των επαγγελματικών προσόντων, ούτως ώστε οι προσωρινοί μετανάστες που εργάζονται στην Ευρώπη να μπορούν να βελτιώσουν την επαγγελματική τους ειδίκευση και, μετά την επιστροφή τους, να διευρύνουν τις επαγγελματικές τους ευκαιρίες και να συμβάλλουν στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη των χωρών τους.

10.7 Η ακαμψία που χαρακτηρίζει σήμερα τις ευρωπαϊκές νομοθεσίες συνιστά μεγάλο εμπόδιο για την κυκλική μετανάστευση. Προκειμένου να διευκολυνθεί η κυκλοφορία των μεταναστών, η παλιννόστηση και η ανάπτυξη επιχειρηματικών πρωτοβουλιών στις χώρες προέλευσης, η ευρωπαϊκή νομοθεσία για τη μετανάστευση πρέπει να επιτρέπει τη διατήρηση για μεγάλο χρονικό διάστημα του δικαιώματος μόνιμης διαμονής.

10.8 Για τον σκοπό αυτόν, η ΕΟΚΕ προτείνει να τροποποιηθεί η οδηγία για το καθεστώς του κατοίκου μακράς διάρκειας, ώστε το διάστημα κατά το οποίο οι κάτοικοι διατηρούν το μόνιμο δικαίωμά τους να επεκταθεί από ένα έτος (που είναι σήμερα) σε πέντε έτη. Στη σχετική γνωμοδότησή της ⁽³⁶⁾, η ΕΟΚΕ εξέφραζε την άποψη ότι το ένα έτος (ή τα δύο, όπως προέβλεπε η αρχική πρόταση της Επιτροπής) είναι πολύ σύντομο χρονικό διάστημα για να αποφασίσουν οι μετανάστες να αντιμετωπίσουν την πρόκληση της έναρξης ενός επαγγελματικού σχεδίου για την επιστροφή στον τόπο προέλευσής τους.

10.9 Σήμερα, τη στιγμή που η ΕΕ προωθεί μια σφαιρική προσέγγιση της μεταναστευτικής πολιτικής, λαμβάνοντας υπόψη τη συνεκτικότητα μεταξύ των μεταναστευτικών και των αναπτυξιακών πολιτικών, κάθε άτομο που διαθέτει καθεστώς κατοίκου μακράς διάρκειας σε ένα κράτος μέλος θα έπρεπε να μπορεί να επιστρέψει στη χώρα προέλευσής του, τουλάχιστον για πέντε χρόνια, χωρίς να απολέσει το δικαίωμα διαμονής.

11. Προώθηση της κυκλικής μετανάστευσης και των εταιρικών σχέσεων κινητικότητας

11.1 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέδωσε τον Μάιο μια σημαντική ανακοίνωση ⁽³⁷⁾ σχετικά με την κυκλική μετανάστευση και τις εταιρικές σχέσεις κινητικότητας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων χωρών. Παρότι η παρούσα γνωμοδότηση είναι γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, συνιστά επίσης τη συμβολή της ΕΟΚΕ στη συζήτηση

που άνοιξε η Επιτροπή. Σε διάφορα σημεία της γνωμοδότησης παρουσιάζονται οι προτάσεις της ΕΟΚΕ για ορισμένα από τα ζητήματα που θέτει η Επιτροπή στην ανακοίνωσή της.

11.2 Η ανακοίνωση χωρίζεται σε δύο μέρη: το πρώτο εξετάζει κατά πόσον είναι σκόπιμο να αναπτυχθούν εταιρικές σχέσεις κινητικότητας με τρίτες χώρες, ενώ το δεύτερο αναφέρεται ειδικότερα στην κυκλική μετανάστευση.

11.3 Η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της πρότασης για τις **εταιρικές σχέσεις κινητικότητας**, προκειμένου η ΕΕ και τα κράτη μέλη να παρέχουν ευκαιρίες για την νόμιμη είσοδο μεταναστών, με ευέλικτες και διαφανείς διαδικασίες. Οι εταιρικές αυτές σχέσεις προτείνεται να στηρίζονται σε δεσμεύσεις, τόσο των χωρών αποστολής μεταναστών όσο και των κρατών μελών της ΕΕ.

11.4 Οι δεσμεύσεις που απαιτούνται από τις χώρες αποστολής μεταναστών είναι οι ίδιες με εκείνες που αναφέρθηκαν προηγουμένως για την καταπολέμηση της λαθρομετανάστευσης και είναι πολύ συγκεκριμένες: επανεισοχή, συνοριακοί έλεγχοι, ασφάλεια των εγγράφων ταξιδιού, καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης και εμπορίας ανθρώπων κλπ. Είναι σημαντικό να τηρούν οι εν λόγω χώρες τις διεθνείς υποχρεώσεις τους στο πλαίσιο της Συμφωνίας του Κοτονού και, ιδιαίτερα, τις διατάξεις του άρθρου 13. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι ορισμένες χώρες που χαρακτηρίζονται από «ασθενές κράτος» θα αντιμετωπίσουν πολλές δυσκολίες για να εκπληρώσουν τις προϋποθέσεις αυτές. Προτείνει, λοιπόν, να προσαρμόζονται οι εταιρικές σχέσεις κινητικότητας στα χαρακτηριστικά της κάθε χώρας προέλευσης, με ευελιξία.

11.5 Οι δεσμεύσεις των κρατών μελών μπορούν να είναι, μεταξύ άλλων, τεσσάρων ειδών:

11.5.1 Κατά πρώτο λόγο, να παρέχουν καλύτερες ευκαιρίες νόμιμης εισδοχής των μεταναστών, με τήρηση της αρχής της κοινοτικής προτιμησης για τους πολίτες της ΕΕ, με την οποία η ΕΟΚΕ συμφωνεί. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί να μπορούν διάφορα κράτη μέλη (ενισχυμένη συνεργασία) να προτείνουν στις χώρες προέλευσης μια κοινή προσφορά και η εν λόγω προσφορά εταιρικής σχέσης να είναι της ΕΕ, μέσω ποσοτώσεων και μηχανισμών προσαρμογής στις ευρωπαϊκές αγορές εργασίας.

11.5.2 Κατά δεύτερο λόγο, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τα κράτη μέλη θα παρέχουν στις τρίτες χώρες οικονομική και τεχνική συνδρομή για τη διαχείριση των νόμιμων μεταναστευτικών ροών. Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι τα κοινοτικά κονδύλια που είναι διαθέσιμα στο πλαίσιο του θεματικού προγράμματος για τη μετανάστευση και το άσυλο δεν θα είναι επαρκή. Προτείνει, λοιπόν, στην Επιτροπή, στο Κοινοβούλιο και στο Συμβούλιο σημαντική αύξηση των κονδυλίων αυτών στο μέλλον.

11.5.3 Κατά τρίτο λόγο, η ΕΟΚΕ επίσης συμφωνεί ότι οι εταιρικές σχέσεις κινητικότητας, σε συμφωνία με τις χώρες προέλευσης, θα μπορούσαν να αποθαρρύνουν τη μετανάστευση ορισμένων επαγγελματιών, ώστε να αποτρέπεται η διαρροή εγκεφάλων (για παράδειγμα, μεταξύ των επαγγελματιών του κλάδου της υγείας σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες). Οι συμφωνίες θα πρέπει να προωθούν την κυκλική μετανάστευση, καθώς και την παλιννόστηση των προσωρινών μεταναστών.

⁽³⁶⁾ Βλ. τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ, της 3ης Οκτωβρίου 2001, για την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το καθεστώς κατοίκου μακράς διάρκειας υπέρ των υπηκόων τρίτων χωρών», εισηγητής: ο κ. PARIZA CASTAÑOS (EE C 36 της 8.2.2002, σ. 59).

⁽³⁷⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και στην Επιτροπή Περιφερειών σχετικά με την κυκλική μετανάστευση και τις εταιρικές σχέσεις κινητικότητας μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και τρίτων χωρών, COM(2007) 248 τελικό.

11.5.4 Τέλος, κατά τέταρτο λόγο, η ΕΕ και τα κράτη μέλη θα βελτιώσουν τις διαδικασίες χορήγησης θεωρήσεων για παραμονή σύντομης διάρκειας. Σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ έχει εκφράσει την άποψη ότι πρέπει να βελτιωθεί η οργάνωση των προξενικών υπηρεσιών των κρατών μελών της ΕΕ στις χώρες προέλευσης μεταναστών· ότι οι αντιπροσωπείες της Επιτροπής πρέπει να συνεργάζονται με τα κράτη μέλη σε θέματα μετανάστευσης· και ότι πρέπει να χρησιμοποιείται το δίκτυο EURES για την αναζήτηση της προσφοράς εργασίας που υπάρχει στην ΕΕ. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή που προτείνει, προκειμένου να μπορούν να αναπτυχθούν ενισχυμένες συνεργασίες μεταξύ διαφόρων κρατών μελών, να δημιουργηθούν κοινά κέντρα υποβολής αιτήσεων θεώρησης και να ενισχυθούν οι κοινές προξενικές εγκύκλιοι για την έκδοση θεωρήσεων πολλαπλής εισόδου για τους υπηκόους τρίτων χωρών που χρειάζεται να ταξιδεύουν συχνά, καθώς και να διευκολυνθούν οι θεωρήσεις για ορισμένες κατηγορίες προσώπων που θα προσδιορίζονται στις συμφωνίες κινητικότητας.

11.6 Η Επιτροπή εξετάζει κατά πόσον θα ήταν σκόπιμο να διευκολυνθεί η **κυκλική μετανάστευση**. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι οι ισχύουσες νομοθεσίες για τη μετανάστευση χαρακτηρίζονται από μεγάλη ακαμψία και δεν είναι ικανοποιητικές ούτε για τους μετανάστες, ούτε για τις χώρες αποστολής μεταναστών, ούτε για τις ευρωπαϊκές χώρες υποδοχής. Σε διάφορες γνωμοδοτήσεις της, η ΕΟΚΕ έχει προτείνει πιο ευέλικτες νομοθεσίες, για να διευκολυνθούν συστήματα κυκλικής μετανάστευσης που σέβονται τις επιθυμίες των προσώπων. Τα θεμελιώδη δικαιώματα των μεταναστών πρέπει να προστατεύονται πλήρως, ιδιαίτερα δε τα κοινωνικά και εργασιακά δικαιώματα και το δικαίωμα να ζουν με την οικογένειά τους.

11.7 Η Επιτροπή προτείνει δύο είδη κυκλικής μετανάστευσης: αφενός, για τους υπηκόους τρίτων χωρών που είναι εγκατεστημένοι στην ΕΕ, ώστε να μπορούν να αναπτύξουν δραστηριότητες στη χώρα προέλευσής τους, διατηρώντας όμως το δικαίωμα διαμονής σε ένα κράτος μέλος, και, αφετέρου, για πρόσωπα που διαμένουν σε τρίτη χώρα, ώστε να έλθουν στην ΕΕ για εργασία, σπουδές ή κατάρτιση, ή ένα συνδυασμό αυτών των τριών, και, όταν λήξει η άδεια παραμονής τους, να επιστρέψουν στην χώρα προέλευσής τους, διατηρώντας τη δυνατότητα επιστροφής στην ΕΕ με απλουστευμένες διαδικασίες εισδοχής.

11.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι σύστημα κυκλικής μετανάστευσης υφίσταται μόνον όταν οι μετανάστες, προσωρινοί ή μη, που επέστρεψαν στη χώρα προέλευσής τους έχουν τη δυνατότητα να επιστρέψουν νόμιμα στο ευρωπαϊκό κράτος στο οποίο διέμειναν. Ενίσχυση της κυκλικής μετανάστευσης σημαίνει, κυρίως, θέσπιση μηχανισμών ώστε η επιστροφή στην ευρωπαϊκή χώρα διαμονής να μπορεί να γίνεται κατά τρόπο ευέλικτο.

11.9 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την πρόταση της Επιτροπής για την εκπόνηση νομοθετικού πλαισίου της ΕΕ που να προωθεί την κυκλική μετανάστευση. Για τον σκοπό αυτόν, θα πρέπει να τροποποιηθούν ορισμένες ισχύουσες οδηγίες και να οριστούν από κοινού κατάλληλα κριτήρια όσον αφορά την κατάρτιση των νέων οδηγίων που προβλέπονται στο νομοθετικό πρόγραμμα, όπως οι εξής:

11.9.1 Πρόταση οδηγίας για την εισδοχή μεταναστών υψηλής ειδίκευσης: Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η πρόταση της Επιτροπής είναι κατάλληλη προκειμένου να διευκολυνθούν ακόμη περισσότερο οι διαδικασίες εισδοχής για τα πρόσωπα που έχουν ήδη διαμείνει

νόμιμα στην ΕΕ για κάποιο διάστημα (για εργασία, σπουδές ή άλλες μορφές κατάρτισης υψηλής ειδίκευσης).

11.9.2 Πρόταση οδηγίας για την εισδοχή εποχικών μεταναστών: Η ΕΟΚΕ προτείνει τη θέσπιση πολυετούς άδειας παραμονής/εργασίας για εποχικούς μετανάστες, με βάση την οποία θα μπορούν να επανέρχονται για πέντε συναπτά έτη, ανανεώσιμα για άλλα πέντε, προκειμένου να απασχολούνται σε εποχική εργασία.

11.9.3 Πρόταση οδηγίας για την εισδοχή αμειβόμενων ασκούμενων: Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι είναι θετικό για την κατάρτιση των υπηκόων τρίτων χωρών και για την ανάπτυξη της χώρας τους να τους παρέχεται η δυνατότητα να έλθουν στην Ευρώπη για μια περίοδο πρακτικής εκπαίδευσης, πράγμα που θα συμβάλει στην προώθηση της κυκλοφορίας εγκεφάλων και της μεταβίβασης γνώσεων. Για να ενισχυθεί η κυκλικότητα, η πρόταση θα μπορούσε να προβλέπει τη δυνατότητα τα πρόσωπα που έχουν παρακολουθήσει προηγούμενες μια πρακτική εκπαίδευση να επιστρέψουν για περιορισμένα χρονικά διαστήματα (μεταξύ 1 και 5 ετών) για να παρακολουθήσουν περαιτέρω συμπληρωματική επαγγελματική εκπαίδευση που θα τους εξασφαλίσει την αναβάθμιση των ικανότητων τους.

11.9.4 Η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να προωθήσει ορισμένες τροποποιήσεις σε διάφορες ισχύουσες οδηγίες, προκειμένου να ευνοηθεί η κυκλική μετανάστευση: Οδηγία 2003/109/ΕΚ, σχετικά με το καθεστώς υπηκόων τρίτων χωρών οι οποίοι είναι επί μακρόν διαμένοντες: Επί του παρόντος, η οδηγία ορίζει ότι, κατά γενικό κανόνα, ο επί μακρόν διαμένων χάνει το δικαίωμα μακράς διαμονής σε περίπτωση απουσίας του από το έδαφος της Κοινότητας επί 12 διαδοχικούς μήνες. Η Επιτροπή προτείνει την επέκταση της περιόδου αυτής σε δύο ή τρία έτη. Η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι τα πέντε έτη είναι πιο κατάλληλη χρονική περίοδος.

11.9.5 Οδηγία 2004/114/ΕΚ, σχετικά με τις προϋποθέσεις εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών με σκοπό τις σπουδές, την ανταλλαγή μαθητών, την άμισθη πρακτική άσκηση ή την εθελοντική υπηρεσία και οδηγία 2005/71/ΕΚ σχετικά με ειδική διαδικασία εισδοχής υπηκόων τρίτων χωρών για σκοπούς επιστημονικής έρευνας: Η ΕΟΚΕ συμφωνεί να τροποποιηθεί η οδηγία αυτή ώστε να προβλέπονται άδειες παραμονής πολλαπλής εισόδου που θα επιτρέπουν στον κάτοχό τους να απουσιάζει από το έδαφος της ΕΕ για μεγάλα χρονικά διαστήματα χωρίς να διακυβεύεται το δικαίωμα διαμονής του. Σωστή είναι επίσης η μετατροπή των προαιρετικών ρητρών των οδηγιών αυτών — οι οποίες επιτρέπουν στα κράτη μέλη να παρέχουν απλουστευμένες ή ταχείες διαδικασίες εισδοχής σε άτομα που έχουν κατά το παρελθόν εργαστεί ως ερευνητές ή έχουν σπουδάσει στην ΕΕ — σε δικαίωμα πρόσβασης των ατόμων αυτών σε ταχείες διαδικασίες, με την προϋπόθεση ότι κατά τη λήξη της άδειας θα επιστρέψουν στη χώρα καταγωγής τους. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί επίσης με τον συνδυασμό των δύο αυτών οδηγιών, ώστε να επιτρέπεται σε υπηκόους τρίτων χωρών που είχαν γίνει παλαιότερα δεκτοί ως σπουδαστές και οι οποίοι, μετά το πέρας των σπουδών τους, επέστρεψαν ως έδει στη χώρα καταγωγής τους, να εισέρχονται ευκολότερα ως ερευνητές (με λιγότερες προϋποθέσεις). Η λύση αυτή θα μπορούσε να διευρυνθεί ώστε να επιτρέπει στους σπουδαστές να υποβάλλουν αίτηση εισδοχής ως ερευνητές, ενώ διαμένουν ακόμη στο κράτος μέλος στο οποίο σπουδάζουν, με την προϋπόθεση ότι η αίτηση υποβάλλεται πριν από τη λήξη της άδειας παραμονής για σπουδές.

11.10 Η ΕΟΚΕ θεωρεί αναγκαίο να εξασφαλιστεί ότι η κυκλική μετανάστευση θα επιτύχει τους στόχους της και θα αποφέρει μακροπρόθεσμα οφέλη. Αυτό μπορεί να γίνει με κίνητρα για την προώθηση της κυκλικότητας, την εξασφάλιση της επιτυχίας της επιστροφής, την αξιολόγηση της εφαρμογής των διαδικασιών και τον περιορισμό του κινδύνου διαρροής εγκεφάλων μέσω της συνεργασίας με τις τρίτες χώρες.

11.11 Η κυκλοφορία εγκεφάλων προϋποθέτει επίσης να λυθεί ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα που αντιμετωπίζουν πολλοί μετανάστες στην Ευρώπη: την μη αναγνώριση των ακαδημαϊκών τίτλων και των επαγγελματικών προσόντων. Η κυκλοφορία των προσώπων αυτών μεταξύ της χώρας προέλευσης και της χώρας υποδοχής θα βελτιωθεί όταν θα αναγνωρίζονται τα προσόντα στην Ευρώπη. Η ΕΟΚΕ προτείνει, παρά τις υφιστάμενες δυσχέρειες, να σημειωθεί πρόοδος στις διαπραγματεύσεις των συμφωνιών αναγνώρισης των τίτλων μεταξύ της ΕΕ και των χωρών προέλευσης του μεγαλύτερου μέρους των μεταναστευτικών ροών.

11.12 Επίσης, για να μπορέσει να λειτουργεί σωστά ένα σύστημα κυκλικής μετανάστευσης, πρέπει να διασφαλίζονται τα συνταξιοδοτικά και ασφαλιστικά δικαιώματα που έχουν αποκτήσει οι μετανάστες. Προς τον σκοπό αυτό, πρέπει να διεξαχθούν διαπραγματεύσεις για τις συμβάσεις αμοιβαιότητας μεταξύ των κρατών μελών της ΕΕ και των χωρών προέλευσης, καθώς και για την επικύρωση της σύμβασης αριθ. 157 της ΔΟΕ.

11.13 Η ΕΟΚΕ συνιστά να προτείνει η ΕΕ αυτά τα κεφάλαια στις εταιρικές σχέσεις κινητικότητας που θα συναφθούν, ώστε να διευκολυνθούν η αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και οι εγγυήσεις όσον αφορά τα συνταξιοδοτικά δικαιώματα.

12. Το παγκόσμιο φόρουμ για τη μετανάστευση και την ανάπτυξη

12.1 Στις 10 Ιουλίου 2007 πραγματοποιήθηκε στις Βρυξέλλες, ως συνέχεια του Διαλόγου Υψηλού Επιπέδου των Ηνωμένων Εθνών του Σεπτεμβρίου του 2006, η διακυβερνητική διάσκεψη με τίτλο «Παγκόσμιο Φόρουμ για τη μετανάστευση και την ανάπτυξη», υπό την προεδρία του Γενικού Γραμματέα του ΟΗΕ κ. Ban Ki-moon και με τη συμμετοχή άνω των 800 αντιπροσώπων από περισσότερες από 140 χώρες.

12.2 Στις 9 Ιουλίου η ΕΟΚΕ συμμετείχε στην ημερίδα της κοινωνίας των πολιτών, μέσω του εισηγητή της παρούσας γνωμοδότησης. Τα συμπεράσματα, με τα οποία η ΕΟΚΕ συμφωνεί σε γενικές γραμμές, βρίσκονται στην ιστοθέση της διάσκεψης στο Διαδίκτυο⁽³⁸⁾. Το ερχόμενο έτος, το Παγκόσμιο Φόρουμ θα συνέλθει στην Μανίλα και η ΕΟΚΕ θα πρέπει να συμμετάσχει.

12.3 Η ΕΟΚΕ προτρέπει τις κυβερνήσεις των κρατών μελών και την Επιτροπή να συνεχίσουν την ενεργό τους δέσμευση στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, ώστε το ζήτημα της μετανάστευσης να κατέχει σημαντική θέση στη διεθνή ατζέντα, προκειμένου να εξασφαλιστούν τα ανθρώπινα δικαιώματα των μεταναστών μέσω ενός διεθνούς κανονιστικού πλαισίου και η από κοινού διαχείριση των μεταναστευτικών ροών από τις χώρες προέλευσης και τις χώρες προορισμού να συμβάλει στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη της ανθρωπότητας.

12.4 Με την παρούσα γνωμοδότηση η ΕΟΚΕ εκφράζει για πρώτη φορά την άποψή της για την κυκλική μετανάστευση, την οποία θα συμπληρώσει στο μέλλον με νέες γνωμοδοτήσεις.

Βρυξέλλες, 25 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽³⁸⁾ Διατίθενται μόνο στα αγγλικά (http://smooz.gfmd-civil-society.org/gfmd/files/Final_CSD.pdf) και ισπανικά (http://smooz.gfmd-civil-society.org/gfmd/files/Final_CSD_espanol.pdf).

Γνωμοδότηση του ειδικευμένου τμήματος της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και Συμβουλίου σχετικά με κοινοτικές στατιστικές στους τομείς της δημόσιας υγείας και της υγείας και ασφάλειας στην εργασία»

COM(2007) 46 τελικό — 2007/0020 (COD)

(2008/C 44/22)

Στις 19 Μαρτίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί Ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Οκτωβρίου 2007 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Retureau.

Κατά τη 439η σύνοδο ολομελείας της, που πραγματοποιήθηκε στις 24 και 25 Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 77 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 2 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Περίληψη της γνωμοδότησης

1.1 Η ΕΟΚΕ εγκρίνει τον προτεινόμενο κανονισμό και τη νομική βάση του· η πρόταση είναι σύμφωνη προς τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας και συγχρόνως επιτρέπει τη συλλογή στατιστικών χρήσιμων για την υλοποίηση της κοινοτικής στρατηγικής στον τομέα της υγείας και ασφάλειας στην εργασία, για την οποία έχει καταστεί αναγκαίο ένα σαφές νομικό πλαίσιο.

1.2 Υπογραμμίζει τη σημασία των ορισμών και των κοινών συστημάτων αναγνώρισης, κυρίως λόγω της κινητικότητας των εργαζομένων, όσον αφορά τα εξής:

- τα εργατικά ατυχήματα και τα ατυχήματα κατά τη διαδρομή από ή προς την εργασία·
- τις επαγγελματικές ασθένειες που οφείλονται στις συνθήκες εργασίας ή/και στα χρησιμοποιούμενα προϊόντα·
- τις περιπτώσεις μερικής ή μόνιμης ανικανότητας και αναπηρίας που προκαλούνται λόγω ατυχημάτων και ασθενειών που συνδέονται με την εργασία, καθώς και τις χαμένες εργάσιμες ημέρες.

1.3 Κατά την καταγραφή του αριθμού των προσώπων που εμπύπτουν σε κάθε κατηγορία περιστατικών, η ΕΟΚΕ θεωρεί χρήσιμο να λαμβάνεται υπόψη το φύλο και η ηλικία των θυμάτων, καθώς και — στο μέτρο του δυνατού — η φύση της συμβατικής σχέσης τους. Κρίνεται σκόπιμο να επιδεικνύεται ιδιαίτερη προσοχή στον εμπιστευτικό χαρακτήρα των συλλεγόμενων προσωπικών δεδομένων.

1.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να αναπτυχθούν σχέσεις συνεργασίας με τη Διεθνή Οργάνωση Εργασίας (ΔΟΕ) και με την Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (ΠΟΥ). Ο προτεινόμενος κανονισμός αποτελεί, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ένα από τα πιο χρήσιμα μέσα για την επίτευξη σύγκλισης μεταξύ της φύσης και των ορισμών των προς καταγραφή δεδομένων, αφενός, και των μεθόδων συλλογής και ανάλυσης των εν λόγω δεδομένων, αφετέρου.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1 Ο παρών κανονισμός επικεντρώνεται μόνο σε στατιστικές δραστηριότητες που αναπτύχθηκαν βάσει του άρθρου 285 της συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας. Ο στόχος του δεν είναι η ανάπτυξη πολιτικής για τους δύο τομείς της

δημόσιας υγείας και της υγείας και ασφάλειας στην εργασία, η οποία προβλέπεται αντίστοιχα βάσει των άρθρων 152 και 137 της Συνθήκης.

2.2 Η παραγωγή κοινοτικών στατιστικών διέπεται από τους κανόνες που ορίζονται στον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 322/97 του Συμβουλίου, της 17ης Φεβρουαρίου 1997, όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1882/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (*).

2.3 Η οδηγία 95/46/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 24ης Οκτωβρίου 1995, για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα και για την ελεύθερη κυκλοφορία των δεδομένων αυτών (**) και ο κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 45/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 18ης Δεκεμβρίου 2000 (***) που την καθιστά εφαρμοστέα στα όργανα και τους οργανισμούς της Κοινότητας, επιτρέπουν την επεξεργασία προσωπικών δεδομένων σχετικών με την υγεία για λόγους σημαντικού δημόσιου συμφέροντος υπό την προϋπόθεση της παροχής των κατάλληλων διασφαλίσεων.

2.4 Οι κοινοτικές και εθνικές πολιτικές ενέργειες και στρατηγικές στους τομείς της δημόσιας υγείας και της υγείας και ασφάλειας στην εργασία συνιστούν σημαντικό δημόσιο συμφέρον και οι διατάξεις των κανονισμών (ΕΚ) αριθ. 322/97 του Συμβουλίου και (Ευρατόμ, ΕΟΚ) αριθ. 1588/90 του Συμβουλίου της 11ης Ιουνίου 1990 σχετικά με τη διαβίβαση στη Στατιστική Υπηρεσία των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων (Eurostat) πληροφοριών που καλύπτονται από το στατιστικό απόρρητο (****) παρέχει τις απαραίτητες διασφαλίσεις για την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της παραγωγής κοινοτικών στατιστικών στους τομείς της δημόσιας υγείας και της υγείας και ασφάλειας στην εργασία.

(*) ΕΕ L 52 της 22.2.1997, σ. 61 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31997R0322:FR:HTML> Κανονισμός όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1882/2003 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (ΕΕ L 284 της 31.10.2003, σ. 1, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2003:284:0001:0053:FR:PDF>).

(**) ΕΕ L 281 της 23.11.1995, σ. 31 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31995L0046:FR:HTML> Οδηγία όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 1882/2003 (ΕΕ L 284 της 31.10.2003, σ. 1).

(***) ΕΕ L 8 της 12.1.2001, σ. 1 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2001:008:0001:0022:FR:PDF>

(****) ΕΕ L 151 της 15.6.1990, σ. 1 Κανονισμός όπως τροποποιήθηκε με τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 322/97. <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31990R1588:FR:HTML>.

2.5 Πράγματι, η απόφαση αριθ. 1786/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 23ης Σεπτεμβρίου 2002, για τη θέσπιση προγράμματος κοινοτικής δράσης στον τομέα της δημόσιας υγείας (2003-2008) ⁽⁶⁾, το ψήφισμα του Συμβουλίου, της 3ης Ιουνίου 2002, σχετικά με τη νέα κοινοτική στρατηγική υγείας και ασφάλειας στην εργασία (2002-2006) ⁽⁶⁾ (2002/C 161/01) και η ανακοίνωση της Επιτροπής, της 20ής Απριλίου 2004, με τίτλο «*Εκσυγχρονισμός της κοινωνικής προστασίας για την ανάπτυξη ποιοτικής, προσιτής και βιώσιμης υγειονομικής περιθαλψης και μακροχρόνιας περιθαλψης: στήριξη των εθνικών στρατηγικών μέσω της "ανοικτής μεθόδου συντονισμού"*» ⁽⁷⁾ απαιτούν σύστημα στατιστικής ενημέρωσης υψηλού επιπέδου για την εκτίμηση των επιτευγμάτων των πολιτικών και για την ανάπτυξη και παρακολούθηση των περαιτέρω ενεργειών και στους δύο τομείς. Το έργο αυτό θα συνεχιστεί και θα αναπτυχθεί σε επόμενα προγράμματα και στρατηγικές.

2.6 Στη μη νομοθετικού χαρακτήρα ανακοίνωσή της, SEC(2007) 214, 215, 216 ⁽⁸⁾ με θέμα: «*Βελτίωση της ποιότητας και της παραγωγικότητας στην εργασία: κοινοτική στρατηγική 2007-2012 για την υγεία και την ασφάλεια στην εργασία*», η Επιτροπή εμμένει στο γεγονός ότι η υγεία και η ασφάλεια στην εργασία αξίζουν να είναι στο επίκεντρο της κοινοτικής πολιτικής ατζέντας: η υγεία και η ασφάλεια στην εργασία διαδραματίζουν πολύ σημαντικό ρόλο για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων και συμβάλλουν σε μεγαλύτερη βιωσιμότητα των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, μέσω της μείωσης του κόστους των ατυχημάτων και των ασθενειών. Το ζητούμενο είναι να καταστεί η ευεξία στην εργασία απτή πραγματικότητα για τους ευρωπαίους πολίτες, συμβάλλοντας έτσι στην έμπρακτη εφαρμογή της ατζέντας για τους πολίτες, η οποία εγκρίθηκε στις 10 Μαΐου 2006.

2.7 Έως σήμερα οι συλλογές στατιστικών στοιχείων πραγματοποιούνταν με βάση «σιωπηρές συμφωνίες» με τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των πενταετών κοινοτικών στατιστικών προγραμμάτων (επί του παρόντος απόφαση αριθ. 2367/2002/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 16ης Δεκεμβρίου 2002, σχετικά με το κοινοτικό στατιστικό πρόγραμμα 2003-2007) ⁽⁹⁾ και των ετήσιων συνιστώσών τους.

2.8 Ειδικότερα, στον τομέα των στατιστικών για τη δημόσια υγεία, η ανάπτυξη και οι εφαρμογές στα τρία σκέλη (αιτίες θανάτων, έρευνες με συνέντευξη για την ιατρική περιθαλψη και την υγεία, αναπηρία και νοσηρότητα) κατευθύνονται και οργανώνονται σύμφωνα με μια δομή εταιρικής σχέσης μεταξύ της Eurostat και των χωρών που βρίσκονται στην κορυφή (επί του παρόντος το Ηνωμένο Βασίλειο λειτουργεί ως γενικός συντονιστής με τη βοήθεια των επικεφαλής των σχετικών τομέων από την Εσθονία, το Λουξεμβούργο και τη Δανία) και των κρατών μελών. Στο πλαίσιο αυτό, έχει επιτευχθεί σημαντικό μεθοδολογικό έργο, συμπεριλαμβανομένης της εκπόνησης κατευθυντήριων γραμμών, και έχει αρχίσει η εφαρμογή της συλλογής στοιχείων.

⁽⁶⁾ EE L 271 της 9.10.2002, σ. 1
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:271:0001:0011:FR:PDF>.

⁽⁶⁾ EE C 161 της 5.7.2002, σ. 1
<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:161:0001:0004:FR:PDF>.

⁽⁷⁾ COM(2004) 304 τελικό της 20.4.2004.

⁽⁸⁾ SEC(2007) 214 της 21.2.2007.

⁽⁹⁾ EE L 358 της 31.12.2002, σ. 1 <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2002:358:0001:0027:FR:PDF> Απόφαση που τροποποιήθηκε από την απόφαση αριθ. 787/2004/CE του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου (EE L 138 της 30.4.2004, σ. 12, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2004:138:0012:0016:FR:PDF>).

2.9 Ωστόσο, η τρέχουσα κατάσταση χαρακτηρίζεται από τους ακόλουθους περιορισμούς. Πρώτον, για τη συλλογή στοιχείων που ήδη εφαρμόζεται, αν και έχει επιτευχθεί κάποια αύξηση στην ποιότητα των στοιχείων και στη συγκρισιμότητα, πρέπει να δοθεί στα κράτη μέλη μια σταθερή βάση εφαρμογής.

2.10 Ένα νομικό πλαίσιο θα επιτρέψει την παγίωση της προόδου προς την κατεύθυνση προτύπων όσον αφορά την καλύτερη ποιότητα και τη συγκρισιμότητα για όλες τις τακτικές συλλογές στοιχείων. Το νομικό πλαίσιο θα εξασφαλίσει την καλύτερη βιωσιμότητα και σταθερότητα των ευρωπαϊκών απαιτήσεων μεσοπρόθεσμα και θα παράσχει σαφείς στόχους σχετικά με τα πρότυπα που πρέπει να επιτευχθούν όσον αφορά τη συγκρισιμότητα σε επίπεδο ΕΕ.

2.11 Επιπλέον, η μεγάλη πλειονότητα των νέων κρατών μελών ανέφερε ότι δεν θα είναι σε θέση να συμμορφωθούν με τις απαιτήσεις της ΕΕ για τις στατιστικές στους τομείς της δημόσιας υγείας και της υγείας και ασφάλειας στην εργασία χωρίς ευρωπαϊκό νομικό πλαίσιο.

2.12 Τέλος, όλα τα κράτη μέλη χρειάζεται να γνωρίζουν σαφέστερα το χρονοδιάγραμμα και τα ορόσημα για την εφαρμογή των νέων στατιστικών εργαλείων που αναπτύσσονται επί του παρόντος καθώς και για τις ενέργειες που προετοιμάζονται με σκοπό τη βελτίωση της ποιότητας. Ο προτεινόμενος κανονισμός θα αποτελέσει το κατάλληλο πλαίσιο προκειμένου να χαραχθούν λεπτομερείς χάρτες πορείας στους διάφορους τομείς και σκέλη των στατιστικών για την υγεία και την ασφάλεια.

2.13 Αυτός είναι και ο λόγος για τον οποίο η Επιτροπή (Eurostat) θεωρεί ότι είναι πλέον αναγκαίο να παρασχεθεί μια σταθερή βάση μέσω της θέσπισης βασικής νομικής πράξης για τις στατιστικές στους τομείς της δημόσιας υγείας και της υγείας και ασφάλειας στην εργασία. Οι τομείς που καλύπτονται από την πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου αφορούν τις διεξαγόμενες δραστηριότητες και εξελίξεις που πραγματοποιούνται από κοινού με τα κράτη μέλη στο πλαίσιο των σχετικών ομάδων της Eurostat ή, όσον αφορά τον τομέα της δημόσιας υγείας, στο πλαίσιο εταιρικής σχέσης για τις στατιστικές σχετικά με τη δημόσια υγεία. Ο κύριος στόχος είναι να δοθεί μια ενοποιημένη και σταθερή βάση για τις συλλογές που ήδη εφαρμόζονται ή για τις οποίες αναπτύσσεται επί του παρόντος μεθοδολογία ή προετοιμάζεται εφαρμογή.

2.14 Στο πρόγραμμα κοινοτικής δράσης στον τομέα της δημόσιας υγείας (2003-2008) ⁽¹⁰⁾ αναφέρεται ότι το στατιστικό στοιχείο του συστήματος ενημέρωσης για τη δημόσια υγεία θα αναπτυχθεί, σε συνεργασία με τα κράτη μέλη, χρησιμοποιώντας το κοινοτικό στατιστικό πρόγραμμα στο μέτρο που είναι απαραίτητο για να προωθηθεί η συνεργία και να αποφευχθεί η αλληλοεπικάλυψη.

2.15 Στην τροποποιημένη πρόταση απόφασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τη θέσπιση δεύτερου προγράμματος κοινοτικής δράσης στον τομέα της υγείας για την περίοδο 2007-2013 ⁽¹¹⁾ αναφέρεται ότι οι εργασίες που πραγματοποιούνται ήδη με σκοπό την ανάπτυξη συστήματος παρακολούθησης της υγείας στην ΕΕ θα διευρυνθούν, χρησιμοποιώντας το κοινοτικό στατιστικό πρόγραμμα στο μέτρο που είναι απαραίτητο.

⁽¹⁰⁾ Βλέπε υποσημείωση αριθ. 5.

⁽¹¹⁾ COM(2006) 234 τελικό της 24.5.2006.

Από την πλευρά της, η κοινοτική στρατηγική για την υγεία και ασφάλεια στην εργασία (2002-2006) ⁽¹²⁾ καλεί την Επιτροπή και τα κράτη μέλη να επιταχύνουν τις διεξαγόμενες εργασίες εναρμόνισης των στατιστικών για τα εργατικά ατυχήματα και τις επαγγελματικές ασθένειες προκειμένου να υπάρχουν διαθέσιμα συγκρίσιμα στοιχεία για την αντικειμενική αξιολόγηση του αντικτύπου και της αποτελεσματικότητας των μέτρων που λαμβάνονται στο πλαίσιο της κοινοτικής στρατηγικής.

3. Οι παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

3.1 Η ΕΟΚΕ εγκρίνει τον προτεινόμενο κανονισμό και τη νομική βάση του· η πρόταση είναι σύμφωνη προς τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας και συγχρόνως επιτρέπει τη συλλογή στατιστικών χρήσιμων για την υλοποίηση της κοινοτικής στρατηγικής στον τομέα της υγείας και ασφάλειας στην εργασία, για την οποία έχει καταστεί αναγκαίο ένα σαφές νομικό πλαίσιο.

3.2 Υπογραμμίζει τη σημασία των ορισμών και των κοινών συστημάτων αναγνώρισης, κυρίως λόγω της κινητικότητας των εργαζομένων, όσον αφορά τα εξής:

- τα εργατικά ατυχήματα (που συμβαίνουν στο χώρο εργασίας) και τα ατυχήματα κατά τη διαδρομή (που συμβαίνουν κατά τη μετάβαση από τον τόπο κατοικίας προς τον τόπο εργασίας και κατά την επιστροφή, κατά τη διάρκεια μακρών παύσεων, για παράδειγμα παύσεις για φαγητό, εκτός του χώρου εργασίας), καθώς και όταν η εργασία περιλαμβάνει μετακινήσεις (υπηρεσίες)·
- τις επαγγελματικές ασθένειες που οφείλονται στις συνθήκες εργασίας ή/και στα χρησιμοποιούμενα προϊόντα (σκόνες, χημικά

προϊόντα, δονήσεις, βλαβερός θόρυβος, μυοσκελετικές και περιφερθρικές διαταραχές: βαριά φορτία, επαναλαμβανόμενες δραστηριότητες ...)

- τις περιπτώσεις μερικής ή μόνιμης ανικανότητας και αναπηρίας που προκαλούνται λόγω ατυχημάτων και ασθενειών που συνδέονται με την εργασία, καθώς και τις χαμένες εργάσιμες ημέρες.

3.3 Κατά την καταγραφή του αριθμού των προσώπων που εμπιπτουν σε κάθε κατηγορία περιστατικών, η ΕΟΚΕ θεωρεί χρήσιμο να λαμβάνεται υπόψη το φύλο και η ηλικία των θυμάτων, καθώς και ο τομέας οικονομικής δραστηριότητας και, στο μέτρο του δυνατού, η νομική φύση της σχέσης εργασίας τους (σύμβαση μόνιμης απασχόλησης, άτυπη εργασία, προσωρινή απασχόληση, ανεξάρτητη απασχόληση). Κρίνεται σκόπιμο να επιδεικνύεται ιδιαίτερη προσοχή στον εμπιστευτικό χαρακτήρα των συλλεγόμενων προσωπικών δεδομένων, σύμφωνα με την ισχύουσα νομοθεσία.

3.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι θα πρέπει να αναπτυχθούν σχέσεις συνεργασίας με τη ΔΟΕ και με την ΠΟΥ δεδομένου ότι κατ' αυτόν τον τρόπο μπορούν να πραγματοποιηθούν ενδιαφέρουσες ανταλλαγές, τόσο σε θεωρητικό επίπεδο (έρευνες σχετικά με την πρόελευση των ασθενειών και με τα αίτια των ατυχημάτων, εργονομία και αποκατάσταση τραυμάτων) όσο και σε μεθοδολογικό επίπεδο, όσον αφορά στατιστικές καταγραφές και μεθόδους.

3.5 Ο προτεινόμενος κανονισμός αποτελεί, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ένα από τα πιο χρήσιμα μέσα για την επίτευξη σταδιακής σύγκλισης μεταξύ της φύσης και των ορισμών των προς καταγραφή δεδομένων, αφενός, και των μεθόδων συλλογής και ανάλυσης των εν λόγω δεδομένων, αφετέρου, με στόχο τη σταθερή βελτίωση της ποιότητας, της συμβατότητας και της συγκρισιμότητάς τους.

Βρυξέλλες, 25 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽¹²⁾ Βλέπε υποσημείωση αριθ. 6.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Πρόταση κανονισμού του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 του Συμβουλίου περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας»

COM(2007) 159 τελικό — 2007/0054 (COD)

(2008/C 44/23)

Στις 7 Μαΐου 2007, το Συμβούλιο αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Στις 24 Απριλίου 2007, το Προεδρείο της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής ανέθεσε στο ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη» την προετοιμασία των σχετικών εργασιών.

Λόγω του επείγοντος χαρακτήρα της γνωμοδότησης, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου 2007), όρισε γενικό εισηγητή τον κ. Rodríguez García-Caro ⁽¹⁾ και υιοθέτησε με 64 ψήφους υπέρ, και 1 αποχή την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Συμπεράσματα

1.1 Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υποστηρίζει τις προβλεπόμενες τροποποιήσεις των παραρτημάτων του κανονισμού αριθ. 1408/71, με την πεποίθηση ότι θα χρησιμεύσουν για τη βελτίωση του περιεχομένου του και θα ωφελήσουν τους πολίτες της Ένωσης που επηρεάζονται από την εφαρμογή του. Η υποστήριξη αυτή αφορά ιδίως εκείνες τις αλλαγές που επιτρέπουν να υπαχθούν ορισμένες παροχές στο πεδίο του συντονισμού, βγαίνοντας από το πεδίο των εξαιρέσεων και της μη εξαγωγιμότητας.

1.2 Ως εκπρόσωπος των κοινωνικών εταίρων και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών, η ΕΟΚΕ επιθυμεί να υπογραμμίσει, επίσης, τη βραδεία νομοθετική διαδικασία που ακολουθεί η πρόταση κανονισμού για την εφαρμογή του κανονισμού αριθ. 883/2004. Δεν θα εκδίδαμε σήμερα την παρούσα γνωμοδότηση, εάν είχε τεθεί σε ισχύ αυτός ο τελευταίος κανονισμός. Γι' αυτό, καλούμε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να επισπεύσουν όσο το δυνατόν περισσότερο τη διαδικασία λήψης αποφάσεων, ώστε ο νέος συντονισμός των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης να τεθεί σε ισχύ το συντομότερο δυνατό.

2. Εισαγωγή

2.1 Από την υιοθέτησή του τον Ιούνιο του 1971 μέχρι σήμερα, ο κανονισμός αριθ. 1408/71 έχει υποστεί αλλεπάλληλες τροποποιήσεις, οι οποίες προσάρμοζαν και επικαιροποιούσαν το περιεχόμενό του. Οι τροποποιήσεις αυτές οφείλονταν, μεταξύ άλλων, στις αλλαγές που επήλθαν στις νομοθεσίες των κρατών μελών, στις διμερείς συμφωνίες που συνήφθησαν από ορισμένα κράτη, στις διαδοχικές διευρύνσεις της ΕΕ και στην προσαρμογή του περιεχομένου του στις διαδοχικές αποφάσεις του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου σχετικά με την κοινωνική ασφάλιση.

2.2 Από τότε που η ΕΟΚΕ υιοθέτησε την πρώτη γνωμοδότησή της για τον κανονισμό αυτό, τον Ιανουάριο του 1967 ⁽²⁾, οι κοινοοικονομικοί φορείς, ως εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών,

εκδίδουμε σχεδόν κάθε χρόνο γνωμοδότηση για όλες εκείνες τις τροποποιήσεις που έγιναν στα άρθρα ή στα παραρτήματά του. Κατ' αυτόν τον τρόπο, η ΕΟΚΕ συμμετείχε ενεργά στην εξέλιξη ενός μέσου ζωτικής σημασίας για τη διασφάλιση του δικαιώματος ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων, ειδικά, και των προσώπων, γενικότερα, σε όλα τα κράτη που απαρτίζουν την Ευρωπαϊκή Ένωση. Με τον τρόπο αυτό διασφαλιζόταν ότι τα δικαιώματα σε ορισμένες παροχές του συστήματος κοινωνικής ασφάλισης διατηρούνταν σε περίπτωση διακίνησης εντός των εσωτερικών συνόρων της Ένωσης.

2.3 Το 2004 ο κανονισμός υπέστη τη μεγαλύτερη μεταβολή στην ιστορία του. Για λόγους απλοποίησης του κειμένου και βελτίωσης του περιεχομένου του και έπειτα από μακρές διοργανικές συζητήσεις, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο ενέκριναν έναν νέο κανονισμό για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης ⁽³⁾, ο οποίος, με τον αριθμό 883/2004, καλείται να αντικαταστήσει το ισχύον κείμενο. Επειδή όμως δεν έχει εγκριθεί ακόμη ο κανονισμός εφαρμογής του, το νέο κείμενο για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης δεν έχει τεθεί σε ισχύ, οπότε εξακολουθεί να ισχύει πλήρως ο κανονισμός αριθ. 1408/71.

2.4 Η ΕΟΚΕ έχει εκδώσει γνωμοδοτήσεις τόσο για τον κανονισμό αριθ. 883/2004 σχετικά με τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης ⁽⁴⁾ όσο και για την πρόταση κανονισμού για τον καθορισμό των κανόνων εφαρμογής του ⁽⁵⁾. Αυτή η τελευταία πρόταση συνεχίζει την αργή διαδικαστική της διαδρομή στα αρμόδια όργανα.

2.5 Καθώς πρόκειται για ένα ζωντανό και δυναμικό κείμενο, ο κανονισμός αριθ. 1408/71 πρέπει να συμπεριλάβει τις διάφορες τροποποιήσεις που γίνονται στις εθνικές νομοθεσίες των κρατών μελών, για να μην χάσουν την ισχύ τους και να μην θίξουν, συνεπώς, τα δικαιώματα των εργαζομένων που διακινούνται εντός

⁽³⁾ EE L 166 της 30.4.2004.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 27ης Ιανουαρίου 2000 για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας και του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71», εισηγητής: ο κ. Rodríguez García-Caro (EE C 75 της 15.3.2000).

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 26ης Οκτωβρίου 2006 για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για τον καθορισμό της διαδικασίας εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης», εισηγητής: ο κ. Greif (EE C 324 της 30.12.2006).

⁽¹⁾ Με την επιφύλαξη της έγκρισης από την Ολομέλεια.

⁽²⁾ EE C 64 της 5.4.1967.

των συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Αυτό που επιδιώκεται τελικά με αυτές τις τροποποιήσεις είναι η επικαιροποίηση και η βελτίωση του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, ώστε να διευκολυνθεί η εφαρμογή της κοινοτικής νομοθεσίας.

2.6 Σε νομικό επίπεδο, η πρόταση συνεπάγεται την κατάργηση ή την τροποποίηση ορισμένων διατάξεων που περιέχονται στα παραρτήματα του κανονισμού, είναι δε εφαρμοστέα και στον Ευρωπαϊκό Οικονομικό Χώρο.

3. Περιεχόμενο της πρότασης

3.1 Η πρόταση κανονισμού αφορά αποκλειστικά ορισμένα παραρτήματα του κανονισμού 1408/71. Δεν έχει καμία επίπτωση στα άρθρα του, τα οποία δεν υφίστανται καμία τροποποίηση.

3.2 Οι προβλεπόμενες τροποποιήσεις αντικατοπτρίζουν τις προτάσεις των ακόλουθων κρατών μελών: Αυστρία, Γαλλία, Δανία, Ιρλανδία, Κάτω Χώρες, Ουγγαρία και Πολωνία. Εκτός από την περίπτωση της Γαλλίας, όλες οι τροποποιήσεις οφείλονται σε αλλαγές της νομοθεσίας σε εθνικό επίπεδο.

3.3 Οι αλλαγές αφορούν τα εξής παραρτήματα και κράτη:

3.3.1 Το παράρτημα I μέρος I, όπου ορίζονται οι όροι «μισθωτοί» και «μη μισθωτοί», όταν αυτοί δεν μπορούν να προσδιοριστούν με βάση την εθνική νομοθεσία. Το παράρτημα αυτό τροποποιείται λόγω αλλαγών στη νομοθεσία της Ιρλανδίας.

3.3.2 Το παράρτημα I μέρος II, όπου ορίζεται ο όρος «μέλη της οικογένειας» για τις περιπτώσεις όπου η εθνική νομοθεσία δεν επιτρέπει τη διάκριση μεταξύ των μελών της οικογένειας και άλλων προσώπων. Η τροποποίηση αφορά επίσης την Ιρλανδία, για τον ίδιο λόγο με ανωτέρω.

3.3.3 Το παράρτημα II μέρος I, όπου ορίζονται τα ειδικά συστήματα παροχών για μη μισθωτούς που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού. Αντικαθίσταται το κείμενο της παραγράφου που αφορά τη Γαλλία, για λόγους που σχετίζονται με τη συμπληρωματική ασφάλιση.

3.3.4 Το παράρτημα II μέρος II, όπου καθορίζονται τα ειδικά επιδόματα τοκετού ή υιοθεσίας που δεν εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του κανονισμού. Αντικαθίσταται το κείμενο που αφορά την Πολωνία, ώστε να υπόκειται στον συντονισμό και το συμπληρωματικό επίδομα τοκετού.

3.3.5 Το παράρτημα IIα, στο οποίο παρατίθενται οι μη ανταποδοτικές και επομένως μη εξαγώγιμες παροχές. Η τροποποίηση αφορά πάλι την Ιρλανδία, για λόγους εσωτερικών νομοθετικών αλλαγών.

3.3.6 Το παράρτημα III μέρος A, στο οποίο παρατίθενται οι συμβάσεις που εξακολουθούν να εφαρμόζονται παρά την ύπαρξη του κανονισμού. Η τροποποίηση αφορά την Ουγγαρία και δύο διμερείς συμβάσεις της με τη Γερμανία και την Αυστρία και οφείλεται σε αλλαγές της ουγγρικής νομοθεσίας για τις συντάξεις.

3.3.7 Το παράρτημα IV μέρος A, το οποίο απαριθμεί τις νομοθεσίες που αναφέρονται στο κείμενο του κανονισμού, σύμφωνα με τις οποίες το ύψος των παροχών αναπηρίας είναι ανεξάρτητο από

τη διάρκεια των ασφαλιστικών περιόδων. Η τροποποίηση αφορά επίσης την Ιρλανδία και τις Κάτω Χώρες, λόγω αλλαγών στη νομοθεσία τους.

3.3.8 Το παράρτημα IV μέρος Γ, το οποίο απαριθμεί τις περιπτώσεις κατά τις οποίες μπορεί να μην γίνει συγκριτικός υπολογισμός των παροχών, επειδή δεν πρόκειται να επιφέρει ευμενέστερο αποτέλεσμα. Διαγράφεται η παράγραφος που αφορά την Ουγγαρία, η οποία δεν εμπίπτει πλέον σε αυτές τις περιπτώσεις, κατόπιν αλλαγών στη νομοθεσία της. Αντικαθίσταται επίσης το κείμενο που αφορά την Αυστρία, λόγω αλλαγών στη νομοθεσία της για τις συντάξεις.

3.3.9 Το παράρτημα VI, το οποίο καθορίζει τους ειδικούς όρους εφαρμογής των νομοθεσιών ορισμένων κρατών. Τροποποιούνται τα τμήματα που αφορούν τη Δανία, τις Κάτω Χώρες και την Αυστρία, λόγω αλλαγών στο εσωτερικό τους δίκαιο.

3.3.10 Το παράρτημα VIII, το οποίο απαριθμεί τα συστήματα που προβλέπουν οικογενειακά επιδόματα ή συμπληρωματικές ή ειδικές παροχές για τα ορφανά. Η τροποποίηση αφορά την Ιρλανδία, λόγω αλλαγών στη νομοθεσία της.

4. Παρατηρήσεις

4.1 Κατά τη σύνοδο ολομέλειας της 13ης και 14ης Δεκεμβρίου 2006, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε μια γνωμοδότηση για άλλες τροποποιήσεις του κανονισμού αριθ. 1408/71⁽⁶⁾. Στη γνωμοδότηση εκείνη, η ΕΟΚΕ εξέφραζε την ελπίδα να ήταν η τελευταία τροποποίηση για την οποία αποφαινόταν και να εγκριθεί χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση ο νέος κανονισμός εφαρμογής του κανονισμού αριθ. 883/2004. Έξι μήνες αργότερα, βρισκόμαστε ενώπιον νέων αλλαγών στα παραρτήματα του κανονισμού αριθ. 1408/71, επειδή ο κανονισμός εφαρμογής εξακολουθεί να μην έχει εγκριθεί.

4.2 Παρά την ανωτέρω παρατήρηση, η ΕΟΚΕ εκφράζει την υποστήριξη της για τις προβλεπόμενες τροποποιήσεις των παραρτημάτων του κανονισμού, με την πεποίθηση ότι θα χρησιμεύσουν για τη βελτίωση του περιεχομένου του και τελικά θα ωφελήσουν σαφώς τους πολίτες της Ένωσης που επηρεάζονται από την εφαρμογή του. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ συμφωνεί με εκείνες τις τροποποιήσεις που εντάσσουν διάφορες παροχές στο πεδίο του συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, διαγράφοντας τις από εκείνα τα παραρτήματα που έχουν σκοπό να επισημάνουν τις εξαιρέσεις από τη γενική εφαρμογή των παροχών.

4.3 Επί του παρόντος, τα ευρωπαϊκά όργανα συζητούν διάφορες προτάσεις κανονισμού, που όλες τους σχετίζονται με τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης. Αφενός, η πρόταση κανονισμού για την εφαρμογή του κανονισμού αριθ. 883/2004, για την οποία η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκδώσει γνωμοδότηση, αναλύεται αυτόν τον καιρό κεφάλαιο προς κεφάλαιο από το Συμβούλιο και η εξέταση αυτή θα συνεχιστεί κατά τη διάρκεια της πορτογαλικής Προεδρίας, ενώ το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο βρίσκεται στην πρώτη ανάγνωση. Αφετέρου, παρόμοια διαδικασία συζήτησης με την προαναφερθείσα ακολουθείται και για την πρόταση κανονισμού για το περιεχόμενο του παραρτήματος XI του κανονισμού

⁽⁶⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 13ης Δεκεμβρίου 2006 για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την τροποποίηση του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71 περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας και του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 574/72 περί του τρόπου εφαρμογής του κανονισμού (ΕΟΚ) αριθ. 1408/71», εισηγητής: ο κ. Rodríguez García-Caro (EE C 325 της 30.12.2006).

αριθ. 883/2004, για την οποία η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκδώσει γνωμοδότηση⁽⁷⁾. Πρέπει να σημειωθεί εδώ πως, όταν εγκρίθηκε ο κανονισμός για τον συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, διάφορα παραρτήματά του έμειναν κενά, με την προοπτική να τους δοθεί περιεχόμενο μέσω μεταγενέστερων κανονισμών. Υπάρχει, τέλος, η πρόταση κανονισμού για την τροποποίηση του κανονισμού αριθ. 1408/71, η οποία αποτελεί αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης.

4.4 Αντικειμενικά μιλώντας και λαμβάνοντας υπόψη τα προαναφερθέντα, βρισκόμαστε ενώπιον ενός νομοθετικού μαρμασμού, κατά τον οποίο εξακολουθούν να υιοθετούνται τροποποιήσεις ενός κανονισμού που έχει σχεδόν καταργηθεί, να λείπουν παραρτήματα από τον νέο συντονιστικό κανονισμό, ο οποίος θα έπρεπε να έχει ήδη τεθεί σε ισχύ, και να ακολουθείται για την έγκριση του νέου κανονισμού εφαρμογής μια διαδικασία που μας θυμίζει, δυστυχώς, τη βραδυπορία της λήψης της απόφασης για τον συντονιστικό κανονισμό. Για όλους αυτούς τους λόγους και για μία ακόμη φορά, η ΕΟΚΕ καλεί το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο να επισπεύσουν τις εκκρεμείς διαδικασίες για την οριστική έγκριση και των δύο κανονισμών. Πρέπει να πούμε προς υπόμνηση ότι, ήδη το 1992, στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του Εδιμβούργου, αναγνωρίστηκε η ανάγκη γενικής επανεξέτασης της νομοθεσίας για την κοινωνική ασφάλιση, με στόχο την απλοποίηση των κανόνων συντονισμού. Έχουν περάσει δεκαπέντε χρόνια από εκείνη τη δήλωση και χρησιμοποιούμε ακόμη τους ίδιους, μη απλοποιημένους κανόνες.

Βρυξέλλες, 25 Οκτωβρίου 2007

4.5 Εξαιτίας αυτής της πολυπλοκότητας των κανόνων συντονισμού των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης, οι πολίτες έχουν γενικά άγνοια του περιεχομένου τους και των δικαιωμάτων που τους παρέχουν. Είναι, συνεπώς, σκόπιμο να επωφεληθούμε από το πλαίσιο που παρέχει η παρούσα γνωμοδότηση και να επιμείνουμε στην ανάγκη να διαδώσουν αποτελεσματικά οι εθνικές αρχές στους πολίτες των χωρών τους σύντομα και σαφή μηνύματα, χάρη στα οποία θα κατανοήσουν τα δικαιώματα κοινωνικής ασφάλισης που έχουν όταν διακινούνται για οποιονδήποτε λόγο εντός της Ένωσης. Η άγνοια αυτή είναι ακόμη πιο εμφανής στα σύντομα, τουριστικά ή επαγγελματικά ταξίδια, κατά τα οποία μια οξεία κρίση της υγείας δημιουργεί σοβαρά προβλήματα στους πολίτες, που δεν γνωρίζουν ποια δικαιώματα έχουν και ποιες διαδικασίες πρέπει να ακολουθήσουν για να λάβουν άμεση ιατρική περίθαλψη.

4.6 Ακολουθώντας την προσέγγιση αυτή και υποστηρίζοντας όσα είχε πει στο σημείο 4.5 της γνωμοδότησής της για το παράρτημα XI του προαναφερθέντα κανονισμού αριθ. 883/2004, η ΕΟΚΕ θα πρέπει να εκπονήσει μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας για να εξετάσει ποια προβλήματα υπάρχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση για την παροχή υγειονομικής περίθαλψης στους πολίτες που διακινούνται στο εσωτερικό της και ποιες προτάσεις θα πρέπει να διατυπωθούν για να λειτουργούν αποτελεσματικά οι μηχανισμοί συντονισμού.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

⁽⁷⁾ Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου που τροποποιεί τον κανονισμό (ΕΚ) αριθ. 883/2004 για το συντονισμό των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης και καθορίζει το περιεχόμενο του παραρτήματος XI», εισηγητής: ο κ. Greif. (DO C 161 της 13ης Ιουλίου 2007).

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα Κακοποίηση ηλικιωμένων

(2008/C 44/24)

Με επιστολή της 16ης Μαΐου 2007, η αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Margot Wallström ζήτησε από την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, με βάση το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «Κακοποίηση ηλικιωμένων»

Το ειδικευμένο τμήμα «Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 2 Οκτωβρίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. Heinisch.

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της, της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 144 ψήφους υπέρ, και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1 Το άρθρο 25 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ο οποίος υιοθετήθηκε στη Νίκαια, στις 7 Δεκεμβρίου 2000) αναγνωρίζει και σέβεται τα δικαιώματα των ηλικιωμένων να διάγουν αξιοπρεπή και ανεξάρτητο βίο και να συμμετέχουν στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή. Στην Ευρώπη, ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω αυξάνεται σημαντικά. Πρόκληση για το μέλλον αποτελεί η αντιμετώπιση αυτής της δημογραφικής αλλαγής κατά θετικό τρόπο, με την αποφυγή της αντίληψης ότι το φαινόμενο της μεγάλης ηλικίας συνιστά βάρος για την κοινωνία ή απειλή για το άτομο.

1.2 Μέρος αυτής της πρόκλησης αποτελεί η αντιμετώπιση της κακοποίησης των ηλικιωμένων, ένα ζήτημα το οποίο έχει παραμεληθεί έντονα και ακόμη τείνει να θεωρείται ασήμαντο και να αποκρύπτεται. Οι ηλικιωμένοι που εξαρτώνται από φροντίδα ή/και είναι είτε απομονωμένοι στα σπίτια τους είτε διαμένουν σε ιδρύματα παροχής φροντίδας αντιμετωπίζουν ιδιαίτερους κινδύνους. Ως εκ τούτου, η ΕΟΚΕ ζητεί επειγόντως από τις Προεδρίες του Συμβουλίου της ΕΕ να αντιμετωπίσουν το θέμα της κακοποίησης των ηλικιωμένων, και κυρίως εκείνων που εξαρτώνται από φροντίδα.

Οι ανωτέρω παρατηρήσεις απευθύνονται στις Προεδρίες του Συμβουλίου της ΕΕ, στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και στις κυβερνήσεις των κρατών μελών.

1.3 Η ευθύνη για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων εναπόκειται κυρίως στα κράτη μέλη. Ωστόσο, καθώς το πρόβλημα αυτό συναντάται σε όλα τα κράτη μέλη, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι απαιτείται μία πανευρωπαϊκή στρατηγική.

— Δεδομένου ότι η κακοποίηση των ηλικιωμένων αποτελεί παραβίαση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παράβαση του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η ΕΟΚΕ ζητεί από την Επιτροπή να καταρτίσει, βάσει των ισχυουσών ρυθμίσεων της Συνθήκων, μια ολοκληρωμένη στρατηγική για την πρόληψη αυτού του είδους της κακοποίησης.

— Αυτή η πανευρωπαϊκή στρατηγική πρέπει να στηρίζεται σε μια μελέτη σε όλη την ΕΕ σχετικά με την κακοποίηση των ηλικιωμένων, και κυρίως εκείνων που εξαρτώνται από την παροχή

φροντίδας. Αυτή η έρευνα θα πρέπει να επιχειρήσει την καταγραφή της υφιστάμενης κατάστασης, παραθέτοντας ποσοστά κρουσμάτων και πληροφορίες για τις διάφορες μορφές κακοποίησης, καθώς και για τις αιτίες και τους παράγοντες κινδύνου. Η μελέτη θα πρέπει να καλύπτει τη φροντίδα που παρέχεται τόσο κατ' οίκον όσο και στα επίσημα ιδρύματα παροχής φροντίδας.

— Στην εν λόγω μελέτη θα πρέπει να ορίζονται το επίπεδο κινδύνου στο οποίο εκτίθενται οι ηλικιωμένοι, η νομική τους θέση και οι επιλογές που διαθέτουν για βοήθεια και υποστήριξη σε σύγκριση με τις ισχύουσες προβλέψεις για την αντιμετώπιση της κακοποίησης των παιδιών.

— Με σκοπό την προστασία των ηλικιωμένων στα κράτη μέλη, η μελέτη θα πρέπει επίσης να αξιολογεί το βαθμό εφαρμογής του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι ανωτέρω παρατηρήσεις απευθύνονται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στη Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ισότητας Ευκαιριών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

1.4 Η κακοποίηση των ηλικιωμένων, κυρίως εκείνων που εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας, μπορεί να προληφθεί αποτελεσματικά μόνο με την ανάληψη δράσης στο κατάλληλο εθνικό επίπεδο. Επομένως, στο πλαίσιο της προσπάθειας για την ανάπτυξη μιας πανευρωπαϊκής στρατηγικής, κάθε κράτος μέλος πρέπει να καταρτίσει ένα εθνικό σχέδιο δράσης για την καταπολέμηση αυτού του είδους της κακοποίησης, το οποίο θα λάβει την απαιτούμενη χρηματοδότηση. Τα εθνικά σχέδια δράσης θα πρέπει να λαμβάνουν ιδιαίτερα υπόψη τα παρακάτω σημεία:

— Είναι ζωτικής σημασίας η κατάρριψη του ταμπού της κακοποίησης των ηλικιωμένων που εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας με την ευαισθητοποίηση της κοινής γνώμης, μέσω, για παράδειγμα, εκστρατειών ενημέρωσης και εκπαίδευσης, σχετικά με την κατάσταση τόσο των ατόμων που εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας όσο και εκείνων που την παρέχουν.

— Θα πρέπει να υιοθετηθούν οδηγίες πλαίσια και κατάλληλες νομικές βάσεις που να ευθυγραμμίζονται με το Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ.

- Απαιτούνται εθνικές εκθέσεις σχετικά με την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων που εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας, είτε την λαμβάνουν κατ' οίκον είτε σε ιδρύματα παροχής φροντίδας. Αυτές θα πρέπει να περιλαμβάνουν επίσης πληροφορίες για το κατά πόσον υπάρχουν στα κράτη μέλη (ελάχιστα) υποχρεωτικά πρότυπα παροχής φροντίδας, κατά πόσον έχουν εισαχθεί επίσημες προβλέψεις εποπτείας και κατά πόσον αυτές οι προβλέψεις είναι επιτυχείς για την προστασία των ηλικιωμένων που τυγχάνουν φροντίδας κατ' οίκον ή στα επίσημα ιδρύματα.
- Θα πρέπει να βελτιωθεί η διάθεση πληροφοριών σε παράγοντες και ιδρύματα που σχετίζονται άμεσα με την παροχή φροντίδας και να ενισχυθεί το πεδίο δράσης και η συνεργασία τους. Σε αυτό συμπεριλαμβάνονται η κατάλληλη κατάρτιση και άλλες πρωτοβουλίες για επαγγελματικές ομάδες που σχετίζονται άμεσα με το θέμα, όπως για παράδειγμα ιατρικό προσωπικό, προσωπικό παροχής φροντίδας και αστυνομία, καθώς και η θέσπιση δικαιωμάτων αναφοράς περιστατικών κακοποίησης για το προσωπικό των ιδρυμάτων περιθαλψής.
- Θα πρέπει να δημιουργηθεί μια ευρείας βάσης, προσβάσιμη και (επίσης) εμπιστευτικού χαρακτήρα υπηρεσία παροχής συμβουλών για όλους τους υφιστάμενους και δυνητικούς ενδιαφερόμενους, προκειμένου να καλύπτονται εγκαίρως όλα τα κενά πληροφόρησης σε θέματα παροχής φροντίδας.
- Θα πρέπει να υπάρξουν ρυθμίσεις για την ανακούφιση των ατόμων που παρέχουν φροντίδα εντός της οικογένειας και την παροχή συμβουλών και υποστήριξης στους επαγγελματίες φροντιστές.
- Θα πρέπει να δημιουργηθούν δίκτυα για τη συνεργασία, την κατάρτιση και τη συστηματική ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των παραγόντων και των ιδρυμάτων που σχετίζονται άμεσα με την παροχή φροντίδας.

Οι ανωτέρω παρατηρήσεις απευθύνονται στα κράτη μέλη.

1.5 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ζωτικής σημασίας την εθνική και πανευρωπαϊκή ανταλλαγή διαδικασιών και προτύπων «ορθής πρακτικής» με σκοπό τη διασφάλιση της ποιότητας και την προώθηση της ανάπτυξης προτύπων παροχής φροντίδας

Η ανωτέρω παρατήρηση απευθύνεται στα κράτη μέλη και το EUCPN (Ευρωπαϊκό Δίκτυο Πρόληψης του Εγκλήματος).

2. Ιστορικό

2.1 Ηλικία και ο κίνδυνος κακοποίησης

2.1.1 Οι δημογραφικές προβλέψεις υπολογίζουν ότι ο αριθμός των ατόμων ηλικίας 65 ετών και άνω στην Ευρώπη θα αυξηθεί σημαντικά μέχρι το 2050 (κατά 58 εκατομμύρια ή κατά 77 %). Αυτή η αύξηση, σε σχετικούς όρους, θα είναι σημαντικότερη για τους υπερηλικείς (άτομα 80 ετών και άνω). Αυτή η τάση θα έχει συνέπειες στον καθημερινό βίο από πολλές απόψεις και θέτει ιδιαίτερες προκλήσεις σε όλα σχεδόν τα πεδία πολιτικής.

2.1.2 Οι δημογραφικές αλλαγές αποτελούν έναν, αλλά όχι το μοναδικό, παράγοντα που καθιστά ιδιαίτερα επείγουσα την ανάγκη αντιμετώπισης του θέματος της κακοποίησης των ηλικιωμένων. Η εν λόγω κακοποίηση είναι ένα θέμα το οποίο έχει παραμεληθεί έντονα και ακόμη τείνει να θεωρείται ασημαντό και να αποκρύπτεται, με αποτέλεσμα τα διαθέσιμα εμπειρικά στοιχεία για το θέμα να είναι ελλιπή και ανομοιογενή.

2.1.3 Στατιστικά στοιχεία για την εγκληματικότητα καταδεικνύουν ότι οι άνδρες και οι γυναίκες 60 ετών και άνω διατρέχουν σημαντικά λιγότερους κινδύνους βίας σε σύγκριση με τους νέους και, στις έρευνες μεταξύ των θυμάτων βίας, οι αναφερόμενες εμπειρίες βίας εκ μέρους των ηλικιωμένων είναι λιγότερο συχνές σε σύγκριση με τους νέους. Εντούτοις, οι στατιστικές και οι έρευνες μεταξύ των θυμάτων βίας είναι ανεπαρκείς όσον αφορά την καταγραφή και επισήμανση των ιδιαίτερων κινδύνων κακοποίησης στους οποίους εκτίθενται οι ηλικιωμένοι.

2.1.4 Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τους κινδύνους κακοποίησης που διατρέχουν οι ηλικιωμένοι στο στενό κοινωνικό τους περιβάλλον από άτομα τα οποία γνωρίζουν και εμπιστεύονται και από τα οποία, ενδεχομένως, εξαρτώνται. Κατά τις τελευταίες δεκαετίες, επιστήμονες, υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής και επιτόπιοι παράγοντες «ανακάλυψαν» αυτό το χώρο ως ένα χώρο στον οποίο καταγράφονται υψηλά επίπεδα βίας. Ωστόσο, η προσοχή εστιάστηκε κατ' αρχήν στα παιδιά και τις γυναίκες ως θύματα (1), και ελάχιστα εξετάστηκε η κακοποίηση των ηλικιωμένων.

2.1.5 Σύμφωνα με έναν ορισμό της «Action on Elder Abuse», τον οποίο υιοθέτησε η Παγκόσμια Οργάνωση Υγείας (WHO) και γίνεται όλο και περισσότερο αποδεκτός από επιστημονικούς κύκλους και μεταξύ των υπευθύνων για τη χάραξη πολιτικής, ως κακοποίηση νοείται μια μεμονωμένη ή επαναλαμβανόμενη πράξη ή απουσία πράξης η οποία προκαλεί βλάβη ή συνεπάγεται κίνδυνο για έναν ηλικιωμένο (2).

2.1.6 Τα διαθέσιμα στοιχεία καταδεικνύουν ότι οι ηλικιωμένοι υπόκεινται συχνά σε ακραία κακοποίηση, αλλά, πέρα από ορισμένες εξαιρετικές περιπτώσεις, αυτή η κακοποίηση παραμένει κρυφή (3). Ευρήματα μίας αντιπροσωπευτικής έρευνας που πραγματοποιήθηκε στην Αγγλία, τη Σκωτία, την Ουαλία και τη Βόρεια Ιρλανδία σε περισσότερα από 2000 άτομα ηλικίας 66 ετών και άνω που ζούσαν

(1) Εν προκειμένω, βλέπε τη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ, της 16.03.2006, με θέμα «Ενδοοικογενειακή βία σε βάρος γυναικών» (EE C 110, 9.5.2006) και την πρόσθετη γνωμοδότηση της 14.12.2006, με θέμα «Τα παιδιά ως έμμεσα θύματα της ενδο-οικογενειακής βίας» (EE C 325, 30.12.2006), εισηγήτρια για αμφότερες: η κ. Heinisch.

(2) Toronto Declaration on the global prevention of elderly abuse: «Elder Abuse is a single or repeated act, or lack of appropriate action, occurring within any relationship where there is an expectation of trust which causes harm or distress to an older person. It can be of various forms: physical, psychological/emotional, sexual, financial or simply reflect intentional or unintentional neglect.» (WHO 2002) (http://www.who.int/ageing/projects/elder_abuse/alc_toronto_declaration_en.pdf); Action on Elder Abuse (www.elderabuse.org.uk).

(3) Σε διεθνές συμπόσιο που πραγματοποιήθηκε στην Κολωνία, το Μάιο του 2006, υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Επιτρόπου για την απασχόληση, τις κοινωνικές υποθέσεις και την ισότητα των ευκαιριών, κ. Spidla, αναφέρθηκε ποσοστό μεταξύ 5 και 20 % βίας εναντίον ηλικιωμένων σε διάφορες χώρες (Έκθεση για το συμπόσιο με θέμα «Gewalt und Vernachlässigung gegenüber alten Menschen in hδuslicher und institutioneller Pflege» (Βία σε βάρος ηλικιωμένων ατόμων που λαμβάνουν φροντίδα κατ' οίκον ή σε ίδρυμα παροχής φροντίδας) στο: forum.kriminalprδvention 4/2006 και 1/2007).

σε ιδιωτικά νοικοκυριά (συμπεριλαμβανομένης της «κατοίκησης με υποστήριξη») (*), καταδεικνύουν ότι, γενικά, το 2,6 % αυτών που ερωτήθηκαν ανέφεραν ότι είχαν υποστεί κακομεταχείριση από μέλος της οικογένειάς τους, φίλο ή επαγγελματία παροχής φροντίδας κατά τους δώδεκα τελευταίους μήνες. Αυτό το ποσοστό ανέρχεται σε 4 % εάν τα κρούσματα κακομεταχείρισης διευρυνθούν προκειμένου να συμπεριλάβουν επεισόδια με την εμπλοκή γειτόνων και γνωστών. Ο κύριος τύπος κακομεταχείρισης που αναφέρθηκε ήταν η παραμέληση, ακολουθούμενη από την οικονομική εξαπάτηση, την ψυχολογική και φυσική κακοποίηση και (σπάνια) τη σεξουαλική κακοποίηση. Οι γυναίκες φαίνεται να δηλώνουν περισσότερο από τους άντρες ότι υπέστησαν κακομεταχείριση. Αυτά τα ευρήματα είναι συγκρίσιμα με εκείνα άλλων δυτικών κοινωνιών και, σε γενικές γραμμές, σύμφωνα με τα κρούσματα ενδοοικογενειακής βίας που έχουν διαπιστωθεί. Μια έρευνα του 2004 σχετικά με την κατάσταση στην Ισπανία καταλήγει στο συμπέρασμα ότι η κακοποίηση ηλικιωμένων έχει σχεδόν την ίδια εξάπλωση με την κακοποίηση παιδιών.

2.2 Κακοποίηση ηλικιωμένων που εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας

2.2.1 Ο όρος «παροχή φροντίδας» έχει ευρύτερη έννοια, καλύπτοντας από την παροχή βοήθειας και υποστήριξης στο σπίτι μέχρι την παροχή εντατικής περίθαλψης (στο νοσοκομείο).

2.2.2 Ιδιαίτερους κινδύνους διατρέχουν οι ηλικιωμένοι που εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας και είναι απομονωμένοι στα σπίτια τους ή διαμένουν σε ιδρύματα παροχής φροντίδας. Συνεπώς, η παρούσα διερευνητική γνωμοδότηση εστιάζεται στις συνθήκες που αντιμετωπίζουν οι εν λόγω ηλικιωμένοι, στους ιδιαίτερους κινδύνους που διατρέχουν και στο διαθέσιμο πεδίο πρόληψης και παρέμβασης.

2.2.3 Εκτός από τους υπέργηρους, οι ηλικιωμένοι που χρήζουν φροντίδας αποτελούν μειοψηφία. Στα τέλη του 2003, τα στοιχεία για τη Γερμανία καταδείκνυαν εξάρτηση από την παροχή φροντίδας για το 1,6 % των ατόμων ηλικίας 60-64 ετών, για το 9,8 % των ατόμων ηλικίας 75-79 ετών και για το 60,4 % των ατόμων ηλικίας 90-94 ετών (†). Σύμφωνα με προβλέψεις, δεν είναι μόνο το ποσοστό των ηλικιωμένων που αναμένεται να αυξηθεί (βλέπε ανωτέρω), αλλά κυρίως ότι περισσότεροι από αυτούς τους ηλικιωμένους θα ασθενήσουν και θα εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας. Πράγματι, ο αριθμός των εξαρτώμενων από την παροχή φροντίδας αναμένεται να αυξηθεί κατά 116 % με 136 %, ενώ ακόμη περισσότερο — περίπου κατά 138 % με 160 % — αναμένεται να αυξηθεί ο αριθμός των ηλικιωμένων που θα εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας κατ'οίκον. Οι εγγενείς κίνδυνοι της εξάρτησης από υποστήριξη και φροντίδα αναμένεται να αυξηθούν, κυρίως μεταξύ των υπερηλικών (ηλικίας 80 ετών και άνω) (‡).

2.2.4 Η κακομεταχείριση των ηλικιωμένων των εξαρτώμενων από την παροχή φροντίδας θεωρείται θέμα της γεροντολογίας και περιλαμβάνει όχι μόνο τη φυσική κακοποίηση των εξαρτώμενων από την

παροχή φροντίδας, αλλά και κάθε πράξη ή απουσία πράξης που έχει σοβαρές συνέπειες για τη ζωή και την ευζωία των ηλικιωμένων (†). Στους τύπους κακοποίησης συμπεριλαμβάνονται (‡):

- η άμεση φυσική βία (χτύπημα, ταρακούνημα, χρήση φυσικών περιορισμών, μηχανική ακινητοποίηση, άρνηση φυσικής βοήθειας, κ.λπ.)·
- η έμμεση φυσική βία (μη συνταγογραφημένη παροχή φαρμάκων, όπως ηρεμιστικών, κ.λπ.)·
- η σεξουαλική κακοποίηση (έλλειψη σεβασμού για τα όρια σεμνότητας, μη συναινετικές σεξουαλικές επαφές, κ.λπ.)·
- η συναισθηματική ή διανοητική βία (φραστική επιθετικότητα, ασεβής συμπεριφορά, αγνόηση, συναισθηματική ψυχρότητα, κοινωνική απομόνωση, απειλή φυσικής ή άλλης βίας ή κακοποίησης, υβριστική ή ταπεινωτική αντιμετώπιση, κ.λπ.)·
- η οικονομική ή άλλη υλική εκμετάλλευση (πρόσβαση σε περιουσιακά στοιχεία χωρίς συγκατάθεση, πώληση ιδιοκτησιακών στοιχείων χωρίς συναίνεση, χρήση απάτης ή βίας για την απόσπαση χρημάτων, υπεξαίρεση χρημάτων και τιμαλφών, εκβίαση, στόχευση ηλικιωμένων από απατεώνες, κ.λπ.)·
- η παραμέληση (μη παροχή απαιτούμενης καθημερινής υποστήριξης και υγειονομικής και γενικής φροντίδας, κυρίως μη παροχή τροφής και υγρών, έλλειψη φροντίδας με αποτέλεσμα την ανάπτυξη εξελκώσεων — ελκών από κατάκλιση — σε κατάκοιτους ασθενείς, κ.λπ.)·
- η απειλή εγκατάλειψης ή τοποθέτησης σε ίδρυμα,
- η κακοποίηση με την έννοια της χρησιμοποίησης των ηλικιωμένων ως υποκειμένων πειραματισμού ή έρευνας χωρίς τη συγκατάθεση ή ενάντια στη θέλησή τους.

2.2.5 Οι ηλικιωμένοι είναι δυνατόν να υποστούν κακοποίηση κατά την παροχή φροντίδας είτε κατ'οίκον είτε σε ίδρυμα παροχής φροντίδας. Δεν υπάρχουν αξιόπιστα στοιχεία για τα κρούσματα βίας εναντίον των εξαρτώμενων από την παροχή φροντίδας ατόμων στην Ευρώπη. Ελάχιστες πληροφορίες είναι διαθέσιμες σχετικά με το — κρυφό, αλλά γενικώς διαδεδομένο — φαινόμενο της παραμέλησης, της κακοποίησης ή της βίας εναντίον ηλικιωμένων που εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας.

2.2.5.1 Κατά την παροχή φροντίδας κατ'οίκον, οι διαθέσιμες έρευνες εκτιμούν το ποσοστό των περιπτώσεων άσκησης βίας μεταξύ 5 % και 25 % (‡).

(†) Αυτός ο ορισμός είναι σύμφωνος με τη Δήλωση του Τορόντο για την παγκόσμια πρόληψη της κακοποίησης ηλικιωμένων (WHO 2002, βλέπε και υποσημείωση 2).

(‡) Συμβούλιο Πρόληψης της εγκληματικότητας της Βόρειας Ρηνανίας — Βεστφαλίας (βλ. και υποσημείωση 6), Δήλωση του Τορόντο (βλ. και υποσημείωση 2) και Έρευνα για το HB (βλ. και υποσημείωση 4).

(§) Gørgen, Thomas (2005a): *Nahraumgewalt im Alter. Opferrisiken und Optionen für gewaltpräventives Handeln* (Βία εις βάρος ηλικιωμένων ατόμων από το άμεσο κοινωνικό περιβάλλον: κίνδυνοι που διατρέχουν τα θύματα και επιλογές για την ανάληψη προληπτικής δράσης) Στην περιοδική έκδοση *forum kriminalprävention* 3/2005, σ. 13-16. Στοιχεία για τις επιμέρους ευρωπαϊκές χώρες παρατίθενται στο Walentich/Wilms/Walter (2005): *Gewalt gegen ältere Menschen in der häuslichen und institutionellen Pflege* (Βία σε βάρος ηλικιωμένων ατόμων που λαμβάνουν φροντίδα κατ'οίκον ή σε ίδρυμα παροχής φροντίδας) στην περιοδική έκδοση *Bewährungshilfe* 2/2005, σ. 166-182.

(*) UK Study of Abuse und Neglect of Older People (June 2007) (www.natcen.ac.uk).

(†) Ομοσπονδιακή Στατιστική Υπηρεσία της Γερμανίας (2005): 2003 στατιστικά στοιχεία για την παροχή φροντίδας — εθνικά στοιχεία, Wiesbaden, Γερμανία.

(‡) Συμβούλιο Πρόληψης της εγκληματικότητας της Β. Ρηνανίας — Βεστφαλίας (2006) *Gefahren für alte Menschen in der Pflege* (Κίνδυνοι για τους ηλικιωμένους που εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας).

2.2.5.2 Σε μία γερμανική έρευνα ⁽¹⁰⁾ για την κακοποίηση και την παραμέληση ηλικιωμένων που διαμένουν σε ιδιωτικές οικίες ή ιδρύματα, ποσοστό άνω του 70 % του ερωτηθέντος προσωπικού παροχής φροντίδας δήλωσε ότι έχει το ίδιο καταφύγει σε βία ή άλλη προβληματική συμπεριφορά, δεν ανέλαβε δράση που ήταν αναγκαία ή υπήρξε μάρτυρας τέτοιου είδους συμπεριφοράς από άλλα μέλη του προσωπικού παροχής φροντίδας ⁽¹¹⁾.

2.3 Η κατάσταση κατά την παροχή φροντίδας κατ' οίκου

2.3.1 Στην πράξη, συχνά είναι δύσκολο να διαπιστωθεί η κακοποίηση. Στις βασικές αιτίες αυτού συγκαταλέγονται η υπερβολική αίσθηση ντροπής εκ μέρους του θύματος, η εξάρτηση από την υποστήριξη, τη φροντίδα και την προσοχή του θύτη και ο απορρέων φόβος αντιπαιών ή επιδείνωσης της κατάστασης, η πρακτική αδυναμία έκφρασης της εμπειρίας της κακοποίησης εξαιτίας ασθένειας και κυρίως νοητικής επιβάρυνσης, καθώς και η αβεβαιότητα για τον τρόπο χειρισμού καταστάσεων όταν υπάρχουν υποψίες για κακοποίηση.

2.4 Η κατάσταση κατά την παροχή φροντίδας κατ' οίκου

2.4.1 Η μεγάλη πλειονότητα των ηλικιωμένων εξακολουθούν να διαμένουν στην οικία τους σε καθημερινή βάση. Σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες οι ηλικιωμένοι που εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας τυχάνουν αυτής της φροντίδας κατ' οίκου. Στη Γερμανία, για παράδειγμα, αυτό ισχύει στα δύο τρίτα του συνόλου των περιπτώσεων. Μόνο το 7 % από τα άτομα ηλικίας 65 ετών και άνω διαμένουν σε ιδρύματα παροχής φροντίδας. Η οικογενειακή φροντίδα παρέχεται κυρίως από συζύγους, ακολουθούμενους από θυγατέρες και νύφες. Στο συντριπτικό μέρος των περιπτώσεων παροχής φροντίδας δεν ασκείται κακοποίηση, αλλά εντούτοις, αυτή υπάρχει (βλ. σημείο 2.2.5.1).

2.4.2 Η παροχή φροντίδας κατ' οίκου συνεπάγεται μια σειρά επιβαρύνσεων, και κυρίως για την υγεία, την ευζωία και τις κοινωνικές επαφές εκείνων που την παρέχουν. Οι οικογένειες συχνά οφείλουν να θυσιάσουν πολλά προκειμένου να φροντίζουν ηλικιωμένους συγγενείς. Το πρόβλημα καθίσταται οξύτερο εξαιτίας της έλλειψης ειδικής προετοιμασίας για την παροχή φροντίδας και της περιορισμένης υποστήριξης κατά τη διάρκεια αυτής. Η παροχή φροντίδας σε ηλικιωμένους που πάσχουν από άνοια παρουσιάζει ιδιαίτερες δυσκολίες.

2.4.3 Ωστόσο, η κακοποίηση ηλικιωμένων κατά την παροχή φροντίδας κατ' οίκου οφείλεται όχι μόνο στην υπερβολική επιβάρυνση για τα άτομα που την παρέχουν, αλλά και σε ένα φάσμα παραγόντων κινδύνου. Σε αυτούς περιλαμβάνονται η κατάσταση της σχέσης πριν από την έναρξη της εξάρτησης από την παροχή φροντίδας, η εξάρτηση από ουσίες και η διανοητική ισορροπία του ατόμου που παρέχει τη φροντίδα, η αίσθηση της κοινωνικής απομόνωσης και η ανεπαρκής κοινωνική υποστήριξη, αλλά και η επιθετική συμπεριφορά εκ μέρους του αποδέκτη της φροντίδας ⁽¹²⁾.

⁽¹⁰⁾ Gørgen, Thomas (2005b): «As if I just didn't exist» — Elder abuse and neglect in nursing homes. Στο: M. Cain & A. Wahidin (εκδ.): Ageing, crime and society.

⁽¹¹⁾ Πληροφορίες για κρούσματα επιμέρους τύπων βίας, όπως οι περιορισμοί της ελευθερίας κινήσεων ή η κατάχρηση ψυχοφαρμάκων παρατίθενται στο Rolf Hirsch (2005): *Aspekte zur Gewalt gegen alte Menschen in Deutschland* (Πτυχές της βίας σε βάρος ηλικιωμένων στη Γερμανία) στην περιοδική έκδοση *Bewährungshilfe* 2/2005, σ. 149-165.

⁽¹²⁾ Gørgen 2005a (υποσημείωση 9).

2.5 Η κατάσταση κατά την παροχή φροντίδας σε ιδρύματα

2.5.1 Αν και, όπως φαίνεται, μόνον ένα μικρό ποσοστό ηλικιωμένων που χρήζουν φροντίδας βρίσκονται σε ιδρύματα, ο αριθμός των ατόμων που διαμένουν σε γηροκομεία αναμένεται να αυξηθεί σημαντικά, κυρίως μεταξύ των υπέργηρων (βλ. ανωτέρω σημείο 2.2.3). Ακόμη και σήμερα παρατηρείται στροφή από την παροχή φροντίδας κατ' οίκου προς την παροχή «επαγγελματικής» φροντίδας σε εγκαταστάσεις ή από υπηρεσίες εξωνοσοκομειακής περίθαλψης.

2.5.2 Στη μεγάλη πλειονότητα των γηροκομείων δεν υπάρχουν περιστατικά κακοποίησης. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τα γηροκομεία τα οποία είναι αναγνωρισμένα και εποπτεύονται από τις δημόσιες αρχές και όπου εφαρμόζονται αυστηρά οι ισχύουσες στη σχετική χώρα υγειονομικές διατάξεις.

2.5.3 Ωστόσο, ορισμένα γηροκομεία έχουν κακή φήμη. Δεν έχουν πραγματοποιηθεί συστηματικές έρευνες σχετικά με την κακοποίηση σε ιδρύματα παροχής φροντίδας, αλλά διάφοροι έλεγχοι που διεξήχθησαν, για παράδειγμα, από ιατρικές υπηρεσίες ασφαλιστικών εταιρειών καταδεικνύουν ότι η κακοποίηση σε γηροκομεία δεν αποτελεί μεμονωμένο φαινόμενο ⁽¹³⁾.

2.5.3.1 Στα προβλήματα που καταγράφηκαν περιλαμβάνονται οι βλάβες λόγω ανεπαρκούς φροντίδας, οι ελλείψεις τροφής και υγρών, η συνταγογράφηση μεγάλων δόσεων ψυχοφαρμάκων, η σοβαρή ανεπάρκεια όσον αφορά τη χρήση φαρμάκων και τα μέτρα για τον περιορισμό της ελευθερίας κινήσεων.

2.5.4 Αντί να είναι προσανατολισμένα στις ανάγκες των τροφίμων τους, τα κακοδιοκούμενα γηροκομεία χαρακτηρίζονται συχνά από την παραμέληση και την αδιαφορία. Τα αυστηρά ωράρια συχνά έρχονται σε αντίθεση με την ανάγκη αυτοδιάθεσης και ανεξαρτησίας των τροφίμων των γηροκομείων.

2.5.5 Δεν είναι μόνον οι εξαρτώμενοι από την παροχή φροντίδας που υποφέρουν εξαιτίας της έλλειψης χρόνου και της υπεραπασχόλησης των επαγγελματιών φροντιστών. Οι επαγγελματίες είναι επίσης δυσαρεστημένοι από αυτές τις συνθήκες. Από την άποψη του προσωπικού, η κατάσταση στα γηροκομεία επιδεινώνεται από τον μεγάλο αριθμό ατόμων που εγκαταλείπουν πρόωρα το επάγγελμα και από την απουσία καταρτισμένων υποψηφίων. Επί του παρόντος, ελάχιστες είναι οι προσπάθειες που καταβάλλονται προκειμένου να ενισχυθεί η ελκυστικότητα των θέσεων εργασίας στον τομέα της φροντίδας ηλικιωμένων ατόμων.

2.6 Η ανάλυση και οι προτάσεις της ΕΟΚΕ

2.6.1 Η κακοποίηση των ηλικιωμένων είναι απαράδεκτη οπουδήποτε και σε οποιοδήποτε βαθμό κι αν συμβαίνει και δεν πρέπει να εξακολουθεί να παραμελείται. Η ΕΟΚΕ καλεί τις Προεδρίες του Συμβουλίου της ΕΕ, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τις εθνικές κυβερνήσεις να αναλάβουν δράση για την αντιμετώπιση των αιτιών της κακοποίησης, προκειμένου να εξασφαλιστεί η προστασία των ηλικιωμένων είτε αυτοί λαμβάνουν φροντίδα κατ' οίκου είτε σε ίδρυμα παροχής φροντίδας.

⁽¹³⁾ Το 2007, η ιατρική υπηρεσία των σημαντικότερων ενώσεων των ασφαλιστικών ταμείων υγείας της Γερμανίας δημοσίευσε τη δεύτερη έκθεση όσον αφορά τα πρότυπα ποιότητας στην εξωνοσοκομειακή περίθαλψη και την περίθαλψη κατ' οίκου, κατέδειξε ότι το 10 % των ατόμων που λαμβάνουν περίθαλψη κατ' οίκου υπέστη βλάβες υγείας και, συνεπώς, η φροντίδα ήταν ανεπαρκής (<http://presseportal.de/pm/57869>).

2.6.2 Ως εκ τούτου, οι προτάσεις της ΕΟΚΕ αφορούν κυρίως τους παρακάτω τομείς:

2.6.2.1 Η διάσταση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων

— Το άρθρο 25 του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ο οποίος υιοθετήθηκε στη Νίκαια, στις 7 Δεκεμβρίου 2000) αναγνωρίζει και σεβεται τα δικαιώματα των ηλικιωμένων να διάγουν αξιοπρεπή και ανεξάρτητο βίο και να συμμετέχουν στην κοινωνική και πολιτιστική ζωή.

— Για να επιτευχθεί αυτό, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι είναι ζωτικής σημασίας να αλλάξει η εικόνα που έχει διαμορφωθεί για τους ηλικιωμένους. Θα πρέπει να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στις διακρίσεις εις βάρος των ηλικιωμένων, καθώς αυτές αποτελούν συχνά την αιτία της κακομεταχείρισης των ηλικιωμένων που εξαρτώνται από την παροχή φροντίδας. Εντούτοις, πρόκληση θα πρέπει να αποτελεί η ένταξη των ηλικιωμένων στην κοινωνία και η αντιμετώπιση της παροχής φροντίδας στους ηλικιωμένους ως συλλογικού καθήκοντος.

— Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι οι ηλικιωμένοι έχουν το δικαίωμα να διαμένουν στον τόπο της επιλογής τους χωρίς το φόβο ότι θα υποστούν βλάβες και τονίζει ότι οι διακρίσεις σε βάρος των ηλικιωμένων ατόμων είναι απαράδεκτη. Ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων πρέπει να εφαρμοστεί για την προστασία των ηλικιωμένων ανεξάρτητα από το περιβάλλον όπου ζουν.

— Η ΕΟΚΕ τονίζει ότι είναι σημαντικό οι ηλικιωμένοι να έχουν τη δυνατότητα επιλογής του χώρου διαμονής τους σε συνάρτηση με το μέγεθος υποστήριξης που χρειάζονται. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ προτρέπει τις εθνικές κυβερνήσεις να αναπτύξουν ένα φάσμα κατάλληλων δυνατοτήτων στέγασης και υποστήριξης για τα άτομα που μένουν στο σπίτι, για την «κατοίκηση με υποστήριξη», την παροχή κατ' οίκον φροντίδας ή την μακροπρόθεσμη νοσηλευτική περίθαλψη.

— Οι ηλικιωμένοι πρέπει να έχουν την ασφαλή δυνατότητα να καταγγέλλουν περιστατικά και να επισημαίνουν τις ανησυχίες τους. Αυτό ισχύει επίσης για συγγενικά πρόσωπα και άλλους φροντιστές, οι οποίοι πρέπει να διαθέτουν διαύλους μέσω των οποίων να μπορούν να εκφράζουν τις ανησυχίες τους χωρίς το φόβο αντιποίνων σε βάρος ατόμων του συγγενικού τους περιβάλλοντος ή επιπτώσεων για την ίδια τη θέση εργασίας τους ή, γενικότερα, για την ασφάλεια της εργασίας. Πρέπει να υπάρχει η εμπιστοσύνη ότι όλες οι αναφορές θα εξετάζονται με ευαισθησία και αποτελεσματικό τρόπο.

2.6.2.2 Η βελτίωση των στοιχείων και οι ανάγκες έρευνας

— Η ΕΟΚΕ προτείνει να πραγματοποιηθεί περαιτέρω αναλυτική έρευνα σε ολόκληρη την ΕΕ με στόχο να αξιολογηθεί η έκταση της κακοποίησης των ηλικιωμένων και να ληφθούν υπόψη οι παρακάτω παράμετροι:

— Θα πρέπει να καθοριστούν τα ποσοστά κρουσμάτων της κακοποίησης ηλικιωμένων γενικά και να οριστεί η έννοια της κακοποίησης είτε αυτή εκδηλώνεται στο πλαίσιο της κατ' οίκον φροντίδας είτε της φροντίδας σε επίσημο ίδρυμα·

— πρέπει να προσδιοριστούν οι αιτίες της κακοποίησης και να δοθεί ξεχωριστή έμφαση στα βάρη που επωμίζονται τα άτομα που έχουν αναλάβει τη φροντίδα συγγενών τους και στην υποστήριξη που αυτά λαμβάνουν·

— να προσδιοριστεί σε ποιο βαθμό εφαρμόζεται ο Χάρτης Θεμελιωδών Δικαιωμάτων όσον αφορά την προστασία των ηλικιωμένων·

— να εξεταστεί κατά πόσον τα κράτη μέλη έχουν θεσπίσει πρότυπα για την φροντίδα των ηλικιωμένων ατόμων και πώς αυτά ελέγχονται και επιδερώνονται.

2.6.2.3 Κατάρτιση των ταμπού και ευαισθητοποίηση

— Η ΕΟΚΕ καλεί τις εθνικές κυβερνήσεις να αναλάβουν δράσεις ευαισθητοποίησης σχετικά με την κακοποίηση των ηλικιωμένων μέσω εκστρατειών των εθνικών μέσων ενημέρωσης με την πρακτική υποστήριξη εκ μέρους θεσμοθετημένων και εθελοντικών υπηρεσιών προκειμένου να καταρριφθεί το ταμπό της κακοποίησης των ηλικιωμένων, όπου κι αν αυτή εμφανίζεται.

— Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι τα μέσα ενημέρωσης μπορούν να διαδραματίσουν καθοριστικό ρόλο στην αλλαγή της αντίληψης των πολιτών και υπογραμμίζει ότι θα πρέπει να παρέχουν ορθή πληροφόρηση και να υιοθετήσουν εποικοδομητική στάση.

2.6.2.4 Πληροφόρηση, εκπαίδευση, κατάρτιση και πρόληψη

— Η ΕΟΚΕ προτρέπει τις εθνικές κυβερνήσεις να λάβουν μέτρα προκειμένου:

— να βελτιώσουν την ενημέρωση των ηλικιωμένων ατόμων και των συγγενών τους σχετικά με την κακοποίηση των ηλικιωμένων·

— να διασφαλίσουν στους επαγγελματίες φροντιστές τη δυνατότητα να καταγγέλλουν περιστατικά κακοποίησης ηλικιωμένων και την παροχή επαρκούς συμβουλευτικής υποστήριξης·

— να διασφαλιστεί η παροχή επαρκούς κατάρτισης όσον αφορά την αναγνώριση της κακοποίησης και των μηχανισμών αντιμετώπισής της από όλους τους επαγγελματίες του τομέα της υγείας, συμπεριλαμβανομένης της αστυνομίας·

— να εξασφαλιστεί στα δίκτυα των κοινωνικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών υγείας η δυνατότητα να παρέχουν κέντρα έκτακτης υποδοχής, ομάδες στήριξης, καθώς και ανεξάρτητες, εμπιστευτικές συμβουλευτικές υπηρεσίες μέσω τηλεφώνου·

— να διασφαλιστεί ότι τα άτομα που έχουν αναλάβει τη φροντίδα συγγενών τους έχουν επαρκή πληροφόρηση σχετικά με τα συμπτώματα και την εξέλιξη της ασθένειας, όπως λόγου χάρη η άνοια, ούτως ώστε να εξασφαλιστεί η πλήρης κατανόηση του απαιτούμενου βαθμού φροντίδας και η παροχή επαρκούς υποστήριξης, συμπεριλαμβανομένης της κατάρτισης·

- να εξασφαλιστεί η πρόσβαση των συγγενών προσώπων που φροντίζουν τους ασθενείς σε κατάλληλη ημερήσια περίθαλψη, δυνατότητα ανάπαυλας και ιατρική υποστήριξη, προκειμένου να αμβλυνθεί το στρες της 24 ωρης, σε ορισμένες περιπτώσεις, περίθαλψης·
- να εξασφαλιστεί υποστήριξη προς τα μέλη της οικογένειας ώστε να μπορούν να παίρνουν άδεια από την εργασία τους για λόγους περίθαλψης χωρίς να θίγονται οι επαγγελματικές τους προοπτικές. Αυτό θα πρέπει να ισχύσει εξίσου για τους άντρες και τις γυναίκες·
- Προϊόντα και υπηρεσίες ΤΠΕ θα καταστήσουν δυνατή τη διαμονή πολλών ηλικιωμένων στο χώρο που προτιμούν, τη μακρύτερη επιβίωσή τους και, συνεπώς, τη διατήρηση της ανεξαρτησίας τους και της υψηλής ποιότητας ζωής. Οι ΤΠΕ μπορούν να τους βοηθούν σε θέματα του καθημερινού βίου και μπορούν, επίσης, να συμβάλουν στην παρακολούθηση της υγείας και των δραστηριοτήτων τους, περιορίζοντας, κατ' αυτόν τον τρόπο, την ανάγκη παροχής φροντίδας από ειδικά ιδρύματα. Οι ΤΠΕ θα προσφέρουν μεγαλύτερη ασφάλεια στους ηλικιωμένους, θα τους προσφέρουν πρόσβαση στις κοινωνικές και ιατρικές υπηρεσίες, καθώς και στις υπηρεσίες επείγουσας βοήθειας και θα διασφαλίσουν, συνεπώς, τη δυνατότητα να συνεχίσουν να διάγουν μια σε μεγάλο βαθμό ανεξάρτητη, αυτόνομη και αξιοπρεπή ζωή.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

2.6.2.5 Δημιουργία δικτύων

- Η ΕΟΚΕ παρακινεί τις εθνικές κυβερνήσεις για να δημιουργήσουν διύπηρεσιακά δίκτυα με στόχο να διασφαλίσουν τη συνεργασία, την κατάρτιση και τη συστηματική ανταλλαγή πληροφοριών ⁽¹⁴⁾.

2.6.2.6 Επίσημοι έλεγχοι στον τομέα της παροχής φροντίδας

- Η ΕΟΚΕ καλεί τα κράτη μέλη να αναπτύξουν υψηλού επιπέδου υπηρεσίες ελέγχου και επιθεώρησης, προκειμένου να διασφαλίσουν την παροχή υψηλής ποιότητας υπηρεσιών για τους ηλικιωμένους, οι οποίες να βασίζονται σε σαφώς καθορισμένα και δημοσιευμένα πρότυπα περίθαλψης. Οι εν λόγω υπηρεσίες θα πρέπει να διαθέτουν την αρμοδιότητα να λαμβάνουν διορθωτικά μέτρα, τα αποτελέσματα των οποίων πρέπει να δημοσιεύονται.

2.6.2.7 Ενίσχυση των δυνατοτήτων ανίχνευσης της κακοποίησης

- Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία να ενισχυθούν οι δυνατότητες ανίχνευσης της κακοποίησης των ηλικιωμένων με ευαίσθητο τρόπο, είτε αυτή εκδηλώνεται στο πλαίσιο της φροντίδας κατ' οίκον είτε σε επίσημο ίδρυμα παροχής φροντίδας με τη συμμετοχή των αρμόδιων υπηρεσιών. Πρέπει να υπάρχει η εμπιστοσύνη ότι για οποιοδήποτε κρούσμα κακοποίησης που καταγγέλλεται θα αναλαμβάνεται η κατάλληλη δράση και θα υιοθετούνται αλλαγές. Θα πρέπει να αναγνωριστεί ότι η επέμβαση της αστυνομίας ή η δικαστική δράση μπορεί να αποτελέσουν μέρος αυτής της διαδικασίας.

⁽¹⁴⁾ Σχετικό παράδειγμα αποτελεί η πρωτοβουλία πολιτών που αναλήφθηκε στη Βόννη υπέρ της καταπολέμησης της κακοποίησης των ηλικιωμένων (Bonner Initiative gegen Gewalt im Alter — Handeln statt Misshandeln e.V.), η οποία δημοσίευσε το 2006 το ενημερωτικό φυλλάδιο με τίτλο *Alte Menschen in Not — Wir können helfen* (Ηλικιωμένοι άνθρωποι σε ανάγκη — Μπορούμε να βοηθήσουμε). Info-Broschüre, Bonn, 2006. Το διεθνές δίκτυο για την πρόληψη της κακοποίησης των ηλικιωμένων (International Network for the Prevention of Elder Abuse [www.inpea.net]) παρέχει επίσης πληροφορίες σχετικά με αυτήν την πρωτοβουλία καθώς και άλλες πρωτοβουλίες.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2003/96/ΕΚ όσον αφορά την αναπροσαρμογή του ειδικού φορολογικού καθεστώτος για το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης που χρησιμοποιείται ως καύσιμο κινητήρων για εμπορικούς σκοπούς, καθώς και για τον συντονισμό σε θέματα φορολογίας της αμόλυβδης βενζίνης και του πετρελαίου εσωτερικής καύσης που χρησιμοποιούνται ως καύσιμο κινητήρων»

COM(2007) 52 τελικό — 2007/0023 (CNS)

(2008/C 44/25)

Στις 19 Απριλίου 2007, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 93 της Συνθήκης περί ίδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Οκτωβρίου 2007, με εισηγητή τον κ. BURANI.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της, της 24ης Οκτωβρίου, υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Κύρια σημεία της πρότασης οδηγίας

1.1 Η παρούσα πρόταση οδηγίας τροποποιεί τις διατάξεις της οδηγίας 2003/96/ΕΚ⁽¹⁾ (οδηγία ΟΕΦ), όσον αφορά τη φορολογία των καυσίμων κινητήρων που ισχύει σε όλες τις χώρες της Ένωσης. Στην πράξη, εισάγει μια **σταδιακή αύξηση του ελάχιστου επιπέδου των ειδικών φόρων κατανάλωσης για το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης** προκειμένου να επιτευχθεί, μετά από σταδιακές αυξήσεις, η εξίσωσή τους (συντονισμός, στη γλώσσα της οδηγίας) **με τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης για τη βενζίνη: 380 ευρώ ανά χίλια λίτρα και για τα δύο είδη καυσίμου, από την 1η Ιανουαρίου 2014**. Η προθεσμία παρατείνεται για τα κράτη μέλη που δεν επωφελούνται από μεταβατικές περιόδους.

1.2 Εντός αυτού του γενικού πλαισίου υπάρχουν κάποιες διακρίσεις, παρεκκλίσεις και χρονικές και κανονιστικές προσαρμογές. Μια πρώτη διάκριση γίνεται μεταξύ **«εμπορικού πετρελαίου εσωτερικής καύσης»** (που χρησιμοποιείται από τα φορτηγά με μέγιστο επιτρεπόμενο μικτό βάρος ανώτερο των 7,5 τόνων και από τα λεωφορεία για τη μεταφορά προσώπων)⁽²⁾ και **«μη εμπορικού πετρελαίου εσωτερικής καύσης»** (που, ελλείψει περαιτέρω διευκρινίσεων, υποτίθεται ότι είναι το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης που χρησιμοποιείται από κάθε άλλου τύπου όχημα). Τα κράτη μέλη μπορούν να εφαρμόζουν **μειωμένη φορολογία για το εμπορικό πετρέλαιο εσωτερικής καύσης** υπό τον όρο όμως ότι τηρούνται τα ελάχιστα κοινοτικά όρια που ορίζει η οδηγία και ότι το επίπεδο του ειδικού φόρου κατανάλωσης δεν είναι κατώτερο από το εθνικό επίπεδο φορολογίας που ισχύει από την 1η Ιανουαρίου 2003. Εν πάση περιπτώσει, η φορολογία του **μη εμπορικού πετρελαίου εσωτερικής καύσης** και της βενζίνης δεν μπορεί να είναι κατώτερη από το επίπεδο φορολογίας του εμπορικού πετρελαίου εσωτερικής καύσης.

1.3 Η φορολογία του εμπορικού πετρελαίου εσωτερικής καύσης μπορεί εξάλλου να είναι κατώτερη από το εθνικό όριο που ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2003, υπό τον όρο ότι το κράτος μέλος που προτίθεται να εφαρμόσει το μέτρο αυτό είτε θα θεσπίσει είτε έχει

ήδη θεσπίσει **σύστημα διοδίων**. Τούτο όμως μόνον εάν ο συνδυασμός της μειωμένης φορολογίας και των διοδίων έχει αποτέλεσμα ισοδύναμο — όχι όμως κατώτερο — με το εθνικό επίπεδο φορολογίας που ισχύει την 1η Ιανουαρίου 2003.

1.4 Μια εναλλακτική δυνατότητα μειωμένης φορολόγησης του εμπορικού πετρελαίου εσωτερικής καύσης συνίσταται στη θέσπιση **διαφοροποιημένης φορολογίας για το εμπορικό και μη εμπορικό πετρέλαιο εσωτερικής καύσης** με την εισαγωγή (ή τη διατήρηση) ενός **μηχανισμού επιστροφών που δεν συνεπάγεται διακρίσεις**, με τον οποίο να διασφαλίζεται ότι οι φορείς που χρησιμοποίησαν το πετρέλαιο σε ένα συγκεκριμένο κράτος μέλος έχουν πρόσβαση σε επιστροφές, υπό ίσους, διαφανείς και απλούς από διοικητικής απόψεως όρους.

1.5 Ο «οδικός χάρτης» της εναρμόνισης της φορολογίας για τη βενζίνη και το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης προβλέπει:

— για τη βενζίνη, φορολογία 359 ευρώ ανά 1 000 λίτρα από την 1η Ιανουαρίου 2004, και **380 ευρώ από την 1η Ιανουαρίου 2014**,

— για το **πετρέλαιο εσωτερικής καύσης**, σταδιακή αύξηση της φορολογίας: 302 ευρώ από την 1η Ιανουαρίου 2004, 330 ευρώ από την 1η Ιανουαρίου 2010, 359 ευρώ από την 1η Ιανουαρίου 2012 και, τέλος, **380 ευρώ από την 1η Ιανουαρίου 2014**.

1.6 Υπάρχουν εξάλλου πολυάριθμες **εξαιρέσεις** οι οποίες συνοπτικά προβλέπουν ότι:

— η μεταβατική περίοδος λήγει το 2016 για τις χώρες που είχαν ήδη εξαιρεθεί έως το 2012 (SP, AT, BE, LU, PT, EL, PL), οι οποίες θα μπορούν να εφαρμόζουν φορολογία:

— 302 ευρώ έως την 1η Ιανουαρίου 2007, ώστε να επιτευχθούν τα 330 ευρώ έως την 1η Ιανουαρίου 2012, τα 359 ευρώ έως την 1η Ιανουαρίου 2014, και το ενιαίο επίπεδο των 380 ευρώ την 1η Ιανουαρίου 2016·

⁽¹⁾ Οδηγία 2003/96/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Οκτωβρίου 2003, σχετικά με την αναδιάρθρωση του κοινοτικού πλαισίου φορολογίας των ενεργειακών προϊόντων και της ηλεκτρικής ενέργειας, που αποκαλείται «οδηγία για τον ενεργειακό φόρο ενέργειας» (ΟΕΦ).

⁽²⁾ Σαφέστερη και λεπτομερέστερη διευκρίνιση υπάρχει στο άρθρο 7.3 της ΟΕΦ.

— η μεταβατική περίοδος λήγει το 2017 για τις χώρες που είχαν εξαιρεθεί έως το 2013 (LV και LT, και με διαφορετικούς όρους για BG και RO).

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Ένας από τους στόχους της πρότασης οδηγίας είναι η μείωση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού που υπάρχουν στην αγορά λόγω των αποκλίσεων των τιμών πρατηρίου των καυσίμων, κυρίως δε του εμπορικού πετρελαίου εσωτερικής καύσης, που εφαρμόζονται στα διάφορα κράτη μέλη. Συχνά οι αποκλίσεις αυτές είναι σημαντικές: διαπιστώθηκε ότι στις 18 Μαΐου 2007 ένα λίτρο πετρελαίου εσωτερικής καύσης κόστιζε 0,82 ευρώ στη Λετονία, 1,41 ευρώ στο Ηνωμένο Βασίλειο, 1,12 ευρώ στη Γερμανία, 0,90 ευρώ στο Λουξεμβούργο, 1,18 ευρώ στην Ιταλία και 0,98 ευρώ στην Αυστρία. Συνεπώς, από πλευράς φορολογικής εναρμόνισης, η πρόταση της Επιτροπής είναι αιτιολογημένη.

2.2 Ο ιδιαίτερος λόγος που ώθησε την Επιτροπή να υποβάλει την υπό εξέταση πρόταση θα γίνει πλήρως κατανοητός μόνον εάν παραβληθεί με την οδηγία που προτίθεται να τροποποιήσει, δηλαδή την οδηγία 2003/96/ΕΚ της 27ης Οκτωβρίου 2003 (οδηγία για τον ενεργειακό φόρο ή ΟΕΦ). Η προσοχή επικεντρωνόταν στο **εμπορικό πετρέλαιο εσωτερικής καύσης** ⁽³⁾, εφόσον εθεωρείτο ότι το πετρέλαιο αυτό επηρεάζει το κόστος μεταφοράς των εμπορευμάτων από αυτήν την πλευρά το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης και η βενζίνη για ιδιωτική χρήση είναι εν προκειμένω, κατά την άποψη της Επιτροπής, μικρότερης σημασίας έστω και εάν δημιουργούν ενίοτε σημαντικές στρεβλώσεις σε επίπεδο συνόρων.

2.2.1 Η δράση για το εμπορικό πετρέλαιο εσωτερικής καύσης συνάδει με τη Λευκή Βίβλο για την πολιτική μεταφορών αλλά, έμμεσα, θα συμβάλει στη μείωση των διαφορών μεταξύ μη εμπορικού πετρελαίου εσωτερικής καύσης και βενζίνης χάρη στην ευθυγράμμιση των ελάχιστων επιπέδων φορολογίας.

2.3 Η ΟΕΦ παρέχει στα κράτη μέλη τη δυνατότητα να **αποσυνδέουν (decoupling) την τιμή του εμπορικού πετρελαίου εσωτερικής καύσης από την τιμή του μη εμπορικού πετρελαίου** μέσω ενός μηχανισμού επιστροφών, μια διαδικασία βεβαίως υπέρ των μεταφορέων των χωρών με υψηλή φορολογία, αλλά χρονοβόρα από διοικητικής πλευράς και πολυδάπανη τόσο για την εφορία όσο και τις επιχειρήσεις. Εξάλλου οι όροι για την παροχή αυτής της διευκόλυνσης προκάλεσαν περισσότερα προβλήματα παρά οφέλη: πέρα από την απαίτηση ύπαρξης των διοδίων (που διατηρούνται στην υπό εξέταση πρόταση), υπάρχει κι ένας επιπλέον όρος: το **εθνικό επίπεδο φορολογίας** που ίσχυε την 1η Ιανουαρίου 2003 για το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης πρέπει να είναι **τουλάχιστον διπλάσιο από το ελάχιστο επίπεδο φορολογίας** που ίσχυε την 1η Ιανουαρίου 2004. Στην πράξη, ο όρος αυτός μπορεί να εκπληρωθεί μόνον από λίγα κράτη μέλη (μεταξύ αυτών περιλαμβάνεται το Ηνωμένο Βασίλειο): για τα άλλα κράτη μέλη, η μόνη δυνατή λύση ήταν (και είναι ακόμη) η **αύξηση του συντελεστή του μη εμπορικού πετρελαίου εσωτερικής καύσης**: μία λύση σαφώς αντιλαϊκή. Τέλος, οι αποκλίσεις δεν έχουν μειωθεί και οι χώρες με υψηλή φορολογία δεν είχαν καμιά δυνατότητα να μειώσουν τις διαφορές με τις άλλες χώρες. Η υπό εξέταση πρόταση απλοποιεί αυτή τη διαδικασία και συμβάλει ώστε στη διαδικασία αυτή να έχουν πρόσβαση όσο το δυνατόν περισσότερα κράτη μέλη, στην ουσία όμως παραμένει ίδια.

⁽³⁾ Με τον όρο «εμπορικό πετρέλαιο εσωτερικής καύσης» νοείται το πετρέλαιο που χρησιμοποιείται για τη μεταφορά εμπορευμάτων, κυρίως με φορτηγά με μέγιστο επιτρεπόμενο μικτό βάρος ανώτερο των 7,5 τόνων.

2.4 Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι σε όλα τα κράτη μέλη, εκτός από τους ειδικούς φόρους κατανάλωσης, επιβάλλονται στα καύσιμα διάφοροι άλλοι δασμοί και επιβαρύνσεις με αποτέλεσμα τη συνολική επίπτωση της φορολογίας έως 85 % — και σε ορισμένες περιπτώσεις παραπάνω — της τιμής πρατηρίου. Οι ειδικοί φόροι κατανάλωσης επηρεάζουν την τιμή με ποσοστό που κυμαίνεται από 30 έως 60 %: η διαφορά έγκειται στον ΦΠΑ ή σε άλλα έξοδα (κυρίως τοπικούς φόρους) όπου η Επιτροπή δεν έχει κανένα έλεγχο. Τέλος, ακόμη και μετά την προβλεπόμενη «εναρμόνιση» το 2016, θα εξακολουθούν να υπάρχουν μη εναρμονισμένα έξοδα. Εξάλλου το βιομηχανικό κόστος του πετρελαίου εσωτερικής καύσης είναι μικρότερο από το βιομηχανικό κόστος της βενζίνης: συνεπώς, εκτός και εάν εμφανιστούν δράσεις κερδοσκοπίας οι οποίες θα πρέπει να ελέγχονται, **οι τιμές πρατηρίου θα εξακολουθήσουν να είναι διαφορετικές μεταξύ πετρελαίου εσωτερικής καύσης και βενζίνης και μεταξύ των διαφόρων κρατών, έστω και με μικρότερες (ίσως) αποκλίσεις από τις σημερινές**. Ούτε η ΟΕΦ ούτε η παρούσα πρόταση οδηγίας συμβάλλουν σημαντικά στην εξομίωση των όρων ανταγωνισμού.

2.5 Από πλευράς ανταγωνισμού, η εμβέλεια της πρότασης είναι μάλλον περιορισμένη, έστω και εάν πρέπει να αναγνωριστεί ότι η Επιτροπή δεν έχει αρμοδιότητα παρέμβασης στους άλλους παράγοντες της τιμής των καυσίμων. Κι έτσι όμως, η προσπάθεια είναι ατελής: θα έπρεπε να εξεταστεί και το ενδεχόμενο υιοθέτησης ενός **μέγιστου συντελεστή των ειδικών φόρων κατανάλωσης**, ένα μέτρο το οποίο θα συνέβαλε, ενδεχομένως, στον περιορισμό των μετακινήσεων της κατανάλωσης από τη μια χώρα στην άλλη. Η ΕΟΚΕ έχει υποστηρίξει στο παρελθόν την ιδέα αυτή, και πιο πρόσφατα στην γνωμοδότησή της για τους συντελεστές των ειδικών φόρων κατανάλωσης για την αλκοόλη ⁽⁴⁾, που παρουσιάζει ομοιότητες με την υπό εξέταση πρόταση.

2.5.1 Με βάση τις μελέτες που διαθέτει, η Επιτροπή απέριψε την πρόταση αυτή: η επιβολή ενός «ανωτάτου ορίου» θα περιορίσει πράγματι τη φορολογική κυριαρχία των κρατών μελών. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι, με βάση αυτό το επιχειρήμα ακόμη και η υποχρέωση θέσπισης των ελαχίστων επιπέδων θα μπορούσε να θεωρηθεί ως παραβίαση της εν λόγω κυριαρχίας.

2.6 Έστω και με αυτούς τους περιορισμούς η πρόταση της Επιτροπής αποτελεί μια προσπάθεια προς την κατεύθυνση της εναρμόνισης, με **καθαρά φορολογική προοπτική και ίσους όρους ανταγωνισμού**. Από αυτή την άποψη, η Επιτροπή εκπληρώνει έναν από τους στόχους της στρατηγικής της Λισαβόνας. Ως παράπλευρη συνέπεια, η αύξηση των ειδικών φόρων κατανάλωσης του πετρελαίου εσωτερικής καύσης θα συμβάλει στην καταπολέμηση του «**τουρισμού για την αγορά καυσίμων**», της συνήθειας δηλαδή να πηγαίνει κάποιος να βάζει βενζίνη, όταν αυτό είναι δυνατό, σε χώρες που έχουν χαμηλότερες τιμές. Πρόκειται για ένα πολύ γνωστό φαινόμενο: το πιο χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι το Λουξεμβούργο, αλλά το φαινόμενο αυτό παρατηρείται σε όλες τις παραμεθόριες ζώνες που έχουν διαφορετικές τιμές. Η περίπτωση ωστόσο του Λουξεμβούργου είναι η πλέον εμφανής: η ετήσια κατανάλωση του πετρελαίου εσωτερικής καύσης ήταν το 2004 4 500 λίτρα κατά κεφαλήν, έναντι 750 του γειτονικού Βελγίου ⁽⁵⁾. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με αυτούς τους προβληματισμούς αν και επισημαίνει ότι η κατά κεφαλήν κατανάλωση βασίζεται σε μια ουσιαστική διαφορά όσον αφορά τον αριθμό των κατοίκων: 10,5 εκατομμύρια για το Βέλγιο και 460 χιλιάδες για το Λουξεμβούργο.

⁽⁴⁾ Γνωμοδότηση ΕΕ C 175 της 27.7.2007 για την προσέγγιση των συντελεστών των ειδικών φόρων κατανάλωσης για την αλκοόλη.

⁽⁵⁾ Πηγή: Eurostat — IEA.

2.7 Με βάση το γεγονός αυτό, η θέση της Επιτροπής — βασισμένη σε διάφορες έρευνες — είναι ότι πολλοί μεταφορείς πραγματοποιούν **παρακάμψεις από το κανονικό τους δρομολόγιο για να ανεφοδιαστούν σε πρατήρια με χαμηλές τιμές**: οι επιπλέον διαδρομές (εκατομμυρίων χιλιομέτρων!) συνεπάγονται αύξηση της κατανάλωσης καυσίμων και αντίστοιχη μόλυνση. Με την εξάλειψη των κινήτρων για «**τουρισμό για την αγορά καυσίμων**» θα μειωθούν στο μηδέν οι παρακάμψεις από τα κανονικά δρομολόγια και θα μειωθεί αναλόγως η μόλυνση — τουλάχιστον όσον αφορά το προαναφερθέν παράδειγμα. Μια απλή ματιά στον χάρτη δείχνει ότι το Λουξεμβούργο είναι ένα σημείο υποχρεωτικής διέλευσης για ένα σημαντικό τμήμα του άξονα Βορρά-Νότου και Ανατολής-Δύσης (για το βόρειο τμήμα της Ευρώπης): όσοι έχουν την πρόθεση να κάνουν παράκαμψη για να εφοδιαστούν με φθηνότερα καύσιμα πρέπει να λάβουν υπόψη, εκτός από την απώλεια χρόνου, την πρόσθετη κατανάλωση καυσίμου και τα πιδανά διόδια για την επιπλέον διαδρομή, τις **ώρες αναμονής στα πρατήρια βενζίνης** ⁽⁶⁾ και την έντονη κυκλοφορία, ιδίως σε συγκεκριμένες ώρες της ημέρας. Ενδέχεται, εξάλλου, να υπάρχουν παρόμοιες καταστάσεις με αυτές που αναφέρει η Επιτροπή, κυρίως στα κράτη μέλη που βρίσκονται στα σύνορα της Ένωσης.

2.8 Γενικά, η μείωση του «τουρισμού για την αγορά καυσίμων» πρέπει να προσαρμοστεί σε πραγματικά μεγέθη: **ο χρόνος είναι θεμελιώδους σημασίας** στον υπολογισμό του κόστους. Στις οικονομίες που πραγματοποιούνται από τα καύσιμα προστίθενται οι αυξημένες μισθολογικές δαπάνες και οι καθυστερήσεις στην παράδοση: 3-4 ώρες καθυστέρηση από την προβλεπόμενη άφιξη συνεπάγεται καθυστερημένη άφιξη για την φόρτωση και εκφόρτωση: συνεπώς μία επιπλέον διανυκτέρευση. Αν και ο τουρισμός για την αγορά καυσίμων στα κανονικά δρομολόγια των διερχόμενων φορτηγών είναι σημαντικός, η ΕΟΚΕ θεωρεί, αντιθέτως, ότι οι **παρακάμψεις** λόγω οικονομιών επί των καυσίμων, τουλάχιστον όσον αφορά τα φορτηγά, έχουν υπερεκτιμηθεί. Ενδέχεται τα συμπεράσματα να ήταν διαφορετικά εάν εξετάζαμε το σύνολο του τουρισμού για την αγορά καυσίμων: στην περίπτωση αυτή όμως πρέπει να ληφθούν υπόψη άλλες παράμετροι, όπως φαίνεται στο κεφάλαιο που ακολουθεί.

2.8.1 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να θέσει υπόψη των κέντρων λήψεως αποφάσεων ότι ίσως υπερεκτιμάται **η συνολική μείωση της μόλυνσης** λόγω ενός λιγότερο ελκυστικού τουρισμού για την αγορά καυσίμων.

3. Παρατηρήσεις για την εγκυρότητα της πρότασης

3.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση οδηγίας για την εναρμόνιση των ειδικών φόρων κατανάλωσης, ως φορολογικό μέτρο για την επίτευξη ίσων όρων ανταγωνισμού: η πρόταση αυτή εντάσσεται στις αρμοδιότητες και στα καθήκοντα της Επιτροπής και συνάδει με τη στρατηγική της Λισσαβόνας. Ωστόσο δεν μπορεί να μην διατυπώσει κάποιες επιφυλάξεις για μια σειρά παράπλευρων ζητημάτων ορισμένα εκ των οποίων επιβάλλουν σοβαρή σκέψη σχετικά με τη σκοπιμότητα υιοθέτησης των προτεινόμενων μέτρων.

3.2 Η Επιτροπή επισημαίνει ότι οι διαφορές της τιμής του πετρελαίου εσωτερικής καύσης στις διάφορες χώρες της ΕΕ έχουν προκαλέσει **στρεβλώσεις του ανταγωνισμού στην αγορά των εμπορευματικών μεταφορών**, υπενθυμίζοντας ότι τα καύσιμα αντιπροσωπεύουν κατά μέσο όρο το 20 έως 30 % του κόστους λειτουργίας των επιχειρήσεων. Σύμφωνα με μελέτη του Υπουργείου Μεταφορών

της Γαλλίας, την οποία παραθέτει η Επιτροπή, «τα δύο τρίτα των διακυμάνσεων που παρατηρήθηκαν μεταξύ του 1997 και του 2001 μπορούν να αποδοθούν σε τρεις παράγοντες: στις διαφορές φορολόγησης του πετρελαίου εσωτερικής καύσης, στις διαφορές ως προς τη φορολογία των επιχειρήσεων και στην εξέλιξη των μισθών μεταξύ δύο δεδομένων χωρών. Όπως γίνεται φανερό, οι αποκλίσεις ως προς τη φορολογία του πετρελαίου εσωτερικής καύσης αποτελούν τον κύριο παράγοντα που εξηγεί από μόνος του το 40 % των μεταβολών που παρατηρούνται στο επίπεδο των μεριδίων αγοράς» ⁽⁷⁾.

3.2.1 Χωρίς να τίθεται υπό αμφισβήτηση η εγκυρότητα των στοιχείων που έχουν συλλεχθεί και των οικονομετρικών μελετών που συμβουλευθήκε η Επιτροπή, πρέπει να επισημανθεί ότι οι σημαντικές διαφορές των τιμών μεταξύ των διαφόρων κρατών (και κυρίως των πρόσφατα ενταχθέντων) συμβάλλει στη **μείωση της σημασίας του κόστους του καυσίμου** ως παράγοντα των διαφορών αυτών. Στην ουσία, με την άφιξη των νέων κρατών μελών ίσως να τονίστηκαν οι διαφορές αλλά εν τω μεταξύ η σχετική αξία του παράγοντα «καύσιμο» έχει μειωθεί αισθητά. Συνεπώς, από πλευράς προσέγγισης των όρων του ανταγωνισμού, ο αντικτυπος της οδηγίας θα είναι κατώτερος των προσδοκιών. Η Επιτροπή δεν συμμερίζεται τη θέση αυτή και θεωρεί ότι στη σύγκριση παλαιών και νέων κρατών μελών το κόστος των καυσίμων έχει καταστεί σημαντικός παράγοντας στρέβλωσης του ανταγωνισμού: η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι, εάν ισχύει κάτι τέτοιο, πρέπει να υπάρξει σοβαρός προβληματισμός για τη σκοπιμότητα αύξησης του κόστους σε οικονομίες που βρίσκονται σε φάση ανάπτυξης.

3.2.2 Ακόμη και εάν επιτευχθεί εξίσωση των τιμών του καυσίμου — πράγμα ανέφικτο εάν ληφθούν υπόψη τα διαφορετικά από χώρα σε χώρα πρόσθετα έξοδα (βλ. 2.4) — οι παράγοντες του κόστους των μεταφορών εμπορευμάτων εκτός των καυσίμων είναι πολλοί και σημαντικοί και κανένας εξ αυτών δεν μπορεί να «εναρμονιστεί», τουλάχιστον στο εγγύς μέλλον: πέρα από τους τρεις παράγοντες που αναφέρονται στη γαλλική μελέτη, υπάρχει το κόστος των οχημάτων (με διαφορές που φθάνουν έως και 20 %), τα τέλη κυκλοφορίας, η ασφάλεια, η τιμή των ακινήτων και των εξοπλισμών, και άλλα. Εάν ληφθούν υπόψη όλες αυτές οι διαφορές, η συμβολή της εναρμόνισης των ειδικών φόρων κατανάλωσης για το πετρέλαιο εσωτερικής καύσης στη μείωση των στρεβλώσεων του ανταγωνισμού είναι μάλλον μέτρια.

3.2.3 Η έκθεση που συνοδεύει την πρόταση οδηγίας δεν αναφέρει τις συνέπειες που θα έχει η αύξηση της τιμής των καυσίμων στις **δημόσιες ή ιδιωτικές επιχειρήσεις μεταφορών προσώπων και στον τουρισμό γενικότερα**. Οι οικονομετρικές έρευνες που αναφέρονται στο συνοδευτικό έγγραφο (SEC(2007) 170/2, σ. 24 και 26) οδηγούν στο συμπέρασμα ότι ενώ στις εμπορευματικές μεταφορές δεν θα γίνει αισθητή, ποσοτικά, η αύξηση των τιμών πρατηρίου, οι ιδιωτικές μεταφορές θα συρρικνωθούν ελαφρά (λιγότερο από 1 % σε διάστημα 23 ετών), και θα μειωθεί αντιστοίχως η μόλυνση. Η Επιτροπή πραγματοποίησε σοβαρές οικονομετρικές μελέτες, σύμφωνα με τις οποίες η αύξηση του κόστους των καυσίμων θα υποστεί με την πάροδο των ετών αυξήσεις μεταξύ 0,10 και 1,1 %, οι οποίες θα απορροφηθούν από τον πληθωρισμό: καθησυχαστική μεν θέση στην οποία όμως δεν λαμβάνεται υπόψη η διαφορά που υπάρχει μεταξύ πραγματικού και νοητού ποσοστού πληθωρισμού. Εξάλλου υπάρχει ένα «πολλαπλασιαστικό» αποτέλεσμα, γνωστό στην αγορά, που σημαίνει ότι ακόμη και οι ελάχιστες αυξήσεις στις δαπάνες μεταφράζονται σε δυσανάλογες αυξήσεις των

⁽⁶⁾ Στο Λουξεμβούργο υπάρχουν μόνο τέσσερα πρατήρια βενζίνης στον αυτοκινητόδρομο, δύο προς κάθε κατεύθυνση.

⁽⁷⁾ Πρόταση οδηγίας, «γενικό πλαίσιο», σ. 3.

τιμών. Οι τιμές των καυσίμων βρίσκονται στη βάση της πυραμίδας των τιμών. Μια αύξηση των φόρων του πετρελαίου θα επηρεάσει τις τιμές όλων των αγαθών και των υπηρεσιών, με αποτέλεσμα υψηλότερο ποσοστό πληθωρισμού στην Κοινότητα, καθώς και περιορισμό της κινητικότητας, απώλεια θέσεων απασχόλησης και μείωση του κύκλου εργασιών.

3.2.3.1 Από φορολογικής πλευράς, η Επιτροπή επισημαίνει ότι η **φορολογία της ενέργειας** γενικά (και των ειδικών φόρων κατανάλησης στη συγκεκριμένη περίπτωση των καυσίμων) **έχει μειωθεί** λόγω του πληθωρισμού από τις αρχές του αιώνα έως σήμερα, τόσο σε ποσοστό επί του ΑΕγχΠ όσο και στο σύνολο των φορολογικών εσόδων. Η πρόταση αύξησης των ειδικών φόρων κατανάλησης θα αποτελέσει συνεπώς μία **προσαρμογή των φορολογικών εσόδων** ώστε να ληφθεί υπόψη το πιθανό ποσοστό πληθωρισμού (2,2 %) έως το 2017. Σωστή παρατήρηση όσον αφορά την εφορία, αλλά για τους μεταφορείς και τους πολίτες τούτο σημαίνει ότι **η αύξηση των τιμών των καυσίμων θα προστεθεί στο γενικό κόστος του πληθωρισμού**.

3.2.4 Ο **μηχανισμός επιστροφών** που σύμφωνα με την Επιτροπή δεν ευνοεί τους μεταφορείς, αλλά λειτουργεί ως αντισταθμιστικό μέτρο των όρων ανταγωνισμού, είναι μία λύση που έχει ήδη υιοθετηθεί από ορισμένα κράτη μέλη, αλλά όπως ήδη επισημάνθηκε, είναι ακόμη δαπανηρή τόσο για τις επιχειρήσεις όσο και για την ίδια την εφορία. Εκτός των επιφυλάξεων που εξέφρασε προηγουμένως, η ΕΟΚΕ διερωτάται εάν αυτή η λύση συνάδει με την απλοποίηση των διοικητικών διαδικασιών που έχει θέσει το Συμβούλιο ως παράγοντα ανάπτυξης.

3.2.5 Αμφιβολίες προκαλεί επίσης το μέτρο που βρίσκεται στη βάση του μηχανισμού επιστροφών, σύμφωνα με το οποίο η φορολογία μπορεί να είναι κατώτερη από τα καθορισμένα όρια (βλ. σημείο 2.3) όταν ένα κράτος μέλος θεωρεί ότι έχει ήδη θεσπίσει ένα **σύστημα διόδων για τα βαρέα οχήματα** (με πιο απλά λόγια ένα σύστημα χρήσης των αυτοκινητοδρόμων ή χρήσης «ειδικών σημάτων»). Και στις δύο περιπτώσεις η εφορία έχει καθαρή απώλεια: τα έσοδα από τα διόδια και τα ειδικά σήματα πηγαίνουν στους διαχειριστές των αυτοκινητοδρόμων, ή τροφοδοτούν άλλα κονδύλια των κρατικών προϋπολογισμών. Τέλος, το ρυθμιστικό στοιχείο **δεν θα ωφελήσει ούτε τους μεταφορείς** (τα διόδια ισορροπούν τις μικρές φορολογικές αυξήσεις) **ούτε την εφορία**. Ακόμη χειρότερα, η εισαγωγή ή η αύξηση των διόδων θα πλήξει όλους τους υπόλοιπους χρήστες των οδικών δικτύων, εκτός και εάν θεσπιστεί διαφοροποιημένη φορολογία ή ειδικά σήματα, με τις επακόλουθες διοικητικές επιπλοκές, που θα επιβαρύνουν ακόμη περισσότερο τα διερχόμενα οχήματα άλλων κρατών μελών.

3.2.6 Οι υπερβολικά περίπλοκες διαδικασίες για τη διαχείριση των φόρων προκαλούν διαφθορά και απάτη. Παραβιάζουν τη βασική αρχή της οικονομίας της αγοράς επιβάλλοντας δύο τιμές για το ίδιο προϊόν.

3.3 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να διατυπώσει μια παρατήρηση γενικού μεν χαρακτήρα αλλά μείζονος σημασίας. Τα προτεινόμενα μέτρα θα εφαρμοστούν σταδιακά και θα ολοκληρωθούν **σε επτά έτη**, έως και δέκα έτη για ορισμένα κράτη μέλη. Σύμφωνα με τη διεθνή κατάσταση δεν προβλέπεται βελτίωση, ούτε σε επίπεδο τιμών ούτε σε επίπεδο ποσότητας, του εφοδιασμού σε αργό πετρέλαιο. Υπό αυτές τις συνθήκες μια προγραμματισμένη αύξηση τις τιμές των καυσίμων είναι ένα **απερίσκεπτο μέτρο που μπορεί να έχει αρνητικές συνέπειες στο κόστος των μεταφορών στο εσωτερικό της Ένωσης**. Ούτε θα έχει σημαντικά οφέλη από πλευράς καταπολέ-

μησης της μόλυνσης, δεδομένου ότι — σύμφωνα με τα όσα ισχυρίζεται η ίδια η Επιτροπή — η κατανάλωση καυσίμων δεν θα μειωθεί (το θέμα των παρακάμψεων από το προκαθορισμένο δρομολόγιο έχει ήδη εξεταστεί στο πλαίσιο του «τουρισμού για την αγορά καυσίμων»).

3.4 Ακριβώς επειδή γίνεται λόγος για το μέλλον, ένα θέμα που πρέπει να ληφθεί υπόψη αφορά τη σταδιακή είσοδο στην αγορά των **εναλλακτικών καυσίμων**, των οποίων ενθαρρύνεται η χρήση, σε γενικές γραμμές, ως εναλλακτική λύση των συμβατικών καυσίμων τόσο από πλευράς προστασίας του περιβάλλοντος όσο και από πλευράς μείωσης της εξάρτησης της Ευρώπης από εξωτερικές πηγές ενέργειας. Η αύξηση των τιμών των συμβατικών καυσίμων ενδέχεται να **ενθαρρύνει την έρευνα και την παραγωγή εναλλακτικών καυσίμων, υπό τον όρο όμως ότι θα είναι γνωστή η κοινή φορολογική πολιτική που θα υιοθετηθεί**. Σήμερα δεν υπάρχει ενιαία προσέγγιση στις διάφορες χώρες, εκτός από τη γενική συναίνεση περί ενθάρρυνσης της παραγωγής αυτής. Με άλλα λόγια, η Επιτροπή και οι κυβερνήσεις θα πρέπει να ανακοινώσουν, πέρα από τις δηλώσεις ενθάρρυνσης, εάν προτίθενται να εφαρμόσουν στο μέλλον κοινή φορολογική ή μη φορολογική πολιτική για τα βιοκαύσιμα και εάν αυτά θα θεωρούνται χρήσιμοι «ανταγωνιστές» των παραδοσιακών καυσίμων ή το ίδιο με αυτά και εάν θα φορολογούνται εξίσου. Δεν πρέπει να υπάρχει αβεβαιότητα στους παραγωγούς αυτοκινήτων και στην αγορά.

3.4.1 Ένα ξεχωριστό κεφάλαιο αφορά το **υγραέριο** που σήμερα χρησιμοποιείται κυρίως για τα ιδιωτικής χρήσεως αυτοκίνητα και για τις δημόσιες μεταφορές, αλλά στο μέλλον μπορεί να έχει εμπορική χρήση λόγω των τεχνολογικών καινοτομιών. Το καύσιμο αυτό, σε διάφορες χώρες, έχει ευνοϊκή φορολογική μεταχείριση και η κατανάλησή του μπορεί να θεωρηθεί περιθωριακή αλλά, όπως και στην περίπτωση των βιοκαυσίμων, δεν πρέπει να υπάρχει αβεβαιότητα στην αγορά. Ακόμη πιο περιθωριακή είναι η χρήση των **ηλεκτροκίνητων οχημάτων**: αν και είναι φανερό ότι η χρήση τους δεν μπορεί να υπερβεί ορισμένα όρια, είναι ωστόσο σκόπιμο να εξετάσει η Επιτροπή τη φορολογική πολιτική που πρέπει να υιοθετηθεί για όλα τα εναλλακτικά καύσιμα.

3.5 Τέλος, το θέμα θα είναι ημιτελές εάν δεν ληφθεί υπόψη η **παγκοσμιοποίηση**: πέρα από τις παρατηρήσεις για τον ανταγωνισμό στο εσωτερικό της, η Ένωση θα πρέπει να δώσει μεγαλύτερη προσοχή στην **ανταγωνιστική θέση της έναντι των βιομηχανικών χωρών και των αναδυόμενων οικονομιών**. Όπως επισημάνθηκε και προηγουμένως, η μέση τιμή πρατηρίου στην ΕΕ είναι κατά πολύ ανώτερη από την τιμή των άλλων χωρών. Ένα μέτρο που στοχεύει να αμβλύνει — με αμφίβολα αποτελέσματα — τον εσωτερικό ανταγωνισμό, αλλά που μεταφράζεται σε γενική αύξηση των τιμών, καταλήγει να θυσιάσει τον βασικότερο στόχο, τη βελτίωση δηλαδή της ήδη αβέβαιης ανταγωνιστικής μας θέσης.

3.5.1 Η αύξηση του επιπέδου φορολογίας του πετρελαίου εσωτερικής καύσης στο μέλλον θα έχει θετικές και αρνητικές πλευρές και αποτελέσματα. Αλλά αν εξετάσουμε το ισοζύγιο, τα αρνητικά αποτελέσματα είναι σαφώς επικρατέστερα. Η αύξηση των επιπέδων φορολογίας του πετρελαίου εσωτερικής καύσης θα συντελέσει στην απώλεια ανταγωνιστικότητας και θέσεων απασχόλησης. Μακροχρόνια, το σχέδιο πρότασης θα μειώσει και θα απειλήσει το οικονομικό δυναμικό της ΕΕ και θα δημιουργήσει εμπόδια στην επίτευξη της συνοχής — η οποία αποτελεί έναν από τους κύριους στόχους της ΕΕ — λόγω της μειωμένης κινητικότητας των ατόμων.

4. Συμπεράσματα

4.1 Η πρόταση οδηγίας συμφωνεί με τις πολιτικές της Ένωσης όσον αφορά τους **ίσους όρους ανταγωνισμού**, και ως τέτοια θα πρέπει να εγκριθεί. Πρέπει εξάλλου να ληφθεί υπόψη ότι η οδηγία αυτή **δεν αποτελεί λύση θεμελιώδους αξίας**, εφόσον οι διαφορές των τιμών μεταξύ των επιχειρήσεων μεταφορών στις διάφορες χώρες παραμένουν σημαντικές λόγω των διαφορών άλλων δαπανών επί των οποίων η Επιτροπή δεν έχει αρμοδιότητα παρέμβασης.

4.2 Η Επιτροπή αποδίδει μεγάλη προσοχή, ως παράπλευρη αλλά σημαντική συνέπεια της πρότασης οδηγίας, στην **καταπολέμηση της μόλυνσης** ως αποτέλεσμα της μείωσης του φαινομένου του «τουρισμού για την αγορά καυσίμων». Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η συνέπεια αυτή έχει υπερεκτιμηθεί: ενώ από τη μια πλευρά η ζήτηση για καύσιμα θα παραμείνει αμετάβλητη, οι παρακάμψεις από τα κανονικά δρομολόγια για εφοδιασμό σε χαμηλότερες τιμές είναι, ακόμη και σήμερα, ήσσονος σημασίας.

4.2.1 Κατά συνέπεια «ο τουρισμός για την αγορά καυσίμων» θα επεκταθεί και θα διαδοθεί, με αποτέλεσμα να μεταβληθεί από εσωτερικό πρόβλημα της ΕΕ (Γερμανία, Γαλλία και Βέλγιο) σε εξωτερικό πρόβλημα (για την Αυστρία, την Ουγγαρία, την Σλοβενία, την Εσθονία, την Λιθουανία, την Πολωνία, την Ρουμανία, την Βουλγαρία και την Ελλάδα).

4.3 Όσον αφορά τα οφέλη για τα φορολογικά έσοδα, τα κέρδη είναι σημαντικά: η Επιτροπή τα έχει υπολογίσει, για την περίοδο 2007-2030, σε 35,6 δις ευρώ (για την ΕΕ των 25): σημαντικό ποσό που ενισχύει και επεκτείνει τον αναδιανεμητικό ρόλο των αρχών και εξηγεί **την ευνοϊκή υποδοχή από τις φορολογικές αρχές** πολλών κρατών μελών. Αλλά ακριβώς το ίδιο αυτό ποσό αποδεικνύει καταφανώς πόσο σοβαρές θα είναι οι επιβαρύνσεις στις επιχειρήσεις και στους καταναλωτές, πράγμα που έρχεται σε αντίθεση με την πολιτική της ΕΕ για τη μείωση της γραφειοκρατίας.

4.4 Εν κατακλείδι, **η πρόταση οδηγίας είναι δικαιολογημένη — με τις επιφυλάξεις που έχει διατυπώσει η ΕΟΚΕ — από πλευράς φορολογικής εναρμόνισης, αρχών του ανταγωνισμού και μείωσης της μόλυνσης**: εξάλλου η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι **η τελική απόφαση των νομοθετών θα πρέπει να ληφθεί αφού εξεταστούν υπεύθυνα οι παράπλευρες πτυχές και οι συνέπειες στις**

διάφορες πολιτικές της ΕΕ, με την εφαρμογή της αρχής της αναλογικότητας. Ειδικότερα, δε, θα πρέπει να εξεταστούν προσεκτικά τα εξής:

- η γενική αύξηση του κόστους (κυρίως στα νέα κράτη μέλη) και η συγκράτηση του πληθωρισμού·
- οι συνέπειες, στις βιομηχανικές πολιτικές, της εξίσωσης τις τιμές του πετρελαίου με την τιμή της βενζίνης και η πιθανή μετακίνηση των επιλογών των καταναλωτών από πετρελαιοκίνητα σε βενζινοκίνητα αυτοκίνητα και αντιστρόφως·
- η κοινή φορολογική πολιτική για **όλες** τις πηγές ενέργειας που αφορούν τα αυτοκίνητα, είτε χρησιμοποιούνται ήδη είτε είναι πιθανό να χρησιμοποιηθούν·
- οι συνθήκες που επικρατούν στις απομακρυσμένες περιφέρειες, στις οποίες το κόστος μεταφοράς εμπορευμάτων, τόσο κατά την είσοδο όσο και κατά την έξοδο, αποτελεί σημαντικό εμπόδιο για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Για ορισμένες εξ αυτών θα πρέπει να εξεταστεί η ανταγωνιστική τους θέση έναντι τρίτων χωρών που συνορεύουν με την ΕΕ·
- ο αντίκτυπος των αυξήσεων των τιμών στην **εξωτερική ανταγωνιστικότητα** της ΕΕ έναντι χωρών, όπως είναι κυρίως οι Ηνωμένες Πολιτείες, όπου οι τιμές των καυσίμων και η φορολογία των επιχειρήσεων είναι αισθητά χαμηλότερες·
- οι συνέπειες στην **απασχόληση**: εάν σήμερα παραπονιόμαστε ότι οι επιχειρήσεις μεταφορών ορισμών κρατών πλήττονται από τον ανταγωνισμό επιχειρήσεων άλλων κρατών, ενδέχεται να συμβεί το αντίθετο στο μέλλον με την υιοθέτηση αυτής της οδηγίας — εάν αυτή έχει τα καθοριστικά αποτελέσματα που προβλέπει η Επιτροπή, σε αντίθεση με όσα πρεσβεύει η ΕΟΚΕ·
- οι συνέπειες στη **συνολική παραγωγικότητα και αποδοτικότητα του τομέα εμπορευματικών μεταφορών** που, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, στην καλύτερη των περιπτώσεων θα είναι ουδέτερες·
- η συνοχή με το σύστημα «επιστροφών που δεν συνεπάγονται διακρίσεις» και με τις πολιτικές απλοποίησης των διοικητικών διαδικασιών.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση της οδηγίας 2006/112/ΕΟΚ όσον αφορά ορισμένες προσωρινές διατάξεις για τους συντελεστές του φόρου προστιθέμενης αξίας»

COM(2007) 381 τελικό — {SEC(2007) 910}

(2008/C 44/26)

Στις 27 Ιουλίου 2007, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, επεξεργάστηκε τη γνωμοδότηση του στις 8 Οκτωβρίου 2007, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. BURANI.

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της, της 24ης και της 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου 2007), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, με 154 ψήφους υπέρ και 4 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

Συμπεράσματα και συστάσεις

Αιτιολογία

1. Τα κύρια σημεία της πρότασης οδηγίας

1.1 Η Επιτροπή προώθησε ευρύ διάλογο για τη χρήση των μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ, με τη δημοσίευση, σε πρώτη φάση, ανακοίνωσης της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ⁽¹⁾. Κύριος στόχος είναι να προλειανθεί το έδαφος για τη θέσπιση μιας νέας οδηγίας στα πλαίσια της οποίας να αναζητηθούν βιώσιμες, διαρκείς και συνολικές λύσεις σε ό,τι αφορά **τους μειωμένους συντελεστές**. Με τον όρο «μειωμένοι συντελεστές» νοούνται οι συντελεστές που είναι κατώτεροι από το κανονικό επίπεδο του ΦΠΑ (15 %).

1.2 Στην ανακοίνωση, η οποία δημοσιεύτηκε την ίδια ημέρα με την πρόταση οδηγίας, η Επιτροπή δηλώνει ότι «Χρειάστηκε να περάσει πολύς καιρός για να εντοπιστεί η κατάλληλη οδός προόδου». Εν τω μεταξύ τίθεται το θέμα των **προσωρινών διατάξεων θέσπισης παρεκκλίσεων που παραχωρούνται στα κράτη μέλη** που προσχώρησαν πρόσφατα στην ΕΕ. Οι εν λόγω παρεκκλίσεις λήγουν σε διαφορετικούς χρόνους μεταξύ Ιουνίου 2007 και 1ης Ιανουαρίου 2010 (άρθρα 123-130 της οδηγίας ΦΠΑ) ⁽²⁾: η απλούστερη λύση, την οποία υιοθέτησε η Επιτροπή με τη δημοσίευση της πρότασης οδηγίας που αποτελεί αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης, είναι η παράταση έως τα τέλη του 2010 — παράταση εξάλλου που δεν είναι γενική αλλά **περιορίζεται σε ορισμένα αγαθά και υπηρεσίες**. Έτσι, η λήξη των παρεκκλίσεων αυτών θα συμπέσει με τη λήξη του ελάχιστου κανονικού συντελεστή του 15 %, καθώς και με τη λήξη της πειραματικής εφαρμογής μειωμένων συντελεστών ΦΠΑ σε ορισμένες υπηρεσίες έντασης εργασίας.

1.3 Η παράταση χορηγείται για υπηρεσίες έντασης εργασίας (οικοδομικός τομέας, εστιατόρια, κ.λπ.) και, σε ό,τι αφορά ορισμένες χώρες, για αγαθά **ιδιαίτερης κοινωνικής σημασίας** (προϊόντα διατροφής, βιβλία και περιοδικά ειδικού περιεχομένου, φαρμακευτικά προϊόντα, κ.λπ.). Η επιλογή αυτή αιτιολογείται με βάση το

γεγονός ότι κατά πάσα πιθανότητα ο μειωμένος συντελεστής ΦΠΑ θα εξακολουθήσει να ισχύει για όλες τις χώρες, ακόμη και μετά τον καθορισμό των νέων κανόνων. Οι παρεκκλίσεις οι οποίες παρακωλύουν την ομαλή λειτουργία της εσωτερικής αγοράς δεν παρατείνονται (γεωργικά προϊόντα).

1.4 Τα προϊόντα που **αποκλείονται** από την παράταση είναι κυρίως ο άνθρακας και η ενέργεια θέρμανσης. Οι εξαιρέσεις που προβλέπονται στις διάφορες Πράξεις Προσχώρησης λήγουν (το 2007 ή το 2008) χωρίς να προβλέπεται παράταση. Εξάλλου, η φορολόγηση των πηγών ενέργειας αποτελεί ένα ξεχωριστό κεφάλαιο και είναι ένα θέμα που εξετάζεται· οι λύσεις, εφόσον βρεθούν, πρέπει να ισχύουν για όλους.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η οδηγία 2006/112/CE όριζε, **για τα κράτη που ήταν μέλη της ΕΕ πριν από το 2001**, μια σειρά **παρεκκλίσεων** ⁽³⁾. Οι παρεκκλίσεις αυτές ισχύουν **χωρίς χρονικούς περιορισμούς**, ή, πιο συγκεκριμένα, έως την έναρξη ισχύος του «**οριστικού συστήματος**» για τις **ενδοκοινοτικές συναλλαγές**. Προς το παρόν και με βάση την υπάρχουσα εμπειρία, δεν προβλέπεται βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα η καθιέρωση ενός οριστικού συστήματος. **Οι παρεκκλίσεις που παρέχονται στα «παλαιά» κράτη μέλη ενδέχεται, επομένως, να παραταθούν σχεδόν επ' αόριστον**, ενώ τα «νέα» κράτη μέλη θα υποστούν συνέπειες λόγω της λήξης των προθεσμιών που αποτέλεσαν αντικείμενο διαπραγματεύσεως στα πλαίσια της Πράξης Προσχώρησης. Επιπλέον, επιτρέπεται σε ορισμένα κράτη μέλη να εφαρμόσουν μέχρι τα τέλη του 2010 μειωμένους συντελεστές για τις υπηρεσίες που παρέχονται σε τοπικό επίπεδο ⁽⁴⁾, ενώ τα υπόλοιπα κράτη μέλη δεν έχουν αυτή τη δυνατότητα: πρόκειται για μια κατάσταση που δεν δικαιολογείται.

2.2 Η πρόταση οδηγίας αποτελεί μία μεταβατική λύση **που επιτρέπει στα κράτη μέλη που προσχώρησαν πρόσφατα στην ΕΕ να λειτουργούν ουσιαστικά επί ίσοις όροις με τα άλλα κράτη μέλη**, τουλάχιστον έως τις 31 Δεκεμβρίου 2010. Η

⁽¹⁾ COM(2007) 380 τελικό της 5.7.2007.

⁽²⁾ Οδηγία του Συμβουλίου 2006/112/ΕΚ της 28.11.2006.

⁽³⁾ Βλ. άρθρα 109-122 της οδηγίας ΦΠΑ.

⁽⁴⁾ Βλ. παράρτημα IV της οδηγίας ΦΠΑ.

Επιτροπή ελπίζει ότι, μέχρι την ημερομηνία αυτή, το Συμβούλιο θα έχει εγκρίνει την **νέα οδηγία** που βάζει τάξη σε ολόκληρο το φάσμα εξαιρέσεων, όπως ζητείται στην ανακοίνωση.

3. Ειδικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το έργο της Επιτροπής σε ό,τι αφορά τόσο την **πρόταση οδηγίας, την οποία εγκρίνει ανεπιφύλακτα**, όσο και τη δημοσίευση μιας ανακοίνωσης όπου ανακοινώνεται ο καθορισμός μιας διάρθρωσης των «εξαιρέσεων» που να συμφωνεί με τις αρχές της ενιαίας αγοράς και με τη στρατηγική της Λισσαβόνας. Σχετικά με την ανακοίνωση, η ΕΟΚΕ

θα επεξεργαστεί ξεχωριστή γνωμοδότηση με την πρόθεση να συμβάλει εποικοδομητικά στη συζήτηση.

3.2 Εξάλλου, αν ληφθούν υπόψη προηγούμενες εμπειρίες, μπορεί εύλογα να εκφραστεί ο φόβος ότι η προσπάθεια ειδικών συμφερόντων και πολιτικών ενδέχεται να υπερκεράσει το γενικό συμφέρον, που συνίσταται στην ταχεία επίτευξη συναίνεσης ως προς την πρόταση οδηγίας: η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι ο φόβος αυτός θα αποδειχτεί αβάσιμος. Από πλευράς τεχνικής ορθότητας η πρόταση είναι άψογη: μόνο οι πολιτικές πτυχές θα διαδραματίσουν ρόλο στη συνέχεια της διαδικασίας λήψεως αποφάσεων. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή των αρμοδίων για τη λήψη αποφάσεων στο γεγονός ότι η αγορά και οι πολίτες έχουν ανάγκη από διαφανείς και δίκαιους νόμους οι οποίοι να εγκρίνονται γρήγορα.

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η ενταξιακή πορεία της Κροατίας»

(2008/C 44/27)

Στις 16 Φεβρουαρίου 2007, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε, σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, να καταρτίσει γνωμοδότηση με θέμα «*Η ενταξιακή πορεία της Κροατίας*».

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 3 Οκτωβρίου 2007 με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. SIGMUND.

Κατά την 439η σύνοδο ολομέλειας της, της 24ης και 25ης Οκτωβρίου 2007 (συνεδρίαση της 24ης Οκτωβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 155 ψήφους υπέρ, 2 κατά και 4 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Στις 20 Απριλίου 2004 η Ευρωπαϊκή Επιτροπή εξέφρασε θετική γνώμη σχετικά με την αίτηση ένταξης της Κροατίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση· στις 20 Δεκεμβρίου 2004 το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο αποφάσισε την έναρξη ενταξιακών διαπραγματεύσεων τον Μάρτιο του 2005, ημερομηνία που μεταφέρθηκε στον Οκτώβριο του 2005.

1.2 Τον Οκτώβριο του 2006 ολοκληρώθηκε με επιτυχία η κοινή φάση της αναλυτικής εξέτασης (screening) και κατέστη δυνατή η έναρξη των διμερών ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Στο μεταξύ, έχει σημειωθεί σημαντική πρόοδος σε σχέση με τα πολιτικά και οικονομικά κριτήρια, καθώς επίσης σε σχέση με την υιοθέτηση του κοινωνικού κεκτημένου.

1.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει μεν την ικανοποίησή της για την ταχεία διεξαγωγή των διαπραγματεύσεων και την ευρεία συμμετοχή της κροατικής οργανωμένης κοινωνίας πολιτών σε αυτήν τη διαδικασία, επισημαίνει ωστόσο ότι απαιτείται η συμβολή όλων των ενδιαφερόμενων αντιπροσωπευτικών οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, και κυρίως η ενεργός συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στη διαπραγμάτευση των κεφαλαίων που τους αφορούν. Σε αυτό το πλαίσιο, η

ΕΟΚΕ παραπέμπει στη γνωμοδότησή της, από τις 31 Μαρτίου 2004 και ειδικότερα στα συμπεράσματα, που αναφέρονται στο σημείο 5.5, τα οποία εξακολουθούν να ισχύουν, γεγονός που δικαιολογεί την επισήμανσή τους (1).

1.4 Η παρούσα γνωμοδότηση δεν πρόκειται να προβεί σε μία εκ νέου αξιολόγηση του υφιστάμενου στατιστικού υλικού, αλλά θα εστιάσει κατά κύριο λόγο στην κατάσταση της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών στην Κροατία, μέσω της ανάλυσης των βάσεων, των δυνατοτήτων της, καθώς επίσης των προκλήσεων, τις οποίες αντιμετωπίζει.

(1) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ της 31ης Μαρτίου 2004 με θέμα «Η υποψηφιότητα της Κροατίας για προσχώρηση στην ΕΕ» (Εισηγητής ο κ. Strasser), Σημείο 5.5.: «Προκειμένου να προσαρμοστεί η κροατική οικονομία με επιτυχία στις συνθήκες που επικρατούν στην εσωτερική αγορά της ΕΕ, είναι ουσιώδους σημασίας η υποστήριξη της κοινωνίας πολιτών στις μεταρρυθμίσεις και τα μέτρα ελευθέρωσης και προσαρμογής που απαιτούνται για να συμμορφωθεί η χώρα με τη νομοθεσία της ΕΕ. Βασική προϋπόθεση στο πλαίσιο αυτό είναι η κατάλληλη ενημέρωση του κροατικού πληθυσμού σχετικά με τη σημασία και τον αντίκτυπο της ένταξης της Κροατίας στην ΕΕ και η συμμετοχή των αντιπροσωπευτικών οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών στη διαδικασία λήψης πολιτικών αποφάσεων» (ΕΕ C 112, 30.4.2007, σ. 68).

2. Γενικές παρατηρήσεις ως προς τον ρόλο της κοινωνίας πολιτών

2.1 Το ιστορικό πλαίσιο της γέννησης της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών στα αποκαλούμενα «παλαιά» κράτη μέλη διαφέρει σε ουσιώδη βαθμό από αυτό της έναρξης των δραστηριοτήτων της κοινωνίας πολιτών στα αποκαλούμενα «νέα» κράτη μέλη· η κατάσταση, η οποία παρατηρείται σήμερα στην Κροατία προσομοιάζει με αυτήν, που επικρατούσε στο παρελθόν στα παλαιά κράτη μέλη· στην μεν πρώτη περίπτωση οι πρωτοβουλίες της κοινωνίας πολιτών είχαν ως έναυσμα είτε μία ανάγκη/απαίτηση είτε την επιβολή συγκεκριμένων συμφερόντων σύμφωνα με την αρχή «από τη βάση προς τα πάνω» στη δεύτερη ωστόσο περίπτωση, υπήρχε μεν η έννοια της κινητοποίησης της κοινωνίας πολιτών για μία ιδέα ή έναν στόχο, τούτο εντούτοις συνέβαινε στα πλαίσια της εναντίωσης σε ένα ισχυρό κρατικό κατεστημένο (αυτό όμως δεν ισχύει για τους κοινωνικούς εταίρους, επειδή στην περίπτωση αυτών στο προσκήνιο ευρισκόταν πάντα η εκπροσώπηση συμφερόντων). Το γενεσιουργό αυτό πλαίσιο δικαιολογεί εξάλλου και το γεγονός, ότι στα νέα αυτά κράτη παρατηρήθηκε μία — ενίοτε μικρότερη και ενίοτε μεγαλύτερη — ανάγκη κάλυψης της καθυστέρησης σε σχέση με τους τομείς εκείνους, οι οποίοι αφορούσαν τα πιο ουσιώδη στοιχεία της δράσης της κοινωνίας πολιτών, όπως π.χ. την εμπιστοσύνη, την αλληλεγγύη, τη διαφάνεια και την αυτονομία.

2.2 Η ΕΟΚΕ ασχολήθηκε για πρώτη φορά το 1999 με το θέμα της περιγραφής των οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών, οπότε και διατύπωσε βασικά κριτήρια για τον ορισμό αυτής⁽²⁾. Ένα σημείο που έχει ουσιαστική σημασία σε σχέση με την ανάλυση της κατάστασης και του ρόλου της κοινωνίας πολιτών στην Κροατία είναι η διαπίστωση της ότι οι κοινωνικοί εταίροι, υπό την ιδιότητά τους ως εκπρόσωποι των εργοδοτών και των εργαζομένων, αποτελούν — εκτός άλλων και για ιστορικούς λόγους — τον «σκληρό πυρήνα» των παραγόντων της κοινωνίας πολιτών. Κοινό χαρακτηριστικό όλων των εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, παράλληλα με την εκπροσώπηση συμφερόντων, είναι η εξυπηρέτηση του κοινού καλού, το οποίο διακρίνεται σαφώς από τα συμφέροντα των εκάστοτε εκπροσωπούμενων λόμπι. Αυτός ο περίπλοκος και ανοιχτός ορισμός της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών έχει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, ιδιαίτερη σημασία ενόψει της κατάστασης που επικρατεί στην Κροατία, επειδή διαπιστώθηκε ότι στη χώρα αυτή ταυτίζονται εννοιολογικά κατά εσφαλμένο τρόπο οι «μη κυβερνητικές οργανώσεις» με την «κοινωνία πολιτών». Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί με έμφαση τους ενδιαφερόμενους ότι η διατήρηση αυτού του — κατά τη γνώμη της — ελλιπούς ορισμού θα απέκλειε εκ των προτέρων τη συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων σε οποιαδήποτε δραστηριότητα της κοινωνίας πολιτών.

2.3 Το πεδίο δραστηριοποίησης των εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, εκτός από την εκπροσώπηση συμφερόντων, περιλαμβάνει και τη συμμετοχή σε κάθε είδους δημόσιες διαδικασίες για τη διαμόρφωση γνώμης και βούλησης. Εκτός από πολλές και διάφορες πρακτικές μορφές συμμετοχής, οι κυριότερες μορφές έκφρασης της συμμετοχικής δημοκρατίας είναι ο κοινωνικός διάλογος και ο διάλογος των πολιτών. Ενώ ο κοινωνικός διάλογος — μόνο και μόνο λόγω των θεμάτων που καλύπτει — περιορίζεται στους κοινωνικούς εταίρους και δεν μπορεί να επεκταθεί, στον διάλογο των πολιτών μπορούν να συμμετάσχουν όλοι οι εκπρόσωποι της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, στο μέτρο που πληρούν τα απαραίτητα κριτήρια αντιπροσωπευτικότητας. Ενώ ο κοινωνικός διάλογος μπορεί να περιγραφεί με σαφήνεια, δεν υπάρχει ακόμη ανάλογος ορισμός του διαλόγου των πολιτών. Μια περιγραφή που πλησιάζει περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη την ουσία του διαλόγου των πολιτών είναι αυτή που μας δίνει ο *Jürgen*

HABERMAS, σύμφωνα με τον οποίο ο διάλογος των πολιτών, ως στοιχείο της συμμετοχικής δημοκρατίας, είναι ένας διαδραστικού χαρακτήρα διάλογος ο οποίος μπορεί κάλλιστα να έχει περιεχόμενο αξιολογικού χαρακτήρα. Κατά τρόπο ανάλογο με την περίπτωση του κοινωνικού διαλόγου, ο διάλογος των πολιτών μπορεί να έχει κάθετο χαρακτήρα, όταν διεξάγεται μεταξύ κράτους και οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, αλλά και οριζόντιο χαρακτήρα, όταν διεξάγεται μεταξύ των ίδιων των παραγόντων της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία που έχει ο εννοιολογικός διαχωρισμός του διαλόγου των πολιτών από τον κοινωνικό διάλογο: Ο διάλογος των πολιτών συμπληρώνει τον κοινωνικό διάλογο, χωρίς όμως να τον υποκαθιστά.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή είναι ο θεσμικός εκπρόσωπος της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών των κρατών μελών. Έτσι, είναι μια «Εστία πολιτικού διαλόγου» όχι όμως και η έδρα του πολιτικού διαλόγου.

2.4 Το ζήτημα της αντιπροσωπευτικότητας των παραγόντων της κοινωνίας πολιτών έχει, σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, ιδιαίτερη σημασία, δεδομένου ότι συναρτάται με το ζήτημα της δημοκρατικής νομιμοποίησης των παραγόντων. Δεν αρκεί η αντιπροσώπευση ενός ικανού αριθμού ενδιαφερομένων ή εμπλεκόμενων, ήτοι η ποσοτική αντιπροσώπευση· μία οργάνωση της κοινωνίας πολιτών οφείλει κατά κύριο λόγο να είναι αντιπροσωπευτική και από ποιοτική άποψη, ήτοι να είναι σε θέση — χάρη στην εμπειρογνομοσύνη, την πείρα και τις συγκεκριμένες της ικανότητες — να συμπράττει εποικοδομητικά στα τεκταινόμενα. Μεταξύ των υπολοίπων ποιοτικών κριτηρίων για την αναγνώριση μία οργάνωσης της κοινωνίας πολιτών σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν —ιδιαίτερα στις νεώτερες δημοκρατίες— ορισμένες ιδιότητες, όπως η διαφάνεια, οι δημοκρατικές δομές λήψης αποφάσεων, η βιωσιμότητα, η οικονομική ανεξαρτησία και η αυτονομία. Η ΕΟΚΕ έχει εκφέρει τη γνώμη της για το θέμα της σύνθεσης της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών και της αντιπροσωπευτικότητας των εκπροσώπων αυτής σε διάφορες γνωμοδοτήσεις, όπου, παράλληλα με τη διάταξη των παραγόντων της κοινωνίας πολιτών, παραθέτει εν είδει παραδείγματος κατάλογο κριτηρίων αντιπροσωπευτικότητας⁽³⁾.

3. Έκθεση της κατάστασης

3.1 Η κοινωνικοοικονομική κατάσταση στην Κροατία

3.1.1 Η οικονομική κατάσταση στην Κροατία παραμένει σταθερή, παρουσιάζει όμως σημαντικές διαφορές ανά περιφέρεια. Η σταθερή ανάπτυξη της τάξεως του 4,8 % περίπου, η οποία καταγράφηκε κατά τα τελευταία έτη (2002-2006), αναμένεται, σύμφωνα με τις προγνώσεις, να συνεχιστεί στον ίδιο βαθμό και κατά τη διάρκεια των δύο επόμενων ετών· πρέπει ωστόσο να σημειωθεί η μεγάλη ανισότητα που εξακολουθεί να παρατηρείται σε σχέση με την οικονομική ανάπτυξη μεταξύ των περιφερειών. Το μέσο ποσοστό πληθωρισμού ανήλθε το 2006 στο 3,2 %, παρουσιάζοντας μία μέση αύξηση της τάξης του 0,8 % από το 2002, γεγονός ωστόσο που σε γενικές γραμμές δεν επηρέασε την σταθερότητα των τιμών. Καταγράφηκαν εντούτοις αρνητικές επιδόσεις ως προς το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου και το εξωτερικό χρέος, όπως επίσης μία αυξητική τάση του χρέους των δημοσίων οικονομικών. Στα πλαίσια της προσπάθειας για τη μείωση του χρέους, η τάση ενίσχυσης των επενδυτικών δραστηριοτήτων και των συμπράξεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα (ΔΙΚ) κερδίζει στην Κροατία συνεχώς έδαφος.

⁽²⁾ Γνωμοδότηση CESE, 22.9.1999: «Ο ρόλος και η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών στην ευρωπαϊκή οικοδόμηση» (Εισηγήτρια η κ. SIGMUND), (EE C 329, 17.11.1999, σ. 30).

Γνωμοδότηση CESE, 25.4.2001: «Η οργανωμένη κοινωνία των πολιτών και η ευρωπαϊκή διακυβέρνηση — Συμβολή της ΟΚΕ στην επεξεργασία της Λευκής Βίβλου» (Εισηγητές η κ. SIGMUND και ο κ. RODRÍGUEZ GARCIA CARO), (EE C 193, 10.7.2001, σ.1170).

Γνωμοδότηση CESE, 14.2.2006: «Η αντιπροσωπευτικότητα των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών στο πλαίσιο του διαλόγου με τους πολίτες» (εισηγήτρια, ο κ. OLSSON), (EE C 88, 11.4.2006, σ. 41).

⁽²⁾ «Ο ρόλος και η συμβολή της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών στην προσπάθεια για την οικοδόμηση της Ευρώπης».

Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επισημαίνει επίσης, ότι απαιτούνται να ληφθούν τα κατάλληλα μέτρα εκ μέρους του δημοσίου τομέα, όχι μόνον ενόψει της ένταξης στην ΕΕ, αλλά και προκειμένου να εξετασθεί μακροπρόθεσμα η ετοιμότητα ως προς την εκπλήρωση των κριτηρίων σύγκλισης, τα οποία απαιτούνται για την ένταξη στο τρίτο στάδιο της ΟΝΕ.

3.1.2 Αναφορικά με την κοινωνική κατάσταση, παρά τη σαφή πρόοδο που σημειώθηκε κατά τα τελευταία χρόνια, εξακολουθεί να υπάρχει ανάγκη ανάληψης δράσης, παραδείγματος χάρι για την εξάλειψη των προβλημάτων που παρατηρούνται στην αγορά εργασίας όπως είναι τα ακόλουθα:

- η ανεργία μακράς διάρκειας υπερβαίνει κατά πολύ το μέσο όρο της ΕΕ και το ποσοστό απασχόλησης είναι γενικά χαμηλό, πράγμα που προξενεί μια δυσμενή σχέση μεταξύ εργαζομένων και προσώπων που λαμβάνουν κάποιο κοινωνικό επίδομα·
- το εναρμονισμένο ποσοστό ανεργίας (βασιζόμενο στην έρευνα για το εργατικό δυναμικό) σημειώνει σταθερή πτώση και ανήλθε κατά το πρώτο τρίμηνο του έτους στο 11,2 % από 11,8 % κατά το πρώτο εξάμηνο του 2006·
- το ποσοστό απασχόλησης των νέων είναι πολύ χαμηλό·
- απέναντι στη μείωση του επίσημου ποσοστού ανεργίας ευρίσκεται ένα υψηλό ποσοστό άτυπης απασχόλησης·
- θεωρείται πιθανό ή ακόμη και αναμενόμενο με τη δημιουργία νέων θέσεων απασχόλησης και κυρίως με την αύξηση του αριθμού κακοπληρωμένων και προσωρινών θέσεων απασχόλησης να προκύψει ανασφάλεια.

Ανάγκη ανάληψης δράσης εξακολουθεί εξάλλου να υφίσταται και αναφορικά με τα σχετικά χαμηλό μέσο εισόδημα των νοικοκυριών.

3.1.3 Σε μια έκθεση του Ιδρύματος για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας του Δουβλίνου (*) περιγράφεται η κοινωνική κατάσταση στην Κροατία και αναφέρονται, μεταξύ άλλων, οι ακόλουθες συστάσεις: Η επίτευξη βιώσιμης ανάπτυξης και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης υψηλής ποιότητας προϋποθέτουν μία περιφερειακά ισορροπημένη οικονομική μεγέθυνση· η πολιτική για την απασχόληση θα πρέπει να εστιαστεί λιγότερο στην οικονομική στήριξη και περισσότερο στην κατάρτιση, προκειμένου να δοθούν στους ανέργους κίνητρα για απασχόληση· απαιτείται μέριμνα για παροχή φθηνής στέγασης στις οικογένειες, που δεν μπορούν να ανταπεξέλθουν στις τιμές της ιδιωτικής αγοράς ακινήτων· πρέπει να δοθούν κίνητρα στα παιδιά και τους νέους, προκειμένου να εγγραφούν και να παραμείνουν στο σχολείο· απαιτείται ένα οικονομικότερο σύστημα παιδικής μέριμνας, ούτως ώστε να ενθαρρυνθεί η απασχόληση των γυναικών και να μπορέσουν οι γονείς να εξισορροπήσουν την εργασία τους με την οικογενειακή ζωή. Το συνολικό πολιτικό μήνυμα θα πρέπει να αναγάγει την προώθηση των βιοτικών συνθηκών και της κοινωνικής ένταξης σε προτεραιότητα όλων των τομέων χάραξης πολιτικών και εφαρμογής τους, διασφαλίζοντας κατ' αυτόν τον τρόπο μία πολυδιάστατη και ολιστική προσέγγιση για την καταπολέμηση και τη μείωση της φτώχειας, της ανισότητας και του κοινωνικού αποκλεισμού.

3.1.4 Έχουν δρομολογηθεί πολυάριθμες πρωτοβουλίες για την προώθηση της ανάπτυξης των ΜΜΕ, τόσο εκ μέρους της κροατικής

(*) «Quality of life in Croatia: key findings from national research», Δουβλίνο 2007.

κυβέρνησης, όσο και χάρι στις ενέργειες εθνικών και διεθνών χρηματοδοτών και της κοινωνίας πολιτών.

Η ΕΟΚΕ θεωρεί σημαντική τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για τις επιχειρήσεις — ιδιαιτέρως για τις ΜΜΕ οι οποίες αποτελούν φορείς ανάπτυξης και δημιουργίας απασχόλησης, ιδιαιτέρως σε μειονεκτούσες περιοχές. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την αυξανόμενη δραστηριοποίηση του συνδέσμου για τις ΜΜΕ που λειτουργεί τους κόλπους της Ένωσης Εργοδοτών της Κροατίας (HUP).

3.1.5 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η γεωργία συνιστά τομέα κλειδί στα πλαίσια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων. Φορείς της αγροτικής παραγωγής είναι οι μικρές οικογενειακές αγροτικές επιχειρήσεις, που διαθέτουν μέσο όρο έκτασης που ανέρχεται στα 2,4 εκτάρια και οι οποίες αντιπροσωπεύουν το 80 % περίπου της γεωργικά εκμεταλλεύσιμης γης και του συνόλου των ζώων. Πολλές γεωργικές εκτάσεις εξακολουθούν να παραμένουν ανεκμετάλλετες εξαιτίας ζημιών, οι οποίες προκλήθηκαν εξαιτίας του πολέμου και δεν έχουν ακόμα αποκατασταθεί (π.χ. ναρκοδέτηση)· σε ορισμένες περιπτώσεις τα προβλήματα οφείλονται σε αμφισβητούμενες ιδιοκτησιακές σχέσεις. Η κροατική γεωργία είναι επί του παρόντος ελάχιστα ανταγωνιστική και βρίσκεται σε μεταβατικό στάδιο. Είναι προφανές, ότι απαιτείται μία ριζική μεταρρύθμιση της κροατικής αγροτικής πολιτικής — σε συνάρτηση και με την επιδιωκόμενη ένταξη στην ΕΕ. Για αυτόν το λόγο, το υπουργείο γεωργίας έχει ήδη δρομολογήσει στρατηγικά αναπτυξιακά προγράμματα, τα οποία στοχεύουν στην αύξηση της ανταγωνιστικότητας των εθνικών προϊόντων. Περιθώρια προόδου υπάρχουν εξάλλου και σε σχέση με την εφαρμογή προγραμμάτων για την ανάπτυξη της υπαίθρου, την πολιτική ποιότητας και την οικολογική γεωργία. Ανάγκη ανάληψης δράσης εξακολουθεί τέλος να υφίσταται και όσον αφορά μία ολοκληρωμένη πολιτική για την ασφάλεια των τροφίμων.

Επείγοντα χαρακτήρα έχει εξάλλου και η ανάγκη αφενός να δημιουργηθούν οι κατάλληλες δομές για την εφαρμογή της ΚΑΠ, αφετέρου να καταρτισθεί μία πολιτικά ανεξάρτητη εκπροσώπηση των συμφερόντων· η τελευταία είναι απαραίτητη όχι μόνο για πολιτικούς λόγους (εγγύηση της άσκησης του δικαιώματος ελέγχου) αλλά και για πρακτικούς λόγους (συνδρομή κατά τη διοίκηση των κοινοτικών πόρων στο πλαίσιο της προενταξιακής στρατηγικής και συνεργασία κατά τη διαχείριση και την κατανομή τους μετά την ένταξη).

3.1.6 Το φαινόμενο της γήρανσης του πληθυσμού, που απαντάται σε όλες τις ευρωπαϊκές χώρες, συνιστά πρόκληση για τη διαμόρφωση πολιτικών στο χώρο της κοινωνικής ασφάλισης. Η δημογραφική εξέλιξη προβληματίζει και την Κροατία, κυρίως σε σύγκριση με τα παλαιά κράτη μέλη, παρόλο που το μέσο προσδόκιμο επιβίωσης στη χώρα αυτή είναι χαμηλότερο από ό,τι σε πολλές άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Το κροατικό σύστημα κοινωνικής ασφάλισης δεν είναι προσανατολισμένο στην αντιμετώπιση του προβλήματος της αυξανόμενης γήρανσης του πληθυσμού. Οι μεταρρυθμίσεις της κοινωνικής πολιτικής επηρεάστηκαν σε μεγάλο βαθμό από διεθνή χρηματοπιστωτικά ιδρύματα.

Εξάλλου, η εκπροσώπηση των συμφερόντων των περισσότερων ηλικιωμένων στρωμάτων του πληθυσμού και στον πολιτικό τομέα αποτελεί ένα σχετικά νέο φαινόμενο στη Δημοκρατία της Κροατίας.

3.1.7 Παρατηρείται μια μικρής κλίμακας μετανάστευση από και προς τη Δημοκρατία της Κροατίας, και ο αριθμός των εισερχόμενων μεταναστών είναι τριπλάσιος αυτού των εξερχόμενων. Ωστόσο, και οι δύο αυτές τάσεις ακολουθούν φθίνουσα πορεία και δεν αποτελούν σημαντικό στατιστικό συντελεστή.

3.2 Η πολιτική κατάσταση στην Κροατία

3.2.1 Οι επικείμενες βουλευτικές εκλογές (τον Νοέμβριο του 2007) δεν πρόκειται, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, να επηρεάσουν την σταθερή πολιτική κατάσταση που επικρατεί στην Κροατία. Τα αποτελέσματα των δημοσκοπήσεων σχετικά με την πιθανή έκβαση των εκλογικής αναμέτρησης είναι μεν αρκετά αμφίροπα, δεδομένου ωστόσο του ευρωπαϊκού προσανατολισμού των σημαντικότερων κομμάτων, το ενδεχόμενο μίας απομάκρυνσης της κροατικής πολιτικής από τον ευρωπαϊκό της προσανατολισμό είναι σχεδόν απίθανο. Όλα τα κόμματα επιδιώκουν συλλήβδην τον ίδιο στόχο, ήτοι την ένταξη της Κροατίας στην ΕΕ το 2009.

3.2.2 Επί του παρόντος, βρίσκονται σε εξέλιξη πολυάριθμες μεταρρυθμίσεις στον δημόσιο τομέα: αφενός μία μεταρρύθμιση των δημοσίων υπηρεσιών με στόχο τη δημιουργία μίας αποτελεσματικής και υψηλής ποιότητας δημοσίας διοίκησης και, αφετέρου μία μεταρρύθμιση στο χώρο της δικαιοσύνης, η οποία στοχεύει στην αποσυμφόρηση των δικαστηρίων σε σχέση με πολύ παλαιές και ακόμα εκκρεμείς υποθέσεις, όπως επίσης στην προώθηση της εφαρμογής της αρχής του κράτους δικαίου.

3.2.3 Σύμφωνα και με εσωτερικές και εξωτερικές εκτιμήσεις, η καταπολέμηση της διαφθοράς κατέχει μία εξέχουσα θέση στο πρόγραμμα για την ένταξη της Κροατίας στην ΕΕ. Η κοινωνία πολιτών συμμετέχει ολοένα περισσότερο στις ποινικές δίωξεις που ασκούνται εκ μέρους της πολιτείας, γεγονός που εντείνει τα αιτήματα για διαφάνεια και νομιμότητα σε σχέση με τη χρηματοδότηση των κομμάτων και τις δημόσιες προκλήσεις υποβολής προσφορών, καθώς επίσης για πρόσβαση σε πληροφορίες και για αποφυγή των συγκρούσεων συμφερόντων. Οι προσπάθειες ωστόσο αυτές υποσκιάζονται εξαιτίας της έλλειψης εμπιστοσύνης στους θεσμούς: αναμένεται εντούτοις να σημειωθεί μεσοπρόθεσμα μία σαφής πρόοδος, χάρη σε μία εκτενή δημόσια εκστρατεία ενημέρωσης.

Στο πεδίο αυτό η οργανωμένη κοινωνία πολιτών εξακολουθεί να διαδραματίζει έναν σημαντικό ρόλο, συμβάλλοντας στην καταπολέμηση της διαφθοράς. Ως προς το ζήτημα αυτό, το περιφερειακό σχέδιο συμπράξεων «Ανάπτυξη των τοπικών πρωτοβουλιών των πολιτών μέσω της ανάπτυξης ικανοτήτων σε διάφορα επίπεδα» απέδωσε 10 συμπράξεις 8 κροατικών πόλων, οι οποίες συνενώθηκαν σε ένα πολυτομεακό δίκτυο αποκαλούμενο «BURA».

3.2.4 Στον χώρο της προστασίας των μειονοτήτων απαιτείται να καταβληθούν περαιτέρω προσπάθειες, μεταξύ άλλων σε σχέση με την προώθηση και την προστασία των δικαιωμάτων των μειονοτήτων μέσω των προσπαθειών αυτών πρέπει να επιτευχθεί η ένταξη των μειονοτήτων στην καθημερινή ζωή. Υπό αυτό το πρίσμα, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίηση της για το γεγονός ότι το πρόγραμμα απασχόλησης της κροατικής κυβέρνησης για το 2007

αναφέρεται ρητά στο δικαίωμα των εθνικών μειονοτήτων για ίση μεταχείριση στην απασχόληση στο δημόσιο τομέα, μία δέσμευση την οποία και υλοποιεί. Εδώ θα πρέπει να αναφερθούν οι εκλογές του 2007 για την ανάδειξη συμβουλίων εθνικών μειονοτήτων. Δείγμα επιτυχίας αποτελεί και η ένταξη της μειονότητας των Ρομ στο σχολικό σύστημα. Πέραν ωστόσο της προστασίας των μειονοτήτων, απαιτείται περισσότερο από ποτέ και μία ιδιαίτερη ευαισθητοποίηση στο θέμα της λήψης αποφάσεων περί της επιστροφής και της κοινωνικής ένταξης προσφύγων και εκτοπισθέντων, καθώς επίσης και για την επανεγκατάσταση προσφύγων που επιστρέφουν στην πατρίδα τους, προκειμένου να εξασφαλισθεί η ανοικοδόμηση όχι μόνον των υποδομών, αλλά και της ίδιας της κοινωνίας. Σε γενικές γραμμές όμως, πρέπει να διαπιστωθεί ότι καταρχήν σημειώνεται ικανοποιητική πρόοδος προς την ορθή κατεύθυνση.

3.3 Η οργανωμένη κοινωνία πολιτών στην Κροατία

3.3.1 Το νομοθετικό πλαίσιο που διέπει την κοινωνία πολιτών στην Κροατία βασίζεται κατά κύριο λόγο στις ακόλουθες αρχές:

- το νόμο για τα σωματεία θέτει το γενικό πλαίσιο για τις ενώσεις του τομέα της κοινωνίας πολιτών και αποτελεί μία σχετικά καλή νομική βάση για την πλειοψηφία των παραγόντων της κοινωνίας πολιτών ⁽⁵⁾.
- το νόμο για την εργασία ρυθμίζει τη δημιουργία και τον τρόπο λειτουργίας (συμπεριλαμβανομένου του πλαισίου των διαπραγματεύσεων για τη σύναψη συλλογικών συμβάσεων εργασίας) των συνδικαλιστικών οργανώσεων, των ενώσεων των εργοδοτών καθώς επίσης των εκάστοτε κεντρικών τους οργανώσεων.
- το νόμο περί εθελοντισμού που ορίζει την έννοια, τις αρχές, τις συνθήκες και την πρακτική του εθελοντισμού ως πιδανού μέσου για την προσφορά εθελοντικής εργασίας και στις οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών,
- το νόμο για τις δωρεές και τα ιδρύματα ⁽⁶⁾ που αποτελεί μία σημαντική βάση, ιδιαίτερα για τη χρηματοδότηση του τομέα της κοινωνίας πολιτών.
- στις υπόλοιπες βάσεις συγκαταλέγονται ο νόμος για τα θεσμικά όργανα, ο νόμος για την κοινωνική προστασία, καθώς επίσης μία σειρά από νόμους και διατάξεις στους τομείς της χρηματοδότης, της φορολογίας και της ανθρωπιστικής βοήθειας, οι οποίοι αφορούν την κοινωνία πολιτών. Στο χώρο αυτό, οι εκπρόσωποι των εργοδοτών και των εργαζομένων — παράλληλα με το ρόλο που διαδραματίζουν ως κοινωνικοί εταίροι — έχουν μια σημαντική παρουσία.

3.3.2 Η εξέλιξη της κροατικής κοινωνίας πολιτών είναι εμφανής και από τις δραστηριότητες των μη κυβερνητικών οργανώσεων: στο επίκεντρο των εργασιών της κοινωνίας πολιτών, που μέχρι σήμερα ήταν προσανατολισμένες στην προστασία και την προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και των ανθρωπιστικών δραστηριοτήτων, περιέρχονται πλέον ολοένα και περισσότερο η διαμόρφωση της κοινωνικής πολιτικής και τα πολιτικά δικαιώματα.

⁽⁵⁾ Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στοιχεία υπάρχουν επί του παρόντος στην Κροατία περίπου 27 000 καταχωρημένα σωματεία.

⁽⁶⁾ Επί του παρόντος υπάρχουν στην Κροατία περίπου 90 ιδρύματα.

Οι περιβαλλοντικές οργανώσεις έχουν επίσης επιδείξει την ικανότητά τους να αναλαμβάνουν δράση από κοινού, μέσω της δημιουργίας επισήμων και ανεπίσημων δικτύων και συνεργαζόμενες επί συγκεκριμένων δράσεων.

Μία παρόμοια τάση έντονης δικτύωσης και οργανωτικής συσπειρώσεως παρατηρείται και στο επίπεδο των οργανώσεων των νέων, των ενώσεων των ατόμων με ειδικές ανάγκες και των οργανώσεων των γυναικών.

Οι οργανώσεις προστασίας των καταναλωτών της Κροατίας προσπαθούν να εκπληρώσουν την αποστολή τους. Όμως, οι ανθρωπίνι και χρηματοδοτικοί πόροι που διαθέτουν δεν αρκούν για την εξασφάλιση της προστασίας και της πληροφόρησης των καταναλωτών, ούτε και για το σχηματισμό ομάδων πίεσης για την υπεράσπιση των συμφερόντων αυτών.

3.3.3 Ένα ιδιαίτερα αξιοσημείωτο στοιχείο των δραστηριοτήτων της κοινωνίας πολιτών στην Κροατία είναι ο διάλογος που διεξάγεται μεταξύ των κοινωνικών εταίρων σε διάφορα επίπεδα.

Το θεσμικό πλαίσιο για έναν τριμερή κοινωνικό διάλογο (εργοδότες και συνδικαλιστικές οργανώσεις ως εταίροι της κυβέρνησης) έχει, σε θεωρητικό επίπεδο, αναπτυχθεί καταλλήλως στα πλαίσια της κροατικής ΟΚΕ. Μέχρι σήμερα δεν έχει εντούτοις πρακτικά αποφέρει κανένα αποτέλεσμα. Μία από τις αιτίες συνίσταται στο μέχρι σήμερα άλυτο πρόβλημα της διάσπασης των ενώσεων συμφερόντων, ένα πρόβλημα το οποίο δεν αφορά μόνον την πλευρά των εργαζομένων. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ θα ήταν σκόπιμη μία συνένωση των συμφερόντων στο επίπεδο των διαφόρων οργανώσεων, ακόμα μάλιστα και από τη σκοπιά της αντιπροσωπευτικότητας των μεμονωμένων ενώσεων. Μία περαιτέρω αιτία συνίσταται στην ίδια τη διεξαγωγή των εργασιών: οι προθεσμίες για την υιοθέτηση γνωμοδοτήσεων εκ μέρους των κοινωνικών εταίρων, παραδείγματος χάρι, είναι συνήθως πολύ σύντομες (σε πολλές περιπτώσεις 3-4 μόνον ημέρες), ενώ ουδέποτε δίνονται απαντήσεις σχετικά με τον λόγο για τον οποίο δεν ελήφθησαν υπόψη συγκεκριμένες προτάσεις.

Σε επίπεδο επιχειρήσεων, διεξάγεται ήδη ένας αυτόνομος διμερής κοινωνικός διάλογος. Στο επίπεδο αυτό, επηρεάζει περισσότερο τις σχέσεις μεταξύ εργαζομένων και εργοδοτών, καθώς και μεταξύ συνδικαλιστικών οργανώσεων και εργοδοτών, με τις πολυάριθμες συλλογικές συμβάσεις που συνάπτονται αλλά και μέσω των συμβολίων επιχειρήσεων. Όμως, ο αυτόνομος, διμερής κοινωνικός διάλογος έχει μεγάλες δυνατότητες εξέλιξης που σχετίζονται με την διευθέτηση του ζητήματος της αντιπροσωπευτικότητας συνδικαλιστικών οργανώσεων στην περίπτωση ενός εργοδότη και με τη ρύθμιση της εκπροσώπησης των εργαζομένων στις συλλογικές διαπραγματεύσεις. Επιπλέον, στις ΜΜΕ ο βαθμός οργάνωσης και εκπροσώπησης των συμφερόντων των εργαζομένων είναι σχετικά χαμηλός.

Σε τομεακό επίπεδο ο κοινωνικός διάλογος είναι συνήθως ανύπαρκτος. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο ότι δεν έχει ρυθμιστεί ακόμη το θέμα της αντιπροσωπευτικότητας των εργαζομένων και των εργοδοτών και στα προβλήματα προσδιορισμού του φάσματος που καλύπτουν οι τομείς και κλάδοι ως φορείς διαπραγμάτευσης. Εάν ληφθεί υπόψη η σημασία που έχουν οι τομεακές διαπραγματεύσεις για τον επηρεασμό των γενικών συνθηκών της οικονομίας, η ανάπτυξη του κοινωνικού διαλόγου θα πρέπει να είναι επικεντρωμένη σε αυτό το επίπεδο.

Δεδομένου ότι η κυβέρνηση μονοπωλεί τον τριμερή κοινωνικό διάλογο, θα πρέπει να δοθεί κύρια έμφαση στις τριμερείς διαβουλεύσεις. Θα είναι ωστόσο δύσκολο να αναπτυχθεί ένα καλά δομημένο και ισορροπημένο σύστημα βιομηχανικών σχέσεων, αν δεν αναπτυχθεί ένα αυτόνομο σύστημα διμερών σχέσεων σε εθνικό και τομεακό επίπεδο, καθώς και αν δεν δοθεί έμφαση στις συλλογικές διαπραγματεύσεις ανά τομέα. Σε σχέση με αυτά πρέπει να δημοσιευτούν και οι στατιστικές για το πεδίο που καλύπτουν οι συλλογικές διαπραγματεύσεις και για τους φορείς που συμμετέχουν σε αυτές.

3.3.4 Όπως συμβαίνει σε πολλές ευρωπαϊκές χώρες, έτσι και στην Κροατία δεν υπάρχει ακόμη επίγνωση των διαφόρων μορφών του διαλόγου των πολιτών. Παρότι η κεντρική κυβέρνηση έχει ήδη λάβει εύστοχα μέτρα για να δημιουργήσει τις λειτουργικές προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για τη διεξαγωγή του, ο διάλογος των πολιτών ευρίσκεται ακόμα σε εμβρυϊκό στάδιο. Μέχρι στιγμής ήταν σπάνιες περιπτώσεις όπου μπόρεσε να εξετασθεί μια συγκεκριμένη προβληματική με την ευρεία εκπροσώπηση των ενδιαφερόμενων συμφερόντων για την επίτευξη ευρύτερης συναίνεσης στον κοινωνικό χώρο. Ωστόσο, αισιοδοξία προξενεί η δέσμευση για την κατάθεση νομοσχεδίου σχετικά με την ενημέρωση του κοινού για θέματα που έχουν σχέση με το περιβάλλον με αφορμή την κατασκευή του αγωγού Družba-Adria καθώς και των εγκαταστάσεων αποθήκευσης υγροποιημένου φυσικού αερίου (LNG) στις ακτές της Αδριατικής.

3.3.5 Ως προς τούτο, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι ένας διαρθρωμένος διάλογος με την οργανωμένη κοινωνία πολιτών ως συμπλήρωμα του κοινωνικού διαλόγου αποτελεί αναπόσπαστο στοιχείο της συμμετοχικής δημοκρατίας. Ο διάλογος αυτός δεν θα πρέπει εντούτοις να περιορίζεται μόνον στη δυνατότητα διαβούλευσης, αλλά θα πρέπει πάνω απ' όλα να εξασφαλίζει το δικαίωμα συμμετοχής από τη βάση προς τα πάνω, σε συμφωνία με αυτή την εγγενή στις δράσεις της κοινωνίας πολιτών αρχή.

3.3.6 Σε κάθε περίπτωση, το ήδη υφιστάμενο κροατικό θεσμικό πλαίσιο για τη δημιουργία ενός σύγχρονου υποδείγματος συμμετοχικής δημοκρατίας θεωρείται πολλά υποσχόμενο.

3.3.6.1 Η Υπηρεσία για τη συνεργασία με ΜΚΟ της κροατικής κυβέρνησης (*«Ured Vlade Republike Hrvatske za udruge»*) υπήρξε το 1988 ο πρώτος δημόσιος οργανισμός, που είχε ως αποστολή τη δημιουργία μιας διαρθρωμένης συνεργασίας μεταξύ του κράτους και της κοινωνίας πολιτών. Ο οργανισμός αυτός έχει εντωμεταξύ αναλάβει τη διοίκηση των διόλου ευκαταφρόνητων πόρων για τη στήριξη της κροατικής κοινωνίας πολιτών (85,94 εκατ. Κροατικά κούνα), προτείνει νομοθετικές λύσεις για τον τομέα και συντονίζει τις δραστηριότητες μεταξύ των εθνικών, των περιφερειακών και των τοπικών παραγόντων. Το 2006, οι οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών στην Κροατία έλαβαν χρηματική υποστήριξη συνολικού ύψους 321 626 823,06 κροατικών κούνα (περίπου 44,1 εκατ. EUR).

Η ως άνω υπηρεσία είναι επίσης αρμόδια για την επιτήρηση και την υλοποίηση της εθνικής στρατηγικής, που υιοθετήθηκε τον Ιούλιο του 2006, και αφορά τη δημιουργία ενός ευνοϊκού περιβάλλοντος για την ανάπτυξη της κοινωνίας πολιτών.

Στη στρατηγική αυτή, η θέση της κοινωνίας πολιτών και οι στόχοι συγκεντρώνονται σε 10 τομείς:

- σχέσεις μεταξύ κράτους και κοινωνίας πολιτών βασισμένες σε αξίες·
- κοινωνική συνοχή και ένταξη·
- συμμετοχή των πολιτών στη διαμόρφωση των πολιτικών·
- ευαισθητοποίηση σε θέματα δημοκρατικής αγωγής του πολίτη και ανθρωπίνων δικαιωμάτων·
- νομοθετικό πλαίσιο για την εργασία και την ανάπτυξη της κοινωνίας πολιτών·
- θεσμικό πλαίσιο για την προώθηση της ανάπτυξης της κοινωνίας πολιτών·
- σύστημα χρηματοδότησης για τη στήριξη της ανάπτυξης της κοινωνίας πολιτών·
- περιφερειακή ανάπτυξη·
- ανάπτυξη εθελοντικών και φιλανθρωπικών δραστηριοτήτων, σύσταση ιδρυμάτων·
- εξέλιξη της κοινωνίας πολιτών στο διεθνές επίπεδο.

Το πρόγραμμα δράσης («*Operativni Plan*»), το οποίο υιοθέτησε η κυβέρνηση την 1η Φεβρουαρίου 2007, προβλέπει συγκεκριμένα μέτρα για το χρονικό διάστημα 2007 — 2011 και υποδεικνύει επίσης τα αρμόδια όργανα.

3.3.6.2 Το **Συμβούλιο για την ανάπτυξη της κοινωνίας πολιτών** («*Savjet za razvoj civilnog društva*») συστάθηκε το 2002 και αποτελεί ένα διατομεακό συμβουλευτικό όργανο της κροατικής κυβέρνησης· η αποστολή του συνίσταται στην επεξεργασία στρατηγικών για την ανάπτυξη της κοινωνίας πολιτών και στην παρακολούθηση της εφαρμογής των προγραμμάτων συνεργασίας μεταξύ της κυβέρνησης και του εν λόγω τομέα. Το συμβούλιο έχει ισομερή σύνθεση και απαρτίζεται από 10 εκπροσώπους των αρμόδιων κυβερνητικών υπηρεσιών, ισάριθμους εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, καθώς επίσης από 3 εμπειρογνώμονες. Η θητεία του δεύτερου συμβουλίου έληξε επισήμως τον Ιούλιο του 2006, παρατάθηκε ωστόσο από την κυβέρνηση έως την 1η Φεβρουαρίου 2007. Κατά την έναρξη της θητείας του νέου συμβουλίου, στις 16 Φεβρουαρίου 2007, ορίστηκε και ο νέος Πρόεδρός του. Μέχρι το πρώτο δεκαπενθήμερο του Ιουλίου 2007, το συμβούλιο συνεδρίασε πέντε φορές.

3.3.6.3 Το **Εθνικό ίδρυμα για την ανάπτυξη της κοινωνίας πολιτών** («*Nacionalna zaklada za razvoj civilnoga društva*») συστάθηκε το 2003 από το κροατικό κοινοβούλιο και δρα ανεξάρτητα από τις εθνικές και τοπικές διοικητικές δομές. Κύρια αποστολή του ιδρύματος αυτού είναι η διάθεση οικονομικών πόρων και τεχνολογίας για προγράμματα, τα οποία αποσκοπούν στην προώθηση της βιωσιμότητας μη κερδοσκοπικών οργανώσεων, της διατομεακής συνεργασίας, των πρωτοβουλιών των πολιτών, των εθελοντικών δραστηριοτήτων κ.ο.κ. Το ίδρυμα χρηματοδοτείται από τον κρατικό προϋπολογισμό, από έσοδα τυχερών παιχνιδιών του κρατικού τομέα και, τέλος, από εξωτερικές επιδοτήσεις (π.χ. εκ μέρους της Ευρωπαϊκής Επιτροπής). Η διοίκηση του καινοτόμου αυτού οργάνου ασκείται ισομερώς από εκπροσώπους των δημοσίων αρχών, εκπροσώπους της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, καθώς επίσης από εμπειρογνώμονες.

4. Ανάλυση

4.1 Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει και επαινεί τις προσπάθειες που καταβάλλει η Κροατία για την διατήρηση ενός ταχέως ρυθμού στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, εκτιμά δε, ότι ο ρυθμός αυτός δεν πρόκειται να επιβραδυνθεί εξαιτίας της προεκλογικής εκστρατείας, ενώπιε των εκλογών, το Φθινόπωρο του 2007.

Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ωστόσο, ότι τα μέτρα που απαιτείται να ληφθούν στο νομοθετικό επίπεδο, όπως επίσης στην διοικητική μεταρρύθμιση, θα πρέπει να είναι κατά το δυνατόν πιο απλά, σαφή και κυρίως βιώσιμα. Η πρωτοβουλία της κροατικής κυβέρνησης σχετικά με την εισαγωγή του συστήματος της «ενιαίας θυρίδας» για την καταχώρηση των εταιρειών στην Κροατία, συνιστά, σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, ένα ουσιαστικό βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ εκφράζει επίσης την μεγάλη ικανοποίησή της για την εφαρμογή του προγράμματος «Hitrorez», το οποίο αποσκοπεί στην μείωση της αλυσιτελούς και παρωχημένης νομοθεσίας και προτείνει την κατάργηση 420 περίπου κανονισμών, που αφορούν τον τομέα των επιχειρήσεων. Πρέπει όμως να υπάρξει μέριμνα έτσι ώστε τα εν λόγω νομοθετικά μέτρα να μην υπονομεύσουν τα δικαιώματα προστασίας των εργαζομένων και να διατηρηθεί οπωσδήποτε το επίπεδο προστασίας των κοινωνικών και των συλλογικών ανθρωπίνων δικαιωμάτων που έχει επιτευχθεί μέχρι σήμερα. Κατά τα άλλα, η ΕΟΚΕ θεωρεί επίσης ότι οι σαφέστεροι και απλούστεροι κανονισμοί αποτελούν πρόσθετο όπλο στην καταπολέμηση της διαφθοράς και η θέσπιση αυτής της δέσμης μέτρων μπορεί να

επιτρέψει στην Κροατία να αποτελέσει παράδειγμα προς μίμηση στην περιοχή.

Θα πρέπει εξάλλου, να επιχειρηθεί απαραίτητως μία απλοποίηση και στα πλαίσια του δικονομικού δικαίου. Τα νέα νομοθετικά μέτρα δεν θα πρέπει ωστόσο να παρεκκλίνουν από νόμους που δεν έχουν ακόμα προσαρμοσθεί, διότι κατ' αυτόν τον τρόπο ενδέχεται — ειδικά στην πρώτη ευαίσθητη φάση μετά την ένταξη — να προκύψουν επιπτώσεις, όπως π.χ. μία ανεπιθύμητη έλλειψη ασφάλειας δικαίου.

Σύμφωνα με την άποψη της ΕΟΚΕ, η εκτεταμένη διάρκεια των δικονομικών διαδικασιών αποτελεί ένα ακόμα πρόβλημα, το οποίο πρέπει να επιλυθεί· Ειδικά οι κοινωνικά ασθενέστεροι διάδικοι περιέρχονται συχνά σε μειονεκτική θέση, εξαιτίας των χρονοβόρων — ενίοτε πολυετών — δικονομικών διαδικασιών, ή άλλοτε αποθαρρύνονται να κινήσουν την οποιαδήποτε διαδικασία. Μία πρόταση για την συντόμευση και την απλούστευση των διαδικασιών στον τομέα της απασχόλησης συνίσταται στην ίδρυση εργατοδικείων και διαιτητικών δικαστηρίων, τα οποία θα λειτουργούν με συνοπτικές διαδικασίες.

Μέτρα για περισσότερη διαφάνεια απαιτούνται επίσης και στον τομέα της κτηματαγοράς, προκειμένου να παρέχεται στους ξένους επενδυτές η απαραίτητη ασφάλεια προγραμματισμού. Σημαντικό βήμα για την επίτευξη του εν λόγω στόχου συνιστά η διαδικασία, που δρομολογήθηκε από την κροατική κυβέρνηση, σχετικά με την ψηφιοποίηση και την διάθεση στο διαδίκτυο των κτηματολογίων της Κροατίας.

4.2 Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει την ιδιαίτερα δύσκολη θέση της Κροατίας, δεδομένου ότι, παράλληλα με την προετοιμασία για την ένταξη, η Κροατία εξακολουθεί να ασχολείται με την αποκατάσταση των ζημιών που προκάλεσε ο εμφύλιος πόλεμος. («*Domovinski rat*»).

4.3 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οι ενταξιακές διαπραγματεύσεις δεν πρέπει να θέτουν ως μοναδικό στόχο την τυπική πλήρωση των κριτηρίων ένταξης. Η ενεργός συμμετοχή και η συμβολή των — σύμφωνα με ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια — αντιπροσωπευτικών παραγόντων της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών θα διαδραματίσει σε πολλούς τομείς, ιδιαίτερα κατά την τελευταία φάση πριν την ένταξη, έναν ουσιαστικό ρόλο για τη στάση των πολιτών της Κροατίας έναντι του ζητήματος της ένταξης· μετά δε από την ένταξη, οι εκπρόσωποι αυτοί της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών θα συμβάλουν ουσιαστικά, τόσο στα πλαίσια του ήδη τρέχοντος κοινωνικού διαλόγου, όσο και ως παράγοντες του πολιτικού διαλόγου, στην πραγματική υιοθέτηση και εφαρμογή των κανόνων του κοινοτικού κεκτημένου (*Acquis communautaire*) σε όλους τους τομείς. Πρέπει εξάλλου να σημειωθεί, ότι οι ισχυρές και μακροπρόθεσμα αποτελεσματικές οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών, θα επιτελέσουν — ειδικά αμέσως μετά την ένταξη της Κροατίας στην ΕΕ — σημαντικές λειτουργίες στα πλαίσια τόσο της εφαρμογής του *acquis communautaire*, όσο και της παρακολούθησης. Εξίσου σημαντικό ρόλο θα αναλάβουν στον διοικητικό τομέα, π.χ. αναφορικά με τη διαχείριση των κοινοτικών πόρων στήριξης. Σε ορισμένους τομείς (π.χ. ΜΜΕ, ελεύθερα επαγγέλματα, γεωργία) εξακολουθούν να μην υπάρχουν παρόμοιες οριζόντιες και μακροπρόθεσμες δομές, που να ικανοποιούν αυτές τις απαιτήσεις. Ως εκ τούτου, η ενίσχυση των παραγόντων εκείνων της κοινωνίας πολιτών, οι οποίοι πληρούν όλα τα κριτήρια αντιπροσωπευτικότητας, δεν συνιστά μόνον έναν στόχο στα πλαίσια των ενταξιακών διαπραγματεύσεων, αλλά ένα μέτρο, το οποίο θα αποφέρει θετικά αποτελέσματα, κυρίως μετά την ένταξη της Κροατίας στην ΕΕ.

5. Τελικές παρατηρήσεις

5.1 Η κυβέρνηση της Κροατίας επιδιώκει να δημιουργήσει μέχρι το 2009 τις προϋποθέσεις που είναι απαραίτητες για την προσχώρησή της στην ΕΕ. Η ΕΟΚΕ είναι αποφασισμένη — στα πλαίσια των αρμοδιοτήτων της — να συνδράμει εμπράκτως όσο δυνατόν περισσότερο την Κροατία στις προσπάθειές της.

Η ΕΟΚΕ αποκόμισε σημαντικές εμπειρίες κατά τις τελευταίες δύο διευρύνσεις, εμπειρίες τις οποίες επιθυμεί να αξιοποιήσει, με βάση τις συγκεκριμένες δυνατότητες που προκύπτουν στα πλαίσια της τρέχουσας διαδικασίας για την προσχώρηση της Κροατίας, για τη διευκόλυνση του έργου και την εξυπηρέτηση των συμφερόντων και των δύο πλευρών.

5.2 Η ΕΟΚΕ είναι της άποψης ότι η συνεργασία αυτή θα πρέπει να έχει έναν όσο το δυνατόν περισσότερο πραγματιστικό και αντιγραφειοκρατικό χαρακτήρα και να επικεντρώνεται σε συγκεκριμένα προβλήματα. Πρέπει να διαπνέεται από την κοινή πίστη ότι η οργανωμένη κοινωνία πολιτών δεν αποτελεί απλώς σημαντικό συμβουλευτικό εταίρο στην προσπάθεια για τη διαμόρφωση βούλησης και άποψης στα πλαίσια της ενταξιακής διαδικασίας, αλλά ότι θα διαδραματίσει επιπλέον ουσιαστικό και κυρίως μακρόπνοο ρόλο μετά την προσχώρηση. Ο σχηματισμός αποτελεσματικών οργανώσεων της κοινωνίας πολιτών οι οποίες πληρούν τα βασικά ποιοτικά και ποσοτικά κριτήρια αντιπροσωπευτικότητας είναι απολύτως απαραίτητος για να δοθεί η υπόσταση στο στοιχείο της συμμετοχής σε μια σύγχρονη δημοκρατία. Όταν θα ενταχθεί στην ΕΕ, η Κροατία θα χρειαστεί οπωσδήποτε τις οργανώσεις αυτές για την υλοποίηση

και την πρακτική εφαρμογή της προσαρμοσμένης νομοθεσίας. Η ΕΟΚΕ προσφέρει τη βοήθεια και τη συνεργασία της στην προσπάθεια για την εκπλήρωση αυτής της αποστολής σήμερα αλλά και στο μέλλον, και θεωρεί ότι η συνεργασία θα μπορούσε να προσλάβει την ακόλουθη μορφή:

- διοργάνωση διατομεακών συναντήσεων με εκπρόσωπους της οργανωμένης κοινωνίας πολιτών, με σκοπό την ανταλλαγή πληροφοριών, απόψεων και εμπειριών·
- συμμετοχή μελών της ΕΟΚΕ σε σεμινάρια ή άλλες πρωτοβουλίες στα πλαίσια του μηχανισμού προενταξιακής βοήθειας (IPA)·
- συνεργασίες με οργανώσεις που συμμετέχουν σε κροατική εκστρατεία ενημέρωσης και επικοινωνίας για την ένταξη, με την κοινή επεξεργασία υποδειγματικών περιπτώσεων με βάση τις οποίες μπορούν να γίνουν κατανοητές και εμφανείς οι συνέπειες της ένταξης για συγκεκριμένες ομάδες. Είναι αυτονόητο, ότι δεν θα πρέπει να τονισθεί μόνον ο ορθολογικός παράγοντας, αλλά παράλληλα να αναδειχθεί και η συναισθηματική πλευρά. Η πείρα διδάσκει ότι η αρνητική στάση στο στάδιο πριν την ένταξη οφείλεται συνήθως σε φόβους, οι οποίοι έχουν ως αιτία κυρίως την έλλειψη ενημέρωσης. Θα ήταν σκόπιμη η συμμετοχή μελών της ΕΟΚΕ στις αντίστοιχες εκστρατείες ενημέρωσης, δεδομένου ότι τα μέλη της ΕΟΚΕ προέρχονται από οργανώσεις, οι οποίες είναι σε πολλές περιπτώσεις συγκρίσιμες με τις κροατικές οργανώσεις της κοινωνίας πολιτών. Το γεγονός αυτό προσδίδει αξιοπιστία στα μέλη και επιτρέπει την επικοινωνία τους με τις ομάδες — στόχους «επί ίσοις όροις».

Βρυξέλλες, 24 Οκτωβρίου 2007

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Δημήτρης ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ